Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. W. Stefanyka.

Odział Rękopisów

Zespół (fond) 9

ZBIÓR RĘKOPISÓW RÓŻNEJ PROWENIENCJI

122. Talerhofski komitet we Lwowie. Pojedyncze artykuły, wspomnienia, listy fotografie, wycinki prasowe itp, nadesłane do Komitetu Talerhofskiego w związku z rocznicą obozu. 1923 -1925. k.280.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека
АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
о/н № 122
/I-VI

Thalerhof

~~Dokumenty~~

erhof.
acki obóz
owania
usinów"
4-17
iały tyczące
izacja
ternowa:
3-34

СН 122

I

арк. 1–50 + 1а

12/1
1949

ТАПЕРГОФЪ

PATENT.
22. I. 1932
Nr 1639

PATENT.
22. I. 1932
Nr 1639

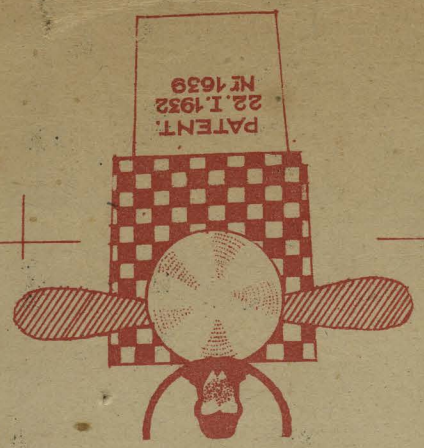

PATENT.
22. I. 1932
Nr 1639

Талергофская трагедія

резка, Ник. Смакула, Анд. Кобаса, Ѳт. Смакула.

По 25 центовъ: П. Крупякъ, К. Бурдзякъ, Н. Павлюкъ, В. Иванцевъ, Н. Стефановичъ, В. Копыстянкій, И. Козакъ, Г. Гойтко, И. Качмарчикъ, Р. Качмарчикъ, Н. Ломничукъ, Д. Ясликъ, И. Боднар, Д. Палковичъ, И. Палковичъ, И. Корней, И. Гинтопъ, В. Стефановичъ, И. Жайворонокъ, Н. Рудій, Е. Птахъ, К. Олексякъ, А. Драбовскій, Г. Ясѣнчукъ, Т. Карпякъ, Т. Майчакъ, И. Воробель, И. Ктиторъ, В. Драбовскій, Д. Диканъ.

По 20 центовъ: Т. Петриковичъ.

По 15 центовъ: Л. Бамокъ.

По 10 центовъ: В. Микей и Т. Петриковичъ.

Собрано всего разомъ $111.55. Выслано на руки Талергофского Комитета въ Львовѣ $100. Оплата за пересылку черезъ Американъ Экспрессъ $2.90 — Номеръ расписки 1812134.

В кассѣ читальни остается $8.65.

Члены читальни им. Михаила Качковского въ Филадельфіи призываютъ русскій народъ, проживающій въ Америкѣ, до дальшихъ собираній жертвъ на Талергофскій Памятникъ.

Братья и сестры! Если вы дорожите русскимъ именемъ, если въ вашихъ сердцахъ живетъ память горя и страданій, которыи наши братья перенесли за свои русскіи убѣжденія, то вы тутъ на чужой землѣ отозветеся и пожертвуете на памятникъ тѣмъ мученикамъ, погибшимъ на чужинѣ далеко отъ своей родины Прикарпатской Руси. Своими лептами вы воздвигнете памятникъ съ св. трираменнымъ крестом на Вѣчную Память.

Кто еще съ Филадельфіи не пожертвовалъ, тотъ можетъ сложити гроши на руки комитета читальни. Списокъ пожертвовавшихъ будетъ помѣщенъ не только въ газетѣ «Правдѣ», но также и въ старокраевой газетѣ «Земля и Воля», которая издается во Львовѣ.

П. М. Свѣрнюкъ,
Секретарь Читальни.

ЖЕРТВЫ НА ТАЛЕРГОФСКІЙ ПАМЯТНИКЪ ВО ЛЬВОВѢ

Филадельфія, Па.

Дня 1-го сентября сего года члены читальни им. Михаила Качковского избрали спеціальный комитетъ для собиранія жертвъ на Талергофскій Памятникъ во Львовѣ.

Въ комитетъ были избраны слѣдующіи члены: Андрей Ляховинъ, П. М. Свѣрнюкъ, Стефанъ Бохонокъ, Иванъ Лавришъ, Василій Ляховинъ, Юліянъ Ющакъ и Иванъ Таторскій.

Избранный комитетъ съ охотою взялъ на себе обязанность, щобы потрудитися въ честь погибшихъ мучениковъ въ талергофскихъ тюрьмахъ за русское имя.

Комитетъ широ потрудился, якъ можно видѣти изъ слѣдующаго списка жердтвователей:

По $5.00: Читальня им. Мих. Качковского, Братство Прот. о. Ивана Наумовича, Братство, сполученное Мих. и Георгія, Братство Кирилла и Мефодія, Сестричество Пресв. Богородицы, Стефанъ Бохонокъ.

По $2.00: Василій Сидорскій и Аѳанасій Прокопикъ.

По $1.00: Андрей Ляховинъ, П. М. Свѣрнюкъ, Теодоръ Сидорскій, Михаилъ Мѣзерни, Стефанъ Мурянка, Д-ръ Иванъ Смакула, о. Иванъ Русинъ, прот. о Ларіонъ Кравцовъ, Матушка Софія А. Федоронко, Василій Смакула, Иванъ Федина, Василій Лисовичъ, Михаилъ Качмарчикъ, Андрей Копина, Василій Ляховинъ, Юліянъ Ющакъ, Николай Буберняк, Михаилъ Голодъ, Петр Бельчикъ, Петръ Смей, Іоаннъ Дзвончикъ, Теодоръ Шкирпанъ, Алексѣй Русинъ, Антоній Хомикъ, Теофанъ Ковальчикъ, Данiилъ Гумецкій, Стефанъ Найко, Иванъ Кивко, Стефан Копыстянскій, Иван Лавришъ, Михаилъ Вознюкъ, Марія Засѣмовичъ, Михаилъ Карбовникъ, Софія Багрій, Димитрій Заверачъ, Георгій Прокопикъ, Іосифъ Маландевичъ, Михаилъ Головатый, Антоній Пашукъ, Михаилъ Климов, Симеонъ Михацъ, Иванъ Ясинчукъ, Анна Бабичъ, Ю. Козубъ, Женскій Вспомагательный Клубъ, Михаилъ Луцыкъ, Гонората Алисейчукъ, Михаилъ Ляховинъ.

По 50 центовъ: Андрей Грабаня, Ив. Морилякъ, Вас. Петриковичъ, Ад. Крестинякъ, Лук. Щербицкій, Ст. Максимчакъ, Ст. Петриковичъ, Гр. Юрковъ, Ив. Паторскій, Мар. Левицка, Мих. Смакула, Стефанъ Сенько, Ник. Грабовскій, Ан. Новакъ, Пар. Лебѣщакъ, Петръ Олесневичъ, Ал. Ухнятъ, Ил. Андрейчукъ, Мих. Бурштинъ, Дар. Фидик, Анд. Федоричка, Мих. Михоль, Мих. Федоричка, Анд. Козакъ, Гр. Митрушъ, Анна Морозовска, Мак. Карпякъ, Мих. Глинка, Сем. Попикъ, Ив. Сенько, Як. Швецъ, Нес. Солтанюкъ, Гав. Герей, Юр. Катеринюкъ, Ник. Свѣрнюкъ, Теод. Кулька, Дм. Нѣмчукъ, Он. Абрамнюкъ, Мих. Мокрицкій, Ив. Бе-

ЯБ

PRAVDA

GE PRO- ENTERED A

12, 1923. PHILADELPH

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

3 ЦЕНТА. PRICE 3 CE

СТРАЙКОВОЕ ДВИЖЕНІЕ ВЪ СОЕД. ШТАТАХЪ

Въ Бруклинѣ страйкъ рабочихъ въ обувной индустріи окончился. Шесть тысячъ рабочихъ возобновили работы.

Страйкъ шелковыхъ рабочихъ в Патерсонѣ продолжается уже седьмую недѣлю. Фабриканты готовятъ ультиматумъ работникамъ и грозятъ закрытіемъ фабрикъ.

Въ заводахъ Форда въ Честеръ, Па., нѣкоторыи изъ рабочихъ въ числѣ около 900 возобновили работы. Они ѣхали до работы подъ полицейской стражей. Пикетчики бросали камнями въ страйколомовъ. Три пикетчики были арестованы.

Посредническая Комиссія при NRA уладила страйкъ на сталелитейномъ заводѣ въ Виртонѣ, Вестъ Вирджинія. Рабочіи вернулися временно на работы подъ условіемъ, что всѣ споры будутъ окончательно полагоджены на ближайшей конференціи представителей рабочихъ и работодателей.

Урядники новосорганизованного юніона Антрасайтъ Майнъ Воркерс вызвали двадцать тысячъ майнеровъ на страйкъ въ районахъ Скрантона и Вилкесъ-Барре, гдѣ уже отъ долшого времени идетъ упорная борьба между сторонниками обоихъ юніоновъ. Вредители помѣщаютъ динамитъ подъ дома тѣхъ, которые не хотятъ присоединится къ ихъ юніонамъ.

перешнихъ цѣнъ въ 250 милліонов долларовъ.

Большевицкій урядъ хочетъ перевезти ихъ до Соед. Штатовъ и тут оставити ихъ въ закладъ за пожичку, съ условіемъ, что большевицкій урядъ маетъ право выкупити ихъ, хотя бы не могъ сплатити долга на означеный часъ. Изъ того становится яснымъ, что большевики не хотятъ потеряти драгоцѣнностей Романовыхъ.

Между драгоцѣнностями находится корона царицы Екатерины II. Корона важитъ 5 фунтовъ и имѣетъ вартости въ 50 милліоновъ долларовъ .Въ коронѣ вмѣщено 5,000 брилльянтовъ и одинъ великій рубинъ.

БЕЗПОРЯДКИ ВЪ ВѢНѢ

Австрійскіи студенты на сторонѣ Гитлера

ВѢНА. — Тутъ произошли крупныи безпорядки, вызванныи огромной демонстраціей австрійскихъ студентовъ, которую они устроили для выраженія своей симпатіи. Полиція не въ силахъ была усмирити бунтующихъ студентовъ палками и принуждена была пустити въ ходъ сабли.

Демонстраціи начались въ Технологическомъ Институтѣ, гдѣ студенты, развернувши громадную свастику, начали демонстрацію съ пѣніемъ гимновъ Наци и криками «Гейлъ Гитлеръ». Къ студентамъ техникамъ скоро присоединились студенты Анатомического Института, а такъ демонстрація разлилась по всему городу.

Та демонстрація хорошо показала, что въ Австріи, несмотря на твердую политику премьера Долфоса, есть много сторонниковъ Гитлера въ его пангерманской политикѣ.

ЭКСЪ-КАЙЗЕРЪ НЕ ВОЗВРАТИТСЯ ВЪ ГЕРМАНІЮ

Послѣ назначенія плебисцита въ Германіи на 12-ое ноября начали кружити слухи, что президентъ Гинденбургъ откажется отъ своего поста а Гитлеръ сосредоточитъ всю власть въ свои руки.

Одновременно начали говорити о возвращеніи эксъ-кайзера въ Германію, но въ кругахъ, близкихъ эксъ-кайзеру, заявляютъ, что эксъ-кайзеръ не намѣренъ въ настоящее время возвращаться въ Германію. Онъ зорко слѣдитъ за происходящими событіями и одобряетъ уход Германіи съ конференціи по разоруженію и изъ ЛиЛги Націй.

овъ до О. Р

ное Число

Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.

КООПЕРАТИВНИЙ ВІСТНИК

ВИХОДИТ РАЗ НА МІСЯЦЬ.

ОРГАН „РЕВІЗІЙНОГО СОЮЗА РУСКИХ КООПЕРАТИВІВ".
(Передтим „РУСКІЙ РЕВІЗІЙНИЙ СОЮЗ")

ч. 9. Львів, вересень 1933. Рік VI.

АДРЕС РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ :
„РЕВІЗІЙНИЙ СОЮЗ РУСКИХ КООПЕРАТИВІВ" ЛЬВІВ,
РУТОВСКОГО 22 Телєфон 44-76. — — — — П. К. О., 153.495.
ПЕРЕДПЛАТА виносит на рік 12 зол. — Для Америки на рік 2·50 ам. дол.
ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: 80 гр. від стрічки або за ей місце.

З М І С Т: Загальне Собраніе Р. С. Р. К. — Кооперативи підписуйте пожичку. — Талєргоф. — Мова фактів і документів. — Союзним Кооперативам. — Скількість води в маслі. — Кооперативні Курси. — Судові оголошеня. Оголошеня кооперативів.

Філія Р. С. Р. К. Горлиці ул. Венгерска.

Залальне Собранія Р. С. Р. К.

Надзвичайне Загальне Собраніє „Ревізійного Союза Руских Кооперативів“ відбудется у Львові дня 19. жовтня 1933. о годині 10. рано зі слідуючим порядком нарад:

1) Відкритє Собранія і вибір президіі, 2) Читанє протоколу з попереднього Собранія, 4) Доклад з діяльности Ревізійного Союза Руских Кооперативів за 1933 р., 5) Вибір Совіта Рев. Союза Рус. Кооп. згідно з § 25. новоутвердженого статута, 6) Доклад о кредитах, 7) Значенє Земледільческих Палат для селян, 8) Значінє Акцептаційного Банку, 9) Примирительні (розємчі) уряди, 10) Полюбовні суди по кооперативним ділам, 11) Кооперативні Земледільческі Курси, 12) Значінє Земледільческих організацій в економічнім житю селянства, 13) Принятє регуляміну Загальних Собраній Рев. Союза Рус. Кооп. 14) Закритє собранія. Єсли в означенім часі на Загальнім Собранію не явится приписане статутом число делегатів, то слідуюче Загальне Собраніє состоітся о год. пізнійше і буде важно рішати, без взгляду на число присутних у всіх ділах обнятих порядком нарад, згідно з § 21 статута.

Львів, 18 вересня 1933 р.

Ревізійний Союз Руских Кооперативів.

Взір полномочія.

На основанію рішеня Надзираючої Ради кооп.: „ . . . . . в . . . . . з дня . . . 1933 р. уполномочено Г-на . . . . . члена кооператива записаного в реєстрі кооп. під Ч. . . . присутствовать з рішаючим голосом на Надзвичайнім Собранію „Ревізійного Союза Руских Кооперативів“ во Львові дня 19 жовтня 1933 р.

Підпіс принимаючого полномочіє . . . . . дня . . . . 1933.

(Печатка і підписи 2 членів Управи).

Телеграф

КООПЕРАТИВИ, ПІДПИСУЙТЕ ВНУТРІШНУ ПОЖИЧКУ.

На основі розпорядженя Президента Р. П. з 5. вересня 1933. (Дз. Ч. 67. поз. 503) уполномочено Міністра скарбу до затягненя 6% внутрішної пожички в висоті 120 міліонів злотих в золоті в іменних облігаціях. Внутрішна 6% пожичка буде затягнена в іменних облігаціях по 50, 100, 500, 1.000 зл. Відсотки пожички будут платні за зворотом купонів 2. січня і 1. липня кождого року. Перший купон буде платний 1. липня 1934 р. Сплату капіталу і відсотків від 6% внутрішної пожички обезпечено злотими в золоті. Облігації 6% внутрішної пожички будут принимані після іх іменної вартости на сплату належитостей з титулу податку від наслідств спадків і даровизни. Облігації 6% внутрішної пожички як і приходи з тих облігацій суть звільнені від всіх державних і само-управних податків. Облігації і купони 6% внутр. пожички не підлягают ніякому занятю, не вилучаючи занятя з титулу публично-правних належитостей. Облігації 6% пожички мают всі права пупілярних паперів. Пожичка підлягає одноразовому викупови по десятьох літах, о скілько не будут використані управненя, уповажняючі до скорійшого єї викупу. Пожичка обезпечена цілим маєтком Держави. Емісійна ціна одної облігації 6% пожички виносить зл. 96 за 100 і єсть платна в 6-ти місячних ратах. При передтермінових вплатах цілости або части належних сум субскрибенти одержат боніфікату в висоті 1/2% місячно. Субскрипцію принимают: Банк Польскій, Банк Господарства Краєвого, Державний Банк Рольний, Почтова Каса Ощадности, Банки належачі до Союза Банків, як тоже і відділи вимінених інституцій, всі Комунальні Каси Ощадности і всі Каси Скарбових Урядів. Облігації будут видавані субскрибентам починаючи від 1. липня 1934 р. Від дня 28. вересня до дня 7 жовтня 1933. буде відкрита субскрипція на 6% внутрішну пожичку.

Президія і Дирекція Рев. Союза Рус. Кооп-вів на спільнім засіданю з 18. вересня с. р. рішили візвати кооперативи приняти активне участіє в субскрибованю 6% внутрішної пожички. Наша кооперація повинна брати участіє в державнім житю і тому всі кооперативи приступлят до підписаня тої пожички. То буде найлучша льоката резервних фондів, бо в кождій господарці резерви повинні бути обезпечені. Наші кооперативи зрозуміют, що тяжке господарске положенє мусит бути сановане внутрішними силами. Кооперативи, котрі зрозуміют теперішне положенє, приступлят сейчас до реалізації нашого візваня. Рівночасно просится повідомити Р. С. Р. К. о дню підписаня відповідної деклярації на 6% внутрішну пожичку.

Президія Совіта і Дирекція Р. С. Р. К.

ТАЛЄРГОФ.

Минуло вже 19 літ, коли Галицка Русь зложила найкрасші сили свого народа на олтари рускоі ідеі. По віковічній неволі руского народа заборчивий германізм варварским терором постановив довершити плянове знищенє всего, що на Галицкій Земли носило руске імя. Щоби з успіхом і скорше дійти до діявольскоі цілі, лютий ворог всего Славянства, бере собі до помочи своіх вихованків — яничар, котрі вирекліся свого рускоі імени, а приняли як вже предсказав наш малоруский поет Тарас Шевченко в своіх творах „Посланіє до мертвих і живих“ накинене Берліном нове імя, нову ідею. Рівночасно хитрий Німец так попровадив свою політику в Галичині, що творячи нову націю, створив завзяту братню борбу в однім історично-знанім рускім народі.

Найлучшими вихованками у Татар були, дітьми взаті в полон Славяне, виховані на так званих яничар. Таких яничар виховала собі Австрія в Галичині і они віддали єі юдину прислугу, видаючи на варварскі муки і смерть своіх по крови і кости братів.

А коли в 1914 році оголошено мобілізацію, в руских селах настав страшний суд. Плач рідних за найблизшими, котрі пішли в австрійску армію, збільшились ряди шибениць руских жертв і муки арештованих. Не було села, ні місточка на нашій Галицкій Руси, котрихби пощадив асвтрійский вандалізм. Мучили без ріжниці: інтелігента, чи неінтелігента, старців, жінок і дітей. Хто в силі описати ті муки, які приготовила в 20 віці культурна Австрія своім горожанам. Кілька тисяч жертв розстріляно і повішено в Галичині, а арештованих вивезено в глубину Австріі: Талєргоф, Трезенстат і др.

За шо терпіли і понесли мученичу смерть наші братя? За руске імя — руску ідею. Як сильна та ідея доказує нам то, що міліонова австрійска армія боялася 70-літного старця, чи 10-літного хлопця, вішала, або розстрілювала, або арештувала кождого хто називав себе Русином.

Чи не сильна та ідея, коли терор германізму, світова війна, ненависть і довголітна праця наших ворогів над знищенєм не могли вирвати єі з душі нашого народа. Скільки то наших братів, що продали себе за урядниче крісло, чи інші достоінства Австріі, працювали над єі знищенєм? Скільки священників і других уживали всякого рода средств, щоби знищити все, що руске, все, що стояло на перешкоді політиці германізма?

Всі найкрасші сили нашого народа опинились в Талєргофі, погинули під соснами... Общества так культурно- як і економічно-просвітительні закрито і передано тим, що кровю своіх братів здобули ласки і привілеі у Відни.

Кооп. вісти. 1933 п. 9

Однак не минуло лихо і Германця. Не стало Австрії. І здавалось настане спокій, віджиє народ... Але не довго тішились наші братя... Лишились наслідники, виховані облудою, фалшом — потомки наших батьків — Русинів — Українці. Почалася атака від амвони до читальні, від читальні до кооператива, від кооператива під селянску стріху. Епископи, як приміром перемискій забороняє молитися за померлих в Талєргові, а „молодь" котра присягла „Христові" стинає талєргофскі хрести, з проповідальниць сиплятся проклони на „москальофілів" одним словом так зі сторони духовних, як і світских властей підступом і терором ширится дальше нову, а зроджену германізмом українску ідею. І знова вертают часи сумної минувшини. Політики ворожого нам табору, Українці, предстваляють нас перед чинниками державними, як ворогів, небезпечних горожан держави, бо таких, що стремлять до Москви. Бачимо, що в средствах борби они не перебирают.

А політика ворожого нам табору стремит до того, щоби Талєргоф, яко символ історичної памятки терпінь **Галицко-рускої народа,** зробити своім народним українским святом. Як погодити слова живучих єще наших Владик, котрі на просьбу руских священників о інтервенцію в австрійскім уряді сказали: „будьте Українцями, а будете вольними". Чи се не є доказом, що до Талєргофу брали лише наших Русинів, а щоби там не попасти, треба було піти за радою гр. кат. епископів, виречися імени „Русин", а назвати себе „Українцем" Політики ворожого табору хотят забути о тих фактах, однак їх не забуде народ.

Мученича смерть і терпіня талєргофских вязнів укріпили руску ідею і єї національне-культурне імя. На кождім правдиво рускім серци вирили они кровавими буквами одно маленьке слово „Талєргоф", слово, яке мимо волі випроваджує перед наші очи кроваві талєргофскі картини. Не здадутся на нічо усилія облудної українскої політики. Їх облудні слова не затрут в руских серцях того святого слова.

Кождий свідомий рускій кооператор прибуде в день, котрий посвячуєм памяти Русских Страдальців в Талєргофі 31. жовтня сего року до Львова, і своєю присутностью і активною участью в тім святі дасть доказ, що Руска ідея і память про муки наших батьків і братів жиє і буде жити в народі.

На тім Святі не сміє забракнути ані одного свідомого кооператора.

Кождий кооператив дасть жертву на памятник Незвістного Талєргофця у Львові і вишле делєгацію, щоби возвеличити Народне Свято.

МОВА ФАКТІВ І ДОКУМЕНТІВ.

Хто несе вину за страдане руского народа в Талєргофі? Хто і за що сидів і кім був посаджений в австрійскі лягері інтернованих?

Кроваві літа 1914 — 1917 предсказав перед війною покійний посол о. В. Давидяк, добре познакомлений з послом о. Стояном. Послідний жив в пріязни з убитим наслідником Фердинандом.

Сумна правда, що головно галицкі сепаратисти „українці" були першими виновинками галицко-рускоі мартирольогіі в часі війни. Єще в 1912 р. 19. листопада писало „Діло":

„Москофіли ведут здрадливу роботу піджигаючи темне населене до здради Австріі в рішаючу хвилю і до принятя московского ворога з хлібом і солею в руках. Всіх, хто лиш учит нарід поступати так, треба сейчас арестовувати з місця і передавати в руки жандармеріі..."

Сказано — зроблено! І єсли в 1912 р. завели они в тюрму лиш кілька соток руских галичан і буковинців, то в р. 1914 в часі світовоі війни Каінова робота „українців" кинула весь карпато-руский народ на страшні муки і терпіня. Руске населене полудне-во-всіхдноі части Галичини добре памятає кроваві насильства „украінских січових стрільців" і „украінских соколів" над своіми братями за іх національно-культурні переконаня.

Після всказівок „українців" составлялися списки всіх руских народних діятелів і тих всіх, що підписувалися етимольогією або читали руску газету, або книжку. Потому не дивно, що в р. 1914 на приказ австрійских властей (Намістництва во Львові з д. 8/8 1914 № 4.926, Воєнноі Команди во Львові з д. 15/8 1914 № К. Н. 283. Д. і т. д.) **всі львівскі і повітові тюрми наповнилися нашими людьми.** Намістник вислав до всіх старостів телєграму: „Всіх арестованих політично-підозрілих **руссофілів** і т. п. о скільки они єще не передані воєнному суду, вислати сейчас в львів. тюрму; арестовати всіх, хто тілько підозрілий..." Вся печать мазепинска підняла крик: „Всіх руссофілів передати суду — всіх вивішати..." Генерал Кусманек в своім рапорті до Відня писав: „Єсли в Перемишлі останеся хотя-би один руский, то я не ручаю за кріпость..." А воєнний комендант Самбора в відозві до Поляків, украінців і жидів написав: „Доставлене особи, котрій доказаним буде шпіонство або пропаганда москвофільства, буде винагроджуватися сумою 50—500 корон і т. д.

Мазепинскі газети **(Діло і Руслаи) з радостю писали о тім, як вішали і розстрілювали руских,** а „Діло" в № 172 з р. 1914 руских назвало „Прикарпатскими росіянами". В Намістництво, в поліцію і воєнну команду через цілий час сипалися доноси мазепинців на руских людей. І пілком справедливо комендант Львова ге-

нерал Фр. Римль в своім секретнім рапорті в р. 1915 написав: **„Українці являются другами Австрії... українці сталися вірними австрійскому царствуючому дому...**

Головними виновниками рускоі мартирольогіі в часі світовоі війни були „українскі діячі", як пр. священники: протоігумен Василіян о. Філяс, о. Г. Мороз, о. В. Смолинский, о. С. Онишкевич, о. Є. Константинович, о. Є Менцінский з Маластова, о. М. Дороцкий, о. Ст. Петрушевич, о. А. Сірецкий, о. Подляшецкий з Гладишова, о. Заяц з Вел. Маціни, о. Говда з Боднарки, о. Гринчук з Тейсарова, о. Борочок з Яйковец, о. П. Левицкий, о. Вас. Мигаль, о. Євг. Костишин з Глинян і др. — Професори університ. д-р. Студинский і д-р. Колеса — адвокати: д-р. Чировский, д-р. Ваньо, д-р. Кормош, д-р. Я. Петрушевич, д-р. Кость Левицкий, д-р. Євг. Олесницкий, д-р. Євг. Петрушевич, д-р. Ст. Баран, д-р. Л. Цегельский, д-р. Л. Бачинский, д-р. А. Говикович і др. — державні совітники: В. Ясеницкий з Червонец і В. Яворский з Н. Сонча — ред. „Діла" Ярослав Веселовский — журналіст Вяч. Будзиновский — посли: Николай Василько, Семен Вітик і др. — народні учителі: Пекарский з Таданя, Євст. Коблянский з Корнич, Кобаній з Гладишева, Перейма з Рус. Ропиці, Ант. Гусак з Мохначки, Нищота з Світниці, Ів. Білинский з Пчан, М. Рихвицкий з Розвадова, Кульчицкий з Гнилоі, Ів. Шерстило з Сулимова і др.*). О всякого рода укр. „писаках", війтах, писарах, кондукторах, конфідентах і др. не згадую. **Тут подана мала частина тих українских священників, адвокатів, професорів, учителів, редакторів, що віддавали руских на муки, а М. Андрусяк в „Ділі" твердит, що се були лишень „несвідомі" українці — одиниці, котрі в дуже малій часті послугувалися доносами...**

Єще в маю 1914, українці адвокати К. Левицкий, Федак і 180 товаришів подали в намістництво меморіял з просьбою передати „українцям" рускі товариства „Народ. Дім" „Ставроп. Інститут" і „Об-во Качовского" з доносами о шкідливій для австрійскоі держави діятельности тих товариств. За підписок К. Левицкого і компаніі був поданий в намістництво в часі війни (24/11 1915 № 35470. Пр.) новий меморіял в тій справі. Вкінці прийшло до того, що много руских товариств во Львові і на провінціі австрійске правительство передало мазепинцям, а діяльність товариств поліція і староства завісили, іх поміщеня опечатали. — Чи і тут, пане Андрусяк, будете шукати украінскоі мартирольогіі? **Укажіть хотяй на одно українске товариство, котре в часі світовоі війни в р. 1914—1917 постигла подібна судьба!**

За старанєм українця оберл. адвоката Чировского, добре всім талєргофцям знаного мучителя, наказано в Талєргофі 48 галицко-руских студентів і также других узників одиночним замкне-

нем і підвішованем (anbinden) через місяць **зато, що в часі рекрутского побора в Талєргофі заявили себе рускими, а свій рідний язик руским.** — Так подайте, пане Андрусяк, хотяйби одного студента „українця" котрий би за „український" язик в Талєргофі переходив такі муки...

По 19 літах від часу тої страшної рускої мартирольогії „українцям" встидно перед народом за їх каінову роботу і для того то сегодня они стараются фалшивими і неправдивими фактами доказати, що і „українці" в часі великої війни нарівні з рускими були переслідовані австрійскими властями.

Правда, що з самого початку в Талєргофі знаходилося пару десяток „українців" попавших туда через ошибку но не надовго... „Українскі" посли, д-р. Кость Левицкий, д-р. Ганкевич, о. Стефан Макар і др. усередно походили в Відни всюда, куда треба і сейчас всі „українці" були освободжені, а виізджаючи з Талєргофу кликнули руским на прощанє: „А бодайбисте москвофіли всі тут пропали..." тай заспівавши своє „Ще не вмерла украіна", уіхали.

Мені, яко одному із тисяч Талєргофців, не під силу подати всіх фактів і документів, відносячихся до історичних літ галицкорускої Голгофи. Впрочім, газетний фельєтон не вмістит навіть тих всіх фактів і документів, якими розпоряджає навіть одиниця. По моєму переконаню, задача Талєргофского Комітета во Львові далеко єще не виповнена випуском тих книжок Талєрговского Альманаха, які вийшли дотепер. Той комітет, нарівні з всіми талєргофцями, повинен приложити всіх старань до того, щоби випустити всі матеріяли, відносячіся до переслідованя рускаго народа в Галичині в часі війни Ті документи і загально відомі факти представлят в правдивім світлі провідників галицкого українства.

Не розходится в данім случаі о то, щоби переконати руских людей о низости передових людей із стана наших противників. О тім ми всі знаєм. Але видимо, що молодше українске поколінє, яке вже начинає відноситися критично до своіх батьків, все таки стараєся піднести в своіх власних очах постати поодиноких старших руководителів іх політичного руху. Знаючи о тім, що українска ідея принесе нашому народу страшне розочарованє, ми повинні помочи молодому поколіню галицких українців пізнати завчасу „моральні підвалини" іх національно-політичної ідеі. Оно, то молодше поколінє галицких українців, не має ніякого доступу до автентичних документів, які суть яскравим свідоцтвом повного морального упадку руководячих одиниць українского табора. Віримо, що бунтуючася мисль молодшого покоління, навіть вихована на ідеах сепаратизма, буде в силі зрозуміти що іх духовні батьки не уміли в найкритичнійших моментах історії галицко-

руского народа проявити навіть людского співчутя з народними масами, але підходили до них лише з партійного боку. Нехай молодше поколінє українців довідаєся, що навіть найвисші грекокатолицкі достойники, будучи вже тоді перед війною і в часі неі, чоловими представителями українства, не заступилися за переслідованих священиків, а на безпосередну просьбу переслідованих уміли сказати: „станьте українцями і нічого вам не станеся".

Віримо, що тверда наука житя і історіі, яку бере молодше поколінє українства вже від 1914. року не піде надармо. Поможім тій молодіжи пізнати родоначальників іх партіі. Зберім і збираймо документи для науки потомкам, для освідомленя народа.

Талєргофец.

ДО СОЮЗНИХ КООПЕРАТИВІВ.

Дня 31/10 відбудется во Львові наше національне свято Талєрєгофскій З'їзд посвячений памяти мучеників за руску ідею.

В тім дни має бути посвячений памятник „Неізвістного Талєргофця" на Личаківскім кладбищи.

Ревізійний Союз Руских Кооперативів взиває Управи всіх союзних кооперативів до посильних пожертвованъ на викінченє будови того памятника. Кождий кооператив повинен уважати за свій святий обовязок причинитися своєю лептою до викінченя того памятника, даючи тим доказ, що наша кооперація не забула о перших провідниках руского кооперативного движенія до війни, котрі зложили свої кости в далекім Талєргофі.

З присланєм пожертвованъ слідує не зволікати, бо до З'їзда уже не далеко. Собрані пожертвованія просимо висилати на адрес: Центральний Талєргофскій Комітет — Львів, ул. Бляхарска 9.

В часі процесу змаслюваня, товщеві кульки зліплюются. Насамперед лучатся поодинокі товщеві кульочки і творять маленкі грудочки, котрих поверхня вигладжується в часі оборотів через терте. Грудочки знова зліплюются разом і творят більші групи і т. д. аж в кінцевім процесі змаслюваня маємо вже так великі зерна, що можемо побачити іх голим оком. Рівночасно в часі збиваня наступає замиканє помежи поодинокими кульочками, а потім вже зернами сего плину, — маслянки. Як відомо складниками маслянки являются: вода, цукор, молочний квас, білко і мінеральні соли. Коли певну часть збиваня грудочок і зернят масла переводимо в воді (в кінцевім часі змаслюваня і в часі вигнітаня), тоді поміж зернами, котрі лучатся в воді, лишається тілько чиста вода. Отже, в маслі полоканім часть води (та, котра є замкнена в зернах) походить з маслянки і має всі складники маслянки, а часть води, замкнена між зернами має складники води, уживаної до полоканя.

Вода, яка находится між поодинокими кульочками товщу має будову дуже дрібних кропель. Однак з хвилею побільшуваняся зерен, збільшується простір поміж зернами, а тим самим зростає величина кропель води, замиканих в дальшім процесі змаслюваня. Вкінці зерна доходят величини 4 мм., замкнені помежи ними кроплі води є вже так великі, що можемо бачити іх голим оком. Повисше явище можемо ліпше зрозуміти на примірі: зернят маку а яблок. Простір, який замикають зернята маку є дуже малий, за те простір, який замикают яблока є так великий, що можемо побачити єго виразно, голим оком.

В маслі може бути богато води, але коли она є розміщена в формі дрібних кропель, то масло такого вигляду буде робило вражінє масла сухого, а на оборот, коли буде мати певну скіль-

в тім самім поміщеню і з тим самим порядком дня, о годину пізнійше і буде рішати правосильно без огляду на число присутних членів у всіх ділах обнятих дневним порядком.

Надзираюча Рада.

Надзвичайне Загальне Собраніе членів кооператива „Надія", кооп. з огр. відпов. в Костарівцях відбудется дня 22 жовтня 1933. о годині 2-ій пооплудни в поміщеню кооператива зі слідуючим порядком дня:

1) Відкритє Собранія і вибір Президіі. 2) Відчитанє протоколу з послідного Собранія. 3) Відчитанє доклада з ревізіі переведеної з рамени Р. С. Р. К. в днях 26 і 27 серпня 1933 і поревізійного письма — принятє відповідних рішень в справах обнятих докладом і поревізійним письмом. 4) Вибір Управи і Надз. Ради. 5) Принятє в цілости взірцевого статута Р. С. Р. К. 6) Внески і запити членів.

Єсли в означенім часі не явится приписане статутом число членів, то друге Загальне Собраніе відбудется того самого дня, в тім самім поміщеню і з тим самим порядком дня, о годину пізнійше і буде рішати правосильно без огляду на число присутних членів у всіх ділах обнятих дневним порядком.

Надзираюча Рада.

Звичайне Загальне Собраніе членів кооператива **„Любов" в Костарівцях,** відбудется 22. жовтня с. р. о годині 6-ій вечером зі слідуючим порядком нарад: 1) Відкритє Собранія і вибір Президіі. 2) Справа відновлена кооператива. 3) Принятє взірцевого статута виданя Р. С. Р. К. 4) Вибір Управи і Надзираючої Ради. 5) Внески і запити.

Єсли в означенім часі не явится приписане статутом число членів, то друге Загальне Собраніе відбудется того самого дня, в тім самім поміщеню і з тим самим порядком дня, о годину пізнійше і буде рішати правосильно без огляду на число присутних членів у всіх ділах обнятих дневним порядком. **Управа.**

Звичайне Собраніе членів кооператива **Селянске Добро" в Каменці-Помлинов,** відбудется 22. жовтня с. р. (у неділю) о годині 2-ій пополудни зі слідуючим порядком нарад: 1) Відкритє Собранія і вибір Президіі. 2) Відчитанє протоколу послідного Собранія. 3) Читанє доклада ревізійного і поревізійного письма. 4) Затверджене білянсів за рік 1931 і 1932 і розділенє зиску з року 1932. 5) Вибір Управи і Надзираючі Ради. 6) Уділенє абсолюторіі уступаючим Органам. 7) Зміна §§ 43 т. 4 і 52 кооперативного статута. 8) Внески і запити членів.

Єсли в означенім часі не явится приписане статутом число членів, то друге Загальне Собраніе відбудется того самого дня, в тім самім поміщеню і з тим самим порядком дня, о годину

пізнійше і буде рішати правосильно без огляду на число присутних членів у всіх ділах обнятих дневним порядком.

Надзираюча Рада.

НАДЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ СОБРАНІЯ.

На основі арт. 47. закона о кооперативах і § 38. уст. 7. статута кооператива Ревізійний Союз Руских Кооперативів созиває Надзвичайне Загальне Собраніе членів слідуючих кооперативів на день 15. жовтня 1933. р. о год. 3-тій пополудни в поміщеню кооперативів: „Віра“ — Зиндранова, „Єдность“ — Каменка волоска — Липник, „Згода“ — Кремпна, „Бескид“ — Кривка, „Русскій Селянскій Союз“ — Летня, „Русскій Народний Дом“ — Лукове, „Хліборооб“ — Могиляни, „Власна Поміч“ — Молодовичі, „Наша Надія“ — Мичків, „Спільна Праця“ — Новиця, „Бистриця“ — Нобошичі, „Наш Труд“ — Острів, „Русскій Союз“ — Поморяни, „Православний Кооператив“ — Прегонина, „Селянскій Труд“ — Прилбичі, „Наш Труд“ — Прислоп, „Добробит“ — Радоцина, „Єдність“ — Рейтаревичі, „Союз Труда“ — Рипяни, „Добробит“ — Середниця, „Руссава“ — Согоров гор., „Село“ — Соколов, „Наш Труд“ — Сорока.

Порядок нарад: 1) Відкритя Собранія і вибір Президіі, 2) Читанє протокола послідного Загального Собранія, 3) Читанє доклада з ревізіі переведеної з рамени Рев. Союза Руских Кооперативів і поревізійного письма і принятя рішень в справах обнятих ревізій ним докладом. 4) Доклад Управи з діятельности кооператива за 1932 рік. 5) Затвердженє р-ків і білянсу за 1932 рік. 6) Уділенє абсолюторіі Управляючим Органам кооператива. 7) Зміна §§-ів 43. т. 4. і 52 статута кооператива. 8) Вибір Управи і Надзираючої Ради. 9) Визначенє найвисшої суми зобовязань кооператива. 10) Справа лядових взглядно пожичкових довжників і принятя відповідних рішень. 11) Внески і запити.

Єсли в означенім часі не явится приписане статутом число членів, то друге Загальне Собраніе відбудется о годину пізнійше в тім самім поміщеню, з тим самим порядком нарад і буде рішати правосильно в ділах обнятих порядком нарад без огляду на число присутних членів. **Ревізійний Союз Руских Кооперативів.**

Увага: Протокол має бути списаний після взірця поданого в Кооперативнім Вістнику ч. 3. за март 1932.

Зміну §-у 43. т. 4. слідує доповнити словами: „і затвердженє бюджета“.

§ 52. слідує доповнити в слідуючій спосіб: по словах ...не менше як 10% на резервий фонд кооператива (§ 45. д.) словами: „і 10% на фонд Кооп. Школи при Р. С. Р. К.“, дальша часть того уступа остає незміненою.

Ревізійний Союз Руских Кооперативів. Відповід. Редактор: Юрій Плешкеви

Друкарня Універсальна Львів, Лонцкого 7. — Телефон ч. 53-45.

[redacted]

[redacted]

[redacted] Телеграфъ

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Ч.	Назвище, імя. стан		Місцевість	Місячна доплата		
				Платня	Ричалт	Разом
	[redacted]		[redacted]			
					[redacted]	
	[redacted]			[redacted]		
					[redacted]	
					[redacted]	
					[redacted]	

TALERHOFSKI KOMITET
LWÓW, BLACHARSKA 9/I.

OPŁACONO Gotówką 60%

DRUK

10

ВОЛКИ В ОВЕЧЬЕЙ ШКУРѢ

Петит. ("Кто сѣет вѣтер — пожнет бурю."

"Діло" снова отличилось...

В статьѣ "Талергофські хрести й москвофильська пропаганда" (№ 211) "Діло" повѣствует о том, что "москвофилы", сирѣчь русскіе галичане, усиленно занялись пропагандой своего "москвофильства", сирѣчь углубленіем в народѣ русской національной идеи, путем постановки Талергофских крестов и что-де крест, этот "символ любови і згоды" превращают в "орудіе ненависти и вражды", потому что при постановкѣ талергофских крестов учат народ противостать всюду украинскому заблужденію, приведшему к десяткам тысяч талергофских могил...

"Діло" поражено "москвофильским" кощунством в самое сердце, и разливается на эту тему долгими воплями, призывая Небо во свидѣтели страшнаго преступленія "москвофилов".

"Діло" до такой степени оскорблено в своих благороднѣйших и благочестивых чувствах, что...невольно, в пылу негодованія, сползает с высоты пьедестала голубиной своей чистоты, тихонько вылазит из овечьей шкуры и начинает выть совсѣм натурально, по волчьи:

Петит!

"Хай добре подумають. Бо на світі у скорому темпі наближаються важки події и кожна днина може принести несподіванку. І легко може повторитися стара історія: Вожаки, з набитими грішми кишенями (?), втечуть, а ті, що сліпо йшли за ними і слухали їх приказів і мудрощів, опиняться там, де не думали.".

Эти явныя угрозы (не вторым ли Талергофом?) со стороны почитающих символ креста, — как характерны!

Но это область гаданій. Возьмем область реальную, сегодняшній день, и при том таким, каким он есть в дѣйствительности.

Достаточно взглянуть что сдѣлали "украинцы" из своей Церкви, в которой сіяет крест, оплакиваемый волчьими слезами "Діла". Вѣдь украинствующіе греко-кат. священники не только обвѣшивают жовто-блакитными (символом политики) лентами рамена креста, но тут же, в храмѣ христовом гонят прочь "кацапів", и часто мерзкими словами ненависти; в храмѣ же гремят ненавистническими рѣчами, грозят насиліем, и со злобой отказываются освятить крест на могилах кротко погибших своих же братьев только потому, что погибли они не за миѳическую "украину", а за всему міру извѣстную Русь...

Кто, как не "украинскіе" же "просвитяне" рубят топорами, разбивают молотами кресты (этот символ любви и согласія!) на талергофских могилах?

300 ЛѢТЪ ГИМНАЗІИ ВЪ КОТОРОЙ УЧИЛСЯ ПРЕЗИДЕНТЪ Т.Г.МАСАРИКЪ.

Прага/Цепс/На этихъ дняхъ/ съ 5 по 19 августа/небольшой словацкій городокъ Стражнице празднуетъ 300-лѣтіе существованія мѣстной гимназіи,основанной въ 1634 году орденомъ монаховъ-піаристовъ. Эта гимназія была второй піаристической гимназіей въ Средней Европѣ и помѣщалась въ бывшей школѣ Чешскихъ Братьевъ. Гимназія эта теперь славится не только,какъ одинъ изъ крупнѣйшихъ культурныхъ центровъ Моравскаго Словацка,но и,какъ школа въ которой воспитывался нынѣшній президентъ Чехословацкой республики проф. Т.Г.Масарикъ,который началъ свое образованіе въ первомъ классѣ Стражницкой гимназіи,откуда потомъ перешелъ въ гимназію въ Брно.

Къ зданію гимназіи въ Стражницахъ прикрѣплена въ настоящее время памятная доска съ указаніемъ на то,что въ этомъ зданіи началъ свое образованіе первый президентъ Чехословацкой республики.

ПАМЯТНИКЪ СЛАВЯНСКИМЪ ВОИНАМЪ,ПАВШИМЪ ВЪ КАРПАТАХЪ.

Прага/Цепс/ Художникъ-скиталецъ Уваровъ,всю свою долгую жизнь путешествовавшій по Россіи,а въ настоящее время переселившійся въ Подкарпатскую Русь и Восточную Словакію поднялъ вопросъ о постановкѣ памятника славянскимъ воинамъ,погибшимъ въ время боевъ въ Карпатахъ,происходившихъ 20 лѣтъ тому назадъ. Въ настоящее время начатъ сборъ пожертвованій на постановку этого памятника,который долженъ увѣковѣчить память объ одномъ изъ наиболѣе кровавыхъ и трагическихъ періодовъ міровой войны.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СЪѢЗДЪ УЧИТЕЛЕЙ ВЪ ПРАГѢ.

Прага/Цепс/ Съ 9 августа въ Прагѣ открывается съѣздъ делегатовъ Международной федераціи учительскихъ союзовъ,являющейся единственной политически независимой профессіональной организаціей учителей въ Европѣ.

Съѣздъ этотъ долженъ былъ происходить въ Вѣнѣ,но въ виду неустойчивости внутреннеполитическаго положенія въ Австріи, перенесенъ былъ въ Прагу,гдѣ подобный съѣздъ происходилъ уже разъ/ въ апрѣлѣ 1930 года /,и гдѣ его работа прошла въ спокойной и благожелательной обстановкѣ.

Международная федерація учительскихъ союзовъ объединяетъ въ настоящее время 31 учительскую организацію изъ 24 государствъ. Изъ крупныхъ учительскихъ организацій въ составъ федераціи не входятъ организаціи итальянскихъ,германскихъ и совѣтскихъ учителей.До настоящаго времени на пражскій съѣздъ федераціи записались делегаты изъ Англіи,Шотландіи,Даніи,Франціи,Голлан-

11

3 пр. Бедн. и Фильмо
открыт.

2 памятник. открыт.

2 больш. стр. на замк.

Нове діло
р. Kulików

Konstanty
Podhorecki

+ 75 gr.

Жертви.

реліґійок

2

Було тепла літня пора. На небі ще де-не-де блимали зорі, все кругом було сповите сірою ранньою мрякою, а в селі замічався уже якийсь неспокійний рух. На сході неба почала розтягатися бліда смуга, а зпоза річки почало викачуватися велике ясне сонце, таке веселе і усміхне, як вчера, коли працюючись з женцями на полі, заходило за темний бор. Як лиш кинуло на село свої перші лучі, зазираючи в віконця селянских хат, посумніло і гейби затрівожилося. Чи почуло оно плач матерей, жінок і дітей? Здаєтся.

З церковної дзвінниці розлягся протяжний і тужний, якби зза могили, голос дзвона, котрий так жалібно так сумно загув мовби прощав якогось покійника. Так, він прощав ... але не покійника, лиш ще, покищо, живих юнаків та молодих газдів, котрі збирались на війну боронити цісаря і державу Его ... Був то власне день загальної австрійскої моблізації 1914. року.

В хаті старого Никити також полилися слези. Прощав він сина-одинака Гриника, котрий також ішов защищати своєю грудьо австрійского монарха.

Никита попрощав сина і, отерши слезу рукавом сорочки, промовив:

— Іди сину! Мусиш іти, бо така цісарска воля ... Але знай що їдеш воювати не проти ворога, а проти свого-же руского брата ... Тож памятай що і ти син Руси; що руска мати тебе на світ породила і грудьо своєю кормила не на то, щобись був мстителем і Каїном для свого брата, але на то, щоби горіла любов в твоїм серцю до всего що рідне, що руске!

На ті слова ~~батька~~, Гриньове серце здригнулось, затріпотіло мов пташатко в клітці, і своїм скорим стуканням наче присягою потверджало батьківські слова: так-так-так...

Ущіловавши батька в руку (матери уже не/нав) вийшов Гринько з подвір'я і, поглянувши ще раз на своє рідне село, пішов...

Наступили страшні дні. Застогнала наша бідна Галицька Русь під обухом австро-мадярского террора... Заскрипіли шибениці, та заповнились всі тюрми рускими людьми...

Горяче серпневе сонце, що піднялось уже під полудне, палит безпощадно своїми лучами землю і все ~~находившееся~~ на ній. Від сторони села, дорогою, що веде попри ліс, їде двох австрійских воякiв-мадяр, та женут якогось старика зі звязаними руками... Йде нещасливий мученик, збитий, безсилий що ледво волоче свої зболілі ноги, та заточуючись що кілька кроків — падая на землю, обливаючи Еї своїм горячим потом і слезами...

То йшов Никита, котрого также не минула та гіренька доля, яку двигав тоді весь галицько-рускій народ на своїх зболілих плечах...

Прийшовши на край ліса, де сходятся дві дороги, они припинились.

— То що будемо возитись з тим стервом? — протягнув грубим голосом один з катів по мадярски — Отут повісити собаку, нехай висит воронам на поживу!

І підвели бідного страдальця під берізку, що опустила своє галузя до долу, мовби плакала над долею бідного мужика, почали звірюки закладати петлю на Его покриту морщинами шию...

/.

— Ох, сину мій! — простогнав з жалем Никита — Ти бʼешся десь там на фронті... Защищаєш своєю грудью австрійского цісаря і его державу, а его слуги-кати закладают твоєму рідному батькови шнурок на шию!.. — Еще хотів щось сказати, але слова застигли на его білих скривлених устах, бо озвірілий мадяр, перекинувши шнурок через гиляку, підтягнув до гори...

І повис на шнурку хлібороб-кормитель, котрий своїми мозольними руками, що так тепер посиніли, кормив через ціле своє житя своїх „опікунів"-мучителів... І ось тобі заплата „Тирольцю востока"!...

Сонце стояло уже на полудни. Зі сходу щораз більше чути було гук гарнат та свист карабінових куль. Нараз на дорозі піднялася курява і показався відділ пішого австрійского війска. Переходячи коло берізки, на котрій висів нещастний мученик, дехто глянув а дехто і не глядів в ту сторону, де злегка колисав вітер застиглого трупа невинної жертви...

— Ох! Мій рідний батько!.. — наглo роздався розпучливий голос Гринька, двигаючого тяжке оружя. — Ох, ви пси австрійскі! Душогуби! Будете прокляті на віки, разом зі своєю Австрією!.. — і він заридав...

Сейчас поставили его перед суд, за висказані слова, яко „зрадника". Но він не падая на коліна і не просит пощади, але сміло глядит в очи, хотяби і самій смерти.

— Кати! Звіри!.. — закричав він, не чекаючи засуда — Замучили сьте батька, мучте і сина!..

Але знайте то, що не довго уже знущатися вам над безборонним руским мужиком, бо дні вашого панованя уже почислені! А за пролиту невинно руску кров,— і само небо на вас пімститься!..

То були его послідні слова... Б~~о~~ Офіцер, без суда, стрілив Ему в груди... і гепнуло важке тіло молодця на землю, хлюпнула струйка молодої рускої крови, застигаючи разом з життєм Гринька...

Ніхто не пожалів нещасливого, лиш тихій вітрец шептав з листочками дерев похоронку пісню....

Не перші і не послідні були тоті дві жертви. Але впало іх тисячі... і напоїлась земличя руською кровю, щоби пустити нові ростки і родити нові покоління на закалених борців, котрі вибороли/би Руси лучшу долю!..

Еміліян Пержун
селянин з Рівнева.

16

Посмертное сообщеніе.

Талергофскій комитетъ въ Мижинцѣ съ великой скорбью извѣщаетъ о смерти дорогого и заслуженнаго ~~соу-зника~~ своего пастыря, свящ. Іоанна Федева, ~~гр. кат. пароха въ Мижинцѣ~~, который по ~~долго~~ продолжительной и тяжкой ~~недугѣ~~ болѣзни скончался въ ~~госпиталѣ~~ больницѣ въ Перемышлѣ, въ среду 25 августа с. г. Перевозъ тѣла въ Мижинецъ состоялся въ четвергъ 26 августа въ 2 час. дня. Похороны состоятся въ пятницу 27 августа послѣ отслуженія іерейскаго погребенія и св. Литургіи, въ 2 час. дня, о чемъ съ великой скорбью объ утерѣ дорогого члена извѣщаетъ

Талергофскій комитетъ.

Покойный был стойкий русский человек, принимал деятельное участие в народной жизни и был членом многих русских обществ. В. Е. П.

Посмертное сообщение.

Толстогорский

Кого і за що замучили ~~Каіни~~ в Талєргофі? ~~і яка з того наука?~~

~~Талєргоф....~~

Талєргоф — руский Талєргоф, бо там тисячі руских могил, а в них вічним сном почивают рускі мученики...

Талєргоф — руска Голгофта, бо там Каін-Юда за прускі срібняки видав ~~в кайданах~~ Матір Русь святу кровавому тиранови, австрійско-німецкому Неронови на муки і розспятє...

За що?

Уважно і терпеливо послухайте, що вам тут роскажу, а не будете удивлятися, що я зачав мою просту бесіду від язика.

Так як народи розвивают свої спосібности, так розвиваются іх язики. Неучені народи такі як діти. У дітей не много слів, аж з літами виучаются они язика, так і народи поступаючі ~~в науках~~ вперед в освіті розвивают свої язики.

Кождий ~~великий~~ народ має свій письменний т. зв. літературний язик і нарічія т. є. місцеві мови ~~язики~~, котрими ~~люде~~ народ в ріжних сторонах по своєму говорит. От пр. польский язик: єсть польский язик письменний, книжний, але має він нарічія: мазурске і кашубске, а ческий язик має моравске нарічіє, ~~до котрого причисляют~~ шлезско і словацке. Німецкий язик має кілька нарічій, француский до 70 нарічій, а турецкий 10 нарічій і т. д.

~~Також і наша Русь~~ Руский народ має один образований книжний ~~руский~~ язик, котрий виобразовався на підставі богатого, високообразованого церковного язика, принявши живучі форми від великоруского, а вчасти від мало- і білоруского нарічій.

А що нарічія також мають свої простонародні письменности так і малоруский народ має прекрасну простонародну письменність: множество народних пісень, пословиць, повістей і чудних народних поезій, а також має газети ~~читає~~ в своім нарічію

Длячого і як се сталося?

Нігде правди діти, бо що правда, то не гріх а правду, як то у нас кажут, можна на батька сказати. В давних часах наші прадіди - селяне були дуже темні. Були сліпі, хоть мали очи, були глухі, хоть мали уха, тай були нерозумні, хоть мали голови. Панщина - неволя зробили своє, а по єї знесеню свобода завела неприготований народ в корчму, где днями і ночами горілка лялася, а під охоту нещастним скрипка грала і бас ревів. Народ гинув в темноті, піянстві і лінивстві, а щоби єго спасати, рішили ~~учені і писателі~~ передові наші люди просвітити єго тим язиком, яким він говорит...

І на тім народнім нарічію на Галицкій Руси заговорив в своіх письмах і газетах великий єі просвітитель і писатель І. Наумович, за котрим тою самою дорогою пішли в народ і другі народні писателі і просвітителі...

Но як кождий народ через свій язик з єго нарічіями ~~єсть~~ составляє один народ, так на цілім світі єсть один великий руский народ, говорячий многими нарічами одного вспільного руского [illegible].

~~Аж прийшов 1914 р. а з ним світова, страшна війна, котра літами огнем і мечем, грабежами і тюрмами, розстрілами і висілицями воспитувала на пепелищах, в лісах і вертепах цілі товпи молодого поколіня, котре здичівши росло в поганьстві і темряві... І спішат нові народно-рускі просвітителі і писателі, що теплим руским словом заблудших~~

./.

На обороту

Свідомість тої історичної правди, розбуджена в нашім народі Шашкевичем, Голова цким, а укріплена Наумовичем, охватила перед 1914 роком майже весь галицко-руский народ. Українофільська партія, мимо великої піддержки зі сторони австрійс ого правительства не могла захитати тою національною свідо мостю наших селянських мас. Щоби затерти правду національної єдности нашого галиц ого народа з цілим руским народом, фабриковано наскоро український язик Всі українскі институції, що були заняті фабрикацією українского язика, мавшо-го послужити доказом „окремішности" галичан і всіх малоросів взагалі черпали средства на свою пропаганду з австрійских дер вних кас, як з повинх керниць. Однако успіхи тою праці були малі, бо в народних низах пробуджувалося стихійно національна свідомість.

Підсичувані австрійскими обіцянками росли апетити і амбіції предводи-телів галицкого українофільства. Они виділи, що навіть при піддержці австрій-ского правительства ім не удастбся заволодіти душою нашого народа, як довго буде у него жива свідомість єдности руского язика, як довго буде с ред галицк кого народа працювати руска національно-політична партія. Тому українскі гали цкі політичні прислужники чужих справ ждали, як спасеня війни, бо вірили, що лише в воєнних условіях можна буде насилєм і терором ослабити руский освідомительний рух, можна буде знищити руску інтелігенцію і свідо ме селянство. Війна мала ім дати навіть правну підставу до того, щоби стерти з лиця Галицкої Руси само слово руский і назву руский язик.

научают і іх наверненими рідній рускій матери звертают. Но треба єще довшого часу, щоби та темрява зовсім счезла тай щоби по селах засвітило ясне сонце і в руске крестянске віконце.

Но єсть у нас уже многочисленна образована публика, находится уже много наших селян, що знают і люблят висше образований руский язик, ним пишут, говорят і за него готові житє віддати.

Історія учит, що як не ма галицкого і московского язика, так не ма і украінского язика. На Украіні жиє руский народ, свій язик руским називає, по руски думає, пише і говорит. За так званий „украінский" язик Австрія „украінців" не мучила і до Талєргофу не гнала, бо сама галицких „украінців" зродила, викормила і для них „украінский" язик сфабриковала. В часі війни Австрія всім своім урядам і властям духовним приказ дала, а горем прибитому народови мечем наказала: „Нема руского язика — єсть лишень „украінский" язик..!" Сего воєнного приказу галицкі „украінці" до сегодня вірно держатся за се Австрію благословлят і за Вишиваним габсбургом велику тугу мают... Но як горбатого могила не направит, так мазепинскі голови затуманені ц. к. австрійскою дурійкою не научиш, не переконаєш... Так не ма „Украінского" Талєргофа..!

Єсть лиш руский Талєргоф, где вірні сини Руси за руский язик своє житє віддали. Нехай о тім добре памятают всілякого рода мазепинскі писаки, котрі по 19 літах

встидливого мовчання сміють сегодня в нечестний спосіб в Талергофских могилах руских Мучеників непокоїти і Їх кровю свої замазані руки до Них протягати. Ороде лукавий.... доки терпіти вас..? Кров на вас і на ваших дітях..! За кров праведного Авеля прокляте Каїнове сілля... Сумне оно, дуже сумне, але правдиве. На вспомин минулого мороз переходить тіло, кров бурить ся... Годі мовчати..! Не сміємо мовчати, бо святим обовязком кождого із нас честь праведних Мучеників перед мазепинским наїздом боронити.

За руский язик в 1914 р. наші батьки сини і браття ішли в тюрму, на розстріли, висілиці і в Талергофску неволю. Всі руські книги і газети по селах в тім Кровавім часі пішли з дымом, бо за одну руску книжечку, за один руский молитвословец, за одну руску ікону з руским написом сейчас зрадники руского народа і яничари-відступники висилали своїх рідних руских братів, побитих, покровавлених, голодних і наче скотину в гнійних вагонах в талергофске пекло.

Пам'ятний рекрутський побор в Талергофі в р. 1915., коли то Мазепинец поручник Чировский перед німцями із злости пінився і кричав: „В Галичині нема руского язика — є лиш український язик", а кождого, хто сказав, що его материн язик руский, передавав салдатам з приказом відвести такого в тюрму, где боснійці-магометане кождого тяжко до крови побили а декому ногу в двох місцях прокололи.

Охолоді і голоді, часто в кайданах по ногам і руках на хрест закувані через місяць переходили адські муки...

Тисячі нам найдорожших з наших родин, замучених Каїном почивають в сирих могилах під соснами в Талергофі за тисячлітню рускую азбуку, за рускій язик, за рускую книгу... Ми оставші в живих не сміємо о них забути!

Памятайте, що 31 жовтня с.р. в часі Талергофского зізда во Львові відбудеся відкритє і освящене Талергофского памятника, в котрім того дня стічне на віки урна з землею з талергофских могил руских Мучеників.

Їдно, чиста сердцем, свята многострадальна Мати Русь кличе: „Сини, доні спішіть в сей торжественний поминальний день до Львова під Талергофскій памятник і поклоніться землі з талергофских могил ваших отців, сестер і братів мучеників. Кланяючися тій земленці поклонитеся тим, що в ей обняттях на талергофскім кладбищи спят вічним сном... Чуєте..?"

Чуєм.... чуєм...! Прибудем, поклонимся і вірними твоїми дітьми останемся многострадальна Руска Мати..!

Вірую, що так буде.

/. /.

Но еще один великий обовязок тяжит на совісти кождого з нас:

Сейчас выслати хотьби найменшу жертву на памятник Незвістному Талєргофцю во Львові. Не смімо о тім забути!

Так до свиданія друзя, товаришї Талєргофцї! До свиданія з вами, з вашими родинами, дітками і внукамн во Львові 31 жовтня с.р. під талєргофским памятником!

До свиданія дорогі руські браття Крестяне і сестри Крестянки! До свиданія [redacted] дорогий Руский Народе!

Ваш старий друг талєргофец

Кум Нагум.

24

Почта Черкаси
Вербіж 16/10 1928

Високо Многоуваж. Редакціє!
„Земля і Воля"
в Львові.

Осміляюсь яко Австрійскій шибеник з процеса Д-ра Дим. Маркова, в залученю ту вислати відпис уривочний з моєї тюремной нотатки 5 стихотвореній, може якії з них будут придатні і ужиті до яких мов Тальергофского зїзда на 31/10 28 Я думаю що; Организаційний Комітет собирает всякі матеріяли для возвиличанія того зїзда, і для укріплення русскої національной ідеї

С должним почтенієм

Хома Як. Дояков
Чл. Общ. Кач. і чит. З. і Воля

V

Время войни світової
Австрія сь казила
Русинами славянами
Тюрми заповнила
Меж сотками тисячами
Сім русских страдали
В гарнізонних айнцлях в Відни
Голод холод мали
То два посли парляменту
І два адвокати
Два мужики і писатель
Мусіли страдати
Доктор Марков й Курилович
І Черлянчакевич
Дрогомірецкій Янчакевич
І Дьяков Мулькевич
За Русь Славян від тисяч літ
За предков винили
І їх семох закладников
На смерть засудили
Шибениці з готовили
Вже мали вішати
+ А Гішпанец Франца просит
Жизнь їм даровати.
Подаровал житье цісар
Суд ся тим образив
І невинних в доживотну
В тюрму їх засудив
Коли скликав цісар Карло
Парлямент держави
Би Австрію вже над гробом
Спасать пожичками
Гласом грома розскричались
Всі посли славянскі
За всі тюрми шибениці
Невинних страдальців
Що томять ся по всіх тюрмах
З голода вмирают

+ Король Гішпанії

А галицкі українці
Всіх їх обвиняют
Касуєтся Тальергоф
Тюрми отвирают
Сповним правом політичним
Вязнів випускают
Тії вязні незлочинці
Честні русскії сини
Борці за Русь святую
За русску ідею жизнь мали
дати.

В подорожи з тюрми крінос-
ной домів уложил 30/7 1917 р.
Йома Як. Дьяков

Відпис з тюремної нотатки Ѳоми Як. Дьяков з Вербіжа пов. Львовского, шибеника з процеса Д-ра Дим. Маркова і товар. 1915 р.

I.

Вдревни время колибилев
Прекартатска Русь била,
И в начали Руси царства
Силу кріпку создала
Єї полки ійшли в поход
На столицю царе град
Здобували славу світа
Для всей Русси і славян.
Так як долго Русь в єдинстві
Нераздільна вся била
В любві в згоді проживала
В кріпкой силі все била.
Як оден князь Русив правив
У богацтві все росла
На множилось Князей много
За іх спорів Русь впала.
Из нежоди Руси князей
Поділ Руси іх гріхи
На покуті шість сот літной
Русь червона в неволи
Аж ужасні войни світа
Разрішат єї судьбу
Из розлятих ріків крови
Русь виплине на волю

II.

Галичи галичи
Где твої сини
Судьба розігнала
На всі сторони
Одних твоіх синов
До войни взяли
А других невинних
У втюрми замкли
Галичи галичи, ~~на твоєй зем~~
На твоєй земли
Ужасная война
Всі ріки крови
Одні твої сини
В тюрмах страдают
А другі у боях
Голови кладут
Галичи Галичи
Где слава твоя
Трупами покрилась
Галицка земля
Невісти із дітьми
Без хат скитают
І знужди голода
Они вмирают

У Віденьском айнцлю гарниз 15/5 1915
уложил Ѳома Як. Дьяков

Галичи Галичи
Недоля твоя
Із містів і селів
Сталась руїна
Всі краси богацтва
Із димом пійшли
На галицких землях
Могили взросли
Галичи ще твої
Живучі сини
Повернут усядут
На своєй земли
Природна свобода
Їм ще зацвите
На галицких землях
Русь свята буде.
у Віденском ~~айнцл~~ гарниз. 14/12 1915 р.
уложил О. Дяков

III

Селюх русских в гарнізоні
В Віденьском страдали
В поєдинчих айнцеляках
Холод голод мали.
Ой загріл їх акт жалоби
Як го прочитали
О головну здраду Австрій
Смерть їм приписали
Дивізійний Суд воєнний
Розсправу розписав
Нікт з Віденских адвокатов
Защити не приняв

Всі без вини нещасливі
Кождий воздихає
Бог ангела в людском тілі
Для них призначає
Тим ангелом Александра
Іванівна била
Амбасаду гішпанскую
В защиту просила
О защиту постаралась
Дала світу знати
Би несщасних від голода
І смерти спасати
Благодарим тя Госпожое
За честні діла
З другом нашим, твоїм мужем
Жий многія літа
Відень 10/2 1916 уложил
Дома Ек. Дяков

Александра Ксена Янчавецкого

IV

Статарами янічари.
З німцями вкраїнці
Галицку Русь убивали
Мадяри і німці
За охлати українці
Німцям ся продали
На невинних русских людей
Клевити змишляли
Ті клевити українців
Німцям ся придали
Більше трийцять тисяч русских
Людей вивішали
Вивішали галичанов
Сирот наробили
Будущії покоління
Будут їм платили
Відень 14/2 1916 О. Е. Дьяков

СТРАШНАЯ ДЕСЯТКА!!

~~Пятый или десятый!~~ / ~~27. іюля 1915 года въ Талергофѣ.~~ /

27.іюля 1915 года въ Талергофѣ.

Передъ командой лагера стояли мы -48 человѣкъ-въ двухъ рядахъ. Возлѣ насъ наши тюремщики, Босняки Муйо и — 2 —, въ зади насъ стража.

Стояли мы недолго, черезъ какихъ четверть часа изъ помѣщанія команды вышли офицера, человѣкъ четыре, и авдиторъ и стараясь не смотрѣть на насъ, перешли во флигель командаго дома въ лѣво отъ насъ. По ихъ лицамъ, особенно нашего друга Д-ра Осташевскаго_Бараньскаго и по возбужденномъ крикѣ однаго изъ офицеровъ на какагото фельдвебеля, было видно, что дѣло очень ужъ серьезное.

По нашимъ рядамъ раздался шопотъ. Что за судъ?-Наглый?-Так что всѣмъ намъ смерть?-Слишкомъ же насъ много!!-Но такъ каждому десятому или пятому пуля въ лобъ!_Довольно съ нихъ будетъ!!

Присмирнѣли наши ряды совершенно. Каждый только о себѣ думает и я задумался о томъ, что вотъ прійдется умирать такъ далеко на чужбинѣ, не въ честномъ бою, а съ рукъ палачей!

Вдругъ стоявшій съ лѣвой стороны отъ меня,молоденькій гимназистъ,наклонившись ко мнѣ шепчетъ:Замѣняйтесь со мной за мѣсто,я хочу съ товаришемъ поговорить!-Хорошо,-замѣнялся я съ нимъ за мѣсто и очутился возлѣ стараго друга,съ которымъ мы перешли такъ сказать и черезъ огонь и черезъ воду,покойнаго Галушки дирижора.Онъ сразу мнѣ и говоритъ: Ты знаешь,почему онъ съ тобой замѣнялся?_Вѣдь онъ считалъ и высчиталъ,что на его мѣсто выпала д е с я т к а !- Такъ? А откуда онъ считалъ?-Съ лѣваго крыла?-Окинулъ я взоромъ нашіе ряды и вижу,что считая съ праваго крыла ,на мое прежнее мѣсто выходить д е с я т к а!-Засьмѣялся я ,хотя не было мнѣ очень къ смѣху и говорю громко къ Галушкѣ: Ты знаешь,что въ войскѣ всегда съ праваго фланга считаютъ.!-такъ считай! одинъ,два, три,четыре,пять,шесть,седмъ,восемъ,девять,десять! и опять съ праваго фланга на бѣднаго мальчика несется страшная д е с я т к а!-Весь осунулся онъ въ лицѣ,почернѣлъ и съежился и говоритъ ко мнѣ:Ставайте на мое мѣсто,я уже поговорилъ!

Но къ счастью его и моему,дѣло обошлось только двумя часами "анбинденъ"и наоъ не считали,но до сегодняшняго -- дня я не знаю,какъ онъ считалъ!?-Вѣдь по моему,онъ былъ съ лѣваго крыла только 38-ой а съ праваго 12-ый и ничего ему не угрожало!

Strompf

A kiedy nadchodził wieczór i za czarną wstęgą lasu daleko, daleko... zaczynały płonąć śniegi na przejrzystych, jakby z ametystu wykutych alpejskich szczytach, z mrokiem wieczornym, osuwał się na dusze cień, ucho chwytało trwożnie dalekie odgłosy...

Zdawało się, że gromowy odgłos tytanicznych zmagań się wielkiej wojny idzie ziemią, drży w powietrzu, tętni w skroniach i duszę przejmuje dreszczem lodowatego wrażenia.

MIECZYSŁAW DĄBROWSKI.

KSAWERY DUNIKOWSKI.

Nowożytna rzeźba polska, biorąc pod uwagę jej okres od połowy XIX w., wykazała szereg wybitnych talentów plastycznych, jakkolwiek nie zawsze miała tak szczęśliwe jak malarstwo warunki do rozwoju, do zdobycia piętna narodowego. Już zasadniczy warunek rozwoju, jakiem jest zapotrzebowanie tej kategoryi twórczości plastycznej, było mniejsze, jak mniejsze było zrozumienie jej przez ogół. Wystarczała zupełnie przeciętnej wartości artystycznej jeśli nie czysto rzemieślnicza produkcya w realistycznej interpretacyi i to w zakresie popiersia przeważnie, mniej nagrobkowa, kościelna, bo o twórczości pomnikowej, monumentalnej, związanej z architekturą wiele powiedzieć się nie da. Tu i ówdzie stawiony pomnik, zazwyczaj w skromnem założeniu — nie mógł dać nawet utalentowanemu artyście pola do rozwinięcia swego polotu, a tem mniej przygotować odpowiedni grunt pod rozwój monumentalnej rzeźby.

Tak było do ostatnich czasów, jak długo wszechwładnie panował pospolity realizm, zmodyfikowany z końcem XIX w. interpretacyą impresyonistyczną. Dopiero poczynania w plastyce XX w dążyły do czysto rzeźbiarskich rozwiązań formy, opierając się o wzory sztuki Wschodu, czy rzeźb ludów epoki klasycznej, to znów średniowiecza i ludowej wreszcie o twórczość odrębnych kulturą ludów ras innych. Ferment, wywołany poszukiwaniem za formą, wydobył zasadniczy charakter nowożytnej rzeźby, jaką jest stylizacya i uproszczenie z dostosowaniem się do tematu i materyału. Silny ruch architektoniczny oraz pomnikowy spowodował powstanie rzeźby monumentalnej. Podobnym torem szedł i rozwój rzeźby w Polsce, która wydała szereg wielkich talentów plastycznych. Wśród współczesnej generacyi już od wczesnych studyów w Warszawie, a potem w Krakowskiej Akademii Sztuk P. wyraźnie zaznaczył się wybitny talent *Kxawerego Dunikowskiego*, obecnie prof. Akad. Szt. P. w Krakowie. Studya we Włoszech, a głównie pobyt w Paryżu, z którym go stale wiążą stosunki, przyczynił się do szybkiego skrystalizowania się w indywidualny wyraz plastyczny talentu naszego artysty, przepojonego wytworną kulturą Zachodu.

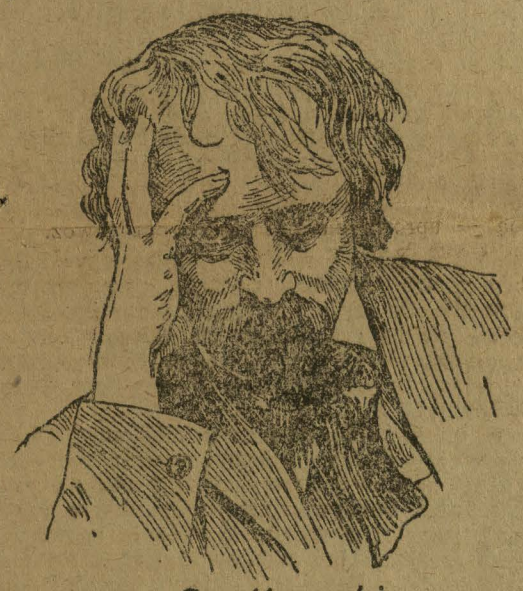

Dunikowski

Bujny o pełnym temperamencie plastycznym talent Dunikowskiego dążył stale do samodzielności, na tle rozlicznych poszukiwań i eksperymentów, wynikłych z poważnego zastanawiania się nad problemami plastyki. To też w twórczości jego dają się zauważyć trzy zasadnicze fazy, powstałe na tle odrębnych założeń myślowych, ideowych oraz plastycznych. Każda z nich wydała szereg dzieł o wysokiej wartości artystycznej, a zarazem nacechowanych wielce swoistem piętnem samodzielności.

Na bogaty już dorobek przeszło 20-letniej pracy twórczej składają się liczne popiersia i portrety, kompozycye figuralne, wielka rzeźba architektoniczna, kościelna oraz pomnikowa o cechach wzniosłej monumentalności.

Pierwszy okres twórczości Dunikowskiego cechowała pewna literackość, wynikła z zastanawiania się i pewnego teoretyzowania, a zaznaczająca się podejmowanemi tematami raczej abstrakcyjnymi, symbolicznymi niż wizyjnymi. Koncepcye te, jak np. „Myśl“, „Tchnienie“ lub „Dwoistość“ interesują zarówno swą oryginalnością tematu, jak i symbolicznem rozwiązaniem, o wielce swoistej formie. Bryłę budował miękkiemi płaszczyznami i krągłościami z uproszczeniem wrażeniowem, według malarskich raczej wskazań impresyonizmu, gdzie kształty jakby przebijały się przez delikatną powłokę. Impresye te są nadto oparte o studya nad ludową rzeźbą polskiego ludu, typu t. zw. **„pałubicznego“**, w której zasadniczym wyrazem jest pełna prostoty ekspresya formy o głębokim sentymencie i szczerości.

Po tym bujnym okresie symboliczno-impresyonistyczno-pałubicznym, poczyna się talent artysty krystalizować i jędrnieć. Każda nowa praca wykazuje zdecydowany wysiłek ku stworzeniu „rzeźby“, dzieła sztuki. Artysta zmienia przedewszystkiem konstrukcyę bryły, prowadząc ją szerokiemi płaszczyznami, o pewnem syntetycznem uproszczeniu i masowaniu, czem zatraca resztki impresyonistycznego realizmu. I tak w drugiej fazie twórczości powstają liczne portrety, wśród nich zaś trzy szczególnej wartości artystycznej i indywidualności, jak K. Kamińskiego, I. Daszyńskiego i F. Mączyńskiego. Obok tych prac najwyższe napięcie polotu i siły twórczej tego okresu wykazują monumentalne rzeźby o temacie religijnym, zdobiące fasadę kościoła O. O. Jezuitów w Krakowie,

Ostatni to jest dzisiejszy okres działalności Dunikowskiego, sięgający czasu tuż przed wojną, jest tylko konsekwentnem rozwinięciem założeń dotychczasowych, z silniejszem oparciem o współczesne poczynania w sztuce Zachodu. Synteza i uproszczenie formy prowadzonej szeroko, obok swoistej jej stylizacyi, cechuje dzisiejsze prace tego artysty. Ujęcie tematu, a więc portretu czy figuralnej kompozycyi, siła wyrazu i dosadności w charakteryzowaniu, ekspresya formy nadają tym dziełom najwyższe piętno twórcze, jakim jest t. zw. **styl**. To są dzieła o zdecydowanej formie plastycznej w sensie monumentalnych rzeźb, jakie wydać może tylko wielka kultura intelektualna i artystyczna. Najdoskonalszemi dziełami dzisiejszej fazy są dwie

X. Dunikowski.

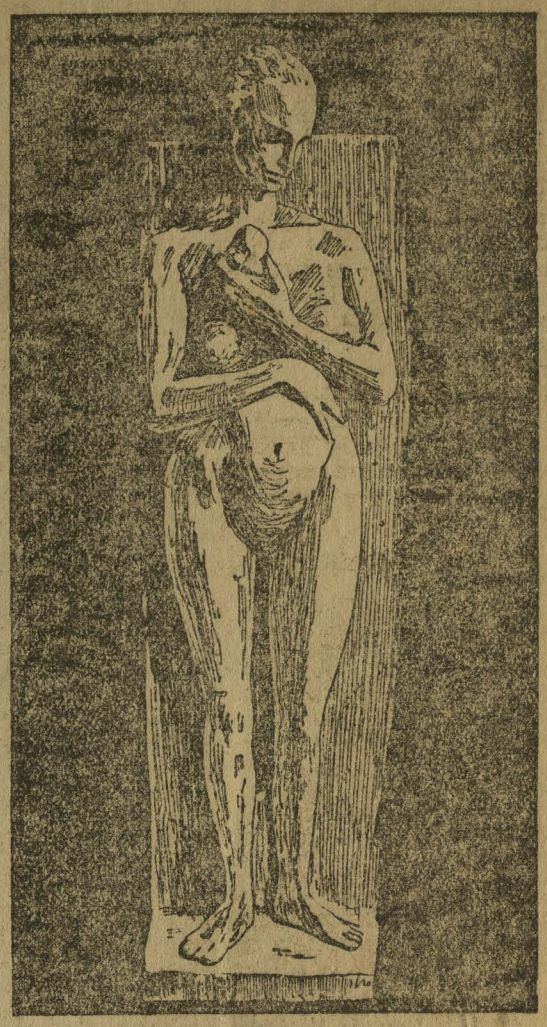

„Ewa“.

(I. okres. Patrz odnośny feljeton.)

LUDWIK TOMANEK.

FARMAZON.

Parę lat przed wojną bawiłem przypadkowo w miasteczku Różance na Ukrainie. Wszedłszy

— Co to znaczy? — zapytałem znajomego urzędnika.

— Jeżeli to pana interesuje — odpowiedział — to zaprowadzę pana do człowieka, który znał bohatera tej historyi... bo to cała historya. Pójdziemy tam wieczorem.

Gdyśmy wieczorem otwarli drzwi dość mizernego domku, ujrzeliśmy olbrzymiego starca

z kamratami msze odprawiał szatańskie. Miał on przy sobie jednego braciszka, co uciekł z klasztoru, ten śpiewał mszę dyabelną, a Petyhorski mu służył. Niegodziwiec ten odważył się nawet do kościoła przychodzić z książką do nabożeństwa na sumę. Ale książka ta była też dyabelska, a otwierając ją w różnych miejscach, podczas mszy znajomym paniom i pa-

Stwierdziliśmy bowiem doświadczalnie, że taka zaprawa poszczególnych potraw, jeśli się jej dokonywa przy stole w toku uczty, przysparza biesiadnikom uciechy i apetytu, zwłaszcza jeżeli pulchna, drobna rączka młodej ładnej kobiety spełnia tę pracę".

Niech nam będzie jednak wolno zauważyć (jakkolwiek korzymy się przed autorytetem mr Grimod de Reyniere), że jagnie najlepiej smakuje smażone w kawałkach wzorem kurcząt; toż samo odnosi się do koźląt, które jadają w Górnej Austryi na święta Wielkanocne a także niekiedy i u nas. Białego tego mięsa, okrytego złotobrunatną skórką z jajka i bułki tartej, nie można prawie odróżnić od mięsa kurcząt smażonych.

Jest to prawdziwy specyał wielkanocny.

ARTUR POPIEL.

WIELKANOC W THALERHOFIE.

Szeroko rozścielona, śnieżysta równina —
Na niej nisko przysiadły niezgrabne baraki;
Okrąg nieba się nad nią żałobny rozpina
Pod strażą lamp, co zdala błyszczą jak majaki.

Wkrąg z drutu kolczastego szeroka zastawa
Kędy spojrzeć, na śniegach, tam czernią się straże.
Ta, jak ludzkiej niedoli pieczęć straszna, krwawa,
To Thalerhof, to plama, której nic nie zmaże.

Bo tu sobie podały w zgodnej pracy ręce
Brud i pomór i nędze, co syczą jak żmije,
Gdzie w otchłaniach cierpienia, w beznadziejnej męce
Tłum ludzki, jak robactwo się bezsilne wije.

I o zgrozo!... pod zorze wieczoru przeczyste
Ponad w nędzy zmartwiałe już ludzkie mrowisko,
Krzyż Twój cichy i niemy się wznosi... o Chryste!
Jak przeczenie Twym słowom i urągowisko!...

I tylko hen daleko, poza czarnym lasem,
W niepokalaną bielą jaśniejącej szacie
Góry legły olbrzymim poszarpanym pasem
W nadludzkiego spokoju wiecznym majestacie...

— — — — — — — — — —

Na południe od Gracu, w odległości pół godziny jazdy koleją, rozciela się nad Murą wielka równina, pusta, przecięta żelazną pręgą linii kolejowej, obramowana od zachodu i północy górami, otwarta ku wschodowi i na południe. Do jesieni roku 1914, były tam uprawne pola i wśród kępy drzew majaczyło parę zabudowań folwarcznych — w Thalerhof.

Aż późną jesienią pierwszego roku wielkiej wojny zaczęło się na tej płaszczyźnie dziać coś niezwykłego. Najpierw pojawiło się wielkie ogrodzenie z kolczastego drutu przeszło pół kilometra w kwadrat, wewnątrz którego zaczęły się wznosić jak jakieś potworne narośle czy grzyby... przysadziste maleńkiemi szybkami okien błyszczące baraki. Potem naokoło zastawy drucianej ukazały się zbrojne posterunki.

Tutaj bowiem rząd austryacki znalazł schronienie pewne i bezpieczne dla wszystkich, mniej lub więcej podejrzanych o nielojalność. Tutaj zbierał ze wszystkich krajów, a głównie z Galicyi wszystkich tych swoich poddanych, do których mógł przyczepić epitet „Vaterlandsverräther". I w ten sposób stłoczył na małej przestrzeni przeszło 7.000 ludzi.

Kogo tam nie było? Chłopi ruscy ze Wschodniej Galicyi, i nieufni Łemkowie od Gorlic i Grybowa, księża katoliccy obu obrządków, alumni, akademicy, popi prawosławni z Bukowiny, kupcy, hochstaplerzy i ludzie nieokreślonej narodowości, zajęcia i pochodzenia. Obok pań z inteligencyi, obok byłych studentek z Oksfordu i Sorbony, widziało się zahukane przerażone Rusinki, często z małemi dziećmi na ręku; obok uczenic seminaryalnych i córek księży ruskich, tłoczyły się jakieś podejrzanego autoramentu aktorki, cyrkówki, a nawet była i wielka ilość kobiet zupełnie zdecydowanie, bo zawodowo lekkich.

Cała ta masa ludzi żyła stłoczona w ciasnych barakach, wydana na łup nędzy, głodu i pasożytów; żyła z dnia na dzień trawiona niepewnością jutra, bita, przeklinana i poniewierana na każdym kroku. Nic wolno było palić wogóle i nieraz za marnego papierosa księża dostawali szpangi, a nawet słupka. Zdarzały się wypadki, że z powodu jakiegoś błahego zajścia, n. p. niezrozumienia rozkazu wydanego w obcym języku lała się krew i padały ofiary.

Wreszcie przyszło to, co musiało przyjść w tych warunkach — zaraza. W początkach zimy pojawił się w obozie nowy straszliwy przybysz, tyfus plamisty i zaczął swą pracę.

I nastały straszliwe długie, w nieskończoność ciągnące się tygodnie i miesiące. Odcięto zupełnie komunikacyę ze światem zewnętrznym, nawet listów nie wolno było wysyłać; kto wszedł poza przeklętą bramę, ten już niemógł opuścić obozu. A tyfus szalał; każdy dzień, każda godzina niemal przynosiła nowe ofiary. Liczba mieszkańców barakowego miasteczka malała, ale zato przerażająco rosła ilość grobów na ugorze pod lasem.

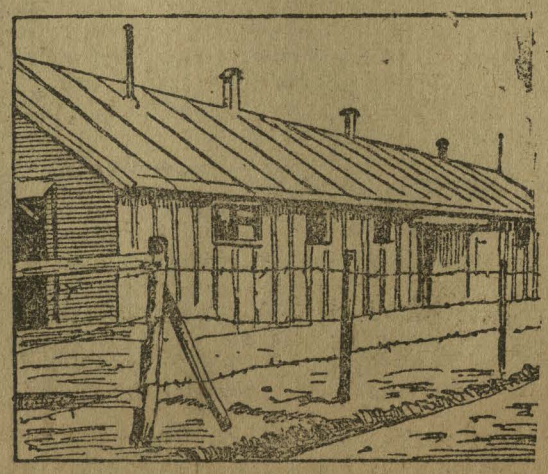

Jeden z głównych baraków w Thalerhofie.

O ratunku, o środkach zapobiegawczych nie było mowy. Zdrowi spali obok gorączkowych i zarażonych, na garści zgniłej słomy, rojącej się od robactwa. Rozpacz i podniecenie, jakie ogarnęły wszystkich ustąpiły wnet miejcsa jakiejś tępej rezygnacyi, każdy, jak ogłuszony chodził i szedł spać z jedną myślą: czy jutro nie poczuje w kościach śmiertelnego dreszczu.

W tym czasie jeńcy rosyjscy zajęci przy budowie baraków, postawili barak — kaplicę z wieżą drewnianą i krzyżem.

Wreszcie kiedy epidemia przybrała takie rozmiary, że zaczęła zagrażać okolicy, zdecydowała się komenda obozu na podjęcie kroków, celem stłumienia zarazy. Wyznaczono pewne baraki na szpitale, zaczęto chować zmarłych w trumnach.

I wtedy można było widzieć obnażone zwłoki wywleczone z baraków i leżące na śniegu; można było odrazu poznać, ilu nieszczęsnych w każdym baraku stoi już u progu wieczności, a to z liczby białych pak drewnianych opartych o ścianę.

Najwięcej umierało nocą, a ponieważ chowano koło południa, przeto pod kaplicą stały zawsze sterty, już pełnych białych trumien. A było ich dziennie po 20, 30, 50 i więcej...

Inteligencya ruska utworzyła doskonały chór, który często asystował pogrzebom, zwłaszcza księży i coraz częściej... do szaleństwa niemal często rozlegał się po obozie nadludzko piękny marsz żałobny Beethowena: „Na śmierć bohatera".

Lekarze internowani, jak zacny Dr Mogilnicki i niestrudzony Dr Wójtowicz z Przemyśla cudów wprost dokazywali, lecz bezskutecznie. Bezradni byli wobec braku środków.

Dopiero energiczna działalność świeżo przybyłego lekarza wojskowego Dra N. z Halicza, zmieniła stan rzeczy. Urządzono łaźnię, dokonywano dezynfekcyi, w szpitalach zapanował większy porządek. Zaraza zaczęła słabnąć i znajomi spotykając się mówili: — dziś tylko 15, a wczoraj było 17 — oczywiście trumien pod kaplicą.

Była jeszcze jedna bolączka w obozie: oto pod surową karą nie wolno było czytać i otrzymywać gazet. Mimo to jednak czytało się, kupując dzienniki od żołnierzy, oczywiście za bajeczne kwoty. Wreszcie i ów zakaz zniesiono podobnie, jak i palenie tytoniu. Zapanował lepszy nastrój. A w tym czasie nadeszła wiosna. Od dalekich równin węgierskich, powiał wiatr ciepły, zazieleniła się szara równina, w górze pod czystym błękitem niebios zadzwoniły skowronki i zafurczały aeroplany wyciągnięte z hangarów — Thalerhof bowiem został podniesiony do godności lotniska.

Wśród inteligencyi ruskiej większość stanowili moskalofile. Ci również mieli powód do radości. Padł Przemyśl, armia rosyjska przeszła pod Duklą za Karpaty i nikt nie przeczuwał jeszcze burzy, jaka zawisła już nad frontem rosyjskim, a wkrótce pod Gorlicami miała piorunem uderzyć w armie białego cara.

Szły więc sekretne zwierzenia, tajemne rozmowy, witano się radośnie szepcząc na ucho nowiny... uczono się na gwałt po rosyjsku.

Wielki Tydzień. Po ustąpieniu porannych mgieł, niebo kryształowo czyste, słońce jaskrawo, do bolu oczy niemal pada na stosy białych desek.. w kaplicy barakowej księża ruscy odprawiają nabożeństwo.

I ja sam po przebyciu śmiertelnej choroby, do cienia własnego podobny, z trudem tylko mogący się poruszać, siedzę na stosie belek w słońcu i raduję się światłem... i młodą trawką; wszyscy wydają mi się tacy dobrzy i nawet nie razi mnie piosenka naszego obozowego „waryata" Wasyla, nucącego stale: „Ona buła fajna diwczyna". Wszystko jest jasne, słoneczne i skowronki w górze i nawet te furczące mechaniczne ważki o kadłubie ze stali, a skrzydłach z jedwabiu. Od kaplicy niesie się cudny uroczysty śpiew. Na tle rytmicznego głębokiego wtórowania chóru, wysoko, czysto ciągną tenory: „Światyj Boże... Światyj Kripkij". (Święty Boże, Święty Mocny)...

W takim nastroju przeszła Wielkanoc. Umilkły swary osobiste, nieporozumienia partyjne, waśnie narodowościowe; wspólna niedola zbliżyła ludzi. Duchowieństwo ruskie, trzeba przyznać, stanęło na wysokości zadania, spowiadając wszystkich bez różnicy obrządku. Znalazł się nawet ks. Bazylianin, który specyalnie dla Polaków wygłaszał kazania po polsku i odprawiał nieszpory. Dużo wody upłynęło od tego czasu, dużo krwi i łez a mi nieraz jeszcze przed oczami stoi ten rozsłoneczniony dzień, gdzie wszystko było takie inne, takie dobre, kiedy Duch Chrystusa wiał przez dusze umęczonych ludzi, cierpiących niewinnie; miłościwą dłoń kładł na opuszczone bezimienne groby i sprawiał, że nawet światełka tańczące na bagnetach straży nie rzucały złych ostrych błysków. Daleki, daleki czas...

KRONIKA SKOLSKA.

(ot) **Obchód rocznicy „Thalerhoffu“** Mieszkańcy wioski Orawczyk, obok Skolego, dobrze pamiętają czasy wojny światowej, kiedy większość mężczyzn pod zarzutem moskalofilstwa była internowana przez władze austriackie w Thalerhoffie. W ostatnich dniach wypadła rocznica zwolnienia ich z obozu i urządzono z tej okazii t. zw. „obchód Thallerhoffu“, którego głównym punktem programu miało być odprawienie Mszy św. i wygłoszenie okolicznościowego kazania. Gdy ludność tłumnie przybyła na nabożeństwo do cerkwi, dowiedziała się, że miejscowy ksiądz gr. kat. Mikołaj Hanuszczak wyjechał... Zebrano się więc pod krzyżem koło cerkwi, który w r. 1934 postawiony tam został na pamiątkę „Thalerhoffu“, gdzie przy biciu dzwonów odmówiono modlitwy, poczem miejscowy sołtys Wasyl Pałowkowycz wygłosił okolicznościowe przemówienie. Następnie przemawiał p. Michał Muzyczka, delegat Czytelni im. Kaczkowskiego ze Lwowa, który m. in. zaznaczył, że Rusini jako słowianie powinni się czuć w Państwie polskiem jak u siebie w domu i stać w obronie każdej piędzi ziemi polskiej. Wkońcu potępił postępek ks. Hanuszczaka, który obchód ten zbojkotował i wyjechał na ten dzień do innej wsi. Obchód minął zupełnie spokojnie.

WIEK NOWY - 23 IX 1936

stynie nie pogodzą się Arabowie, natomiast są gotowi pozwolić Żydom, którzy

SKRÓTY.

Dziś udaje się do Budapesztu komendant główny policji państwowej gen. Kordjan Zamorski.

* * *

Krakowski Magistrat postanowił wystąpić na najbliższej Radzie miejskiej z wnioskiem złożenia daru 100.000 zł. przez miasto na F. O. N. oraz 178.000 zł. na przeprowadzenie dalszych robót drogowych i kanalowych.

* * *

W ostatnich dniach ukazał się na rynku holenderskim przekład „Wielkiego Marszałka" Wacława Lipińskiego, Wydany prze dom wydawniczy A. W. Sijthoffs'a w Leidzie.

* * *

Organ ludności polskiej w Czechosłowacji „Dziennik Polski" został przez władze czeskie skonfiskowany. Konfiskacie uległ tekst przemówienia min. Raczkiewicza na temat położenia ludności pol

32

Марія Игнатьевна Мохнацкая.

Подвійна українска математика

або — у брехунів коротка память.

Як знаєм, наші сепаратисти-українці, желаючи всякими способами преднаміренно умалити і обезцінити в народних масах значіне величавого, многотисячного II-го всекраєвого з'їзда талєргофців, який відбувся 31. мая с. р., написали о тім грандіознім маніфестаційнім з'їзді галицко-руского народа в столиці краю во всіх своіх газетах масу всяких злостно-лживих і просто визсаних з пальця брехонь. І як во всіх противруских напастях, так і тут йшло впереді старогрішне і старобрехиве „Діло".

На той газетний бандитизм українских писак ми указували на сторінках „Землі і Воли" сейчас по талєрг. з'їзді і тому уважаєм, що рекордова брехня „українців" що до талєрг. маніфестації являється ясною також і для тих з нашого народу, хто не був наочним свідком тої маніфестації. А длятого ми нині совсім не мали наміру єще раз вертати до того українского рекорду брехливости. Но єсли, всеж таки, вертаєм, то виключно по просьбі одного нашого провінціяльного обществ. діятеля, котрий в однім відношеню талєргофско-з'їздового брехунства „українців", просит нас помістити слідуючі єго цінні спостереженя:

О талєргофскім з'їзді першим з українских газет начало злостно брехати „Діло". І так в першій своій замітці о відбутім з'їзді в числі з 2. червня с. р. п. з. „Повне банкротство москвофільського свята" оно межи иньшим „обєктивними" даними написало, що:

„Похід самих учасників з духовенством, чотирма хорами (в дійстности всіх хорів в поході було девять—ред. З. і В.) і трома оркестрами мандрував вулицями ледви 40 хвилин (минут—ред. З. і В.). Коли приняти, що за одну хвилину перейде вже найбільше 20 чвірок, то за 40 хвилин в поході могло перейти найбільше 3 і пів тисяч учасників. Додаймо (до того) ще..." і т. д.

Огже, на основі звідомленя „Діла", похід талєргофців „мандрував

Земля і Воля № 26 (327) 15.VII.1934

бованю тріскали оскарженому кости в ногах.

Третим степенем тортур був так званий „шпікований заяць". Полягали ті тортури на тім, що оскарженого клали і натягали на желізнім ліжку. Ио трикратнім натяганю вискакували мученому кости в барках, а кости в хребті совершенно розлітались.

Четвертим степенем тортур була так звана „іспанска скрипка". Она заключалася в тім, що довкола рамени обвивано спеціяльний інструмент, котрий вириває живому чоловікови куски мяса.

Пятим степенем було заливане розтопленої сірки під скіру.

Всі ті способи зачислювалися до найлекших і при їх помочи суди старалися змусити оскарженого, щоби він признався до вини.

Нинішні суди в порівнаню з тими колишними, як видимо, суть правдивим добродійством.

Увага, Городеччина!

Управа читальні ім. М. Качковского в Городку Ягайл., на львівск. передмістю, просит всіх живущих талєргофців і рідні померших мучеників з городецкого повіту прибути в неділю, 22 липня, на спільну нараду в читальні, в цілі устроєня в Городку повітового талєргофского свята і поставленя тут талєрг. памятника. Має бути вибраний відповідний комітет. Нарада начнется о 2 год. пополудни.

(замість 8·50) 7·50 вол. Замовляючим обі книжці разом додаєм еще: „Чин утрени и вечерни", 64 сторін. Просим належність прислати чеком ІІКО Варшава ч. 154.521. Іздательство „Слово", Львів або переводом почтовим.

Ґрунти в повітах бучацкім, сокальскім, рогатинскім і бережанскім продає дешево Дувало, Львів, Листопада бічна 15. (коло Францівки). Інформациі за надісланєм почтового значка

ЛЬВІВСКА БІРЖА

з дня 11. VII. с. р.

Доляр в приватних оборотах 5·26

Збіже поза Львовом

Пшениця двірска	18·50—18·75
пшениця збірна	17·50—17 75
жито одноціле	13.50—13·75
жито збірне	13·00—13·25
ячмінь двір. одноц.	13·25—13·50
ячмінь на мливо	13·75—14·00
овес гал.	12·00—12·50
овес замоклий	11·00

Во Львові

Пшениця дв.	18·50—18·75
пшениця збірна	18·25—18·50
жито одноціле	13·75—14·00
жито збірне	13·00—13·50
ячмінь на мливо	13·50—13·75
овес збір.	12 00—12·50
мука пшен. люкс.	32·00—32·50
мука пшен. 65 проц.	28·00—29·50

tową uiszczono ryczałtem. Друкарня Ставроп. Інститута у Львові.

Многоуважаємий Господин Редактор!

Як ми довідалися,що Ваша газета пише про похорони 44 мучеників, зарубаних мадярами на улицях Перемишля в 1914 р.,ми дуже утішилися. Бо як ту не радуватись,Господин Редактор,єсли по цілих 22 роках наші батьки і знакомі односельчане,ті мученики за Святую Русь,дочекалися красного хрістіянского похорону. Тож само серце радуєся на мисль,що кости тих бідних мучеників,що так довго лежали в сирій ямі,наконец зістали зложені в братскій могилі,посвяченій свяченою водою,наконец дочекалися від своіх потомків належної почести.

І ми захотіли перечитати о тім похороні нашим односельчанам,тим, котрі не могли приняти в нім участи і нашим дітям,бо самі знаєте,Господин Редактор,що слово скоро забудеся,а газету ми б переховали і показували з рода в рід,щоби наші діти знали,як терпіли іх батьки за своє руске імя. І ми постаралися о ту Вашу газету і стали читати.

Та як гірко ми розчарувалися.

Ми сподівались,що Ваша газета подаст точний опис того дорогого нам похорону,що она напише скілько було людей,чи були люди зі всіх громад,з яких походили ті доблестні мученики,чи були іх родини; ми думали, що довідаємося з Вашої газети скілько було вінків,від кого і які то були вінки; ми думали,що Ваша газета подаст,скілько було священників, кто правив святу Літургію,кто парастас,кто сказав надгробне слово і кто промовив з інтелігентів; ми сподівались,що найдем в Вашій газеті точний опис обряду зложеня тих дорогих нашому серцю домовин до братскої могили і зміст тих промов,котрі були виголошені на академії,урядженій в честь народних мучеників.

Та як ми завелись.

Вміcто всего того,чого ми ожидали,вміcто дані памяти погибшим мученикам - ми перечитали в Вашій газеті цілий ряд плюгавих та некультурних висловів під адресом тих,котрі доложили всіх старань,щоби віддати честь замученим і урядити іх тлінним останкам скромні по зовнішній формі, но величаві по духу всіх собравшихся похорони.

. . ./.

А прецінь в Комітет,що уряджував ті похорони,входила рівнож і найблизша родина мучеників... Чи то она/ власне є тими червами,що жируют на народнім горю?

Чи то честно так писати?

А дальше ми побачили,що Ваша газета стремится "доказати",що ті мученики - то люди,котрі невинно терпіли,що то - українці,котрі умирали за - Украйну.

Господин Редактор! Тож треба не мати ні встиду ні чести,щоби нині, коли живут ще свідки того морду,вмавляти в народ,що ті мученики то українці і що они впали жертвою на улицях Перемишля за... Україну. Тож цілий світ знає о тім,як відбувалися в 1914 році арести в Галичині,кого арештували і за що. І знає також о тім,яку ролю відіграли в тім українці. Талєргофскій Альманах писав о тім дуже докладно.

Всі ті мученики - а назвиска їх живут і жити всегда будут в нашій памяти - були членами читалень ім.Михаіла Качковского,а прецінь всі ми знаємо,що читальня ім.Михаіла Качковского - то руска читальня і тілько рускі люди були єї членами.

Ті мученики - то наші батьки,котрі виховали нас в рускім дусі, а чиж українці виховуют так дітей??

В однім лиш не помиляєся Ваша газета. То єсть в тім,що всі ті люди погибли невинно,не знаючи, за що властиво ~~опіткала~~ встрітила їх смерть. Бо той факт,що они були рускими,що не відреклись імени своіх батьків і дідів і всіх предків - не був ніякою провиною ні супроти Бога ні супроти держави. То було діло їх чести і совісти. Убивати і мучити за то людей - було підло і нелюдски.

А скажіт самі,Господин Редактор,чи в здоровій голові може поміститися,щоби австрійскі власти казали арештувати 44,як Ви кажете,українців і позволили їх замордувати на улицях Перемишля в той час,коли українскі посли лизали руки австрійским панам,творили українскі легіони,свідчили всюди,де могли против руских д людей /чого доказом суть славні зі своєї підлоти "денкшріфти",домагаючіся розвязаня руских організацій і передачі їх маєтку українцям/?? Коли епископи-українці не хотіли заступатися перед австрійскими властями вже не за арештованих руских селян,але даже за руских священників?? Коли вся українска преса занималася доносами власне на руских людей??

./.

Тільки дурний в то повірит.

Бо що не вірят в то самі українці,свідчат о тім найліпше слідуючі факти: Не приняли участи в похоронах ні українці-епископи,котрі урядили собі в день похорон,як о тім було в Перемишли голосно,засіданє, ні ундівска парляментарна репрезентація,без котроі не обійшлобися,єслиб то дійстно були українці, ні жадні українскі "установи". Не було ані одного вінка від українців. Українці не дали клєпсидр. Священники-українці не заповідали о похоронах в церквах. Українці не дали ані одного гроша на уряджене похорон.

Напротив. Відомо нам докладно,що вислані Комітетом клєпсидри не доходили до адресатів. О похоронах заповіли в церквах тілько рускі священники. Тілько рускі газети подали відомість о похоронах. Людям,котрі ішли з далеких нераз сіл до Перемишля пішки,непрошені опікуни відраджували плести вінки,бо,мовляв,власти заборонили почтити память мучеників вінком. В Перемишли найшлись українскі студенти,котрі намовляли людей не принимати участи в похороннім поході,хотячи,щоби він не удався. Другі "українскі інтелігенти" насміхалися з людей,котрі збирали жертви на памятник. І много,много подібних фактів.

А чиж всі ті факти,то ціле недостойне захованєся українскоі общественности в часі похорон не є найліпшим доказом того,що мученики ті не бўли українцями??

По щож отже здалася та ціла писанина в Вашій газеті??

Чиж факт,що в похоронах взяло участь понад 4000 людей,свідомих руских селян,так подійствовав на Вашу газету,що она - побачивши,що не удалося знищити рускоro руху ні подлими доносами ні Талєргофом - прийшла до голови по розум і - по 22 роках - переконує сама себе,що всі ті жертви,всі ті гоненія перенесли українці за Україну,а не рускій народ за руску ідею??

Прийміт до відома,Господин Редактор,що всі усилія Вашоі газети суть напрасні. Вправді вміете Ви,українці,фалшувати історичні факти - доказом чого то,що виробляєте з руским іменем - однак тілько дурний чоловік дасть віру Вашим "відкритям". Правдиво розумний і честний чоловік все буде сміятися з Ваших"научних""теорій",а всі Ваші виступи,в роді послідного,буде мати в повній погорді.

./.

Встидайтеся, Господин Редактор! Уважалисьмо, що маєте більше розуму, але переконалисьмося, що за високо Вас цінилисьмо. Та нічо дивного - Ви є тілько украінець.

Катерина Лиско
д. убитого Николая,

Домицеля Сидор.

Апель Сидор

Юзку Лиску.

Ярослав Бандроскі.

Катерина Цар

Николай Ружила

Михайло Ружила

Стефан Мусить.

Лиско Ілля

Мария Мусит.

Сосфа Сидор.

Zofio Łyko

Miron Łyko

36

2. Галерiофскiй Съѣздъ

ПРОГРАММА

Не плачьте надъ трупами павшихъ борцовъ,
Погибшихъ безъ ружьевъ въ рукахъ,
Не пойте надъ ними пращальныхъ стиховъ,
Слезой не скверните ихъ прахъ!

Не нужно ни пѣсенъ, ни слезъ мертвецамъ,
Отдайте имъ лучшiй почетъ:
Шагайте безъ страха по мертвымъ тѣламъ,
Несите ихъ знамя впередъ!

Львовъ, 31-го мая 1934 г.

I.

Освященіе памятника

1. *Божественная гр.-кат. Литургія на Высокомъ Замкѣ въ 9 час. утра. Во время литургіи поетъ мужской хоръ изъ Глинянъ подъ упр. М. Чайковскаго. Проповѣдь о. П. Скоморовича. Православная Литургія въ Св. Георгіевской церкви, Францисканская ул. 3, тогда же.*
2. *Освященіе урны и слово о. К. Чайковскаго на Высокомъ Замкѣ.*
3. *Шествіе съ Высокаго Замка на Лычаковское кладбище улицами: Театинской, Курковой, Францисканской, Жулинскаго и Пекарской.*
4. *Чинъ освященія памятника, панихида и передача памятника русской общественности предсѣдателемъ Центральнаго Талергофскаго Комитета сов. А. О. Гуллой.*
5. *Возложеніе вѣнковъ отъ организацій, обществъ, читаленъ, кооперативовъ и селъ.*
6. *Возвращеніе участниковъ въ Народный Домъ по ул. Руговскаго № 22.*

II.

Торжественная Академія

въ большомъ залѣ »Народнаго Дома«, посвященная памяти жертвъ Талергофа. Начало точно въ 16 ч. дня.

1. *Вступительное слово — произнесетъ А. О. Гулла.*
2. *Кантата: »Талергофъ«, слова В. Р. Ваврика, музыка А. Л. Ропицкаго, исполнитъ муж. хоръ О-ва »Муза« съ фанфарами при аккомп. рояля.*
3. *Привѣтствія.*
4. *Рѣчь крестьянина Д. В. Куровца изъ Батятичъ.*
5. *Рѣчь священника о. В. Венгриновича изъ Лаврикова.*
6. *Рѣчь студента Ѳ. Е. Хиляка.*
7. *Рѣчь М. С. Цебринскаго.*
8. *»Не плачьте надъ трупами«, муз. Черепнина, исполнитъ муж. хоръ О-ва »Муза«.*

Аккомпанируетъ проф. *Е. Коппъ.*

Хорами О-ва »Муза« и »Другъ« и стр. оркестромъ управляетъ *А. Л. Ропицкій.*

Народный Концертъ

въ большомъ залѣ »Нарсднаго Дома«, въ 20 ч. вечера.

I.

1. »Кантата«, муз. о. І. Яворскаго, исполнитъ мужской хоръ изъ Ляшкова подъ упр. Л. Д. Романовскаго.
2. »Сѣверная звѣзда«, муз. Глинки, исполнитъ смѣш. хоръ изъ Беньковецъ подъ упр. І. Дацкова.
3. а) »Пробудилась Русь«
   б) »Огни горятъ«.
   муз. Воробкевича, исполнитъ муж. хоръ изъ Глинянъ подъ управл. М. Чайковскаго.
4. »Попурри малорусскихъ пѣсенъ«, исполнитъ оркестръ мандолинистовъ воспит. бурсы Нар. Дома подъ упр. Я. Фидика.
5. а) »Живемъ своимъ житьемъ«, муз. А. Вахнянина,
   б) »Где сребролентый Сянъ«, муз. М. Копко,
   (соло бар. В. Плешкевичъ),
   в) »Лемковскія пѣсни«.
   исполнитъ мужской хоръ студ. О-ва »Другъ«.
6. »Хоръ плачекъ« изъ оп. »Русланъ и Людмила«, муз. Глинки, исп. смѣш. хоръ О-ва »Муза« во Львовѣ въ сопров. рояля.

ПЕРЕРЫВЪ 10 МИНУТЪ.

7. »Осѣдлаю коня«, муз. Варламова, исп. смѣш. хоръ изъ Куликова подъ упр. Л. Русевича.
8. »Русскія пѣсни« исполнитъ мужс. хоръ О-ва »Другъ«.
9. »Грустная пѣснь«, муз. Чайковскаго, исп. струнный оркестръ.
10. »Хоръ козаковъ« изъ оп. »Мазепа«, муз. Чайковскаго, исп. студ. хоръ О-ва »Муза«, въ сопр. рояля.
11. »Финалъ« изъ оп. »Русланъ и Людмила«, муз. Глинки, исп. смѣшанный хоръ О-ва »Муза«, въ сопров. струннаго оркестра. Дуэтъ въ хорѣ поютъ М. Ѳ. Луцева (сопр.) и Ѳ. П. Сандовичъ (бар.).
12. »За Русь« Цьороха — исп. соед. хоры.

ЖЕРТВАМЪ
ТАЛЕРГОФА
1914 - 1918
ГАЛИЦКАЯ РУСЬ

15. VII. 1934
№ 26 (327)

вулицями ледви 40 хвилин", а за одну „хвилину" могло перейти „найбільше 20 чвірок", т. є. 80 осіб, а за 40 „хвилин" виходило би всего 3 200 осіб. Но „Діло" „щедре" для „кацапів" і участників в чвірках нараховує „найлільше" 3 і пів тисячки, а всіх участників талерг. свята (уже разом з православними, розпорядителями, мандрувавшими хідниками і з тими, що несли вінки) „не було більше 4000".

Очевидно, всі ті „математичні обчисленя" Діла суть чистою, визсаною з пальця брехнею. Бо в дійсности похід в русі тревав більше як півтора години. А щодо скількости чвірок, переходивших за одну „хвилину", то тут брехливість „Діла" належит припечатати таки его же словами.

В маю мин. року „побожні" українці мали свято: „Українска молодь Христові". Тоді „Діло" також усердно рахувало і „хвилини" і скількість участників, переходивших за „хвилину". Але, оказується, що тоді обовязувала писак з „Діла" якась друга матиматака. Бо ось як рахувало тоді „Діло" (ч. 116, з 9 мая 1933):

„Троха меньша цифра (участників) виходить, коли ствердимо, що на 1 хвилину минуло трибуну на площі св. Юра пересічно 60 рядів по 4 особи (240 осіб). Тому що дефіляда тревала, як ми згадали, 3 год. 10 хвил. (190 хвилин), виходить, що..."

Отже виходит, що у наших мазепчуків подвійна математика: одна для себе, а друга для „кацапів". Після одної, у них за „хвилину" переходит „ледви 20 чвірок (80 осіб). а після другої, яка має відноситися во возвеличеня „неньки-України", аж 60 чвірок, або 240 осіб.

З того видно, що українскі газетні писаки в тих случаях, коли пишут о руских справах, не лише налогово-професійні брехуни, але і брехуни з короткою памятю. А то мстится на них та осмішує їх совсім перед народом. Бо если вже брешут, то нехай хоть мудро. А то у них в однім місци: ледви 20 чвірок („кацапів"), а в другім — аж 60 чвірок („українців") за одну і таку саму „хвилину" дефілядної „мандрівки"... *Правдолюб.*

НОВОСТИ

Кроль недавно вийшов иа волю. Син Гавсмана встрітився з Кролем в лісі на днях і, не подаючи єму свого назвиска, випитував Кроля о подробности того убійства з перед 15 літ. Кроль охотно розсказав, заявивши при тім, що жалує, що тоді не убив єще жінки лісничого. На ті слова молодий Гавсман вийняв револьвер і прострілив Кроля в шею.

† Посмертна згадка

Дня 7. червня помер на 78 році житя примірний священнослужитель, твердий і непоколебимий руский патріот, **свящ. Петро Іванович Дуркот,** парох Добросина, жовківского повіта. Покійний був родом з Лемковщини. Душпастирював спочатку в Рахвалді, потім в Яблоници польскій (повіт Кросно) і вкінци в Добросині. Був він одним з тих нині уже немногих руских священників, котрі з достоінством довгі роки відстоювали на Галицкій Руси найлучші традиції гр.-кат. духовенства. За твердість і стойкість своіх руских націон. переконань перетерпів, разом з двома своіми синами Нестором і Романом, талєргофске пекло. Но ні Талєргоф, ні утрата обох синів не зломили єго сильного духа і він до кінця своіх днів остався непоколебимим і преданним Богу і св. Руси рицаром. В. Є. П.

З Ню-Йорка в Варшаву аеропляном

Двох поляків-емігрантів в Америці, братя Адамовичі, захотіли бути славними, щоби газети про них писали, і тому купивши собі за заощаджені ними гроші (щось около 20 тисяч долярів) аероплян, рішили перелетіти на нім з Ню-Йорка через атлянтійский океан до столиці Польщі, Варшави. І дійсно, тим смільчакам далекий і небезпечний перелет через океан удався. Добрались щасливо до Варшави і тут іх приняли з почестями і славою.

Але слава не всегда дає істи. Так і з Адамовичами. Настає тепер для братів гірка година. Грошей не мают на обратну подорож до Америки, а в Польщі нема охотника купити іх аероплян. Може тепер і каются, але вже за пізно.

46

Земля і Воля
15. VII. 1934

Ч. 26 (327)

До Золочівщини і Зборівщини

Дня 29. липня в селі Ляцкім Великім відбудется **ТАЛЄРГОФСКЕ СВЯТО**, на котре комітет запрошує всіх руских людей з поблизших і дальших сел золочівского і зборівского повітів. Програма свята: 1) по богослуженю парастас, 2) похід на кладбище, 3) панихида під талєрг. памятником і 4) талєргофска академія під відкритим небом.

Рускі люди! Прибудьте масово на то свято, щоби засвідчити, що Золочівщина не позістає позаді і уміє чтити память своіх народних мучеників за Русь!

Комітет

Ч. 26 (327).

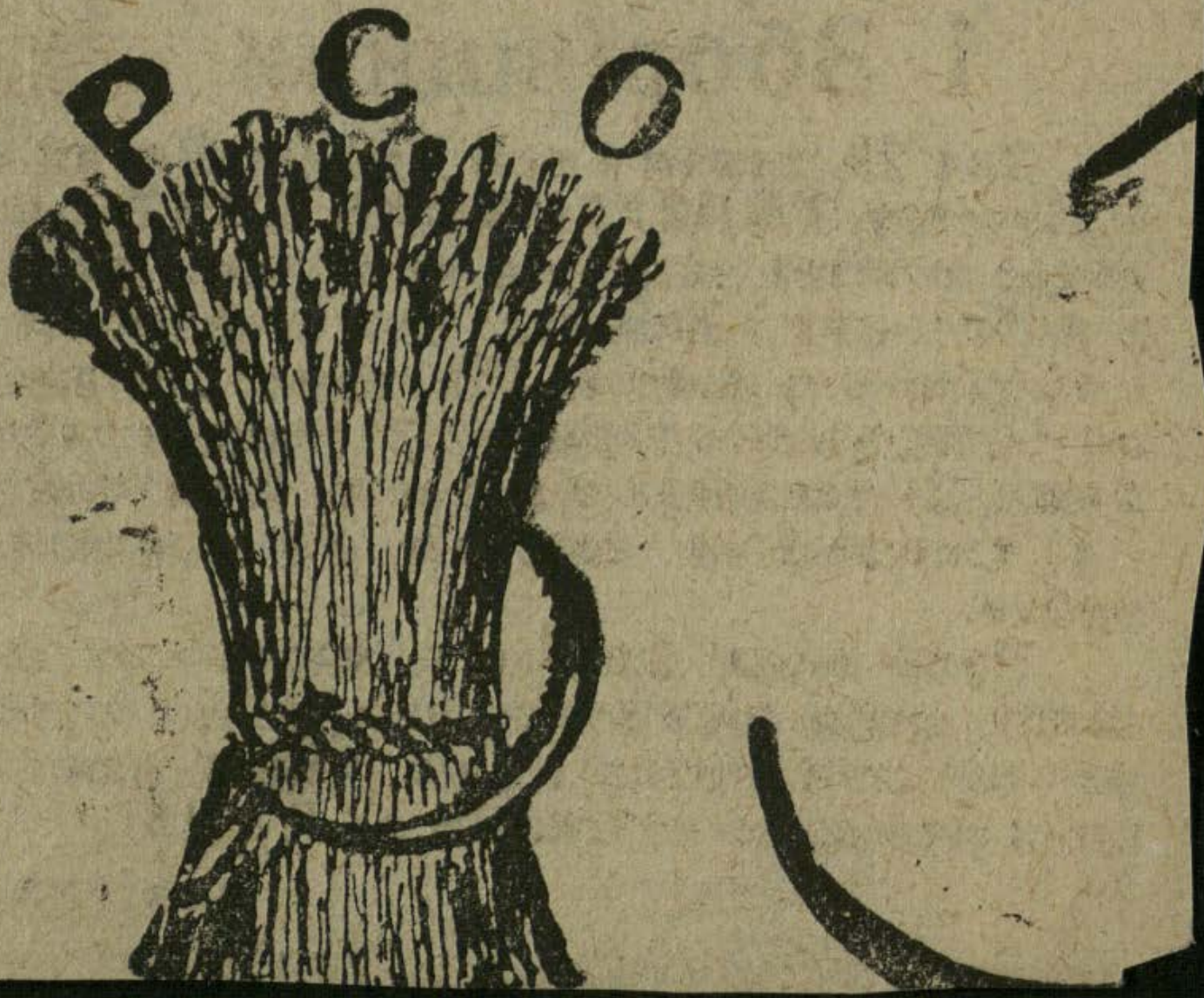

Торжества на бойківскій Верховині

Посвяченє Талєргофского кроста і загальне собранє членів читальні в Гнилій, Турчанского пов.

Старанєм талєргофского комітета с. Гнилоі на чолі з Юрієм Гундертайлом відбулось 3 липня с. р. на бойківскій Верховині, в с. Гнилій, величаве торжество посвяченя Талєргофского кроста.

Помимо слотливих днів зібралось на се рідке торжество руске селянство з околичних сел, як з Ботлі, Ботелки Нижноі, Либохорі, Висоцка Вижного, Гусного і розуміется при масовій участи самих Гнилян. Всего народа числилось понад 500 чоловік. Торжество удостоів своєю присутностю дир. школи в Ботелці Нижній, Ден. Чайковскій. Прибули также гості, а іменно: свящ. Владим. Венгринович з Лаврикова і делегат Ц. Талєргофск. Комитета із Львова М. С. Цебринскій.

Село Гнила, розположене на граничних верхах Карпат, прибрало в той день святочний характер. Всюда при дорозі удекоровані були кресты трехцвітними лентами, а талєргофский крест потапав в зелени, цвітах і лентах. На послідній красувалась надпись: „Мучуникамъ за Русь Святую въ Талєргофѣ пострадавшимъ—жители с. Гнилой". Крест поставлений коштом і старанєм пок. пароха с. Гнилой, о. Петра Янева.

По службі Божій вирушив народ о год. 12 з процесією через село до кроста, где відбулось его посвяченє, почім місцевий парох о. Мирослав Сембратович виголосив проповідь о значіню св. кроста в житю христіянина. Відтак в зворушаючих словах, рисуючи перед народом картини жестокого террора і мучеництва в Талєргофі, о. Вл. Венгринович віддав крест опіці громади Гнилоі.

Від імени Центр. Талєргофского Комитета, Рускоі Селянскоі Організаціі і головних руских Обществ промовив дел. М. С. Цебринскій, призиваючи зібраних до вихованя молодіжи в дусі Талєргофскоі ідеі, яку назвав живим памятником народних страданій. Сел. Ю. Гундертайло звернув увагу своіх братів на значінє талєргофского культа для відродженя руского народа. Молодий Дм. Іваничка прекрасно продеклямував вершик о українских старанях похоронити Русь під грузами воєнного терора.

На крест возложено чотири вінки з трехцвітними лентами і відповідними надписями від читалень села Гнилоі, Ботлі і Ботелки Нижноі. Талєргофске торжество закінчено відспіванєм народного гимну „Пора за Русь".

Потім відбулось в поміщеню читальні ім. М. Качковского в Гнилій загальне собранє еі членів при участи прибувших гостей. Предсідатель читальні Юрко Гундертайло, відкриваючи собранє, предложив на предсідателя о. Вл. Венгриновича, а в секретарі г. дир. Д. Чайковского. Зі справозданя Ю. Черепанина довідались участники, що за рік существованя читальні вписалось в члени 56 чоловік, зібрано книжок до біобліотеки 36. Прихід виразився сумою 58·78 зл., а росхід 38·05 зл. О. Венгринович в своій бесіді заохочував селян до просвіченя і організаціі в стінах читальні, а М. С. Цебринскій указав на пекучу потребу науки передовсім бідному народу.

Нову управу читальні вибрано в слідуючім складі: предсід. Юрій Гундертайло, заступник Конст. Юрочко, секр. Юрій Черепанин, кас. Юрій Іваничка, бібліот. Дм. Іваничка, заступники членів: Вас. Галич, і Вас. Гундертайло.

Загальне собранє постановило принятись в найблизшім часі **до будови власного читальняного дома** і основаня руского кооператива. Собранє закінчилось при піднятім настрою гнилян.

Пріятно підчеркнути відрадне явище, що гнилянска молодіж дуже численно явилась на оба народні рускі торжества. Великі заслуги при іх устройстві положив Талєргофскій Комітет, а іменно: Юрій Гундертайло, Григ, Сорока, Фед. Іваничка, Юрій Черепанин і иньші.

Участник

Земля і Воля № 26 (327) 15. VII. 1934

о сельскій господарці чехів або німців, а з осібна о тім, як ті народи уміют використати у себе каждий, найменьший навіть кусок свого пісчаного поля та які великі користи мают они з того, — які з них взірцеві порядні господарі, як гарно виглядают іх хозяйства, які в них гарні сади і т. п. без кінця.

А рівночасно при таких частих оповіданях о „дивах“ і „чудах“ того чеха чи німця всегда і від кождого нашого селянина почуєте нарікання на свою біду, на недостатки, неурожаі ітп.

Що значат такі балачки і чи они не мают глубшого змисла? Чи дійстно кождого з нас не заінтересує питанє: чомуж то так, що той чех чи німец уміє так господарити, що у него все виходит лучше, що він уміє використати з великою користю для себе навіть такий кусок землі, котрий для нашого селянина не представляє, звичайно, найменьшої вартости, або дуже маленьку? А у нас того нема. Хотяй і земля у нас по більшій части не погана і не один з наших селян бачив, як господарують у себе і ті чехи і ті німці. А однак, як то кажут, такої „штуки“ ніхто з наших „втяти“ не може. Чому то так?

Відповідь проста. Щоби втяти таку штуку, треба уміти і знати. І ві учатся рільники чехи і німці в агрономічно-рільничих школах.

Чех чи німец, не маючи відповідної агрономічної освіти, набутої в школі і на солідній практиці, навіть не берется до рільного господарства і звичайно працює в тій галузи народного господарства — в ремеслі, фабричнім промислі, або торговли, до котрої себе підготовив.

На жаль, того у нас нема. Для-того то для нашого руского селянства суть конечно потрібні рільничі школи, в котрих би селянскі діти могли научитись чогось доброго і практичного з области сільскої господарки, щоби відтак нести межи своіх односельчан економічну науку і культуру.

сей рік. На ту ціль Рольний Банк призначив, подібно як і в минувшім році, 3 міліони зол. Ті условія слідуючі: Від 100 кг. пшениці висота зачетової позички 10 зол., ячменю — 8 зол., жита або вівса — 7 зол. Інституції, які розділюют зачетовий кредит, не можут брати від довжника-земледільця більше чим 4 і пів процента річно. Таку позичку треба віддавати найпізнійше до дня 30. червня 1935 р., а при індивідуальних позичках (для поодиноких го-

рільництва в Польщі того рода кредити на загальну суму 3 міліони зл. суть крайне недостаточні. Особенно нині, коли всі иньші можливости солідної кредитової помочи перед малоземельним рільником майже цілковито закриті. Тим більше оказуются они недостаточними, если взяти під увагу, що на такий самий спосіб кредитованя великої землевласности правительство призначило в сім році 10 міліонів, а в иинувшім около 9 міліонів зол.

В Германіі дальше непевно

В часі подавлюваня революційного бунту штурмових відділів в Германіі против Гітлєра прийшло рівнож до кровопролитя на улицях більших міст. Хотяй германска цензура старався не пропускати за границю повних відомостей о внутрішних подіях, то мимо того стало звістним, що напримір в столиці Баварії, в місті Монахіюм, стріляли навіть з армат.

Тепер в цілій Германіі наказав Гітлєр произвести арести всіх підозрілих і непевних штурмовців і іх начальників і віддати іх під воєнний суд. Доси розстріляно в Германіі, як подают французскі і англійскі газети, без суда до 250 організаторів бунту.

Революція, можна сказати уже зліквідована, а мимо того Гітлєр дальше непевний за свою шкіру. Знищивши свою партійну гвардію-штурмові відділи, котрі оказалися ненадійними, нині він находится всеціло на ласці тих міністрів, які розпоряджуют поліцією і войском, т. зв. „рейхсверою“.

Земля і Воля 15. VIII 1934 Ч. 26 (327)

До Золочівщини і Зборівщини

Дня 29. липня в селі Ляцкім Великім відбудется **ТАЛЄРГОФСКЕ СВЯТО**, на котре комітет запрошує всіх руских людей з поблизших і дальших сел золочівского і зборівского повітів. Програма свята: 1) по богослуженю парастас, 2) похід на кладбище, 3) панихида під талерг. памятником і 4) талергофска академія під відкритим небом.

Рускі люди! Прибудьте масово на то свято, щоби засвідчити, що Золочівщина не позістає позаді і уміє чтити память своіх народних мучеників за Русь!

Комітет

Ч. 26 (327).

Честь Талєргофцам!

Честь Вам вязні Талєргофа!
Честь!
Знакома вже Вам Голгофа,
Где так тяжко Ви страдали,
Всяких знущань ситі стали,
Честні голови поклали.
Чужі сосни Вам співали
шумом подив свій
Честь Вам Талєргофа вязні!
Честь!
Гордо, сміло, без боязні
Честь народну отстояли,
Пред врагом не унижали,
Горя за хліб не міняли,
Благородно дострадали,
удивився враг.
Братья! нині Вам возносим
Памятник і всі голосим:
Честь!
Синів вірних Русь помяне,
Ваших діл слава не звяне,
Ваш примір наукой стане
Як любили Галичане
Свою Матерь Русь.
Честь героям, що спочили;
Під соснами їх могили
Від рідної землі в дали
Тіла стерзані приняли. Честь!
Буйні вітри із отчизни
Над гробами правять тризни.
Честь!

Лиш немногі повертали
З тої зеллі зліз, печали,
Розсказами передали
Для потомків Руси слави,
Як за Русь страдать.
Честь Вам братя і признаніе!
Честь!
Скромний памятник Вам ставим,
Вдячним серцем щиро славим,
Любовь братску тут добавим,
Для потомности возглавим:
Честь героям, честь!
Батькам, дітям честь!
Жив народ наш, хоть в незгоді;
Страсти бушують в народі,
Но коль слушний час нагряне,
Торжественно правда встане,
Муром стане Русь!
Должну дань Вам преподносим,
За усопших Бога просим
А Ви там пред троном Бога
Впросіть доли для народа
Що тілько страдав.

„Українська молодь Христові"

50

Я видів здвиг людей з прапорами Христа,
У граді князя Льва в поході урочистім:
Среди цікавих товп йшли они без кінця,
В народних одягах і вишивках цвітистих.
Сред співу в честь Христа, чвірки стройно ішли.
Відміна одягу в безлад манила очи,
А похід барвний плив куди не погляди,
Здавалось, не буде кінця тому к полночи.
Рік в холод обильний; — в сей день сонечні лучі
Прапори злотили, где Бога смирний люд
Царев своїм назвав; достойний і могучий
Клич душу потрясав, в пору, где всякій блуд
Гидким червов розповз в хижинах і палатах.
Серед цікавих тьмы на похід я глядів,
І слези тиснулись к очей насильной струєй.
В задумі — прошлого легенну скорбну зрів
Всіх братєв Галичан, бідной земли моєй.
Сей тихій, скорбний люд тяжке бремя несе,
В тих піснях сум снуєсь кошмарной паутиной —
Цареви своєму сей нарід скаргу шле
На ярмо вікове, на нужду до загину.
Поклон сей — дань довжна Христу, Цареви світа,
Но нехай він з душі і добровільно йде,
Нехай в нім не криєсь політика несита
Котра незгоди клич, роздори злі сіє.
Гордість, сум і подъєм в душі нараз царили
І мрія світлих літ, під Христа прапорами — —
Думи товпились враз — а ті - все проходили
І сонце з усьміхом ясним плило над нами.

Вечер над градом Льва, вежа святого Юра
Сіяла в безлічу лямп з буквами Христа.
Не сміла приступать шата ночи понура —
Паломників товпи площі вкрили міста.

ОН 122

II

арк. 51–120

Суха, Л.

Вступ до статті про ку
одного з сіл Лісостепової зо

б-д
о. Любеля

57

Въ память закопанія
Хреста Талергофского
въ Тымичѣ дня 4.VI. 1933.

Br

въ „Русскій Голосъ", въ „Землю и Волю" 52

20-V-1935
исх. 8/35

Талергофскіе поминки.

Въ ~~первый~~ день Сошествія св. Духа, т.е. 16-го іюня 1935 г., ~~устраиваетъ~~ Центр. Талергофскій Комитетъ устраиваетъ во Львовѣ поминки у памятника Неизвѣстному Талергофцу по всѣмъ мученикамъ Галицкой Руси, павшимъ жертвою австрійскаго террора въ 1914–1917 годахъ. Хоровыя пѣнія исполнитъ хоръ о-ва „Другъ" ~~„Муза"~~. Вечеромъ того-же дня ~~даетъ~~ театральная труппа подъ режиссерствомъ О. Д. Чарскаго (даетъ въ залѣ „Рус. Касино") соотвѣтствующее моменту представленіе, которому будетъ предшествовать вступительное слово Дра А. Е. Хилака. К участи въ поминкахъ и торжествѣ всѣхъ русскихъ людей гор. Львова приглашаетъ

Центр. Талергофскій Комитетъ

въ залѣ засѣданій Ставропигійскаго Института, по ул. Бляхарской № 9.

Очередь дня:

1. Молебенъ и раздача артоса.
2. Открытіе собранія.
3. Чтеніе протокола послѣдняго общаго собранія.
4. Отчетъ о дѣятельности Правящаго Совѣта.
5. Докладъ контрольной Комиссіи.
6. Пренія по отчетамъ и докладамъ.
7. Выборъ Сеніора, 2 товарищ.-сеніоровъ, 12 членовъ Правящаго Совѣта и 3 членовъ контрольной Комиссіи.
8. Предложенія членовъ.

Сеніоръ: *А. Гулла.*

Секретарь: *М. Цебринскій.*

ПРИМѢЧАНІЕ: Одновременно разсылается членамъ Института „Отчетъ о дѣятельности Правящаго Совѣта“.

53

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI
we Lwowie, ul. Blacharska 9.

10783

Karta uczestnictwa №.....

uprawniająca do uzyskania ulgi przejazdowej przy przejeździe z miejsca zamieszkania do Lwowa i z powrotem ze Lwowa do miejsca zamieszkania

Ważna od dnia 29. maja do dnia 2. czerwca 1934 r. włącznie.

Zaświadcza się, że P. .....
(imię i nazwisko)

bierze udział w uroczystości poświęcenia pomnika „Nieznanemu Więźniowi Ruskiemu z Thalerhofu", mającej się odbyć we Lwowie w dniu 31. maja 1934 r. i ma prawo w myśl rozporządzenia Ministerstwa Komunikacji z dnia 18. maja r. b. Nr. GB. zw. 866 do otrzymania biletu klasy kl. III. lub II. na pociąg osobowy, a na pośpieszny, o ile odległość wynosi ponad 100 km., **za opłatą według tabeli „D" instrukcji Nr. H 1a** na przejazd jednorazowy z .....
.....
(stacja wyjazdu) do Lwowa i z powrotem

ze Lwowa do .....
(stacja pierwotnego wyjazdu)

Przyjazd do Lwowa musi nastąpić do dn. 30. maja 1934 r. włącznie do godziny 24-ej.

Podróż powrotna musi być ukończona najpóźniej dnia 2. czerwca 1934 r. do godziny 24-ej.

Przerwy w podróży nie są dozwolone.

Stempel Dyrekcji

PREZES CENTR. KOMITETU THALERHOFSKIEGO
(—) *Antoni Gulla*

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI we Lwowie

.....
(podpis posiadacza zaświadczenia)

Na podróż „tam"	Na podróż powrotną ze LWOWA
Wydano bilet ulgowy Nr.....	Wydano bilet ulgowy Nr.....
kl. III. (II.) do stacji LWÓW	kl. III. (II.) do stacji.....
Datownik	Datownik
..... (podpis kasjera)	..... (podpis kasjera)

UWAGA: Kartę uczestnictwa należy podpisać własnoręcznie atramentem lub ołówkiem chemicznym i okazywać ją w czasie podróży na każde żądanie organów kolejowych

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI
we Lwowie, ul. Blacharska 9.

54

10782

Karta uczestnictwa №.....

uprawniająca do uzyskania ulgi przejazdowej przy przejeździe z miejsca zamieszkania do Lwowa i z powrotem ze Lwowa do miejsca zamieszkania

Ważna od dnia 29. maja do dnia 2. czerwca 1934 r. włącznie.

Zaświadcza się, że P. .....
(imię i nazwisko)

bierze udział w uroczystości poświęcenia pomnika „Nieznanemu Więźniowi Ruskiemu z Thalerhofu", mającej się odbyć we Lwowie w dniu 31. maja 1934 r. i ma prawo w myśl rozporządzenia Ministerstwa Komunikacji z dnia 18. maja r. b. Nr. GB. zw. 866 do otrzymania biletu klasy kl. III. lub II. na pociąg osobowy, a na pośpieszny, o ile odległość wynosi ponad 100 km., **za opłatą według tabeli „D" instrukcji Nr. H 1a** na przejazd jednorazowy z .....

..... do Lwowa i z powrotem
(stacja wyjazdu)

ze Lwowa do .....
(stacja pierwotnego wyjazdu)

Przyjazd do Lwowa musi nastąpić do dn. 30. maja 1934 r. włącznie do godziny 24-ej.

Podróż powrotna musi być ukończona najpóźniej dnia 2. czerwca 1934 r. do godziny 24-ej.

Przerwy w podróży nie są dozwolone.

Stempel Dyrekcji

PREZES CENTR. KOMITETU THALERHOFSKIEGO
(—) *Antoni Gutlu*

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI we Lwowie

.....
(podpis posiadacza zaświadczenia)

Na podróż „tam"	Na podróż powrotną ze LWOWA
Wydano bilet ulgowy Nr.....	Wydano bilet ulgowy Nr.....
kl. III. (II.) do stacji LWÓW	kl. III. (II.) do stacji.....
Datownik	Datownik
(podpis kasjera)	(podpis kasjera)

UWAGA: Kartę uczestnictwa należy podpisać własnoręcznie atramentem lub ołówkiem chemicznym i okazywać ją w czasie podróży na każde żądanie organów kolejowych

Среди новых изданій. x)

Синеводская трагедія.

Dr Władysław Filar: „Wspomnienia wojenne niewojującego." Спасаясь бѣгствомъ из Стрыя, Др Филар с большим трудом пріѣхал в с. Синоводско. Глухая тишина поразила его. Не слышно было даже собак. Все попряталось от страха. Он вошел в Коргму, и еврейка шопотом стала ему разсказывать печальныя вѣсти:

— Несчастье, господин! Пакостили немного казаки, но позавчера ожидаемые нами ~~тѣ, которых мы ожидали, как Моисея,~~ надѣлали таких дѣл, от которых до сегодня не могу придти в себя.

— Что же случилось?

— Повѣсили 11 мужиков, между ними и стараго старосту! Оборвался дважды, падал на колѣни и вопил, что не виновен. Десятеро дѣтей оставил. Повѣсили в третій раз.

— За что?

— Откуду могу знать? Был суд! Повѣсили и бросили в грязь. Говорят, что видно ноги старосты и голову присяжнаго. Плохо зарыли, и запрещено лучше. За это тоже висѣлица!

В Синоводскѣ русскіе удержались до 15-го октября 1914 г. В слѣд за ними пришла группа ген. Гоффмана. Первым дѣлом австрійцев было вылавливать мнимых измѣнников. Нужно же было свалить на кого-то отвѣтственность за пораженія! ~~Цѣлое~~ Все сѣверное подгорье покрылось висѣлицами. До сегодня не знаем точно, сколько невинных ~~лиц~~ людей лишилось жизни. Нѣсколько времени спустя послѣ убійства премієра Штюрка соціалистом Ф. Адлером, посол Дашинскій заявил в австрійском парламентѣ, что в продолженіи короткаго времени австрійскіе военные суды и жандармы умертвили

x) См. „РГ" № 45

незаконно свыше 20.000 русских и поляков. Среди них, конечно, в большинствѣ были русскіе. ~~Арх~~ Князь Фридрих, владѣлец Тѣшина, получил постыдную кличку „вѣшателя".

На основаніи разсказов очевидцев трагедія представляется синеводская так: Семен Муссак был освобожден по причинѣ болѣзни от воинской службы и в 1914 году вернулся домой. Равноже остался дома раненый Прокоп Сливка. Сельскій староста, Михаил Коваль, получил от русских военных властей приказ, предъявить им список оставшихся австрійских солдат. С двумя присяжными он пошел по селу. Муссак скрылся, и ~~на~~ по чему-то доносу попал в ~~русскія~~ русских руки. Ничего плохого ~~ему~~ с ним не случилось, и ~~на~~ по ручательству Антона Серпишина он был выпущен на волю. Из мести он сдѣлал на старосту и прочих донос, и на основаніи этого, 18-го октября, состоялся военный суд. Разбирательство вел аудитор Загурскій, львовянин, под предсѣдательством ротмистра Куна, при двух только офицерах и одном письмоводителѣ. Загурскій, господин жизни и смерти, был главной пружиной суда, ~~состоявшагося отдывшагося~~ без защитника ~~обжалованных~~ обвиняемых.

Суд кончился приговором 11-ти мужиков, а именно: Михаила Коваля, старосты, Өеодора Гудза, Степана Гриба, Николая Дзуса, Петра Дзуса, Адама Струка, Антона Коваля, Петра Коваля, Ивана Матѣишина, Өеодора Фединишина и Ивана Тишовскаго. Всѣ ~~у~~умирали с тупым ~~ре~~ безразличіем ~~зигнаціей~~. Староста спокойно подошел к висѣлицѣ, и когда только услышал рыданіе дочери, стал просить о помилованіи. Повѣшенных, как падаль, австрійцы выбросили ~~австрійцы~~ в грязь; даже родные не могли их похоронить по закону, и только по приказу русскаго старосты Андреева русскіе солдаты добыли их из грязи и похоронили возлѣ церкви. Панихиду отслужил православный священник, ибо ни один из уніатских священников не осмѣлился прочесть над ними молитву, хотя всѣ пострадавшіе были уніатами.

Приговор в Сиповодах является постыднейшим преступлением Австрии. Эр Станислав Загурский, отвергнутой польской общественностью, покончил с собой самоубийством в 1925 г.

В. Г. Ваврик.

1

На Великдень памятаймо о талєргофцях.

Рускі земляки, Братя і Сестри!

Коли в світлі дни Воскресенія Христового і провідну неділю, на цминтарі, над могилами своих рідних і близких молитесь, замовляєте панихиди і читанє Євангелій, не забувайте і про тих дорогих всему рускому народови покойних мучениках, котрі за руску

ленчиво устроена и ведена. По перше потреба, щоби она мала вiдповiдне, прихоже гарно пристроене помiщенье; котре манило би до себе членов и давало имъ можнiсть собиратися ~~в большой скiлькости~~ не только для читанья, науки и розговоров, но и для чемнаго, облагороднiючих забав. Помiщенье — то тiло, скелеть читальни. Но ей потрiбна и душа, ~~а то~~ що и есть найголовнiйше. А такою душою читальни може бути только богата библiотека вiдповiдних добрых книжок и умiла старанна и любовна управа читальни. —

Управа — то господарь читальни и вiдь неи зависить розвитье читальни и чи она сможе таки або иначе выповняти свои задачи. Но все же без належной библiотеки, без вiдповiдних журналов и газет читальня не буде читальнею в належнiй понятiю того слова, она не сможе выповняти своей цели и не принесе селу ожидаемой корысти. Если она служить

58

народну ідею і свою руску вітчину погибли підчас війни геройскою смертію в тюрьмах Талєргофа, Терезина і других пекольних місцевостях Австриї.

Над іх могилами часто нема уже креста, а може і взагалі ніякого сліда не осталося, по котрім би можна пізнати, де они поховані, та і нікого із іх рідних і близких нема уже в живих, щоби іх помянули і за них с піснею „Христос воскресе" помолилися.

За то тим більше

59

всі ми, весь руский народ Галичини, обовязані о талєргофцях памятати і причинятися до того, щоби память про них в рускім народі була вічна.

З тою цілью Талєргофский Комітет, виповняючи порученє недавного великого Талєргофского Зїзда во Львові, збирає пожертвованя на приведенє в порядок і обновленє їх могил в Талєргофі, перевезенє із Талєргофа до Львова і похороненє тут тлінних останків Неізвістного Талєргофця

60

і збудованє надєго гро-
бом красного памятника
і на виданє 3-го і 4-го
тома Талєргофского
Альманаха с описанєм
мук і смерти наших
народних героїв-стра-
дальців в австрийских
тюрьмах.

Кажний із нас, в
чіїй груди бєся руске сер-
це і в чіїм умі єсть свідо-
мість і почутє рускости,
повинен відклинутися
на сей призив Талєр-
гофского комитета
скорими і щедрими дат-

ками на ті високі цілі і конечні потреби для увіковічнення памяти всіх тих замучених австрийцями вірних синів Руси. Особливо і найперше в сі Великодні праздники, при поминках своїх рідних умершиx годится і треба памятати о таларгофцях і устроювати повсюду збори пожертвований на ті потреби і цілі.

Всі пожертвованя просим посилати чеками, кто чек дістав, або

почтовими грошевими переказами в банк „Защита Землі" во Львові, ул. Армянска 3, на рахунок Талергофского Комитета № 2906.

Для Талергофского Альманаха просим присилати також фотографії талергофців і 10 зл. на вироблене із них кліше (відбитки).

Всі причинімся своими датками для возвеличеня памяти і слави тих замучен-

7

них наших земляків-
патріотів і покажім
що їх самопожертво-
ванє не було даремне
що ми умієм єго цінити
і почитати і що запишем
єго в душі і серці історії
руского народа такими
неізгладимими буквами
щоби память о нім
і о них справді була
вічна.

За Талєргофский Комитет

Секретарь:
Др. В. Ваврик.

Предсідатель:
А. Гулла.

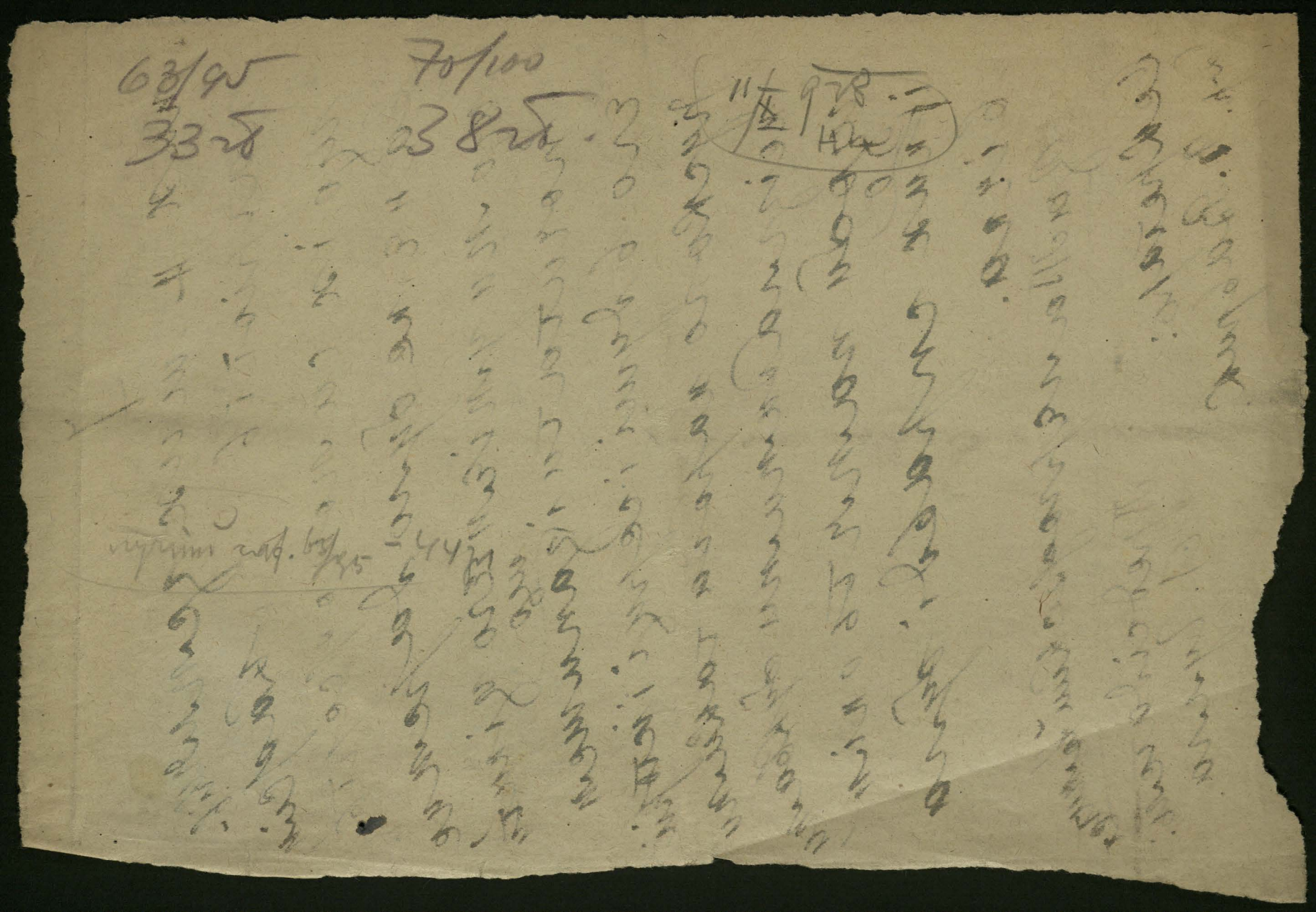

Перуг!

64

Среди новых изданій.

Ложь Олексы Кузьмы.

Украинцы Пишущіе не стѣсняются в обработкѣ источников. Без зазрѣнія совѣсти подгоняют к своей "идеологіи" все, что попадется в их руки. Неудивительно, что в их освѣщеніи совершенно пропала вся Русь, с 1000-лѣтней исторіей.

В послѣднее время галицкіе украинцы за всякую цѣну желают себѣ присвоить Талергоф, за который они несут львиную долю отвѣтственности. И вот нѣкій Олекса Кузьма помѣстил в Календарѣ „Просвіты" на 1935 год (стр. 44) снимок с подписью: „Українські священики, арештовані під закидом москвофільства". Снимок изображает крестьянскую подводу с двумя священниками среди вооруженных ландштурмистов. Этими священниками были убѣжденные, сознательные русскіе люди: Владимір Дуркот из Лишни и бл. п. Николай Феленчак из Полян.

На этом не конец! В своей статьѣ „Облога Перемишля" Олекса Кузьма причислил к украинцам 43 звѣрски убитых на улицѣ города 15-го сентября 1914 г.! и среди них Марію Мохнацкую, дочь стойкаго русскаго патріота, о. Игнатія из с. Войтковой: „всіх без пардону, зокрема українців, розстрілювали. Страшна сцена самосуду відбулася 15х вересня на одній вулиці на Засянні. Кінні гонведи, підюджені жидівською черню, висікли шаблями 43 невинних українців, чоловіків і жінок. Між ними згинула молода інтелігентка, донька українського священика" (стр. 47).

Вся эта гадость дѣлается ad maiorem Ucrainae gloriam. Но как (безчестно,) шатко, глупо и неубѣдительно!

Впрочем, это лучшая противоукраинская пропаганда самими „украинцами"... В. Г. Ваврик.

По дѣлу памятника на Талергофском Кладбищѣ.

~~Надо полагать, что читателям Талергофскій вопрос сильно надоѣл.~~ ~~Однако, как~~ Во всяком дѣлѣ ~~так и тут~~ не мѣшает ~~необходимо~~ придерживаться умной, народной пословицы: куй, Петре, поки тепле!

По свѣдѣніям сов. А. Н. Сивуляка, посѣтившаго год тому назад Талергоф, кладбище у сосен привели кое-как в порядок итальянскіе рабочіе, а именно огородили его проволокой, ~~сдѣлали (конечно произвольныя)~~ могилы и отмѣтили их номерами. Из ~~оригинальных~~ прежних надписей сохранились до сих пор только двѣ, всѣ прочія затерялись.

В этих могилах лежит около 3.000 русских галичан и буковинцев. Наша родина не должна их забыть даже тогда, когда находилась-бы в самом тяжелом ~~финансовом~~ матеріальном положеніи. Есть же отвѣтственность родной земли перед Богом и совѣстью; ~~родной земли,~~ память и святость и за Талергофа отвѣчает весь галицко-русскій народ своей честью и достоинством.

Когда видишь, как ежегодно к нам из далеких сторон пріѣзжают паломники на могилы своих соотечественников и как заботливо оберегают их ~~перед порчею~~ от жесткой руки времени, то жалко становится ~~за~~ родных могил в Талергофѣ и хочется просить и кричать: родная земля, помни долг свой ~~по отношенію к~~ Талергофским мученикам!

В моих руках письмо протоіерея Іосифа Федоронка из Америки к свящ. Владиміру Венгриновичу в Лавриковѣ возлѣ Равы Русской. В Концѣ 1933 года о. Федоронко ~~составил~~ написал статью для „Правды", но тогдашній редактор ~~которой др.~~ газеты С. С. Пыж, отказался ее напечатать, совѣтуя подождать, пока не будет освящен памятник во Львовѣ. Не теряя времени, о. Федоронко старался ~~всѣми усиліями~~ передать Талергофское дѣло в надежныя руки видных галицко-русских переселенцев: ~~еп. Адама, протоіерея Іоанна Кушвары, И. Г. Дзвончика, И. И. Цёроха, С. М. Дзвончика, П. В. Сметаны и др. С. С. Пыжа.~~

Здѣсь, в старом краѣ, ничего неизвѣстно, что именно сдѣлано ~~этим~~ русскими ~~Комитетом~~ в Америкѣ. Знаем только, что от всей Американской Руси (с Канадой) на Талергофскій памятник получена крайне ничтожная сумма: 320 долларовъ в 1933 г. В текущем году Американская Русь, как это ни удивительно, не пожертвовала ни одного цента!

То, что мы видели во Львовѣ ~~Сдвиг галицко-русскаго народа~~ 31-го мая, является ругательством жизненной силы русскаго движенія на Галицкой Руси. Несомнѣнно, это движеніе могло-бы гораздо успѣшнѣе развиваться, если-бы располагало матеріальными средствами. ~~Однако,~~ Галицкая Русь убогая, бѣдная. (кромѣ того) Она не может заниматься одним Талергофским вопросом, ибо у нея масса других народных задач: печать, бурсы, кооперація, культурно-просвѣтительныя дѣла, организація сел и пр.

Знаем, что в настоящее время и в Америкѣ не рай. Все-же наши переселенцы не должны уходить в себя и оставлять без вниманія свою родину. По крайней мѣрѣ богатыя русско-американскія общества, какими являются О-во Русских Братств, О-во Взаимопомощь, О-во Любовь и Православное Соединеніе Русских Братств, должны бы взять на себя заботу о постройкѣ памятника в Талергофѣ. Если каждое из этих обществ даст по 1.000 долл., то на нѣсколько вѣков среди нѣмецкой стихіи будет сохранен живой видимый символ ~~мук и терпѣній за русское имя~~ страданій русских людей за русскую идею и своё имя.

В. Р. Ваврик.

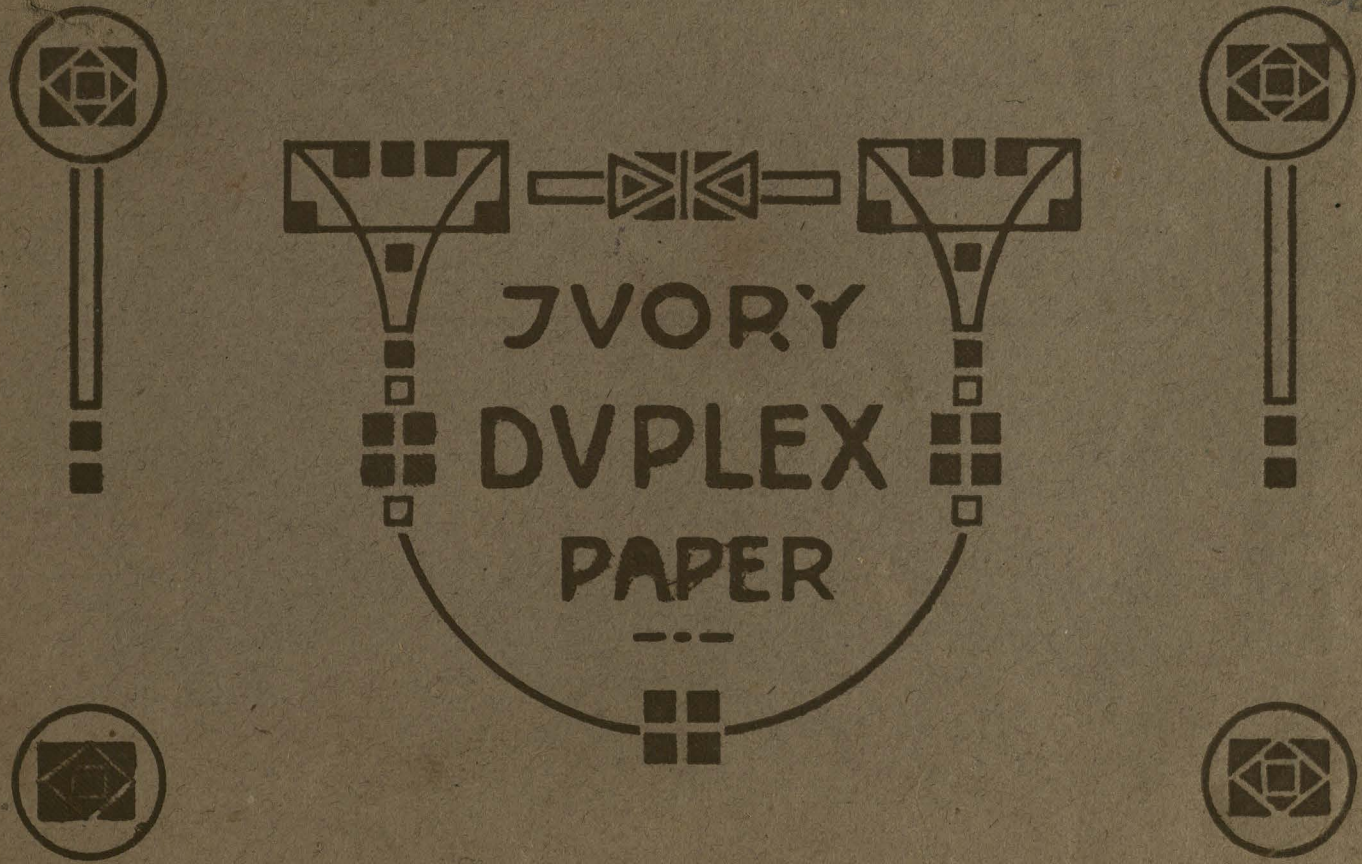
IVORY
DVPLEX
PAPER

85

о. Владиміръ Борысевичъ

1

F. KRAWJAŃSKI I S-KA
SKŁAD PAPIERU
WE LWOWIE, SYKSTUSKA 8.

Часть

Записокъ Талергофа.

60

Даръ В. И. Дельковича

Для Галицко-Русской Матицы

27-VIII-1935.

Вх 664

29-(11/2 н.с.)-Января-Четверосопутенный. Св.М. Игнатия. Гл.2 Ев.2.

Спать твердо-спать много-скверно-одна вошь не помню-встали в 6.г. легли в половину-молитвы-постели-Кофе разходя в коридоре-спина ноет-при нахожу всегда-были ее полно у доктора-перевязки-читаю правило за пов. Игнатия и не кушаю в обход: суп-капуста и колбаски (Казенные конечно)-по обходу-прохожу снова в Коридоре-нового ничь-одних: ручевая толпа-Молодцы невозможно-претензии не водятся-за Крови больно не гонят-Боже воздать двоечникам!? Урвать ручевая гостинца-спать в 11 г.

30-(12/2 н.с.)-Января-Пятница сопутенная-Пр. Ефевантителей Гл.2. Ев.2.

Спать твердо-спать: Были гости-отстояли изрядно-долго были в залах-Но-ноги подо мной не удержались и водою поточили назад в нич-приувеличенный сердечный-заложили по вечь Коньяк-Морозец вышел в верх-посидали и пошли-в гостях-шоб отпрадали керуть, - вчера гости: а были в Жидах-суп-скверно-то вошел в рот-три вещи стоят-стоят-не ели-не пили-не курили-Пленницу-Проделывать-а сегодня по-другому-не ели-не пили-не курили-в дому-была спара гавна-мерзко говорила-была-не помню. Встали в 6г. ели в половину-постели-кофе на ходу-прохожу в коридоре-я начал молитву и правило-кончил в обход: суп-мясо (дали зильберы) и рочь-Не мо-го дремать-прохожу в Коридоре-ужин-Картофельной суп-спать в 11 г.

31-(13/2 н.с.)-Января-Субота сопутенная-Гл.2. Ев.2.

Спать твердо-сон-в сновь-то городе ночью в рису (реверенду) шелтанем-Ralef в Львове подзалился и купивши булки на дорогу-городе пустенно в лавках только по сколько булок (4) и рогалик (6) и 3 бохонки-Жалоба-мало-нуть мне его уберечь-голодь-закупили в вокзале-рогалики и один бор-ковь хлеба до дому-запаслись генералами и 2 генерала из портмонеи-ки одобрали в гарнизон в Львов-и одного медалиста в Матарио-В-в Львов было будовать главного вуйцыка и 2 старшей женщины-дальше не помню. Встали в 6 3/4-купались долго-молитва-постель-кофе не пили-хотели в напирение Ивана-отменять правило-проходя в коридоре-чистка-голов-в доктору-и правила не успели прочитать-пошло только в обход. у доктора дальше масть-водь боровой больше ныть и за здравие-получили на патирока-обходе суп-мясо-фасоль-роскашуют, что русские по-чесли тазвей перевязки освежать жалобы-пруть в 300 орудий под Вар-шаво-Буковина отнята по сейчас. Вдруг Крыловедель привидуется ждать кабатинь ибо в понедельник двухдневь-все в руки-что будет? Чем долой?! Незадолго хорошо принести отобрать вещи-прикуп-тем капуту розпознавать, нечто-кабатин-были-мало отобрали-ружье-ножи-ка-помощи-ружа-привидуйцу-проросс сам собеседать-Монтаг в 1 час 6. Шче девять не зовбавки ход-пасс Нимзе 2-Ja! О Боже-буди Имя Твое благо-слевсно! - Лучше чем одинок-что то приздавливает радость-сдуло одиноч-ество... Что в дому заспокоюсь? - Здоровья-живые ли

26-(8/12 н.с.)-Января-Конец[ы]-Сретенской-Гл.2.Ев.2

Стал[и] твердо в 5½ ч. Молил[ись] ещ[ей]-молитва-постели-кофе-прошел в кла-
зу-ушли[сь] дос[ти] обильно-а не ходили-нового сноварного не ремонто-
вали-Кабелей и жаровней-отдел-густ. мхом и грязью-невидимыми-
чиню рубашку-прошел в кл[ассу]-сижу все не хочу-не могу, когда ложу-лечь-
ушли-рисовой суп-стали во 9-10 ч.-0 градусов-затопили табаком.

27-(9/12 н.с.)-Января-Вторник-Сретенской-Гл.2.Ев.2.

Стал[и] твердо в 4½ ч. встали-молил[ись] в половину-молитва-постели-Сами
слуги не заправляют-Большевики посылают-молитва-чаепитие-уборка
сего-все будто в храме-ходили в церковь-подошли ночи-поздоровались
сказали-ехали до ст. Ленинск до Мелиха-матка-ничего-ни-чего-а я
простудил-Кофе-прошел в кл[ассу]-не ходили-прочел-читать-на-
писал-читать-Не ждал-в 5 будем-ели-сами себя поили.-
Сбудется ли то-что-то тяжко-дождались.-Вышли-сыт-ел-чаепитие-пил,
Проходил в кл[ассу]-болото-доцвел-сижу не хочу-болит у-повтора-перевязали-поч-
на-ноги-довучались-мучились-обмотать-ноги-в-дыру-Другой-сыпь-рожевый-снова
тяжкого-новог-ходил-не дотрещался-Стал[и] во 10 ч.

28-(10 н.с.)-Января-Середа-Сретенской-Гл.2.Ев.2-Сретение-Господне.

Спал-хорошо. Встал: Ночи-ходили-гарнизоном-сходились-отворяется-дверь-входит
дежурный-то-молодой-офицер(?)-в-телефонограмме-приходит-в-комнату-не-носит-науки-
стали-на-ноги-стали-торопиться-сделать-туалет-и-уйти-Хо-хо-хо-ходили-у
вас-в-карты-в-русскую(?)-нам-свободно-покупать-себе-отвозило-я-ехал-
трудно-ремонт-правил-и-загонял-в-двери-Невыделен-тяжелый-а-
приспособлено, что-то-новой-нами-проделано-и-перекинуто-то-все-с-фанерой
Ромена-Витошинского-сердцу, что-не-хватает-знать-что-мы-в-кл[ассу]
подходит-процессия-старый-хоругвь-фонарь-и-вдруг-то-священник-в-облаче-
нии-полу-сатиновом-будто-в-св. Таинствии-мы-вдвоем-не-поклонились-
они-в-в-ко-словие-а-мы-входим, чтобы-Ромашки-не-принесли-на-дорогу
зовут-меня-назад-в-дом-Ромашов-в-вхожу-и-вхожу-в-посетителей-в-кл[ассу]-больных.-Вы-
сели-в-горного-и-рецепт-кого-то-страдают-блудят-гинеколог(?)-мазь-гипова-на
ответ-пришла-в-возражение-горло-полоскать-не-полоскает-не-заверну-
та-пошел-не-начала-освобождение-его-в-второй-половине-товарной-возьмет
ливей-рисовой, пол-мерно-перловых-перлов-кашу-этого-ребенку-выдают-в
дня-полуденно-отпущу-его-говорю-ему-что-то-надо-перестать-ежели-что-до-
рог-в-вышедшего-сделавшего-нам-разъяснение-подготовлять, после
переходить-посадку-сделать-в-огороде-и-не-оглядываться, что-то-не-по-богу-остро-
говорение-в-адрес-его-священнического-достоинства-ответил-
исправился-сделал-и-проследил.-встали-в 5½-помолились-
Ангелу-Хору-прошел-в-Коридор-лег-отдых-в-коридоре-
служащ-рисовой. Нового-нет-за-исключением-

ая но не могу. Ул. и Катюль сказали, что еще пятьдесят
лет дней будет зима. — Повозилась немного. Обедать — вернулся
из училища — Роза сказала, что еще Варшавой — Кравцовой
и Тамарой Хорошевой сильно побитой и ревущей по Вере. —
Больше суп мясо-рыбн. Уснула — проходя в пищу — я не хожу — мо-
рить искусство, Хмарина ей. Вчера не берешься не хочется —
убрать картофель суп — спать в 7-10.

22-(4/2)-Января-четверг-Гл.1.Бо.1. Спать не Конечно хоро-
шо, спала крепко. Вчера в 5-г. Мутилась — спать не мо-
гла — Катюлю — поспеть — Кофе — проходя в пищу — я сидя ничего не ела —
спать в Варшаву и подшивать манжеты — обедать Гулярово — нога начина-
ет болеть — дремать — проходя в пищу ходить — новогодний за-
вчерашнее тоже не вкусно — таскать мыть — убрать картофельный
суп — спать в 10½ — нога болит.

23-(5/2)-Января-пятница-Гл.1.Бо.1. Нога сильно болеть бо-
лела — не спала — встала в 8½ 3-г. — после в 5-г. ходила в по-
ловину — молилась на силу — поспала — Кофе — проходя в пищу —
не ходить — Булку подарила патлорезу — о. Гудила Крупилова
такую — боль удовлетворена — нога затихла — нового пить — когда
будет не вкусно — книгу подшивать — рубашку — обедать
суп — капусты мясо — проходя в пищу не ходила — кашу одно
ее — убирать овсяной суп — патлоросовать о. Гудилы. Спать в 11.

24-(6/2)-Января-Суббота-о успешных-Гл.1.Бо.1. Спать плохо — спала плохо —
встала в 4½ — молилась — молилась — поспала — Кофе — проходя в пи-
щу — переодеться. Читать правило о успешных пастырю; или голова разболелась — вставать
в 10. Вчера молилась отстояла панихиду. — Сегодня плохо арестовал
спать в 10.

25-(7/2)-Января-Воскресенье-мясоедное-о страшном суде. Гл.2.Бо.2.
Спать твердо — спала полно — болит в животе — вставать в 5-г.
Умылась — воды по пей пошла — утюгать — кушать — вставать в 5-г.
Ходила в половину — молитва — Кофе — проходя в пищу — а все ходила — бе
ездила — пальто будет тонко — зимнее дорого — правило в обед: суп —
мясо и картофель — кашу — правило — проходя в пищу — суп ходила — хо
шо не вкусно — убрать — Евангелие суп. Не выносимо тяжело
одна молиться трудно — вместе тут — за дом — уборка спать
подушить.

спать и рассуждать что это должно болеть, всю ночь спать только
О. Иудельман доктор в больнице сообщил - что ему пришло сооб-
щение распоряжение. - На ходу 2! Куда 2! - Проходя по пиу - Прощение
Madaby! - Прорвет на прощение отвалит заплата - Morgen ist Ver-
morgen sollen sie fortfahren - Видно дела дрянь Кайзер Антонов
дать Protokollen mit Lissbon. - Также нечего ухудшить на Сло-
лушка - куда однако никто не знает. - Нога моя больше не болит,
Вакцинации Krotten. - Спать в 9. г. Обедал с. м. Картофель. ур. Капуста
20-(1/2) вторник 2 л. 1. Е. 1. Начала спать плохо - пока болела
после хорошо - глубоким - не полно. - просулел в 3/4 5 - встал в 6
5 г. помолился, задвигал ширмы - вскоре - проходя по пиу - день прехоро-
ший - тепло - мороз - солнце - вышел после - удовлетворительно - обы-
денное - мясо - сладкое - всего немного - кофе - кофе - 2 - подремлю не
немного - доктор дал мазь - вчера ему вода и банданы на ноги
сказал, что заживление, - проходя по пиу - день морозный же с
ночи - пришел, сделал перевязку в 2 1/2 г. - Авдудельман в 3 г.
Кофе выпил - спать в 9 г.
21-(3/2)-Январь 2 л. 1. Е. 1. Спал в 6 г. Спим: в церкви
в церкви в том - мир. Шестилавочный - служил (2) - Проходя
мимо дома пришел к потребному - увидел ему что Катюша - Лиди-
чка сказали - должно здоров в церкви - в строю в церкви
стояло нас в куплях рядами больше - и мир. Шестилавочный
сказал Ребята - не печалимся - наше ваша здоровья (3) - Прово-
рили бога - Вставал в 5 г. молился - помолился на
следующий поправился - стал по силе - вовне - проходя
в пиу - день мороз - двое еще не было здоровье - силенки ещё
невозможно - трудно. Сознают - что прежде сказали
перевязать ногу, что за ранее со собой - было в. Разбо-
ком передняя часть - жалеть, здесь домой. - Прощ. раз-
решают - день завтра в 8 г. утра перевязать нога сня-
ростью, а мое шинель отставить, нас домой. Позвали
обедать - в зов пошел Доктору. Ноги перестали - Кашель у
2 сна прошли - не выполнение за все время и сам

...ный в пальму - Боится зенита - Сербы всегда горюют - Франция напугана - Шрапнель - Преосвященные и министр Бурцев уехали в Берлин - война приближается к концу. - Не холмей - замерз - встать хочется - табак нужен. Водка суп - мясо - капусты - мало - голодно. - Немного дождик - прогулка по лесу - капусты картофельной нашли - выкопали в репах - кто-то уже выкопал - поле изрыто - пошли по воде - стали в 10½.

17-(30)-Января - Суббота. Гл. 8. Ев. 11. Стали очень твердо - здоровались и встали в 7½ 6г. немного холодно - воды нет - вертело помолиться - не застали. Море - молитва - проходя в пищеблок - дали по горсти - ячневой - некрахмалистой каши и водотрубок в кружке - воды нет - пили из ручья в ведре. Прежде обедом брили бороды - Литвы рей - пищи нет - уехали! Где это не здесь на дворе пустые наследили?! - Больше почты нет ни от кого телеграмм. Обед - суп - мясо - горохо - довольно много и вкусно - всегда голодно. Главные подействовали - ничего не докопали - пять картофелин - и вкусно - лопается на зубах. - Прогулка в пищеблок - морозно - ужин суп рисовый - картофельный. - Стали в 10½.

18-(31)-Января - Воскресенье - будничное число - Гл. 1 - Ев. 1.

Стали нестройно - сильно, боюсь в Львов ехать. Книжку - деньги иль дорожные - шубки получу. Клавдии Алексеевне - подушек после выходе... [illegible] - учительницкого - приготовиться на пресвитерии - долгий коридор - на посетителей бородой - на церкви пятерых нет. Бухарин - Писем в Одессе людей в православную церковь в Львове - о. Гудима примечен тоже - жить то священных в латанковом облачении конечно. Св. Боду - полушку Красного вина подели и отпевали подали рисовая вина полного иль нет - збудился в 5¼ - встали в 5¾ - молитвенный - коротко помолился - дубель тесно - проходя в пищ - супрово опрощение - в Бузовичуев и учителева в последующем более переведен в берлоге сурмил в кухню (1½ стакан) - в обходу молились разделанно - обед суп - мясо рисовый - читали правило дальше к проходу - в пищ - ужин: рисовый суп - дальше правило - папоросва - по вечерне - мясо [illegible] обед - ел в столовую и воскресл. - помолился и спать в 9.7.

19-Января (1½ н.с.) Понедельник - Гл. 1 - Ев. 1. Стали плохо - ноги свербели болели. - Спали много - однако не громко. - Проснулся в 3 г. встал в 4 г. умылся - дубель - и в 6 г. кончили молитву - дубель посетил - Кофе - проходя в пищеблок - ноги щемит - обед суп - мясо - картофельный - проходя в пищеблок - ноги щемит - обед суп - мясо - Картофельный - в время обеда давали на кофе - оставили все и ушли в пищ - вез на ...ур - а дежурные капитанальство секретарь - и прорвать вышли - прогулялись - установились в два шеренги - почистили и отпустили [illegible] зубы не чистил. - Вернулся - кончили

Встали в 5 1/2 - оделись целый - сделали постель. Не поспали как-то [illegible] не спали еще. Обтерлись мало - грязь. Пересекли дорогу [illegible] лучше вчерашнего - получили довольствие. Записались подписью. Зильберг [illegible] поставили узнать свои вещи сегодня. Терпополи - поговорить одна [illegible] не дошли - не дали. Проходят вниз - Ирпень - рановый суп. Говорили в 10. спать в 11 г.

13-(26) - Января - вторник - заканчица - 2 н. 8 - Ес. 11. Спали твердо - встали в 7 г. Мылись в половину - сделали постель - кофе - проходят вниз бого-слободск. - Чистили [illegible] обтерлись - проходят вниз - новости плохие - Ирпень - рановый суп - [illegible] - ходили в дремать - проходят вниз - новости плохие - Ирпень - рановый суп - в 2 г. ездили и было мало - разговаривали в 10 г. спать в 11 г. Приказ о демобилизации,

14-(27) - Января - среда - 2 н. 9 - Ес. 11. Ноги не давали спать - будили несколько раз. Спали. [illegible] Кардинал выборы [illegible] прорвут корпус слушали новое богослужение полностью [illegible] и в полевой священник [illegible] - в церковь [illegible] [illegible] [illegible]

и приняли стать.

9-(22)-Января-Пятница-7-10. Спалъ спокойно-спулъ много
но все забылъ. Всталъ въ 5 ч. купился-помолился-всталъ и сре-
чинилъ постель-молился дальше. Проходъ въ низу босо-морозъ
нѣтъ. Въ другихъ числахъ вѣрнѣ солому. Читаю правило. Обѣдъ
супъ-фасоля-мясо-разговора. Проходъ въ низу-рискуютъ, что вы-
палъ Перемышль-въ Краковѣ Вавель-бой въ Прусахъ-Шлеске и
на Моравіи-уже недалеко-на Украхъ падутъ крѣпости. Что въ зимѣ
вѣрно? Богъ вѣсть. — Меня пока все болитъ-нынѣ голова. Ужинъ
супъ картофельный. — Отчиталъ прочее правило-спать въ 10.

10-(23)-Января-Субота 7.10.

Спалъ хорошо-спилъ какого то молодика уфекалъ за дневалу отца
послѣ срѣтилъ его въ лѣсѣ-онъ съ сокирою кинулся на меня-однакъ
и уговорилъ его-только страха было много. Всталъ въ 6 ч. умился не
много-робилъ постель къ 1/2 8. Молился въ коридорѣ во время
чистки полова-правила не читалъ. Русаковскій изъ Бѣлкова
изъ ч. 98 умеръ въ больницѣ-Божуткой душу его. Обѣдъ сумеръ.
Посчистивъ полова въ обѣду лежалъ-по обѣдѣ не проходилъ
тоже-болѣла мы еще изъ вчера сильно голова. Теперь не лежалъ
ше-проходъ въ коридорѣ-день хмарный-оттепель-морозъ нѣтъ. Ужинъ
Кофе. — Послѣ читалъ правило-кушалъ-разговаривалъ и спать въ 10.

11.-(24)-Января-Воскресеніе-Мытарева-8-12. Спалъ хорошо-во
снѣ ѣхалъ желѣзницею-рускій билетъ-Львовъ-Тернополь-всталъ
въ 5 1/2. омился въ поясъ и ноги-помолился и сдѣлалъ постель-проходъ въ
низу-приморозокъ-день хмарный-порошитъ снѣжкомъ-къ обѣду читалъ
правило-новостей нѣтъ-что то о Румуніи-обѣдъ супъ-мясо-рисъ
Отпишу Сотникови Канонъ. Проходъ въ низу-ужинъ картофель-
ный супъ. Читаю правило-разговоры и спать въ 7 ч. 30.

12-(25)-Января-Понедѣльникъ 8-12. Спалъ хорошо-спилъ-пріѣ-
халъ возомъ въ Львовъ-заходъ visa-въ Гарнизона-шелъ ужинъ-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(7 воскресенье 7-10.) 43.

10

[illegible] продукты за 1/2 года. Но я буду [illegible] теперь [illegible] [illegible] работы - сворачивайте на прощание - больше не [illegible] [illegible] [illegible]

Кн 11 г. ночи - Дежурю около 122. -

2-(15п.с.) Января - Пятница. Гл. 6. Ев. 9.

Спали твердо - вставали в 5½ - сна не помню. Дежурили - пр. Хоос в яму - Мылись бане правила. - Обтирались - Кипятили - мясо. Ходили в Корпусную - очередь по хлопотам - грязь. Холодно - мело. Были пока не голова - уроки - суп из кошачьей риса. - Разговаривали - Кн. Сев. Кузнецкий Кн 180. Спали в 11 г.

3-(16п.с.) Января - Суббота. Гл. 6. Ст. 9.

Спали твердо - подъем 7 деканами в Корридорах - Вставали в 6½. - Не успели Кн Кореда же умылись - ничего помылись, дежурили Сумрачной - Было полная дождь и ветер. Ходили в Корридор. Чистили полы - жутко - навесили. - Обтирались - мало - Обрезали. Подобрать пищу сестрам мало отпустили 31 день Дня - обрезали. Сделали уборки - По порядку хорошая пыль. Ходили в Корридор. - Новостей нет. Шпитальников выздоровело. Все спали. Ели рисовый суп. Кипятили - Кипятили - Кипятили - Кипятили - Кипятили посылки - Кн 7 г. Больных - Ходили - Кипятили - Кипятили - Кипятили - Кипят

Прогрессивному - чудить с Шурочкой - всегда холодно - разговоры - спать в 11
1 (14 н.с.) - января - четверг - Обрезание Господне.

Спасов вс. 5 г. - Семья - в любой - то отдушина - дуся - ромашки - полях - звоночки - незабудки - роса - ели - 2 ели - малина - вишенье - кузнечики - сами - подшипник - головы - мороженое - больше напоить - сен. сон. - сныкать - ура второй раз - привычно - помещение - просто - ура - вагоне - ритм - ура - ура - в среду - не бастовать - не бастовать - Дело с приятностью - города - вокзал - сцена - лицо - рояль - Надежда - работает - пьет - надежда - пьет - волгоградцы - приятель - был - уехал - ура - ура - Анюта - ее - Профессия - учительница - репетиторство - не надо - в школе - не было - либо - возвращаться - в Одессу - ? - Коммунистический - Продразверстка - ли - вытаскивать - хлеб - не - поэтому - стертую - пыль - и - потаскивать - посылки - новый - хлеб - не - дали - сдавать - в - Одессе - не - нужно - Всегда - другие - не - делают - себе - в - чужие - не - вмешиваются - Разговаривать - отдельно - в - другую - строну - Как - сохранить - Как - ездить - от - всякого - и - Сторожить - Как - Короткие - увидятся - Встать - Отходим - всегда - тащущие - Расходятся - Самое - Головное - Не - хочется - Сеновом - Иногда - Кого - отходите - в - Одну - Николаевскую - Спешат - не - падать - ние - Сергеевне - Зимнее - Чеков - перевели - Куда - то - из - гарнизона - Точе - Опрокинуть - Осмотр - гарнизона - Проследовать - Баранье - и - Магазинная - площадь - Достроются - Обзавелись - Шахетами - в - Головных - из - Пулемет - Подвезли - в - Госпиталь - Привезе - ли - Два - Гвардейские - Удивился - Себя - в - Александровске - Пулеметчики - Стрелять - Пострадавших - Пострадавших - Пулеметчики - Стрелять - По - Вагоне - Проходу - Вошли - Пулеметчики - Стрелять - Пулеметчики - Стрелять - Пулеметчики - Стрелять

[illegible] Кто-то [illegible] Кто-то [illegible] Кто-то [

[illegible] Карлой и Ириной поезде - сначала средний мягкий вагон - нужно было ухаживать. Мы сели - Владимир не привык к такому комфорту - в купе - душно - пыль - была в прошлый раз в императорском - вагоне - поезд перешел на [illegible] - полный дорогами в разные [illegible] - Москва - Курск - Харьков - Полтава - Крюково - Кременчуг - Знаменка - Одесса - Раздельная - Ларга - Кодыма - Тирасполь - Бирзула - Вапнярка - Жмеринка - Казатин - Фастов - Киев - Дарница - Бровары - Конотоп - Сумы - Ворожба - Белгород - Курск - Москва - Ярославль - Вологда - Котлас - Вятка - Пермь - Екатеринбург - Челябинск - Курган - Омск - Новониколаевск - Красноярск - Иркутск - Слюдянка - Байкал - Мысовая - Маньчжурия - Харбин - Куанченцзы - Чанчунь - Мукден - Инкоу - Дайрен - Порт-Артур - Ляоян - Гунчжулин - Мукден - Тегулин - Шанхайгуань - Тяньцзинь - Пекин - Калган - Гуйхуачэн - Баотоу - Ланьчжоу - Сиань - Тунгуань - Чжэнчжоу - Кайфын - Сюйчжоу - Пукоу - Нанкин - Шанхай - Гонконг - Сингапур - Коломбо - Аден - Суэц - Порт-Саид - Средиземное море - Мальта - Неаполь - Марсель - Париж - Берлин - Варшава - Брест-Литов

ния побаловать. День слоится-зимний. Прорубь в пруду
чистят в кожухах, обязанности на второстепенных участках
бригадира. - Обогреться-ли-где-нибудь. По пути не проходя
чистка столовых-лавок, пороги пусты и всего гарнизона
раздает интендантство бригадира и каждого уважающего мастера. Во-
просы различны: кто-что-сколько. Зимнее путешест-
вие на свободе вызывает интерес. Ремонт-дело-долой в забвение-
ный тот-что-пьет-ест-спит. Не-вольно-тянет-
сказать-вспомнить - напрасно-ли-были-кто-кого-
сильнее-кто-за-кем-гнался-кто-кого-победил-
вспомнить. Вспомнить-сказать-не-хватило-
времени. Вспомнить-сказать-не-хватило-
времени. Вспомнить-сказать-не-хватило-
времени

людей и указую ему — онъ спускаетъ мнѣ — лицо у него серьезно
поважно — одежа вытерта — Я уже вертаю изъ церкви — будетъ
изъ Костенева въ Бѣлку. Сѣкорскій догоняетъ мя и доклад-
даетъ, что Гринько дѣтей просить окрестить дѣтей — за-
леска промовляетъ за тѣмъ. — И я зновъ гдѣсь подъ вечеровою
горою — съ Олею кажется и еще кимъ то — дорогѣ на гору нѣтъ
только неровная рыть вина отъ дождя — мы идемъ въ верхъ и
не знаемъ гдѣ мы — попереду является Андрей Сеников и
заявляетъ — это залѣсье, и вѣрно мы уже въ верху — предъ
нами развалины. Входимъ въ первую комнату: въ право отъ
входа высокая стѣна безъ оконъ съ галерею или гзимсомъ по
среду а на ней одна ель 3 головы — пащи львовъ съ гривами —
выдѣлана на мурѣ съ большими кольцами въ зубахъ — по
лѣвой я споглянулъ лише мимоходомъ — что то будь то
сарвкофагъ — впростѣ двери въ вторую комнату — мы вошли
предъ нами столъ не столъ — фортепянъ не фортепянъ — тем-
но полерованый — а на немъ съ рога съ краевою — нѣсколько
ранъ изъ дрота — въ одной якась то картина — рамы передалъ
я Олѣ — дальше 3 цигорницы простоги — я забралъ себѣ — даль-
ше какая то одежа — бѣлье — стихаръ церковной и еще що-
то. На право — на лѣво великіи хорошіи шкафы отъ земли
аж въ потолокъ — по отъ выжаны съ нѣсколькими скрытыми
мы. Всѣ тѣ рѣчи будь то ПОК. О. Тенишевскаго. Входитъ
кто то и поднимаетъ изъ стола черную женскую руку
и дротами и створивъ великій шкафъ на лѣво вѣшаетъ
тамъ мужу тоже чорно ... съ кловами ... буде
ей добре! Мнѣ ... Коло стола зявляесь това-
рищъ Антоній Войтѣховскій и говоритъ: ходи скоро — ожида-
ютъ. И я просидѣлъ часъ ½-4. — Я полежалъ еще и въ ½-5
всталъ. — Молился якъ обыкновенно — однакъ правила всего
не отчиталъ. Нога моя начинаетъ

выражение. Урок Кюре и остальное было ясно.
По возвращении домой [illegible] говорили [illegible]
берегу [illegible] [illegible]
Ричардсона – Стоматологи – Фрейлейна – Ив 11 часов.
26 декабря – (8 янв. 1915) Пятница. Собрание [illegible]
Стали тренировать – встали в 6 ч. – Вольноопределяющийся
[illegible] Керенского. Судно – Гуттаперчева. Мелкий Ка
обед. Обед – суп – мясо – рыба. Во [illegible]
солнце – заметил [illegible] [illegible]
удить [illegible]. Платонова [illegible]
пели – разговаривали [illegible] – Курсы – Ив 11 часов. Стали
в 11–11½.
27 декабря (9 янв. 1915) Суббота. Св. Арф. Стирали. –
Цензура [illegible]: Повелено посты [illegible]
[illegible] Курсов – тоже увольнительных объявлять.
Купить в лавке – [illegible] [illegible]
[illegible] – будет
[illegible] Придя в [illegible] – домой
[illegible] – по
[illegible] – [illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible] – [illegible]

Обогрев сдан - Капусткина-жило. - Новости читать - перед праздниками вечера устраивать. Спать в 7-9. утра. Рождество: 29-(6/I н.ст. 1915) - Вечера - Елка - Базар.

Спать хорошо - на полу. Кофе пить на воде. Дела супружеские. Прогулка муж. Новости читать. Вечер одна - Дарья Ивановна. Встали в 8½. Умыв. Одевание. Молитва. Чай. Кофе. Новости прочитали в 6-7. Завтракали с 8-9. Кофе. Кто к нам приходил. Что делали. Обед. Спали. Встали. Чай. Ужин. Молитва. Спать. Вечер. Обед. Ужин. Чай. Кофе. Спать. Встали

Хвалится своей старой шубой. Семейство [illegible] разводить не только на [illegible] но и [illegible] Васильевны [illegible] собирался [illegible] [illegible] [illegible]

горохъ. Проходъ въ ницу. Болѣзненій извѣстій опера-
ріи нѣтъ. Дрянь водицы горохъ. Спать въ 6-10.

19 Декабря (1/1 н. с.) Пятница. Лат. Новый годъ.

Спалъ хорошо — Сиялъ — но не помню. — Всталъ въ 5.
Стиралъ подшитанники. Молился въ Казани. При Ав-
ченлинѣ желали просрочу. Проходъ въ ницу. Обѣдъ супъ — сви-
ное мясо и капуста. Кушалъ лише капусту. Въ ду-
лостей всегда нѣтъ. Проходъ въ ницу. День досить не-
ный. Дрянь — супъ изъ грязника. Не кушалъ. Цѣлый
тверденъ къ Рождеству не буду ѣсти мясо. Спать въ
6-9. Вечеромъ и въ ночь сильный вѣтръ.

20 Декабря (2/1 н. с. 1915) Суббота. Гл. 4. Ev. 7.

Спалъ хорошо подъ Ивечцинеромъ. Всталъ въ 5. Про-
ходъ въ ницу. День сумрачный — темный — чистка по-
ловъ. Обѣдъ супъ — мясо — рисъ. Молился о усопшихъ
Игнатіи — Емельянѣ и набрани и всѣхъ въ Корыдорѣ не
подъ числомъ. Темно — проходъ. Дрянь супъ рисовый
и сильно. Спать въ 6-9.

21 Декабря (3/1 н. с. 1915) Воскресенье. Гл. 5. Ev. 8.

Спалъ нестолько. Сиялъ много — не помню. Пок-
мать — отецъ — игра въ Карты, мать казалась за 6-12-18
сарайтеся — отецъ вынялъ яковыя то Конфеклѣ
на ставку — пок. о Гутковскій — Мацѣевичъ — Сел-
зѣнка — Церковь будетъ въ Голоску — ограда въ Мисаниц
домъ и городъ въ Голоску — Церковь темна — пуста — на
престолѣ нѣтъ Евангелія — Животъ пристроенъ
въ Китицы и розы — Гутковскій — Мацѣевичъ

15-(28)-Декабря-понедѣльникъ. Гл. 4. Ст. 7.

Спалъ твердо-вышелъ-не помню.-Всталъ въ 5½. День хмарный морозецъ. Не мился.-Молился мало. Проходъ въ низу. Обѣдъ. Супъ мясо-горохъ. Голодъ докучаетъ-хлѣба не хватаетъ. Проходъ въ низу. Граютъ въ карты. Ужинъ вода въ которой варился горохъ. Спать въ 6-10.-

16-(29)-Декабря-вторникъ.

Спалъ досить добре. По полуночи вѣтеръ-стало холодно-Пошла снѣговица. Утромъ проходъ въ коридорѣ-Прогрессъ вышиталъ. Комнаты-вопрошалъ не зимно ли? Всталъ въ 6 ч. Обѣдъ супъ съ рисомъ мясо и капуста. Получили новый кабель. Не тлѣли ливерфютъ конь. Проходъ въ низу-грязь-я не ходилъ. Ужинъ супъ картофель осталось капусты. Обѣда-приемлемъ-богато кушалъ.-Вечеромъ говорили про господарство-Спать 6-10.

17-(30)-Декабря-Среда. Спалъ добро-спалъ-не помню-всталъ въ 5½. День морозный по сумрачной. Русскій великого арміею должны подступать подъ Краковъ-на полуночи Ренсвальтеръ съ [illegible] Русскій проиграли Коло Лодзи.-Штабъ передъ судомъ. Обѣдъ-Гуляръ.-Хождь въ низу-Ефимки голосятъ перемиріе (zawieszenie broni) на время нашихъ праздниковъ. Мозо сближается день нашего освобожденія?! Ужинъ супъ картофельный. Спать въ 6-10. Не [illegible] ибо цыгаромъ.

18-(31)-Декабря-Четверъ. Спалъ хорошо-Спалъ-не помню. Игра въ карты-въ [illegible] перечился-всталъ въ 5. День досить ясный.-Обѣдъ-супъ-мясо

бо 8½. Ночь ясная. Отец получил бумаги по здоровью – православное рождество. Обед – суп – мясо – рассольник. Ходил в церковь. Заряд провизии бо 3½. суп рисовый. Жаркое говяжье. Ставил бо 9½.

13 – (25) – декабря – Суббота

Стали хорошо – сильно – слабый – обоз хороший. Выпал снег. Встал бо 9½ – разлился реку – Митрополит с рисовым и соломою бо 5½ – не молился – осыпь – мраморный – грязь. Простыл поправились порядок – плавь – водили волос[ы] в[ы]шли – пришли в[ы]шли – Тавль – приходили смотреть. Поход в Корсунь рано и по полудни. Перед ружейку – обоз суп – мясо – картофель. Начальство – ружейные и разъ поля брали – действия австрийцев и пруссаков. Суп на утрие. Хлопоты по заряжению патронов. Спать бо 9½.

14. – (26) – декабря – воскресенье – Ст. Ст. 7

Стали тверда – спали – будили – церковь – Литургию в монастыре Св. Николая – Божественная Литургия бо 5½. Обед – суп – мясо – Картофель – Жена – Ходили – Ходили – Ходили

9-(22) Воскр. [illegible] Дали хлеб[illegible] - молились в Кафедральном - прохаживались. Обед суп - мясо и капуста - полный [illegible] Пр[illegible] в кино и по полудни. Читали [illegible] дня голова. Не могу молиться. В Кафедральном [illegible] гали - здоровался Кирилл - грязный. В выборгской [illegible] водопровод отопление - трудящиеся [illegible] сыпи горохового. Спали до 6½-9. Дали обед [illegible] Нет Неба и [illegible] молиться.

10-(23) Понедельник. Не спали [illegible] Солнца. Встали в 6½. Ничего [illegible] Дети ушли в школу - [illegible] Обед - суп - мясо - [illegible] Говорили [illegible] [illegible] Говорить [illegible] [illegible] по-русски. [illegible] [illegible] [illegible]

...губу и наверно так – подъ губу бо...ник приговорилась ...
...лина Сухоревого – я проснулся – было 10ть часов. – Поломойки
...закипят: и спится – а сам – лезу в двери по колышкам в коло...
...рой одна ступька до полу отломана – а ней и хочется лезть.
...зимой – полки – на них во...ки отогреваются и ...
...ются за ...ой ...ки. Уходит – бежит ...
...ставить – ...маешь ...ки и ...ет ...
...ки – а ...ки все ...ки – ...ки ...ки ...
...ки – ...ки ...ки – ...ки ...ки ...
...ки – ...ки ...ки – ...ки ...ки ...
...ки – ...ки

7-(20) Декабря воскр. 35-

Петалъ впередъ и вышелъ съ походомъ и проснулся.
Позже былъ у какого-то ставу. Ко К. Игнатъ и кто-то
ловили на вудки рыбу. Игнатъ отдалъ мнѣ свою вуд-
ку и рыбу, бесплатно то 5 штукъ — я закинулъ вудку
пошла въ очеретъ — что то будто клюетъ, тяжку —
не идетъ — знову тяжитъ — глянъ, а тамъ якій то че-
ловѣкъ вудку дививаетъ себѣ на руку — братецъ по-
дѣлъ — отдамъ въ полицію — не боюсь нѣтъ полиція — такъ
призову. Полиція сюда — не звится уплачу — дамъ ко-
рону — дамъ во крайнюю — и я проснулся. — День
Яснѣйшій. Удивлюсь, чему такъ всегда за сны дуже сердуть.
Однакъ — нѣтъ ніякихъ сношеній съ міромъ — нѣтъ никакого занятія
тій — такъ сны весь міръ въ которомъ приходится жить. — А время
тѣмъ часомъ плыве — найважнѣйшій хвилѣ — годовщина изъ прош-
лой жизни пришлось прожить въ плѣну: день Ангела — день вѣнча-
нія, уже 30-й годовщина (перешла я [illegible]) — день рожденія
день рукоположенія — день первой Литургіи — все это прожилъ я
тутъ. И началъ 55 нѣгодъ жизни — 31 священства — и повторяю
жизни. Боже благословивъ нецъ лѣта Твоего! — Не знаю только
когда рыбы ли мы изъ ординаціи на первыя мѣста служенія, мо-
же съ тѣмъ днемъ изволитъ Богъ извести изъ того заключенія.
Обѣдъ былъ: супъ — мясо — рыбъ. Никто не хочетъ промѣнять
уже мяса — мушу самъ кушать. — Проходъ въ низу. Ужинъ — рыбо-
вый супъ. — Вечеръ разговариваемъ о господарцѣ. — Спать въ 6-8.

8.-(21) — Декабря — понедѣлокъ.

Съ вечера — до полуночи сильный вѣтръ. А майже не спалъ
весь тотъ часъ — дремалъ только — было мнѣ очень холодно
и неспокойно. По полночи заснулъ твердше и помню, спалъ:
я лежалъ въ хорошей постели — прійшолъ пок. Анатоль
Сѣнкевичъ — и ему отступилъ ложе а самъ ложился на [illegible]
на соломѣ — гдѣ спало много — онъ принесъ свою [illegible]

6-(19) Декабря - Субота - Св. О. Николая.

Спалъ нестойко. Всталъ въ 4½. Всенощное Св. Николаю отчиталъ вчера. Сегодня прочую службу - частію въ комнатѣ - частію въ Коридорѣ. Пришедшій [illegible] проходъ въ Коридорѣ. Ночью снилъ, что былъ во Львовѣ въ Капитулѣ, хотѣлъ зайти къ митрополиту - зашелъ въ пещу къ О. Бѣлецкому, онъ возвращался изъ Церкви. Взялъ мя къ себѣ - просилъ розодѣтся - и я оказался лише въ Камзолѣ безъ риси - онъ ложился, вопрошалъ, хочу ли получить якое мѣсто - я розказывалъ о жизни въ гарнизонѣ и плѣненіи. Снилъ еще что-то другое - что не помню. - Сегодня 30-я годовщина моего рукоположенія. Буду ли и сдѣлать ще Божію службу служить? Недостойный Божія Ерея - удостоюсь ли теперь призвамъ быти на новую службу и какъ она зложится? Боже буди милостивый! - Что въ дома мои? Какъ празднуютъ сегодняшній праздникъ? Обѣдъ - супъ - мясо - картофель - Проходъ и по полудни въ Коридорѣ. Ужинъ - Кофе. - Подчиненомъ сорились. Спать въ 6½ - 9. - Розказуютъ новыя вѣсти въ тихомолку: бой подъ Перем. и Краковомъ - въ Шлезіи и Моравіи. Козацкіи патрули. - 4 Комитаты на Украхъ заняты. 4 Корпусъ въ Сербіи. -

7-(20) Декабря - Воскресеніе - Гл. 3. Ев. 6.

Спалъ въ 4½ - всталъ въ 5. - Дальнѣйшій - проходъ въ пещу. Молился въ Коридорѣ о благодареніи. Ночью снилъ: въ Вѣнѣ въ бургу присяга новому монарху - множество народа - монархъ съ императрицею закрывъ лице долонями - съ плачемъ уходитъ куда-то - начинается плачъ - полиція изгоняетъ - начинается походъ - [illegible] въ цвѣтахъ и въ бѣлью въ передъ.

винограду. — Нынѣ молюся о упокоеніи родителей и дѣда приспособившихъ мя къ служенію Божіей службы. Въ казнѣ вѣчная сварня. Обѣдъ — супъ — мясо и капуста. Проходъ — по проходѣ профосъ записовалъ закуткое. Я записалъ себѣ — бумагу — мыло и 2 пачки табаку и 24 чел. — М. Ф. Шустъ записалъ зновадля меня 2 пачки табаку и бумажки — зильберъ 1 пачку и бумажка. Просилъ я также одного полка изъ 97 ч. чтобы заказалъ пачку за 1 Кор. и 28 чел. Обѣщалъ — будетъ ли что изъ того — не знаю. — По записахъ легче стало. Ужинъ супъ рисовый, мнѣ осталось капусты изъ обѣда — разомъ вымѣшалъ — очень смачно кушалъ. Спать въ 6½ ч. — 9. Разсказовали сказки.

5. — (18) — Декабря — Пятница.

Спалъ неспокойно. Сна не помню. Всталъ въ 8 ч. Буду постить о грѣхахъ рукоположенія и священнодѣйствованія. День холодный — ясный — солнечный. Обѣдъ супъ — мясо — фасоля. Далъ про публику бою. — Молился о упокоеніи священнослужителей — изъ рукъ которыхъ принималъ тайны св. и рукоположеніе. На наше прошеніе профосъ соизволилъ перенести чистку изъ завтрашнего дня на нынѣшній. — Тому сегодня чистка половъ и всего. Сегодня Св. Ѳ. Николая. Что въ дома? Что имъ Св. Николай принесетъ? По полудни не знаю уже какъ было. Не писалъ нынѣ — и доперва сегодня: воскресеніе 7 (20) Декабря изъ памяти дополнилъ. — Ужинъ: супъ гороховый. — Спать въ 6½ ч. — 9. — Недоразумѣнія между сожителями моряка большія.

Неделю - обычно - тяжко - Ночь Мытаря - Фарисея.
Одевалось обычно - по-домашнему - верхнее -
Спальня - дитячья - тепло - спокойно - хорошо -
Детская - одна - несет 2 стороны - Материнская - отцовская -
Общая дверь - Комната - для гостей - священников - Епископ -
Иван - Богослов - Преосвященный - Епископ -
Пастырь - Отец - Учитель - Христос - Церковь - Христова -
Церковь - Христова - Церковь - Христова - Церковь - Христова -
Церковь - Христова - Церковь - Христова - Церковь - Христова -
Церковь - Христова - Церковь - Христова

1. (14) Декабря - понедѣльникъ. Спалъ твердо - проснулся въ 11-1 -
3½ - 4½ - всталъ. Снилъ - ѣхалъ возомъ съ своими - съ кимъ - не знаю -
по роли житомъ засѣянной - уже вручившемся - до кола берегъ -
и ямы - изъ котрыхъ брали глину: - вышли 2 свиньи и по подъ конѣ
Конѣ стали - свиньи всѣ бѣгли знова - за ними моя свинка въ Кислу
ту съ болотомъ - я изъ воза, за уха свиню - до воза и поѣхалъ дальше
Былъ также въ дома у себя - но не въ Бѣлкѣ - давали кушать ко-
тлетки съ картофелемъ. Кушалъ ложкою - примѣтивъ: вотъ
дѣти, такъ кушали въ гарнизонъ: была Мѣня и кто то двое
Надошла Ѳоѳоська, принесла тарелку желтого хрустящаго
перевязану и росказала, что вертаетъ отъ процессіи въ поле - на
котру сами пошли безъ священника. Касалъ Горный за на-
ламаря (не звязно - не помню) - Деньгъ сильнѣйшій - проходъ въ
ницу. Жду - не дождуся освобожденія. Обѣдъ: супъ - мясо - чорнахъ чор-
ный. Ж. Гуляй - [illegible] рубашку. Постиралъ до ночи все
[illegible] - Спать въ 6-9. Въ 9. вѣтръ отворилъ
[illegible] 2. - (15) - Декабря - вторникъ. Спалъ достать твердо по песто
Кой но. Снилъ: Былъ будто у себя въ дома, но не въ Бѣлки - ладили я-
кое то торжество. Гирлянды - брамы - вдругъ на приукрашеніи у
Церкви деревянной изрѣлъ черную хоругвь. Что это? Тато помер-
ли - хоругвь уѣхали (?) въ Мшанецъ и померли. О Боже! Заряжалъ я
ломя рука и проснулся - не помня ничего изъ сна. Лежалъ и
просилъ Бога о пояснѣніе. Снилось знова тое мѣсто - ланъ хо-
рошого жита въ колосахъ - небо одинокъ сумное - облачное и на
вопросъ за хоругвь - отвѣтила Мѣня: Тато померли - мама
померли - вотъ телеграма - завтра (въ суботу) похоронъ. Якъ же?
Не завтра не успѣю заѣхати. Хлопочусь - продумую и уже
(Кажется) въ церкви въ Перемышли (?). Митрополитъ Шепт
у Престола безъ иконостаса служитъ Литургію - у ступеней
алтаря горить нѣсколько (9?) лампадъ по земли - прихо-
дитъ женщины и закатурены плачемъ до алтаря. Кланяются
Кланяются къ лампадамъ и ихъ обнимаютъ - пьютъ: Митрополи-
тъ двѣма скланяется - лобжетъ - благословитъ и плачетъ.
Кто то изъ священниковъ хочетъ поднести изъ права своего
родной бальзамъ къ обношенію Св. Тайнъ. п/с.

в 4 ч. — При смотрѣ просрокъ извѣстилъ Англичанина, что перенесенъ на Угры на интернованы, сегодня или завтра долженъ уѣхать. Собирается. День хмарный — грязь — такъ было, когда вертѣлъ изъ Львова. Обѣдъ. Гуляръ. — Проходъ по грязи. — Англичанина въ канцелярію, отдали ему вся — утѣшный, кажется ѣдетъ на свободу въ Вѣну. Ужинъ гороховый — картофельный супъ. Въ 6 ч. англичанинъ ростался съ нами — оставилъ хлѣбъ-сахаръ — вельму — шляпрокъ и торбинку. — Посварился о цигарахъ. Спать въ 7-9. — Надѣюся нашего освобожденія.

29 — (12/12) — Ноября — Субота.

Всталъ въ 5 ч. — Снилъ: въ Каѳедрѣ въ Тремышли былъ — сварились въ церкви — Крылошане наказывали — упрекнули ихъ — что это не мѣсто на тренія — утихло — за меною глядѣли былъ въ церкви въ Бѣлкѣ — порожна была — кто то войшолъ замѣтить — Молопрестола узрѣлъ человѣка съ сивою головою, началъ кричати: ловитъ — злодѣй — очень трудно было же страхъ — онъ ушелъ черезъ закристію — ждалъ по подъ стодолу — вышелъ на дорогу и пошелъ уже якожютъ въ поле — и все кричалъ и проснулся. День хмарный — тихій — лагодный — чистка половъ — молюсь на коридорѣ — шойшихъ. На площадь за мурами — все ставятъ щораз новыя бараки — первыя уже кольятъ, стѣны тромъ — дахъ покрываютъ на него дагоновина. Обѣдъ — мясо — супъ — фасоля. Очень уже стухлая. Ужинъ супъ гороховый. — Спать въ 6½ — 9. Надежды на исходъ не исполнились. Може завтра.

30 — (13/12) — Ноября — Воскресеніе — Гл. 2. Ev. 5.

Всталъ въ 4 ч. — Молился частію въ Коридорѣ, частію въ Казнѣ. День слотный — дощь — проходъ на Коридорѣ. Обѣдъ. Гуляръ — Привернули Шуста назадъ. Дощь всегда — проходъ на Коридорѣ. Ужинъ супъ картофельный — очень плохій. Вѣстей нѣмцовыхъ. Всѣ очень здетерминовани, тяжко — жутко. Снилъ — былъ у губернатора въ Львовѣ — и у якихъ то господъ поляковъ въ другимъ.

26 - (9/12) - Ноябрь - ~~Вто~~ Середа. Спалъ довольно хорошо. Спи-
выходилъ изъ оградки церковной на здрудье - Кто то обводилъ тар-
канъ колоссальнымъ дротомъ и клюшку повѣсилъ - Тарш-
ка вышла на дорогу въ кожушкѣ и заловалась, что приказу-
ютъ новыя хозяева (родители и Романъ ?) отдалить ще-
дами прiймачку. На дороги стояли тарелки съ нѣсколь-
ко пирогами. - Больше не помню. Всталъ въ 4½. При-
морозокъ день хмарный - табаку нѣтъ - молюсь за всѣ-
кое прошенiе - ее первый день моего отрѣшенiя. - Обѣдъ
супъ - мясо - горохъ. Принесъ изъ кухни еще 2 шальки горо-
ху. Скушалъ полную шашку. Фельдъ. придерастся, а звалъ
Кирпiмъ - хотѣлъ бить. Ужинъ супъ гороховый. Наоборотъ
пель. Не домагаютъ - никуда слова. Спать въ 6½ - 9.

27 - (10/12) - Ноябрь - Четверъ. Спалъ добре. Сна не помню до-
бре. Снилъ: въ заѣздномъ домѣ Прiмыкъ малое дѣтя - шпиль-
кою отъ волосъ съ булавкою пробилъ ему подъ бенецъ - плакало,
послѣ въ аутомобилѣ на засыпку ѣхалъ [illegible] король
съ семьею - пойшолъ къ нему за протекцiею. Что академикъ
за лекцiями говорилъ [illegible] - и былъ ли-
ще въ бѣлью и [illegible] - оверывалъ [illegible] - проснулся
былъ очень неспокойный. Всталъ передъ 5 ч. - молился [illegible]
неспокой всегда - во время [illegible] Антона будетъ
умершого - не уже ли померъ - молился особо [illegible]
Обѣдъ: супъ - мясо - рысь. Пустилогрязь - день [illegible]
сегодняшнего дня - Краковъ - Вѣна. Мозоль [illegible]
ный день - ужинъ: супъ картофельный. Спать въ 6½ - 9.

28 - (11/12) - Ноябрь - Пятница. Спалъ - снилъ: у Лукьян-
ского какая то свадьба - ѣлъ салями - шинку - колбасу
[illegible] у кого то въ гостяхъ въ подъ [illegible]
пекли [illegible] - булки - кушалъ - [illegible]
мы - по [illegible] - [illegible] - [illegible]
[illegible] - по [illegible] 329 - Кто то 4 [illegible]
на 5½ [illegible] - больше не помню. Всталъ

[illegible]. — Съ полудня пропалъ [illegible]. Спичокъ нѣтъ, здѣ[illegible]
Кресало. — Ужинъ Кофе. — Спать въ 7-9. —

24 - (7/12) - Ноябрь - Понедѣльникъ.

Спалъ плохо. Снилъ: былъ у Кармалитъ, пилъ Кофе — былъ въ
Львовѣ (?) у якого тѣ достойника — хорошій табакъ — забиралъ
по Карманалѣ — цукорки — больше не помню. Всталъ въ 4½.
Правило читалъ о отпущеніи грѣховъ. — Зильберъ былъ у профо-
са относительно прошенія къ императору — сказалъ, что на
дняхъ ожидаютъ рѣшенія судьбы всѣхъ насъ. — Завтра 8-е число —
Конецъ моего отрѣшенія. Надѣюсь всегда на освобожденіе.
Обѣдъ супъ-мясо и фасоль — пролѣзалъ мясо съ Зильберомъ на
фасолю. Дежурилъ морозецъ — послѣ хмарный. Шпета не хо-
тятъ привернуть, хотя просилъ за нимъ. На проходѣ хлѣбо-
ка. Ни откуда ни вѣсточки. — Ужинъ супъ Картофельный.

25. - (8/12) - Ноябрь - Вторникъ.

Спалъ не много лучше. — Снилъ не помню. — Всталъ Колобъ.
Молился Богу Всемогущему съ благодареніемъ за окончаніе
запрещенія моего. Послѣдній — всегда подписалъ розпи-
ку — 6 мѣсяцей прошло — надѣюсь, что Вѣдомый и Все-
щедрый Богъ изведетъ на дняхъ и изъ ресотлѣненія
Я продолжилъ я самъ ибо — 8-е числа въ вторникъ слу-
жилъ еще Литургію — 9-е въ Середу создалъ Ролевъ —
а въ Пятницу кажется, или суботу вернулся дотерва до-
мой — въ тѣхъ дняхъ дотерва надѣюсь спасенія отъ плѣ-
ненія. День хорошій — очень пріятный — лагодный. Обѣдъ
супъ-мясо и Картофель. — На проходѣ по полудни — всѣ
хазамъ — прогорѣлъ профосъ уникнѣніе всѣ мои двомъ
Кару: одному изъ 1-го этажа: 5 дней ареста въ [illegible]
[illegible] безъ соломы — 2 дни поста — и 6 часовъ шпанги. —
[illegible] 3 дня [illegible] — и [illegible]
[illegible] поста. Сей ударилъ въ лице второго. Ужинъ завтра
Кофе. Спать въ 6½-9.

знашелся въ какомъ то заѣздѣ. Мѣня поралась
коло кухни - гдѣ то раки ей пропали - была жа-
лась не своя. - Я нагадалъ себѣ, что рѣчей моихъ изъ
гарнизона нѣтъ - вызапу якъ то сталъ на свобо-
дѣ - а рѣчи ?! Я отворилъ очи - проснулся въ пол-
номъ убѣжденіи, что я на свободѣ во Львовѣ - и розгля-
далъся за рѣчами - спостерегъ полички гарнизо-
ны и понялъ, что въ гарнизонѣ. - Всталъ 3½ - дуже
я что это 4½ - закимъ встали помолился. День
хмарный - холодный. - Обѣдъ - супъ - мясо - капуста.
Новостей нѣтъ. Кончится уже время моего отрѣ-
шенія - може Господь изволитъ змиловатся!?
Ужинъ супъ рисовый. Дошелася во время ужина молва: царь холер-
дованъ. - Не вѣрю. Спать въ 6½ - 8½.

18 - (1/12 н.с.) Ноябрь - вторникъ.

Спалъ нехорошо - всталъ въ 5. Сна не помню. Новостей нѣтъ.
Молва держится. Обѣдъ: Супъ - мясо - картофель. Было еще
всерайшая капуста наѣлся плотно. Мяса всегда не кушаю.
Правила не читалъ. Кончалъ шить рубашку - шитье
ними рошли - стихалъ подштанники и платокъ - съ полезнымъ
по проходѣ отчиталъ правило. Ужинъ: супъ капустный. Спать
въ 6½ - 9.

19 - (2/12 н.с.) - Ноябрь - Середа.

Спалъ плохо. Холодно было. - Всталъ въ 5. День хмарный, пра-
вила не читалъ. Новостей нѣтъ - молва все еще держится. -
Обѣдъ: гуляшъ. - Не кушалъ. Проходъ - ужинъ супъ картофель.
Спать въ 6 - 9. -

20 - (3/12) - Ноябрь - Четверъ.

Спалъ плохо. Снилъ не помню. Надъ утромъ былъ въ долгое - вгрудь
изъ плѣна - по к. отецъ лежалъ больной въ постелѣ - просилъ ис-
повѣдочи Св. Тайнъ, дабы умереть - мать оглянула, убавилъ
[illegible] она у тебя? а что ж [illegible]? хорошо давали

А дешевле въ нутрѣ — ложились на полу въ царскихъ будто
вратахъ — Монахъ — пустинникъ сѣлъ или ложился на ме-
ня на плечи — въ ретушѣ вскрикнулся. Отче нашъ — и
и проснулся. Заснувъ снова — увидѣлся въ Львовѣ коло За-
марстыновскаго заставы. Шукалъ оботалища Нерц-
за — ѣхалъ куда — помогъ добраться — послалъ Сикорскаго
глядѣть — самъ нашелся во якомъ заѣздѣ: домъ зруй-
нованый — стѣны высоки мальованы — [illegible]
на — еврей на тѣкла сугли на сабашъ — стекла и опредѣла-
ла 9 большихъ — долгія съ малоѣдія мнѣ. Одинъ тол-
ко принялъ — [illegible] — вышелъ на ули-
цу мать — обстуждали еврея — хотѣли бить — [illegible]
выпросился — больше не посмѣю. Проснулся въ 3½ —
всталъ въ 4½ — 5½ — рано сварились за кибель за сахару.
На молитвѣ правила ихъ въ 9½. День мрачный — холо-
дный. Обѣдъ: супъ — мясо — [illegible]. Новости нѣтъ. Ужинъ
[illegible] въ 2½. Смотрѣлъ въ 3. [illegible]
[illegible] — Спать въ 6½ — 9.

17 (30) — Ноября — Понедѣлокъ.

Спалъ скверно. Снилъ Тевелю Сидорова служила въ Кухни.
Боялъ во Львовѣ на свободѣ — Императоръ пригласилъ на
принятіе — [illegible] — Селезнѣка — по принятіи — вста-
вая отъ стола — [illegible] благодарить ли [illegible]
[illegible] — Императоръ пригласилъ на [illegible]
ку — Селезнѣка [illegible] знаетъ тая, что вышла за
[illegible], что когда повернешь перейдешь всѣ на
православіе. Боится этого. Знова, кажетъ — свя-
щенники, которые теперь суть — не хотятъ служа-
ть. Литургіи — пока не уплатить дуката золо-
томъ. — Мнѣ было неловко — отвѣтилъ: Когда было
въ дома — вы казали, что и православный — теперь
къ чему же еще переходити!?

31-(13/2)-Января-субота сыроп. -48-

всѣ они? - какъ имъ живется? - О Боже - всякую прискорбна еси душе моя? - всякую смущаеши мя? - Буди воля твоя - буди Имя твое благословенно! - Собираются всѣ - пакуютъ - утѣшны! - Спалъ въ 11 ч. -

1-(14)-Февраля-воскресеніе сыропустная. Гл. 3. Ev. 3.

Спалъ твердо - спилъ не спокойно - скорбно - бѣлъ въ Костеневѣ - хотѣлъ пить каву, чашка выпала зъ рукъ - якая то печь зле помалована - домована (?) зле сбитая - всталъ въ 5. - мылся рукой цѣлый - молитва - постель - Кофе къ обѣду - просросъ знова повторилъ вчерашнее сообщеніе съ возваніемъ: „Packen Sie sich ein" - проходъ въ коридорѣ - я молюся - читаю правило благодарственное - обѣдъ - супъ перловый - мясо - картофельный соусъ. - Въ 2 ч. роздали всякому „Deposit en Blatt" въ которомъ обозначено, что нашія дѣла переслано въ Староство въ Hainburg - значится мы ѣдемъ теперь въ Hainburg - что [illegible]?

Просят о жертви на талєргофскій памятник

Управа читальні ім. М. Качковского в Городку Ягайл., на львівскім передмістю, разом з місцевим талєрг. к-том сею дорогою просят руских інтелігентів і селян з цілого краю, а передовсім всіх бувших інтернованих талєргофців, помочи ім хоть би найменьшими жертвами на будову в Городку талєргофского памятника. Просят о то также наших братів в Америці. Ласкаві жертви просят висилати на адрес предсідателя читальні, Антона Лівінского в Городку Ягайл.. львівске передмістє.

86

ЗЕМЛЯ і ВОЛЯ
№ 15 (366) 21-IV-1935.

стати на своїм грунті і віддалити всі загрози з чиєї сторони они не походили би, тоді єго значенє представляє велику ціну. Він певний сам себе, він не боїться ніяких наступів на себе, а вороги, хотя би єго і не любили, числятся з ним.

Житє поодинокого чоловіка опирается на кількох основах, які роблят єго можливим на сім

до рідні землі—Русь. То єсть наша мати, то наша батьківщина, то наше найбільше добро.

Свідомість ціли у народа основується на переконанію, що він бере отвічательність за свої діла, що знає, що для него добре або зле, що для него спасенне, а що гибельне, як належит боронити своїх прав, котрою дорогою іти до свого ща-

88

Др Теодор Хиляк (адвокат в Леско)
Др Емиліан Вальницкий (адв. в Мукачево)
инж. Кирилл Чиж (Сокаль ?)
Алексей Гриневич ?
Емиліан В. Спачинский (Закарпат. Русь)
Проф. Феодосий Н. Лесев "
Роман П. Дуркот ?
Петр О. Сушкевич ?
Павел Ал. Гайда
Кирилл М. Вальницкий (Москва)
Алексей Сваричевский (судья)
Др Михаил И. Хаврона (адвокат Перемышляны)
Николай П. Сковрон (?)
К. Н. Пелехатый (Львов)
Владимир Жавроцкий (нотаріус - Закарп. Русь)
П. И. Химяк
Проф. Антон И. Генсерский (Львов)
М. И. Голинатый (Львов)
Алексей М. Заяц (судья - Львов)
+ Ярослав А. Гелитович (канд. адвокат)
+ Владимир М. Добрянский, журналист.
+ Василий А. Галушка, студ. политехн.
Др Владимир Застырец, канд. адвокат.
Проф. Северин А. Билинкевич, инспектор шк. курат. Львов
+ Петр Кондратович Швайка
Л. Владимирович Мокрицкий, (абс. политехн. гминн. секретар)
Василий Гр. Мельник
Е. И. . . . . .
Роман М. Студинский

Амвросий А. Кенс (Львов)
Осип И. Кардаш
Иван Гр. Серко (Таганрог)
. . . . . .
Петр И. Федоров
Осип И. Перегом (адвокат. : Сянок)
Петр А. Бедзык
Антон Яворский, управ. нар. школы
Василий Андр. Бугера (Сянок)
Роман Макар (
Др М. Шатынский, (адв. Сянок)
Владимир Ил. Киричинский
Иван А. Мудрый
Др Орест Г. Гнатышак, (адв. Крыница)
Иван А. Лысенко
. . . Раставецкий
Григорий В. Пирог

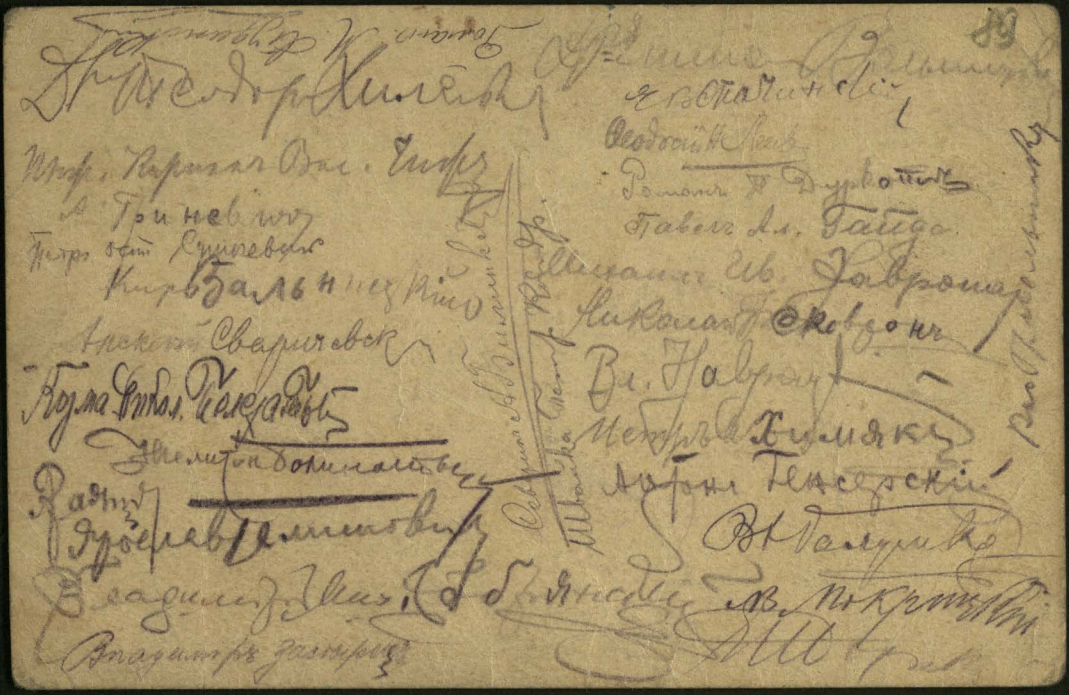

1908
FRANCISCVS IOSEPHVS
5 HELLER 5

Къ получателямъ IV. вып. Талергофскаго Альманаха.

Мм. Гг.

Предлежащій **четвертый выпускъ Талергофскаго Альманаха** высылается только тѣмъ, кто уже уплатилъ слѣдуемую плату за полученный его предъидущій, т. е. третій выпускъ.

За полученный этотъ четвертый выпускъ слѣдуетъ уплатить:

цѣну книги	5·00 зл.
почтовыя издержки и упак. . .	0·75 „
итого	**5·75 зл.**

почтовымъ чекомъ къ сему приложеннымъ.

Слѣдуемую сумму просимъ выслать возможно наискорѣе, чтобы дать „Талергофскому Комитету“ возможность на выручку изъ продажи этого выпуска выплатить причитающійся типографіи долгъ за печатаніе послѣднихъ листовъ его, брошюрованіе и пр. и приступить къ возможно скорому печатанію слѣдующаго, т. е. пятаго выпуска, матеріалы для котораго уже собраны и готовятся къ печати.

Еще разъ при семъ заявляемъ, что нынѣшній „Талергофскій Комитетъ“, выбранный памятнымъ Талергофскимъ Съѣздомъ 31 октября 1928 г., ничего общаго не имѣетъ съ тѣмъ первымъ временнымъ Талергофскимъ Комитетомъ, который выпустилъ первые два выпуска Талергофскаго Альманаха, никакихъ средствъ отъ него не получилъ, ни обязательствъ на себя не взялъ, почему и не можетъ за него принимать на себя никакой отвѣтственности ни удовлетворять какихъ бы ни было предъявляемыхъ въ связи съ нимъ претензій и требованій.

Въ заключеніе обращаемся съ горячей просьбой ко всѣмъ, кому дѣло увѣковѣченія памяти мучениковъ-талергофцевъ дорого и близко къ сердцу, **поддерживать Талергофскій Комитетъ** въ его трудахъ и стараніяхъ нравственно и матеріально, популяризаціей его идеи и программы, **присылкой матеріаловъ**, относящихся къ Голгоѳѣ русскаго народа въ Австро-Венгріи во время войны, для помѣщенія въ Альманахѣ, и **денежныхъ средствъ**, пожертвованій, взносовъ и выручекъ по разнымъ случаямъ на покрытіе многихъ и значительныхъ расходовъ по печатанію Альманаха и исполненію всѣхъ другихъ заданій и обязанностей, возложенныхъ на Комитетъ Талергофскимъ Съѣздомъ и галицко-русской общественностью.

ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ во Львовѣ, ул. Русская 3 (Народная Контора).

91

ПРОГРАММА

КОНЦЕРТА-ВЕЧЕРА

посвященнаго чествованію

ПАМЯТИ ТАЛЕРГОФЦЕВЪ

устраиваемаго 1 ноября 1932 года во Львовѣ, въ маломъ залѣ „Русскаго Народнаго Дома“ — Талергофскимъ Комитетомъ.

I.

1. Бортнянскій: „Коль славенъ“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.
2. Вступительное слово — произнесетъ Д-ръ В. Р. Ваврикъ.
3. Корниловъ: „Спите орлы боевые“ — исп. Д-ръ Ю. С. Заяцъ.
4. * * * „Талергофъ“ — произнесетъ Т. С. Билинкевичъ.
5. Чайковскій: „Легенда“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.

ПЕРЕРЫВЪ 10 МИНУТЪ.

II.

1. Чесноковъ: „Гой ты Днѣпръ“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.
2. Варламовъ: „Горныя вершины“ — } исп. З. В. Сваричевскій
   Нижанковскій: „Люблю дывытысь“ — } и Ѳ. П. Сандовичъ.
3. Чайковскій: „Въ церкви“ — }
   Попурри русскихъ пѣсенъ — } исп. А. Л. Ропицкій.
4. Народныя пѣсни — исп. Д-ръ Ю. С. Заяцъ.
5. Цьорохъ: „За Русь“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.

Хоромъ управляетъ: Л. Д. Романовскій.

Аккомпанируетъ: Н. В. Ольшанская и м-ръ И. Ю. Заяцъ.

Начало въ 8 ч. вечера.

92

Талергофскій Комитет

КОМИССІЯ ДЛЯ РОЗЛѢДЖЕНЬЯ ЗВѢРСТВ
— З ЧАСУ ВСЕСВѢТНОЙ ВОЙНЫ. —
Адрес: ЛЬВОВ, ул. РУССКА 3.
(Народна Контора).

ОПРОСНЫИ ЛИСТ.

Каждый потерпѣвшій от австрійского террора в часѣ всесвѣтной вôйны (взглядно о скôлько потерпѣвшій не жіе — ктось из его семейства, чи крєвных) мае отповѣсти на слѣдующі вопросы (пытанья):

1. Имя и назвиско потерпѣвшого (шой): .....
2. Его (еи) вѣк: .....
3. Мѣсце замешканья: .....
4. Занятіе: .....
5. Его (еи) семейство (жена, муж, дѣти): .....

.....

.....

6) Коли був (ла) арестованый (на) и через кого: .....

.....

.....

7. На чей донос арестовали: .....

.....

.....

.....

8. Если арестованного розстрѣляли або повѣсили, то подати точно, где, коли и при яких условіях:

.....

.....

.....

.....

9. Если арестованный був отправленый в тюрьму (арест), або лягер, — подати точно: условія транспортованья, в якôм лягерѣ (тюрьмѣ) содержався и условія житья в лягерѣ (тюрьмѣ): .....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Кто в лягерѣ (тюрьмѣ) из гнобителей вырôжнявся особливою жерстокостью и в чôм она заключалась:

.....

.....

.....

11. Чи потерпѣвшій (ша) дôстав (ла) рѣшенье (ореченье) б. австрійских властей, що арестовано его (ею) невинно, без всяких причин: .....

.....

.....

12. Що знаете про муки других русских людей в селѣ (мѣстѣ), в дорозѣ до тюрьмы (лягера) и в лягерѣ (тюрьмѣ) — чи не було случаев насильных убійств, розстрѣлôв, закопуванья живых „анбинден“ и т.п.? (Назвати рôд муки и назвиска мученых .....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Кто еще из Вашой мѣсцевости був арестованый и чи жіе еще? .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(Власноручный подпис выповнившого сей Опросный лист).

....., дня ..... 19 .....
(Мѣсцевôсть)

Вниманіе! По выповненью сего „Опросного листа“, належит его сейчас же вôдослити на адрес Талерфского Комитета (Львов, ~~Русска 3 — Народна Контора)~~.
ул. Бляхарска 9. Ставропигія)

3

з Турянки і мішаний хор Львівської
ославної церкви.

Зі взгляду на час, не всі пригото-
на Академію доклади могли бути
лошені. Дуже інтересний доклад д-ра
ерлюнчакевича о арештах і проце-
д-ра З. Копистярского о історії
ничества нашого народа, сел. Ів.
ькова і другі доклади постараємось
чатати осібними брошурами, щоб
акомити широкі маси, тут і за гра-
ю о правдивій історії, яку зготова-
алицко-рускому народови в 14. і пос-
очих літах.

По виборі Талєргофского Комітету,
ому вложено в задачу зібрати
дати весь матеріял о мартиро-
ї нашого народа і приготовити тор-
во відкритя памятника погибшим
дним мученикам на Личаківским
бищі во Львові в слідуючім році,—
зістав закритий.

О-ва приглашаются до обовязковой
в нарадах дня 15 листопада с. р.
сего обявленя висилаєтся поіменні приг
всім членам О-ва. Єоли хто з членів
не получив приглашеня, получит е
Львові в день нарад. Приглашеня буд
жити легітимацією для участи в нарад

Мих. Бачинскій
правительственний комісар
розвязаного О-ва „Народни

відвічательність перед своєю читальнею
зі своєї сторони проявляти потрібну е
щоби добитись від Центральної Упра
альної роботи, а не тілько хороших с

Рівночасно з собранєм делегаті
будут приготовляти бюджет Общества
нічний плян роботи Управи на цілий
Управа має як до тепер скликати з
собранє членів для вирішеня засаднич
просів, а також для обсудженя всяких
культурно-освітнього характеру

От Талєргофкого Комітета в Перемишлі

Як уже іввістно, Пов. Талєргофскій Комітет в Перемишлі єще в минувшім році посредством газет „Русского Голоса“ і „Землі і Волі“ звернувся з першим горячим призивом до всего руского народа о жертви на воздвигненє памятника на братскій могилі 44 наших руских крестян, замордованих мадярскими дикунами в 1914 р. на ул. Семирадского в Перемишлі в часі світовоі війни. В тім першім призиві Комітет подав до общоі відомости, що дуже малочисленна перемишльска трудова руска інтелігенція на ту ціль зложила 960 зл. і що єсли вся наша руска інтеленція і селянство, як в Польщі так і поза єі границями, прийде Пов. Талєргофскому Комітетови з такою помочю, як перемишлане, то воздвигнене памятника може статися певним, а поблагословлене єго і Всекраєвий Талєргофскій З'їзд мігби відбутися уже при кінци мая 1935 р. Тимчасом надія нас завела, бо хотя ми не ограничилися до першого призива і повторяли єго кілька разів в наших руских газетах, то мимо того жертви, від листопада 1934 р. до сегодня вливают так слабо, що після послідного обчисленя комітет від перемишльскоі інтелігенції отримав 960 зл., з краю 400 зл., з Америки 75 дол. (394 зл.), разом 1754 зл. То була перша головна причина, чому Комітет, розпоряджуючи такою скромною сумою не міг приступити до поставленя такого памятника, як єго представляє подана ілюстрація: з граніового каміня, з трема з міди відливаними таблицями, на котрих будут містится імена і назвиска всіх убитих і коротка історія того морду. Такій памятник має коштувати понад 7000 зл., а сам крест, високости 5 м., з кутого желіза — 1000 зл.

Другою неменьше важною причиною является то, що братска могила мучеників находится в невиднім місци, в глибокім вивозі, де з весною, коли топніют сніги, а літом, коли падают дощі. збираєтся вся вода і єі підмулює. Австрійскі власти нарочно казали жертви мадярского терора, наших братів-мучеників, погребати в такім місци городского цмінтаря, де навіть найтяжших предступників і самоубійців не хоронят. Комітет, застановляючись над тим всім прийшов до заключеня: 1. поставленє величавого памятника на місци багнистім було би дуже набезпечне, бо за кількадесят літ вслідствіе підмулу памятник міг би дуже легко в одну або в другу сторону перехилитися; 2. оставити на місци ганьби, на місци позора, кости тих людей, котрі своєю геройскою мученическою смертію окрили ореолом слави руску ідею, було би непростительним гріхом. Щоби зреалізувати тоті пляни Іспольнительний Комітет поробив у властей відповідні старання о позволенє перенесеня тлінних останків тих мучеників з багнистого місця на почетне і відповідне для будови плянованого памятника.

Рускій Народе! 44 мучеників, поклавших свою молодую жизнь і понесших страшную смерть 1914 р. в Перемишлі, не суть мученики тілько перемишльского і добромишльского повіта, — Они потерпіли за ідею всего руского народа. Тому образовавшійся Пов. Талєргофскій Комітет в Перемишлі і принявшій на себе трудну народну обязанність, уважає себе Комітетом всего руского народа, а яко такий піддаєтся під єго прикази, контролю і директиви.

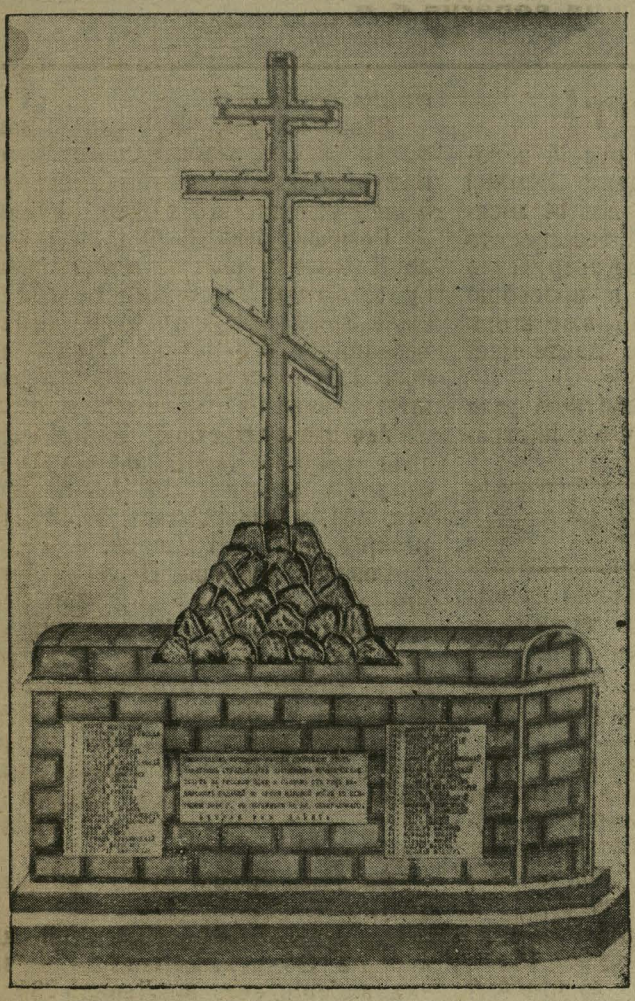

Проєкт памятника 44 мученикам, руским селянам, убитим мадярськими палачами на ул. Семирадзкого в Перемишлі, в часі світовоі війни 1914 р.

Виходячи з того заложеня, Комітет осміляє запитатися весь рускій нарід, чи начате діло воздвигненя памятника зліквідувати? А питаєм для того, що, тими жертвами, які до сего часу рускі люди з почуваючіся до свєєі святоі народноі обязанности, зволили нам надіслати, не можна приступити до так важноі історичноі і коштовної будови.

Будучи в такім тяжкім і безвиходнім положеню, Комітет знова звертается з горячою просьбою до всего руского народа, до тих, в кім пливе руска кров і бє руске серце, хто відчуває момент тоі страшноі трагедіі спішити — хотяй би з найменьшою жертвою.

Нехай вся наша руска інтелігенція і духовенство піде слідами жертвенности рускоі інтелігенції Перемишля, а рускі патріоти селяне нехай підут слідами Стефана Бохонка, котрий в чужині, в Америці, прочитавши нашу відозву, не жалував труда, пішов помежи 69 своіх знакомих, зібрав і прислав на Памятник 75 дол. Рускій народ милосердний і жертволюбивий, треба тілько комусь занятися збором.

В виду висше ізложеного кличем: Во імя нашоі рускоі ідеі, во імя чести, во імя тих 44 мучеників, котрі нашими устами жалуются, що рускій народ предає іх могилу непамяти, молим вас, рускі братя і сестри, прійдіт як найскорше з посильною помочю перемишльскому Талєргофскому Комітетови воздвигнути вознамірений памятник так, щоби єще сего року можна було приступити до перших робот, весною 1936 р. докінчити, а при кінци мая, або в червни того же року для освященя єго созвати З-ий Всекраєвий Талєргофскій З'їзд.

Рускі люди! Памятайте, що реалізація Памятника лежит в руках всего руского народа, а не тілько Пов. Тал. Комітета в Перемишлі!

Рівночасно Комітет просит всі рускі газети і журнали, як в Польщі так і за гравицею, перепечатати настояще возваніе.

Перемишль, дня 20 VII, 1935.

ЗА КОМІТЕТ

секретар *Семен Борух* — председатель *Ів. Матіяш*

В справі льосованя нагород

Желаючи піти якнайдальше на руку нашим подписчикам і читателям і дати можність якнайширшим їх кругам получити нагороди за присилку пренумерати по кінец 1935 року, Адміністрація „Землі і Волі" продовжує термін вношеня згаданої подписки до кінця серпня с. р.

Тому, хто еще не вніс подписки на нашу газету по кінец 1935 року, нехай спішит з висилкою тої до кінця серпня с. р., а получит можність взяти участь в льосованю нагород.

Льосоване, як уже обявлялося, відбудется в другій половині місяця вересня с. р.

Поможіт!

Молодий 31-літний рускій чоловік, давний кореспондент „Землі і Волі" — Бойко Ліскій, від 14 місяців хорий, отец 2 дітей, без средств до житя і на лікарства звертается до всіх руских людей з просьбою о скромну поміч, за що вже згори дякує. Рускі люди! Не дайте мені згинути!

Пожертвованя з отміткою „для хорого Бойка" принимає Адміністрація „Землі і Волі".

НОВОСТИ

Заочний вирок. В Парижі засуджено заочно на 5 літ тюрми за ріжні ошуства „українского цісаря" Василя Вишиваного (Вільгельма Габсбурга). Спритний „цісар" завчасу утік з Франціі.

Месть. Єлена Амос пішла з своїм нареченим на прохід до ліса. Тут она на жарт привязала его шнуром до дерева, а потім жартом завязала очи. Молода пара весело сміялася. По завязаню очей дівчина, винявши ніж, пробила ним горло нареченому. Коли ві судив французкій суд, бо історія та сталася во Франціі, она заявила, що наречений ві ошукав. Він мав кромі неі еще дві коханки.

Жених-дівчина. В Америці повінчалися 20-літний Георгій Гейс і 15-літна Маргарита Пауль. По шлюбі показалося, що Георгій Гейс есть дівчиною і називается Аліса Гейс. Супружество уневажнено, а Алісі заборонено одягати мужску одіж.

Через канарка. Станислава Жолкевска, проживаюча во Львові, при ул. Йосафата так нещасливо перехилилася через балкон першого поверха ловлячи утікаючого канарка, що упала з балькону на улицю і дуже тяжко потовклася. Єі безпритомною перевезено до шпиталю.

Катастрофа Челюскина. В Львівскім кінотеатрі Атлянтик ішов щоденно три тиждні совітскій фільм „Катастрофа Челюскина". Фільм представляє гибель совітского корабля-ледокола в вічних ледах і спасене ученої експедиціі котра складалася зі 100 людей і находилася на тім кораблі. Саля кинематографа щоденно битком набита.

Суспенза. „Нова Зоря" подає, що митрополит Шептицкій суспендував трех священиків: ректора Малої Семинаріі Я. Перрідона, духовника М. Блозовского і префекта Малої Семинаріі Ждана. Причина суспензіі незвістна,

Похорони. Дня 30. липня відбулися во Львові похорони мітрата перемишльскої епархіі свящ. Вас. Левицкого, котрий умер тут по перебутій операції в 69 році житя. гійнім напрямі.

Завалився дім. В Варшаві завалився старий 4-поверховий каменний дім. Зпід розвалин витягнули 5 осіб убитих і 16 тяжко ранених.

Розюшив бика. В Фрідвальзі коло Крешович розюшив на пасовиску 12 літний збиточний хлопец бика, котрий кинувшися на хлопця небезпечно его потовк. Ледво живого хлопчину уратував проходивший случайно місцевий учитель.

Ловецка статистика. Застрілено і зголошено на терені львівского воєводства зайців в 1931|32 році 44 тис. 454, в 1932|33 році 46.334, а в 1933|34 році 55272 штук.

Совітска пшениця. На лондонскім ринку предлагают до купна сов. пшеницю. Якість тої пшениці має бути дуже висока. Іде жива торговля взамін за англійскій кавчук.

Пожар. В Журавці коло Перемишля згоріло кілька господарств. Огонь гасила перемишльска пожарна страж і войско. Пожар зачався в господарстві Франца Платка.

Виборчий Львів. Львів поділено на 120 обводів в часі виборів до сойму і на 70 обводів до сенатских виборів. Обчислюют, що до соймових виборів есть во Львові 235 тисяч управнених. Здається, що цифра та сильно преувеличена.

Мают гроші. При кінці сего року зачнут будувати во Львові при кінці ул. Коперника будинок мійскої електричної стациі коштом півтора міліона зол.

Морска катастрофа. В фінляндскій затоці затонула в часі маневрів совітска підводна лодка разом з 55 людьми залоги. Она случайно зударилася з кораблем і пішла на дно. Совітске правительство признало одноразово кождій родині погибших по 10 тисяч рублів, а кромі того доживотну ренту.

Нещастє. Якійсь Бронислав Рачковскій, вертаючи з войскових „цвічень" до дому, перед часом вискочив з вагону во Львові на Підзамчу так нещасливо, що впав під вагон. Вагон відрізав ему ногу.

Літают. Польскі газети подают фотографію двох руских летчиків Шипіда і Сараканова, котрі при помочи штучних крил пробуют літати. Та штука ім частично удається.

Богачеві щастє. В Америцісвяткує ювилей 96-літя міліярдер Рокфеллер. Він будучи еще 16-літним хлопцем засекурував себе від смерти і ціле житє платив вкладки. Сего року асекур. товариство рішило узнати Рокфеллера умершим і виплатити ему 5 міліонів долярів.

Винен шофер. В Італіі коло Турина тягнув автобус за собою два грузових автотомобілів, в котрих разом находилося 250 дітей. Діти їхали на вакації. По причині неосторожности шофера один грузо-

Талергофскій музей

95

Статья Виталія Ауслендера: Наши культурныя базы

Русское Слово (Вильно) № 145. отъ 23/VI-1935.

„Земля и Воля"
№ 30(381) отъ 11-VIII-1935

бовязок і віддати послідну прислугу тим іменним і безіменним, по котрих в своїм часі ані наші дзвони не заплакали, ані наші похоронні пісні не проводили на вічний спочинок. Тепер віддає оно жертвам руского імени послідну христіянску прислугу. А робит се так, як від віків робило — ставленем крестів —символа страданія і мук. Скілько іх вже від віків поставив наш многострадальний народ! Скілько іх вже від віків переніс на своїм хребті! А не піддався, бо сила духа і крови сильнійша від дочасного креста, як житє сильнійше від смерти, через котру оно відроджуєтся. Потвердженем сеї правди велике талєргофске свято, котре состоялося в Жовківщині — в селі Зіболках, дня 30. VI. с. р.

Мимо ранної непогоди і перепадаючого в день дощу прибуло в сей день до Зіболок не тілько з Жовківщини, але і далекої Равщини, Сокальщини, Камінеччини, а навіть Радехівщини тьма народу, Зібралось около 3000 людей.

О год. 1. від читальні ім. М. Качковского рушили всі на так звану лісничівку, де був приготований талєргофскій крест. Тут уформувався похід. На чолі походу трехцвітний рускій прапор. За ним несено вінки, за вінками слідував хор і оркестра з Куликова, а на возі, удекорованім зелениною і національними лентами, чвірка прекрасних дібраних чорних коней везла величавий трехраменний крест—памятник. За крестом, гейби за трумною, ішли з синими на грудях лентами, з написом „Талєргоф", місцеві талєргофці. А дальше, кільометрова кольонна учасників походу, переділена оркестром і хором з Батятич.

По прибутю походу на площадь перед читальнею, на очах присутних здвигнено на висипаній високій могилі 11-метровий, трехраменний крест, а вслід за тим місцепарох о. візитатор І. Пастернак довершив акту посвяченя креста. З черги наступило складане вінків: від місцевих русских організацій, талєргофского комітету в Зіболках, родини Михаіла Павлова, руских студентів і молодіжи с. Зіболок. З близших і дальших сіл зложили вінки, переважно читальні сел: Могиляни, Надичі, Гребенці, Вербляни, Передриміхи Великі, Нагорці, Білий Ліс, Туринка, Верик, Желдец, Батятичі і Соколів (Камінецкого повіту), Гійче (Равского повіту). По зложеню вінків відчитано промову старенького ветерана руского руху в Зіболках, талєргофця П. Хаврона, котрий, будучи хорим, з недалекого свого обістя, з слезами в очах приглядався жалібній маніфестації. Відтак промовили до зібраних: П. Валько, Т. Скробко, ред. М. Шебринскій, ред. М. Марко, Дм. Куровец, Д-р З. Копистянскій, Г. Кошицкій. Особенне враженє викликала на присутних сміла промова П. Валька, цікаве слово Г. Кошицкого і деклямація маленького Яр. Потерейка з Рублян.

Вечером в битком набитій салі місцевої читальні ім. М. Качковского відбулась торжественна академія, котру вступним словом відкрив студ. інж. М. Г. Чучвара. О причинах і значеню талєргофскої мартирольогії говорив Д-р А. Хиляк. Послідовавшу затим програму концерту виконали: хор і оркестра з Куликова, під управою С. Русевича і Д. Захарова, хору і орхестра Батятич під упр. І. Кириченского і місцевий хор з Зіболок, під управою г. Демельки і деклямації: „Молитва за Русь" — Н. Чучварз, „Від Бродщини до Карпат" — О. Турчин, М. Кравец, Марія Мороз, „До Руси" -- М. Чучвара, „До селян" — Марія Мороз.

Всі точки програми були виконані старанно і встрітилися з заслуженим признанєм. Старий куликівскій хор має віддавна свою славу. Хор з Зіболок, як на перший свій публичний виступ, вивязався з своєї задачі вповні удачно. Батятицкій хор, виступавшій в супроводі оркестра, поражав своєю ворганізованностю і майстерним виконанєм пісень навіть знатоків хорального співу і цілком справедливо заслужив він собі на загальне признане. В ночи о о 12 год. відспіванєм національного гимна закінчився сей памятний для Зіболок день.

День той надовго останется в памяти зіболчан і зібраних гостей. Талєргофске свято в Зіболках можна без пересади назвати величавим. Оно поражало прямо не тілько своєю ворганізованностю, але также числов учасників, з котрих многі прийшли з поза 35 км. Се доказує, яку велику притягаючу силу мают в нашім сельскім народі талєргофскі свята і як глубоко запали в душу воспоминанія вспільних мук, як ввійшли в его кров і передались молодшому поколіню. Село Зіболки, одно з найбільше численних руских сел в повіті, віддало довжний поклон памяти талєргофців і здало іспит національної зрілости.

Особенна признательність належится організаторам свята, а то т. зв. організаційному комітетови в особах: Дмитрій Павлов — предсідатель, Петро Валько — секретар, Фдл. Мороз — касир, студ. Михаіл Гр, Чучвара, абсольвент гім. Степан М. Павлов, Іл. Нечик, Семен Бішко, О. Данилевич і Іван Блятник — члени комітета. Комітет той під проводом почетного комітета в составі: Петра Хаврона, Івана Пастернака, Андрея Пастернака, Михаіла Павлова, Теодора Мельника і Дамяна Підкови — всіх талєргофців зіболчан, устройством талєргофского свята добре записався для руской ідеї нетілько в Зіболках, але і в цілій окресности. *Учасник.*

Велике талєргофске свято в Зіболках, пов. Жовква

Великі жертви, котрі рускій народ Прикарпатя зложив на вівтар руской ідеї, не пропали даром. З іх духа і крови, мук і терпінь виросло нове руске поколіне, котре уміє шанувати память погибших, уміє жити і боротись за ті ідеали і ту історичну правду за котру гинули талєргофці. Се молоде руске поколіне разом з живучими участниками талєргофскої трагедії всюди спішит закріпити память великої і страшної історичної хвилі. Село за селом старается сповнити свій кровний о-

VIII Славянскій Сокольскій Злет в Софіі

В столиці Болгаріі, Софіі, в днях 11—14 липня с. р. состоявся величавий VIII слав. сокольскій злет, на якім присутствував сам король Болгаріі — Борис. На злеті виступала также організація руского сокольства зі старостою Дрейлінгом, котра 13.VII приняла участь в панахиді по рускім царю Александрі II і сербскім королю Александрі I під величавим памятником рускому царю Александру II. в Софіі.

Перед закритем злета, состоялася роздача нагород сокольским організаціям за виступи. Першу нагороду, лавровий вінец, получило на тім злеті руске сокольство.

Італійці про „Челюскина"

Італійци недавно випустили в світ дуже інтересну книжку о експедиції совітского корабля „Челюскина" для збаданя незнаних північних просторів.

Годинник і его майстер

Старе есть питане, хто був наперед: курка чи яйце? Нині ставимо то питане інакше: хто, взглядно що есть общественности потрібнійше: годинник чи его майстер. Майстер его не есть мені потрібний, щоби знати, котра година; треба на то мені тілько добре ходячого годинника. Але фільозоф вставляє в тім случаї увагу, котрій не можла відмовити рації: нема годинника без його майстра, бо він робит годинник.

Ідучи по дорозі думаня фільозофа, можна витягнути много подібних заключень. Єсли нпр. хочется виграти на Державній Льотерії, треба мати льос, бо без льосу еще ніхто не виграв

А іменно 13 серпня начинается тягнене III-ої кляси. Найвисший час для кождого, хто хоче виграти, постаратися о льос.

† Посмертна згадка

22. VI. с. р. помер в Острові недалеко Щирця Петр Кицула, талергофец. Покойний до війни принимав живу участь в рускім народнім житю, будучи членом рус. обществ і організацій. В. Є. П.

Юліян Аполінарович Филиповскій

Управитель школи в Рикові коло Сколього по довгих і тяжких страданях упокоівся 3. VIII с. р. в Підсоснові. В. Є. П.

По Болдиреву.

Козаки в науці, літературі і іскуствї

Звичайно о козаках знают тілько то, що они совершали множество славних воєнних подвигів. Всі чули про козацких героїв: Єрмака, атамана Платова, графа Денисова, Сліпцова, Бакланова, Бородина, про гетманів Сагайдачного і Б. Хмельницкого і многих других, но мало хто знає про таких козаків, котрі відзначилися на других поприщах і своїми трудами внесли немалу долю в історію рускої культури.

Козаки віддавна славились яко неперевисшені в світі кольонізатори і ізслідователі „нових земель незнаємих і рік невідомих."

Єще на 15 літ перед завойованєм Єрмаком Сибіри атамани козаки: Бурнаш Яличев і Іван Петров побували в Сибірі, Монголіі і Китаі і вернувшись подали царю Грозному докладну „сказку" о тих краях.

Ввійшовши з Єрмаком в Сибір, козаки не осіли на місци, але двинулись дальше.

То они, „козаки-землепроходці": ловскій.

Козаки осідали на ріжних ріках і звідси іх назви: донскі, кубански, уральскі, терскі, амурск, семиріченскі і др. Іх стража, місточка і станиці розтянулись по всій рускій границі і та жива застава не тілько охороняла руску державу, був одиноким чоловіком в світі, котрий в 1901 р. перейшов безводну пісчану пустиню, котру самі перси називали степом розпуки. Він ізслідував: Калігарію, всхідний Туркестан. Таробогаші і всх. Персію.

Дуже цінні суть ізслідованя в

Русскіе лемки!

Его Блаженство, Блаженнѣйшій Митрополит Діонисій, благословил Совѣту Православной Духовной Миссіи на Лемковщинѣ **устраивать ежегодно в селѣ Черном, в первый воскресный день мѣсяца сентября, торжественное поминовеніе Исповѣдников за Вѣру и Народ.** Благословив **поминовеніе Талергофцев, Его Блаженство** заповѣдал нам, чтобы мы этот день свято праздновали: „Да будет сей день поминовенія и днем молитевннаго общенія всей православной Лемковщины, праздником Православія днем выявленія жизненности, величія и красоты нашей Древле-Христіанской Вѣры, согрѣвающей и питающей хлѣбом небесным человѣческое сердце".

Наш святой долг помнить о лучших наших сынах и братях, погибших в неравной борьбѣ за святые идеали отцов и прадѣдов — за Вѣру и Народ, — и память о них передавать из поколѣнія в поколѣніе. Никогда мы не забудем слов нашего скромнаго душпастыря-мученика, перваго нашего просвѣтителя Вѣры Православной на Карпатах, о. Максима Сандовича. Послѣднія слова его которыя он в минуту разстрѣла еще успѣл провозгласить, были: „Да здравствует Русскій Народ, да живет Святое Православіе!"

Поэтому, **1 сентября сего года**, по н. ст., в воскресенье, **около села Чорное**, Горлицкаго уѣзда, Краковскаго воеводства, на Лемковщинѣ, состоится **Всенародное Православное Торжество, посвященное памяти Талергофцев**, мученика о. Максима Сандовича и всѣх погибших 21 год тому назад за Вѣру и Народ.

Программа торжества будет сообщена дополнительно.

Русскіе люди Лемковщины и вообще Галичины! Всѣ, в ком бьется русское сердце и горит искорка любви к Святому Православію, станьте в ряды участников этого Великаго Народнаго Торжества, дабы доказать горячую любовь к своему Народу и преданность завѣтам наших отцов и братьев мучеников.—

Совѣт Православной Духовной Миссіи на Лемковщинѣ

В то время, когда уніатскія церковныя власти и духовенство всячески препятствуют поминовенію памяти русских національных мучеников-талергофцев, Блаженнѣйшій Владыка Діонисій благословил торжественное поминовеніе их ежегодно.

С чувством признательности и благодарности привѣтствуем это мудрое рѣшеніе Главы Православной Церкви в Польшѣ, надѣясь, что Его Блаженству будет угодно распространить поминовеніе талергофцев на территорію также остальных русских земель в Польшѣ.

Не пора ли Главѣ Уніатской Церкви, Высокопреосвященному Владыкѣ Андрею, послѣдовать, в интересѣ своей Церкви, благому примѣру православнаго собрата по сану?

Редакція

РОК

Помощь русской эмиграціи. Президент г. Варшавы г. Стажинскій, по докладу отдѣла соціальнаго обезпеченія Городскаго Управленія, согласился освободить РОК от возвращенія городу предоставленной Комитету ссуды на возобновленіе дѣятельности варшавской столовой РОК в размѣрѣ 1200 зл. Ссуда эта, по распоряженію г. президента города, перечислена в неподлежащее возврату пособіе.

Визы в Югославію. Правленіем РОК получено от делегата, вѣдающаго интере-

Русское богатство. Еще в XVIII вѣкѣ в Ильменскія горы проникало много „землелазов", привлеченых разсказами о сказочных богатствах на берегах рѣки Міаса, на восточных отрогах южнаго Урала. Отсюда по всему свѣту развозили драгоцѣнные камни. Теперь там создали **государственный минералогическій заповѣдник.** Сейчас в Ильменских горах свыше 150-ти копей, гдѣ сосредоточены рѣдчайш'е минералы міра. Нѣкоторые встрѣчаются только в Ильменском заповѣдникѣ. Здѣсь есть золотистые топазы, голубоватые аквамарины, бурокрасные гранаты и рѣдчайшій из минералов — самарскит. Встрѣчается много изумрудов, іешенит, черный шерл, синевато-зеленый амазон-

Объявленія

Конкурс Бурсы в Горлицах

Правленіе Русской Бурсы в Горлицах настоящим объявляет пріем воспитанников, учеников народных и средних школ на 1935/36 уч. год. Условія по договору. Прошенія направлять Правленію Бурсы: Горлицы, ул. Сенкевича 24.

Правленіе О-ва „Русских Дам"

во Львовѣ **объявляет пріем воспитанниц в пансіон** Общества по ул. Курковой 14|III. **Прошенія направлять по адресу** секретаря О-ва **Евгеніи Медвецкой, Львов, ул. Задворжанская, 57.** К прошенію прилагать почтов. марку на отвѣт. — Сдаются также комнаты для студенток.

Правленіе

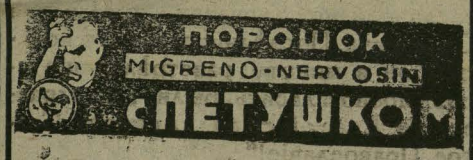

является много лѣт извѣстным утоляющим боль средством.

Примѣненіе: головныя и вубныя боли, артретическія, суставныя и костныя боли, грипп, простуда и т. п. Требуйте всегда только настоящих порошков „Migreno-Nervosin" з. ф. „С пѣтушком".

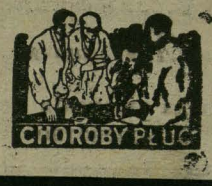

ТУБЕРКУЛЕЗ ЛЕГКИХ

влечет массу жертв не взирая на пол, возраст и положеніе. При борьбѣ с легочными болѣзнями.

поз. 319) заряджам выборы до сейма и вызначам день голосованя на 8. вересня 1935 р.

Дійства выборчи мают быти выполнены в терминах, означеных в выборчом календарі, приложеном до того зарядженя.

Тото заряджен€ €ст контрасыгноване через предсідателя рады министров В. Славека, министра внутренных діл, Марияна-Зындрам Косцялковского и министра правосудя, Чеслава Михаловского.

Содержан€ зарядженя - росписуючого выборы до сената €ст таке саме.

Одночасно опубликовано календар дійств выборчих, звязаных с приготовлен€м до выборов до обох законодательных палат.

В силу оголошеного, дня 15. липня зарядженя Президента Р. П. о назначеню термина выборов до сейма и сената, покликано дня 16. липня генерального комисара выборчого и €го заступника.

Генеральным комисаром выборчим назначено судю Найвысшого Суда, Станислава Гижицкого, а €го заступником - судю Адама Хехлинского. Оба назначены переводили уж выборы до Сейма и Сената в р. 1930.

Аджек выборы уж блиско. По выборчом календарі, выборчи колегии мают назначити тов. Выбор их залежит от нас самых. Если мы при тых выборах выкажеме, же мы освідомлены наших цілей и рушиме вшитки до выборчой урны, €сли каждый с нас старый и молодый, здоровый и хворый отдаст свой голос на своє€го кандыдата, в таком случаю, выбор своих послов в тых округах може мати великы виды успіха. €сли знова мы отнесеме ся до выборов ровнодушно и не сорганизуєме ся належито — то, — річ зрозуміла, — провалиме ся.

98

Як перейдут выборы

Уж вшитки политычны групы высказалися, яке положен€ займут при наближаючи ся выборах до сейма и сената. Полски социялисты и народна партия польска т. з „людовцы" с под знака „Пяста" рішили не принимати участи в выборах и своих однодумышленников не допустити до отдаван голосов. Таксамо отрыцательно мают отнестися до выборов украинскы социялисты радыкалы. Другы партии украинскы рішили приняти участь в выборах и старати допровадити до выборчой урны якнайбольше количество выберателей.

Таксамо руска организованна общественность рішила приняти актывну участь в выборах.

Ніт над чом и у нас призадумовати, каждый с нас знає, што то не лем право, але и долг ити до выборчой урны и своим голосом высказати свою во

Ч. 28. (63.) Крыниц

поз. 319) заряджам выборы до сейма и вызначам день голосованя на 8. вересня 1935 р.

Дійства выборчи мают быти выполнены в терминах, означеных в выборчом календарі, приложеном до того зарядженя.

Тото зарядженє єст контрасыгноване через предсідателя рады министров В. Славека, министра внутренных діл, Марияна-Зындрам Косцялковского и министра правосудя, Чеслава Михаловского.

Содержанє зарядженя-росписуючого выборы до сената єст таке саме.

Одночасно опубликовано календар дійств выборчих, звязаных с приготовленєм до выборов до обох законодательных палат.

В силу оголошеного, дня 15. липня зарядженя Президента Р. П. о назначеню термина выборов до сейма и сената, покликано дня 16. липня генерального комисара выборчого и єго заступника.

Генеральным комисаром выборчим назначено судю Найвысшого Суда, Станислава Гижицкого, а єго заступником-судю Адама Хехлинского. Оба назначены переводили уж выборы до Сейма и Сената в р. 1930.

Аджек выборы уж блиско. По выборчом календарі, выборчи колегии мают назначити

тов. Выбор их залежит от нас самых. Если мы при тых выборах выкажеме, же мы освідомлены наших цілей и рушиме вшитки до выборчой урны, єсли каждый с нас старый и молодый, здоровый и хворый отдаст свой голос на своєго кандыдата, в таком случаю, выбор своих послов в тых округах може мати великы виды успіха. єсли знова мы отнесеме ся до выборов ровнодушно и не сорганизуєме ся належито — то, — річ зрозуміла, — провалиме ся.

98

Як перейдут выборы

Уж вшитки политычны групы высказали ся, яке положенє займут при наближаючи ся выборах до сейма и сената. Полски социялисты и народна партия польска т. зв „людовцы" с под знака „Пяста" рішили н принимати участи в выборах и своих одно мышленников не допустити до отдаван голосов. Таксамо отрыцательно мают отнест ся до выборов украинскы социялист радыкалы. Другы партии украинскы ріши приняти участь в выборах и старати допровадити до выборчой урны якнайбол ше количество выберателей.

Таксамо руска организованна обществе ность рішила приняти актывну участь в в борах.

Ніт над чом и у нас призадумовати, каждый с нас знає, што то не лем на право, але и долг ити до выборчой ур и своим голосом высказати свою во

Сердечно взывам вас, братя селянє-лемкы, бодай грошами причинити ся до отданя чести и хвалы тым, што житє своє отдали за наш народ! — Сам я посылам 2 зл. на тоту ціль и обіцюю заняти ся збором в своєм селі.

Зробте и вы так! И то вшиткы, без огляда на тото, ци поминаме на Службі Дионизия, ци Василия, — бо вшиткы зме руснакы и жертвуйме на возвеличенє рускых мученников.

Поправме ся доконче!

Простый.

ПОПРАВМЕСЯ!

(Писмо в редакцию).

Я простый хлоп и не знам, ци потрафлю так написати, як редакторы, тож даруйте. Але хцу порушити одну справу, котра мя барз заболіла.

Утішил-єм ся страшно, як донесли газеты, што будут будовати памятник о. декану П. Сандовичу и єго сынови розстріляным в 1914 р. в Санчі и што перенесут их тіла до Брунар. Справом том я заинтересовал ся, бо уважам за барз важну. Был єм в світі и знам, што вшытки народы чтят свято память своих героєв, своих мученников. Ци-ж мы малибы отстати от культурных народов?

Оголошуют в газетах списы, кто и вельо дал на тоту ціль. Видиме, же жертвы идут помалы и то по векшой части от интелигенции; хлопов в тых выказах мало. Ци так ма быти? Ой ніт, мы перши, хоц с невелькыма лептами, повинни там быти! Если памятник має быти даром руского народа для свого мученника, то лем просты люды повинни в першой мірі заняти ся збором пожертвованьи помочи комитетови сполнити єго задачу. А покойны мученникы Сандовичи заслужили на тото, жебы зме заняли ся том справом!

Помогли зме поставити величавый памятник жертвам Талергофа во Львові, читаме с газет, што Перемышль собрал вельку суму на талерг, памятник у себе, а и численны села на долах уж поставили такы памятникы, а у нас што?

98

Призыв по ділу памятника жертвам войны в Талергоф.

В числі 23. с 13 червня 1935. р. американской газеты „Світ" помістил православный архиепископ Адам Филиповскый призыв по ділу поставленя памятника на кладбищі в Талергоф, где под так зв. „соснами" лежит 1750 наших замученых собратов.

В призыві том архиепископ Адам подає, же был в р. 1926. в Талергоф и там познакомил ся с завідуючим воєнныма кладбищами в Стырии, полковником Ванино, от котрого довідал ся о том, же Австрия намірят поширити поле для авияційных вправ и знести совсем тото кладбище. Недавно архиеп. Адам достал от полковника Ванино писмо, в котром полковник доносит єму о том, што по поводу перебудовы талергофской долины и поширеня авияційного поля кладбище „под соснами" буде знесене, погребены там тіла мученников будут перенесены в одну велику могилу, над котром буде поставленый достойный памятник.

В писмі том полковник Ванино зазначат, што єго власти не роспоряджают потребныма средствами, штобы поставити достойный,

„Лемко" ч. 28(63)
от 25-VII-35

артыстычный памятник с выкутыма в камени именами всіх умерших и прото он звертат ся тым путьом до родин умерших за жертвами на поставленє такого памятника и наконец просит дати єму знати, ци Стырийскый Заряд охороны воєнных клабищ може числити на грошеву поддержку на тоту ціль.

Архиеп Адам отвітил от себе, што наши Братя, емигранты, постарают ся всіма силами внести жертвы для увіковічненя памяти наших мученников и помістил в газеті „Світ“ призыв, в котром звертат ся до всіх священников, организаций и поодынокых людей творити талергофскы комитеты, котры заняли бы ся збором жертв на памятник в Талергофі.

Правда, у нас тепер тяжкы часы, але ци не находиме мы и тепер гроша, коли заходит того конечна потреба; ци не выдаєме мы грошей на крестины, весіля и похороны, — ци не выдаєме их нераз на забаву и непотребны річи? А там в далеком німецком краю лежат кости наших отцов братов и сестер, там, як пише полковник Ванино, єст 1750 могил, в котрых почивают невинны мученникы за свою віру и своє Руске Имя.

На наш стыд и ганьбу, мы не могли через двадцет літ постарати ся хоцбы о скромный памятник и треба было, штобы аж німец призывал нас до сполненя нашого долга. Ци и тепер, коли уж австрийскы власти рішили знести тото кладбище и затерти слід мук нашого народа, мы дальше маме отнести ся ровнодушно и откладати наш долг отдати честь народным мученникам? Ци уж не отозве ся ничиє сердце аж и втотчас, коли самы німцы, тоты самы, котры в своєй воєнной завзятці, шкалили нас и мучили, тепер сами преклоняют свои головы перед мученничеством тых невинных жертв и хотят поставити над их общом могилом скромный памятник? Циж-бы уж совсем замерло у нас почутє обовязка в виду померших наших предков?

Нехай таке забытє не зганьбит нашой славы! Поспішме и мы со свойом лептом, штобы не скромный, але достойный памятник-каплица станул над том могилом наших мук и страдань. Жертвуйме лепты всі без ріжниц религийных, бо там лежат мученникы не за віру, але за своє Руске Имя. Организуйме и у нас по приміру наших славных Братов-емигрантов комитеты и займиме ся збором жертв на отданє чести памяти наших отцов, братов и сестер, замученых невинно и отдавших свою жизнь за дороге нам всім Руске Имя, а коли жертвами нашими стане памятник-церковца, ідме, кто лем зможе, яко богомольцы на могилу тых, котры любили горячо свой народ, за народ отдали жизнь, а ненавистна рука не позволила ани помолити ся за их души.

Фатально помылил ся бандыт, Станислав Копиняк, котрый напал на власного отца, вертаючого возом с торга до дому. Копиняк не познал отца початково и побил єго. Тепер отец боронил сына перед судом в Варшаві, подаючи, же не мог по поводу темноты познати напастника, але суд не дал віры той обороні и засудил Копиняка на 2 рокы тюрмы.

УПРАВА ЧИТ. ИМ. М. КАЧКОВСКОГО В ВОРОБЛИКУ КОРОЛЕВСКОМ УСТРОЮЄ ДНЯ 28 Т. М. (НЕДІЛЯ) ЮВИЛЕЙНЕ ТОРЖЕСТВО 10-ти ЛІТЯ ОТНОВЛЕНЯ ДІЯТЕЛЬНОСТИ ЧИТАЛЬНІ ПО ВОЙНІ (1925—1935) и СОРОКЛІТНЫЙ ЮВИЛЕЙ ЄЙ ОСНОВАНЯ

В програму входят:

1) О год. 9-той рано Служба Божа и панихида за помершима членами читальні.

2) О год. 3-той пополудни Академия, на котру зложат ся доклады, деклямации и співы.

3) Вечером місцевый аматорскый кружок отограт веселу комедию, по котрой отбуде ся танцовальный вечер.

Управа Читальні просит всіх рускых людей с доокрестных сел о численну участь. — (Подписана управа читальні).

В РОСТОЦІ ВЕЛИКОЙ, НОВОСАНДЕЦКОГО ПОВІТА

ОТБУДЕ СЯ

ДНЯ 28 ЛИПНЯ 1935 р.

О ГОД. 2-гой ПОПОЛУДНИ

Открытє Читальні

имени Мих. Качковокого,

НА КОТРЕ ТЫМЧАСОВЕ ПРАВЛЕНЄ ПРОСИТ ВСЮ РУСКУ ИНТЕЛИГЕНЦИЮ, ОБЩЕСТВА, ХОРЫ И ОРКЕСТРЫ С ДООКРЕСТНЫХ СЕЛ.

УВАГА

КРЫНИЦКЫЙ МІШАНЫЙ ХОР ПОД ДЫРЫГЕНТУРОМ Г-НА АЛЕКСАНДРА РОПИЦКОГО

даст

в салі Здроєвого Дома в Кры-

...ня 29 липня

„Русскій голосъ"
№ 28(717) отъ 11-VIII-1935
99

ПАМЯТНИК в ТАЛЕРГОФѢ

Завѣдывающій военными кладбищами в Австріи, полковник австр. службы Ваннино, сообщил посѣтившему в 1926 г. Телергоф русскому православному архіепископу в Америкѣ Адаму, что кладбище, гдѣ почивает 1850 б. узников Талергофа — русских галичан, будет снесено и просил владыку Адама, чтобы он позаботился о сооруженіи памятника на братской могилѣ, в которую сложат тлѣнные останки усопших.

Полковник Ваннино предлагает воздвигнуть большой художественно исполненный памятиик с высѣченными в камнѣ фимиліями всѣх похороненных в братской могилѣ страдальцев за Русь.

Ссылаясь на это обращеніе австрійскаго полковника, архіепископ Адам обратился к русским переселенцам в Америкѣ с призывом открыть всенародный сбор пожертвованій на сооруженіе памятника в Талергофѣ.

На призыв архіепископа весьма сочувственно откликнулась, между прочим, издающаяся в Филадельфіи газета „Правда", орган О-ва Русских Братств, которая предложила, кромѣ того, соорудить талергофскій памятник также в Америкѣ, в Саут Канаанском монастырѣ, гдѣ ежегодно собираются тысячи русских переселенцев.

Трудно предположить, чтобы Галицкая Русь, гдѣ все еще продолжается сбор пожертвованій на покрытіе расходов по сооруженіи нѣсколькихъ памятников, намѣченных в провинціи, пожертвовала значительную сумму на памятник в Талергофѣ в порядкѣ общаго сбора. Однако, не подлежит сомнѣнію, что никто из родственников почившихъ в Талергофѣ не отказался бы внести свою лепту на сооруженіе общаго памятника на братской могилѣ в Талергофѣ. Такой памятник должен явиться в своем родѣ монументальным сооруженіем уже потому, что он будет находится заграницей. Это, конечно, потребует больших средств, дать которыя может только Американская Русь. Тѣм не менѣе, и Галицкая Русь должна участвовать в этом дѣлѣ, престижа ради, хотя бы только посредством пожертвованій ближайших родственников жертв Талергофа.

Архіепископ Адам упоминает в своем обращеніи, что будучи в 1926 г. во Львовѣ он передал управленію „Народным Домом" полученный им в Куратоpіи в Грацѣ точный список русских галичан, почившихъ в Талергофѣ. Пользуясь этим списком, Центр. Талергофскій Комитет во Львовѣ, должен бы, войдя в сношеніе с Высопреосвященным Адамом, обратиться по этому дѣлу к родственникам погибших в Талергофѣ.

Конгресс коминтерн

Рижскій корреспондент „Тайм
сообщил:

Конгресс коминтерна, происх
дящій в Москвѣ, выдвинул лозу
„Надо предупредить имперіали
тическую войну посредством кл
совой войны".

Британскій делегат Кемпбель
стаивал на необходимости эне
гично бороться с правительств
Гитлера, которое готовит вой
Британская рабочая партія сотру
ничает с буржуазным правите
ством Англіи и помогает осуще
вленію германских и японских
енных замыслов. Но англійс
коммунисты, число которых увел
чилось за послѣдніе 6 мѣсяцев
33 проц., использовали безрабо
цу и депрессію и организова
стачки и голодные походы.

Германскій делегат обличал
систское правительство и заяви
что у нѣмецких коммунистов е
почва для совмѣстной работы
соціал-демократами.

Чехословацкій делегат заявил, ч
ССОР является защитником нац
нальной независимости малых
сударств против фашизма.

Эти сообщенія „Таймса" п
полняет „Дейтше Нахрихтен Бир
Представитель Малороссіи сказа
что, если Польша еще раз да
увлечь себя в авантюру, напра
ленную против Совѣтов, то о
„разобьет себѣ голову еще на п
рядочном разстояніи от Кіева".

По словам московскаго корре
пондента „Дейли Телеграф", рѣ
делегата китайской компартіи Си
га имѣла громадный успѣх.
сказал, что территорія, котор
управляют коммунисты, увелич
лась в Китаѣ вдвое со времени п
слѣдняго конгресса коминтерна.
Китаѣ в настоящее время находи
ся под сов. управленіем до 56 мл
человѣк и еще не меньше 50 мл
китайцев сочувствует революц
Китайскіе совѣты располага
500,000-ой арміей, обладающей с
временным вооруженіем и милл
ном бойцов-партизан.

В сов. Россіи

Подводная лодка № В-3 потонул
фанляндском заливѣ, будучи протаран
ной на небольшой глубинѣ быстро ш
шим пароходом. Катастрофа произошла
время учебных упражненій. Экипаж из
учеников морской школы погиб.

Новая большая чистка компар
предстоит особенно в Малоросіи, гдѣ п
изошли злоупотребленія партійными би
тами, и в Петроградѣ в виду пропажи
партійных архивов важных секретных
кументов.

„Спартакіада" рабочих союзов откр
лась в Москвѣ. Спортсменка Быкова
била женскій міровой рекорд бѣга, покр
500 метров в 1 мин. 16,8 сек.

В защиту родителей. Идет пров
ка, как исполняет молодежь приказаніе
обязанности по отношенію к родител
Родители, если их дѣти обижают, в пра
обращаться в комитеты по мѣсту при
ски дѣтей. Комитеты же принимают мѣ
чтобы урезонить зарвавшихся молод

100

Жол. дзр. знижка — 70 %

УВАГА.

На основі додаткового зарядження Львовскої желізно-дорожної Дирекції на »Карту участи« (Karta uczestnictwa) в З'їзді можно приіхати до Львова **до 9-ої години рано 31-го мая,** а виіхати із Львова **перед 12-ою годиною в ночі 2-го червня.** При виповненю »Карти участи« не може бути ніяких перечеркнень і блудів, бо »Карта« буде неважна. Підпись властителя »Карти« на долині, побіч печатки, мусит бути власноручна.

Центр. Талєргофский Комитет.

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI
we Lwowie, ul. Blacharska 9.

Karta uczestnictwa № 01291

uprawniająca do uzyskania ulgi przejazdowej przy przejeździe z miejsca zamieszkania do Lwowa i z powrotem ze Lwowa do miejsca zamieszkania

Ważna od dnia 29. maja do dnia 2. czerwca 1934 r. włącznie.

Zaświadcza się, że P. .....
(imię i nazwisko)

bierze udział w uroczystości poświęcenia pomnika „Nieznanemu Więźniowi Ruskiemu z Thalerhofu", mającej się odbyć we Lwowie w dniu 31. maja 1934 r. i ma prawo w myśl rozporządzenia Ministerstwa Komunikacji z dnia 18. maja r. b. Nr. GB. zw. 866 do otrzymania biletu klasy kl. III. lub II. na pociąg osobowy, a na pośpieszny, o ile odległość wynosi ponad 100 km., **za opłatą według tabeli „D" instrukcji Nr. H 1a** na przejazd jednorazowy z .....
..... do Lwowa i z powrotem
(stacja wyjazdu)

ze Lwowa do .....
(stacja pierwotnego wyjazdu)

Przyjazd do Lwowa musi nastąpić do dn. 30. maja 1934 r. włącznie do godziny 24-ej.

Podróż powrotna musi być ukończona najpóźniej dnia 2. czerwca 1934 r. do godziny 24-ej.

Przerwy w podróży nie są dozwolone.

Stempel Dyrekcji

PREZES CENTR. KOMITETU THALERHOFSKIEGO
(—) *Antoni Gułła*

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI we Lwowie

.....
(podpis posiadacza zaświadczenia)

Na podróż „tam"	Na podróż powrotną ze LWOWA
Wydano bilet ulgowy Nr.	Wydano bilet ulgowy Nr. .....
kl. III. (II.) do stacji LWÓW	kl. III. (II.) do stacji .....
Datownik	Datownik
..... (podpis kasjera)	..... (podpis kasjera)

UWAGA: Kartę uczestnictwa należy podpisać własnoręcznie atramentem lub ołówkiem chemicznym i okazywać ją w czasie podróży na każde żądanie organów kolejowych

ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА 25 СОТ.

NALEŻYT. POCZT. OPŁACONA RYCZAŁTEM
ОПЛАТУ ПОЧТОВУ ОПЛАЧЕНО ГУРТОМ.

Народна Справа

ПЕРЕДПЛАТА:

Місячно	0.90 зол.
Чвертьрічно	2.50 зол.
Піврічно	5.— зол.
Річно	10.— зол.

ЗА ГРАНИЦЕЮ: Річно 2 дол. Гроші в краю посилати переказами, або чеками „Народньої Справи", з заграниці порученими листами. За звpот рукописів Редакція не ручить. На відповідь треба долучити значок 30 сотиків.

ОГОЛОШЕННЯ: 1 мм. на одну шпальту 60 сот. На 1-ій стор. 100%, в тексті 50% дорожче. Дрібні оголошення: 30 сот. за слово; для пошукуючих праці 10 сот. за слово.

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИЙ ЧАСОПИС

АДРЕСА: »НАРОДНЯ СПРАВА«, ЛЬВІВ, РУСЬКА 18. — ТЕЛЄФОН: 57-90. Чекові конта: 408.687, 154.130 і 501.760.

Ч. 15 (289) Львів, неділя 22. квітня 1934. Рік VII.

Найбільші міліонери починали від сотиків, — починайте й Ви та складайте свої ощадности

в Кооперативнім Банку

„ДНІСТЕР"

у Львові, вул. Руська ч. 20

ВЕЛИКДЕНЬ У ЛЬВОВІ.

Українські Великодні Свята у Львові випали цього року дуже красно. Всі церкви були переповнені вірними більше, як минулих років. У церкві св. Юра й у Волоській відправляли єпископи. В перший і третий день Свят передавало радіо Службу Божу з Волоської церкви і красну проповідь Преосв. епископа Івана Бучка. Могли нею справді тішитися головно ті брати, що святкували на чужині і слухали радіо. Може чув хто і за Збручем та гірко плакав — але будив у собі надію.

———o———

УКРАЇНСЬКІ ІНВАЛІДИ ПОТРЕБУЮТЬ ДАЛЬШОЇ ПОМОЧІ.

На Загальних Зборах Товариства Допомоги Інвалідам у Львові зазначено в звіті, що зпоміж 2 тисяч зареєстрованих українських інвалідів може старатися за державну ренту заледви 235 і то не знати, чи всі вони дістануть. Річний прибуток з Дому у Львові вистарчає ледви на покриття потреб Товариства на 2 місяці (10 тисяч злотих). Отже жертвенність на Інвалідів не повинна зменшитися, а навпаки, повинна збільшитися, бо українські інваліди досі дістають смішно малі ренти від 8 до 35 зл. місячно і то лише почавши від 35-процентових калік. Тому не забуваймо про інвалідів, бо-ж і честь народу вимагає того, щоб їх утримати без посторонньої помочі. (На думку нашої Редакції — українські інваліди, супроти великих труднощів, з якими получені старання за цю ренту, навіть не повинні робити тих старань. За те повинно громадянство вже нарешті належно подбати про своїх заслужених немічників).

———o———

ЕГЗЕКУЦІЇ ЗДЕРЖАНІ.

На час весняних робіт здержано податкові егзекуції на селі на 14 днів. Чому лише на 14, не знати.

———o———

Рідна музика.

Це є орхестра при читальні »Просвіти« в Стецевій, пов. Снятин. Дириґентом є гр. Касіян Мойсяк (сидить посередині). Що найбільше милує наше око, то прегарна народня ноша, якої ці свідомі люди тримаються. Ставимо їх за взірець усім тим, що лакомляться на міську тандиту.

Хто хоче бути певний, що його праця не пропаде а видасть гарні плоди, той купує все потрібне

Насіння лише НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ в її насінному Відділі та у трицятьох **складах у Львові в краю.**

Жадайте скрізь пакованого насіння лише **Народної Торговлі.**

Поклін Тарасові Шевченкові

в 120-ліття уродин.

Ми вже писали, що цього року свідомі люди особливо звеличують память найбільшого українця Тараса Шевченка, в його 120-літні уродини. Відбуваються концерти в краю і за границею. Особливо треба радіти, що щораз краще вшановують память Кобзаря наші брати на Волині. Там відправляють панахиди й уладжують вечорі, по містах і по свідомих селах. Ось наприклад 11. березня в селі Татаринцях, пов. Кремянець, відправило панахиду (по українськи) трьох священників а п. о. І. Каранковський сказав гарну мову про життя Тараса Шевченка. Співав хор під орудою гр. Н. Бойка. На закінчення відспівано »Боже Великий Єдиний«. Церков була переповнена. Підчас панахиди світили свічечки.

Про величну панахиду пишуть з Рівного. Дописувач пише так:

»*Сталося чудо. У рівенському соборі,* де неподільно й беззастережно панувало москвофільство, *зайшла нечувана досі зміна.* Катехит, щоправда у катакомбі, відправляв цілий тиждень для учеників української ґімназії по українськи. Враження було величезне. Старі люди, що по трицять років не сповідалися, пішли до сповіди й били поклони. Старі міщани зі сльозами в очах виходили з церкви. Вони перший раз в житті вповні зрозуміли Службу Божу. А в неділю, 25 березня *пролунала вперше українська панахида в самому соборі.* Співали по українськи *протоєрей, двох батюшок та двох діяконів.* Співав ґімназійний хор. Не хотілося вірити: невжеж? чи правда *?Сам протоєрей говорив: »Ми українці«!* Невже совість наших малоросів починає ворушитися? Православне священство терпить злидні. Але чи не його це вина, що воно відштовхнуло своїм московством вірних від себе? Коби це були перші ластівки справжньої весни, справжнього відродження наших ненаших священників!«

Спосіб вшановування памяти Тараса Шевченка є мірилом національної свідомости. Святкування 12-літної річниці уродин Тараса відбувається навіть там, де досі того не було, і навіть ті люди вшановували. Це знак, що свідомість росте. Горі серця!

———o———

НАЙЛІПШИЙ СПОСІБ НА ЗБАЛАМУЧЕНИХ.

Анґлійський посол Бейтман говорив на вічу у своїй окрузі й підчас того якийсь юнак постійно перебивав йому вигуками. Бейтман не розумів, про що йде, і врешті спитав: »Хто це кричить і чого хоче?« Тоді юнак крикнув: »Хай живуть Совіти!« »Добре — відповів Бейтман. — Прийдіть до мене, я заплачу вам подорож до Совітів і знаю, що відтам повернете зовсім інші«. І справді: Той, що кричав, 24-літній робітник Мондерс, поїхав за гроші Бейтмана до большевиків, подивився, який там рай і приїхав недавно звідти, але вже тепер не викрикує в честь большевиків.

———o———

ГЕМОРОЇДИ *лікує* **HEMORIN** - *Кашє*

Шануймо своє імя

В другім числі »Народньої Справи« прочитав я статтю »Шануймо свою мову«. Подумав я: таки то правда, що декотрі люди встидаються своєї мови, та не лише мови, але і своєї назви, своєї віри і свого походження.

Признаюся, що я давніше також був такий дурний, що боявся по свому всюди говорити, аж навчила мене розуму одна особа. Було це в аптиці. Незнав я зовсім, що ця аптика тримає для інтересу одну українську дівчину. Я заговорив до неї по польськи, а вона відповіла по українськи. Я завстидався, так що незнав, де стою та на неї не гніваюся, бо вона добре поступила. Хоч в чужих служить та за свій нарід памятає і бодай в той спосіб помагає не так, як та Ксенька, що зараз вам розкажу.

Говорив мені один чоловік, каже: Вмерла мені жінка. Я пішов це сказати донці, котра служить у місті. За адресою зайшов я до тої каменици і питаю сторожихи, чи тут не служить Ксенька. Вона каже, що ні, тут служить якась Анелька. Мав я вже іти на поліцію, питатися та прийшло мені на гадку, може Ксенька змінила імя. Ходжу по коритарах, заглядаю, аж з одних дверей виходить моя Ксенька а так вбрана... що я її ледви пізнав. Такий тепер зіпсутий час — сказав він.

Але що там дивуватися молодій дівчині. Я знав одного, що виглядав ніби на поважного чоловіка, називався Боднар а в місті говорив, що називається Беднаш. Ни це не смішно, подумайте! У нас він Боднар, у місті Беднаш, у Німеччині мусівби назвати себе »Фасмайстер«, а якби поїхав ще дальше на захід до Америки то готов там сказати що називається »Колюмбус«, хоч він не відкрив пятої части світа, а навіть пятої клепки в своїй голові, котра йому бракує, хоч він Боднар.

Є знов такі люди, котрі, хоч самі не крутять, але позволяють другим перекручувати собі назву. Знаю такого, називається Скірка, а пани в уряді кличуть його Скурка, а він не противиться. Яби так не позволив. Одного разу — а було то ще перед виборами, стрінув мене пан з двора — називається він Врубель — і запитав мене: Ну, як там, панє Стронк, ви також голосуєте?

— Так — кажу я — голосую і то на своїх, а ви пане Воробець на кого голосуєте? — запитав я. Та він образився і крикнув: А ви як мене називаєте?!

Та чого ображуєтеся пане? — кажу до него — Я лише перекрутив вашу назву на свій бік, так як ви мою перекрутили. Бо я не Стронк а Струк.

Він щось подумав і всміхнувся, бо не був дурний. А потому каже: »То ви називаєтеся Струк?« — »Так — кажу — Струк а мої діти Стручки.

Вкінці скажу, що найвищий час, позбутися нам тих хиб, котрі нам шкодять і понижають нас. Говорити не по свому ніколи нема потреби навіть як маєте доброго сусіда і кума-поляка або німця, говоріть до него лише по українськи. Якби він тим образився то знак, що він не шанує вас і вашого, і з такими нема що »куматися«, бо прецінь наших є досить, щось пятьдесять міліонів, Богу дякувати.

Тимко Струк.

———o———

До тих, що мучилися в Талєргофі!

Зближається 20-літня річниця вибуху світової війни а разом з тим і тієї хвилі, коли тисячі наших людей попали в страшний табор у Талєргоф. Проводирі вигибаючого москвофільства використовують згадку про Талєргоф на те, щоб оплюгавити все, що українське, та підситити свіжий роздор у нашім народі. Вони твердять, що нібито в Талєргофі каралися тільки люди москвофільського (кацапського) напрямку, які попали туди нібито через доноси українців. Такою брехнею пробують скріпити свою ненависну роботу проти *всього українського народу*. Що це брехня, те доказали вже ті свідомі українці, що мучилися в Талєргофі, і взагалі численні бувші »талєргофці«, які в своїх споминах признають, що попали туди через особисті порахунки з своїми особистими противниками або на донос зовсім чужих людей, а не українців, або просто без жадного доносу, а тільки через те, що не подобалися якомусь жандармові або мадярові, або просто тому, що були відомі австрійській владі, як москвофільські діячі (таких було найменше), або такі, що їх австрійський штаб знайшов на тих списках, які погубило московське військо відступаючи в 1915 р. з Галичини (бо московський штаб мав списки москвофільських діячів у Галичині, щоб вразі потреби засягати в них усяких відомостей і знаходити поміч).

Щоб остаточно покласти кінець жированню московсько-більшевицьких запроданців з »Землі і Волі« на муках тисячів людей у Талєргофі, хочемо видрукувати найяркіші приклади того, як і через що попадали наші люди — все одно, чи свідомі українці, чи збаламучені кацапським дурманом — у той табор, щоб на прикладах показалося, яку брехню поширюють кацапські проводирі і як збезчещують память тих, що на віки спочили в холодних гробах австрійського табору. Тому просимо всіх, хто тільки був у Талєргофі, написати до нас допис — спомин і передусім докладно подати, через що попав у Талєргоф, що там бачив і пережив та як вернувся до дому. Ці спомини будемо друкувати в »Народній Справі« а дещо використаємо і в »Золотім Колосі« на 1935 рік. За кожний спомин дістане дописувач книжку, а за такий, що буде друкований, дістане ще й іншу нагороду. Просимо надсилати ті дописи якнайскорше, по змозі ще до кінця квітня а найдалі до половини травня, щоб можна використати в Календарі. Були в Талєргофі й такі люди, що не вміють ні читати ні писати. Від таких нехай спише спомин наш муж довіря або взагалі хтонебудь зі свідомих людей. Це справа дуже важна бо її вияснення вимагає правда і добро українського народу. Спомини просимо посилати на адресу нашої Редакції.

— **Відтяли голову адвокатові** Саретові в Прованс у Франції за те, що вбив дві жінки.

Читання з історії України.

Як прийшло до уманської різні?

(246)

Біля року 1768 були на правобережній Україні (тій ближчій до Збруча) великі неспокої. Правобережна Україна належала тоді ще до колишньої Польщі, яка не тільки не могла дати ладу українським землям, але навіть сама поринала в розладі і заколоті. Між самою польською шляхтою, що була тоді найважнішим представником польського народу, йшли вічні спори і галабурди за те, хто має сидіти на варшавськім троні як польський король. Бо треба знати, що тоді в Польщі королів переважно вибирали. Тільки як яка магнатська фамілія, переважно закордонна — всадовилася на польський трон, то вже держалася його довше, мов репях кожуха. Наприклад німецька фамілія Сасів продержалася на польськім троні кількадесять літ. Панував батько Август II. Кріпкий і його син Август III. Втримались тому, бо більшість польської шляхти була за ними.

Тоді, коли виступив був Ґонта і Залізняк зі своїми гайдамаками — коліями, сидів на непевнім вже польськім престолі, король — родак Станіслав Август Понятовскі. Польща була за його панування дуже слаба. Могутні сусіди — Росія і Німеччина робили з нею, що хотіли і незабаром зовсім розпаювали між себе цілу польську державу (в роках 1772, 1793 і 1795).

Станіслав Понятовскі найбільше залежний був від Росії, де тоді панувала розпустниця Катерина II. Він був навіть її любимцем. Був це вже останній король Польщі. Помер в кілька літ по тім, як Польща, його королівство — була вже зовсім розділена.

Отож за того Станіслава горстка польських патріотів завязала була в місті Барі на Україні, організацію, звану конфедерацією, щоби ратувати Польщу перед посяганням Росії.

Король Станіслав і більшість шляхти були цьому противні і тому почалася нова галабурда. Одні були за конфедератами, а другі проти них.

Той великий маґнат Салєзій Потоцкі, в якого сотником міліції був Ґонта, був проти конфедератів. Але вже тодішний ґубернатор уманської округи Младанович був за конфедератами. Сотникові Ґонті була байдужа і одна і друга сторона. Він хіба тільки радів з того, що між шляхтою почалася домашня війна в якій можна буде українській людности зробити повстання і визволитися зпід шляхетського панування. Зрештою Ґонта вдавав перед Потоцким, що є ворогом конфедератів і прихильником москвофільської політики Станіслава Понятовского. В дійсності так не було.

Почався неабиякий заколот. Московські війська станули по стороні короля і подекуди перейшли на правобережну Україну. Рівночасно мов зпід землі виросла гайдамацька армія Залізняка. Появився насамперед невеликий загін біля міста Чигирина. По дорозі зростав, до великих розмірів, торощив перед собою всякі можливі спротиви і перешкоди і брав напрям на місто Умань.

Жиди і шляхта почали в панічнім жаху втікати з місточок і сіл, шукаючи охорони в укріпленім Умані. А Умань справді був кріпостю. Довкола був обведений ровом, валом і частоколом. Дві брами були забезпечені гарматами і постійною сторожею. В середині міста був начеб замок, чи цитаделя (укріплена гора).

Ґубернатор Младанович розпорядив алярм і вислав перед місто патрулі. Головну оборону мав вести сотник Ґонта зі своїми міліціонерами-козаками.

Тимчасом Умань аж тріщав від напливу жидів і шляхти. Хто не помістився в місті, той таборував під голим небом поза валами і ровами. До міста звезено масу всякого добра, грошей і дорогоцінностей. Жиди дали Ґонті макітру червінців, щоб тільки добре бив гайдамаків.

Коли надійшла вістка, що страшний і завзятий Залізняк вже здобув недалеке місточко Смілу, козацька міліція вийшла проти нього під село Звенигородки.

Рівночасно появилися чутки, що Ґонта непевний і потайно порозумівається з Залізняком. Ґонта тимчасом успокоював, що це неправда. Але пізніше виявилося, що він таки мав бесіду з Залізняком десь коло села Соколівки.

Надходила хвиля бою. Передні загони Залізняка вирушили з Соколівки. Проти них виступили сотні міліції. До бою не прийшло, бо міліція перейшла на бік гайдамаків а своїм старшинам сказала, щоб втікали, куди їх очі понесуть. Два полковники таки зараз втікли в напрямі до російської границі.

Тоді вся сила гайдамаків і міліції рушила під переляканий Умань. Залізняк і Ґонта перед містом, на очах решти залоги і шляхти подали собі руки. Тоді ґубернатор Младанович побачив, що справа міста пропаща. Та все таки решта залоги, а навіть озброєні жиди і школярі боролися ще через 33 години. Потім місто піддалося і впустило гайдамаків. Булоб може обійшлося без кровопролиття, наколиб не провокація частини шляхти. Коли гайдамаки і міліція вмашеровували до міста — провокатори почали з укриття стріляти. Тоді почалася страшна різня, що тривала через два дні. Гайдамаки вирізали всю шляхту, і всіх жидів разом з жінками. Пощадили тільки дітей і тих, за якими вставився Ґонта. Сам Ґонта силкувався спинити гайдамаків перед такою безоглядою розправою, але даремно.

По тім страшнім кровопролиттю почав Залізняк робити в місті порядок та орґанізувати народню владу. Негайно скликано козацьку раду, на якій вибрано Залізняка гетьманом, а Ґонту уманським полковником, що мав значіння воєводи. Уманщину поділено на сотні і вислано сотників на місця. Взагалі Залізняк і Ґонта задумували зорґанізувати українську козацьку державу.

(Далі буде).

———o———

хатах згоріло все до тла, так, що люди остали босі-голі. В Тернополі заснувався Комітет Помочі Погорільцям. — У Соколівці, к. Бібрки згоріло 19 господарств. — У Чижові к. Золочева згоріло 30 будинків. — У Хохонові к. Рогатина, згоріло 6 господарств. — В Бурштині згоріло 17 господарств. Про численні пожежі доносять і з інших сіл, от напр. в Трушевичах пішло з димом 12 господарств. Це свідчить, що наші люди ще дуже необережно обходяться з огнем, головно в передвеликодних днях.

———o———

ДО ВІДОМА ДИРЕКЦІЇ ПОЧТ.

З Нижнева к. Станиславова пишуть нам наші передплатники, воєнні інваліди: »Дня 4. квітня 1934, коли воєнні інваліди і вдови зійшлися до почтового уряду в Нижневі по свої ренти, п. урядник почав визивати нас »большевікамі і поджегачамі«, грозив, що будемо в нього, як »сцизорики« і що не дасть ренти, поки всі не зійдуться разом. А може хто хорий дома або не може прийти з іншої причини? Крім того відразу стягає нам з тих маленьких рент по 20, 30 і більше грошів на »Дом почтовца«, на »страж«, на »помнікі«, на »уздровіска« і інші цілі, і дає значки тих цілей замість грошей. Просимо Хвальну Дирекцію Почт і Телеграфів у Львові, щоб упімнула того пана, щоб силоміць не стягав з бідних людей останнього гроша на ріжні цілі, а щоб виплачував усю належитість і тоді питав, чи хто добровільно згодиться дати. Також просимо п. урядника, щоб сказав виразно, кого називає »большевіком« і »поджегачем« і кому грозить, щоб можна його подати до суду. В цих справах звертаємося і до інших властей, бо знаємо, що п. урядник поступає неправно«. (Увага Редакції: Поки буде яке слідство з Дирекції, повідомляємо наших передплатників, що до жадних датків не можна нікого силувати, а тимбільше урядник почти не сміє стягати з ренти без згоди властителя ренти. При віконці треба виразно заявити: »Не годжуся на ніякі стягання«, або »не жертвую на ніяку ціль« і не приймити ренти, поки не виплатить усього. Коли хто не протестує, то пропало. Значки на »Дом почтовца«, понад 7 зл., ховаємо в Редакції, може Дирекція Почти накаже урядникові виплатити Вам стягнені гроші і зажадає звороту значків, тоді напишіть, щоб ми Вам відіслали. Це число ґазети висилаємо до Дирекції Почт у Львові).

———o———

ЛЕМКІВЩИНА ВШАНУВАЛА ШЕВЧЕНКА.

25. лютня відбувся у Сяноці величавий Концерт у честь Тараса Шевченка. На святі було багато лемківського селянства і співали лемківські хори. Це свідчить, що Лемківщина освідомлюється і ніякі штучки не відірвуть лемка від матірного українського народу.

———o———

Подяка просвітному діячеві

В селі Брошнів, долинського повіту, починає на добре розвиватися освітно-культурна праця. Помалу притихли гучні забави і весілля, на котрих не обходилося без горівки. Нині вже все те відбувається спокійно, завдяки праці п. Максима Косара, мужа довіря »Народньої Справи« і агента »Дністра«. М. Косар безупинно і без інтересовно працює як секретар у читальні »Просвіти«, Кружку »Рідної Школи«, Кружку »С. Господаря« і Кооперативі, своєю меткістю довів до того, що нині є в селі до 30 передплатників »Народньої Справи«, а 25 передплатників »Дзвіночка«, а крім того все потрафить пустити поміж людей кілька книжок. Люди привикли вже до читання і більше інтересуються просвітним життям. Тому на сім місці складаємо Тобі, нестружений працівнику, нашу подяку. Не зражуйся тим, що ще є темні духи, котрі ставлять колоди на дорозі Твоєї праці. Започаткована Тобою праця піде вже весняним ходом, та видасть сторичний плід, в що ми сильно віримо.

Передплатники »Народньої Справи«
(Підписи і печатки Товариств).

———o———

Дайте на книжку загроженим братам!

Т-во »Просвіта« закликає усіх свідомих людей, згадати жичливо про тих братів-українців, що живуть на східних, західних, або північних окраїнах і яким загрожує те, що з часом забудуть і рідну мову і будуть зовсім втрачені для рідного народу. Тій небезпеці може зарадити лише українська книжка. Тому взивається громадян, надсилати книжки або грошеві датки на закупно книжок для тих братів на межах українського народу. При »Просвіті« істнує фонд »Книжка на захід« і цей фонд вислав уже тисячі книжок у найбільш загрожені місця. Однак цього ще замало. Треба ще багатобагато, щоб уратувати ті окрайні частини народу від винародовлення. Тож кличемо й ми: посилайте прочитані книжки або датки на ту ціль, щоб не дати ні одній одиниці пропасти для свого народу. Датки і книжки просимо слати на адресу: **»Просвіта«, Львів, Ринок 10,** з допискою: »Книжка на захід«.

———o———

ЧИТАЙТЕ!

Щораз більше читачів »Народньої Справи« звертається до нашої Адміністрації з просьбою — поміщувати ріжні **дрібні оголошення** за відповідною заплатою.

Не один переконався, що такі оголошення поплачуються. З огляду на велике число читачів »Народньої Справи« можна було за помічю дрібного оголошення в часописі — лекше про щось довідатися, дещо краще продати, або купити, чи вистаратися за якусь працю.

Однак за такі оголошення треба заплатити. Адміністрація мусить покрити кошти складу й друку оголошень. **Гроші** заоголошення треба **слати разом** із замовленням і текстом — **згори!** Для постійних передплатників »Народньої Справи« — числить Адміністрація **за кожне слово,** що його має друкувати, **по 15 сотиків.** Усі інші читачі платять по 30 сот. за слово. Якщо таке оголошення матиме **20 слів** — так тоді треба переказати чеком »Народньої Справи« квоту *3 зл.* (непередплатник 6 зл.). Рівночасно треба вислати текст оголошення окремо листом до »Народньої Справи«, покликуючись, що гроші переказані чеком або звич. переказом.

Без попереднього надіслання грошей — Адміністрація не міститиме таких оголошень!

Адміністрація.

ЛЬОСУВАННЯ НАГОРОД.

У неділю, 15. квітня, відбулося при комісії і численних свідках велике льосування нагород »Народньої Справи« між річних і півріч-них передплатників. Льосування тривало від 9-ої год. рано до 12-ої вполудне. Дуже цікавий звіт з льосування подамо в наступнім числі.

НОВІ КНИЖКИ

Велика Історія України, зшиток **ч, 2. Велика Історія України,** зшиток **ч. 3.** Це два чергові зшитки Історії України (до 144 сторінки). Видання Івана Тиктора. В передплаті ціла Історія (12 зшитків) коштує 12 злотих. (В Книгарнях буде коштувати 25 зл. Всі свідомі люди, а особливо читальні, кооперативи й інші установи повинні передплатити цю Історію. Адреса »Новий Час«, Львів, Боїмів 4. »Велика Історія України«. Можна посилати також чеками »Н. Справи«.

Вячеслав Будзиновський. Гремить. Історична повість. Ч. 3 (15). »Української Бібліотеки«. Накладом Івана Тиктора. Ця свіжа книжка »Української Бібліотеки« приносить нову повість з козацьких часів, дуже цікаву, бож написав її відомий письменник Будзиновський. Стор. 128. Ціна 95 гр. Пригадуємо, що передплатники »Нашого Прапору« отримують що місяця нову книжку даром, а передплата на саму »У Бібліотеку« виносить чвертьрічно 2.60 зл.

— **»Порадник для самоосвітніх гуртків«.** 14 кн. »Науково-популярної« Бібліотеки »Просвіти«, вид. фонду »Учітеся«, брати мої«, Львів 1934 ст. 128, Ц. 1.50 зл. Це **перший** у нас підручник для самоосвітніх гуртків, при читальнях. Порадник дає вказівки як ім **систематично** працювати, щоб із їх праці вийшла користь.

Кожна читальня, кожний освітній гурт повинні придбати собі ту цікаву й фахово написану книжку.

Денис Лукіянович: **Я з більшістю.** Девять розділів мандрівки. Накладом В-ва »Неділя«. Сторін 202. Ціна 1.80 зл. Це свіжа повість старого письменника, де він оповідає про мадярські знущання над нашими людьми з Галичини й Буковини на початку світової війни, та описує мандрівку до Талєргофу й інших карних таборів Австрії. Описує також такого чоловічка, що »до нічого не хоче мішатися« і тільки з того користає, що інші здобудуть. Таких типів було більше і через них неодно ми втратили. Та може вже таких не буде — і тому добре зробив автор, що заспівав їм »вічная пам'ять«. Книжка дуже цікава.

Юрій Горліс-Горський: **Отаман Хмара.** З таємниць Ґ. П. У. Накладом Бібліотеки Студентського Шляху (Львів, вул. Супінського 21). Сторін 75. Ціна 50 гр. З пересилкою 60 гр. Тут бувший повстанець, особисто знайомий з отаманом Хмарою і очевидець подій на Україні в рр. 1917—1932 описує, як московські чекісти мучили отамана й інших повстанців та мучеників за рідну справу в винницькій чрезвичайці. Варто прочитати цю книжочку.

Франц Коковський. За Україну, Збірка оповідань з недавного минулого. Вид. »Світ Дитини«. Стор. 64. (Ч. 4. »Діточої Бібліотеки«). Ціна 80 гр.

ЗГОЛОШУЙТЕ ДИТЯЧІ САДКИ »РІДНОЇ ШКОЛИ!«

Кожне село повинно тепер, з весною, заснувати у себе Дитячий Садок на час найважніших пільних робіт. Ті громадяни, що задумують у себе вести Дитячі Садки, нехай зараз повідомлять про це приналежний Повітовий Кружок »Рідної Школи«. Повітові Кружки »Рідної Школи« зладять виказ громад своєї области, які цього року орґанізують у себе Дитячі Садки, зазначивши, чи й на котру громаду є вже намічена виховниця (і хто саме) та скільки виховниць (для котрих громад) ще треба, й перешлють ті викази до Головної Управи »Рідної Школи« найдальше до кінця квітня 1934. р. Після того Головна Управа »Рідної Школи« прийме до відома намічені громадами виховниці та приділить виховниці тим громадам, що їх ще не мають.

Головна Управа »Рідної Школи«.

Олена Цегельська. Слідами босих ніжок. Стор. 64. Це оповідання з життя школярів і учительки. Дуже мила і цікава книжечка. Особливо учителі, мами й батьки повинні її прочитати. (Накладом Відділу Т-ва Взаїмна Поміч Українського Вчительства в Самборі).

Волинські Українські Народні Пісні. На мішані хори згармонізував М. Тележинський. Видано в Варшаві. Стор. 14 великого формату. 11 пісень з нотами.

Дрібні оголошення.

На »Рідну Школу« через »Н. Справу« зложили в злотих: Збірка Цеперів, Ярчів нов. 1.50, Кооп. »Ощадність«, Іванків 15, Проскуренко Мих. Нараїв 1.52, Гнип Йосиф, Франція 1.70.

На Українських Інвалідів зложили: Мацалак Петро, Лучинці 1, Кооп. »Ощадність« Іванків 20, Пітула Олекса, Милковичі 3, Бобанчук Василь, Урич 1.

На Вязнів зложили: Молодь Ременова 17, Попович Павло, Побук 2.50, Демків Микола, Селиська 3, Бобинчук Василь, Урич 1.

На »Паску Гуцулам« через »Н. Справу« зложили в злотих: Кооп. »Єдність«, Добряни 17.32, Вишинський Володимир, Витків нов. 2.20, Кр. Союз Українок, Коровники 19.80, Кооп. »Власна Поміч« Товстеньке 7, Ремінник О. Спегниківці 2, Зенюк Андрій, Заболотці к. Бродів 2, Радух Анна, Футори 2, Грициняк Василь, Керниця 8.20, Кінаш Осип, Керниця 3, Кооперат. Керниця 3.90, Чит. »Просвіти«, Гаї, к. Львова 20.52, Село Піски 22, Стефанишин, Львів 2, Робітник фабр. дріжджів Лисиничі 7.10, Прийма Василь, Зузичі 1.60, Чит. »Просвіти« Лагодів 3, Мелимука Іван, Дуліби 2, Сірий Василь, Перемислів 1, Старе село (Львів) 16, Пінак Степан, Жиравка 1, Мальчиці, Мшана 3.30, Висоцький Михайло, Дубівці 6.18, Шеремета Пилип, Турє 2, Гринів Осип, Брусно нове 2, Жиґа Теодор, Стібенко — Перим. 1.50, Барановський Іван, Доброводи 1, Шеремета Тимофій, Турє 2, Мельничук Іван, Турє 1.20, Гнип Йосиф, Турє 1.70, Канарок Ізидор, Тернопіль 2, Кравець Хома, Верчани 6.50, Мельник Дмитро, Чернів 5, Хитрень Йосиф, Угнів 3.90, Сениско Іван, Гірне 1.

КУПУЙТЕ землю. 400 злотих гектар. Зголошення і інформації на адресу: Забродський, Луцьк, Хлібна 16. 80

МАЮ вапно, першої якости, по дешевій ціні. Хто бажавби замовити — може дістати більшу скількість. Адреса: Василь Заставний, Дібринів, п. Стратин, повіт Рогатин. (82)

ПОВІДОМЛЯЮ про отворення продажі шкіри. Замовляти на адресу: Квасничка Михайло, Шумляни, п. Библо. (83)

ВДОВЕЦЬ, бездітний, пошукує товаришки життя. Зголошення слати: Іван Сохан, Новосільці, коло Журавна під »Щастя« (79)

ХТО З ДЯКІВ заключить зі мною умову? Вишколою диріґентів, учу хор. Освітня й економічна праця. Зголошення до Адміністрації під »Інтеліґент фаховець«. (81).

Многоуважаемый Г-нъ Директоръ Антонъ Ивановичъ.

Разрѣшите обратиться къ Вамъ по слѣдующимъ дѣламъ: Проф. Я. Яновъ нуждается въ рукописи № 217 просилъ имѣнію передать ее въ библіотеку Ассолинскихъ или Университетскую. Я конечно заявилъ ~~сообщилъ~~ что теперь совершенно закрытая библіотека, а ключи находятся въ Главной Управѣ „Н. Дома". — однако обѣщалъ ему къ Вамъ обратиться — что и дѣлаю. — думая, что не откажите въ разрѣшеніи передачи этой рукописи куда проситъ проф. Я. Яновъ. — Не знаю какъ съ этимъ быть, итти ли тоже въ Главную Управу Народного Дома — или ждать Вашего отвѣта. — ~~Думаю~~ Лучше однако подожду на Вашъ ~~заявленіе сообщенія~~ отвѣтъ. — Есть тоже и второе дѣло — которое скорѣе меня лично касается, ибо быть можетъ, ~~можно бы было~~ доступить коечто заработать. — А именно: Составляется центральный каталогъ всѣхъ заграничныхъ періодическихъ изданій находящихся въ библіотекахъ на Территоріи Польши. По рекомендаціи проф. Студинскаго и библіотекаря изъ библ. Боворовскихъ Мд-ра Чишковскаго — предложили меня для ~~составленія указаннаго как~~ собранія матеріаловъ изъ „Библіо. Н. Д." — работа срочная, надо бы сейчасъ начинать — а тутъ библіотека закрыта. Не знаю какъ быть. По этому дѣлу тоже бы слѣдовало переговорить съ Главной Управой — и по этому вопросу любезно прошу высказать.

Въ ожиданіи отвѣта

(мой адресъ въ время каникулъ)

Перед місяцем в „Русскім Голосі" була поміщена стаття о Тов. назва-
ваємим Талергофскім Музею, котрий має замір устроити Цен-
тал. кан. — При тій случайности було призив до бувших талергоф-
вязнів, щоби передавали всякі предмети — котрі так або иначе відти
до тих трагедій. На жаль до тепер відкрик на той призив
був дуже малий — видно, наші люди не доцінюють значення мого му-
зею. ~~При Вінницькім будущім~~ — В скором часі — вийде Календар
І-ва Кочковскаго! где буде дещо більше сказано о нім музею. — а також
в „Временнику" Ставр. Ин.. буде описана виставка, яка була в часі 2-го Т. З.
—. На статью „Русскім Голосі" не обратим внимання наші читачі, а нам
— але крак Іл. Курієр" сейчас же подав відти о нім музею — и ту віда-
вичитали турналіст Пикторової газетки „Наш Прапор" — Очевидно
із за того взяла їх злоба якою відзначаються наші мозеїстки — они
всегда суть субого, ніколи для них нема нічого цінного дорогого, а переда-
всім — для них не существує ані культура, ані правда. В ч. 62 „Нашого гроша
в статті „Талергофскій музей" Як москвофили думають творити „історію"...
подає слідуюче „Цей „музей" буде, розуміється, односторонний, а радше москвоісторічний,
бо пр. документів по масове увязнення українців — тяже

Marienbader Zeitung — Marienbader Tagblatt

Ritterliche Tat des Exkönigs Alfons XIII.

Eine interessante Reminiszenz.

Wir erhalten von einem treuen Kurgast eine sehr interessante Reminiszenz aus dem Weltkriege, die im Zusammenhang mit den Vorfällen und den bekannten Hetzereien gegen den Aufenthalt von Exkönig Alfons XIII. von aktueller Bedeutung ist. Vom rein menschlichen Standpunkte ist nachstehende Darstellung für die Leser unseres Blattes gewiß von Interesse.

Im Juli 1915 wurden nach einer dreimonatigen Strafverhandlung die Führer der russophilen Ruthenen (Kleinrussen aus Galizien) wegen Hochverrat und Verbrechen gegen die österreichisch-ungarische Kriegsmacht von dem Landwehrgerichte in Wien zum Tode durch den Strang verurteilt. Unter den Angeklagten befanden sich auch zwei Reichsratsabgeordnete: Oberlandesgerichtsrat Wladimir Kurilovitsch und Dr. Dimitrij Markoff aus Lemberg. Die Verurteilten wurden am 31. Juli 1914, an einem Nachmittage, nach der Verlautbarung der Generalmobilisierung gegen Rußland verhaftet und hatten sich nach einjähriger Untersuchungshaft in dem Militärgefangenhaus in Wien-Josefstadt zu verantworten — nicht etwa wegen der schon nach der Anordnung der Generalmobilisierung verübten Taten. Vielmehr waren sie zur strafrechtlichen Verantwortung gezogen für ihre politische Tätigkeit vor Ausbruch des Krieges mit Rußland. Keinem von den Angeklagten wurde eine verächtliche und somit verbrecherische Tat nachgewiesen. Ueber Befehl des Obersten Armeekommandos sollte hier ein Abschreckungsexempel geschaffen werden — umsomehr, da im Laufe der Kämpfe in Galizien im Jahre 1914 auch tatsächlich Hochverrätereien und Spionageakte von Individuen verschiedener Nationalität verübt worden waren. Deshalb sollte auch der Prozeß der verurteilten Russophilen durch das Kriegsgericht schonungslos geführt und die Angeklagten — was in Wien allgemein bekannt gegeben wurde — auch gehängt werden.

Es gibt oft im schwersten Unglück ein Stückchen Glück, einen harmlosen aber glückbringenden Zufall. In dem Hochverratsprozeß saß auf der Anklagebank auch ein talentierter russischer Schriftsteller, Dimitrij von Janchevetzkij aus Moskau. Ihm warf die Anklageschrift vor, daß er sich als Wiener Korrespondent des größten russischen Blattes „Novoje Vremja" sehr viel mit der galizischen Frage befaßte und mit den russophilen Universitätsstudenten in Wien in regem Kontakt stand. Der Umstand, daß sich ein russischer Staatsbürger strafrechtlich zu verantworten hatte, und rechtskräftig verurteilt worden war, war in dieser politischen Affäre für die galizischen Angeklagten das einzige Rettungsseil. Die Russen nämlich, die vor Ausbruch des Krieges nicht rechtzeitig in ihre Heimat zurückgekehrt waren — und das war eben hier der Fall — wurden entweder verhaftet oder befanden sich unter strenger Polizeiaufsicht. Den Rechtsschutz über russische Emigranten im Kriege hatte aber damals in Oesterreich der spanische Botschafter, Marquis N... inne. Nach der Verurteilung des Dimitrij von Janchevetzkij zum Tode durch den Strang geriet seine in Wien internierte Frau in höchste Verzweiflung. Sie war von Natur gutherzig und ihrem Gemahl in treuer Liebe ergeben, eine kluge Person, die instinktmäßig ahnte, daß die Angelegenheit äußerst ernst beurteilt werden mußte. Mit ihrer ganzen Energie setzte sie sich auch für die Rettung ihres Mannes ein und es gelang ihr schließlich den spanischen Botschafter davon zu überzeugen, daß nur eine Intervention der spanischen und der russischen Diplomatie ihrem Manne und damit auch den übrigen Angeklagten das Leben retten könne. Die spanische Botschaft in Wien griff tatsächlich ein und berichtete über die Angelegenheit dem spanischen Gesandten in Paris, Quinones de Léon. Dieser setzte sich mit dem in Paris einflußreichen russischen Botschafter Iswolskij in Verbindung, der wieder seinerseits den russischen Minister des Aeußeren Sazonoff über die Angelegenheit in Kenntnis setzte. Sazonoff erledigte die Sache rasch und erfolgreich. In einer Audienz meldete er den Fall dem Zaren Nikolaus II., der ohne Zögern ein persönliches Handschreiben an den spanischen König Alfons XIII. seinem Minister zur weiteren Amtshandlung übergab.

Die Noblesse Alfons XIII. war und ist weltbekannt. Besonders im Weltkriege hat dieser spanische König seine Person und seine damals in ganz Europa sehr einflußreichen Diplomaten in vielen heiklen Fragen der kriegführenden Staaten und ihrer Staatsangehörigen wiederholt und mit Erfolg engagiert. Auch Dr. Kramař — was übrigens Präsident T. G. Masaryk in seinen Revolutionswerken ebenfalls anerkennt — hebt ausdrücklich in einem Artikel vom 15. August d. J. in den „Narodni Listy" unter der Ueberschrift „Unsere Undankbarkeit" die Verdienste des spanischen Königs in der Sache der Freilassung Kramař', Rašins und anderer tschechischer Patrioten hervor. Ebenso energisch war die Intervention Alfons XIII. im Falle Janchevetzkij und Genossen. In dieser Sache intervenierte er bei Franz Josef und ersuchte den greisen Kaiser schriftlich, die zum Tode durch den Strang verurteilten Russophilen zu begnadigen und ihnen das Leben zu schenken. Das diesbezügliche Schreiben Alfons XIII. übergab der spanische Botschafter in Wien dem Kaiser Franz Josef persönlich in einer Sonderaudienz, und zwar knapp vor Weihnachten 1915 und einige Tage nach der Strafverhandlung vor dem Obersten Landwehrgerichte in Wien. Der hochbetagte Diplomat fügte seinerseits folgende mündliche Bitte bei: „Als Katholik, dem die Nächstenliebe zur Richtschnur des Lebens dient, bitte ich Eure Majestät, meinerseits angesichts des christlichen Weihnachtsfestes gegenüber den Verurteilten die allerhöchste Gnade walten zu lassen."

Der Kaiser erwiderte: „Ich nehme das Ansuchen S. M. zur Kenntnis und werde die Bitte Ihres Königs noch heute erledigen. Berichten Sie an S. M. König Alfons, daß keiner von den Verurteilten justifiziert werden wird!" Und in der Tat, noch am selben Tage wurde die Sache von der Kabinettskanzlei günstig erledigt. Das Eingreifen des Armeeoberkommandos, Generalstabschef Konrad von Hötzendorf, kam zu spät und blieb erfolglos. Die Todesstrafe wurde den Verurteilten im Gnadenwege in eine lebenslängliche Kerkerstrafe umgewandelt. Die Strafe wurde im Juli 1917 von Kaiser Karl gänzlich nachgelassen.

Interessant bei diesem Vorfall ist noch eine Episode, die als Epilog aufzufassen ist. Während der Pariser Friedenskonferenz im Sommer 1919 übergab der Verfasser dieses Artikels zusammen mit den karpathorussischen Delegierten aus New York, Advokat Dr. Paul Dzwontschik, Hatalak und Journalist Gladik aus Winnipeg, bei dem spanischen Botschafter in Paris, Quinones de Léon, im Namen der Begnadigten ein Dankschreiben an den spanischen König. Wenige Tage später erhielt Quinones de Léon von seinem König eine telegraphische Antwort. Alfons XIII. war sehr erfreut, daß sich „die Begnadigten seiner altruistischen Tat erinnerten". Alfons beauftragte seinen Botschafter den Begnadigten und den Delegierten seinen Dank auszusprechen.

So handelte Alfons XIII. als Mensch und Privatmann. Das Vorgehen gewisser Kreise gegen diesen alljährlichen Gast der westböhmischen Kurorte war zumindest nicht billig und nicht korrekt. Diesbezügliche Rügen seitens der deutschen und der tschechischen Presse sowie besonders der „Marienbader Zeitung" waren vollständig am Platze. Auch dann wären sie am Platze, wenn man nicht etwa „bourgeoisiemäßig" gesinnt wäre und sich zur linken Front bekennen würde.

Ein Marienbader Kurgast.

ständlich den Weg bahnen mußten, sprachen kaum noch ein Wort miteinander. Sie waren erschöpft und verzweifelt. Sollte auch diese so hoffnungsvoll begonnene Expedition mit dem gleichen Mißerfolg enden, wie die des Rockefeller-Instituts vor wenigen Jahren? Sollte man wiederum keine Spur von den weißen Indianern finden können? Die mitgenommenen Vorräte gingen zu Ende. Schon erwog Dr. Wilfred den Gedanken der Umkehr, als plötzlich in geringer Entfernung ein Mann aus dem Gebüsch aufsprang, der augenscheinlich kein Indianer war, obwohl seine Gesichtsfarbe kupferrot leuchtete. Er eilte in langen Sätzen davon, aber die Amerikaner, die bei seinem Anblick alle Müdigkeit vergessen hatten, konnten ihm den Weg abschneiden und ihm in indianischer Sprache ihre friedlichen Absichten versichern. Der Eingeborene, der kaum bekleidet war, sprach einen sehr eigentümlichen indianischen Dialekt, so daß sich die Verständigung sehr schwierig gestaltete. Nach langem Hin und Her zeigte er sich bereit, die Fremdlinge zu seinem Stamm zu führen. Sein Aussehen versetzte die Forscher in freudige Erwartung. Er hatte dunkelblondes Haar, blaue Augen und eine erheblich hellere Haut, als die Indianer dieser Gegend. Es lag nahe, ihn für einen der gesuchten weißen Indianer zu halten.

Nach einem mühseligen Marsch von vielen Stunden wurde endlich eine Lichtung im Urwald erreicht, auf der sich zum Erstaunen der Amerikaner Blockhaus an Blockhaus reihte. Etwa 200 Männer, Frauen und Kinder mit heller Hautfarbe lebten hier. Sie hatten große Furcht vor den Forschern, wurden aber sehr bald zutraulich, nachdem die Fremden immer wieder von Neuem mit höflichen Gesten ihre Ehrerbietung bezeugt hatten. Die Expedition wurde schließlich sogar sehr gastfreundlich aufgenommen und konnte sich mehrere Wochen hindurch in dem Dorf aufhalten. Der Stamm lebte, wie sich herausstellte, sehr zurückgezogen und friedlich und hatte nur wenig Verbindung mit benachbarten Indianerstämmen.

Die Forscher kamen aus dem Staunen nicht heraus. Sie fanden nämlich in den Hütten nautische Geräte aus dem vorigen Jahrhundert, mehrere alte vergilbte Bibeln in englischer Sprache und kurze bruchstückhafte schriftliche Aufzeichnungen. Und an Hand dieser Aufzeichnungen gelang es, so behauptet wenigstens Doktor Wilfred, das Rätsel der weißen Indianer zu lösen.

Die „Madagascar", das größte Schiff der englischen Blackwell-Line, das wiederholt zu Goldtransporten zwischen Australien und England benutzt worden war, hatte im Sommer des Jahres 1854 wiederum mit reicher Goldladung und einer größeren Anzahl von Passagieren den Hafen von Melbourne zur Fahrt nach Southampton verlassen. Schon war der Atlantische Ozean erreicht, schon lag das Kap der guten Hoffnung weit hinter der „Madagascar", als das stolze Schiff von einem wütenden, wochenlangen Sturm vollkommen aus dem Kurs geworfen wurde und in schwerste Seenot geriet. Als sich endlich wieder die Wogen des Ozeans glätteten und die Passagiere wieder neuen Mut schöpften, trat etwas gänzlich Unerwartetes ein. Ein Teil der Passagiere drang plötzlich auf den Kapitän und die Besatzung ein und machte sie nach mörderischem Handgemenge nieder. Piraten hatten sich in Melbourne unter der Maske harmloser Passagiere in das Schiff eingeschmuggelt mit der Absicht, die Goldladung zu rauben. Unter den übrigen Mitreisenden entstand nach der Niedermetzelung der Besatzung eine furchtbare Panik, die sich noch steigerte, als die Piraten sämtliche Lebensmittel und Trinkwasservorräte in die Rettungsboote schleppten und Miene machten, das Schiff zu verlassen. Es kam abermals zu blutigen Auseinandersetzungen, die damit endeten, daß die Piraten die Ventile des Schiffes öffneten und mit der Goldladung von Bord gingen. Von der „Madagascar" und den auf ihr Zurückgebliebenen, hat man nie wieder etwas gehört.

Die Piraten hatten keine besondere Schwierigkeit, mit ihren Rettungsbooten die südamerikanische Küste in der Nähe des Amazonenstroms zu erreichen. Aber das Schicksal wollte es, daß bei der Landung gerade das Boot mit dem größten Teil des Goldes kenterte und versank. Ein drittes Mal kam es zu schwerem Blutvergießen, als die Beute geteilt werden sollte. Es bildeten sich zwei Gruppen, von denen die eine schließlich in die Flucht geschlagen wurde und in der Wildnis des Urwaldes Schutz suchte. Sie errichtete auf einer Lichtung Blockhäuser und blieb dort für immer, da eine Rückkehr in die Zivilisation unmöglich war. Da sich unter den geflüchteten Seeräubern auch Frauen befanden, bildeten sich im Laufe der Jahrzehnte eine feste Stammesgemeinschaft, die sich stark vermehrte, aber treu zusammenhielt. Obwohl nur wenig Verkehr mit den Eingeborenen gepflogen wurde, kamen viele indianische Elemente in die Sprache der Einsiedler, die sehr rasch Lesen und Schreiben verlernten. Von den Begründern der Blockhaussiedlung ist schon längst niemand mehr am Leben.

Soweit in großen Zügen, was Doktor Wilfred und seine Mitarbeiter über die Herkunft des seltsamen Stammes in der Wildnis des Amazonas erkunden konnte. Es erscheint uns aber zweifelhaft, daß er damit zugleich auch das Rätsel der „weißen Indianer" gelöst hat. Diese Nachkommen der australischen Seeräuber sind sicher nicht Angehörige des von so vielen Forschern aus aller Welt gesuchten Stammes. Ihre Geschichte ist trotzdem nicht weniger bemerkenswert.

Renate, das Sonnenkind.

1 Roman von Käthe Metzner.

1. Kapitel.

Ueber die Felder und Wälder der spätherbstlichen Mark tobte der Sturm und peitschte der Regen so grimmig, daß es jeden Menschen, der nur einen Funken Gefühl im Leibe hatte, erbarmte, auch nur seinen Hund in dieses Wetter hinauszuschicken.

Schon bald zwei Wochen ging das so, so daß es kein Wunder war, wenn die trostlose Stimmung, die der Anblick des ewig graubleiernen Himmels auslöste, allmählich alle Gefühle der Hoffnung und Zuversicht in den Herzen erstickte und sich statt dessen Zagen und Mutlosigkeit einnisteten.

Dies mochte nicht auf alle Menschen zutreffen. Gewiß nicht. Denn es gibt ja glücklicherweise auch solche, die sich vor dem leibhaftigen Teufel nicht fürchten würden, wenn er plötzlich irgendwo auftauchte, geschweige denn vor Sturm und Wetter; oder auch solche, die noch glücklicher dran sind, weil ihnen der liebe Herrgott ein ewiges Sonnenfünkchen aus seinem himmlischen Sonnenreichtum gleich mit auf die lange Erdenwanderung gegeben hat, das sitzt ihnen im Herzen, Sonnenschein um sich verbreitete, wo es nur auftauchte.

Das Leid aber, das überall hinfindet, und seine grauen lähmenden Schatten auf alle Freude wirft, verschont auch Gottes Sonnenkinder nicht. Ja, fast scheint es, als ob es sie meist ganz besonders heimsuche, damit sie bewiesen, daß jenes Sonnenfünkchen in ihrem Herzen wahr-

Aber heute? Auch heute flackerten in dem hohen Kamin die Flammen, warfen zuckende Figuren über den Boden, schufen gemütliche Wärme und jene wundersame Träumerstimmung, die Renate Freienwald so sehr liebte. Und doch vermochten sie nicht, auch nur einen Augenblick lang die Aufmerksamkeit des jungen Mädchens in Anspruch zu nehmen, das kaum ein-

віть обіцяв дати осібну комнату, де в ошкленних шафах мают бути зложені всі предмети відносячіся до Талергофскої Трагедіі. Ті документи будут оповідати грядущим поколінням о житю іх батьків в австрійских тюрмах і лагерах. Ті документи будут учити молоді покоління як належит жити і як боротись за Ідею. Ті доку-

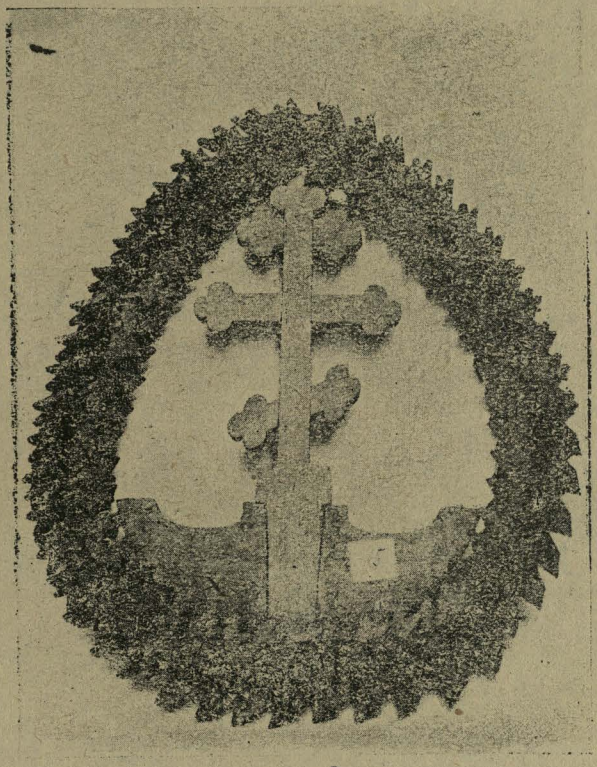

фот. В. Тисс

Талергофска виставка 1. V. — 6. VI. 1934.
Деревяний крест, в середині крест в дерева.

менти будут по вік віків оповідати о борбі за Ідею, о страданіях і муках, котрі пережив Галипко-рускій Народ в часах світовоі войни.

Слідує однако туг-же замітити, що не всьо вже зі-

брано. Многі річи находятся до сеі пори в руках талергофців, або їх родин. Суть то нераз дуже цінні предмети, котрі в музею можнаби вйкористати, тимчасом в приватних руках они не мают такоі цінности, а що гірше, навіть можут пропасти.

Центральний Талєргофскій Комітет звернувся вже до всіх, котрі мают які небуть предмети відносячіся до Талєргофу, Тересина і іньших вязниць, з просьбою прислати їх до музею. Думаємо отже, що вскорі всі документи, фотографіі, записки, днєвники, котрі до сеі пори находятся в приватних руках, перейдут яко пожертвованя в „Талєргофскій Музей".

Значенє такого музею єсть дуже велике. Зібрані там предмети будут говорити о страданіях народа. Оглядаючи музей люди, котрі не виділи Талєргофу і не памятают страшних часів войни, будут учитися як боротися за велику Ідею. Музей буде говорити невірним, що ми правдиво представляєм історію митарств нашого народу, а не наші вороги. Музей буде в будучім свідчити о великій трагедіі Руского Народу.

„Талєргофскій Музей" буде тою святинею, де зневірені в себе будут черпати сили до дальшоі борби. Старші будут там учити дітей патріотизму, а всі рускі люди будут приходити роздумувати над житєм Великанів і віддавати честь Богатирям голови своі за Русь положившим. Ренегатам він буде говорити як борятся і умирают за Русь Ідейні, сильні вірою і стойкі націоналісти.

* * *

Многі спитаются на що потрібний музей? Ми відповімо ім: Музей має велике значенє для будучих поколінь. Ми, котрі памятаємо ще страшні часи войни, часи арештовань і рострілів, памятаєм рівнож о тих, що зложили буйні голови за Русь, за еі лучше завтра. Однако для тих, котрі вже того не виділи, треба дати вірний образ тоі Голгофи. Треба щоби они побачили всі документи, фотографіі і т. п., треба щоби представили собі всі муки своіх предків і відчули звязь з ними. Треба щоби они почули себе іх наслідниками, „кровью от крови их и плотью от плоти", а тогди они рівнож відчуют іх страданія і велику любов до Матери — Руси. Так научатся они любити Вітчину.

Має музей рівнож і научне значенє.

108

Наші вороги зачинают посягати на нашу Національну Святість, зачинают присвоювати собі Талергоф.

Задачею музею буде громадити всі документи відносячіся до переслідовань нашого народу в часі великої войни. З того жерела будучі історики будут черпати правдиві відомости о великій народній трагедії. Олира-

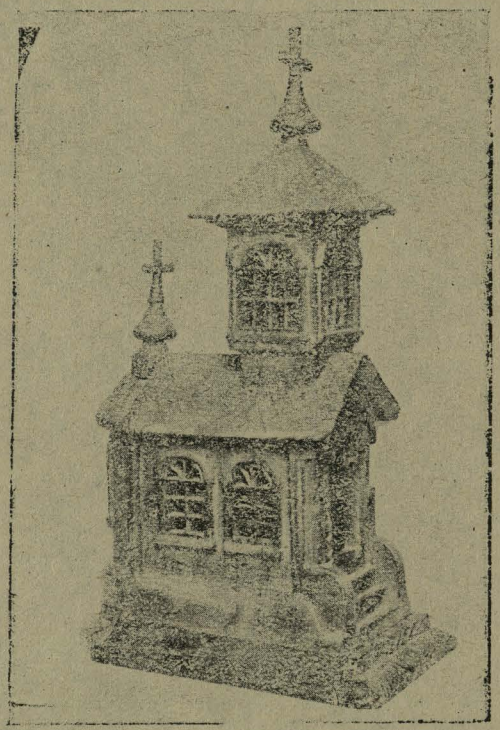

фот. В. Тисс

Талергофска виставка 1. V. — 6. VI. 1934.
Модель каплички.

вчися на тих документах наші писателі і журналісти лагко будут могли збивати ложні відомости українских письмаків, посягаючих на нашу Всенародну Руску Святість.

109

* * *

Стараймося отже зібрати всьо, що тілько має звязь з всенародними страданіями. Стараймося зложити всі ті памятки в музею. Стараймося аби то розпочате діло не загинуло. А коли відкликнемся на призив Центрального Талергофского Комітету і приложим всі свої сили до основаня такого Музею, можем бути певні що він гідно переховає із рода в род память о борцях за Руску Правду, за Руску Землю і Рускій Народ.

ВЛАДИМІР РАСТАВЕЦКІЙ.

Талергоф.

Горькіе дни воспоминаній.
Тюрьмы. Кандалы.
Дни безпробудной печали.
И слова:
„Ми жертвою пали..."

За Руси свободу боролись Они:
Жертвами пали
И нам завѣщали:
„Боритесь и вы!"

Самбор, 1934.

110

зами вікової неволі, належится красша доля.. Ні! Судьба дала еі Талергоф! Брат доносит на брата, брат катуе брата, брат вішае брата!

Але одного не в силі зробити ані війна, ані ворог, ані заблудший наш брат — не в силі зломити руского духа Галичини! „Да развѣ есть в мірѣ огонь такой и муки такія, да развѣ найдется сила такая, которая бы пересила русскую силу!"

Двайцять літ вже минуло від світовоі війни, а наша земля знова покриваес крестами.

Крестами — памятниками в честь Героів Талергофа, крестами — символами мук, терпінь і побіди, побіди житя над смертью, правди над неправдою, єдности над роздором!

Ми видим, що щасте нашого народа лиш в єдности і що ті нещасні, котрі відрікаются свого імени, ті, котрі топчут свою минувшину і плюют на найсвятійші інтереси свого народа, або навернутся, або станут погноем чужого імперіялізму!

Ми видим, як розбиті на сотні ворожих партій мечутся в безграничні злобі наші заблудші братя і шукают виходу з окружаючоі іх тьми, блуждают перед наверненем.

Ми видим, як на місце відійшовших від нас, стают сотки, тисячі нових, закалених момодих борців!

Ми видим, як серед сліз і крови, серед могил і крестів росте і кріпне руска сила, як встае она до борби за лучшу долю Руского Народа!

Руска молодіж! За нами велика, геройска жертва Талергофа, жертва безграничноі любови до свого народа, перед нами борба і побіда!

Ми знаем, красша доля сама не прийде, но треба еі добути і ми добудем!

Дружно станем в опустілі ряди і через слези вікової неволі, через страшну панщину, через могили Талергофа підемо до лучшого завтра Руского Народа!

А если прийдут хвилі тяжкі, хвилі, коли захитаемось під ударами судьби — згадаймо про ту велику, геройску жертву Талергофа і там наберім сил до дальшоі борби і побіди!

Не плачьте над трупами павших борцов,
Отдайте им лучшій почет:
Шагайте без страха по мертвым тѣлам,
Несите их их знамя вперед!

„Перед нами нѣмыя могилы,
Позади — одна горечь потерь...
На тебя, на твои только силы,
Молодежь, вся надежда теперь!"

Ще одна сторінка в історії Галичини замкнулась. Страшна то, кошмарна сторінка, сторінка, котрої кожда буква писана кровью Руского Народа, кожде слово підчеркнене страшною, геройскою жертвою.

Замкнулась сторінка Талергофа.

Много літ уже минуло. Затихли вистріли, устали удари катів, затихли стони катованих.

Висохли слези Галицкої Руси.

Пропали доноси наших заблудших, але рідних братів, пропали шибениці з тисячами жертв, пропав далекій Талергоф.

Лишились лиш крести і могили, могили, могили...

Однако Талергоф, котрого ми, молоді, може і не були свідками, стоіт перед нами. Очима своєї душі видимо ті страшні, кошмарні картини.

Ось ведут серед страшного реву товпи скутих злочинців. Ідут селяне, інтелігенти, священники. Товпа реве, кидає в них камінем і плює на них.

Чути крики: „На гак! На гак!"

Ктож ті злочинці? То наші батьки і діди.

За щож іх ведут? За то, що они вірні свому народу!

Ось видно наших заблудних братів Лиця розярені, піднесені кулаки, камені в руках.

То іх каінова робота! Мало ім, що відріклись свого руского імени, мало, що плюнули на історію і щасте свого Руского Народа, мало, що видали катам найлучших его сінів, они в перших рядах збожеволілої товпи, они іх вожді!

Страшна картина! Як нізко може впасти чоловік!

Мимоволі стає перед нами образ Христа.

Ось стоіт Він перед судом. За що? За то, що ішов ратувати людскість. А товпа реве: „распни, распни!"

Картина стемнюеся. Видим страшні побоі, умираючих, шибениці, жертви. Чути стони катованих. То Талергоф!

Слези не дают нам дивитись на ті страшні муки наших рідних, серце розриваеся від тих страшних стонів.

Все стихло. Ми там під соснами. Ряди креетів і тисячі, тисячі могил...

Тут конец іх святим мукам! Тут кров селянина омила кости священника, а кров інтелігента омила кости селянина і скріпила в один непоколебимий фундамент, фундамент відродженя Рускаго Народа!..

Ось ми у Львові. Стройними рядами ідут селяне, інтелігенти, священники. Товпа з подивом придивляеся рускій силі. То Галицка Русь віддае честь жертві Талергофа! Ідем з ними. Ось ми на цвинтарі. Перед нами Талергофскій Памятник — дар Рускаго Народа. Великій, білий крест на чорнім мраморі. Під ним напис: „Жертвамъ Талергофа — Галицкая Русь". Десятки, сотки вінків. Ось видно наших заблудших братів. Стоят в строні. Лиця встревожені, в очах якійсь блеск. Чи то покаяне?!

А нарід іде, іде і невидно ему кінця.

Ось ми на площі. Величезна площа, повна народа. Чути короткі, сильні слова бесідників. То торжественна академія в честь Талергофа.

А над тими тисячами уносятся душі Талергофа. І як колись старий Тарас Бульба об'їздив ряди козаків і питав: „Чи есть еще порох в пороховницях? Чи жива еще козацка сила?", так питали они: „Чи живе еще Галицкая Русь? Чи сильна еще руска сила?"

А десятки тисяч народа були ім ответом.

Все то уже минуло.

Але страшні картини Талергофа стоят перед нами. Страшна, безпощадна була для нас світова війна. Другим принесла она, правда, дорого куплену, куплену кровью найлучших синів, волю, ту волю до котроі всі стремлят, без котроі так тяжко жити.

А що принесла она нам, руским?

Гляньмо там: сташна, братовбивча революція і міліони, міліони жертв; а тут?

Здавалось, що для нашої землі, землі пропитаної потом і кровью рускаго народа, пропитаної гіркими сле-

лергофу і других місць заключення. Там найдем также поетичні сочиненія талергофців, або написані в честь павших за Руску Ідею.

Виставка продовжалася від дня 31 мая до 6 іюня 1944 р. Відвідало виставку много людей, котрим пояснювано значене поодиноких предметів: рисунків, документів і фотографій. Устройством виставки занимався

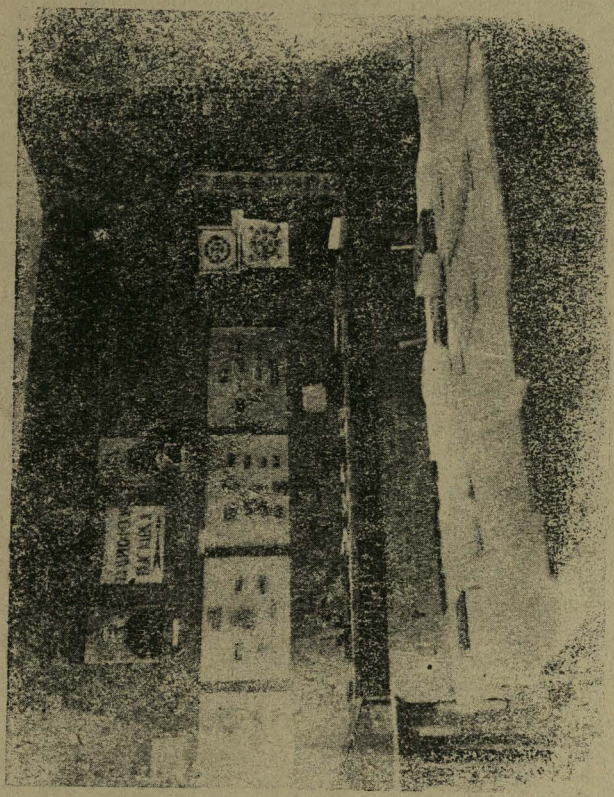

Талергофска виставка 1. V. — 6. VI. 1934. фот. В. Тисс
Общій вид виставки.

проф. Др. А. В. Кописгянскій, при помочи С. Ю. Бендасюка і Я. В. Янчака.

Крім того, що уряджено виставку, Талергофскій Комітет мае намір устроіти постоянний Талергофскій Музей при Музею Ставропігіона. Ставропігіон вже на-

Дорогі братя. 20 літ минає від хвилі, коли зачалась світова война, коли-то серед гуку армат, серед криків розъярених вояків і реву збожеволілої толпи лилась потоками русска кровь Галичини.
20 літ минає від хвилі, коли наш заблудщійбрат не побоявся гріха і як Іуда Христа так вінсвого рідного батька і брата видавав на срашні мукі і смерть. Страшні були часи. Урожайну прекрасну гадицку землю заступили руіни, ці золоті лани - шибениці. Страшно вспомнути про тих 40 розстріляних в Перемишли, про тих повішених в Запитові, Синовідзку, про розстріляних во Львові, Станіславові і другіхмістах Галичини, страшно подумати про тих 60 тисяч жертв австрійского террору.
І в часі коли до Галицкої Руси вступали русскі побідоносні войска, коли над русскім льва-городом ріяв русскій трехцвітний флаг, тогди найлучші сини Галицкой Руси мучились в страшнім кошмарнім Т а л е р г о ф і. Як они там дістались? Скуті, збиті окровавлені оплюті всідали они до товарових вагонів, щоби під страшний рев толпи, щоби під страшнимі ударами вояків-звірів іхати в далеку чужину до далекого Талергофу.
Ічого там ім вороги не придумали.
Тут в зимних брудніх бараках гинули сотками від страшнихзнущань запроданця-звіра Чировского.
І много іх там погибло. Зложили свої білі кости на далекій, чужій землі, далеко від тої русскої земли, далеко від того русского народа, котрого так любили, за котрий приняли тую велику муку.
Нині власне тут на тім торжестві звернімся душою до тих наших братів і возрадім ім в наших серцях памятних любви і слави.
Слава Героям Талергофа.
Слава найлучшим синам Руси...

Дорогі братя. 20 літ минає від хвилі, коли зачалась світова воїна, коли-то серед гуку армат, серед криків розъярених вояків і реву збожеволілої толпи лилась потоками русска кровь Галичини.
20 літ минає від хвилі, коли наш заблудший брат не побоявся гріха і як Іуда Христа так вінсвого рідного батька і брата видавав на срашні мукі і смерть.
Страшні були часи. Урожайну прекрасну галицку землю заступили руіни, ві золоті лани - шибениці. Страшно вспомнути про тих 40 розстріляних в Перемишли, про тих повішених в Запитові, Синовідзку, про розстріляних во Львові, Станіславові і другіхмістах Галичини, страшно подумати про тих 60 тисяч жертв австрійского террору.
І в часі коли до Галицкої Руси вступали русскі побідоносні войска, коли над русскім Львів-городом ріяв русскій трехцвітний флаг, тогди найлучші сини Галицкой Руси мучились в страшнім кошмарнім Т а л е р г о ф і. Як они там дістались? Скуті, збиті окровавлені оплюті всідали они до товарових вагонів, щоби під страшний рев толпи, щоби під страшними ударами вояків-звірів іхати в далеку чужину до далекого Талергофу.
І чого там ім вороги не придумали.
Тут в зимних брудніх бараках гинули сотками від страшнихзнущань запроданця-звіра Чировского.
І много іх там погибло. Клали свої білі кости на далекій, чужій землі, далеко від тої русскої земли, далеко від того русского народа, котрого так любили, за котри" приняли тую велику муку.
Нині власне тут на тім торжестві звернімся думою до тих наших братів і возрадім ім в наших серцях памятник любви і слави.
Слава ГГероям Талергофа.
Слава найлучшим синам Руси...

Рѣчь крестьянина

Дорогі брати!

Тяжка і терниста дорога Русского народа в Галичині! Тяжка его доля, тяжке его житье!

Ком по 5 віках неволі і темноти став Галицкій Нарід будитись до нового житя, коли его посли стали домагатись належних ему прав, коли зачав він розуміти, що він, той бідний поневірований всіми „руськими" - часть того великого, славного 160 мильйонного Русского народа, тогди наші вороги зрозуміли, що его не поборят! Не розбили сил русского народа дикі половці, не розбили страшні татаре, не розбив могучій наполеон, мав розбити їх сам русскій нарід.

І видумали они страшний плян, видумали страшний, підлий пян, видумали Україну!

І знайшлись люде, котрі за їхдин гріш продали

честь і своє імя, продали счастье свого народа!
І зачалась страшна борьба, борьба за право до
житя, а найстрашнійшим еі обявом, найтемнійшою
сторінкою еі історіі есть страшний, кошмарний Та-
лергоф!! Страшний тисячами жертв, страшний, бо
весь в крови найлучших синів Руси, а кошмарний,
бо сплямлений доносами тих-же синів тої бідної Руси,
заблудших наших братів!
Але перечислився наш ворог.
Талергоф - той страшний Талергоф, котрий мав
стати нашим гробом - стане нашим воскресенєм!
А ті, котрі відрікаются свого імени, ті, котрі
плюют на імя своїх предків, ті котрі топчут
кров їх проливану в борбі з татарами, половцями,
наполеоном і другими ворогами Руси ті не стануть
віддільним народом, ~~але і так як народились,~~
~~так і [illegible]~~, а можуть стати погноєм для чу-

жого, ворожого нам імперіялизму, рабами чужого, ворожого нам Народа!

Перечеслились наші вороги!

Талергоф доказав, що для русского народа він не страшний, а талергофски свята по селах, а Талергофскій зїзд у Львові показали, що русскій дух в галичині не то, що не зломаний, але набирає сили, але поширюєся чимраз більше.

І всі ми станемо дальше до труда, до борби за щастье русского народа, а той талергофскій памятник додасть нам сил, а ті святі душі страдальців Талергофа будут у престола Всевишнего молитись за лучшу долю Русского Народа.

Сміло ідім вперед, до лучшого, світлого будучого!

~~Рѣчь крестьянина, представителя молодежи~~

Русскій народе!

Еще одна сторінка долучилась до історіи Руси, Тяжка то сторінка, бо кожда єї буква писана теплою русскою кровью, кожде єї слово підчеркнене жертвою русского народа!

Еще оден крест впав на доль Русского народа, тяжкій, страшний крест, крест Талергофа! Русскій нарід ішов на страшні муки, ішов на страшну смерть, а его одинокою виною було то, що зрозумів ту велику правду, що щастье русского народа лишь в єдности! Не є плачем і нарікaнєм, але з геройством достойним его принимав він переповнену терпінієм чашу. І як колись козаків вбивали на коли, розкладали під ними огонь, ломили їм кости, а

Они з молитвою на устах гинули за православну, русску віру, так гинув русскій нарід вірний завітам своїх отців в страшнім Талергофі - де темна неправда - розпинала світлу, русску правду.

Все на світі минаєсь. Минула світова війна, минув і пропав безповоротно страшний Талергоф - Влеслава про тих героїв, котрі для одного слова Русь, для лучшої долі свого народа терпіли страшні муки і віддавали своє житье, не загине!

До тебе русска молодіже звертаюсь!

Памятай про страшні муки Талергофа!

Памятай за що страдали твої батьки і діди!

Сміло ступай їх слідами і піднеси то знамя Руси високо в гору! Чому ми так бідні? — бо нас 160 - міліонів!!!

Чому так боємося ворогів наших? - бо

їх можемо накрити шапками!
Русскій Народе! Сміло ідім вперед!
Знаймо: не все над нашою, обездоленною Душею
будут висіли чорні хмари насчастья, Знай-
мо: наша ідея, ідея єдности Русского Народа
має перед собою велике, світле будуче!
Нехайже не буде села, деби не було русскої
чибальні, деби не було русского Кооператива!
Сміло ідім вперед, а будче належит до нас!

Дорогі братя. 20 літ минає від хвилі, коли зачалась світова воєна, коли-то серед гуку армат, серед криків розъярених вояків і реву збожеволілої толпи лилась потоками русска кровь Галичини.
20 літ минає від хвилі, коли наш заблудший брат не побоявся гріха і так Іуда Христа так вінсвого рідного батька і брата видавав на страшні мукі і смерть.
Страшні були часи. Урожайну прекрасну галицку землю заступили руіни, ї золоті лани - шибениці. Страшно вспомнути про тих 40 розстріляних в Перемишли, про тих повішених в Запитові, Синовідзку, про розстріляних во Львові, Станіславові і другіхмістах Галичини, страшно подумати про тих 60 тисяч жертв австрійского террору.
І в часі коли до Галицкої Руси вступали русскі побідочосні войска, коли над русским льва-городом рілв русский трехцвітний флаг, тогди найлучші сини Галицкой Руси мучились в страшнім кошмарнім Т а л е р г о ф і. Як они там дістались? Скуті, збиті окровавлені оплюті всідали они до товарових вагонів, щоби під страшний рев толпи, щоби під страшними ударами вояків-звірів іхати в далеку чужину до далекого Талергофу.
Чого там ім вороги не придумали.
Тут в зимних брудніх бараках гинули сотками від страшнихзнущань запроданця-звіра Чировского.
І много іх там погибло. Клали свої білі кости на далекій, чужій землі, далею від тої русскої земли, далеко від того русского народа, котрого так любили, за котрий принялі тую велику муку.
Нині власне тут на тім торжестві звернімся думою до тих наших братів і возрадім ім в наших серцях памятник любви і слави.
Слава ГГероям Талергофа.
Слава найлучшим синам Руси...

Дорогі братя. 20 літ минає від хвилі, коли зачалась світова война, коли-то серед гуку армат, серед криків розъярених вояків і реву збожеволілої толпи лилась потоками русска кровь Галичини.
20 літ минає від хвилі, коли наш заблудший брат не побоявся гріха і як Іуда Христа так вінсвого рідного батька і брата видавав на срашні мукі і смерть. Страшні були часи. Урожайну прекрасну галицку землю заступили руіни, ві золоті лани - шибениці. Страшно вспомнути про тих 40 розстріляних в Перемишли, про тих повішених в Запитові, Синовідзку, про розстріляних во Львові, Станіславові і другіхмістах Галичини, страшно подумати про тих 60 тисяч жертв австрійского террору.
І в часі коли до Галицкої Руси вступали русскі побідоносні войска, коли над русским льва-городом ріяв русский трехцвітний флаг, тогди найлучші сини Галицкой Руси мучились в страшним кошмарнім Т а л е р г о ф і. Як они там дістались? Скуті, збиті окровавлені оплюті всідали они до товарових вагонів, щоби під страшний рев толпи, щоби під страшнимі ударами вояків-звірів іхати в далеку чужину до далекого Талергофу.
І чого там ім вороги не придумали.
Тут в зимних брудніх бараках гинули сотками від страшних знущань запроданця-звіра Чировского.
І много іх там погибло. Зложили свої білі кости на далекій, чужій землі, далеко від тої русскої земли, далеко від того русского народа, котрого так любили, за котрий приняли тую велику муку.
Нині власне тут на тім торжестві звернімся думою до тих наших братів і возрадім ім в наших серцях памятних любви і слави.
Слава Героям Талергофа.
Слава найлучшим синам Руси...

QH 122

III

арх. 122-159, 164-167 +

Долгин

Зай

Рѣчь Талергоерца.

Дорогі братя! 20 літ минає від хвилі, коли зачалась світова війна, коли-то серед гуку армат, серед криків розярених вояків і реву збожеволілої товпи лилась потоками руска кровь Галичини.

20 літ минає від хвилі, коли наш заблудший брат не побоявся гріха і як Іуда Христа, так він свого рідного брата, свого рідного батька видавав на страшні муки і смерть.

Страшні були то часи! Урожайну, прекрасну Галицьку землю заступили руїни, єї золоті лани — шибениці! Страшно вспімнути про тих 40 розстріляних в Перемишли, про тих повішених в Запитові, Синовідзку, про розстріляних у Львові, Станіславові і др. містах Галичини, страшно вспімнути про тих 60-тисяч жертв австрійского террору.

І в часі, коли до Галицької Руси вступали русскі побідоносні війска, коли над ~~давним~~ русским Льва-гордом

ріяв русскій трехцвітний флаг, тогди найлуч-
ші сини Галицкой Руси мучились в страшнім, ко-
шмарнім Талергофі. Як они там дістались?
Скуті, збиті, окровавлені, оплюті всідали они
до брудних переповнених товарових вагонів, щоби під
страшний рев товпи, щоби під страшними ударами
вояків-звірів їхати в далеку чужину, до далекого Та-
лергофу!

Чого там їм вороги не придумали!
Тут в зимних брудних бараках гинули они сотками
від страшних хоріб, сотками від страшних знущань
запроданця-звіря Чировского!

Іншого їх там погибло! Зложили свої білі ко-
сти на далекій, чужій землі, далеко від той русскої зем-
лі, далеко від того русского народа, котрий так люби-
ли, за котрий приняли ту велику муку.

Нені власне, тут на тім нашім торжестві

звернімся душою до тих наших братів
і воздадім їм в наших серцях памятник,
памятник любови і слави!
Слава героям Палергофа!
Слава найлучшим синам Руси!!!

Центральный
Талергофскій Комитетъ на ~~[illegible]~~
отъ 8 іюня 1934 г.
заседаніи рѣшилъ устроить постоянную Талергофскую выставку-
музей, гдѣ были бы собраны и удостоены для публики всякіе предметы и доку-
менты относящіеся галицко-русской ~~[illegible]~~ Народной трагедіи,
~~которую~~ названную общимъ ~~именемъ~~ ~~[illegible]~~ „Талергофъ". —
— Для этой цѣли, весь архивъ Ц. Т. К-та, предметы, которые
были собраны и выставлены во время Второго Всекраевого
Талергофского Съѣзда въ дняхъ 31-V-1934 — 8-VI-1934 а также литературу ~~[illegible]~~
по этому вопросу передано въ Музей Ставропигійского
Института, гдѣ будетъ созданъ особое Талергофское от-
дѣленіе. До сихъ поръ однако Талергофскимъ Комитетомъ
собрано далеко не все, что моглобы иллюстрировать ту
страницу исторіи подъяремного русского народа — и что-
бы могло служить матеріаломъ для будущихъ историковъ
страданій галицкаго русскаго народа въ Всемірной войнѣ
~~[illegible]~~ въ періодъ. — На рукахъ у частныхъ людей находятся
еще разные предметы, какъ издѣлія узниковъ изъ разныхъ мѣстъ
заключенія, рискунки, фотографіи поодинокихъ моментовъ
страданій русского народа въ Галичинѣ въ періодъ Великой Войны

а прежде всего ~~[illegible]~~ имѣется еще очень много списанныхъ личныхъ воспоминаній, дневниковъ, списковъ узниковъ, а также документовъ непосредственныхъ, какъ легитимацій, приговоровъ, оффиціяльныхъ полицейскихъ списковъ „неблагонадежныхъ" — т.е. сознательныхъ русскихъ людей —

— Все это нужно собрать и спасти отъ неминуемой потери передавъ ~~[illegible]~~ для устройства упомянутого музея. При Талергофскомъ музее намѣчаются слѣдующія отдѣленія.

Архивъ состоящій изъ частей:

1. рукописный, въ который будутъ входить оригиналы дневники, записки и корреспонденціи, другіе и разные документы и копіи какихъ же съ временъ 1914-1918 года; ~~копіи такихъ же~~; ~~списки~~ воспоминанія и другіе матеріалы которые были уже использованы въ „Альманахѣ" или же будутъ въ будущемъ опубликованы,

Къ этому надо привѣсить всѣ протоколы и бумаги съ Талергофскихъ торжествъ во Львовѣ и внѣ Львова, корреспонденцію по этому дѣлу, а также списки живущихъ и покойныхъ Талергофцевъ составленные въ ноябрь время на основаніи опросныхъ листовъ.

Второй ~~отдѣлъ~~ часть архива:

2. Печатной, здѣсь будутъ входить всѣ публикаціи изданныя ~~либо~~ Талергофскимъ комитетомъ и всѣми другими, ~~какъ~~ отдѣльныя книги, освѣщ. событія гермонтъ террора, набросанныя населеніемъ, газетныя статьи и отзывы о ~~съѣздахъ~~ арестахъ и тонахъ, некрологи талергофцевъ и ~~[illegible]~~ освѣщающіе факты съ той или другой стороны, описанія талергоф. съѣздовъ; а также афишки, летучки, отзывы, программы и все другое — относящееся къ Талергофскимъ торжествамъ.

Часть третья архива заключена въ себѣ будетъ: а то: ~~3. отдѣлъ~~ рисунковъ и фотографій; ~~отдѣльныхъ мом.~~ прежде всего сдѣланныхъ въ талергофскомъ лагерѣ, ~~или же послѣ этого~~ или во времена Всемірной Войны, какъ групповыя и отдѣльныя снимки узниковъ; фотографіи и рисунки поодинокихъ моментъ талергофской жизни — снимки мѣстъ заточенія, а также современныя снимки покойныхъ и оставшихъ при жизни талергофцевъ, а дальше снимки съ Талергофскихъ торжествъ освѣщенныхъ и талергофскихъ крестовъ и могилъ и т. д.

Будетъ кромѣ архива

4. Отдѣлъ издѣлій и другихъ предметовъ ~~изъ~~ приведенныхъ узниками въ память заточенія. Для этой ~~отдѣла~~ цѣли ~~уже~~ собрано уже нѣкоторое количество крестовъ, рамокъ и другихъ издѣлій ~~всякихъ~~ ~~[illegible]~~ робыты талергофскихъ узниковъ. Замѣчательны остатки кровъ убит. въ Тит. крест. ~~замѣчательны въ бархатной подушкѣ~~ Дѣвич. Венгриновича.

Не всѣ однако понимаютъ цѣль и значеніе такого музея — и не рода разстояніе съ предметами которые были нѣмыми свидѣтелями ихъ страдій — Конечно, такая памятка и должна ~~всякому~~ властителю быть дорога, но все же можно хотя бы тѣ предметы сложить во временно депозитъ въ музей, которые будутъ выданы по первому требованію, а пока что могутъ быть описаны и съинвентаризированы —, чтобы въ будущемъ не затерялись.

Часто бывало, что старый Талергофецъ умирая оставлялъ по себѣ талергофскія памятки ему дороги — которые однако не всегда ~~для дѣтей~~ послѣдниковъ ~~не представляютъ~~ говорятъ то, что говорилъ властитель и эти предметы тогда обречены на забвеніе, а въ результатѣ на безвозмездную потерю. Чтобы этого избѣгнуть — нужно ~~прежде всего~~ не медля позабытися о ~~описаніи~~ подаваніи къ свѣдѣнію управляющаго талергофскимъ музеемъ объ этихъ предметахъ которые еще находятся въ частныхъ рукахъ и не пока не могутъ ~~быть~~ переданы. Но лучше всего сейчасъ все ~~передать~~ въ Ставропигію — съ точнымъ обозначеніемъ и описаній

Значеніе талергофского музея есть дуже ве-
лике. Всі предмети, що там будуть собрані
и розмищені так, щобы можно було всегда їх оглядати — і учитися на них як належи бу воронити
своєї ідеї — будуть на всегда промовляти тім людям, що
не виділи Талергофу, а також і тім, що не хотять вірити, щобы
тамо було так, як ми то представляєм, а не
так як видається нашим ворогам. Ті всі німі
предмети, як крести, тернові вінкі, фотографії, списи узників,
~~і розмаїти талергофскі рисунки інші предмети~~ і т.д.
(Яко німі свідкі, ~~позіст~~ наших страданій. остануться на всегда)
Нех той музей буде нашою святинею, куда будуть заходити
всі рускі люди Отдати честь і поклон жертвам
~~Тон~~ за рускую ідею

В часі другого Всекроєвого Талергофского з'їзду — Центральным Талергофским Комитетом було устроєна „Талергофска Выставка". — Такі вистови часто відбуваються у всіх культурних народів при ~~ра~~ ~~вся~~ случаю всяких торжеств, годовщин і т.д. ~~[illegible]~~ — Відбулисьмо Свято, посвятилисьмо памятник жертвам за руску ідею — але не тілько ~~відо~~ ~~[illegible]~~ ~~відбуто~~ отправлено панахиду, зложено вінец на памятнику і ~~відбуто~~ вислухано академію ~~[illegible]~~ в честь поляглих, а також ~~відда~~ для присутних показано вірну ~~[illegible]~~ ~~місце~~ картину народної трагедії, показано документи фотографії і всякі інші предмети зобразующи жизнь и страданія Галицко-руского народа в часах всеглірної війни.

В ~~сал~~ поміщеню „Ревізійного Союза Русских кооператив" ~~при~~ ~~в~~ (знаходящагося „Народним Домі") розміщено всякі предмети які відносилися

На інших столах були розложені документи народної трагедії. Декотрі документи були видоруковані в „Талергофскім Альмонаху". Виставлено також оригінальні списи талергофскіх узників. Зібрано вожнійше (що появилося друком з відносящої ся історії Талергофу і поодиноких ся моментів, а також були там сочиненія поэтичні напечатані талергофскими страдальцами или составленими в честь павших за русску ідею.

Талергофску Виставку відвідало много людей, котрим дежурні об'ясняли поодиноки моменти изображені в предметах, рисунках и документах.

Устройством тої Виставки занявся д-р А. Кошистянский а єму помічні

С. Ю. Бельдосюк и автор сеі статьи.

З виставлених предметів Талергофскій Комитет собирается устроіти постоянний „Талергофскій Музей" при Музею Ставропигійского Института. — Для тоі цілі старается здобути особну комнату где в ошклених шафах (в бібліотеках) буде все то по вічни часи уміщено, і всегда буде до ~~щороз~~ ти молодих поколінь промовляти (жизни наших родичів в часі всеч. війни) о борбі за ідею і всіх ~~тих~~ народних мукох и страдоніях. — ~~[illegible]~~ (котрі пережив многострадальный галицко-русскій народ.) однак слідує замітити, що далеко не все ~~зо~~ собрано, що еще ~~[illegible]~~ много находится в приватних руках, родинах талергофців через дуже цікавих і цінних предметів, котрі можут ~~про~~ затерятися не використані як слідує. — Звертаємо ся до всіх, котри мають які небудь вироби в талергофскій, терезинскій чи другій вязници, або які документи, як записки с Талергофу, фотографіи, списки ~~вязнів~~ узників и т. д., щоби все то пожертвовали для „Талергофского музею". —

129

2 Галерiофскiй Съѣздъ

ПРОГРАММА

Не плачьте надъ трупами павшихъ борцовъ,
Погибшихъ безъ ружьевъ въ рукахъ.
Не пойте надъ ними пращальныхъ стиховъ,
Слезой не скверните ихъ прахъ!

Не нужно ни пѣсенъ, ни слезъ мертвецамъ,
Отдайте имъ лучшiй почетъ:
Шагайте безъ страха по мертвымъ тѣламъ,
Несите ихъ знамя впередъ!

Львовъ, 31-го мая 1934 г.

I.

Освященіе памятника

1. *Божественная гр.-кат. Литургія на Высокомъ Замкѣ въ 9 час. утра. Во время литургіи поетъ мужской хоръ изъ Глинянъ подъ упр. М. Чайковскаго. Проповѣдь о. П. Скоморовича. Православная Литургія въ Св. Георгіевской церкви, Францисканская ул. 3, тогда же.*
2. *Освященіе урны и слово о. К. Чайковскаго на Высокомъ Замкѣ.*
3. *Шествіе съ Высокаго Замка на Лычаковское кладбище улицами: Театинской, Курковой, Францисканской, Жулинскаго и Пекарской.*
4. *Чинъ освященія памятника, панихида и передача памятника русской общественности предсѣдателемъ Центральнаго Талергофскаго Комитета сов. А. О. Гуллой.*
5. *Возложеніе вѣнковъ отъ организацій, обществъ, читаленъ, кооперативовъ и селъ.*
6. *Возвращеніе участниковъ въ Народный Домъ по ул. Руговскаго № 22.*

130

II.

Торжественная Академія

въ большомъ залѣ »Народнаго Дома«, посвященная памяти жертвъ Талергофа. Начало точно въ 16 ч. дня.

1. *Вступительное слово — произнесетъ А. О. Гулла.*
2. *Кантата: »Талергофъ«, слова В. Р. Ваврика, музыка А. Л. Ропицкаго, исполнитъ муж. хоръ О-ва »Муза« съ фанфарами при аккомп. рояля.*
3. *Привѣтствія.*
4. *Рѣчь крестьянина Д. В. Куровца изъ Батятичъ.*
5. *Рѣчь священника о. В. Венгриновича изъ Лаврикова.*
6. *Рѣчь студента Ѳ. Е. Хиляка.*
7. *Рѣчь М. С. Цебринскаго.*
8. *»Не плачьте надъ трупами«, муз. Черепнина, исполнитъ муж. хоръ О-ва »Муза«.*

Аккомпанируетъ проф. *Е. Коппъ.*

Хорами О-ва »Муза« и »Другъ« и стр. оркестромъ управляетъ *А. Л. Ропицкій.*

Народный Концертъ

въ большомъ залѣ »Народнаго Дома«, въ 20 ч. вечера.

I.

1. »Кантата«, муз. о. І. Яворскаго, исполнитъ мужской хоръ изъ Ляшкова подъ упр. Л. Д. Романовскаго.
2. »Сѣверная звѣзда«, муз. Глинки, исполнитъ смѣш. хоръ изъ Беньковецъ подъ упр. І. Дацкова.
3. а) »Пробудилась Русь«
   б) »Огни горятъ«.
   муз. Воробкевича, исполнитъ муж. хоръ изъ Глинянъ подъ управл. М. Чайковскаго.
4. »Попурри малорусскихъ пѣсенъ«, исполнитъ оркестръ мандолинистовъ воспит. бурсы Нар. Дома подъ упр. Я. Фидика.
5. а) »Живемъ своимъ житьемъ«, муз. А. Вахнянина,
   б) »Где сребролентый Сянъ«, муз. М. Копко,
   (соло бар. В. Плешкевичъ),
   в) »Лемковскія пѣсни«.
   исполнитъ мужской хоръ студ. О-ва »Другъ«.
6. »Хоръ плачекъ« изъ оп. »Русланъ и Людмила«, муз. Глинки, исп. смѣш. хоръ О-ва »Муза« во Львовѣ въ сопров. рояля.

ПЕРЕРЫВЪ 10 МИНУТЪ.

7. »Осѣдлаю коня«, муз. Варламова, исп. смѣш. хоръ изъ Куликова подъ упр. Л. Русевича.
8. »Русскія пѣсни« исполнитъ мужс. хоръ О-ва »Другъ«.
9. »Грустная пѣснь«, муз. Чайковскаго, исп. струнный оркестръ.
10. »Хоръ козаковъ« изъ оп. »Мазепа«, муз. Чайковскаго, исп. студ. хоръ О-ва »Муза«, въ сопр. рояля.
11. »Финалъ« изъ оп. »Русланъ и Людмила«, муз. Глинки, исп. смѣшанный хоръ О-ва »Муза«, въ сопров. струннаго оркестра. Дуэтъ въ хорѣ поютъ М. Ѳ. Лучева (сопр.) и Ѳ. П. Сандовичъ (бар.).
12. »За Русь« Цьороха — исп. соед. хоры.

ЖЕРТВАМЪ
ТАЛЕРГОФА
1914-1918
ГАЛИЦКАЯ ЗЕМЛЯ

Изъ „Календаря" О-ва Качковскаго
За 1920 годъ.
132

ЗА ЩО?

Кульпаркôвъ то така собѣ дѣра коло Львова. Лихіи кватири, лихіи харчи, гдесь далеко безустанно чути гомôнъ битвы. Вечеромъ, коли такъ кладешься спати на соломy, замыкаешь очи зъ молитвою: „Милый Боже, пôшли насъ завтра въ бôй!"

Пята година рано. Встае червоне сонце надъ горбками. Тамъ, на передѣ, на всходѣ, працюють знова; тамъ гремитъ и шумитъ, якъ вчера вечеромъ.

Гальопуе на кони полковый адъютантъ. У него дуже службова мина. „Herr Oberlieutenant — съ половиною эскадрона перешукати окрестни села! Тутъ роится вôдъ шпіонôвъ! Арештувати всѣхъ пôдозрѣлыхъ!"

„Servus!" И пôгнавъ дальше.

Черезъ десять минутъ я выѣзжаю зъ моими людьми въ свѣжій, ясный ранокъ. Лапати шпіонôвъ — фэ, до чорта! Але то все таки робота. Може яка сотня козакôвъ попадеся намъ по дорозѣ?

Поршна — моя перша остановка. Беру собѣ постенфирера и впадаю съ нимъ до священника. Той совсѣмъ не настрашеный, навѣть дуже гречный.

„Чи не позволите, пане оберлейтнантъ, шклянку вина у мене? Може и закусите де-що? Хочется ѣсти по такôй раннôй ѣздѣ!"

Вôнъ выглядае, якъ бы хотѣвъ благословити мене и моихъ людей. Чи дѣйсно мавъ бы бути шпіономъ той спокойный, пріязный чоловѣкъ? Съ пытаючимъ взглядомъ звертаюся до жандарма, що стоитъ коло мене.

Але той не сомнѣваеся, хватае за ковнѣръ попа и тащитъ его съ собою до стремена.

„Я вже довго чекавъ на тебе!“ выкрикуе и тормосить чоловѣка въ чорной реверендѣ. Той набожно складае руки и выглядае, що передаеся въ Божу ласку.

Злажу съ коня и съ кôлькома людьми иду до хаты. Уланы не поблажливый народъ! Перевертаютъ все верхъ дномъ. Находятъ смачни рѣчи тамъ, велики запасы шинки, ковбасы, горѣвки, богато горѣвки! Все приладжено для москалѣвъ. А тамъ, цѣлкомъ въ кутику шуфляды, пôдъ церковною утварею, лежитъ мосяжна куля, на котрôй написано: „Слава Богу“. То условленный знакъ, котрымъ здрадники легитимуются передъ москалями! Кто покаже таку кулю, тому ничого не станеся!

Я тычу драбови тую кулю въ нôсъ. Вôнъ вже бôльше не усмѣхается, здвигае раменами и мовчитъ. Вôнъ знае свою судьбу....

Тимчасомъ вахмистръ пригнавъ вôйта того села — сивого чоловѣка съ выразнымъ, умнымъ лицемъ. И у него найшли такожь таку саму кулю. Богъ одинъ знае, кôлько нашихъ хоробрыхъ жовнѣрôвъ мусятъ утратити житье, изъ-за тѣхъ шубравцѣвъ. Мимо воли рука хватае за шаблю!

„Aufsitzen!“ Стучатъ копыта коней по дорозѣ. Довгимъ трапомъ женемъ до Подъяркôвъ. Пôпъ и хлопъ, привязани съ правого боку до сѣдла жандарма, мусятъ бѣчи съ нами. Оба они старши люди. Пôпъ съ выгодованымъ животикомъ. Оба кашляютъ, стогнутъ, очи у нихъ выскакуютъ съ лоба. Я ѣду передомъ, ничого не чую и не вижу.

Въ Подъярковѣ та сама исторія. Хлопы ховаются по дѣрахъ, и мы забираемъ попа и вôйта.

„Я жъ не могу такъ сейчасъ вôдойти“ — протестуе священникъ — я мушу полагодити мои дѣла, щобы вернутися завтра.“

„Повороту тебѣ ощадятъ, псе! кричитъ вахмистръ и и вяже его разомъ съ вôйтомъ. Той оглядае своего колегу изъ Поршны, оба зновъ оглядаютъ попôвъ, ихъ лица хмарятся и наповняются гнѣвомъ и злобою.

И, наразъ, одинъ изъ нихъ, старикъ изъ Поршны, пôдноситъ руку и валитъ свого священника въ лице — разъ, другій, що ажь гукъ иде.

„Ты тому виненъ, що я на стари лѣта мушу бѣгчи, вываливши языкъ, що завтра я буду высѣвъ якъ собака“.

„Ты, лишь ты тому виненъ!“ — кричитъ и бье, и бье...

Вôд сылаю вахмистра жандармеріи съ двома попами и двома хлопами назадъ до Кулѣпаркова и ѣду дальше съ эскадрономъ, до Кагуева.

Ѣдемъ чуднымъ, густымъ лѣсомъ; надъ нимъ гуде шумъ битвы, а мы собѣ ѣдемъ поволи, та розглядаемся по бокахъ....

* * *

Якъ оповѣдавъ менѣ тое струнків уланскій поручикъ, такъ я и записавъ.

Эрнстъ Клейнъ).*

---

*) Я лишь перевѣвъ то, що печатала вѣденьска газета „Neue Freie Presse“ 12. октября 1914 г. въ № 18.008, яко фельетонъ подъ заглавіемъ: „Ein Ulanenritt“.

И думаю, що коли самъ катъ оповѣдае свои подвиги то онъ ихъ лучше памятае, якъ жертва, котру мучитъ. Отъ себе я давъ лишь инше заглавіе — я пытаю: „За що?“ — а отвѣтъ на то дадавала, дае и дасть всегда наша исторія! — *Переводчикъ.*

Миръ праху

Галицко-русскихъ узниковъ, пострадавшихъ въ 1914—1917 г. въ Талергофской долинѣ.

Чорна хмара въ полонинѣ—тяжко менѣ, я въ чужинѣ.
Въ нашомъ краю солнце грѣе, въ мене съ болю сердце млѣе.
Народна пѣсня.

Обѣмша мѧ болѣзни смертныѧ бѣды адова обрѣтоша мѧ, скорбь и болѣзнь обрѣтохъ.
Помощь моѧ отъ Господа, сотворшаго небо и землю.
Псал. 114.

Въ Талергофѣ близъ „hangara“*)
Мученикôвъ стоитъ хмара,
Поставленыхъ въ довгій рядъ.
А кругомъ нихъ съ лютымъ крикомъ,
Съ наѣженымъ острымъ штыкомъ,
Патролює дикій швабъ. —

Кружитъ злобный тираниско
Мовъ той лютый звѣръ-вовчиско
Коло гурмы овечокъ;
Очи въ него розжарены
Заискрились якъ въ гіены,
Коли робитъ на жиръ скокъ.

Окаянна лютôсть дика
Трясе нимъ мовъ электрика,
Такъ що цѣлый ажъ дрожитъ;
Мовъ той хорый въ лихорадцѣ
Шарпаеся у горячцѣ
И подъ носомъ шварготитъ:

*) hangary — шопы на аеропляны.

„Pfui! — zu hundert Teufel allen!
Ich bewache diese Spionen
Aus russischem wilden Land!
Was verkauften für die Rubel
Alle ganze Erde-Kugel
Unser teueres Vaterland“!... —

„О чекайте псы прокляти
Я вамъ мушу показати
„Was ist Soldat, das ist hoch“!
Заразъ мушу съ той голоты
Одного тутъ проколоти
Щобъ якъ песъ на мѣстци здохъ!...“

А несчастна толпа люду
Якъ то кажесь ани, „ду-ду“ —
Даже о тôмъ и не снитъ,
Що тутъ середъ Талергофа
Заразъ люта катастрофа
Кровцевъ землю ороситъ.

Раптомъ нагло въ одной хвили
Скочилъ якъ звѣръ. Изъ всей силы
Тлумъ народа розгромилъ,
Змѣрилъ „гвéромъ“ просто къ сердцю
Тай одному страстотерпцю —
„Багнетъ“ въ груди застромилъ! —

Крикъ со страшнымъ смертнымъ стономъ
Загомонѣлъ гейбы громомъ,
Плачъ въ народѣ разразивсь;
Смерть огниста сердце стисла,
Съ грудей тепла кровця трисла,
Трупъ на землю повалившсь.

Якъ бы громомъ поражена,
Жертва въ крови погружена
Судорожно жизнь кôнчитъ,
А германска дичъ-огида
Мовъ та люта змія-гидра
Надъ жертвою ще ся мститъ.

Съ жаромъ лютымъ возбѣшеннымъ,
Въ рукахъ съ мечемъ обнаженнымъ
Прискакуе швабска лють
До несчастной жертвы въ крови.
А кайданы и оковы
Руки, ноги жмутъ-гризутъ.

И зубами ажъ скрегоче,
Клине, плюе, теренькоче
Окаянный людоѣдъ.
Мстится еще и по смерти
Радбы съ лица земли стерти
Ненавистный русскій рôдъ.

„Pfui!“ шваргоче людогризокъ,
Я сповнилъ мôй обовязокъ,
Прецѣнь теперь есть „Kriegszeit“,
Тожь я мусѣлъ безъ пардону
Показати тому „Spion-у“
Мою швабску „Tapferkeit“.

Ой то швабске „тапферкайство“!
Съ него таке африканство
И громоты грохотятъ,
Що грядучи поколѣня
Въ ти тиранства безъ сомнѣнья
Увѣрити не схотятъ! —

Но щобъ въ правдѣ убѣдитись,
Прошу лише потрудитись
Въ талергофскій колосей:
Тамъ есть (правда очевиста)
„Пôдъ соснами“*) тысяча триста
Свидѣтелей правды сей!

Тамъ то свѣдки всѣмъ будучимъ
Поколѣніямъ грядучимъ
Голосити все будутъ,
Якъ бѣсилась швабска гидра,
Чія правда, чія крывда,
И чіи тамъ кости суть.

Тамъ ти скаже съ тѣхъ курганôвъ
Духъ безсмертный Галичанôвъ,
Пôдъ клятвою во Христѣ,
Про австрійску тюрьму страшну,
Якъ неправда правду ясну
Розпинала на крестѣ.

---

*) „Подъ соснами“ — мы называли кладбище. Тысяча триста мученическихъ головъ було „подъ соснами“ въ маю 1915 г., когда я выѣзжавъ изъ Талергофа. — Авторъ.

Горе! горе! братья мои
Тутъ въ нѣмецкомъ Вавилонѣ!
Плачи, зойки, стонъ, завôдъ!
Кождый нервъ ся содрогае,
Сердце въ грудяхъ завмирае,
Що пожалься Божій свѣтъ!

Тутъ несчастный Русъ смиренный
Багнетами оточеный
Попадае въ обморокъ,
Пôдъ „багнетомъ“ муситъ жити,
Спати, встати, воши бити,
Пôдъ багнетомъ кождый крокъ.

Пôдъ багнетомъ „менажъ-зупка“,
Пôдъ багнетомъ до выходка,
Пôдъ багнетомъ „zwei und zwei“,
Пôдъ багнетомъ грѣховъ кайся,
Пôдъ багнетомъ сповѣдайся,
Пôдъ багнетомъ и вмирай.

Пôдъ багнетомъ гробъ открытый,
Пôдъ багнетомъ трупъ зарытый,
Пôдъ багнетомъ въ лице бютъ,
Пôдъ багнетомъ написала
Тиранія, щобъ Русь стала
И на страшный Божій Судъ!

Горе братя Галичане!
Дрожатъ нервы, сердце вяне,
Меркне съ болю въ очахъ свѣтъ!
Якъ погляну що ся дѣе,
Якъ тутъ русскій рôдъ марнѣе
Слезой роситъ кождый слѣдъ.

Тутъ несчастный сынъ Бескида,
Русскій съ дѣда и прадѣда
„Тирольцевъ Востока“ внукъ
Днесь заплату вôдбирае,
На пни млѣе, погибае
Вôдъ германскихъ адскихъ штукъ.

Горе! горе! чорна доля,
Кругомъ стоны и неволя,
Неслыханный лютый гнетъ,
Всѣмъ намъ грозитъ смерть заглада,

Такъ що, здаесь, съ того ада
Жива душа не уйдетъ.

Повѣръ свѣте, тебе молю!
Жаднымъ перомъ, ни рукою,
Хотьбы яку соту часть,
Оргій тѣхъ, и тѣхъ страданій,
Тѣхъ тиранствъ и тѣхъ рыданій
Описати ся не дасть!

Смерть — погибель царитъ всюди
Стрѣлы въ плечи, штыки въ груди
Що ни впередъ ни назадъ,
Слеза слезу вытискае,
Рана рану постигае,
Що здается — живый адъ.

Всюда ужасъ, всюда зойки,
Всюда слезы, всюда іойки,
Всюда полно мукъ-тортуръ.
Всюда лячно ажъ морозно,
Бо всѣ каты ревутъ грозно:
„Alle Hunde auf die Schnur!!..“

Ни на що нема пардону,
Хоть лютому Фараону
Разовъ сотню поклонись,
Нѣтъ пощады, ни защиты,
Ни кому ся пожалити
Хоть земленько розступись! —

Сердце вяне и духъ гнется,
Бо и кождому здается,
Що якъ русскій человѣкъ,
Разъ попався въ ту Содому,
То пропавъ вонъ безъ пардону —
Разъ на всегда и во вѣкъ.

Проси, моли, извиняйся,
Въ рабске ярмо запрягайся,
Все задармо, все то ничъ!
Справдѣ — аминь русскимъ душамъ!
Бо тиранствамъ и катушамъ
Нема мѣры ни границъ.

Тѣ страждущи русски Іовы,
Тѣ потоки людской крови,

136

Тѣ побои вѣрогôвъ,
Тѣ наруги слôвъ поганыхъ,
Устрашилибъ нелюдяныхъ,
Азіятôвъ-дикунôвъ!

Ревутъ громы-ураганы,
Летятъ стрѣлы за стрѣлами
И разятъ насъ въ прахъ и пухъ!
Сердце въ грудяхъ леденѣе,
Боже милый що ся дѣе?
Завмирае живцемъ духъ!

Вотъ тамъ тучи бютъ горою,
А тутъ штыки граютъ ролю,
А тамъ клятьба клекотитъ.
Тутъ „spiona“ въ „einzel“ пхаютъ,
А тамъ Іова розпинаютъ
Ажъ серденько дриготитъ.

Тамъ священникъ воду носитъ,
Другій въ тачкахъ жида возитъ,
Третій щось гей геометръ
По выходкахъ порядкуе,
Тамтой въ „шпангахъ“ креперуе
Якъ въ веригахъ святый Петръ.

И на тѣ всѣ шалы адски
Смотрятъ власти „австріацки“
Съ улыбкою на устахъ.
Боже! — споглянь на обиды
Упôмнися нашей крывды
Сотри злобу въ пухъ и прахъ!!

Ну! и дѣйстно! — прійшло время
Що вороже люте племя
Получило мзду съ небесъ.
Бо вотъ нынѣ Божа слава
На ихъ царствахъ написала:
Мане-Текель и Фаресъ!!!

Иванъ Федоровъ-Федорычка.

Талергофске кладбище.

Талергофъ.

Славянское пекло.

Кто о немъ не знае? Нѣтъ села и мѣста въ нашей Галичинѣ и Буковинѣ, яке не оставилобы тамъ своихъ жертвъ.

Памяти тыхъ жертвъ присвячую мôй трудъ.

Пользуюсь матеріялами, яки були предложени депутатови бувшого австрійского парлямента Стшибрному, во время, коли за неправдивôсть поданыхъ фактôвъ можна було поставити пôдъ судъ. Кромѣ того послугуюсь тымъ, що самъ видѣвъ и пережилъ. Увѣряю, що наведени мною факты, то тôлько мала, незначительна часть преслѣдованья, мукъ и слезъ, пролятыхъ въ славянскôмъ пеклѣ: Талергофѣ.

Будучнôсть принесе намъ той счастливый моментъ, коли выйде въ свѣтъ обстоятельный трудъ по дѣлу мартирологіи русскихъ галичанъ и буковинцевъ; сегодня даемъ тôлько то, що въ такъ тяжелыхъ часахъ есть возможнымъ.

Той крикъ розпуки нехай иде въ свѣтъ и голоситъ ганьбу тои трусливои австрійскои арміи, котра розгром-

лена на поляхъ битвы, утѣкаючи, крала, рабувала, палила, нищила, рôвнала съ землею, била, арестовала, а передовсемъ мордувала и вѣшала!

А все то по приказу своихъ начальниковъ выродкôвъ эрцгерцогôвъ и идіотичныхъ, кровожадныхъ генералôвъ.

Въ часахъ наполеонскихъ говорили, що кождый французскій солдатъ носивъ въ торнистрѣ маршалкôвску булаву. Австрійскій жолдакъ не то! Онъ носивъ въ торнистрѣ шнуръ, щобы, по приказу своихъ богатырей-генералôвъ, утѣкаючи съ поля битвы, мôгъ по дорозѣ вѣшати невинныхъ старцѣвъ, дѣтей и женщинъ.

Дрожала Галичина! Тамъ на востоцѣ гремѣли каноны, а тутъ плачъ и рыданье наповнили мѣста и села! Однихъ провожали сумнымъ, гробовымъ гудѣньемъ звоны, другихъ-же сердце прошибаючій бренкôтъ кайданъ. Одни пôдъ каноны, други въ крыминалы и на шибеницѣ!

Гуляли гіены, гонили слѣдчи собаки, ловили невинни жертвы, заслуговали ôтзначенья и кресты!

А вжé найбôльшимъ богатырствомъ ôтзначалися мадьяре — дикуны, кровожадни гунны, издѣвателі и мучителі! Розбôйники и насилователи, убійцѣ и каты!!

Безкарнôсть тымъ умундурованымъ катамъ була запевнена!

Вартôсть людского житя у тыхъ защитникôвъ згангренованои австрійскои имперіи була така, якъ сегодня вартôсть австрійскои короны!

И що? Ото въ часѣ такъ сильного пôднесенья патріотичного духа въ першихъ мѣсяцяхъ вôйны и по уступленью русскои арміи, повѣшено съ засудомъ и безъ засуда шестьдесять тысячь русского народа!!

Батьки и сыны, ти офермы и рекруты, швайны и гунды, пôйшли на арматне мясо, на зарѣзъ, а други батьки и сыны, феретеры, здрайцы и кацапски лайдаки, дôждались сухои гиляки!!

Заскрыпѣли тысячи шибениць! Полялась кровь, — неповинная кровь!

Полялась и заляла тыхъ, що копали грôбъ русскому народу, котрый, съ вѣрою въ неминуемую погибель ворогôвъ, клавъ головы на поляхъ битвы, съ вѣрою въ русскую побѣду йшовъ пôдъ шибеницѣ, съ вѣрою въ единую, недѣлимую Русь гинувъ въ терезинскихъ казаматахъ, въ талергофскихъ норахъ, нѣмецкихъ и мадьярскихъ тюрьмахъ, съ вѣрою, що, хотя...

погибнуть прійдется,
По тюрьмахъ, баракахъ сырыхъ,
Дѣло однакъ отозвется —
На поколѣняхъ живыхъ!!

Арестуютъ!

Майже рôвночасно съ проголошеньемъ общои мобилизаціи, начались арестованья русскихъ галичанъ. Арестовано ихъ тысячи — тысячи! По селахъ арестовали жандармы при помочи звѣстныхъ нашихъ опекунôвъ. Приказы начальниковъ жандармеріи давали своимъ пôдчиненымъ ничѣмъ неограничену свободу дѣйствій. Тожъ можна собѣ представити, що дѣялось! Списы русскихъ людей, членôвъ читалень Общ. им. М. Качковского, Русскихъ Дружинъ и другихъ русскихъ обществъ були у нихъ точни, а если случайно кого-нибудь оставили, то приходили имъ съ помочью наши „друзья“. Въ вѣденскôй тюрмѣ мы найшли доносы со стороны нашихъ „друзей“, пôдписани повнымъ именемъ! Арестовано неразъ тôлько въ сорочцѣ, на поли, на пасовиску, безъ одѣжи и безъ средствъ, заковувано въ кайданы старцѣвъ 70 а даже 90 лѣтныхъ, часто съ женщинами и дѣтьми.

На Голгофту!

Такъ гнали ихъ цѣлыми милями до мѣста, жидôвскими улицями. Тутъ чекала несчастныхъ Голгофта! Ихъ били палицями по головѣ, плюли и били въ лице, кидали каменями и то не тôлько мѣйскій сбродъ и жиды но и братья во Христѣ и братья по народности! Мѣйскій малахъ и интеллигентъ, адвокатъ и урядникъ!

Члены Русскихъ Дружинъ, у которыхъ найдено трицвѣтни ленты, шапки сокольски и прапоры, мусѣли убрати шапки, ленты перевязати черезъ рамя и съ прапоромъ, пôдъ штыками идти пѣшкомъ до мѣста. Скôлько кулаковъ, скôлько палиць, кольбъ и каменѣвъ имъ попалось, поки дôбрались въ тюрьму, що була для нихъ въ той моментъ спасеніемъ! А вже, правду сказати, найбôльше попадалось нашимъ священникамъ! Ихъ считали предводителями тыхъ будьтобы темныхъ крестьянъ, и длятого приходилось имъ переносити о много бôльше побоевъ, котрыхъ не щадили особенно жиды. Ошибались наши ворога, считаючи русскихъ крестьянъ темною массою; тюрьмы доказали, що

138

наши русски крестьяне защищали русскую идею часто куда лучше гдекоторыхъ нашихъ интеллигентôвъ! Передъ нападами розъяреной толпы майже нѣколи не станула въ защитѣ жандармерія, напротивъ, дуже часто сама она окладала арестованныхъ кольбами. Дорогою на Голгофту були улицѣ мѣста Львова. Тысячни толпы народа, мѣйскій и пôдмѣйскій сбродъ перебуваючій днями и ночами пôдъ австрійскимъ намѣстничествомъ, то знова пôдъ германскимъ конзульствомъ, спѣваючи на перемѣну „Boże wspieraj“ и „Боже буди“ съ крикомъ „хай живе цїсар Вільгельм“ кидалися на идучихъ пôдъ штыками арестованныхъ русскихъ людей и били, били до крови, до утраты силъ!

Въ тюрьмахъ.

Счастливи, коли за ними закрылися двери тюрьмы! Но не всегда! Тутъ дôставалися въ руки ключникôвъ. Въ комнаты, де було мѣстця для трехъ, замыкали 15 и бôльше осôбъ, харчъ бувъ скверный, побои части. Особенно тяжко було арестованнымъ въ львôвскихъ полицайныхъ арестахъ, норахъ де не можна було передержувати бôльше чѣмъ 24 ч. нôчныхъ пяницъ и авантурникôвъ. Никого до переслуханя не призывали. Тôлько ключники тортуровали своими замѣчаніями, якъ на примѣръ: „Вчера повѣсили 10 здрадникôвъ, передвчера 12!“ Часомъ вырывали котрогонибудь и куда то увозили.

Ключники говорили: „Повѣсили!“

Можна собѣ отже представити, що дѣялось съ оставшимися, котрыхъ ждала будьтобы та-же судьба! Въ якôмъ станѣ психôчнôмъ находилися несчастни жертвы австрійского произвола, яки тортуры переходили, можемъ пôзнати изъ того, що вже въ первыхъ дняхъ многи сошли съ ума!

Стрѣляютъ, рубаютъ шаблями.

А коли тôлько наближався грохôтъ канонôвъ, сейчасъ ôткрывали двери тюремныхъ келій, формували бôльши транспорты по 400—500 и 700 людей и улицями мѣстъ, пôдъ конвоемъ сотней солдатъ, середъ крику, шума и побоевъ тысячной толпы, гнали на желѣзнодорожни стаціи. Въ товарови вагоны паковано по 100 и бôльше осôбъ, заковувано въ кайданы по 6—10 и 20 разомъ, такъ, що никто

не мôгъ рушитися, бо кайданы вгрызалися въ тѣло! Въ часѣ подорожи жовниры безъ милосердія били въ лице, по головѣ, руками и кольбами и копали ногами. И такъ н. прим. свящ. Михаила Ясеницкого били, поки окровавленый не упавъ на землю. Дня 31/VIII 1914 въ транспортѣ межи Львовомъ а Краковомъ убили жовниры свящ. Сохацкого.

Була страшна жара, але о воду просити не смѣвъ никто, бо смерть на мѣстци!

Львôвскій транспортъ, ѣдучій въ вагонахъ для худобы, черезъ три дни не дôставъ ни ѣды ни воды! Застрашени крестьяне плакали и молились; Изъ интеллигенціи пробовали просити о воду, но гôрько ôтпокутували. Д-ра Драгомирецкого жовниръ бивъ, поки кровъ не полялась струею. За що? — За то, що просивъ воды! На станціи въ Новôмъ Сончи маіоръ гусарôвъ ворвався до вагону и такъ довго бивъ свящ. Рыхлевского, поки той, обляный кровью, не упавъ безпритомный.

Дня 17/VIII 1914 транспортъ 34 интернованныхъ осôбъ, примушеный идти пѣшкомъ изъ Бакончицъ до Перемышля, стрѣтився о годинѣ 12½ въ пол. съ ôтрядомъ гонведôвъ. По короткôй розмовѣ съ комендантомъ транспорту, гонведы вытягнули шабли, кинулись на транспортъ и на мѣстци зарубали 29 осôбъ!!

Православного священника Сандовича изъ Ждыни, горлицкого повѣта, убивъ безъ слѣдства и суда офицеръ!!

О мукахъ, яки несчастнй жертвы переходили тяжко говорити, бо тутъ бракъ слôвъ! Безъ ѣды и воды 5—7 дней! Свящ. Ю. Гумецкій просивъ жовнира, свого парохіянина о воду — даремно! Тотъ съ слезами ôтповѣвъ, що имъ заказано подавати воду пôдъ найострѣйшою карою! „Дитино — сказавъ о. Гумецкій — приеягаю, що если верну, дамъ тобѣ въ уживанье моргъ поля до моей смерти,— дай тôлько воды!“ Даремно!!

Подумавъ-бы кто, що щадили женщинъ! Жену священника изъ Турья, Ясеницкую, офицеръ побивъ до крови!

Слухайте! Чи увѣрите, яки тортуры перейшовъ свящ. Иванъ Городецкій изъ Новицы?

Слухайте! Ноги и руки закуто въ кайданы, руки взадъ на крестъ, и такъ пôдтягнено его на шнурахъ, до стели вагону до горы, такъ, що ледви пальцями нôгъ дôстававъ до пôдлоги! Черезъ дорогу ажъ до Талергофу били его жовниры кольбами, а офицеръ нагайкою и желѣзнымъ прутомъ! Изъ головы и тѣла текла кровь струею! Не выдержавъ мученикъ! Зôйшовъ съ ума! Но и въ Талергофѣ

139

не змилосердилися надъ нимъ! Черезъ 48 годинъ сидѣвъ еще въ кайданахъ на рукахъ и ногахъ, безъ хлѣба и воды!!

Г. Вѣру Драчинскую, братаницю краевого вицемаршалка на Буковинѣ и учительку Янину Маргаровичь въ транспортѣ изъ станціи въ Станиславовѣ, дня 30/VIII 1914, напали нѣмецки жовниры, збили до крови, а коли обѣ упали на землю, обернули ихъ лицемъ до земли и пóрвавши за ноги, тягнули такъ по болотѣ и шутрѣ!! Г. Мардаровичь среди тыхъ мукъ стратила притомнóсть! Батьки обохъ ихъ дивились на муки-тортуры своихъ дѣтей!!

Въ Талергофѣ.

Брама талергофского пекла.

Крестьянинъ изъ Болотны, пов. перемышлянского бувъ арестованъ 28/VIII 1914. Безъ слѣдства и переслуханя прилучено его до транспорту въ Талергофъ! Руки и ноги сковано ему такъ коротко, що не мôгъ рушитися! Въ часѣ подорожи били и катували! По пріѣздѣ въ Талергофъ вôнъ еще 14 дней и ночей лежавъ въ кайданахъ! Тогды розкуто его на пôвъ годины. Не проговоривъ ни слова. Пôднêсъ руки скровавлени до неба и перекрестився, а за пôвъ годины скуто его зновъ! Съ того дня два разы денно по пôвъ годины снимали съ него кайданы, но то не улучшило вже его судьбы! Занечищена одѣжь и тѣло

сталося гнѣздомъ робацтва, тѣло его покрылось страшными ранами! Отъ часу до часу застогнавъ! И помалоумиравъ въ очахъ всѣхъ! Ажъ змилосердився надъ нимъ жовниръ 27 п. полку: ударомъ кольбы въ голову добивъ его!! И такъ скѣнчивъ мученикъ свою жизнь!

Въ Талергофѣ повнили службу жовниры 27 п. полку пѣдъ командою капитана Гашлинга, чоловѣка безъ серця! Онъ ѣткрыто говоривъ, що шкода такихъ псѣвъ, — зрадникѣвъ везти до Талергофу! Еслибы то залежало ѣтъ него, казавъ бы уставити всѣхъ въ рядъ и выстрѣляти канонами! Тожъ йшли слѣдами своего коменданта пѣдчинени ему жовниры! Зачали свою роботу сейчасъ послѣ высѣдки изъ вагонѣвъ. Били кольбами, палками, желѣзными дротами, копали ногами, плюли и били въ лице, а патрѣотичне населенье швабске помагало, що силы стало!

Число интернованныхъ въ Талергофѣ мужчинъ, женщинъ, дѣвчатъ и дѣтей доходило до 7—8 тысячъ! Единымъ намѣреньемъ сторожи було — згладити со свѣта ти несчастни жертвы, противъ которыхъ власти не могли собрати жадного обвиняючого матеріяла. Роботу катѣвъ выповняли капитанъ Гашлингъ, полковникъ Стадлеръ, а помѣчниками ихъ були сфанатизовани сторожи и жовниры. Не було дня, щобы кѣлька жертвъ не понесло мученичу смерть!

Початково перебували интерновани пѣдъ голымъ небомъ. Встромлено въ землю 4 колы, поза которѣ пѣдъ карою смерти не вѣльно було станути ногою! И такъ сидѣли всѣ разомъ, мужчины и женщины. Ночи холодны, теплои одѣжи не було. Потребы свои мусѣли залагоджувати тамъ, где сидѣли и спали. Кто осмѣлився въ ночи (для потребы) переступити означене мѣстце, того пробивали штыкомъ на мѣстци. Три дни не дали ни хлѣба ни воды! Ночью ходили жовниры межи спячими, копали и били, а кому була еще жизнь дорога, не смѣвъ ѣтозватися!!

Наконецъ перепроваджено интернованыхъ до „гангарѣвъ“. Були то велики шопы на аэропляны. Черезъ 5 дней спали на цементовѣй пѣдлозѣ, потѣмъ дали трохи соломы, котра черезъ кѣлька годинъ стерлася на сѣчку и порохъ.

Въ однѣй такѣй шопѣ помѣщено двѣ тысячи интернованныхъ мужчинъ и женщинъ, и двери закрыто Показалося, що спати було не можливо, бо бракло мѣстця. Примушены були кластися такъ, що другій рядъ клавъ головы на колѣна першого ряду, третый на колѣна другого и т. д. и то спали тѣлько на бѣкъ, бо на плечи браклобы мѣстця. Никто не мавъ бѣлья, не було и грошей, бо всѣ въ часѣ

дороги ôтобрано. Цѣлыми мѣсяцями люди ходили въ однôй сорочцѣ, поки она сама не розлетѣлася въ лахи. Ничого дивного, що розмножилось робацтво.

Дня 15/IX 1914 пріймовъ полковникъ Стадлеръ и повторивъ приказъ, що кождый, ктобы смѣвъ не послухати сторожи, буде на мѣстци убитый. Того приказу жовниры точно придержовалися.

Примѣръ: Дня 20/IX 1914 о год. $^1/_2$1 въ пол. стояли всѣ интернованѣ въ рядахъ. Въ першôмъ рядѣ впавъ въ очи жовнирови молодый 20-лѣтный мужчина Каетанъ Журовскій. Жовниръ провокувавъ! Крикнувши наразъ „цурикъ“, вôнъ кинувся на Журовского и пробивъ его штыкомъ, такъ, що бѣдняга павъ трупомъ. Розъюшенѣ жовниры убивали для власнои пріятности! Одного крестьянина поставивъ жовниръ пôдъ шопою и приказавъ не рушатися! Самъ, переходячи коло него, кинувъ недокурену папиросу крестьянину пôдъ ноги. Той приступивъ ею тихонько ногою, щобы собѣ пôзнѣйше пôдняти. Наразъ жовниръ обертаеся, не увидѣвши папироса, пустивъ штыкъ въ саме сердце крестьянина! Мученикъ повалився неживый на землю.

И чи тôлько пять, шесть такихъ случаевъ було?! Нѣтъ! Ихъ десятки.

Особенно по звѣрски обходився пôдофицеръ Пиллеръ. То бувъ звѣръ въ людскôмъ тѣлѣ, и его руки замаранѣ невинною людскою кровью.

Свои людски потребы мусѣли интерновани полагоджувати групами по 10—20 осôбъ, надъ ровами, въ присутности жовнирôвъ, мужчины и женщины, дѣвчата — всѣ разомъ! На команду „нидеръ“ мусѣли всѣ сѣдати, а на „ауфъ“ вставати! Горе тому, кто спôзнився! Д-ръ Маковскій изъ Станиславова на коменду „ауфъ“ спôзнився, и жовниръ сейчасъ, пробивъ ему штыкомъ задную часть тѣла на кôлька центиметрôвъ глубоко!

Офицеръ кинувъ на землю папиросу, 20-лѣтный парубокъ схилився, щобы поднести ею, но въ тôмъ-же моментѣ зôставъ пробитый штыкомъ. Въ лежаче на земли мертве тѣло тотъ же жовниръ воткнувъ штыкъ еще четыре разы. Случайно надôйшовъ на тое полковникъ Стадлеръ, а коли жовниръ ему найспокôйнѣйше замельдувавъ о случившôмся, тотъ крикнувъ: „nieder mit den russischen Schweinen, wenn jemand nicht passiert, sofort niedermachen!“ („Долой русски свиньи, кто не слухае, сейчасъ его замордувати“). Ничого дивного, що жовниры бавилися житьемъ людскимъ!

Но и нѣмцѣ сталися жертвою тои кровожадности. Во время безмысленного арестованя попали въ Талергофъ два братья Лянгеръ изъ дрогобыцкого повѣта. Арестовано ихъ за то, що мешкали у русского священника Вербицкого. Одинъ изъ нихъ бувъ народнымъ учителемъ, другій студіовавъ теологію и бувъ членомъ нѣмецкого академичного общества въ Вѣдни. При роздаваню менажи мусѣли всѣ стояти „габтахтъ“, кто рушився, дôстававъ штыкомъ! Учитель нѣмецъ рушився. Сейчасъ прискочивъ до него жовниръ и такъ сильно ударивъ его кольбою по головѣ, що той облятый кровью, упавъ на землю.

Тутъ-же стоявшій братъ его теологъ задрожавъ и сказавъ: „Ради Бога, що робите!?“ — но дорого мусѣвъ бѣдняга заплатити за свою смѣлôсть! Жовниръ пхнувъ его штыкомъ въ шею! На счастье рана не була смертельною. По якôмсь часѣ удалося поручникови Бехтлеви переконати власти, що оба братья то родовити нѣмцѣ, члены нѣмецкихъ обществъ, и съ бѣдою ихъ увôльнено.

Чи треба тутъ вспоминати еще о тôмъ, що гнали всѣхъ до всякихъ робôтъ, а вже особенно выбирали интеллигентôвъ? Священникôвъ змушувано терроромъ и битьемъ до сбиранья руками кôнскихъ ôгходовъ, а жены священникôвъ и адвокатôвъ мусѣли прати жовнѣрски бруды!

Було то въ падолистѣ 1914 года. На поли поставлено цѣлый рядъ палатокъ-цельтôвъ, въ котрыхъ люди спали при трескучихъ морозахъ на голôй земли. Одни бѣгали кругомъ цельтовъ и такъ грѣлися, други лягали, щобы вже бôльше не встати! Гдекотори осмѣлилися звернутися съ просьбою до доктора Маера, щобы улучшивъ долю несчастныхъ, невинно мордованыхъ, а той сказавъ: „Добре булобы, щобы всѣ интерновани були вже тамъ пôдъ соснами, на кладбищи, мѣстця тамъ досить!“

Съ кôнцемъ падолиста пріѣхавъ въ Талергофъ штабовый лѣкаръ, а увидѣвши таке пекло, зарядивъ будову баракôвъ.

Коли станули перши бараки, треба було постаратися о вычищенье непранои мѣсяцями бѣлизны и одѣжи отъ милліонôвъ робацтва. Знайшовся и на то способôъ! Чищенье то дѣялося пôдъ голымъ небомъ, при 15 степеняхъ морозу. Люди мусѣли групами роздѣватися до нага, бѣлизну и одѣжь отдавали до печи, сами зливали себе горячою водою, а волосье смаровано имъ боровою васелиною. По такôй купели, голи, на трескучемъ морозѣ, чекали годину и бôльше пôдъ открытымъ небомъ на одѣжъ, котра

парилася въ печахъ. Скôлько изъ нихъ переплатило таку купель житьемъ?...

А що дѣялося съ женщинами и дѣвчатами!? Войско окружало ихъ кордономъ и при жовнѣрахъ они мусѣли роздѣватися до нага, митися, и мазати всѣ волосья васе-

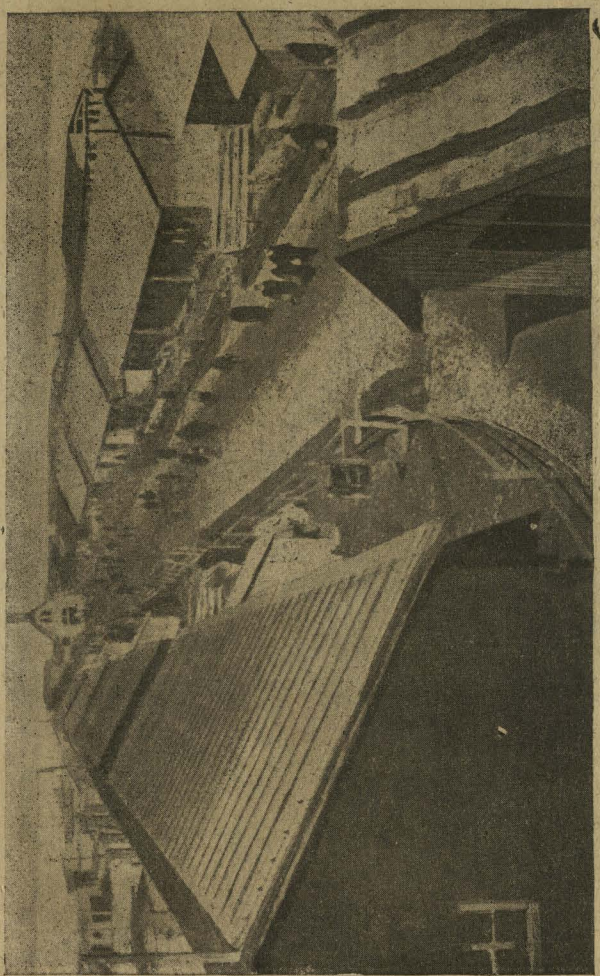

Бараки другои десятки.

линою! А все то при грубыхъ, безстыдныхъ швабскихъ жартахъ.

На вѣчну память своеи военнои нѣмецкои культуры паны-офицеры ти сцены фотографовали!

Въ грудни 1914 года число интернованыхъ въ Талергофѣ выносило 7000 осо̂бъ! Въ баракахъ на 100 осо̂бъ помѣщувано 300 и бо̂льше.

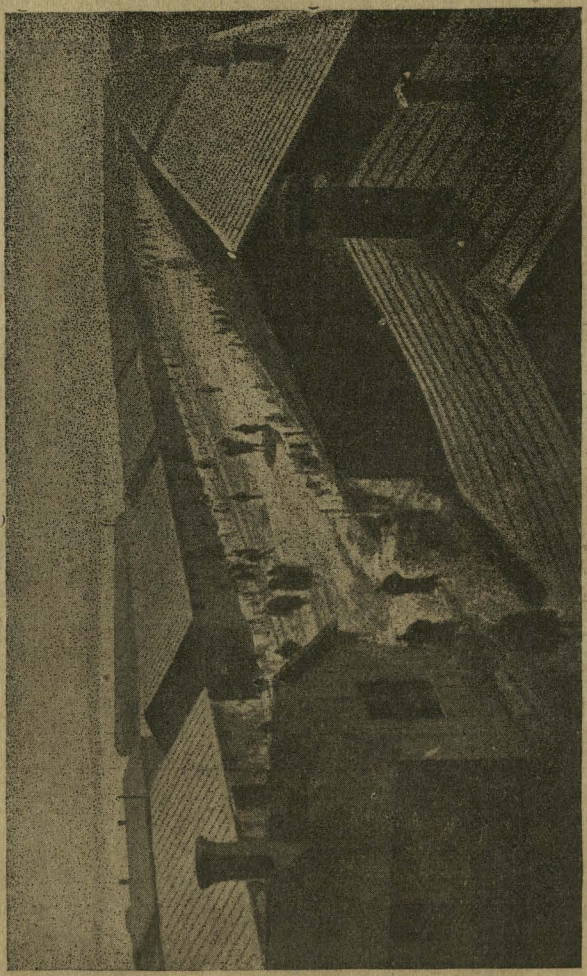

Бараки третои десятки.

Черезъ дахъ капавъ дощъ и ишовъ снѣгъ; солома зо̂гнила, голодъ доскулявъ и... выбухла холера, плямистый и голодовый тифъ и червонка. Милліоны робацтва розносили заразу съ одного на другого. Зараза усилилась такъ, що денно умирало 50 и бо̂льше людей. Лѣкари, въ капturахъ и маскахъ (такъ, що то̂лько очи и но̂съ було видно)

казали выносити хорого передъ баракъ и опуковали его тростинкою съ далека. На тôмъ кôнчилася лѣкарска помôчъ. Трупы лежали въ баракахъ въ гною кôлька дней. Здоровый лежавъ межи двома трупами. Бувъ случай, що хорый зарывся въ гнôй и тамъ померъ, на него положився другій и той згинувъ. Коли забирали того другого, рушили случайно гнôй и найшли першого трупа, на пôвъ розложившогося! Наконецъ дôйшло до того, що неописаный страхъ огорнувъ всѣхъ! Изъ трехъ лѣкаревъ двохъ заразилося! Ажъ одного дня лѣкаръ, его прислуга и войско утѣкли изъ табору, оставивши несчастнй жертвы на произволъ судьбы!

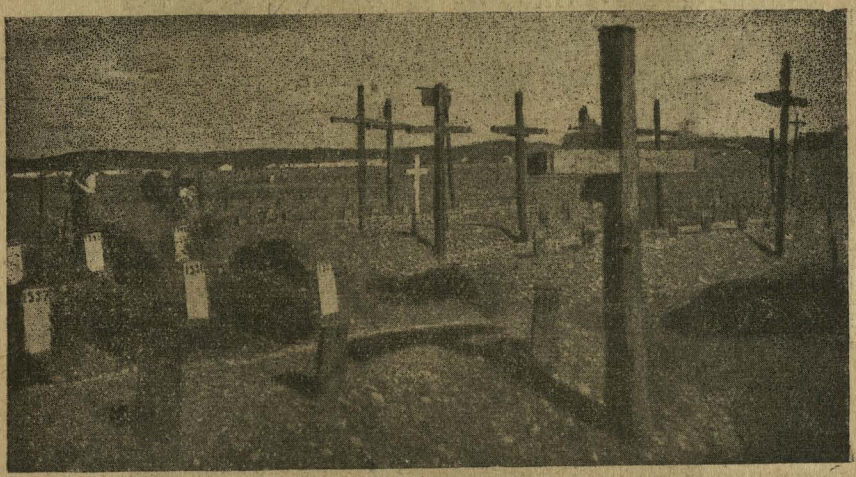

Идѣже нѣсть болѣзни, ни печали, ни воздыханія...

Доперва съ кôнцемъ лютого 1915 года зачали помѣщувати хорыхъ въ осôбныхъ баракахъ, такъ званыхъ шпитальныхъ. Прислугою, доглядаючою хорыхъ, були преступники, злочинцѣ изъ евакуованои станиславôвскои тюрьмы. Та банда владѣла безъ милосердія: крала, рабувала, що пôдъ руки попало, била и прямо мордувала! Умершимъ открывали уста и вырывали штучни и золоти зубы и ôтрубували пальцѣ съ перстенями! Були случаи, що пôдчасъ вырыванья зубôвъ, або ôтрубуванья пальцѣвъ, хорый въ агоніи кричавъ о помôчь! Були случаи, що при обдукціи хорыхъ, найдено въ желудку тôлько солому!

Съ помочью духовною спѣшивъ всегда свящ. Владиміръ А. Венгриновичъ, а лѣкарскою д-ръ В. Могильницкій. Ничого удивительного, що тысячи изъ интернованыхъ

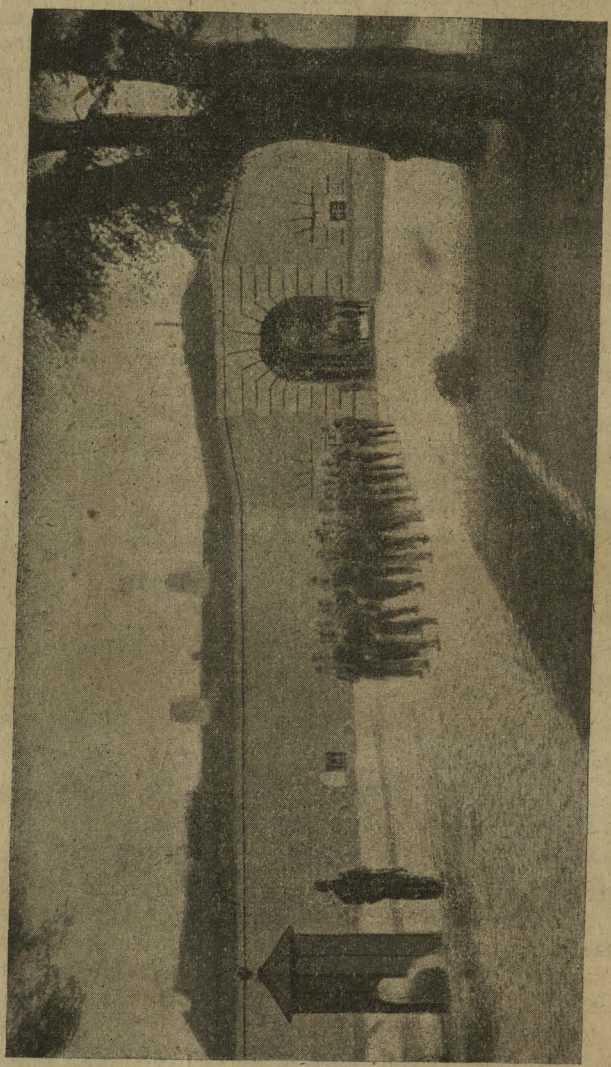

Входъ въ терезинску крѣпость.

вспоминаютъ ихъ съ благодарностію, а имена ихъ запиш
исторія мукъ русского народа золотыми буквами.

143

Весною 1915 года пріѣхавъ въ Талергофъ транспортъ въ числѣ 600 человѣкъ изъ Терезина, старои крѣпости въ пôвнôчной Чехіи. Туда доходили также вѣсти о страшнôй нуждѣ и неминуемôй смерти въ Талергофѣ, тожъ ничого дивного, що, коли они узнали, що ѣдутъ въ Талергофъ, засумувалися.

Въ Терезинѣ жилось безъ порôвнаня лучше, уже хотябы длятого, що сторожили ихъ майже сами чехи. Часомъ тôлько появлялись солдаты-нѣмцѣ, котри не лучше обходилися съ интернованными ôтъ своихъ братчикôвънѣмцѣвъ въ Талергофѣ. Чешское общество, узнавши кто то такій ти страшни преступники, ôтносилось сочувственно и при всякôй случайности приходило съ моральною и матерьяльною помочью. Соколицы-чешки собирали по домахъ бѣлье, одѣжъ и обувъ, щобы одягнути тыхъ несчастныхъ, котрыхъ арестовано въ однôй рубащцѣ. А коли у интернованныхъ зачали появлятися гроши, весь таборъ съорганизовався, основано „Братскую Кассу“. Въ тôмъ направленіи трудились съ самоотверженіемъ О. М. Байковая и судья Глѣбовицкій. Они ходили, просили, собирали у кого можна було, а послѣ роздѣляли бѣднымъ. Зимою, съ разрѣшенія команды и съ помочью чешки „мамички“, котра довозила все потребное, варили въ великихъ кôтлахъ чай и розносили по казаматахъ такъ, що кождый крестьянинъ получавъ шальку горячого чаю и кусокъ хлѣба. Молодежъ, на скôлько то було возможнымъ, занималась читаньемъ книжокъ, издавала рукописный журнальчикъ „Интернованное Эхо“ и гумористичную газетку „Терезинская вошь“.

Ничого дивного, що терезинцы съ своимъ пріѣздомъ внесли въ талергофскую жизнь бôльше житья, бодрости и смѣлости. Отношенія въ Талергофѣ и такъ уже були перемѣнились; разрѣшено читати газеты, курити, сходитися на пробы спѣву и т. д., що послѣдовало съ пріѣздомъ въ Талергофъ инспектора таборôвъ интернованныхъ ген. Бачинского.

Такъ было ажъ до хвилѣ, коли начався наборъ рекрутôвъ. Погибающая Австрія спасается талергофскими арестантами!! И ставились передъ комисію. Фамилія ваша, где родились, коли и т. д., національность: русская, розговорный языкъ: малорусскій. И осталосьбы такъ! Нѣмцѣ уже були привыкли называти насъ „руссами“. Но чого сидѣвъ при комиссіи безплатный, политичный информаторъ „пан оберлєйтнант Чировський?“ Не ма „русскихъ“ и „малорусского языка“ крикнувъ, есть тôлько „украïнцї“ „и украïньський язик“! И постарався „пан Чировський“!

Всѣхъ, котри назвали себе „русскими“ окружали солдаты съ штыками и вели въ „айнпли“. Пріѣхавъ изъ Граду военный судъ, „пан Чировський“ обробивъ справу, всѣхъ на 30 дней „айнцля“, на 2 годины пôдвѣсити на стовпѣ, а потôмъ пôдъ штыкомъ до войска!

Въ тôмъ дѣлѣ пріѣхавъ бувъ также въ Талергофъ ген. Бачинскій. У входа до табору стрѣтивъ массу крестьянъ, вертаючихъ отъ роботы. Вы полякъ? спрашиває. Нѣтъ! Якъ говорите? По русски! Отвѣчаютъ крестьяне! „Da sehen sie meine Herren, alle diese aus Galizien sprechen

Похороны бл. п. о. Олимпа Полянского.

russisch!“ „Всѣ изъ Галичивы, говорятъ по русски“ сказавъ генералъ до окружающихъ его сфицерôвъ.

Но „стовпъ“ не минувъ! Многи не выдержали, обомлѣвали!

Новобранцы выѣхали. Въ Талергофѣ остались сами старики и женщины. Голодъ ужасный! Смерть голодовая забрала еще многихъ. И хотя притѣсненія и преслѣдованія майже устали, хотя ôтъ штыкôвъ не гинули, то гинули съ голода. Въ такôмъ состоянію заставъ талергофцевъ 1917

тодъ! Передъ праздниками Воскресенія прійшла вѣсть, що интернованныхъ освободятъ, тôлько якусь часть вышлютъ на т. з. „конфинованье“. Радôсть безграничная. Значитъ увидимъ нашу рôдну, русскую Галичину, нашу родину, нашихъ дѣтей! Прійшовъ приказъ! Мы оставили Талергофъ, тôлько тамъ „пôдъ соснами“ остались тысячи невинныхъ жертвъ, свидѣтели австрійского произвола и нѣмецкой культуры!

Косма Николаевичъ.

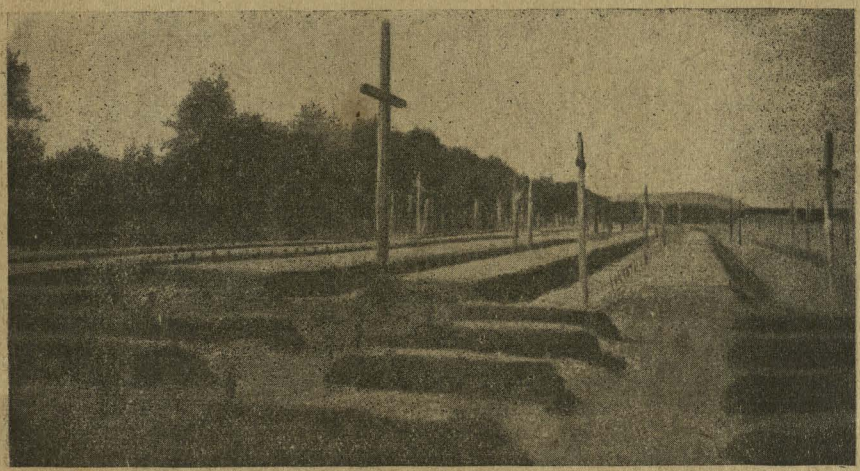

Пôдъ соснами.

Шатмаръ-Немети. Мискольчь.

Не лучше дѣялося и въ другихъ таборахъ для интернованныхъ. Передъ нами документъ покойного уже нынѣ совѣтника бл. п. Горницкого. Изъ того то документа, приготовленного въ судъ, яко жалоба противъ австрійского правительства, беремо гдеяки моменты интернованья на мадьярщинѣ въ Шатмаръ-Немети и Мискольчи.

Дня 30/VIII 1914 въ недѣлю пополудни явився въ моемъ домѣ вахмистръ жандармеріи Иванъ Юзькôвъ въ товариствѣ жовнира Ивана Волошина и удаючи своимъ захованьемся, рухами и способомъ говореня неограничену власть — диктатора, сдѣлавъ у мене ревизію, арестовавъ и ôтставивъ въ окружный судъ въ Коломыѣ. Мои вопросы, за що мене арестовано, оставали безъ ответа. Не позволено внести жалобу ни въ судъ, ни въ староство, ни въ команду жандармеріи. Среди грубого и нелюдского обходженя со мною черезъ жандармôвъ, стражникôвъ и вôйсковои варты, ухибляючого моему соціальному положеню и вѣкови, ôтданый на ласку и неласку ихъ тривьяльного гумору, обливаный струею ординарныхъ слôвъ, якъ: драбъ, песъ, лайдакъ, здрадникъ, здрайца сондовый райца, на шибеницю съ нимъ и т. п., ôтъ морального болю и физичного умученя я ôтходивъ ôтъ розума и попавъ въ отчаяніе. Передвчасный судъ товпы сдѣлавъ изъ мене опасного преступника. Пôдъ вліяніемъ стражникôвъ, панôвъ моего житья и смерти, я видѣвъ передъ собою тôлько страшну, позорну смерть черезъ повѣшенье, або еще честну черезъ рострѣленье, безъ надѣи найти, якій судъ, або справедливôсть.

Тюрьма минула, въ памяти остались впечатлѣнія перебутыхъ мукъ, записани глубоко ôтчутымъ терпѣньемъ, кровью на моемъ здоровью, на души. Тое чувство сдѣланои менѣ крывды и несправедливости, мучило мене тѣмъ бôльше, що, яко судья перенятый деликатнымъ понятьемъ рôжницѣ зла ôтъ добра, не добачувавъ въ собѣ ниякои вины.

Дня 5/IX 1914 осôбный поѣздъ перевêзъ мене съ другими такими же якъ я преступниками изъ Коломыи въ тюрьму станиславôвского дивизійного суда краевои обороны ажъ до Шатмаръ-Немети на Венгріи. Черезъ цѣлый часъ ѣзды я не мавъ въ устахъ ни крапли воды. Съ голоду и умученя попавъ я въ пôвъ-сонъ, съ котрого будили мене грубьянски крики нашои сторожи, запрещаючои намъ дивитися черезъ ôкно, щобы котрый изъ насъ не здрадивъ своихъ впечатлѣній непріятелеви.

Середъ найординарнѣйшого крику мадьярскои товпы и офицерôвъ, пôдъ градомъ каменя, махинально пôднимавъ я ноги. Съ голоду, жажды и морального умученя опускаютъ мене силы, въ очахъ стае темно, пакуночокъ изъ рукъ падае, но чувствительный ударъ кольбою, рыкъ товпы, градъ каменя, будятъ мене, а ôстрье штыка додае силы.

Тюрьма наша була въ магазинѣ парового млына, безъ ôконъ, вохкôсть, груба верства болота, смѣшана съ соломою выгрясенною изъ шпитальныхъ сѣнникôвъ. Шестьсотъ арестантôвъ мужчинъ и женщинъ ôтъ 8 лѣтныхъ дѣтей до 80-лѣтныхъ старцѣвъ.

Кидаюсь въ болото бокомъ, бо положитися на плечи не було мѣстця. Разъ на день выпроваджувано насъ на берегъ рѣки въ цѣли заспокоюваня людскихъ потребъ. Уставлено насъ въ рядъ, а дѣялось все на команду жовнѣрôвъ при безграничнôй радости и восхищенью, при наруганяхъ и рыку окружающои насъ товпы патріотôвъ.

Для заспокоеня меншои потребы стояла въ магазинѣ бочка, а коло тои кôлька полѣнъ, щобы туда дôстатись. Священникъ изъ Ляцкого шляхотского 76-лѣтній старичокъ, ставши на ти полѣна, стративъ рôвновагу и головою въ низъ упавъ въ бочку. Вытягнено его безъ знакôвъ житья и тôлько по довшôмъ часѣ друзья арестанты спасли его.

Дня 8/IX 1914 въ полудни уставлено насъ передъ тюрьмою и такъ казали намъ стояти до 10 ч. вечера. Потôмъ — похôдъ на стацію куда? Чи дни наши почислени, чи чекае насъ шибениця?

У возѣ насъ 60 осо́бъ, рушитися не во́льно, ани говорити. Ноги попухли. Въ физично́мъ и морально́мъ пригнобленю доѣхали мы 9/IX 1914 до Мискольча безъ ѣды и воды. Въ часѣ дороги изъ стаціи въ тюрьму все такъ складалося, щобы пригадати намъ пекло на земли.

Не забуду хвили, якъ якась словачка о́тозвалася до насъ. „Не бойте се, Богъ съ вами“, но дальши еи слова заглушило мадьярске „басама теремтете!“ На подво́рю тюрьмы мадьярски солдаты выставили шибеницю съ шнуромъ, а на грубо́мъ мурѣ означили мѣстце где буде розстрѣлъ.

Въ одно́й комнатцѣ, где могло помѣститися 15 людей, помѣщено 60! Гнила солома, вохко́сть, воши, плюсквы, стоноги и т. п. робацтво. Узники друзья потребы свои заспокоюють до коновки съ во́дою до питя! Я спавъ по́дъ о́кномъ. Ночью дощъ змочивъ мене совсемъ! Я перестудився и зачинаю хорувати. Болѣзнь загнѣздилася въ моихъ грудяхъ. Гонятъ насъ до робо́тъ якъ историчныхъ невольнико́въ.

Рано брудный плынъ, называный черезъ кухаро́въ разъ кавою, то знова чаемъ або зупою. Говорено, що въ начиня, въ котрыхъ варилася для насъ зупа, кухари, що спали въ кухни заспокоювали свои людски потребы.

А що гро́шми можна було и мадьярского жовнира перекупити, я корыставъ изъ зашитыхъ въ сорочку грошей и якійсь часъ то держало мене. Но коли грошамъ прійшовъ конецъ, въ очи мои заглянувъ голодъ.

Я, совѣтникъ суда ставъ невольникомъ до найстрашнѣйшихъ робо́тъ! По́дъ грозьбою штыка, по́дъ ударами кольбы я носивъ „кибли“, повни людскихъ о́тходо́въ, я чистивъ выходки, въ зимно́й водѣ правъ коло студни сорочку! Разъ входячи до выходка жовниръ жидъ уло́мнувъ мене: „Щобысь не повалявъ дошки, бо будешъ языкомъ лизати!“

Воши, плюсквы и проче робацтво множилося милiонами.

То все посвѣдчатъ: Теофиль Копыстянскій совѣтникъ суда въ Коломыѣ, д-ръ Николай Глѣбовицкій, о. Павелъ Глѣбовицкій, деканъ въ Слобо́дцѣ лѣсно́й, Антоній Гладыкъ, управитель лѣсо́въ и доменъ въ Ватра молдавица и д-ръ Болеславъ Порай Мадейскій изъ Маріямполя.

Изъ документовъ бл. п. Горницкого подавъ

К. Николаевичъ.

Пріѣздъ въ Талергофъ.

Було се въ четверъ, 17 вересня першого року вôйны. Вже добре смерклося и на небѣ показувались не смѣло блѣдонькіи звѣздочки, коли нашъ поѣздъ, складаючійся изъ вагонôвъ „для 6 коней, або 40 люда“ заѣхавъ на станцію „Abtissendorf“ пôдъ Грацомъ.

Въ вагонахъ сидѣли на лавкахъ, або стояли въ вôдчиненыхъ дверяхъ русскіи галичане: интеллигенты и мужики; выразъ ихъ лицъ свѣдчивъ о великôмъ змученью, бо черезъ цѣлый день ѣзды, пôдчасъ коли сонце пражило своими горячими лучами, не дôстали ничого, чимъ бы могли угасити нестерпиму жажду.

Теперъ, коли поѣздъ задержався на стаціи и дався чути приказъ, щобы высѣдати, лиця узникôвъ оживилися, бо кôнчилась наконецъ прикра ѣзда и непевнôсть, куда ихъ вéзутъ пôдъ конвоемъ.

„Ну и слава Богу! Пріѣхали мы вже на мѣсце“ — подумавъ неодинъ изъ насъ съ облегченьемъ, пригадавши собѣ, що оповѣдавъ намъ комендантъ конвоя; на наши пытаня, куда ѣдемо, казавъ, що везутъ насъ до одной стаціи коло Грацу, тамъ переночуемо, на другій день пôдемо дальше пѣше на мѣсце призначенья, где будемо примѣщенй въ касарняхъ и тамъ спокôйно, переждемо вôйну, котра прецѣнь скоро скôнчится.

Мы привыкли вже до того, що команды треба слухати и сейчасъ выконувати не зволѣкаючи, що приказано. — Тожъ скоренько, где ще двери були замкненй, ихъ вôдчинено, спущено помосты и мы всѣ числомъ около 400 человѣкъ, зачали сходити зъ вагонôвъ. Напередъ зôскочили молодши, повольше вже сходили старши и женщины, а кôлькохъ старенькихъ треба було спровадити обережно пôдъ руки.

Ледви мы опинилися на земли, якъ насъ обскочили жовнѣры, але не лише зъ нашого конвою; очевидно выйшло

*

богато чужихъ намъ на встрѣчу съ карабинами и штыками, на нихъ нафлянцованими. Декотри зачали засвѣчувати факлѣ.

Мы съ здивованьемъ глядѣли на нихъ. Они обступили насъ, приказали уставлятися въ чвôрки, заохочуючи штурханцями, крикомъ и ударами кольбами. — „Ой-ой“, „ой Боже“, „охъ“ — було чути зо всѣхъ сторонъ, бо жовнѣры за найменше ухибленье, за непросте, або нерôвне стоянье били кольбами.

„Зле“, подумали мы. — „Непевнôсть не то, що не скôнчилася, але теперь доперва не знаемо, що съ нами станеся“ — перелетѣло черезъ голову.

Наши надѣи, выкликанй обѣтницями команданта, розвѣялись поволи; мы розчарувалися.

А тимчасомъ вже всѣ стояли въ рядахъ по чотыре. Дехто ще оглянувся довкола и увидѣвъ, що околиця, въ яку насъ привезли — то рôвнина; лишь далеко видни були горы, синѣючи лѣсами.

Наразъ въ воздусѣ почулася команда „маршъ“! и рушилась вся масса зъ мѣсця, заколебались факлѣ, а пламя ихъ довгимъ, огненнымъ языкомъ бѣгло назадъ.

Не успѣли мы перейти всего кôлькадесять крокôвъ, якъ почули крики: „Pfui! Verräter! Pfui!“; то кôльканайцять шваббôвъ виталo насъ, а мы, привыкши уже до того рода людской ненависти, були занятй мыслями о тôмъ, що насъ жде, уважали на то, щобы держати крокъ, и не звертали на ихъ крики уваги.

Двохъ старенькихъ священникôвъ не здужали ити войсковымъ крокомъ. Прискочили до нихъ по двохъ селянъ и взяли ихъ пôдъ руки. — Но сейчасъ посыпались на нихъ удары кольбами, божъ они прецѣнь нарушили порядокъ и не держали кроку. — Озвѣрилй жовнѣры били безъ милосердія и цадаючихъ зъ силъ священникôвъ и крестьянъ, що поспѣшили имъ съ помочію.

Середъ такихъ побоѣвъ, що сыпалися на всякого, кто нѣбы то нерôвно ишовъ, або будто-бы не прямо держався, мы ишли може 10 минутъ; змученье уступило на хвилю передъ страхомъ и передъ непевностію судьбы. — Вкôнци дали знакъ, щобы задержатися. — Мы станули.

Зъ лѣвого боку, въ якихъ 200 крокôвъ передъ нами стоявъ высокій будынокъ, якъ мы пôзнѣйше довѣдалися, касарня; передъ нею стоявъ автомобиль съ лямпою на передѣ, що въ сгустившійся темнотѣ выглядала якъ велике око, кидаюче передъ себе снôпъ ослѣпляючого свѣтла.. Насъ окружило множество новыхъ жовнѣрôвъ безъ оружья; прійшли подивитися на „здрадникôвъ Австріи“.

Ктось зъ конвойныхъ казавъ голоситися тимъ, що умѣють по нѣмецки; интеллигенты кинулися впередъ, але скоро майже всѣ подалися взадъ на свои мѣсця, бо задержано лишь немногихъ. — Въ той хвили приступивъ до одной групки узникôвъ „постъ“ — великій, сильный, плечистый швабъ, зô злымъ лицемъ и злобными очима — и корыстаючи зъ хвилевого безпорядка, зачавъ бити интеллигентôвъ; прискочивъ до одного зъ нашихъ лѣкарей, здеръ ему краватку, вдаривъ два разы въ лице, кричачи щось дико по-нѣмецки; выразно чути було лишь слова: „intelligente Leute“, „Bande“, „Verräter“.

Чимъ може чоловѣкъ нанести другому бôльшу обиду и зневагу, якъ не ударомъ, безборонного, въ лице? Чи може подоптати гôрше его чоловѣческе достоинство? А однакъ ту на вступѣ въ Талергофъ, тое пекло на земли, насъ встрѣтили найгôршими зневагами, якими лишь можна обидѣти человѣка!...

Мы глядѣли впередъ; въ темнотѣ блимали свѣтла, несмѣлѣ, слабонькѣ. Они блимали и скоро рухалися; було можна пôзнати, що се ходили люди съ лѣхтарнями въ рукахъ — чути було здалека людскіи голосы; тіи свѣтла освѣтлювали ту и тамъ щось бѣлого, що выдавалося намъ якъ полотно.

Мы стояли въ чвôркахъ и, мовъ скаменѣлѣ, дивились передъ себе на тіи свѣтла и полотна; якійсь изъ безоружныхъ жовнѣрôвъ подивився на годинникъ и сказавъ по нѣмецки: „тепер восьма; до пôвъ до десятой — половина буде перевѣшана!“...

То було сказано, якъ бы нехотячи, до другого жовнѣра...

„Такъ? Отже тутъ намъ вже конецъ? Дѣйсно! То, що бачимо передъ собою, тіи якіись якъ бы полотна — то шибеницѣ! Тажъ тамъ вѣшаютъ нашихъ! Дежъ бы надъ нами такъ збиткувалися, такъ немилосерно били и понижали, если бы не збиралися насъ погубити?“

Такіи страшны мысли засѣли въ нашихъ головахъ. Ихъ потвердженье мы знаходили въ страшныхъ побояхъ, що теперь зачалися на ново... Той великій, злый швабиско бивъ вже всѣхъ загаломъ, бивъ руками, кольбою, копавъ ногами, плювъ въ лиця...

Прискочивъ до одного молоденького учителя и штыкомъ пхнувъ въ шею. Лишь подвôйный ковнѣръ спасъ ему житье; бѣдному лѣкареви зломивъ ударомъ кольбы ребро...

Чи знаете вы тревогу смерти? Кровъ стинаеся въ жилахъ, вôддыхъ стае короткимъ, частымъ, въ головѣ блудятъ рôжнородны мысли, быстро змѣняють одна другу — потôмъ

находитъ отупѣнье, рôвнодушнôсть, примиренье зъ своею судьбою...

А потôмъ, еще жажда житья, така сильна, така непоборима...

Здаеся, що чоловѣкъ до теперь не живъ повнымъ, сильнымъ житьемъ и що такъ, якъ треба, живъбы доперва вôдъ теперь...

А вкôнци огортае чоловѣка велике, велике змученье физичне, байдужнôсть, соннôсть и жажда спокою... вôдпочинку... за всяку цѣну!

Змучены цѣлоденною ѣздою и жаждою, битіи и зневажуваны, съ розстроенными нервами, передъ шибеницями, выставлеными власною фантазіею, и со слôвъ одного жовнѣра мы ждали спокою!

И вôнъ прійшовъ, давно ожиданный...

Надôйшовъ офицеръ зъ лѣхтарнею; спокôйно придивлявся, якъ збиткувалися жовнѣры, казавъ творити вôддѣли по 30 людей, а вôддѣлы одинъ за другимъ ишли на площу, где були полотна. — То були цельты (палатки), до котрыхъ мы входили вôддѣлами; въ цельтахъ мы найшли трохи соломы. Безъ свѣтла, якъ небудь кинулися на землю.

Було страшно тѣсно, но всѣ мы вскорѣ заснули тяжкимъ сномъ...

Квасинина, въ пяту годовщину пріѣзда
въ Талергофъ — 17. IX. 1919.

Н. Гукевичъ.

Новость! Нижеприведенныя русскія настольныя изданія должны находиться въ каждомъ русскомъ домѣ:

Альбомъ изъ полит. процесса въ 1914 р. (Бендасюка и тов.)
25 картинъ — большой форматъ . . . . . 10 —
меньшій „ . . . . . 6·—
Альбомъ церквей гор. Львова . . . . . 2·—
Портретъ Ив. Наумовича (въ краскахъ) . . . . . 1·—
„Тарасъ Бульба“ серія худ. открытокъ . . . . . 1·40
Портреты гал. русск. дѣятелей (10 шт.) . . . . . 2·—
Третьяковская галерея въ Москвѣ (открытки, **200** сюжетовъ) сотня . . . . . 18·—

Заказныя деньги слать на адресъ:

Гр. Ганулякъ, Львовъ, Курковая ч. 10.

Могила надъ Бугомъ.

Кто прочитае сей розсказъ, нехай заплаче вразъ зо мною на могилѣ замученого Петра Сологуба, бо тодѣ, якъ его ховали никто надъ его гробомъ не плакавъ, а лишь озвѣрѣліи нѣмецкіи вояки, зарываючи еще тепле тѣло убитого, говорили затискаючи кулаки: „ферфлюхтеръ гундъ“!

Було то 27 липня 1915 р. Село Добротвôръ надъ Бугомъ лежало межи двома боевыми позиціями. Зъ одного боку стояли австрійцѣ, зъ другого русскіи. Часть добротворцѣвъ усунулась зо села, одни пôшли съ русскими, други выцофались назадъ поза австрійску линію, а тѣ, що имъ жаль було лишати свои обôйстья, лишились дома, укрываючись по ямахъ и рôжныхъ пôдземныхъ льохахъ. По Добротворѣ снулись войскови патрулѣ, русски та австрійски, стрѣлянина, падали люди трупами и такъ лежали пôдъ голымъ небомъ, бо не можна ихъ було похоронити. Чорнѣли на сонци, розкладались, наповняючи цѣле село страшнымъ сопухомъ, вôдъ якого духъ въ груди запирало. Тѣ изъ цивильныхъ жителей Добротвора, що не могли выдержати въ селѣ, перекрадались ночами помѣжъ незжате жито и, уносячи часть свого майна зъ дому, ховались по лѣсахъ, або глядали притулку мѣжъ сродниками та знакомыми въ Рогаляхъ, Химкахъ або Константôвцѣ.

Я бувъ тодѣ переводчикомъ русского языка при штабѣ первой бригады загального ополченя и черезъ мои руки переходили всѣ тѣ нещасни бѣженцѣ, якимъ я мусѣвъ выщукувати примѣщенье; задачу ту сповнявъ я дуже радо, бо неразъ невысказанымъ вдоволеньемъ сіяла моя душа, коли мôгъ нещаснымъ жертвамъ кровавои вôйны чи то яку гôрку слезу утолити, чи то яку раду пораду дати Приходилось неразъ неодну нôчку неспати, цѣлыми днями блудити по поляхъ и лѣсахъ, чи погода чи слота, о голодѣ и холодѣ, однако я чувъ себе щасливымъ, коли неодна жѣнка, неодинъ старецъ зо слезами въ очахъ дякували

менѣ, якъ удалось той або тамтôй уратувати корову передъ реквизиціею, того або иншого мужика выдерти зъ рукъ якои патрулѣ, що напосѣлась его арестовати.

Були случаи, що неодну жертву я вже зъ пôдъ шибеницѣ выратувавъ, доказуючи передъ судомъ, що сказаный на смерть, не есть ни здрадникомъ ни шпіономъ, а однакъ въ однôмъ случаю, именно въ тôмъ, котрый тутъ хочу оповѣсти, я не мôгъ ничого порадити, моя помôчь оказалась спôзненою.

А виненъ тому бувъ мôй голодъ. Вôдъ кôлькохъ днѣвъ не видѣли мы хлѣба, лишь якусь траву для насъ варили, котрои я ніякъ не мôгъ ѣсти, а живъ одними овочами, якихъ тодѣ було подостаткомъ, по опущеныхъ селахъ. Того дня, коли то погибъ Богу духа винный мужикъ зъ Добротвора Петро Сологубъ, раннымъ ранкомъ зголосився я добровôльно завести кôлькоро цивильныхъ людей на друге село, близке позиціи, где цивильнымъ вôльно було лишь пôдъ проводомъ войсковыхъ приходити. Я гадавъ собѣ, заведу людей, а потôмъ скочу въ Константôвку та куплю въ селѣ хлѣба. Пôйшовъ заосмотрився въ харчи на якихъ два дни и вертаю въ приселокъ Рогали, де стояла моя бригада. Ще не успѣвъ роздягнутись, якъ вбѣгае до мене „капраль вôдъ дня“ и кричитъ по нѣмецки: — „Сейчасъ до суду, читати засудъ смерти!“

Мене щось за серце стиснуло, бѣжу, въ комнатѣ, де бувъ судъ, сидитъ нашъ маіоръ-авдиторъ Лянгеръ, двохъ незнаныхъ менѣ офицерôвъ и нашъ такъ зов. „Пляцкомандантъ“, оберлейтнантъ Людвигъ (вѣденьчикъ). Маіоръ подаючи менѣ аркушъ паперу, замѣтивъ:

— „Куда вы бѣгаете, васъ тутъ шукали, але якъ васъ не було — заступивъ васъ г-нъ оберлейтнантъ Н. Н. (тутъ назвавъ маіоръ фамилію, котрои однако я не знаю) яко переводчикъ русского языка. Ось тутъ маемо шпіона, (показавъ менѣ на мужика, що стоявъ зô звязаными руками передъ столомъ), котого мы засудили на смерть. Прочитайте „вырокъ“:

Дрожачою рукою взявъ я за папѣръ и читаю: Въ имени его величества цѣсаря... узнаеся Петро Сологубъ, господарь зъ Добротвора, виннымъ збродни шпіонства, поповненои дня того а того тому, що зôставши въ Добротворѣ выслѣджувавъ австрійски позиціи и дававъ ночію свѣтляны знаки непріятелеви, по чôмъ всегда наступавъ вскрѣпленый непріятельскій огонь на наши позиціи и т. д. — отже на основѣ того и того параграфу засуджуе ся названого на смерть черезъ розстрѣлянье.

Дочитавъ я слабымъ голосомъ до кôнця — и дивлюся, Петро Сологубъ блѣдый якъ стѣна, руки звязаны на крестъ опустивъ передъ себе, потôмъ зложивъ ихъ наче до молитвы, поднѣсъ до горы и сквозь слезы ставъ таке говорити: Панове, менѣ однаково, чи я буду жити, чи нѣтъ, але васъ буде Богъ судити за се, що вы вôдбираете женѣ мужа, дѣтямъ батька. Я не могу боронитись, бо не розумѣю васъ, а вы не розумѣете мене, ось бачу одинъ чоловѣкъ межи вами розумѣе мою бесѣду (тутъ показавъ Сологубъ на мене) и я ему розкажу, що я робивъ, та за що мене взяли...

— Нема часу на говоренье, — перервавъ маіоръ-авдиторъ — вы чули засудъ, котрый буде сейчасъ выконаный, скажѣть, чи хочете видѣтись еще съ женою и дочкою, котри стоятъ тутъ на дворѣ?

Петро Сологубъ зблѣдъ еще бôльше и замовкъ.

Судьи выйшли; тодѣ засужденый звернувся до мене благаючимъ поглядомъ, а я, не могучи еще спохватитись въ чѣмъ дѣло, пытаю:

— Що було съ вами?

— Я сидѣвъ въ ямѣ, вже двѣ недѣли, въ день сидѣвъ, бо не можно було показуватись, а въ ночи выходивъ на обôйстье заглянути чи то въ стайню чи въ хлѣвъ, бо треба було и коровѣ дати паши и выбачайте, до поросяти заглянути. Сеи ночи я выйшовъ зъ ямы, щобы, якъ звычайно, глянути на мою худôбку, темно було, я пôткнувся о щось, гейбы спячого чоловѣка, засвѣтивъ сѣрникъ, дивлюся, убитый воякъ лежавъ на моѣмъ подвôрю — вертаю, хочу жѣнцѣ про се сказати, якъ въ сю минуту вбѣгли два мадярски вояки и мене забрали...

Я тымчасомъ успѣвъ переглянути побѣжно актъ, списаный съ засужденымъ, де стояло, що ôнъ дававъ свѣтляны знаки непріятелеви, ходивъ ночью помежи трупы и перешукувавъ имъ кешени; такъ зôзнавъ пôдъ присягою одинъ мадьярскій „цугсфиреръ“. Повтаряю се засужденому, а вôнъ рѣшительно заперечивъ сему, кажучи:

— Якъ бы я рабувавъ убитыхъ, то мавъ бы гроши коло себе, або десь въ хатѣ, а що до даванья знакôвъ русскимъ войскамъ, то, даючи имъ знаки, абы они стрѣляли на мадьярь, стоячихъ коло мого обôйстья въ окопахъ, тымъ самымъ стягавъ бы ихъ огонь на мое обôйстье, на мою жену и дѣти, на мою худôбку, котру я такъ вôдъ огню оберѣгавъ..

Тымчасомъ кто то давъ знати женѣ Сологуба, що ôнъ засужденый на смерть; она вбѣгла съ отчаяннымъ крикомъ, припала ему до колѣнъ и цѣлуючи звязаны руки, кричала:

— Та за що? За що? За що берете его каты?

За нею впала въ комнату дочка засудженого и обѣ обняли его за шею, впились губами въ его перестрашене, смертно-блѣде лице...

Тая картина тревала може пôвъ минутки, а менѣ здавалось, що она тревае цѣлiи довгiи лѣта, такъ менѣ тяженько було дивитись на муки тыхъ трое людей...

— „Я не ѣла сама, варила що мала, выносила нашимъ воякамъ тайкомъ въ окопы, годувала ихъ, бо голодны були, бо то „наши“, а я собѣ ворогôвъ выгодувала, они менѣ мое житье забираютъ!“... — такъ заводила Сологубиха, заломлюючи руки.

Прiйшовъ приказъ забрати засудженого и усунути женщины, абы не видѣли, що буде съ ихъ мужемъ и батькомъ.

Роздираютъ ихъ; тягне одинъ дочку, що сплела свои бѣли руки около шеи тата, другiй силуесь двигнути жену, що обняла ноги засудженого и валялась по земли, задавлюючись гôркими слезами.

— „Берѣтъ и мене съ нимъ, куды-жь я пôйду безъ него, щожъ я пôчну на свѣтѣ безъ чоловѣка?“ — заводила далѣ Сологубиха.

Прiйшли чотыри вояки съ „гверами“, два съ рискалями, пляцкомандантъ выдае якись приказы, всюда зденервованье, рухъ, маютъ шпiона стрѣляти!

Я еще гейбы ошоломленый стою передъ хатою, где вôдбувся судъ, жену и дочку вôдпровадили въ сторону трену, съ ôтки все еще неслись ихъ стоны и душу роздирающiй крикъ. Засужденый стоявъ на улици съ ôткрытою головою, чотыри вояки съ наѣжеными багнетами стерегли его. „Пляцкомандантъ“ заочивъ мене и каже:

— Альзо, маемо шпiона застрѣлити, съ правдивымъ вдоволенъемъ самъ закомандую: огня! Бо такимъ людямъ така заплата, кулька въ лобъ и шлюсъ!

— Чи то муситъ бути сейчасъ, — пытаю я, зôбравши на вôдвагу, (бо треба вамъ знати, я бувъ тодѣ „фрайтромъ“, а всѣмъ вѣдомо, що значивъ въ австрiйскôй арміи простый воякъ — въ порôвнаню съ офицеромъ), — можебы... я не знаю... якихъ бôльше свѣдкôвъ зажадати, бо лишь одинъ свѣдокъ зôзнавъ обтяжаючо на Сологуба, а може то за мало, мужикъ оправдуе ся въ той спосôбъ, що я боявсябы кинути навѣть пôдозрѣнье що ôнъ шпiонъ...

— Мовчѣтъ, якъ смѣете щось подôбного балакати — загремѣвъ оберлейтнантъ до мене, — а то пôйдете тамъ куды и сей пôйде!

Все пропало, подумавъ я! Попалась нещасна жертва въ руки такихъ людей, котрымъ смерть чоловѣка — отвирае

двери до авансу — карієры, крестôвъ заслуги, отже чому лякатись пустити кульку въ лобъ русскому мужикови, що нынѣ значитъ одно житье людске? Для того то съ такимъ поспѣхомъ засудили Сологуба и вже ведутъ его за село на толоку, де мае ôткрытись передъ нимъ чорна могила, въ котрôй вже не засвѣтитъ ему николи ясне сонце.

По моѣй неудачи съ „пляцкомандантомъ“ выбѣгъ я за село, въ другу сторону вôдъ тои толоки где мали убити Сологуба, щобы якъ найдальше бути вôдъ убійцѣвъ, вôдъ мѣсця збродньѣ...

Иду — и вижу зъ лѣса выѣзжае адъютантъ нашого бригадира, оберлейтнантъ Г., польякъ, однако добрый чоловѣкъ, ôнъ при судѣ всегда державъ сторону нашихъ гонимыхъ селянъ и вліявъ на своихъ товарищей-офицерôвъ такъ сильно, що при нашôй бригадѣ рѣдко коли выдавано выроки смерти.

Бѣжу до него — съ повнымъ довѣрьемъ и кажу:

— Въ тôй хвили маютъ стрѣляти одного чоловѣка зъ Добротвора, я свято переконаный, що вôнъ невиненъ, ратуйте его!

— Якъ то, пытае, — чи була вже росправа судова?

— Нѣ не було, — кажутъ, що „шпіона“, можно безъ суду stante pede розстрѣляти.

— Ходѣгъ за мною! — сказавъ адъютантъ — и въ однôй минутѣ станули мы передъ квартирою генерала...

Адъютантъ конферувавъ съ генераломъ недовго. Выбѣгъ и каже до мене: Бѣжи и скажи „пляцкомандантy“, щобы вздержавъ выконанье выроку а напередъ предложивъ акты Сологуба генералови до пересмотру!

Я гейбы божевольный вылетѣвъ на улицю и бѣгъ въ сторону, куда може передъ пяти минутами повели Сологуба. Виджу въ дали пôдъ лѣскомъ громаду воякôвъ и кричу що силы:

— Стôйте!

Оглянули ся, выбѣгае напередъ офицеръ и пытае: Васъ истъ?

Повтаряю приказъ адъютанта.

За пôзно! — промовивъ офицеръ.

Пôдходжу блисше до громады воякôвъ, передôмною свѣжа могила, вже, кажутъ, закопали „шпіона“ и „здрадника“...

Одинъ воякъ, чехъ, якій належавъ до тыхъ, що копали могилу, оповѣдае менѣ: Засужденый ишовъ холоднокровно на смерть. Лишь коли ему завязували очи, упавъ на колѣна и захлипавъ гôрко, въ тôй хвили упало чотыри стрѣлы и перестрахъ сей, якій въ остатнôй минутѣ опану-

вавъ засудженого — завмеръ на его устахъ вразъ съ его житьемъ.

Петро Сологубъ — то одинъ изъ многихъ-премногихъ мученикôвъ селянъ, павшихъ жертвою свѣтовои заверухи — якихъ одинокою провиною було то одно, що родились на русскôй земли и носили русске имя.

Вечеромъ того дня — стрѣчаю еще разъ жену и дочку убитого, ничого еще не знали про смерть ихъ батька, а я не мавъ ôтваги имъ сего сказати. Були навѣть на видъ спокойнѣйши якъ рано и дочка пôдôйшла до мене несмѣло та каже:

— Правда, що мого тата не застрѣлятъ? Бо казали тутъ люди, котри прійшли ось-що тôлько зъ Добротвора, що они, тѣ паны, лишь такъ страшатъ насъ, абы мы не снулись коло позиціи...

И лучъ надѣи заяснѣвъ на еи лици легкимъ усмѣхомъ и я самъ усмѣхнувся та кажу:

— Не бôйтеся, не застрѣлятъ, нема за що, ось и не стямитесь, якъ батько до васъ поверне...

Бо чи-жъ мôгъ я сказати ѣй чисту правду, коли здавалось менѣ, що та правда убилабъ еи! Отъ лучше — нехай жіе надѣею, що тато поверне, а тымчасомъ нехай надивится еще бôльше на злыдни страшнои свѣтовои заверухи, нехай еи молоде серце привыкае до трупôвъ и крови, нехай переконаеся, що кругомъ для насъ неправда и неволя, а колись, съ часомъ, може еи загартоване серце скорше знесе сей ударъ, якъ, по вôйнѣ, знайде случайно надъ Бугомъ середъ зеленыхъ лугôвъ могилу, де спочивъ еи нещасный батько.

А тую могилу она легко знайде. Бо, коли я видѣвъ, якъ нѣмцѣ загребали убитого и затискаючи кулаки — звѣрски топтали землю на тôй могилѣ, кленучи: so ein verfluchter Hund, — я, видячи, що по убитôмъ може и слѣдъ загине, — найшовъ при нашôй робочѣй компаніи столяра, котрого упросивъ выстругати деревляный крестъ, та умѣстити на табличцѣ день смерти та имя убитого.

На краю лѣса недалечко вôдъ приселка Химки — лежитъ тая могила, крыюча неповинну жертву нѣмецко-мадьярского звѣрства. Не перва то була — та и не послѣдна жертва.

Надъ Бугомъ въ 1915 р.

Гр. Ганулякъ.

„Кде домовъ мой“.

„Гераусъ! Шпациренъ!“ кричатъ ключники, и сороката людска масса начала вылѣзати изъ пôдземныхъ казаматъ терезинскои крѣпости.

Мôсткомъ киненымъ надъ глубокимъ, мурованымъ ровомъ, окружаючимъ крѣпость, гонятъ насъ на „шанцѣ“.

Кругомъ сторожатъ солдаты съ настромлеными штыками!

Осѣнне сонѣчко обняло насъ своими слабыми уже лучами и стараесь розôгрѣти наши закостенилiи въ казаматахъ косты.

Шанцѣ дыхнули житьемъ.

Роздѣленѝ мурами стрѣтились и, побравшись пôдъ руки, ходятъ кругомъ шанцѣвъ, якъ кони въ keратѣ.

Надъ ровомъ засѣли рядомъ тѣ бôльше нервови и, выловлюючи въ своей одѣжи стада пасожитôвъ, кидаютъ въ воду.

Тутъ галицкого Ллойдъ-Жоржа Питыка окружили реверендови, сѣракови и сюртукови политики. Ôнъ рысуе пальцемъ въ воздусѣ русскiй фронтъ и такъ убѣжденно доказуе, що русски мусятъ идти поза Сянъ, що ажъ одинъ изъ смѣлѣйшихъ, нашъ „ксьондзъ кардиналъ“ кулакомъ въ бôкъ, припроваджуе его до рôвноваги.

Тамъ „базилишокъ“, братчикъ изъ Крехôвского монастыря, навертае евакуованыхъ изъ Томашова „шизматикôвъ“.

А въ розѣ, до сонѣчка засѣла школа. То „малый Антошка“, студентъ петроградского университета дае лекцiи русского языка.

На мурѣ розложився съ паперами крестьянинъ изъ жолкôвского повѣта и стихомъ оплакуе свою долю.

Недалечко, пôдъ горою, въ жовтѣючихъ уже садахъ, потапае чешске село.

Дивлюсь... Изъ помежи деревъ высуваеся шнурочокъ дрôбнои, шкôльнои дѣтворы. На передѣ, неначе гусакъ, иде

учитель и показуе рукою въ нашу сторону. За дѣтворою учителька пильнуе гусятъ.

Наближаются... Вже чути ихъ милый щебетъ и безжурный, дѣточій смѣхъ.

Пôдôйшли майже пôдъ сами шанцѣ и усѣли за ровомъ на горбочку.

Всѣ перервали свои занятья и стали приглядатись дѣтворѣ.

Не одна мати, не одинъ батько вспôмнувъ своихъ дѣточокъ, що остались саміи, гдесь тамъ далеко пôдъ грохотомъ канонôвъ.

Дивимось... Дѣти собрались въ купочку, зняли капелюшки и смотрятъ въ очи учителя. Той пôднявъ руку, дае якійсь приказъ...

Мы вздержуемъ вôддыхъ, чувствуемъ, що случится щось незвычайне, ... ждемъ!..

Наразъ! Изъ дѣточои груды залунавъ въ небо звѣстный намъ чешскій гимнъ „Кде домовъ мой“!

Мы онѣмѣли! Дрожъ електрикою прошибла насъ! И чути було, якъ сердця въ грудяхъ затовклись!

Слухаемъ... и якъ на условленый знакъ пôдхвачуемъ:... „А то есть та русска земье, земье русска, домовъ мой!“...

К. Николаевичъ.

Русскія открытки съ текстомъ: „Съ Рождествомъ Христовымъ“ и „Съ Новымъ Годомъ — съ новымъ счастьемъ“ получите въ пѣнѣ **К 20** за 100 шт. у Гр. Гануляка Львовъ, **Курковая ч. 10**.

Письмо зъ родины.

Стоитъ у поли жовнярикъ бѣдный
Приходитъ почта: Письмо зъ родины!
„Чи скоро вернешь татуню рôдный?“
Щебечутъ слова его дитины.

Якй тѣ слова дивно-солодки,
Яка любовъ зъ нихъ и туга вѣе!
Скôлько гадокъ въ нихъ, хоть такъ короткіи!
Мôй сыну любый! Моя надѣе!

Гей жвавы хлопцѣ! У бôй за волю!
Мужва якъ вѣтеръ въ приступъ летѣла.
Дивѣтъ гевь — кто се паде на полю?
Злочасна куля у грудь вцѣлила...

Упавъ неначе пôдтятый колосъ
Въ чужôй краинѣ — жовнярикъ бѣдный!
Коли вмиравъ вôнъ, почувъ ще голосъ
„Чи скоро вернешь татуню рôдный?“

Гр. Гнулякъ.

Гей! гей! — Свѣте ты нашъ свѣте!

Покайтеся! — сотворите убо плодъ достоинъ покаянія, уже бо сѣкира при корени древа лежитъ, всяко древо нетворяще плода добра будетъ посѣкаемое и въ огнь вметаемое. Мат.: Гл. ч. 1.

Гей! гей! свѣте ты нашъ свѣте, студеный завзятый,
Окаянный, злобный, грѣшный, лютый, сорокатый,
Не могу тя, — охъ! не могу окаянный свѣте
Ни поняти, ни пôзнати, ни порозумѣти.
И думаю и думаю и голова сива
Щось не може зрозумѣти твого чуда-дива.
Щось не може отгадати твою думку-гадку,
Ни згубити, ни змѣрити, твоего порядку.
Скажи свѣте, ану скажи мой любезный друже,
Чому лжи на тобѣ бездна, — правды мало дуже?
Скажи свѣте, где есть корень, где тому причина,
Що на тобѣ злоби море, правды окрушина?
И та правда поругана, въ лахманахъ, оплюта,
А неправда въ павильонахъ въ золото закута.
И та правда слезы ронитъ въ кутику нужденнôмъ,
А неправда шумитъ — гудитъ, трясе шаромъ земнымъ.
И та правда мовъ вдовиця заплакана ходитъ,
А неправда мовъ цариця свѣтомъ верховодитъ.
Ба що бôльше? — Густо-часто и таке бувае,
Що неправда правду живцемъ на крестъ розпинае.
Гей! гей! — свѣте, що то дѣесь? — Горе! горе! горе!
Вѣкъ двайцятый, а на тобѣ кровавое море.
Ради Бога! отямися якъ грѣшна Нинева,
Охъ! бо бôгме! вже сокира при корени древа!!...

Иванъ Федоровъ Федоричка.

Зъ мого военного дневника.

Я писавъ на вôйнѣ „Дневникъ“. Бувало — найдеся вôльна хвиля, сяду десь въ кутику, вытягаю зъ „танистры“ свою нотатку, кладу на колѣнѣ и выливаю на папѣръ свои впечатлѣня, свои болѣ и журбы, сповѣдаюся гей на сповѣди...

Ось деякiи урывки зъ мого „Дневника“:

Братковцѣ (коло Городка) 19 червня 1916:

Привели до насъ русскихъ плѣнныхъ, межи ними були и офицеры. Командиръ 8. роты (260 полка) дуже милый чоловѣкъ.

— „Чому вы всегда ôтступаете?“ — пытаю его.

— „Амуниціи нѣтъ! Мои хлопцѣ (тутъ показавъ на свою роту) въ неоднôмъ огни були, неодно огненне крещеніе перейшли и всегда були горою... А ôтъ часу, якъ не хватило амуниціи, такъ приходится всегда ôтступати“.

Тутъ задумався ôнъ, потрясаючи головою, очи его заблестѣли слезами.

— „Чижъ вы думаете, що намъ съ легкимъ серцемъ приходило покинути Карпаты, де мы вже сильною ногою стояли, де впрочѣмъ такъ много русскои крови поплыло? Вы були може въ Карпатахъ, вы видѣли якъ склоны гôръ покрыты русскими крестами, вы видѣли, що цѣлы Карпаты— се одинъ цвинтаръ, де безименно почиваютъ многи-премноги герои и чижъ гадаете, що я, и други русскiи салдаты съ легкимъ серцемъ уступаютъ оттуда? Нѣ! Наша совѣсть чиста, мы свôй довгъ сповнили“...

Вечеромъ приладжую собѣ нôчне леговище на даху одного курника. Не могу спати, бо пріѣхали артилеристы съ „Грубою Бертою“ и уставляютъ ея якъ разъ коло мого курника. Клену ихъ на чемъ свѣтъ стоитъ, злажу зô свого

леговища та иду въ лѣсъ, що недалечко темнѣвся. Нôчь тиха, лишь зъ Городка доносится клекôтъ боевого огня...

Городокъ 20. червня.

Австрійцѣ взяли Городокъ — машеруемо далѣ...

Иду улицями Городка и сердце въ груди завмирае. Довкола трупы, спаленища, плачъ, перестрахъ, сумъ! Коло однои спаленои хаты звугленый трупъ якогось вояка; кôнцѣ рукъ и нôгъ такъ опалены, що бѣлыи кôстки вызираютъ зъ огорѣлого тѣла. Голова страшно обезображена, цѣле тѣло немилосерно покручене, страшны муки терпѣвъ безталанный чоловѣкъ!

Коло однои придорожнои хаты збѣговиско. Бѣжу и я. Пуста хата, безъ вôконъ, усѣ двери вôдчинены, кругомъ неладъ и сумъ. Въ комнатѣ на постели якась молода дѣвчина зъ обнаженою грудью, синими знаками на шеи, а очи, ахъ яки тѣ очи були страшны! Прійшовъ нашъ докторъ, вôдкрывъ покрывало—цѣлый живôтъ дѣвчины се одна рана, одна кровъ, порѣзаный якимсь острымъ оружіемъ.

Казавъ докторъ, що се убійство на тлѣ — сексуальнôмъ.

Входимо на рынокъ. Знищенье, руина тай тôлько. Зъ горѣючихъ еще домôвъ выносятъ вояки рѣчи и складаютъ на рынку. Наши офицеры ходятъ помѣжь тіи рѣчи, оглядаютъ, станули передъ якимсь фортепяномъ, одинъ открывае вѣко, сѣдае на якійсь гратъ, ударяе пальцями по клявишахъ и середъ передсмертныхъ стонôвъ умирающихъ, середъ зойку и плачу—несутся весело-мелянхолійны звуки вальса: „Филѣ Дунаю“ (Donauwellen). Кôлькохъ офицерôвъ взялося попôдъ боки и, хитаючись въ тактъ музыки, удавали танецъ. Найшовся сейчасъ и фотографъ, котрый поставивъ зъ боку свôй апаратъ и ладився дѣлати снимки.

Глинна Наварія 21. червня:

Розложили мы свои палатки въ огородѣ передъ двôрскою палатою, та ладимось до сну...

Ага, будешь тутъ спати! Чи чуешъ сей пекольный огонь? Се приготовленя до штурму. „Наши“ ладятся наступати, щобы завтра здобути Львовъ. Русскіи гранаты съ шумомъ и свистôмъ летятъ далеко поза насъ; помежи наши палатки гейбы пчолы лѣтаютъ карабиновы кульки; мы лежали въ своихъ палаткахъ, никто не пôдносився, бо мôгъ легко дôстати кульку въ лобъ. Я лежавъ, вслухуючись

въ той пекольный шумъ, вкôнцѣ заснувъ. Збудили мене рано хлопцѣ, кличучи: авфъ! рикцугъ! (Вставай, отступаемъ назадъ!).

Выбираемось до Ставчанъ.

Довѣдуюсь по дорозѣ, що „наши" мали величезны страты. Казали наступати на открытôмъ поли... Ишли наши безталанны хлопцѣ на милiоны куль. Вчера вечеромъ прiйшли тутъ весели, свѣжи, а сегодня лишь кôлька калѣкъ зъ нихъ зостало.

Въ половинѣ дороги до Ставчанъ — чуемо крикъ: Гальтъ! Новый приказъ. Вертаемо назадъ до Глиннои, бо русскiи уступили... Значитъ, выбили нашихъ майже до послѣдного и — уступили.

Въ Глинной много раненыхъ и труповъ. Зъ воза стягаютъ одного раненого, страшно стогне, кладутъ его на травѣ, вытягаеся и засыпляе — на вѣки.

Подъ сходами замку лежитъ одинъ убитый. На рамени цифра 22; се нашъ коломыйскiй легинь, зъ 22. полка, се, по словамъ нашихъ офицеровъ „ферретеръ" (здрадникъ); кождый галицкiй воякъ бувъ въ очахъ нѣмцѣвъ и мадярь здрадникомъ... А мимо того тѣ здрадники головы свои клали — за ту „отчину"-мачоху.

Ось и тутъ лежитъ одинъ зъ такихъ здрадниковъ; доволѣкся якось до замку, бо чувъ, що тутъ ранены збираются, но передъ порогомъ упавъ и не вставъ вже. Лежитъ хорошiй легинь, высоке чоло, синiи открыты очи, дивится спокойно у высоке небо, гейбы казавъ: Ось тамъ я собѣ найшовъ спокой, а вы, товариши, идѣтъ ще далѣ на долю й недолю, на лютiи боi, на пекольный танецъ — я вже съ вами не пойду.

— „Благую часть избра", подумавъ я и дивлюся у спокойне лице безталанного вояка...

А тамъ дома надъ Прутомъ — десь выглядае его жѣнка й дѣти, ждутъ бодай листу, а онъ вже не верне, ани листу до васъ не напише!

Йду далѣ — передъ одною хатою цѣлый стосъ погибшихъ, всѣ зъ 22 полка, всѣ — наши легини зъ Покутья й Буковины. Поклали головы свои, а тѣ недобитки, що остались, покладутъ ще до остатного свои головы и погибнутъ безталанны — сѣрiи — забуты герои, а на ихъ могилѣ стане табличка: „Незнаны герои", бо нема часу удостовѣряти, кто тутъ упавъ, яке его имя? „Мы йдемъ впередъ!" — лунае довкола, а убитыхъ кладутъ въ одну яму, присыпуютъ вапномъ и землею — и трудна рада. За се намъ, що останемъ при житью, будутъ на кождомъ кроцѣ цвѣр-

кати въ очи: вы непевный элементъ! вы „здрадники“! А нашихъ родныхъ тамъ на родинѣ будутъ вязнити, переслѣдувати — и за що же? И чому мы таки безталанніи?

— Эхъ лучше не згадувати, бо якъ все те чоловѣкъ стане розважати, то дуръ головы чѣпаеся.

Нагоряны 23. червня.

Чую, що „наши“ войшли до Львова. Якъ бы я радъ тамъ бути!... Цѣлый рôкъ лину мыслею до Львова, съ котрымъ мене вяже 10 лѣтъ працѣ и журбъ, де я по-при то все, що неразъ приходилось тяжко борыкатись съ судьбою, всетаки много щасливыхъ хвиль переживъ — тому то нынѣ ябы на крылахъ сокола тамъ летѣвъ, припавъ бы до свого порога и цѣлувавъ кожду посудину — у себе дома...

Тымчасомъ якось не йде...

Якъ чую, мы не пойдемо черезъ Львовъ, но маемо ити въ сторону Старого Села...

Тай нема рады, — якъ „бефель“ то „бефель“.

Старе Село, 25. червня.

Станули мы коло бровару и выслали въ село „кватирмахеровъ“.

Я зайшовъ въ першу хату, щобъ воды напитись... Всѣ на мене недовѣрчиво споглядаютъ, доперва, як зачули, що говорю по русски, оживились, та стали жалуватись на те лихо.

— Коли-жъ конецъ тому всему буде?

— Ой мамуню, то доперва початокъ.

— Та якъ же тутъ вытримати, та лучшебъ було не дождати такихъ часôвъ.

— Чому? — пытаю. — Вамъ може ще не такъ зле!

— Та якъ не зле? Та не маемо ани одного хвоста въ стайни; „козаки“, якъ уступали, все забрали, абы, мовлявъ, германцамъ ничо не досталось.

— А я зновъ — замѣчае одинъ зъ господаровъ (було ихъ тамъ кôлькохъ) — хотѣвъ свого коня выратувати, та пославъ хлопця съ конемъ въ лѣсъ. Передъ козаками выратувавъ я коня, але якъ прійшли австрійцѣ, то есть нибы наши, злапали въ лѣсѣ хлопця съ конемъ та забрали и одного и другого. И кôнь десь пропавъ, а хлопця повели вже до Львова, кажутъ, що то „шпьеґъ“!

Тяжко слухати таки рѣчи, ябъ однакъ слухавъ день и ночь, бо якосъ въ томъ загальномъ горю — легче на серцю ставало, якъ свой чоловѣкъ съ своимъ зôйшовъ ся,

та одинъ другому про свое горе розказавъ. Тому то я йду отъ хаты до хаты та балакаю съ людьми. Съ одними плачу — съ другими смѣюся.

Въ одной хатѣ плаче молода вдова, бо ѣй чоловѣка убило; выйшовъ за село на поле и тамъ его кулька трафила. На одномъ подвôрю бачу мале однорочне дитья съ повязаною ручкою. Якась заблукана кулька ранила то невинне дитятко, а оно и не плаче а мовчаливо переноситъ свой боль, якъ якій старый воякъ.

Въ полудне приводятъ русскихъ плѣнныхъ. Межи ними везли много раненыхъ. Одинъ раненый въ голову — страшно опухъ на цѣломъ лици, дôставъ, здаеся, запаленье мозгу, бо безталанный стративъ цѣлкомъ розумъ, зôскочивъ зъ воза, на котрôмъ его везли и утѣкаючи въ сторону русского фронту, кричавъ:

„Пустите меня!“ Одинъ зъ русскихъ офицеровъ заступивъ ему дорогу и каже: „Что ты, землякъ? Иди, куда берутъ, ты кончилъ свою службу!“ И у офицера завертѣлись слезы на очахъ, а я самъ отъ слезъ ажь давлюся; такъ хочеся заплакати—заревѣти, абы свѣтъ цѣлый чувъ...

Одинъ офицеръ подавъ, що называеся Козубскій, полякъ зъ Кіева. При переслуханю держався гордо, не хотѣвъ отъ нашихъ офицеровъ навѣть папироски принятн. На запытанье, коли по его гадцѣ скôнчится война, вôдрѣзавъ: „Тодѣ, якъ Австрія и Германія розлетятся въ пухъ и прахъ. Наши офицеры пôдсмѣхнулись и перестали его допрошувати.

Другій русскій офицеръ зôзнае:

„Не тѣшьтеся и не ликуйте, що побѣда за вами. Мы будемъ отступати до якогось часу, але вкôнци станемо, а тодѣ о нашъ желѣзный муръ вы всѣ свои головы розбьете! Впрочемъ, если бы мы милитарно навѣть програли сю войну, то мы отъ рода въ родъ будемъ передавати нашу ненависть до германского племени. Вы нынѣ сильны, але за русскіи гроши, бо мы пôддержовали вашъ промыслъ и торговлю, русскіи гроши поставили Германію на ноги, аôтъ теперь нашимъ девизомъ буде: бойкотовати все, що германске. Тодѣ увидимо, якъ вы будете выглядати безъ русского капитала.“

Подъ вечеръ принесли санитеты двохъ австрійскихъ офицерôвъ на цвинтаръ. Одинъ, старшій чоловѣкъ, лейтнантъ въ резервѣ, дôставъ кôлька куль въ лице, кôлька въ груди, упавъ пôдчасъ атаку. Другій, молодый кадетъ, мавъ рану на устахъ и шіи; кровь текла потокомъ по груди и злѣпила въ одну масу — тѣло, сорочку и блюзу. Овинено тѣла въ цельты и похоронено въ осôбныхъ могилахъ,

на котрыхъ Старосельскіи дѣвчата, (по приказу), зложили цвѣты.

Пôзнымъ вечеромъ выходжу за село въ сторону лѣса...

Пригадую собѣ, буде тому вже 7 лѣтъ, пріѣздивъ я тутъ зô Львова, съ тобою Марусю — на прогульку... Тою самою дорогою мы йшли безжурны та щасливыи середъ пахучихъ нивъ и пôль... Потомъ мы съ одною старосельскою дѣвчиною ходили въ лѣсъ на малины, ôдтакъ мы въ лѣсѣ посѣдали середъ зелени, ѣли солодкіи тѣста, пили вино, смѣялись и збирали цвѣты, а потомъ передъ дощемъ втѣкали въ село, посѣдали на потягъ и до Львова... Все то менѣ стануло передъ очима... Тою самою дорогою иду въ лѣсъ .. Встрѣчаю санитетовъ и саперôвъ, що ѣдутъ хоронити убитыхъ. Не виджу пахучихъ цвѣтôвъ, не смѣюся якъ колись, бо по дорозѣ валяются якіись подерты шматы, поломане оружіе, лежатъ якіись люди... Санитеты присвѣчуютъ лѣхтарнею, се трупы. Берутъ ихъ на ноши и несутъ, зносятъ на одно мѣсце. Передъ нами якась тѣнь; се человѣкъ, австрійскій воякъ, съ лопатою въ руцѣ, брався копати собѣ „декунгъ“, вже выкинувъ двѣ скибы земли, прійшла кулька просто въ голову и воякъ якъ стоявъ, такъ задеревѣвъ...

Одинъ лежитъ въ ровѣ, головою въ низъ, гейбы хотѣвъ крытись передъ розôрвавшимся въ горѣ пушечнымъ ядромъ; край поля, засѣяного житомъ лежатъ два борцѣ, австріякъ и русскій, оба съ наѣжеными гверами въ рукахъ, станули противъ себе якъ вороги и спочили на вѣчный сонъ якъ — друзья! Цѣла гора межи Старымъ Селомъ а Водниками устелена трупами... По дорозѣ, середъ збôжа, по лѣсѣ — всюда трупы... А санитеты, наче якіи ночныи опыри снуются цѣлу ночь по горѣ, зносятъ погибшихъ на одну купу и хоронятъ въ спôльныхъ ямахъ.

Водники, 26. червня.

Вчера вже пôзно въ нôчь прійшли мы въ Водники. Я бувъ такъ змученый и зденервованый, що зъ нôгъ валився. Станули мы середъ села на дорозѣ и де кто мôгъ, тамъ клався спати. Одинъ въ ровѣ, другій десь пôдъ плотомъ, третій на купѣ шутру и камѣня. Менѣ було холодно, входжу на одно обôйстье, бачу вôдчинена стодола, чую запахъ сѣна, тутъ буде моя квартира. Всунувся тихцемъ за ворота, оглядаю сѣно руками, якіись люди вже сплятъ, але я не цытаю, буде и для мене мѣсце. Закинувъ плащъ на голову и уснувъ якъ забитый. Рано буджуся и лякъ менѣ зôбравъ. Коло мене два русскіи солдаты. Не знаю, що ста-

156

лося, чи я въ плѣнъ попавъ, чи що таке? Ба нѣ — бо чую на подвôрю нѣмецку команду — выглядаю, „нашіи“ збираются до дальшого маршу... Показуеся въ кôнцы, що одинъ зъ русскихъ солдатôвъ, спавшихъ въ стодолѣ зô мною, бувъ вже неживый. А другій, раненый, такожъ вже догарявъ; забрали его наши санитеты, що съ нимъ потому сталося — не знаю Умершого лишили таки въ стодолѣ.

Дня 26. червня.

Межи Водниками а Старымъ Селомъ було такъ много убитыхъ, що войсковыи санитеты не могли дати собѣ рады съ хороненьемъ. Наша команда выдала приказъ скликати цивильныхъ людей зô Старого Села и Водникъ и съ ними разомъ перешукати всѣ поля и лѣсы, бо трупы лежали ôтъ кôлькохъ дней, псулися на сонци та закажували воздухъ страшно немилымъ сопухомъ. Команду надъ „цивилями“ отдано менѣ. Ходимо отъ рана, толочимо зôбôже по поляхъ и вышукуемо убитыхъ. Въ одной части русскихъ окопôзъ находимо кôльканайцять „гверôвъ“, говорятъ крестьяне, що русскіи на той позиціи покидали гвери и прійшли въ село бо зъ голоду примирали, та тутъ въ селѣ захватили ихъ австрійскіи войска. Одинъ русскій солдатъ зôстався въ окопахъ и тамъ погибъ. Тѣло его застигло въ стоячôй позиціи; праву ногу двигнувъ до горы, гейбы хотѣвъ зъ окопу вылѣзти и такъ вцѣленый въ голову зô ставъ на своей позиціи. Лице бѣле, ополокане дощемъ, поднѣсъ до горы, правою рукою указуючи въ сторону Львова, неначе промовляючи. що въ его защитѣ отдавъ онъ тутъ свое молоде житье.

Въ Ганачовѣ, 27. червня.

Мѣсячна нôчъ. Доокола луны пожарôвъ. Я шукаю спокою середъ крестôвъ и могилъ по поляхъ, бо чогось менѣ дуже важко на душѣ. Идемъ отъ Львова чимъ разъ дальше на всхôдъ, а ябъ такъ хотѣвъ хоть на минуточку заглянути на свое „смѣтье“ и нема надѣи...

Нѣ, що я кажу, чуете, кличутъ мене до интенданта.

Приходжу и вѣрити не хочу.

— „Я чувъ, що вы львовскій, — каже до мене интендантъ — то жь напевно добре Львôвъ знаете, отже слухайте: менѣ треба доброго пива, доброго вина, поѣдете съ моимъ шоферомъ до Львова и залагодите менѣ все въ порядку; якъ добре сегодня справитесь, то будете щô другій день во Львовѣ...“

Я не знавъ чи то ява чи сонъ. Слєзы радости заблестѣли менѣ въ очахъ, я выбѣгъ стрóмголовъ на подвóрье и вже до рана не спавъ зъ того щастья...

Завтра буду во Львовѣ.

Далѣ писати не буду, бо то, що мене во Львовѣ ожидало, не такъ легко описати. Тутъ бы треба начати нову довгу исторію, а на то въ календарѣ за мало мѣсця.

Гр. Ганулякъ.

Важное для русскихъ читаленъ и аматорскихъ те тровъ:
Поручаются слѣд. изданія:

1) Колосье (лит. часть „Русского Календаря) . . . 2·50
2) „Страхопуда“ рочникъ I. много забавы и смѣху (брошур.) . . . . . 6·—
3) Гумористичный зборникъ ч. I. лит. часть кал. „Страхопуда“ 1912 р. . . . . 2·50
4) Гумористичный зборникъ ч. II. лит. часть кал. „Страхопуда“ 1913 р. . . . . 2·50
5) Для отрады, монологи и куплеты въ II. част. 3·—
6) Весняни сны, поэзіи . . . . . 1·50
7) Соперники, нар. драма съ спѣвами и танцями въ 5-ти актахъ . . . . . 1·70
8) Щасливый чоловѣкъ, комедія въ 1 актѣ . 1·50
9) Хлопскій сынъ, комедія въ 1 актѣ . . . . 1·40
10) Въ XX г. смерти И. Наумовича (зборникъ) 1·40
11) Предатель, истор. драма Недолева въ 4 отсл. 1·30
12) Женитьба сродника, комедія Недолева . . 1·30
13) Бабскій бунтъ, комедія І. Я. Луцыка . . . 1·50
14) До свѣтла, сценичный образъ въ 3 отсл. . . . 1·50
15) Чоловѣкъ, що редаговавъ газету, ком. 1·50
16) Помста, драма въ 2-охъ актахъ . . . . . 1·30
17) Пропавъ „Бефердерунокъ“, шутка . . . 1·30
18) Маркеранты, шутка зъ войскового житья . . 1·30
19) Ворожбитъ-Чародѣй-Сонникъ . . . 1·50
20) Въ той самой хатѣ, драма І. Я. Луцыка . 1·40
21) Навечеріе Нового Года, образъ сценичный 1·30
22) Самоучитель нѣмецкого языка . . . 4·—

Книжки высылаются за попереднымъ надосланьемъ належитости, або за послѣплатою, т. е. замовляющій мае выкупити посылку зъ почты.

Адресъ для заказовъ: **Гр. Ганулякъ Львовъ, Курковая 10.**

Не вся Галицкая Русь терпѣла въ Талергофахъ, Терезинахъ и пр. мѣсцяхъ постепенной смерти.

Для вѣрныхъ сынôвъ Австріи, для тыхъ, що передъ звѣрствами дикихъ москалѣвъ утекли зъ Галичины пôдъ тепле крыльце австрійскои мамы, правительство постаралося о... Гминдъ. Въ невеликôмъ мѣсточку верхней Австріи — въ Гминдѣ (Gmünd) були збудованы численны бараки, въ котрыхъ помѣщалися вѣрныи пôдданыи старенького цѣсаря.

Они мали свого пана старосту, своихъ священникôвъ, ихъ просвѣщали и укрѣпляли въ австрійскôмъ патріозизмѣ, словомъ противъ Талергофа — Гминдъ мавъ бути раемъ.

И вотъ що оповѣдавъ менѣ одинъ талергофецъ, що выйшовши на конфинацію, посмѣвъ заглянути туда, въ прибѣжище вѣрныхъ австріякôвъ:

„Прійш въ я надъ вечеромъ, заглядаю, где бы ту заночувати. Але дивлюся — иде Микола зъ Р., оглянувъ мене, пôзнавъ.

„Зъ ôтки, дядьку, вы ту взялися“? — пытае.

„Зъ Талергофу иду“ — ôтповѣвъ я ему.

„Тссс! тише, бôйтеся Бога! Якъ хочете ту дôстатися, боронь васъ Боже признаватися, що вы були тамъ“ — поспѣшно и пôвъ-голосомъ ставъ научати менe мôй краянъ.

Менѣ не треба було повторяти тои науки и я бувъ дуже вдячный земляковi, що остерѣгъ мене передъ многими непріятностями.

Замельдувався я якось безъ перешкоды. Але трудно було скрыти того, що я бувъ въ Талергофѣ. Та добре, що о тôмъ знали лише въ канцеляріи.

Въ баракахъ я розповѣдавъ, що дôстався сюда зъ фѣрманкн, якъ вôдступали наши.

А другихъ бѣднягъ, запуга[illegible]
ли выводити.

„До смерти не забуду того дикого крику, тыхъ встеклыхъ затисненыхъ кулакôвъ, того наруганя, якими проводили несчастныхъ, гонимыхъ талергофцѣвъ... свои, галицкіи, рôдныи братья-крестьяне, вѣрны пôдданы старенького тата“ — со слезами въ очахъ говоривъ мôй знакомый.

„Кацапы, прокляты здрадники! Ще не погнилисьте въ Талергофѣ! Назадъ ихъ туда! Щобъ выздыхали доноги! Мы за васъ ту мусимо терпѣти! Черезъ васъ с. с... вся война началася!“...

Товпа озвѣрѣла, плювала, рвалася до бôйки, кидала чимъ попало на тыхъ, що посмѣли осквернити австрійскій рай...

Въ темну, холодну, слотливу нôчь повели ихъ пôдозрѣлыхъ талергофцѣвъ — куда — не знаю!.. Казали, що назадъ въ... Талергофъ.

Д-ръ С.

пожилой человѣкъ.

— Мнѣ бы хотѣлось видѣть Филлиповых, — сказал я, смутно чувствуя что то недоброе. И это недоброе случилось.

— Филлиповых здѣсь нѣт больше, — отвѣтил незнакомец, плотно запахиваясь в пальто: — вот уже три дня, как они уѣхали.

— Куда же уѣхали?. — спросил я упавшим голосом.

— Не знаю куда, да и едва ли здѣсь кто-нибудь знает, — отвѣтил мой собесѣдник и равнодушно вернулся в вагон.

Я опросил весь поѣздной состав. Я стучался во всѣ окна и двери. Но никто ничего не знал. Не было оставлено и записки. Уѣхали неожиданно, в какіе нибудь два часа собрались; вот все, что мог я узнать:

Я медленно побрел к молу. Здѣсь вѣтер выл во всѣ легкія, обдавая меня ледяной стужей, брызгами и пѣной. А я стоял, стоял, не чувствуя этого холода, и слезы струились по моему обвѣтренному лицу.

„Единственная, милая родная душа отлетѣла,—размышлял я:— отлетѣла в эти годы полнаго одиночества и полнаго равнодушія всѣх друг к другу“...

...Что дѣлать?... Что дѣлать??... Куда уйти, скрыться от всего этого ужаса?.. — вопрошал я чугунную землю и пустынное ледяное небо.

Но в отвѣт мнѣ только гудѣл согней органов норд-ост— это средостѣніе между чугунной землей и ледяным небом—такой же одинокій и опустошенный, как я...

состоятельности польской ставки на украинство, и потому, что мы вѣрим в духовную мощь русской націи, которая скорѣе или позже одолѣет украинскій саботаж и обезвредит чужія денаціонализаторскія устремленія.

По нашему мнѣнію, **политическое москвофильство пригодно развѣ для украинцев, чтобы, пугая им польскую общественность, возстанавливать ее против русскаго движенія и добиваться новых уступок для себя.**

Информаторы „Wschodu“, жонглируя москвофильством, **работают на украинцев**, сознательно или несознательно.

То обстоятельство, что РСО сотрудничает с членами ББ, депутатами Б. А. Пимоновым и о. І. Яворским, зная, что это люди идейные в національном отношеніи, исчерпывающе свидѣтельствует о том, что русскіе галичане чужды каких бы то ни было антигосударственных замыслов. В лойяльности названных дѣятелей по отношенію к Польшѣ не сомнѣвается вѣдь никто, не исключая — надо полагать—агентства „Wschód“ и его информаторов.

4) Нѣсколько лѣт тому назад можно было говорить о народнодомовской группѣ, так как тогда вокруг Народнаго Дома объединялось нѣсколько человѣк, которые, прикрываясь видимостью политических устремленій, устраивали личныя дѣла на почвѣ Н. Дома. В глазах общественности эта группа не имѣла, конечно, политическаго значенія.

вплоть до готовности объединиться с украинцами против РСО; другое для русских— антиукраинское вплоть до снисхожденія к москвофильству, лишь бы оно не пугало поляков; третье для украинцев: всегда с привѣтливой улыбкой и готовностью услужить... на всякій случай.

Мы полагаем, что **это не политика, а обман опредѣленно во вред польским и русским интересам ради личной выгоды.** С ним крайняя пора покончить на общую пользу всѣх заинтересованных сторон. И тѣм болѣе, что он безнадежен, так как им можно морочить голову недостаточно освѣдомленным польским дѣятелям, но им нельзя прельстить русской общественности, уже достаточно искушенной в подобных фокусах.

В. Каренин

Волынскій правящій епископ

Постановленіем засѣданія св. Синода православной Церкви от 2-го марта с. г., правящим епископом волынским назначен архіепископ гродненскій Алексій (Громадскій) В исполненіе своих обязанностей новый волынскій владыка вступит с 15 апрѣля с. г. Епископ кременецкій, Симон, с титулом епископа Острожскаго, переведен в Дерманскій Монастырь, настоятелем котораго он состоит.

Архіепископство гродненское вакантно.

— дир. К. К. Ганасевич. В интересах успѣванія нашей кооперації очень желательно, чтобы в будущем году количество русских слушателей названных курсов значительно увеличилось.

„Жив Курилка“. В одном из лондонских клубов, бывшій „главноуговаривающій“, А. Керенскій, читал доклад „О свободѣ“... Только об этом и остается продолжать говорить.

С. Ольденбург, извѣстный своими трудами по востоковѣденію академик и профессор, умер в Петербургѣ.

Новый памятник. 2 марта состоится во Львовѣ закладка новаго памятника на пл. Цловой, еп. Бандурскому. Площадь будет называться пл. Бандурскаго.

Наводненіем р. Сана сорван мост между Сяноком и Олешицами.

Закрытіе полустанка. На линіи Станиславов – Снятын с 1 октября с. г. закрывается полустанок „Вычилки“.

Нерадивыя матери. В с. Драчинцах и с. Жадовѣ, на Буковинѣ, погибло двое дѣтей крестьян. Мальчик четырех лѣт получил ожоги от загорѣвшагося на нем платья, а 3-хлѣтняя дѣвочка опарилась кипящим молоком. Умершія дѣти были оставлены своими матерями запертыми в хатах.

Помните,
что »Русскій Голос«
— газета, стоящая
на стражѣ русских прав!!!

159

В. Р. Вавpик

Еще одна книга о Талергофѣ

(Окончаніе. См. № 7, 8)

Сколько-же украинцев было в Талергофѣ? Маковскій — какой угодно цѣной хочет убѣдить читателя, что Талергоф — это Голгофа „украинскаго народа". Между тѣм, по его-же выраженію, украинцы в Талергофѣ „супроти загалу творили ледви марну частину", что там была „мала українська оаза, окружена лавою „русских", что в баракѣ в 300 душ „було ледви кількох українців", что среди них эта „жмінка губилася".

Несмотря на то, что Маковскій подает число украинцев „поверх 4 соток", первый список содержит 92 фамиліи, второй, как продолженіе, доведен до 131, третій до 267 номера. Больше списков нѣт, ибо в спискѣ пособій повторяются имена из списков желающих выйти на свободу. Допустим, однако, что в Талергофѣ было 400 украинцев; но что значит эта цифра в сравненіи с 8.000 русских?!

В военном хаосѣ, в суматохѣ отступленія австро-мадьярской арміи ошибки были неизбѣжны. Австрія не имѣла основанія и нужды арестовывать своих вѣрноподданнѣйших слуг, какими были украинцы. Поэтому ошибка была очень быстро исправлена: в концѣ 1914 года в Талергофѣ уже украинцев не было[1]). Слѣдовательно, всѣ попытки украинцев присвоить себѣ Талергоф—пустое, смѣшное дѣло.

Из под покрова ненависти Маковскаго ко всему, что русское, идея русских талергофцев пробивается наружу ясным лучом. Всѣ его нападки на „святую Русь", на „Подъяремную Прикарпатскую Русь чающую спасенія", на галицких „россіян", на „поклонников кнута" — до того настойчивы и постоянны, что кажутся мальчишеческими шутками. Фальшью и абсурдом является утвержденіе Маковскаго, будто Австрія выдумала, создала русских: „жнива довголітньої австрійської політики, яка власним заходом странно плекала цей діявольський посів Москви, були обильні". Часто клеймо ренегата на „единонедѣлимых" в устах того, кто сам, вопреки исторической догмѣ, отрицает Русь, измѣняет славянским завѣтам, извращает истину, которая записана неизгладимыми буквами в лѣтописи Нестора, и в душѣ народа, топчет святыню Кирилла и Меѳодія и создает Украину там, гдѣ ея не было никогда, — есть доказательством духовной гнили и нищеты.

[1]) Z. Lasocki („Polacy w awst. obozach": отмѣчает: „Za zdaniem ukr. Rady narodowej do 7 listopada 1914 wypuszczono 77 inteligentów ukr, a do dnia 12 grudnia 1914 dalszych 110 Ukraińców.

Маковскій с пѣной у рта должен засвидѣтельствовать, что „арештовані москвофіли в тюрмі дещо присмирніли, але між собою гішилися і були горді на своє увязнення", что они в Талергофѣ торжественно в присутствіи нѣмецких офицеров (рѣчь свящ. Сеника в день имянин Франца Іосифа) и на допросах называли себя русскими, которые отстаивают культурное и литературное единство всего русскаго народа и считают Украину этнографическим понятіем для обозначенія русских земель, лежащих на окраинах.

Среди арестованных были высокоидейные люди. Маковскій должен признать, что машинист Кульчицкій „зі своїми симпатіями для „матушки—освободительки" зовсім не таївся, але був чоловяга учинний, товариський, а др. „Могильницкій не дѣлал разницы между русскими и нерусскими и был великим апостолом свого" важкого лікарського звання". „о. Білінкевич зі Знесіння — іншого політичного світогляду—взяв під свою колдру нещасного опущеного студента (украинца Оробця), і так лежали вони разом. Один хворий на тиф другий на червінку й запаленія легенів. Бог дав—оба видужали" Мало того! Когда из Талергофа уѣзжала первая группа освобожденных украинцев, то „богато зпоміж тамтих (русских) дружньо и щиро прощалися з нами і [супроводили нас сльозами".

Конечно, прав Маковскій, когда возмущается, что кто-то угрожал: „До свіданя в Галичині! Затиснений в гору пястук в наш бік пояснював наглядно, як розуміти ці слова". Однако, не без грѣха были украинцы, что потверждают имѣющіяся записки талергофцев[2]). Свящ. Полянскій весьма почтенный и честнѣйшій старик, подчеркивает, что когда освобожденные украинцы „вышли с багажем за ворота, то кликнули нам громко с диким злорадством: „а бодай бысьте, москвофилы, всѣ тут пропали".

Конечно, Маковскій все это замолчал. В нѣсколько мѣсяцев послѣ его ухода угроза его спутников облеклась в реальную форму: в Талергоф прибыл не человѣк, а сатана, оберлейтенант украинец Чировскій, который в своем партійном бѣшенствѣ из могил русских людей вырывал кресты, а студентов назвавших свою національность русской истязал на столбах через anbinden и с удовольствіем присматривался, как им вязали веревками руки, подтягивали тѣло на столб, как оно синѣло, как кровь показывалась из-под ногтей пальцев или брызгала из рта и носа.

Вот таковы были талергофцы!

Наконец, книжка Маковскаго яв-

[2] В „записках" Ѳ. В. Курилло сказано: 77 „Украинцев" идут въ Грацъ. Многіе, изъ нихъ сопровождают нас до рѣшетки". Талергоф. Альманах вып. III.

Малороссія

Южная Русь остается одним из рѣшающих союзных райнов угольной промышленности, металлургіи, машиностроенія, химіи, крупнѣйшаго в Россіи электростроительства и крупнаго соціалистическаго сельскаго хозяйства.

Одним словом, расписано как по нотам...

Американская Русь

Съѣзд РСО и отклик из-за океана. Галицко-русская газета »Правда« от 13 февраля, издающаяся в Филадельфіи, отмѣчая состоявшійся во Львовѣ 26 декабря прошлаго года съѣзд Русской Селянской Организаціи, и подчеркивая его значеніе для современной Галицкой Руси, в пространной статьѣ замѣчает:

»Каждая... нація, если хочет существовать в границах чужого государства, должна организовать свои народныя силы как-бы в одну семью. Наша Галицкая Русь не погибла, наш народ не ополячился лишь благодаря тому, что не вся русская интеллигенція оставила свой народ, не вся отреклась от своей вѣры и народности, и стала организовываться под одним знаменем«.

Указывая историческій путь этой организованности, начиная еще с довоеннаго времени, когда существовала на Галичинѣ »Русская Народная Организація«, автор обширной статьи указывает, что нынѣ существующая »Русская Селянская Организація« (РСО), являясь продолженіем первой в повоенное время, в данный момент стоит прочно, как оплот русскаго національнаго сознанія и русской культурной и политической активности на Галицкой землѣ.

Перечисляя состав новаго Совѣта РСО, газета заканчивает статью так:

»Желаем новоизбранному Совѣту РСО в Галичинѣ самых лучших успѣхов в его трудной и отвѣтственной работѣ. Привѣт, хоть запоздалый, всѣм бывшим делегатам нашего Народнаго Парламента Галицкой Руси!«

Со своей стороны, от имени Совѣта РСО, делегатов съѣзда и всѣх русских людей Галичины, Волыни и Полѣсья шлем свой братскій привѣт американской Руси, протянувшей свою руку из-за океана в момент, когда Галицкая Русь еще раз свидѣтельствовала ненарушимость единства русскаго народа.

Не поняли. В № 11 филадельфійской »Правды« находим »Отвѣт писателю Гребенщикову«, помѣстившему в газетѣ »Свѣт« (в Америкѣ) разсказ »Подарок«. Суть разсказа сводится к тому, что в русской православной средѣ карпатороссов не все благополучно с назначеніями священников, что православно-американскій быт вообще требует к себѣ внимательнаго отношенія, чтобы не стать источником нежелательных явленій и в Церкви, и в общинѣ. Такими гражданско-нравственными темами постоянно и давно пестрит русская художественная литература, подчас имѣя рѣшительное положительное вліяніе. Ибо что не может сдѣлать журналист, того достигает беллетрист, и наоборот. Это есть вездѣ, и было всегда. Американскіе карпатороссы, к сожалѣнію, не поняли писателя, приняв выставленную им бытовую сторону своей темы, за истинныя происшествія. Такой подход, конечно, неправилен, ибо в художественной литературѣ, *независимо от формы,* обычно важна проводимая *идея,* а не фактура, являющаяся лишь, так сказать, тѣлом идеи. Кромѣ того, Георгій Гребенщиков на столько благожелателен ко всѣм русским, будучи чистѣшим и культурным русским человѣком, что подозрѣвать его в каком бы то ни было злоумышленіи против наших заокеанских братьев, не приходится. Разсказ »Подарок« просто должен толкнуть на то, как исправить имѣющіеся недочеты. И в этом нѣт ничего невозможнаго, ибо человѣк все дѣлает сам для себя, может и передѣлать.

Американская Русь — Талергофцам. Судя по отчетам в русских американских газетах, русскіе за океаном энергично продолжают сбор на памятник Талергофцам во Львовѣ. Было бы очень нелишним, чтобы галичане в Америкѣ, хорошо знающіе всю исторію Талергофа, повели бы соотвѣтствующую кампанію освѣдомленія в этом направленіи, а затѣм и призыва к присоединенію к общему русскому дѣлу *среди русских-россіян,* живущих в Америкѣ. Момент Талергофа — важный момент единенія Руси.

———o———

160

ляется цѣнным документом с филологической точки зрѣнія. Она пестрит новыми словами и оборотами до того, что язык Пушкина для нашего крестьянина гораздо легче, понятнѣе и вразумительнѣе „язычія“ Маковскаго. Эти нововыдуманныя слова трудно понимать даже человѣку с университетским образованіем. Извращенія до того нелѣпы, что стыдно становится за автора. Как сор, все это, конечно, народу не нужно, а раньше или позже обречено на гибель. Ибо никогда не зацвѣтут на народной галицко-русской нивѣ такіе посѣвы, как: примара, лікуванець, узберіжжя, чкурнути, тсковка, скупчуватися, змиршавілий, гостювати, пілкуватися, розбещений, стрижій, узмістовлювати, висотувати, причикнути, серце валило, стриб, мізк, вовтузитися, майбутнє, чільний, згірдливий, встнвий, дільба, вгавати, ваготіти, збугняві́ти, пястук, сдрулити, їдунок (котел), нагортка, заблуда, (заворот головы), зикання, голотіч, жишка, вишший (высшій), маніжитися, (стѣсняться), вугілля, баскаличитися, бавильце, негайно, приява, зайвий. запиндючитися, ремствувати, врештірешт (в концѣ концов), слідкування, оплюнки, пляшочка, розкуйовдженний, важче, божевілля, перевірка (провѣрка), — и множество подобных варваризмов, искажающим милозвучное галицкое нарѣчіе.

———o———

всѣх стран свѣта в Варшаву съѣдутся лѣтом текущаго года представители всѣх польских организацій. Ожидается до 600 делегатов.

Праздник. В день именин маршала Пилсудскаго, 18 марта, во всѣх учебных заведеніях Польши не будет занятій, однако во всѣх классах будут устроены собесѣдованія.

Имущественный налог за 1934 год. По распоряженію министра финансов, взносы поимущественнаго налога за 1934 год так называемой I-й группы должны быть уплачены 30 апрѣля (земельный налог свыше 25 зл.) 2-й группы—30 іюня, и 3-й—31 августа. Взысканія и штрафы, относящіеся ко 2-й гр.— такіе же как у плательщиков с оборота. 3-я группа имѣет размѣр налога, как при налогѣ на недвижимость.

На обжалованіе положено 30 дней. В отдѣльных случаях пропущенный срок обжалованія может быть устанавливаем начальниками Казенных Палат.

Исчисленіе квартиранаго налога будет пересмотрѣно, ибо закон о квартирном налогѣ 1924 года устарѣл, базируясь на оплатах квартир довоенных, 1914 года.

Хор Дана, извѣстный в Польшѣ, в ближайшем времени ѣдет на гастроли в СССР.

Антиеврейскія демонстраціи в видѣ свистков и криков происходят на спектаклях в Варшавѣ. Ставится „Венеціанскій купец".

Спаслись. Над полями под Грунцем произошла катастрофа военнаго аэроплана. Летчики выпрыгнули с парашютами, которые тотчас же открылись. Аппарат разбит.

—o—

ИЗНЬ В КРАѢ

ты", любезно приняла участіе г-жа Ромашкевич, ею же был исполнен цыганскій танец.

Дѣти пріюта исполнили танцы—русскій, японскій и танец снѣжинок. Маленькая Уся Азатова прекрасно танцевала мазурку.

Вечер посѣтил Высокопреосвященнѣйшій Ѳеодосій, Архіепископ Виленскій и Лидскій.

Вечер поэзій К. Р. 22 февраля очередной „четверг" литературно-артистической секціи В. Р. О., был посвящен поэзіи покойнаго Великаго Князя Константина Константиновича, писавшаго под псевдонимом „К. Р."

Подробный доклад о творчествѣ поэта, а также об его отношеніи к театру сдѣлал г. Бохан. Вопреки общей, весьма сдержанной оцѣнкѣ творчества К, Р., кое-гдѣ отмѣченной в русской критической литературѣ, докладчик ставит заслуги покойного поэта на высоту значительно выше домашней. Кромѣ докладчика, выступали: старый актер И. И Повлавскій и Ф. Ф. де-Россет.

Вечер закончился интересным вопросом, обращенным к аудиторіи председателем литературно-артистической секціи при ВРО,—**обязана ли секц'я, кромѣ той, работы, которую она ведет, заняться и борьбой с денаціонализаціей?**

Рѣшено было, что **борьба с денаціонализаціей — не дѣло литературно артистической секціи.**

Нам кажется, что для пользы русскаго дѣла, секція вправѣ устраивать вечера не только в помѣщеніи ВРО, и не только обычной „четверговой" аудиторіи (исключительно интеллигентской). Необходимо идти больше **„в народ".**

Духовный вечер. 25 февраля в залѣ Пречистенскаго кафедральнаго собора состоялся очередной духовный вечер. Настоятель Константино-Михайловской (Романовской) церкви, протоіерей о. Нил Кульчицкій, прочитал интересный доклад о жизни и дѣятельности св. Григорія Богослова,—друга и сподвижника св. Василія Великаго.

Хором той же церкви прекрасно были исполнены 2 концерта под управленіем талантливаго и тонкаго регента, И. Ф. Огіевича. Зал был переполнен, собралось около 300 человѣк.

Желательно было бы, чтобы мѣстные церковные хоры чередовались. Вечер оставил самое пріятное впечатлѣніе.

П. К.

———o———

дачи давайте. А что я буду дѣлать с Буниным?

Возникает вопрос: что это? Пониженіе или повышеніе?

Очевидно, и то, и другое.

Не надо закрывать глаз на всякую нашу дѣйствительность. И первое—не надо ужасаться так называемым паденіем культурнаго уров ня. Если мы наблюдаем в своей

му, к существенным задачам,—как бы безсознательная тяга к якорям спасенія.

Создающих задачи остается все меньше, и все больше становится лишь могущих их выполнять. Доказывает это ряд міровых диктаторов, и не паденіе, а подъем тѣх стран, гдѣ они есть (исключая Россіи, гдѣ не диктатура, а деспотія). **Такова фаза человѣческой исторіи.**

Поэтому, не ужасаясь и не лія безполезных слез над „пониженіем уровня", надо ясно смотрѣть на дѣйствительность:

Дубно требует задач—дайте ему задачи.

Пинск, вмѣсто русскаго многолѣтія затягивает уже „Sto lat"... дайте ему задачи, помогая вернуться к русскому многолѣтію.

Единственная в Вильно популярная культурно-просвѣтительная организація — лит.-артист. секція при ВРО, спрашивает—должна ли она противодѣйствовать денаціонализаціи?—укажите Вильно прямыя задачи по вопросам денаціонализаціи..-

Потребность в выполненіи задач и задач—развѣ это не повышеніе?

(Продолженіе в № 11)

Александр Попов

———o———

ПАМЯТИ НЕИЗВѢСТНАГ

1914—1934

31-го мая с. г. во Львовѣ состоится торжественное … памятника, посвященнаго свѣтлой памяти Неизвѣ…

Привѣт Львову!

Во Львовѣ—талергофское торжество. Трагическія поминки и празднество в одно и то-же время.

Поминки по безвинной крови, пролитой там, по страданіям и горю тѣх, кого либо нѣт уже в живых, либо тѣх, кому судьба подарила силы и радость перенести выпавшую им тяжкую долю.

Празднество, потому что отданіе чести героизму духа есть всегда праздник, хотя-бы знамена были закутаны в черную вуаль.

Читатель найдет в нашем сегодняшнем номерѣ и историческую справку о мученических страницах исторіи, запечатлѣнных именем Талергофа, и воспоминанія о первом с'ѣздѣ во Львовѣ.

В этих строках мы не касаемся прошлаго и исторіи. **Мы говорим о сегодняшнем днѣ, который есть лишь канун завтрашняго.**

И сегодня мы должны, посылая свой привѣт всѣм участникам львовских торжеств, всѣм русским людям на Галичинѣ, сказать, что в **нашем сознаніи, в нашем ощущеніи львовскія торжества не являются дѣлом одних только галицких русских. Мы считаем их общерусским дѣлом, и все русское національное меньшинство в Польшѣ, гдѣ-бы ни был его дом: на Волыни, в Полѣсьи или в Виленщинѣ, разсматривает себя, как участника „львовскаго дня“.**

Исторія не стоит неподвижно на одном мѣстѣ. Она всегда в движеніи. Она всегда раскрывает все новыя и новыя свои страницы, то радостныя, то горестныя, то сѣро-безцвѣтныя, то яркія и красочныя.

Талергоф принадлежит прошлому, но страницы исторіи—не случайно собранныя в одну брошюру неряшливым переплетчиком листки: неотрывны эти странички друг от друга, и жива связь настоящаго с прошлым.

Вѣками и тысячелѣтіями исчисляют народы свое прошлое. В исторіи каждаго народа есть свои тяжкія, свои страшныя и мученическія страницы.

Их так-же не слѣдует забывать, как нельзя забывать и радостных, свѣтлых. Но исторія народа, гдѣ-бы ни были раскиданы отдѣльныя вѣтви великаго національнаго древа, едина. И то, **что пережили русскіе люди в Талергофѣ, находит себѣ отклик в душѣ каждаго русскаго**, живет-ли он в Полѣсьи или на Волыни: не все-ли равно?

Вот почему все русское населеніе Польши считает себя участниками львовскаго торжества.

Не легко сегодня даже на день, на два, уѣхать за сотни верст. Не тѣ времена, когда легко передвигались люди, пріѣзжали издалека на родныя празднества. Правда, в два часа перелетают теперь пространства, которыя когда-то преодолѣвались в теченіе недѣли, потом—в теченіе дня желѣзнодорожнаго путешествія. Но не для всѣх существуют аэропланы: в наши дни многіе ходят пѣшком, когда мір сіяет от великих технических достиженій...

И на львовских торжествах не будет многих десятков тысяч русских людей, которые в этот день **будут душою чувствовать себя там, у подножія львовскаго памятника,** среди шествующих по улицам стариннаго прекраснаго города.

Пускай-же эти строки будут привѣтом отсутствующих на праздникѣ, который они считают своим, на поминках, тоску и скорбь которых они считают своими.

Но если в этот день сердце полно гордости от сознанія, что кровными узами связан каждый русскій человѣк с тѣми, кого чтит сегодня Львов, то скажем же, с ничѣм не прикрытой, откровенностью, что в глубинѣ русской души дает себя знать тяжкая боль при чтеніи тѣх строк, которыми авторы помѣщаемых у нас сегодня статей откликаются на историческое прошлое талергофских трагических дней.

Скажем, что **острая рознь между украинцами и русскими отзывается мучительно в русской душѣ.**

Русскій народ, отстраненный в своем прошлом от рѣшенія своей судьбы, неповинен в тѣх грѣхах, за которые мстят ему люди, озлобленные в своем, враждебном к русским, націонализмѣ. Кому мстят? Тѣм, которые никогда ни в чьем угнетеніи не участвовали? Нѣт моральнаго оправданія этому!

ТА…

9 часов у…
11 часов …

1 час дня:…

4 часа дня…
8 часов веч…

Духовен…

Сегодня мы говор… ни русскаго національ… шинства в Польшѣ, … русских, которые са… борьбу за свое нац… культурное существова… ведет эту борьбу не за… бо чужой счет. Ни на … ціонально-культурныя … не посягает. Оно хоч… того, что принадлежит … шѣ, его духу по праву…

Оно не „руссифицир… чьей церкви, оно не с…

1584 — ✝ — 1934

Во ЛЬВОВѢ покоится прах МОСКОВСКАГО ПЕРВОПЕЧАТНИКА ИВАНА ФЕДОРОВА

Виталій Ауслендер.

ТАЛЕРГОФ

Галицкая Русь перед войной.—Война об'явлена!—Русскіе галичане—„это россійскіе шпіоны“.—Мадьярскія висѣлицы.—Аресты.—Лагери для интернированных.—Украинская опека.—Сотрудники австрійскаго генштаба.—Могилы Талергофа.—Свобода.—Послѣ Талергофа.—Культ Талергофа.—Борьба за Талергоф.

Галицкая Русь — одна из областей, населенных русским народом, — входившая в состав австро-венгерской монархіи. Населеніе ея составляли — русскіе по языку, національным убѣжденіям,—православные по вѣрѣ, — люди. Нѣкогда существовавшія болѣе тѣсныя связи и сношенія с русскими из Державной Руси-Россіи, оставили на галицких русских свой отпечаток в видѣ их постояннаго тяготѣнія к общерусскому культурному единству.

Необходимость подобнаго общерусскаго, культурнаго единства, ощущалась в Галичинѣ особенно остро вслѣдствіе давленія австрійских властей, боявшихся русскаго націонализма, и стремившихся его заглушить искусственно создаваемыми иными политическими теченіями — русинством и украинством.

Боязнь, что Галичина когда-либо смогла-бы отпасть от австро-венгерской державы и присоединиться к Россіи, на что Россія, впрочем, никогда не посягала,—диктовала австрійскому правительству ряд рѣшительных и крутых мѣр против вождей русскаго лагеря, да и всѣх русских галичан вообще.

Когда-же австрійское правительство увидѣло, что насажденное им украинство при поддержкѣ жандармов привилось в нѣкоторой части наиболѣе малодушнаго населенія Галичины, — вопрос „русскости“ края был в Вѣнѣ разрѣшен сразу в смыслѣ незамедлительной ликвидаціи всего, что не соглашалось с правительственным „украинством“.

Спеціальные кадры профессоров вырабатывали наспѣх новую антирусскую, но безоговорочно австрофильскую „украинскую“ идеологію, внѣдряя ее в умы неопытной и національно еще не окрѣпшей молодежи. Политическіе дѣятели, болѣе старшіе возрастом были куплены обѣщаніем почестей и славы... К тѣм-же, кого ни почесть, ни слава из рук жандарма за цѣну измѣны русскому народу не прельстили, были примѣнены иныя мѣры: тюрьмы, ссылки, лишеніе имущества и прав.

Русскіе галичане, однако, не сдавались. Не помогали ни австрійскій террор, ни украинская пропаганда. Напрасны были доносы, аресты и истязанія, которым подвергали арестованных австрійскіе жандармы. Русскіе упорно защищали свое право оставаться русскими.

А это было нелегко. Украинская печать открыто приглашала всѣх доносить в жандармерію о каждом случаѣ русскаго національнаго выступленія. Украинскіе дѣятели задолго до войны составляли списки всѣх русских. В эти списки попадал каждый, кто не хотѣл признать себя украинцем.

Об'явленіе войны не застало поэтому украинцев неприготовленными. Немедленно начались массовые аресты „прикарпатских россіян“, как русских галичан называла украинская печать. Начались засѣданія военно-полевых судов. За указаніе жандармам русскаго патріота военная австрійская комендантура выплачивала от 50 до 500 корон. В военную прокуратуру и жандармерію посыпались украинскіе доносы на русских. Доносы исходили не только от „маленьких“ людей, соблазненных денежною наградою. Их писали уніатскіе ксендзы, адвокаты, украинскіе партійные лидеры, монахи,—нотаріусы и учителя. Всѣ хотѣли прислужиться Вѣнѣ. Не даром генерал Римль рапортовал в главную квартиру „украинцы, это—друзья Австріи и вѣрная опора трона“.

С доносителями соперничала украинская печать: „россіяне галицкіе, это — шпіоны Россійской имперіи“, — писала она. Судьбам Галичины угрожает каждый русскій, так как он противник нашего Цесар и украинскаго народа“.

Еще перед возникновеніем войны, лѣтом 1914 года, группа украинских политических дѣятелей обратилась к имперскому намѣстничеству с заявленіем о необходимости административнаго закрытія русских обществ и организацій, как вредных для Австро-Венгерской монархіи. Одновременно, авторы заявленія просили намѣстничество передать им имущество галицко-русских обществ: Народнаго Дома, Ставропигіи и о-ва имени Михаила Качковскаго.

Имперское намѣстничество, испугавшись, однако, народнаго возмущенія, которое могло-бы возникнуть послѣ столь крутых мѣр в отношеніи к русским, медлило с ликвидаціей русских обществ. Однако, в первый-же день об'явленія войны дѣятельность русских обществ была пріостановлена. Во главѣ управленій их имуществами были поставлены украинцы, а русскіе составы правленій были без суда и слѣдствія отправлены в спеціальные лагери—изоляторы для „руссофилов“. Таких лагерей было нѣсколько. **Самым большим и, в то-же время, наиболѣе страшным для заключенных в нем был—Талергоф.**

Нѣсколько тысяч наиболѣе сознательных представителей галицко-русской общественности было арестовано в первые-же дни возникновенія войны.

По приговору австрійских военно-полевых судов, многіе были казнены. Многіе нашли свою смерть, как гласили оффиціальные рапорты: „при попыткѣ к бѣгству“. В лагери-изоляторы попадали, главным образом, старики, женщины и дѣти.

Украинскіе жандармы, однако, не удовлетворились заточеніем своих русских противников в лагерный изолятор. К заключенным примѣнялся каторжный режим. Примѣненіем его жандармерія стремилась к достиженію своей основной цѣли: сломить русскій дух узников.

Вскорѣ в Талергоф прибыл украинец — оберлейтенант Чировскій, приступившій к завершенію начатой украинцами работы. В лагерѣ были организованы украинскіе курсы, на которые записалось нѣсколько десятков національно-неустойчивых, а то и украинцев, попавших в лагерь по ошибкѣ. Послѣ нѣскольких „уроков“, они покинули Талергоф с пѣніем „Ще не вмерла Украина“, направляясь на фронт.

Попытки обратить в украинство русских узников, однако, успѣха не имѣли. Напрасно обер-лейтенант Чировскій прибѣгал к пыткам, к одиночному заключенію. Даже становясь перед военной рекрутской комиссіей, заключенные не боялись громко называть себя русскими... Рекрутов, взятых в австрійскую армію из Талергофа, Вѣна побоялась послать на русскій фронт. Русскіе новобранцы были влиты в состав частей, направляющихся на итальянскій фронт.

В Талергофѣ остались послѣ рекрутскаго набора, — старики, женщины и дѣти и немногочисленные русскіе плѣнные. В лагерѣ-изоляторѣ усиливался голодный тиф и другія эпидемическія болѣзни. Каждый день уносил в могилу десятки жертв. Не было ни лѣкарств, ни врачебной помощи.

На знаменитом талергофском кладбищѣ могилы росли, как грибы послѣ дождя. Австрій… …невозможным. Бѣглецов лагерная охрана подстрѣливала на мѣстѣ без предупрежденія.

Заключенные в лагерѣ русскіе уніатскіе священники обратились к папскому нунцію с просьбой о помощи. Отвѣт пришел через „святой Юр“ — львовскую уніатскую митрополію. Он согласил: „Станьте украинцами, и тогда мы вас немедленно освободим из лагеря“. На это предложеніе украинской митрополіи не польстился ни один русскій священник.

Неоднократно в лагерь пріѣзжали австрійскіе „визитаторы“, уговаривавшіе заключенных подписать отреченіе от своих русских убѣжденій и заявить себя украинцами. Посѣщенія таких „визитаторов“ встрѣчали в средѣ лагерников общее возмущеніе и протест. Увидя, что от русских ничего не добьешься, австрійскія власти махнули на них рукой и предоставили им, по выраженію ген. Крумиля, „гнить в русском навозѣ“...

За малѣйшее неповиновеніе лагерному начальству заключенные подвергались суровым карам, среди которых „подвѣшиваніе“ считалось наказаніем „легким“. Голод заставлял заключенных ѣсть кошек, собак и даже крыс.

Так в вѣчном страхѣ текли дни Талергофскаго изолятора.

Развал Австріи, новая „весна народов“, принесли Галичинѣ большія перемѣны. Вернувшіеся узники должны были брать в руки оружіе, защищая стихійно возникшую Русскую Лемковскую Республику. Во Львовѣ засѣли украинцы. Польскія войска подвигались к Галичинѣ, занимая город за городом.

Русская Лемковская Республика без сопротивленія поддалась Польшѣ и признала свое существованіе законченным. Самостоятельное существованіе ея было-бы немыслимым в виду небольшого размѣра территоріи Лемковщины. Національная русская держава отсутствовала. Вы… …начала … лицко-русских … ленных австрійским… Постепенно началась … ціонная работа.

Талергоф, конечно, … быть забытым галицко-р… народом. Он стал символо… ціональной борьбы, — симв… національнаго подвига. Ку… Талергофа был передан мол… дежи и проник за предѣлы Галицкой Руси на Волынь и Полѣсье, гдѣ русское населеніе этих областей, отошедших к Польшѣ, узнав о Талергофской трагедіи, преклонилось перед ней, как перед символом страданій за русское имя и русскую идею вообще.

Опасность этого „культа Талергофа“ быстро учли украинцы. Начались хулиганскія нападенія на бывших талергофцев. Ночью срѣзывались памятные придорожные „талергофскіе“ восьмиконечные кресты. Грубым насиліем украинскіе „дѣячи“ стремились замазать слѣды своих преступленій.

Теперь, совсѣм недавно, украинцами начата была спеціальная кампанія своеобразной „ревиндикаціи“ Талергофа... украинцам. Украинскіе „дѣячи“ стали утверждать, что в Талергофском лагерѣ сидѣли не только русскіе, но и украинцы, и что культ Талергофа должен быть украинским культом...

Эта очередная исторія показывает, как внимательно украинцы относятся ко всѣм проявленіям русской жизни в Галичинѣ и как стремятся они парализовать ея возрожденіе.

Могила Неизвѣстнаго Талергофца на Лычаковском кладбищѣ во Львовѣ—не только символ пережитых галицко-русским народом страданій. Она — залог воскресенія русской идеи вообще. Воскресенія великой идеи культурнаго единства русскаго народа.

Виталій Ауслендер.

гофа

дасюка и про-
уніи.—Доно-
русское ду-
Талергофа.

в началѣ 1912 г.
естовывают. Без
его держат в
. Лѣтом 1914 г.
за отсутствіем
Сандович воз-
вой дом—не на-
выстрѣлы начав-
лись вѣстника-
ссій к русским
Сандовича снова
в кандалах до-
цы.

г. во дворѣ
ы именем „Ав-
о цесаря" была
овая казнь пра-
енника в Гали-

исывают её так:
казни о. Максим
шагом. Молча
ло тюремной стѣ-
взвода солдат.
-венгерец подошел к
ал с груди распятіе,
его и бросил под но-
аксима. Потом связал
и и мѣлом отмѣтил на
ѣсто, куда должны были
я солдаты. Сбоку стали
ы и представители ук-
й „сѣчи".
мандѣ ротмистра сол-
яли на прицѣл. Грянул

живет великій русскій
закричал о. Максим па-
землю: Да живет рус-
авославіе!.
енный жандарм подско-
звивавшемуся от смер-
боли о. Сандовичу и
л ему в голову три за-
озг о. Максима обрыз-
ну горлицкой тюрьмы.
трѣл был окончен...
то-же время, по всей Га-
кой Руси происходили аре-
„руссофилов". Военно-поле-
суды выносили свои одно-
пные приговоры: — разстрѣ-
ть!
28 августа в Новом Сончѣ
л разстрѣлян уніатскій свя-
енник Петр Сандович, аре-
гованный по доносу украин-
каго духовенства. На разстрѣл
его вывели вмѣстѣ с сыном. Без
страха стали они перед устрем-
ленными на них ружейными ду-
лами. Послѣднія их слова были:
— Да живет Русь, наша Ро-
дина!
Чудом избѣжавшій разстрѣла
в тот день их родственник, о.
Владимір Мохнацкій, был от-
правлен в Талергоф...
О. Петру Сандовичу и его сы-
ну в вину было поставлено то,
что он яко-бы распространял
среди русских галичан воззва-
нія какого-то православнаго епи-
скопа Никона, в которых епи-
скоп Никон (никогда не суще-
ствовавшій) „освобождал" всѣх
от присяги на вѣрность австрій-
ской монархіи. Несмотря на
всю фантастичность обвиненія
—подсудимые были казнены.
В Талергоф были заточены
многочисленные священники —
„руссофилы" со своими семья-
ми. На кладбищѣ „Под сосна-
ми" не один из них нашел свое
послѣднее пристанище. В лаге-
рѣ были устроены примитив-
ныя часовни — православная и
уніатская — единственное утѣ-
шеніе заключенных.
Между тѣм, уніатская митро-
полія „Святой Юр" раболѣпно
исполняя указанія австро-вен-
герской жандармеріи, не дрема-
ла. Всѣ приходы были переданы
украинствующему духовенству.
„Российская крамола" была из-
жита...
Сотни могил говорят сегодня
о жуткой страницѣ галицко-
русскаго священства. Когда, по-
слѣ войны и революціи, в Га-
личинѣ наступило успокоеніе,
Львовскій Ставропигіон, как
старѣйшее в краѣ церковное
уніатское братство, обратился
к папскому престолу с протес-
том против украинизаціи уніат-
ской церкви, введенія новой ка-
толической обрядности на мѣ-
сто восточной — православной.
Много мѣста в этом протестѣ
было посвящено и гоненіям на
священников русской національ-
ности...
Отвѣта не послѣдовало. А на
русское духовенство начались
сыпаться, в порядкѣ „духовной
дисциплины", всевозможныя взы-
сканія. Бывшіе плѣнники и уз-
ники Талергофа лишались сво-
их парафій. В русскія села наз-
начались украинскіе ксендзы-
шовинисты...
Неудивительно поэтому, что
послѣ Талергофскаго подвига
галицко-русскій народ обратил
свои взоры в сторону православ-
ія, которое в послѣдніе годы
неудержимо ширится по Гали-
чинѣ.
Безсильные бороться с рус-
ской идеей, лишенные поддерж-
ки австро-венгерской жандарме-
ріи, украинскіе „лыцари" мстят
русским теперь не висѣлицами
и талергофами, а ночными на-
паденіями на русскія парафіи и
спиливаньем памятных талер-
гофских восьмиконечных кре-
стов, установленных нынѣ в
каждом галицко-русском селѣ.
Герои украинства боятся да-
же простых памятников...

Т. Михайлов.

П. ЮРЬЕВ

ТАЛЕРГОФ и „РОССІЯНЕ"

Россія и трагедія галицко-русскаго народа. — Доклад о Талергофѣ Николаю II-му. — Талергоф остается непонятым русской общественностью. — Революція и талергофцы. — В эмиграціи. — Первый с'ѣзд. — Годы спустя...

Как это ни странно теперь в перспективѣ пережитых нами лѣт, идеи и устремленія галицкой Руси были перед войною чужды и непонятны русской общественности. Наоборот, нѣкоторые круги россійской интеллигенціи явно сочувствовали украинским проискам в Галичинѣ, очевидно, не разбираясь в происходящих там политических сдвигах.

Этот украинофильскій момент в тогдашних настроеніях передовой русской интеллигенціи надо об'яснять, повидимому, только слѣпым противопоставленіем всему, что исходило из правительственных кругов. „Либерально" было поддерживать нарождавшееся украинство только потому, что за русское начало в Галичинѣ высказывались „реакціонеры" во главѣ с самим графом Бобринским..

Но русское правительство правильно поняло и оцѣнило значеніе процессов, происходящих на русских землях Австро-Венгріи. Императоръ Николай II интересовался судьбами русской Галичины. Чаще всего царя информировал о галицких дѣлах гр. Бобринскій, и во время пребыванія во Львовѣ царь в рѣзкой формѣ высказал с балкона намѣстничества собравшейся толпѣ свой взгляд на украинизм, как измѣну Руси. На одном из докладов царю о Галичинѣ его рукой сдѣлана помѣтка: „Вот это настоящіе русскіе люди. Нашим-бы у них поучиться! Одобряю!"

Знаменательное заявленіе было сдѣлано графом Бобринским в 1913 году иностранным журналистам: „Галичина, это — русская земля, но Россійская имперія никогда не посягнет на эту территорію". Русская общественность к той-же формулировкѣ пришла на 20 лѣт позже, послѣ октябрской революціи.

С началом Великой войны верховное командованіе русской арміи, предвидя возможность разгрома австрійцами Галицкой Руси, стремилось к занятію послѣдней русскими войсками. Но оккупація Галичины не успѣла помѣшать трагедіи Талергофа.

Подробности кровавой расправы австрійцев с русскими галицкими крестьянами, переданныя перебѣжчиками из австрійской арміи, были сообщены в царскую ставку. Царь вызвал перебѣжчиков к себѣ, долго их разспрашивал и удивлялся их языку. „Совсѣм как наш", повторял он послѣ ген. Брусилову.

Русскую-же общественность и война не заставила перемѣнить свое отношеніе к русской Галичинѣ.

Это безразличіе смѣнилось интересом много позже, когда началось формированіе галицко-русскаго отряда под командой г. Мальца, когда прибывшіе в Россію из Галичины ея передовые русскіе дѣятели завели сношенія с широкими кругами русской интеллигенціи, быстро завоевывая ея симпатіи.

В годы революціи в Украинѣ, Галицкая армія на территоріи б. Россіи, перешла частично под русское знамя и это еще болѣе сблизило „россіян" с русскими—галичанами. Многіе бывшіе талергофцы были заброшены революціей в русскій тыл и там работали. Связь крѣпла и взаимныя симпатіи росли.

Во время эмиграціи галицко-русскій консул Яблонскій в Константинополѣ помог не одной сотнѣ русских эмигрантов. Галицко русскіе добровольцы, плеч к плечу с „россіянами", прошли через муки изгнанія. И в Галичину вмѣстѣ с галичанами послѣ этого попало не мало россіян. И когда, во Львовѣ состоялся первый Талергофскій с'ѣзд, его отмѣтила вся русская зарубежная печать. Національная и культурная связь, понятая однажды. крѣпнет с каждым днем Русскіе люди поняли идею культурно-національнаго единства.

П. Юрьев.

В ТАЛЕРГОФѢ — —КОВАЛИСЬ ЗВЕНЬЯ КУЛЬТУРНАГО ЕДИНСТВА РУССКАГО НАРОДА.

— „... Теперь я с глубоким волненіем слушаю голоса, доносящіеся до меня из старой русской Галичины и русскаго Прикарпатья—и на их стон: „Мать наша, слышишь-ли?"— я, как старый Тарас в несравненной повѣсти несравненнаго малороссійскаго писателя, гордости Россіи, Н. В. Гоголя, от имени скованной теперь Матери нашей, Руси, трепетно отвѣчаю: „Слышу и передам о твоем стонѣ нашей общей Матери"...

И. Наживин.

(„Моим Галицким братьям").

С. ВИТЯЗЕВСКІЙ

НА ПЕРВОМ ТАЛЕРГОФСКОМ С'ѢЗДѢ

На талергофскій с'ѣзд!—Трехцвѣтные вѣнки и „двуцвѣтная" вражда—Непониманіе Волынской провинціи.—В Бродах. — Пора за Русь.— Во Львовѣ.—На квартирном пунктѣ.—Утро во Львовѣ. — Талергофская манифестація. — Торжественный акт в Народном Домѣ. — Да живет Русскій народ! — Домой.

На Талергофскій с'ѣзд! — сегодня, пять лѣт спустя, когда я смотрю на пожелтѣвшій металлическій Талергофскій значек, выданный участникам этого перваго с'ѣзда, меня невольно охватывает трепет. Русскій восьми-раменный крест в терновом вѣнцѣ и лаконическая надпись сверху:—Талергоф.

Это было. Грандіозная національная манифестація русскаго духа. Манифестація русской идеи на землях, никогда не принадлежавших Россіи. Это была не манифестація казенной „россійскости", а праздник русскаго духа.

Сотни вѣнков с трехцвѣтными лентами. Безконечная вереница духовенства в черных ризах. И в центрѣ шествія — дубовый восьмираменный православный крест, символ распятія Руси, символ скорби любящей матери—Родины о междуусобицѣ в семьѣ ея сыновей.

Кто не был тогда во Львовѣ —тот не поймет. Бывают блестящіе парады, шествія, демонстраціи... Все это не то. Величіе духа исходило от шествія талергофцев, и невольно перед ним снимали шапки не только поляки и евреи, но и злѣйшіе противники Руси, — виновники Талергофской трагедіи—украинцы. Эта „двуцвѣтная— жовто-блакитная" вражда к трехцвѣтному символу Руси как-бы нависала молча над княжьим городом Великаго Галицкаго князя Льва. Были отдѣльные моменты, когда украинцы пытались провоцировать русское шествіе, но участники процессій не поддались и, не отвѣчая на провокаціонныя выступленія, продолжали свой путь...

Приглашенный Талергофским комитетом в качествѣ спеціальнаго корреспондента „Руля", я выѣхал на с'ѣзд с Волыни, гдѣ в то время находился. И, к сожалѣнію, оказался едва-ли не единственным волыняком на с'ѣздѣ. Волынскія общества не оцѣнили важности личнаго присутствія на с'ѣздѣ их делегатов и, в огромном большинствѣ случаев, ограничились посылкой поздравительных телеграмм.

Из Острога я выѣхал в Здолбунов к львовскому поѣзду. В Здолбуновѣ находились уже делегаты из Луцка. В пришедшем из Ровно поѣздѣ на Львов мы встрѣтили ровенчан и членов редакціи „Волынскаго Слова".

В бесѣдах о предстоящем с'ѣздѣ незамѣтно прошла дорога до Брод. На вокзалѣ Броды нас, волыняков, ждала первая сенсація. Броды провожали во Львов участников Талергофскаго с'ѣзда. Перрон был запружен толпой крестьян и русской интеллигенціей.

Когда, послѣ короткой остановки, поѣзд опять двинулся,— из окон сосѣдняго вагона раздалось стройное пѣніе русскаго народнаго гимна „Пора за Русь". Настроеніе ѣдущих участников с'ѣзда сразу стало повышенным. Во многих купэ виднѣлись вѣнки с русскими трехцвѣтными лентами.

Поѣзд быстро бѣжал ко Львову. Нѣсколько часов пути — и Львов — Подзамче, гдѣ многіе вышли. Еще пятнадцать минут, и поѣзд тихо входит под навѣс львовскаго главнаго вокзала.

Львов! какой-то студент с трехцвѣтной розеткой в петличкѣ встрѣчает нас и заботливо направляет на квартирный пункт: ул. Русская, „Народная контора" Там распредѣляют на ночлег. Задача, в виду тысяч участников с'ѣзда, болѣе, чѣм не легкая.

Мы, двое журналистов, ѣдем сразу в гостиницу. Номеров нѣт. Переполнено. Волей неволей, направляемся на квартирный пункт.

Там шумно и полно молодежи. Безпрерывно звонит телефон. Знакомимся с диктатором „Народной конторы"—Марко. К нам назначается студент, и мы отправляемся искать квартиру.

По дорогѣ встрѣчаем коллегу по перу. В гостиницѣ освободился номер. Благодарим спутника-студента и на извозчикѣ устремляемся оккупировать номер.

Коллега информирует. Масса гостей. Из Подкарпатской Руси пріѣхал д-р А. Фенцик— редактор „Карпаторусскаго Свѣта", остановился в гостиницѣ напротив нашей. Отправляемся к нему с визитом и не застаем. Уѣхал на какое-то совѣщаніе.

Разочарованные неудачей, наносим визит „Народному Дому". В Русском Казино знакомимся с галицко-русским поэтом В Вавриком и С. Бендасюком — галицко-русским журналистом, героем нашумѣвшаго в 1914 году в Австріи и Россіи процесса.

Ночь спим неспокойно. В восемь мы уже на ногах. Наши львовскіе друзья, стучащіе в двери номера, находят нас одѣтыми. Мы направляемся в уніатскую церковь Народнаго Дома на Краковской улицѣ, откуда двинется шествіе.

Тысячи молящихся запрудили улицу, повсюду царит образцовый порядок. С трудом проникаем внутрь храма, гдѣ стоят делегаціи с вѣнками. Вся церковь тонет в вѣнках с русскими національными лентами.

В то-же время, в храмѣ св. Георгія на Францисканской улицѣ совершается православное богослуженіе по жертвам Талергофа. На богослуженіи присутствуют всѣ „россіяне", россійскій благотворительный комитет, церковное братство во имя св. Иконы Божьей Матери Почаевской. Много любопытных—поляков и украинцев.

По окончаніи Богослуженія, студенты выносят огромный талергофскій восьми-раменный крест. Восемь человѣк с трудом несут его на своих плечах. Впереди устанавливается безконечная процессія русскаго духовенства в черных ризах. Торжественное шествіе медленно направляется к Лычаковскому кладбищу.

Это шествіе трудно позабыть участнику. Ежесекундно щелкают об'ективы фотографов. Улицы, по которым ведет дорога, усѣяны тысячными толпами сочувственно настроенных зрителей...

И вѣнки, вѣнки, вѣнки... Делегаціи идут за делегаціями, смѣняя одна другую в своем безконечном шествіи.

На кладбищѣ—момент водруженія креста. Краткія, стройныя рѣчи. Могучій гимн „Пора за Русь" и „Вѣчная память" павшим в борьбѣ за Русь...

С кладбища наша журналистическая группа случайно попадает в один и тот-же трамвай. Фенцик дѣлится своими впечатлѣніями, сравнивая талергофскую демонстрацію с русскими празднествами на Карпатской Руси.

Послѣ двухчасоваго перерыва —торжественный акт в „Народном Домѣ". Тысячная аудиторія. Рѣчи, привѣтствія, русскій гимн, опять привѣтствія... Вечером концерт и спектакль. Живыя картины на талергофскія темы...

—:—

На слѣдующій день в городѣ возникли эксцессы между евреями и украинцами. По улицам закружили патрули. Тротуары покрылись осколками разбитых витрин.

Украинцы, не имѣя возможности спровоцировать русских, „отводили свою душу" на еврейских стеклах.

На вокзалѣ, когда мы уѣзжали, слышалась русская рѣчь. То в той, то в другой группѣ раздавалось пѣніе русских пѣсен.

И послѣднія слова, донесшіяся до моего слуха, в шумѣ колес отходящаго поѣзда, были:

— Да живет Русскій народ! Да живет!

С. Витезевскій.

„Врі, да мєру знай!"

Що пише ужгородський „Карпаторусскій Голосъ" про т. зв. „Зїзд талєргофців" у Львові.

Які брехливо-фантастичні дані про т. зв. „Зїзд талєргофців" поширюють москвофіли у своїх ґазетах, видно найкраще з кореспонденції „Карпаторусского Голосу" з 3. ц. м., яку наводимо тут дослівно:

„Свято відкриття памятника незнаного талєргофця у Львові пройшло із зовсім несподіваним успіхом. На свято прибуло до 20 тисяч (!) людей, головно молоді (!). Численно було заступлене селянство. І тому саме свято мало „русскій національний характєр".

На свято прибуло 200 греко-катол. священиків (!). Це доказ, що греко-католицьке духовенство в Галичині зберегло, всупереч усьому, „стойко русскій дух". Православних священиків було до 50 (!), створили цілу процесію.

Порядок був усюди взірцевий і ніяких інцидентів не було. Українці — не прийшли; їх не було видно навіть на вулицях міста.

Похід тягнувся на 5 км. (!) головними вулицями міста (!) зі замку на цвинтар. На переді несли 120 (!) терневих вінців з трьохколіровими національними лентами з написами: „Борцям і страдальцям за Русь", „Мученикам Талєргофу" і т. д. Був також вінець від Т-ва ім. А. В. Духновича, зложений окремим делєґатом.

Після відкриття памятника і складення вінків 20-тисячна юрба зібралася на площі Сокола, де відбулася святочна академія. Представники „всіх Голгофт русскаго народа" склали привіти.

З гострою критикою на поведінку влади греко-ктолицької церкви виступив русскій депутат (польського парляменту) Бачинський, підкреслюючи з обуренням, що митрополит Шептицький, єпископи Коциловський і Хомишин не приказали свому духовенству молитися за страдальців Терезина і Талєргофу, тоді коли витає молитву за українців-терористів. Свящ. о. Яворський виголосив реферат про українську провокацію в 1914 р.

Вечором відбувся концерт, на якім було до 5.000 (!) людей".

*

Ми навмисне навели повнотою допис ужгородського москвофільського часопису про москвофільський зїзд у Львові, аби показати, як дотичний дописувач, користаючи з непоінформованости читачів тої ґазети про галицькі справи, пускає їм в очі блахмана. Бож усі ті дані, що їх наводить „Карпаторусскій Голос" про „зїзд талєргофців", до тої міри переборщені і фантастичні, що у нас кожна дитина мусить з них сміятися.

Запевняємо, що дані, які ми принесли про зїзд, наскрізь вірні і число учасників у нас ні трохи не зменшене. А тих учасників не було більше, як 4.000, не зважаючи на 2-літню енергійну підготовку до зїзду в цілому краю і ріжні полекші для всіх тих, що вибирались до Львова на зїзд „почцівих старорусінуф".

І можемо ще запевнити редакцію „Карпаторусского Голосу", що навіть якби вона вислала була сюди до нас відоме консулятське авто, яким розбивався так довго її шеф по Підкарпатській Руси, — то й ним не доставив би до Львова на москвофільський зїзд 200 гр.-кат. священиків, просто тому, бо стільки їх — по найточнішим обчисленням — не назбирав би в цілій Галичині!

Така сама правда з тими 50 православними священиками на зїзді. Як загально відомо, в цілій Галичині нема й 30 православних священиків, до того є між ними і свідомі українці, а „Карпаторусскій Голос" нарахував їх 50!

Щож до концерту, то у Львові нема ніодної салі, в якій містилось би більше, як 1.200—1.500 осіб. Вечірній концерт на „святі талєргофців" відбувся в салі „Нар. Дому" (Театр Ріжнородностей), де при найбільшому зусиллі не зміститься більше, як 1.000 осіб.

Виходить, що в тому дописі правдиве тільки одно: нечувані напади послів Бачинського і Яворського з ББ на українців, зокрема напади й наклепи на нашу церковну єрархію того першого; про що зрештою розтрубіла зараз по зїзді з вдоволенням аґенція „Всхуд". Колиж воно так, то що тоді робили взагалі на зїзді греко-католицькі священики, яких було до 60?

ВСЯКОГО РОДА МАТЕРІЯЛИ ВОВНЯНІ ТА ІНШІ — найдешевше в текстильнім магазині „ТАНИЙ СКЛЕП" — З. ЗАЛЄСКИЙ, ЛЬВІВ, ГАЛИЦЬКА 8.

41/82

З приводу близької премієри
Подорожі по Варшаві
в інсценізації Леона Шіллера
ще тільки кілька днів йдуть
Дівчата в одностроях

Любко то я — щодня
В РІЖНОРОДНОСТЕЙ

1. Все те, що сьогодні має культурний світ (поза безпосередніми дарами природи), людство здобуло скоординованою працею розуму й рук, і така праця мусить йти надалі.

2. Все на світі людство будувало й будує знизу, від землі, від фундаменту, від горщика, найпримітивнішого ножа, рала, колеса, вісі й гвінтика машини, від цеголки й камінчика, — і доля та добробут народу залежить від безлічі добре виконаних цих дрібних речей, з яких складається великий апарат Нації. А значить — працює справді для Нації той, хто цю роботу робить.

3. Слова, високі думки, гасла без одночасної скоординованої праці рук є не лише безвартісними речами, але й гріхом.

4. Молоді люди, щоб стати будівничими, повинні раніше стати добрими робітниками; щоби стати провідниками — виказати себе карними рядовиками; щоб взяти на себе ролю провідника — повчитися й пізнати життя.

5. Навіть найкраща праця, але необєднана, неведена по одному пляні й неспрямована до одної мети, нічого не варта; едино доцільною є праця не гуртків, по отаманськи, а обєднана праця цілої Нації під одним зверхнім проводом.

6. Без фахівця, працелюбного громадянина й вищого морального авторитету нема Нації, а є кубло хробачків, що пожирають самих себе.

Володимир Островський.

Великий політичний процес у Перемишлі.

ЧОТИРНАЦЯТИЙ ДЕНЬ РОЗПРАВИ.

Сьогоднішня розправа тревала лише годину. На початку розправи предс. відчитав рішення трибуналу в справі поставлених внесків на евентуальні питання в справі арт. 154 (розповсюднення летючок), яким згодився на всі евентуальні питання.

Факт приняття внесків оборони треба уважати передовсім здобутком оборони, а дальше свідчить це й про становище трибуналу до акту обвинувачування, який усім підсудним закидує головну зраду.

Після цього відчитано 50 наново сформулованих питань до присяглих суддів, які трибунал затвердив підписами.

На цьому відложив предсідник розправу до чергового дня. Завтра промовлятиме вже прокуратор та оборонці і можна сподіватися вердикту присяглих суддів. Присуд западе в середу передпол.

Як не можете спокійно спати — то підпишіть позичку Рідній Школі на суму 25 зол.

Фальшування статистики в Совітах.

Минулорічний совітський урожай, про який стільки говорилося і про який так розголосила була совітська преса, зовсім не був такий добрий, як його представляли. Льондонський „Таймс“ з дня 29. м. м. пише: „Урожай, який зібрано минулого року, був далеко менший від того, що офіціяльні круги подали. Тепер виходить на яву, що офіціяльно подана висота урожаю (80 міліонів [illegible] тон) за рік 1933 була по-

Статистика не опирається на числах з дійсного урожаю, як це робили попередніми роками, але її зладили на підставі обчислень засівної площі та збіжа на пні, відчисливши 10 прц. як убутох підчас жнив“.

В дійсності навіть офіціяльні числа про засівну площу не відповідали дійсності. Коротко сказавши — вся статистика про врожай була пофальшована.

[illegible] ЛЬОНДОН.)

165 отъ 3-VI-1913

ТАЛЕРГОФСКІЙ С'ѢЗД во ЛЬВОВѢ

(От собственнаго корреспондента)

С'ѣзд участников.—Тысячныя толпы.—На Высоком Замкѣ и в Православной Церкви.—Шествіе 15.000 галицко-русской массы по улицам Львова.—Освященіе и передача памятника

Этот с'ѣзд столько раз откладывался, что вполнѣ естественным являлось предположеніе, что и 31 мая он опять будет отложен по причинам, от организаторов независящим.

Однако, опасенія эти не оправдались. Власти разрѣшили созыв с'ѣзда, провинція, хотя и нѣсколько поздно, была извѣщена. Русскіе люди начали дѣятельно готовиться к поѣздкѣ во Львов. И стало, — на наши русскія условія — чудо: Уже наканунѣ всѣ львовскія заставы были оккупированы постоями пріѣхавших из провинціи крестьян. К вечеру 30 мая число прибывших достигало по самому скромному подсчету 10—11 тысяч человѣк.

Массы русских людей, пришедших поклониться памяти неизвѣстнаго борца за Русь, залили весь город. Трехцвѣтныя ленты, русскія рубашки у молодежи, талергофскіе жетоны и голубыя повязки на рукавах распорядителей рѣзко выдѣляли участников торжеств из монотонной толпы горожан.

Многіе рестораны вывѣсили вывѣски на русском языкѣ: „Здѣсь для участников Талергофскаго с'ѣзда 50 проц. скидки". „Привѣт дорогим русским гостям".

То тут, то там стихійно возникала и долго не умолкала русская пѣсня. Иногда торжественно плыли звуки исполняемаго народным оркестром русскаго гимна „Пора за Русь".

Но чаще всего раздавалась старая русская пѣсня, напечатанная на обложкѣ оффиціальной программы Талергофскаго С'ѣзда:

Не нужно ни пѣсен, ни слез мертвецам,
Отдайте им лучшій почет:
Шагайте без страха по мертвым тѣлам,
Несите их знамя вперед...

Но знамя, завѣщанное молодежи старшим поколѣніем Талергофцев, вознеслось вперед в эти дни **буквально**. Глаз терялся в десятках и сотнях вѣнков и почетных знаменах сельской молодежи,—с русскими національными цвѣтами.

Ночью с 30 по 31 мая погода нѣсколько испортилась, и начал накрапывать дождь. Ночью прибыли варшавяне и представители русской и англійской печати. На встрѣчу гостям, пріѣзжающим на главный вокзал, к каждому поѣзду выходила львовская учащаяся русская молодежь.

Утром 31-го мая, часам к девяти, когда начало раз'ясняться, с ранняго утра на так называемый „Высокій Замок" шли многотысячныя русскія массы. К 9 часам утра число собравшихся достигло 15 тысяч.

В половинѣ десятаго началась Божественная литургія, совершаемая о. Микиткою в сослуженіи 54 священников-Талергофцев. 48 священников кромѣ того присутствовали на Божественной литургіи без облаченія риз. Во время богослуженія пѣл мужской, прекрасно спѣвшійся хор из Глинян под управленіем Михаила Чайковскаго. Торжественная, необычная обстановка, сопутствовавшая богослуженію, дѣлала его для присутствующих особенно вдохновенным. У многих молящихся на глазах были слезы.

Одновременно с уніатским богослуженіем на „Высоком Замкѣ" совершалась заупокойная обѣдня по жертвам Талергофа и в православной церкви на Францишканской улицѣ.

Там чин Божественной литургіи совершал о. архимандрит Филофей в сослуженіи многочисленнаго галицко - русскаго православнаго духовенства. При выходѣ о. архимандрит Филофей был встрѣчен звуками оркестра из Рѣпнева (уѣзд Каменка Струмилова). В церкви же все время пѣл народный хор. Церковь была переполнена молящимися.

Тѣм временем торжественная Литургія на Высоком Замкѣ окончилась. Послѣ трогательнаго слова о. Петра Скоморовича о. Ф. Круминскій совершил освященіе Талергофской урны с землей из Талергофа. Послѣ этого четыре талергофца — Матвѣй Раздѣвѣй, Д. Кошицкій, Иван Гзунда (из Глинян) и Василій Бундз поставили драгоцѣнный сосуд на роскошныя алыя носилки. о. К. Чайковскій, неустрашимый русскій національный дѣятель и прекрасный оратор обратился к собравшимся с глубоким словом. Он говорил, что не настало еще время перенесенія тлѣнных останков жертв Талергофа в могилу на родной землѣ. Но их національному русскому подвигу воздвигнут не только каменный памятник, но и памятник русскаго народнаго духа — залог національной побѣды.

Послѣ проповѣди о. Чайковскаго началась организація шествія. Главными распорядителями шествія являлись инж. О. І. Луцык и инж. П. Р. Красицкій.

Шествіе открывал крест, несомый дьяконом Вознесенской Церкви во Львовѣ—Старацким. За ним начиналось длинное шествіе делегацій с вѣнками. Всѣх вѣнков было 127, из них 82 с трехцвѣтными лентами, три с бѣлыми, семь с красными, — остальные с черными или темнофіолетовыми. Вѣнки несли в слѣдующем порядкѣ: от Центральнаго Талерговскаго Комитета, от РСО, Закарпатской Руси, Ставропигіи, о-в имени Михаила Качковскаго, Народнаго Дома, Ревизіоннаго Союза, РНО, Галицко-Русской Матицы, Полѣсья, СРМО, Русской школы, РБО, Русских Дам РОМ'а, студенчества, кооперації. За ними шли вѣнки из провинціи, от уѣздов и окружных организацій.

Из вѣнков выдѣлялись: бѣлоснѣжный вѣнок варшавскаго РОМ'а, вѣнок "Героям, павшим в Талергофѣ"—от учащейся молодежи,—„Мученикам за Русь" от русских женщин в Сянокѣ, от Сокаля—с черными траурными лентами,—от „Друга" (голубая лента), Талергофскаго комитета, и РНО. Русская бурса в Горлицах поручила нести свой вѣнок воспитанницам, одѣтым в красочные національные костюмы.

За вѣнками шел хор музыкальнаго и пѣвческаго львовскаго кооператива „Муза". За ним—112 уніатских священников (из этого числа без облаченія 48). Шествіе духовенства открывал о. наст. Курилло.

За урной шли — Президіум Центральнаго Талергофскаго Комитета, представитель воеводства совѣтник Тылько, вице-президент г. Львова Ижеко, староста Крымов, президент суда Фида, г-жа Осташевская (супруга извѣстнаго польскаго дѣятеля, заступавшагося в австрійском парламентѣ за русских), представители печати, делегаты Закарпатской Руси, Американской Руси, Русской эмиграціи, представители центральных львовских обществ, РСО, Ставропигіона, Народнаго Дома (во главѣ с депутатом М. Бачинским) РНО (во главѣ с деп. Б. Пимоновым) о-во им. М. Качковскаго, о-во Русских Дам, Галицко-русская Матица, Русская Школа, Русскій Пріют, Ревизіонный союз, „Друг"—общество русских студентов, Русскій Благотворительный Комитет во Львовѣ, О-во Русских Журналистов, Русскій Сокол, Рольничій союз, Русскій клуб, Земледѣльческая Палата, СРМО, РБО, РОМ, и т. д.

Послѣ делегатов шли внѣгалицкіе—участники не-делегаты. Вслѣд за ними: город Львов, и уѣзды: **Подолье**—Борщов. Збораж, Скалат, Чортков и др.

Покутье: уѣзды: Калуш, Коломыя, Коссов, Надворная, Снятин, Печенѣж, Толмач, Станиславов, Долина.

Бойки и Лемки. уѣзды; Горлицы, Кроско, Лѣско, Новый Сонч, Сянок, Турка, Стрый, Сколье.

Центральная Галичина: уѣзды: Дрогобыч, Добромиль, Городок, Жидачев, Мостиска, Перемышль, Самбор, Ярославль, Яворов, Рогатин, Рудки, Броды, Зборов, Золочев, Радехов, Перемышляны, Бобрка.

Сокальщина: Сокаль, Рава-Русская, Каменка, Жолква, Куликов.

По селам идут: Предремѣхи Большія, Дорошев Малый, Дорошев Великій, Колоденце, Жолтанце, Смерековъ, Новое Село, Гребенцы, Надычи, Мацошин, Сапошин, Туринка и Зѣболоки.

Шествіе, в составѣ до 15.000 участников, двинулось с Высокаго Замка на Лычаковское кладбище улицами: Театинскаго, Курковой, Францисканской, Жулинскаго и Пекарской.

На Францисканской улицѣ к процессіи присоединился православный крестный ход с многочисленными вѣнками с о. Архимандритом Филофеем во главѣ. Православные заняли мѣсто в началѣ шествія.

Между отдѣльными группами процессіи шли хоры и оркестры, прибывшіе из провинціи и поочередно исполнявшіе русскія народныя пѣсни и русскій гимн. Хоры были из Куликова (уѣзд Жолква), Ляшкова и Глинян (уѣзд Радехов), Глинян, Мацошины, Жолковскаго уѣзда, Рѣпнева (уѣзд Каминка-Струмилова) из Галича, из Львова, из Новаго Села и Передримих (уѣзд Жолква) и Беньковец, Рогатинскаго уѣзда.

Оркестры прибыли из Куликова (уѣзд Жолква), Рѣпнева и Галича.

Когда первые ряды процессіи начали приближаться к концу Пекарской улицы, погода рѣзко измѣнилась, и полил проливной дождь. Однако, національная дисциплина была настолько велика, что ни один из участников шествія даже и не подумал бросить своего мѣста в рядах и продолжал свой путь, несмотря на дождевые потоки. Процессія растянулась на нѣсколько верст.

На кладбищѣ чин освященія памятника совершил о. Роман Чайковскій, послѣ чего предсѣдатель Талергофскаго комитета, Сеніор Ставропигіи и предсѣдатель Р. Сел. Орг. Гулла от имени Талергофскаго комитета совершил передачу памятника в руки русской общественности. Послѣ этого началось возложеніе вѣнков. Вскорѣ весь памятник буквально утонул в морѣ живых цвѣтов.

Присутствующіе-же, обнажив головы, исполнили: „Вы жертвою пали". Послѣднія слова пѣсни „Прощайте же, братья, вы честно прошли свой доблестный путь благородный" — еще долго повторялись многочисленными хорами.

На этом закончилась первая часть торжеств. Отчет о дальнѣйших торжествах сообщим в слѣдующем номерѣ нашей газеты.

Виталій Ауслендер.

польск. курортов

льтаты были признаны со-енно достаточными. Тогда-ыл произведен капитальный нт павильонов, зал, ванн, ляторіума и т. д. Оборудо- и прекрасно работает хи-еская лабораторія, вырабаты-щая спеціальные таблетки и ракты для ванн, содержащіе ебѣ всѣ составныя части

КЕНИК

Павильонъ для питья минеральных вод над рѣкою Нѣманом

бовали не только милліон- ассигнованій, но и колос-ьнаго труда. Отстройка ку-та началась еще в 1923 г., лѣ чего им вновь заинтере-ались и научныя силы, и ежденія.

аботы были направлены к рытію новаго источника, да-получить подпочвенную воду глубины 200 — 300 литров, ыщенную большим процентом ералов. Вода начала бить чом, когда сверленіе достиг-глубины 300 метров—дальше никнуть не удалось, ибо да-оказалась сплошная гранит-полоса; но в этом и не бы-нужды, так как полученные хвойных игл. Таблетки эти уже широко извѣстны в Польшѣ и продаются во всѣх курортах.

Говоря о врачебной помощи в курортѣ, г. Абрамович пояснил: главным врачем по-прежнему состоит д-р Т. Рымкевич, всѣм дѣлом лѣченія солнцем, воздухом и движеніем завѣдует д-р Г. Василевская-Лобзова, ингаляторіумом —доц. д-р Б. Дылевскій. Консультантами являются: проф. А. Янушкевич (внутр. бол), проф. д-р В. Яковицкій (женскія бол.), проф. д-р В. Ясинскій (дѣтскія), проф. д-р С. Владычко (нервныя бол) и д-р А. Таньгейм (внутр. бол.). Всѣ эти консультанты составляют Научный Совѣт курорта

Иностранный юмор

Американскій.

Хозяин конторы — служащему:

„Вы-же знаете, что я не терплю куренія в моей конторѣ!“.

Служащій: „Простите, но я держал во рту только карандаш“.

Хозяин (раздраженно): „Карандаш или сигара — это безразлично. Прошу запомнить раз и навсегда, что в моей конторѣ служащіе не курят“.

* * *

„Почему ты не идешь купаться?“, разсѣянно спрашивает отец, читая на берегу газету.

Сын: „Вода слишком холодная“.

Отец, не отрываясь от газеты: „Так надѣнь шерстяные трусики“.

Чешскій.

Отец: „У тебя опять отвратительныя отмѣтки! Я, вѣдь, даже обѣщал тебѣ пять крон, если ты начнешь учиться приличнѣе“.

Мальчик: „Но мамочка говорит всегда, что ты так тяжело зарабатываешь свои деньги... Мнѣ было жаль тебя, папочка“...

* * *

Она: „Развѣ ты не обѣщал мнѣ исполнять каждое мое желаніе“?

Он: „Твое желаніе для меня приказ“.

Она: „В таком случаѣ, я хочу имѣть новое платье“.

Он: „Но я принципіально не допускаю по отношенію к себѣ никаких приказаній“.

Швейцарскій.

„За 30 франков в мѣсяц вы можете получать от меня ежедневно точное предсказаніе погоды“.

„Вы — метеоролог“?

„Нѣт, но я страдаю острым ревматизмом“.

Нѣмецкій.

„У всѣх ваших продавщиц какая-то вѣчная усмѣшка на устах“-:

„Ничего удивительнаго, сударыня: у нас, вѣдь, смѣхотворно-дешевыя цѣны“...

* * *

Врач: „Рекомендую вам бросить куреніе. Вы будете, по крайней мѣрѣ, двадцать лѣт дольше жить“.

В Ровно

(От нашего корреспондента)

День Русской Культуры.

Усиленно работавшій под предсѣдательством адв. Е. Е. Сѣницкаго ет по организаціи в Ровно праздания Дня Русской Культуры, лѣ цѣлаго ряда засѣданій выработ программу вечера-концерт, кото-й состоится в воскресенье 3 іюня алѣ Р.Б.О.

В программѣ: Доклад Д. Д. Бохана, рудника „Нашего Времени“, спе-льно приглашеннаго для этой цѣли Ровно. Он будет читать о „Вели-писателях эмиграціи“, к которым

В Острогѣ.

(От нашего корреспондента)

Доклад в Русском Домѣ.

20 и 21 мая Секретарь Здолбуновскаго Р.Б.О. Н. И. Сченснович, посѣтившій г. Острог с цѣлью навязать болѣе тѣсный контакт между сосѣдними Обществами, прочел в помѣщеніи Русскаго Дома два доклада на слѣд. темы: 1) „Душевная трагедія Гоголя писателя и Гоголя-человѣка“ и 2) „Пророчества Достоевскаго о судьбѣ Россіи в новом освѣщеніи современной критики“.

Острожская публика, относящаяся весьма подозрительно ко всяким но-

Врачебный отдѣл

Д-р мед. Г. ЛЕВИН, ul. Niecała 12. Спеціалист по ВЕНЕРИЧЕСКИМ и мочеполовым болѣзням. — Анализы. — Часы пріема 9—2 час. дня и от 3—9 час. вечера. Женщины — от 3—6 час. вечера.

Зубная лѣчебница

BIELAŃSKA 15/17 — под руководством бывшаго ассистента d. Zahnaerztlichen Universitätsinstitutes в Берлинѣ. Бѣлые зубы от пяти зл., удаленіе зубов от трех зл. Рентген, діатермія. Лѣченіе зубов, электричеством спеціально для нервных, а также всяких страданій лица и полости рта (невралгія, ревматизм и по-оперативныя).

ТРАВЫ

„CHOLEKINAZA“

H. NIEMOJEWSKIEGO

ДІАГНОЗ:

ЖЕЛЧНЫЕ КАМНИ, БОЛѢЗНИ ПЕЧЕНИ, ХРОНИЧЕСКІЕ ЗАПОРЫ, АРТРЕТИЗМ, БОЛѢЗНИ НА ПОЧВѢ ПЛОХОГО ОБМѢНА ВЕЩЕСТВ.

Продажа: Физ.-Хим. Лабораторія „CHOLEKINAZA“, Warszawa, Nowy-Świat, Nr. 5, tel. 9-74-96, а также во всѣх аптеках и аптекарских магазинах.

Брошюры высылает Физико-Химическая Лабораторія „CHOLEKINAZA“, Nowy-Świat Nr. 5, Warszawa.

Можно печатать
Варшава, 28/3—34 г.
(—) Калицкій
Фармацевтическій инспектор. 1

Комиссаріат Правительства ст. г. Варшавы.
ZF.— 0.112/34.

Наиболѣе интересныя радіо-передачи.

Т. Лучай по радіо

2 іюня в 16.35 ч. дня перед радіо-микрофоном выступит пѣвец (бас) г. Т. Лучай, который исполнит ряд оперных арій из „Евгенія Онѣгина“ и др.

Радіо-доклад

3 іюня в 18.45 ч. дня г-жа Г. Гуща-Винницкая разскажет о новых книгах.

Литовская музыка по радіо

4 іюня в 31,10 ч. в. состоится спеціальный концерт, посвященный литовской музыкѣ.

Радіо-фельетон

4 іюня в 22 ч. в. г-жа Г. Ноглер разскажет о молодых польских литераторах.

Радіо-доклад

4 іюня в 20 ч. в. К. Ябловскій прочтет доклад на философскую тему.

Уголок моды

Как и в прошлом году, лѣтом будут особенно модны дамскіе альто, костюмы и платья из евенскаго полотна, украшен- мережками, вышивками п.

одны будут также изящныя очки из килимов и полотна. олотно, вышивки, готовыя очки из полотна и килимов, ктичныя полотняныя блузки дѣвочек и полотняныя ру-ки для мальчиков, дешево длагает фирма „Bazar Prze-słu Ludowego“, Вильно, Зам-ая улица 8, тел. 16-29.

На время каникул
усская семья,
проживающая под Спалою,
римет дѣвочку,
желанію — с преподаваніем французскаго языка.
ршава, ul. Zamkowska 6, m. 47,
Науменко.

пытная учительница

ЧИТАТЕЛЬ!

Разрѣши мнѣ безплатно опредѣлить Твой характер, способности, судьбу и привести наиболѣе важные факты Твоей жизни. Опредѣлить, кто Ты и кѣм Ты можешь быть. Посовѣтовать Тебѣ, как жить и поступать, чтобы одержать побѣду над судьбой. Кромѣ того, выбрать Тебѣ на основаніи астрологических и кабалистических исчисленій — Твой счастливый номер в текущей Государственной Лотереѣ и указать, гдѣ Ты его можешь пріобрѣсти. С этой цѣлью немедленно сообщи мнѣ (собственноручно) Твою фамилію, имя, год и мѣсяц рожденія. Прими во вниманіе, что я человѣк науки, долголѣтній редактор распространеннаго журнала „Swit“ (тайное знаніе), автор многих научных трудов. Не присылай никакого вознагражденія. Читателям „Нашего Времени“ и „Русскаго Слова“ я высылаю безплатно гороскоп. На почтовые и канцелярскіе расходы приложи 1 злотый почтовыми марками.

На билет Nr. 122627 выбранный мной, пал выигрыш 150000 зл. На небольшое количество выбранных мною номеров пало множество выигрышей, но по недостатку мѣста перечисляю только нѣкоторые из них:
(Józef Cabała, Limanowa Rafinerja 10000 zł. E. Zausznica, Bank Rzemieślników, Włocławek, 3-go Maja 7. 5000 zł. Frychel Wilhelm Katowice. i Brunów, Wodospady 3, 5000 zł. Alfons Malach, Budzyń Dworcowa 115, Zakład Fotograficzny 2000 zł. Piotr Słowik, Moscice Elektrownia, 5000 zł. Aksiuczycówna Helena, Poczta Holubicze, i Łomnicki Podhajce 5000 zł. Stefanja Starkowa, Bydgoszcz, Gdahska 41, 2 t. zł. Harasimowicz A., Piotrków Tryb., Narutowicza 18, 2 t. zł. Konstanty Migura, ogrodnik, Zakl. Um. Ch. Lubliniec 2 t. zł. Stefan Piechota, Katowice Francuska 47. 2 t. zł, Jan Kuhn, Łódz Młynarska 25—5 t. zł. Por. Jankowski, Jablonna, Gucin, Budynek 2.—2 t. zł. Berta Frenel, Warszawa Trębacka 5.—1 t. zł. Stanisław Krawczyk, Poznań. Wrocławska 20—1 t. zł. Antoni Parkitny. Mstów koło Częstochowy 2 t. zł. Poprawski Bolesław, Grudziądz. Lotnicza Szkoła Bombardowania 2 t. zł.

В послѣднем розыгрышѣ на билеты, выбранные ред. Шиллером-Школьником, крупнѣйшіе выигрыши достались слѣдующим лицам: Kotlewski, Bydgoszcz. Szwadron Pionierów K. Kasprzak, Kosów Poleski. Cerkiewna 46. R. Kordyjak, Żórawica, p. Przemyśl. B. Czaja, Borysław, ul. Ponerla 66a. L. Jędkówna, p-ta Znin. S. Ambrochowicz, Lidzbark, Nowy Rynek 13. J. Brylinska, Warszawa, Leszczyńska 10 m. 21 I. Grojs, Kielce Poniatowskiego 20. L. Ludber, Sekr. Policji Chełmno. Ratusz. O. Pietrow. Chełmno, Korpus Kodet. J. Michalski, Inowrocław Rybnicka 8. L. Fiwegerowa. Lipno, Majątek Komorowo. Z. Gróbelny, Łask. majątek Garczyn.

Кромѣ того, нѣсколько лиц, выигравших большія суммы, пожелали сохранить инкогнито, что обязывает нас не опубликовывать их фамилій.

Об'явленіе вырѣзать и приложить.

Warszawa, Redakcja „Swit“, Żórawia 47. Redaktor Szyller-Szkolnik.

Личные пріемы цѣлый день.

Если кто либо сомнѣвается в подлинности указанных адресов, он может письменно обратиться к вышеуказанным лицам, приложив марку на отвѣт и сообщив свой адрес. В нашей канцеляріи имѣются для просмотра оригиналы благодарственных писем.

„AMERYKANKA“
Wilno, Ś-to Jańska 6, tel. 19-29
Починка, передѣлка, окраска, химич. чистка,

i odnowiciel Portugalji

ły sześcioletnie rządy Oliveiry Salazara

chaos, mnożyły się nadużycia i korupcja. Finanse były w fatalnym stanie, drogi i mosty zaniedbane, brak ochrony prawnej, jednem słowem wszędzie dezorganizacja i inercja.

W tych warunkach nastąpił przewrót dokonany w maju 1926 roku przez armję, a ściślej mówiąc przez marszałka Gomes da Costa, byłego dowódcy portugalskiego korpusu ekspedycyjnego, który walczył na froncie zachodnim w czasie wojny światowej przeciw Niemcom.

Od tej pory datuje się dyktatura oparta o armję. Wtedy to powołano poraz pierwszy Salazara, który cieszył się wielkim autorytetem jako profesor ekonomji i finansów, na stanowisko ministra. Salazar jednak usunął się wkrótce, gdy znalazł tylko zastępcę. W dwa lata później jednak, widząc, że rząd natrafia na poważne trudności, Oliveira Salazar zdecydował się objąć ster władzy, jako premjer rządu.

Rezultaty sześciolecia pracy dyktatora są zaiste imponujące. Uporządkował w pierwszym rzędzie finanse państwowe, dzięki czemu obecnie Portugalja ma budżet zrównoważony, oraz zreformował administrację. Ta praca reorganizacyjna nie odbyła się bez ostrych ataków i zarzutów. Jednak Salazar z żelazną wytrwałością szedł po swej drodze. Obok uporządkowania finansów prowadzi politykę inwestycyjną, irygację gruntów, budowę dróg, oraz wprowadza reformy socjalne. Klasa robotnicza zawdzięcza mu bardzo wiele, ponieważ on pierwszy wprowadził w Portugalji ubezpieczenia społeczne, zwalczając równocześnie plagę żebractwa.

Oddany zupełnie sprawie publicznej, bezinteresowny, asceta w życiu osobistem, rozumie doskonale potrzeby kraju i dzięki umiejętnej gospodarce finansowej i kredytowej umie je zaspokajać.

Odnowiciel Portugalji wypowiada we wspomnianej książce swoje opinje o tak dziś dyskutowanym problemie wolności i autorytetu, które zaiste godne są poznania:

„Wolność zmniejsza się w miarę, jak człowiek postępuje naprzód i cywilizuje się. Od człowieka prymitywnego, absolutnie wolnego w swojej puszczy, do człowieka dzisiejszego, który słuchać musi sygnałów i trzymać się na ulicy miasta prawej lub lewej strony — co za potężna odległość. Oddajmy więc wolność autorytetowi, ponieważ on jeden może się nią należycie posługiwać i jej bronić. Wolność, jakiej domagają się indywidualiści, jest tylko figurą retoryczną. Tylko wolność zagwarantowana przez państwo i uregulowana przez autorytet może doprowadzić do szczęścia — nie powiem człowieka — ale do szczęścia ludzi."

Zasada, którą zastosował już dyktator Salazar we własnem państwie, przyniosła zdumiewająco pomyślne rezultaty.

Przy słabem trawieniu, małokrwistości, wychudnięciu, blednicy, chorobach gruczołów, wysypkach skórnych i czyrakach naturalna woda gorżka **Franciszka-Józefa** reguluje tak ważne działanie kiszek. Zalecana przez lek.

Tragedja Thalerhofu

W 20-tą rocznicę powstania „obozu śmierci"

W czwartek, 31 bm. organizacje staroruskie obchodzić będą „Święto Thalerhofu" na pamiątkę straszliwych przeżyć w obozie koncentracyjnym Thalerhof pod Gracem — przed 20 laty, na początku wielkiej wojny.

Komitet organizacyjny zaprosił specjalnie kilka osób, które stały blisko smutnych wydarzeń thalerhofskich, a działalnością swą, opieką i odwagą, przyczyniły się do złagodzenia ich ciężkiej doli. Wśród kilku tych osób, specjalnie zaproszonych, znajdują się J. E. ks. arcybiskup Teodorowicz i sędzia p. Adolf Fida. P. sędzia Fida pełnił w r. 1914 funkcje oficera korpusu sądowego w prokuraturze wojskowej austr. we Lwowie i obecnie udzielił nam łaskawie część swych materjałów, z których podajemy kilka charakterystyczniejszych szczegółów.

Po pierwszych niepowodzeniach armji austrjackiej na terenie b. Galicji, a mianowicie pod Sokalem i Turynką, sztab generalny austrjacki tłumaczył klęski wojskowe zdradą ludności ruskiej. Wydano ostre polecenie, bezwzględnego ścigania przez sąd wojskowy we Lwowie, w trybie postępowania doraźnego, wszystkich wypadków podejrzanych. Rozpoczęły się więc masowe sądy doraźne. Oficerowie sądowi rezerwy Polacy — staczali bardzo ciężkie walki z oficerami czynnej służby, przeważnie Niemcami i Węgrami, którzy trzymali się ślepo rozkazów. Doszło do tego, że sztab generalny armji lwowskiej kazał sobie każde doniesienie przeciw Rusinom, podejrzanym o szpiegostwo, przedkładać i przekazywał sprawy prokuratorowi z wyraźnem poleceniem, przeprowadzenia postępowania doraźnego na podstawie tylko samego doniesienia, bez badania sprawy. Ówczesny prokurator wojskowy major Stanisław Krzyżanowski, nie mógł tego ze swem sumieniem pogodzić, w kilku wypadkach udaremnił sąd doraźny i został za to usunięty ze Lwowa.

Kara śmierci za przechowywanie rubli

Zdarzały się wypadki niesłychanie tragiczne. Pewnego chłopa, Rusina, zasądzono w trybie doraźnym i powieszono, jedynie za to, że w domu jego przy rewizji znaleziono... trzy ruble. Bezskutecznie zwracali oficerowie Polacy kolegom Niemcom i Węgrom uwagę, że na pograniczu (rzecz działa się pod Sokalem) u każdego niemal chłopa znaleźć można pieniądze rosyjskie, a po stronie rosyjskiej korony austrjackie. Wszelkie perswazje były bezskuteczne. Ponieważ chłop wedle doniesienia żandarmerji był Starorusinem, więc sąd doraźny przyjął jako dowód, że znalezione trzy ruble były wynagrodzeniem lub zadatkiem za szpiegostwo.

Pewnego chłopa powieszono wbrew wszelkim przepisom ustawy mimo, że przeciw niemu toczyły się przedtem w tej samej sprawie dochodzenia w postępowaniu zwykłem.

Masowe aresztowania księży Rusinów, nieludzkie traktowanie ich i innych aresztowanych, skłoniły arcybiskupów polskich we Lwowie JE. ks. Teodorowicza i JE. śp. Bilczewskiego do interwencji u komenderującego generała Hofmana, znanego z bezwzględności. Obaj arcybiskupi stwierdzili, że nie chodzi o pokrywanie ewentualnych przestępstw, lecz o sprawiedliwe postępowanie w razie winy, ale bez szykan i represyj przed ustaleniem winy. Z ust ks. arcybiskupa Teodorowicza padła wówczas uwaga, że obaj arcybiskupi działają w interesie ładu społecznego. Generał oświadczył, że interes monarchji idzie ponad wszystko i ironicznie zapytał:

— A czy ekscelencje pomyśleli już o sobie...?

Była to aluzja do działalności obu arcybiskupów, zapisanych bardzo źle w sztabie generalnym i groźba stosowania represyj nawet wobec arcybiskupów. Niezrażeni księża interwenjowali następnie w obronie Rusinów u najwyższych władz w Wiedniu.

Ewakuacja Lwowa odbyła się w panicznym popłochu. Aresztowani i internowani Rusini zostali wywiezieni przez Węgry do Thalerhofu pod Gracem. Pierwotnie Thalerhof miał być portem lotniczym, jednak przeznaczony został na obóz koncentracyjny dla przestępców politycznych z Galicji. Plac był niezabudowany, w miarę powiększania się ilości aresztowanych, budowano pospiesznie baraki i olbrzymie przestrzenie ogrodzono drutem kolczastym. Wszyscy więźniowie byli w ubraniach letnich, w jakich ich w sierpniu aresztowano. Ubrania przedstawiały zlepek strzępów. Zima w roku 1914 nastąpiła wcześnie, wcześnie nadeszły mrozy. Aresztowani przez szereg tygodni leżeli pod namiotami na gołej ziemi bez przykrycia, bez słomy. Posterunki miały rozkaz niedopuszczać, aby w porze nocnej ktokolwiek z legowiska wstawał. Było to zarządzenie wprost barbarzyńskie. Gdy później zwieziono trochę słomy — nie zmieniano jej całymi miesiącami.

Fikcyjne egzekucje dla postrachu

Wikt w Thalerhofie był jak najlichszy. Na załatwianie potrzeb naturalnych wyznaczone były otwarte jamy, do których więźniowie bez różnicy płci i wieku prowadzeni byli całemi grupami pod eskortą tylko w oznaczonych godzinach. Załoga urozmaicała sobie

ORBIS pl. Marjacki 8. bilety kraj. i zagr. po cenach urzędow
Wyczerpujące informacje. Bezpł

służbę w ten sposób, że od czasu do czasu wyprowadzała pewną ilość więźniów pod mur i urządzała dla postrachu fikcyjną egzekucję. Tyfus plamisty wybuchł z niezwykłą siłą. Lekarze styryjscy nie znali tyfusu, a lekarza Polaka, który stwierdził tyfus, uważali za sprzymierzeńca Rusinów... podejrzanego politycznie. Szpitala i apteki nie było. Każdą receptę lekarza posyłano do Gracu, do komendy wojskowej, która dopiero wysyłała leki. Kilkaset więźniów zmarło na tyfus plamisty. Chowano ich w najbliższem sąsiedztwie obozu.

Władze austrjackie spostrzegły wreszcie, że niema materjału do prowadzenia śledztwa i zaczęto brać pod rozwagę możność zwalniania z obozu. Pewnego dnia pojawiła się specjalna komisja, złożona z urzędników namiestnictwa i wojska, do której wchodził także delegat ukraińskiego klubu parlamentarnego. Miał on głos decydujący. Komisja wydawała orzeczenia o całkowitem zwolnieniu lub przymusowem osiedleniu w zapadłych gniazdach styryjskich. Delegat klubu ukraińskiego wydawał opinje o poszczególnych osobach, o ile chodziło o Ukraińców (których było bardzo mało), lub Rusinów. Ukraińcy dostawali się do Thalerhofu przeważnie wskutek osobistych porachunków i złośliwych doniesień. Ukraińcy byli jednak w Thalerhofie szybko zwalniani, jeżeli stwierdzono ich przynależność do partji ukraińskiej. Starorusini natomiast nie mieli swego reprezentanta w komisji i zresztą mieć go nie mogli, gdyż zgóry traktowani byli jako niebezpieczni dla monarchji austrjackiej zdrajcy.

Thalerhof był w okresie wielkiej wojny centralą nieszczęść, smutku, śmierci i łez. Thalerhof był ośrodkiem najstraszliwszych pomyłek i tragizmu życiowego.

Tydzień dzieci T. O. M.

Krótki przegląd działalności Towarzystwa

(jp) Znajdujemy się w pełnym Tygodniu dzieci T. O. M. Dziś, we czwartek, odbędzie się pierwsza zbiórka po ulicach miasta i lokalach publicznych celem przysporzenia funduszów tej instytucji, mającej tak doniosłe znaczenie wychowawczo-społeczne. Od rezultatu tej zbiórki zależeć będzie w znacznej mierze, czy Towarzystwo zdoła zaspokoić wszystkie potrzeby związane ze swoją pracą. Towarzystwo bowiem przeważnie opiera się na dobroczynności publicznej, przedewszystkiem zaś liczy na doroczną zbiórkę, która zyskała już w szerokich kołach publiczności wielką popularność, co dowodzi uznania dla pracy T. O. M. Niemniej w tym momencie godzi się przypomnieć zakres i rozmiary tej akcji choćby w najogólniejszych zarysach.

Obecnie T. O. M. prowadzi 8 własnych zakładów wychowawczych we Lwowie i na prowincji, w których znajduje ponad 160 dzieci całkowite utrzymanie, wychowanie i wykształcenie aż do uzyskania możności zarobkowej. W innych zakładach sierocych, przy rodzicach oraz w Poradni dla matek i niemowląt we Lwowie, korzysta około pół tysiąca dzieci i młodzieży z opieki Towarzystwa

Co roku liczni wychowankowie i wychowanki T. O. M. po ukończeniu szkół i przygotowaniu do praktycznych zawodów opuszczają zakłady z pełnem przysposobieniem do życia i spełnienia swych obowiązków wobec społeczeństwa i państwa.

Obecnie T. O. M. rozwija jeszcze na szerszą skalę tzw. „opiekę otwartą", a w porze zimowej dla biednych dzieci zwłaszcza rodziców bezrobotnych. Z opieki tej korzystało około 200 dzieci.

W pracy T. O. M. są zastąpione wszystkie działy opieki społecznej, zaś w Bolechowie prowadzi Towarzystwo własną szkołę gospodarstwa domowego dla starszych dziewcząt.

Rzecz prosta, że w tak szerokim zakresie prowadzona opieka nad dziec kiem, wymaga wielkich funduszów. Z tego względu doroczna akcja Tygodnia Dzieci T. O. M. zasługuje na jak wydatniejsze poparcie całego społeczeństwa. Każdy powinien choćby drobnym datkiem przyczynić się do utrzy

W każdym domu cuda no

Taksamo jak nie możemy wyobrazić sobie życia dzisiejszego bez zegarka, bez kolei lub bez samochodów, taksamo trudno przedstawić sobie życie nowoczesnego człowieka bez maszyny do szycia.

Na ważność i konieczność tego wynalazku zwrócono uwagę już w r. 1755. Ale ten pierwszy prymityw ulegał ciągłym przeobrażeniom. Dopiero rok 1851 był ostatecznym punktem zwrotnym dla maszyny do szycia. I. Merritt Singer zwrócił uwagę na pierwowzór maszyny do szycia Hunt'a i, w porozumieniu z nim, wykończył pierwszą swoją maszynę do szycia, na którą otrzymał patent. Budowa tej maszyny trwała 12 dni, a koszt jej wynosił 40 dolarów. Od tego czasu rozpoczyna się triumfalny pochód maszyny do szycia Singera przez cały świat — naturalnie z coraz to większemi, coraz praktyczniejszemi ulepszeniami.

W r. 1856 wysłana została w świat pierwsza Singera maszyna pedałowa czyli nożna do użytku domowego. W r. 1865 zbudowana została Singera maszyna „Familijna". Fabryka Singera ostatnio wyrabia do maszyn małą lampkę elektryczną z żarówką, „światło Singera", które padając wprost na robotę, pozwala dokładnie ją obserwować. Światło to jest bardzo tanie, gdyż zużywa minimum prądu.

Ostatnio Fabryka Singera poszła jeszcze dalej i zbudowała maszynę do szycia, w której prawie wszystkie części żelazne

Wieńczenie grobów lotników amerykańskich

Tradycyjna uroczystość na Cmentarzu Obrońców Lwowa

(jp) Wczoraj, o godz. 11 rano, odbyła się na Cmentarzu Obrońców Lwowa tradycyjna uroczystość wieńczenia pomnika poległych w wojnie o niepodległość Polski lotników amerykańskich. U stóp pomnika stanęła kompanja honorowa 40 pp. z orkiestrą, oraz młodzież szkolna z pękami kwiecia w ręku. Zgromadzili się liczni reprezentanci władz: wojew. Belina - Prażmowski w towarzystwie ambasadora Stanów Zjedn. p. Johna Cudahy, im. wojskowości gen. Rómmel i gen. Czuma, wicewoj. Sochański, im. miasta wiceprez. Irzyk, star. gr. Klimow, attache wojsk. ambasady amer. Albert Gilme, przedstawiciele związków i organizacyj, im. Zw. Leg. płk. Zygmuntowicz, prez. Obr. Lwowa pos. dr. Ostrowski, płk. Mączyński, Zw. ofic. rez., Straży Mogił polskich bohaterów i in.

Po odegraniu przez orkiestrę hymnu Boże coś Polskę, chór uczenic żeńskiej szkoły wykonał kilka pieśni, poczem podniosłe przemówienie wygłosił pastor ewangelicki Banszel. W imieniu miasta przemówił wiceprez. Irzyk, wyrażając uczucia wdzięczności miasta dla poległych w obronie Lwowa i niepodległości Polski lotników amerykańskich, poczem złożył wieniec u stóp pomnika. Zkolei wygłosiła przemówienie przewodn. Straży Mogił P. B. p. Mazanowska, składając również wieniec imieniem organizacji. Dalsze wieńce złożono w im. Zw. Weteranów polskich w Chicago, Zw. Nar. Polaków w Ameryce oraz Posterunku Legjonu amer. w Illinois, wreszcie od Tow. polsko ameryk. w Warszawie. W imieniu trzeciej grupy aeronautycznej wygłosił przemówienie ppłk. Kraus, podnosząc zasługi lotników amerykańskich w walkach lat 1918-1920. Oni to pierwsi meldowali przybycie i odwrót kawalerji Budiennego.

Wkońcu zabrał głos ambasador St. Zjedn. p. Cudahy, poczem złożył wieniec o barwach narodowych polskich na grobie lotników.

Na zakończenie uroczystości odegrała orkiestra hymn narodowy amerykański i polski.

AMBASADOR STANÓW ZJEDN. WE LWOWIE.

Wczoraj przedpołudniem przybył do Lwowa ambasador Stanów Zjednoczonych Cudahy. P. ambasador przybył na lotnisko w Skniłowie samolotem wojskowym, pilotowanym przez por. Pronaszkę. Na lotnisku powitali gościa: wicewojewoda p. Sochański, wiceprez. miasta dr. Kubala, starosta grodzki dr. Klimow, delegat O. K. VI, komendy P. P. Lwów miasto, oraz grono oficerów 6 pułku lotniczego.

Po śniadaniu w hotelu George'a p. ambasador udał się na cmentarz Obrońców Lwowa, gdzie wziął udział w uroczystości ku czci poległych lotników amerykańskich.

W południe p. ambasador Cudahy złożył wizyty p. wojewodzie lwowskiemu Belinie Prażmowskiemu, inspektorowi armji gen. Rómmlowi, dowódcy O. K. VI, którzy następnie rewizytowali p. ambasadora. Wieczorem p. ambasador odjechał z powrotem do Warszawy.

Przepiękne jedwab
koszule damskie 2.60—4.40, ręcznie haftowane
szym fasonie kombinacje 8.90—9.80, nocne ko
motylki jedwabne w specjalnych gatunkach 2.30
ne 6.90, poszewki 2.50—3.50, jaśki 95 grosz
pięca w ogromnym
FILJA: FABRYKA BIELIZNY „PAW".
(Cenniki wysyłamy b

Walka o „Krzyż talerhofski“

Dziwne zarządzenie ordynarjatu metropolitalnego.

Lwów, 10 sierpnia (C). W Turzyłowie pow. kałuskim we wsi, zamieszkałej w znacznej części przez Starorusinów, wydarzył się następującay ciekawy wypadek:

W związku z uroczystościami talerhofskiemi, jakie odbyły się niedawno we Lwowie, **grupa osób postawiła w nocy obok cerkwi krzyż t. zw. talerhofski.** Ubiegłej niedzieli **odbyło się poświęcenie krzyża dokonane przez parocha sąsiedniej wsi,** uproszonego przez chłopów Starorusinów.

Miejscowi Ukraińcy, których ledwo powstrzymano od ekscesów, **donieśli o wszystkiem do ordynarjatu metropolitalnego we Lwowie, żądając zarządzenia usunięcia krzyża,rzekomo obrażającego ich uczucia narodowe(?).**

Ordynarjat **przychylił się do prośby i zarządzenie to wydał(!), polecając usunąć krzyż pod cmentarz.**

W odpowiedzi na to **wszyscy Starorusini zawiadomili metropolitę,** że o ile ich uczucia zostaną obrażone przez usunięcie krzyża, **przejdą na prawosławie.**

Wobec takiego dictum orydnarjat metropolitalny **odłożył wykonanie zarządzenia na 2 miesiące do jesieni.**

Litwinow w Berlinie.

Berlin, 9 sierpnia. (Redl). Powszechną sensację wywołał tu nieoczekiwany i zupełnie nagły przyjazd sowieckiego komisarza dla spraw zagranicznych **Litwinowa.** — Przejazd Litwinowa przez Berlin do francuskiej miejscowości kuracyjnej Vichy **miał się odbyć dopiero za kilka dni.** Tem większe poruszenie wywołała w tutejszych kołach politycznych wiadomość, która rozeszła się w godzinach popołudniowych, a mówiąca, że **Litwinow został przyjęty na audjencji przez kanclerza Hitlera w obecności min. Reichswehry gen. v. Blomberga.**

Koła zbliżone do sfer sowieckich dementują tę wiadomość. Oficjalne dzienniki niemieckie zachowują też. jak łatwo się domyśleć najdalej idącą dyskrecję.

Gazety berlińskie podkreślają, że wizyta Litwinowa ma charakter **zupełnie prywatny.**

Jak jednak mówią w tutejszych sferach politycznych, **przedmiotem obrad miały być dostawy materjałów wojennych dla armji sowieckiej przez ciężki przemysł** niemiecki, a to w związku z sytuacją na Dalekim Wschodzie.

* * *

Paryż, 9 sierpnia. (PAT). Korespondent agencji Havasa donosi z Berlina: Niemieckie koła autorytatywne **oświadczają**, iż pobyt komisarza Litwinowa w Berlinie nosi **charakter najzupełniej prywatny.** Litwinow zamierza **poradzić się lekarzy berlińskich co do stanu swego zdrowia.**

Dywizje włoskie czuwają nad Brennerem

Wiedeń, 10 sierpnia (Li). Wedle informacyj ze źródeł włoskich **skoncentrowane na** [illegible] **w dniu 25 lip-** **ca dywizje wojsk włoskich, pozostają nadal aż do odwołania na tym terenie, ciągnącym się od Brenneru do Tarvis.**

ki uzyskała nowy ... 4×1500 m, uzyskując czas 17.04. W ... sztafety wchodzili Skowroński, Puchalski Kuźmicki i Kusociński.

167

Uroczystości thalerhofskie we Lwowie

LWÓW, 31. 5. (PAT). W dniu dzisiejszym odbyła się we Lwowie uroczystość poświęcenia pomnika, wzniesionego na cmentarzu Łyczakowskim ku uczczeniu pamięci b. więźniów Thalerhofu. Jak wiadomo, w Thalerhofie pod Grazem w Styrji były urządzone obozy koncentracyjne w czasie wojny światowej. W obozach tych byli osadzeni przez Austrjaków Rusini galicyjscy za swe przekonania staroruskie. Wskutek nieludzkiego traktowania i opłakanych warunków, oraz wskutek epidemji tyfusu plamistego, setki więźniów staroruskich zginęły w tym obozie.

Uroczystości dzisiejsze rozpoczęły się nabożeństwem na górze Zamkowej, które trwało do godz. 11, poczem uformował się pochód, który przeszedł ulicami miasta na cmentarz Łyczakowski. Udział w pochodzie wzięło ok. 8 tysięcy osób, w tem około 60 księży częściowo w szatach liturgicznych, oraz duży odsetek inteligencji ruskiej.

Na cmentarzu pochód zatrzymał się przed pomnikiem b. więźniów Thalerhofu, gdzie odprawiona została panachida i poświęcenie pomnika. Po poświęceniu krótkie przemówienie wygłosił em. sędzia Guła, oddając hołd pomięci zmarłych więźniów Thalerhofu. Następnie złożono ok. 90 wieńców, a kilkanaście wieńców z symbolicznemi cierniami, poczem uczestnicy przedefilowali przed pomnikiem, udając się pochodem na boisko Sokoła-Macierzy, gdzie o godz. 16 odbyła się akademja. Obecnych było kilka tysięcy osób.

Na program akademji złożyły się okolicznościowe produkcje wokalno-muzyczne, poczem przemawiali em. sędzia Guła, ruscy posłowie BBWR ks. Jaworski i Baczyński, oraz kilkunastu delegatów, w tem jeden z Rusi Podkarpackiej czechosłowackiej. O godz. 18.30 po odśpiewaniu pieśni akademję zakończono. Dalszy jej ciąg odbył się wieczorem w teatrze Domu Narodnego.

* * *

Imponująca liczba uczestników w manifestacji thalerhofskiej stwierdza dowodnie, że mylą się ci, którzy uważają wszystkich Rusinów za ukraińców. Bo chyba ukraińcy w tych uroczystościach nie brali udziału.

Kurjer Lwowski
1 czerwca b. r.
147 1934

...ych ziemi i
...55.000 m. sześć. beton
W chwili obecnej dwa kilometry tuneli

DOBRE UBRANIE

poprawia humor — wiadomo. Doskonale skrojone ubrania wykonuje po cenach przystępnych
„Premier" Atelier krawieckie
p. k. **L. Marka, Lwów**
17640 ul. Krasickich 14, parter,

Kronika literacka

„POPIOŁY" ŻEROMSKIEGO W JĘZYKU ANGIELSKIM. „Popioły" Żeromskiego ukazały się po angielsku. Angielska krytyka przyjęła dzieło mistrza polskiej prozy bardzo gorąco, podkreślając przedewszystkiem wysokie walory artystyczne powieści.

WŚRÓD MGIEŁ I WICHRÓW. Wkrótce wyjdzie w „Roju" „Wyspa mgieł i wichrów" Czesława Centkiewicza. Są to wrażenia i spostrzeżenia z rocznego pobytu na Wyspie Niedźwiedziej, gdzie młody ten uczony przebywał jako członek polskiej ekspedycji roku polarnego.

AKADEMJA PIEŚNI POLSKIEJ DLA POLAKÓW Z ZAGRANICY. W ramach mającego się odbyć w Warszawie drugiego zjazdu Polaków z zagranicy, będzie zorganizowana okazała uroczystość, poświęcona literaturze i pieśni ojczystej. Uroczystość odbędzie się pod nazwą „Akademji słowa i pieśni polskiej".

LITERATURA I WIEŚ. W kołach literackich, pozostających w kontakcie z wsią, mówi się o utworzeniu specjalnego wydawnictwa, zapomocą którego ów kontakt współczesnej polskiej literatury z wsią mógłby być utrzymany i kontynuowany. Wydawnictwo to ukazywałoby się co jakiś czas prawdopodobnie w postaci almanachu literackiego poświęconego życiu i sprawom wsi. W tych almanachach mieliby pisać ci wszyscy z pośród pisarzy dla których zagadnienie współczesnej wsi polskiej nie jest obce.

NAGRODA LITERACKA FILARETÓW Ustanowiona niedawno w Wilnie nagroda literacka im. Filaretów, będzie prawdopodobnie przyznana jeszcze w ciągu bieżącego miesiąca. Wysokość nagrody wynosi tysiąc złotych.

NOWA POWIEŚĆ MORCINKA. Autor „Wyrąbanego chodnika" i laureat konkursu na powieść o Górnym Śląsku, Gustaw Morcinek, pracuje obecnie nad nową śląską powieścią pt. „Ondraszek" Tym razem będzie to powieść historyczna z dziejów Górnego Śląska.

—o—

ЛІТЕРАТУРА і МИСТЕЦТВО

В століття „буковинського соловія“

(Докінчення)

В продовженні „Завіщання“ залишає Федькович майбутньому виконавцеві його нагробника свободу щодо остаточного оформлення; це вже буде його справа чи „кути й грані нагробника мають бути гострі чи заокруглені“.

А потім звертається поет з просьбою до „повного любови серця й ніжної руки“, що посадила би на його могилі — смереки, рожі й руту. Тільки сумнівається, чи... найдеться таке серце й така рука. Так, смереку хоче мати поет у головах, а не хрест, бо, як каже, „хрестів мав я досить у життю“. Датоване це „Завіщання“ 7. липня 1873. р.

Але на тому воно ще не кінчається. Протягом цілого липня Федькович вертає раз у раз до свого завіщання й дописує до нього різні примітки й філософічні й обичаєві завваги, так би сказати на маргінесі „завіщання“.

З дня 17. липня маємо їх кілька. Коли я помру, то хай відуйте біля трупа, я думаю при його виставленні, й то кілька разів на день, а переконаєтеся, що це тисячу разів більше варта, як спів. На вид трупа, людські душі куди більше приступні для проповіди, як колинебудь інде. Але Євангелія треба розуміти й добре розуміти! Проповідуйте пильно мораль, гуманність й усе, що до того належиться, а царство небесне вже вам само отвориться“.

Як і всі великі духи, був Федькович вільнодумець і його відношення до релігії, обрядовости й духовенства рідко коли покривалося з канонічними приписами, а вже в „Завіщанню“ він зівсім не числився з тим, як прийме його вияви окруження.

Тим і пояснюються його поради в напрямі реформи похоронного обряду, замість співання євангелій проповідями, переплітання їх музикою, усунення свічок і катафальку, кадила й нарешті поверненням тої уваги, що її присвячується померлому — вмираючому.

Не треба додавати, що нічого з побажань, які висловив Федькович у свойому „Завіщанню“ не сповнено, а що гірше, поза місцем в шкільних підручниках, не найдено ще для Федьковича належного місця в нашій духовій культурі.

Правда, при виїмковій нерівности його літературної спадщини та при цілій низці протилежностей і загадок у його духовій структурі було це завдання нелегке. Тим не менше слід його собі усвідомити в століття уродин „буковинського соловія“.

Марко Вільшина.

———o———

Фотографія чи мистецтво

Питан[illegible]

легкістю дає... фотографія. І тут якраз „похо[illegible]вана собака“, в тій **технічній** перевазі фотографії над технічним анальфабетизмом кандидатів на малярських „богів“, коріниться й сама можливість ставлення питання — чи фотографія є мистецтвом. Тут теж коріниться й те трагічне непорозуміння з одного й другого боку. Пп. малярі (не всі очевидно) не можуть дати більше, як дає фотографія, а пп. фотографи хочуть бути малярами. Так, як би вони не могли бути, з пожитком для культури — фотографами.

Не тільки в нас, але скрізь у світі відбуваються виставки „фотографічні“, що їх експонати не хочуть мати нічого спільного з фотографією, як обєктивно - репродукційною технікою. Майже всі зусилля фотографа поглочує боротьба з дрібязковою скрупулятністю сочки, вся його помисловість зужита на затирання й маскування не тільки безпосередности фотографічно-

А дальше: з зіставлення справи виходить ясно, що хтось тут допускався фальшування підписів і надужиття. Тому, ствердивши це, повинні відповідні урядові чинники вишукати тих винуватців і примірно їх покарати!

На всякий спосіб це рішення Н. А. Т. є неоспоримий доказ, що не слід нам „спускатися на дно", але за кожну одиноку справу боротися безупинно аж до цілковитої побіди. — Борітеся — поборете!

Корови беруть участь у демонстрації

В столиці Угорщини йде від довшого часу війна між фармерами і товариствами, що розвозять і продають молоко. Фармери обвинувачують товариства, мовляв — розпускають молоко водою, тому зачали самі доставляти молоко мешканцям Будапешту. А товариства розплякатували в Будапешті афіші, в яких твердять, що доставлюване фармерами молоко є джерелом недуг, бо фармери при доєнні не зберігають найелементарніших приписів гігієни.

Кілька днів тому фармери зробили оригінальну демонстрацію. На вулицях Будапешту появилася маса селян з коровами. А що поліційні приписи не заборонюють ходження коров по вулицях столиці,

Спекуляція на Талергофській трагедії

Один з „санаційних" послів, придивляючись імпрезі, устроєній під проводом наказного комісаря „Народного Дому" — М. Бачинського і „сеніора" Ставропігійського Інституту — ем. судді, А. Ґули, в приступі щирости сказав: „ми знаємо, що ставка на москвофільство — це ставка на здохлого коня та воно нам тепер потрібне"... І пояснив, чому. Не будемо повторяти аргументів санаційного політика. Вониж відомі!

Багато енергії і засобів вложили вожаки москвофільства в підготовку т. зв. „Талергофського Свята". Кілька місяців швендалися по краю. По селах, в яких числили на який-небудь відгомін, наймали платних агітаторів. Змобілізували священиків-москвофілів. Ловили несвідомих людей на дешевість поїздки до Львова. І т. д. і т. д.

І влада йшла їм на руки: хто зголосився до участи в „Талергофському Святі", діставав знижковий залізничий білет (75 проц. опусту). Та всеж мимо цих зусиль і полекш до Львова з краю і найближчих околиць Львова (Жовківщина і Радехівщина) зібрано ледви кілька тисяч людей.

Прикре враження робив цей похід, якого учасники парадували з трикольоровими кокардками (царської Росії!). Прикре враження робив священик, що виголошував проповідь на Високім Замку, силкуючись говорити по московськи (до селян!).

Після панахиди на Личаківському цвинтарі частина учасників цього свята пішла на площу польського „Сокола". Сюди заїхали полеві кухні 14-го полку уланів і приявні дістали ґуляш. Пригравала полкова музика. Підчас „академії", яка тут відбулася, промовляли м. і. посли з ласки ББ. — о. Яворський і М. Бачинський (той самий, що так чудово „санує" „Народний Дім").

Вечером відбувся в салі „Нар. Д." концерт. Характер його був чисто московський.

В цілій цій імпрезі взяло участь понад 60 священиків.

Українці - телергофці, що бачили цю імпрезу, стверджують, що взяла в ній участь мінімальна скількість талергофців.

———o———

Вступайте до фахових шкіл!

РІЗНІ ВІСТІ

З краю:

— На полях громади Монастир дережицький, пов. Дрогобич, 38-літній Микола Шевців стрілив двічі до 21-літної Розалії Цегак, хотячи її вбити. Стрілами цими тяжко її ранив. У грізному стані відвезли її до лічниці. Причиною наміреного вбивства були еротичні справи.

З Польщі:

— Досі немає ще офіційних вістей про висліди виборів у Лодзі. Інформації преси суперечать собі щодо висліду цих виборів. Відомо лише одно, що до Лодзі поїхав директор департаменту в мін. внутр. справ Заберґовскі й пічнуть наново обчисляти висліди виборів.

— У варшавській політехніці скреслено з листя студентів 216 техніків лише тому, що вони не заплатили другої рати університетської оплати.

З закордону:

— Щоби притягнути більше туристів до Бельґії, бельґійський уряд рішив відчинити в багатьох бельґійських місцевостях доми гри.

— Французький парлямент видав судові депутованого Пруста, вмотаного в аферу Ставіского.

— До Букарешту приїхала спеціяльна бельґійська місія під проводом Леопольда де Круа Сольн, щоби румунському урядові офіціяльно закомунікувати про те, що королем Бельґії є тепер Леопольд III.

— Повідомляють з Хабаровська, що совітські стійки обстрілювали знову манджурський пароплав на Амурі, біля місцевості Тагейго. Манджурські власті запротестували проти того рода провокацій у совітському консуляті.

— Слідство проти визначних провідників

М 122

IV

арх. 168 – 208 + 169?

118

ив В. 2.

Повне банкротство москвофільського свята.

Талергофське свято без талергофців.

Від кількох років львівські москвофіли підготовляли зїзд „талергофців“ у Львові, аби заманіфестувати свій вплив на наше село. І дійсно шумно реклямований зїзд відбувся у четвер 31. травня ц. р. і закінчився повною компромітацією для його аранжерів. Всіх учасників талергофського свята, які брали участь у поході вулицями Львова на Личаківський цвинтар, було **найвище 4.000.**

Зїзд почався полевою Службою Божою за покійних у Талергофі в 9. год. рано на площі Високого Замку, яку відправило чотирьох старших священиків з діяконами. Співав хор зі села Ляшкова, радехівського повіту, з яким посол з ББ о. Й. Яворський приїзджає до Львова співати на йорданське свято, уладжуване для війська. Невеличку площу біля ресторану (не на леваді під копцом) ледви частинно заповнили учасники свята. Зате аранжери свята порозставляли поміж юрбу людей з таблицями, на яких повиписували назви всіх міст Східної Галичини і деякі з Лемківщини. Не забули теж додати до написів міст „святого йорчика“. Одночасно в православній церкві теж відправилося богослуження. Біля 12-ої год. учасники свята уформували похід і рушили вулицями Театинською, Курковою на Францішканську вулицю, де обєдналися з православними, а звідтіля через вул. Личаківську на Пекарську і на Личаківський цвинтар. Похід отворив дяк Старецький зі Знесіння, який ніс хрест.

За ним станула процесія з православної церкви, бо процесій з наших церков взагалі не було. Опісля несено 82 вінки, з **триколіровими лентами.** Впорядчики уставили так людей з вінками, щоби вони йшли якнайдовше. І дійсно 82 вінки (вже разом з вінками учасників з православної церкви) несено в поході вулицями через 8 хвилин. Опісля йшло 54-ох грекокатолицьких священиків; з поміж них 34 в ризах. За духовенством йшли селяни з урною землі з Талергофу. Похід самих учасників з духовенством, чотирома хорами і трьома орхестрами мандрував вулицями ледви **40 хвилин.** Коли приняти, що за одну хвилину перейде вже найбільше 20 чвірок, тоді за 40 хвилин в поході могло перейти найбільше 3 і пів тисяч учасників. Додаймо ще кількох православних священиків і біля триста їх вірних, впорядчиків свята та людей, які несли вінки і мандрували хідниками, тоді всіх учасників талергофського свята не було більше 4.000.

Мабуть самі аранжери не хотіли більше компромітуватися і тому в поході не несли вже таблиць з назвами всіх галицьких міст. Перед кількома роками на зїзді талергофців у Львові бачили ми понад 100 священиків і куди більше учасників. Не слід теж забувати, що на вчорашній зїзд змобілізовано всіх москвофілів з цілої Галичини. Приїзжі дістали 75 проц. залізничої знижки. Томуто багато осіб приїхало виключно через добру нагоду дешево дістатися до Львова. Кілька тисяч таких „ревних“ і „найпевніших“ однодумців „Русского Голосу“ і пп. Бачинських — це справді наглядний доказ провалу москвофільства в українських масах.

Редукції службовичок.

З Варшави повідомляють, що з днем 1. червня ц. р. звільнено з посад у почтових, телеґрафічних і телефонічних урядах 500 службовичок. Ці редукції викликали переполох між жінками. Сподіються дальших редукцій.

Заворушення в Сан Франціско.

Страйк портових робітників у Сан Франціско треває далі. З Льондону повідомляють, що вчора вечором дійшло до нових вуличних заворушень. Велика юрба демонстрантів уладила похід вулицями. З юрби чути було ворожі окли-ки проти уряду. Поліція розігнала демонстрантів. Кільканацять осіб важко ранених. Поліція запевняє що заворушення викликали комуністи.

Української Кооперації

9 год. рано

Архієрейська Полева Служба Божа.
Посвячення прапору: Екц.
Митрополит Кир. Андрій.
Похід — дефіляда.
Народня Забава: 1647 2—4

Орхестри, хори, гри і забави малих кооператорів.
Продажа кооперативних відзнак вступу в ціні 20 сот. у складах Народньої Торговлі і в Союзному Базарі.

Чому Вас так тяжко переконати,

що Ви, — як свідомий українець, повинні обезпечити свої будинки в дозволеній законом 1/3 частині їх вартости в українськім

Т-ві Взаїмних Обезпечень „Дністер“,
у Львові, вул. Руська ч. 20.

Якщо хочете брати участь у виборах до громадських рад, то негайно замовте собі

Новий Самоуправний Закон

разом із

виборчою ординацією

д-ра Степана Барана.
Замовляти в Адміністрації „Діла“ Львів, Ринок 10.
Ціна примірника 0·80 зол.
(з почт. пересилкою 0·95 зол.).

ДРУКАРНЯ „ДІЛО“
Львів, Ринок 10. Тел. 29-26.

Виконує швидко і солідно всілякого роду друкарські роботи

по найдешевших цінах!

...ще вже незрозуміле: кожна патріотична фраза викликує в інтеліґенції і в простолюддя, що масово навертається там до української національної ідеї, — буквально сльози зворушення. Наприклад звичайне речення промови „ми,

...ише психольоґічною підготовкою, за якою повинна йти орґанізаційна праця від основ. Я зрештою певна, що підкарпатські діячки цього свідомі, а прийнята на Зїзді постанова про покликання до життя обєднуючого комітету з усіх 4-х згаданих вище орґанізацій каже вірити

...підкарпатська вітка української нації!

Ширіть наш часопис!

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 2. ЧЕРВНЯ 1934.

М. ВОЗНЯК. 4)

До ґенези й розуміння Франкової поеми „Похорон“.

II.

Дальші сліди прозового оброблення теми не знайшлися. Її обробив Франко в поемі „Похорон“, відчитаній „на весні 1898 р.“ на літературних сходинах у Львові. Ряд таких літературних сходин уладила редакція „Літературно-Наукового Вістника“. На котрих саме сходинах відчитав Франко свою поему „Похорон“, не знати. В ч. 46 з 11. березня заповідало „Діло“ найближчі літературні сходини на 12. березня й зазначувало, що на попередніх сходинах між іншим „д-р Франко читав свою нову поему“. З новинки 34 ч. „Діла“ з 25. лютого виходить, що попередні сходини були 26. лютого, а ще перед тим уладжено подібні сходини вже двічі. У своїх згадках про Франка пригадав Михайло Мочульський, що „на отсих сходинах і Франко читав свою „Поему про білу сорочку“ і брав дуже живу участь в обміні гадок на літературні теми“[1]). Таким робом нема даних ствердити, котру саме з двох своїх поем відчитав Франко на літературних сходинах 26. лютого 1898 р. Але в усякому разі коло того часу вона була готова[2]).

У поемі Франка „Похорон“ повстанці почали завзятий бій на життя й смерть проти кривдників. Одначе в рішучій хвилині провідникові аристократії вдалося перемовити провідника плебеїв на свій бік і таким робом вийшли переможцями. З приводу перемоги відбувається бенкет, а на ньому сиплються промови, між ними й старого рубаки-ґенерала, що піддав думку признати нагороду Миронові за те, що в останній хвилині пристав до них, видав сили й пляни противників, словом за те, що

На трупах тих, що вчора звав братами,
Плебей здвигнув тріюмф аристократії.

Зложвши подяку Миронові за ролю спасителя, висловив ґенерал своє відношення до нього ось-якими словами:

Ви демократ, плебей і консеквентно
Робили те, що мусіли, мій друже.
Ви підняли на нас народ розжертий, —
Як ворога я поважав вас дуже.

Як зрадили ви рідну справу,
Як перейшли до тих, що хоч приймають
Услугу вашу, але вам чужії,
І рівним вас ніколи не признають, —

Тоді для мене вмерли ви, мій пане,
Сплили мов гук нестрійного акорду,
Ми визискали вас, та нині маєм
Для вас лишень обридженнє й погорду.

Уважаючи Мирона „ворогом, зрадником і простаком“, він кинув із усієї сили пугар об підлогу.

У відповідь на тост ґенерала застерігся „зрадник Мирон“ проти того, немов він був би плебеєм, навпаки, він ізроду був ворогом плебейства й бажав знівечити його в самій основі. Правда, він підняв хлопський бунт і близька вже була його побіда, та він пізнав, що це булаб „побіда мас, брутальних сил, плебейства і нетями“, що при такій побіді він не сповнить своєї місії, а тільки ворога посадить на троні. Він

бачив, як ті лицарі завзяті,
Що йшли в огонь, що билися як орли,
В душі своїй були і темні й підлі.
Такі ж раби, як уперед були.

Він побачив, що для повної побіди

якоїсь іскри треба,
Щоб душі їх розжеврить, запалить,
Щоб вуголь їх в алмаз перетопився.

Тому він

зломав той знаряд непридалий,
Спокусу дешевих побід відверг,
Бо краща від плебейської побіди
Для них була геройська смерть тепер.

Він в тім каліцтві житиме й усхне?
І чом відступників у нас так много?
І чом для них відступство не страшне?

Чом рідний стяг не тягне їх до свого?
Чом працювать на власній ниві — стид,
Але не стид у наймах у чужого?

І чом один на рідній ниві вид:
Безладдя, зависть і пиха пустая
І служба ворогу, що з нас же й кпить?

Свій епільоґ закінчив поет у справі свого твору запевненням, що крім власних важких дум,

Крім болю серця й сумніву й розпуки
Усе в нім байка, рої мрій палких.

Отже битви, перемоги й люті муки, і кров і блиск, що тьмив очі в автора, „і речі ті і духи ті і дуки — усе те — чари місячної ночі.“

(Далі буде.)

---

[1]) **Ан. Крушельницький.** Іван Франко. Коломия, (1909), с. 198.

[1]) **М. Мочульський.** З останніх десятиліть життя Франка 1896—1916. Спогади і причинки. (За сто літ, III, сс. 241—242).

[2]) Цьому означенню часу написання „Похорону“ може хтось протиставити дату, що її подав сам Франко в додатку до перекладу „Камяного гостя“ Пушкіна, писаному 25. квітня 1914 р. Тут він писав ось-що: „Основною темою Дон Жуанової леґенди (духи померших хоронять живого чоловіка) я покористувався в своїй поемі „Похорон“, написаній р. 1899“. Очевидно, Франко поставив дату видання „Поем“, що більше, будучи хорим, приписував „Похоронові“ пророцьке значіння, пишучи: „Ся моя поема має остілько пророцьке значіннє в мойому життю, що мені самому трафилося щось подібне в Ліпіку в Хорватії при кінці цвітня 1908 р.“ (**Ал.С. Пушкін.** Драматичні Твори в перекладі, з передмовою та поясненнями д-ра Івана Франка. Львів. 1917. с. 204).

Говори до гори...

В ч. 37—41 „Русского Голоса" в статі **„Виновники Талєргофа в освѣщеніи исторических документов"** виступив я против українских „зазіхань" на фальсифікацію історичного змісту Талєргофа.

В відповідь на мою статю, спровокувавший полєміку Д-р Андрусяк, замість в власнім інтересі мовчати і справи не розмазувати, не стерпів, щоби „вдатно" не „відгукнутись". („Діло" 290/33). На мою „невдатну" спробу освітити ролю українских батьків народу в приготованю і переведеню на наших землях австрійского террору в часі світовоі війни, він відповідає в питомім собі українскім історичнім стилю, коротко і „переконуючо". Щоби случайно не посудити когонебудь иньшого о авторство цінної відповіди, зокрема автора премудрих рядків в ч. 283/33 „Діла" о талєргофскім зізді, Д-р Андрусяк підписався. Скромнійше, що правда, як звичайно, але підписався. Сумніву, отже, що до особи заслуженого дослідника талєргофскоі правди бути не може.

Тези моєї статі, доказані виймками з „Діла", з протоколу віденского процесу проти Д-ра Маркова і тов. і з українскоі інтерпеляції в австрійскім парляменті, характеризує Д р Андрусяк, як „дальше (з моєї сторони? — моя замітка) кидання камінням у бік українського національного табору". Щож, о скілько Д-р Андрусяк відчуває силу моєї аргументації, як удари камінєм, не моя в тім вина. Психольогічно, се цілком зрозуміле. Я, однако, в своій статі свідомо ступлював своє перо, хотяй правдивого каміня, киненого моім противником і єго національним табором в наш город, було досить під рукою. Можнаби з него, неодному „чільному діячеви" поставити памятник за заслуги в „обороні" прав нації. По відповіди Д-ра Андрусяка, щиро жалую, що не скористав я з нагоди, бо бачу, що без „каміня" мій противник не може „розчовпати" моєі статі, без дітвацкого підходу до справи він не потрафит полємізувати.

Між иньшим, в своій відповіди твердит Д-р Андрусяк, що „в віденськім процесі чільні українські діячі опрокидали лише всякі підозріння австрійского уряду, начебто галицьке українське громадянство було нельояльне супроти Австрії, при цій власній обороні (себе, яко коронних свідків обжалованя?! — м. з) не висловлювалися вони, розуміється, прихильно про москвофільський рух". „Прихильно" — як делікатно сказано! Як мило оно звучит! Взагалі, слід признати, що Д-р Андрусяк „мистець" від делікатних слів. Ті чільні діячі, по словам Д-ра Андрусяка не є виновниками Талєргофа, **„бож** (?!!!—м.з.) процес відбувався вже після масових увязнень". Отже, на думку Д-ра Андрусяка не то важне, **що** зізнавали в процесі в справі увязнень українскі діячі, але **коли** зізнавали!

„Сногсшибательная" аргументація! Розброююча льогіка! Не дармо Д-р Андрусяк повчає на сторінках „Діла" ч. 262/33 „Хліборобський Шлях" в льогічнім вязаню речень! Словом, „мистець" не тілько в делікатности і елєганції, але в льогіці!

На жаль, мені, звичайному смертельникови, не „второпати" льогічних правил, „українського історичного дослідника". Супроти таких правил чуюсь положеним на обі лопатки і пасую. Годі! Переконав!

Рівнож не думаю боронитись перед закидом Д-ра Андрусяка, що ми рускі галичане „не хочемо приглянутись нашим власним провинам у початках світовоі війни", не хочемо признатись до того, що завдяки нашим доносам, орґани російськоі окупаційної влади, арештували галицьких українських діячів та вивозили у глибину Росії" і т. д.

Не виключаю, що такі доноси могли бути. По ганебній ролі, яку відіграли українскі діячі в австрійскім терорі, така реакція булаби цілковито зрозумілою. Однако, коли Д-р Андрусяк хоче, щоби єго закидом серіозно занятись, то мусит єго сконкретизувати, т. зн. подати конкретні факти і докази, так, як я се зробив в своій статі. В полєміці права і обовязки обох сторін однакові. Оперуючи загальним закидом, стріляє Д-р Андрусяк на страх, з пустих патронів, котрі ані в нас не попадают, ані нікого не перестрашуют. Виглядає се на діточу забаву, а я вже відвик від діточих забав і думаю, що і Д-р Андрусяк, член Наукового Товариства Шевченка, також повинен був вже вирости з коротких штанців, і така забава, здається, єму не до лиця.

Як тілько Д р Андрусяк захоче дальше стріляти, але правдивими і незаржавілими патронами, я охотно стану до бою, свято обіцюючи, докинути дещо з обсягу інтересуючих мого шановного противника „доносов, кривых присяг и лжесвидѣтельств". На случай евентуального продовженя двобою, прошу лише мого шановного опонента освідчитись, в якій формі має бути стверджена автентичність доносів. Чи вистарчит підпис директора поліції, чи печатка магістрату, чи може конче потрібно нотаріяльної лєгалізації підписів доношчиків?

Д-р Александр Хиляк.

Насе... Ліги Американ. Сое-

Німецкі вибори і плєбісцит

12. листопада, в минувшу неділю, в Німеччинні відбулися подвійні вибори; дійсні вибори депутатів до всенімецкого парлямента (Рейхстагу) і плєбісцит (всенародне голосованє) в справі виступленя Німеччини з Ліги Націй. І в виборах і плєбісциті побідила партія Гітлєра і то такою більшістю, якоі до сего часу не мав в Німеччині ні один бльок партій.

На 45.127.969 управнених до голосованя, в голосованю до парлямента взяло участь майже 43 міліони виборців (точно — 42.975 009). З того на список народових соціялістів (гітлєрівців) було віддано 39 міл. 626.647 голосів. Наслідком такого голосованя партія Гітлєра зискала в парляменті 660 мандатів.

В той же самий час відбулося голосованє картками, на котрих було написано: „так“ і „ні“. Тим другим голосованєм мав німецкий народ дати відповідь на питанє правительства: чи німці годятся на то, щоби Німеччина перестала бути членом Ліги Націй, єсли єі не признают рівного права в воруженю, чи не годятся. То були вже не вибори, але плєбісцит. І до плєбісциту число управнених до поданя голосу було таке саме — сверх 45 міліонів. Як показує офіціяльний підрахунок плєбісциту, карток з відповідю „так“ було віддано 40 міл. 588.804; карток з відповідю „ні“ начислено лише 2.100 181.

Якими способами здобула собі партія Гітлєра майже всі голоси німецких виборців того може догадатися легко кождий, навіть не політик. Трудно повірити, щоби в Німеччині, де партійне житє досить високо розвинене, де свідомість мас стоіт значно висше чим у нас, в протягу кількох місяців диктатури Гітлєра всі партіі замовкли, а іх сторонники перейшли всі в табор Гітлєра. Заграничні газети припускают однако, що мимо террора правительства Гітлєра, в дійсности значна часть виборців голосовала за партією Гітлєра, бо видит в ній одиноку силу, яка може вивести Німеччину на якусь нову дорогу. Чи та дорога буде зла чи добра, о тім многі не думают, всім хочеся лише якоісь зміни. Гітлєр зумів злучити мисли всіх німців на пункті ненависти до версальского договова, в котрім переважна часть жителів Німеччини видит причину всіх зол, які прийшлося Німеччині перенести по програній війні.

Основуючись на результатах виборів і плєбісциту, німецкі газети знову заговорили о конечній потребі зміни постановлень версальского договора, відносячихся до Німеччини. Видно, що німецке правительстзо вступило на дорогу рішительних кроків. Не улягає сумнівови, що рішучість Німеччині викличе рішучісь в поступованю єі сусідів, котрі в теперішній хвилі все таки сильнійші від Німеччини. Отже трудно сподіватися якоісь скороі і поважнійшоі зміни в европейскій політиці.

Нове непорозумінє межи совітами і Німеччиною

Цілий ряд німецких фірм зажадав від совітского торгового представительства в Німеччині, щоби совітска власть покрила тим фірмам ту страту, яку несут від пониженя курса англійскоі і американскоі валюти, бо на таку валюту були виставлені совітскі векслі. Німецкі фірми жадают відданя справи якомусь третейскому суду.

Совітский комісаріят заграничноі торговлі заявляє, що претенсіі німецких фірм не мают ніякоі підстави і совітска власть не згодится в тім ділі на жадні суди.

Убійство афганістанского короля

В столиці азіятского королівства Афганістан, в місті Кабул, убили придворні люди тамошнього короля Надір Хана. Убійство довершено в хвилі, коли Надір Хан виходив з свого гарему. На місце убитого обняв власть над краєм єго син Сагир.

Бувший афганістанский король Амманулах, котрий тепер живе на еміграціі в Европі, на запит корреспондентів о причину убійства єго соперника сказав, що Надір Хана убили тому, що він притісняв народ і обтяжував невиносимими податками. При тій нагоді Амманулах сказав, що якби край зажадав єго повороту, то він з охотою вернув би на королівский престол. Видно, обридло єму жити емігрантом.

іх до пан-отця?

— Не будьте ви такими... защебетала мягоньким голосом Домка.

— Дураками—докінчила досить виразно Маланка.

Тим словом зломала она послідний опір Трифона і Авксентія. Перед пан-отцем могли бути дураками, але перед власними женами ніколи.

— А, ну ходім... сказав один.

— Ходім — повторив другий.

— Да благословит іх Господь Саваоф з висоти небесноі— сказав побожно дяк.

— Як і ми іх благословим з землі, по людски. —докінчив Трифон.

IX

Все під сонцем має свій конец

„ILUSTROWANY KURYER CODZIENNY“ Nr. 222, Niedziela, 12 sierpnia 1934 r.

„Русскій Голосъ"
№ 27 (618) отъ..
170

Жертва Талергофа и жертва на Талергоф

Под жертвой Талергофа понимается вся совокупность вынесенных в великую войну русским народом Австро-Венгріи неизрѣченных мук, страданій, лишеній, ужасов и несчастій; а под жертвой на Талергоф — всего только та скромная лепта, которую даем на увѣковѣченіе памяти этой всенародной Талергофской жертвы, а так же скромное наше личное участіе в Талергофских торжествах, поминках, манифестаціях и шествіях.

Достаточно такого простого сопоставленія этих обѣих жертв, чтобы увидѣть и понять, как неизмѣримо, безконечно много пожертвовали для Руси и для нас тысячи и тысячи наших талергофцев, и как крохотно, ничтожно-мало требуется нынѣ от нас за нашу только причастность к прославленію этого величайшаго героизма нашего народа.

Нынѣшняя наша жертва на Талергоф, однако, как бы ни малой она была, должна быть достойной и талергофских мучеников и нас самих.

Никто из нас не смѣет уклониться от принесенія ся. Каждый из нас должен показать ею, чѣм есть для него и что значит Талергоф.

170а

Нѣт предѣла...

В том, что украинцам не нравятся происходящіе сейчас в Галичинѣ торжества в честь жертв Талергофа, нѣт ничего удивительнаго. Не удивительно и то, если эти торжества волнуют и тревожат совѣсть украинца. Они вызывают и в нем воспоминанія о прошлом, пожалуй, наиболѣе мрачном во всей исторіи украинскаго движенія: воскрешают тѣни истерзанных и казненных своих братьев по крови, преданных братом же в руки нѣмецкаго и мадьярскаго палача.

Но если тогда, до войны, и в ея разгар украинцы не понимали и не учли гнусности своего поведенія в отношеніи своих земляков другого направленія, то теперь-то уже пора бы опомниться, пора бы раскаяться, если не явно, чего от украинцев никто и не ожидает, то по крайней мѣрѣ про себя. Пора бы украинцам, в интересѣ собственнаго престижа, перестать паясничать и чинить безобразія над могилами своих же жертв.

Увы, горбатаго и могила не исправит. Украинство остается вѣрным себѣ. и вѣроятно останется таковым до конца своих дней. Свидѣтельствует об этом очередное дѣйствительно гнуснѣйшее выступленіе передового органа украинской печати—газеты „Діло".

В номерѣ 184 от 17 іюля названной газеты находим статью, посвященную Талергофу, под заглавіем „Издѣвательство над Талергофом". Автор останавливается на талергофских торжествах в Галичинѣ и пишет между прочим:

> К упомянутым торжествам не может отнестись равнодушно вся украинская общественность. Очередная попытка поддержать москвофильскій труп святыми жертвами Талергофа, жертвами в первую очередь и исключительно украинскаго народа Галичины, должна быть признанной по крайней мѣрѣ неэстетической и неумѣстной. Назначенный съѣзд (талергофскій) должен вызвать подобающую реакцію: ренегація не должна посягать на общія святыни народа. Нѣт русскаго Талергофа, как средства агитаціи, есть Талергоф — болящая историческая рана украинскаго народа. Эту правду москвофилы должны, хотят или нѣт, принять к свѣдѣнію".

Читая эти строки, невольно вспоминаешь изрѣченіе Овидія: „Est modus in rebus, sunt certi denique fines!"

Да, есть всему предѣл, но нѣт предѣла подлости человѣческой.

К талергофским торжествам не может отнестись равнодушно украинская общественность просто потому, что эти торжества посвящены памяти тѣх, кто пал жертвой доносов украинских дѣятелей и травли со стороны всей украинской печати! Называть эти жертвы жертвами „украинскаго народа" могут развѣ „эстеты" из „Діло", как видно достойные преемники тѣх, кто несет нравственную отвѣтственность за эту трагедію. Право „Діло", когда пишет, что ренегація не должна посягать на святыни народа. К сожалѣнію, она все таки посягает, и посягает грязными кровавыми руками ренегата-палача...

Что собственно хочет доказать „Діло" приведенными строками? Неужели думает оно, что его перфидія заставит кого нибудь забыть, что в Талергофѣ гибли русскіе люди, и гибли именно из-за протеста против украинства? Думает ли „Діло", что от его писанія жертвы Талергофа, умершія и живыя, эти тысячи интеллигенціи и десятки тысяч крестьян—всѣ эти Марковы, Куриловичи, Гуллы, Венгриновичи и так дальше, а на ряду с ними тысячи и тысячи галицких крестьян перестанут быть русскими жертвами доносов украинских лидеров, всѣх этих Левицких и Васильков, а вмѣстѣ с ними и украинской печати, а в том числѣ и в первую очередь того же „Діло"? Развѣ не украинцы своими безконечными доносами, травлей и буквальным ползаніем у ног австрійских гражданских и военных властей подготовили почву для Талергофа? А затѣм, когда он свершился, не они ли в теченіи ряда лѣт вбивают осиновый кол в талергофскую могилу? И не говорят ли о том „вѣрноподданическія" и не менѣе гнусныя по содержанію статьи и заявленія „Діло" времен войны по адресу разных болѣе или менѣе видных австрійских и нѣмецких генералов?

Вбить осиновый кол в талергофскія могилы украинцам не удалось. И не могло удаться, так как могил было слишком много. Нынѣ встают из них призраки, несутся на родную землю и творят на ней мистерію національнаго возрожденія.

Этого „Ділу", конечно, не понять. „Діло" не соображает даже того, что если не принято говорить о веревкѣ в домѣ повѣшеннаго, то совсѣм уже чудовищно, когда палач затѣивает разговор о ней в своем домѣ...

ЖИ

Прощальный концерт

Хор кубанских казаков, давшій в залѣ театра „Розмаитосци“ два концерта 5-го и 6-го іюня, а затѣм выступавшій в кино „Атлантик“, вчера, 17-го іюля, дал прощальный концерт.

Хор, под управленіем А. Александрина, исполнил ряд новых пѣсен, а также извѣстную сценку „сибирскіе бродяги“. Впервые во Львовѣ поставленная г. Александриным „Волга“, в собственной интерпретаціи, привлекла вниманіе особенной художественностью варьированія отдѣльных фраз знаменитой пѣсни. Это было не только ново, но и выполнено было безукоризненно. Все же казалось при этом, что старинный установившійся вѣками мотив пѣсни о Разинѣ, неистощимый по возможностям толкованія, не слѣдовало бы таким образом разнообразить. Хотя бы потому, что здѣсь, гдѣ слушатели не достаточно знакомы с настоящей русской народной пѣсней, чистота ея подлинника пріобрѣтает особое значеніе. Вѣдь Стенька Разин принадлежит народному эпосу.

„Вечерній звон“ задуман г. Александриным очень удачно, утончая звуковыя впечатлѣнія этой широко извѣстной пѣсни до почти зрительных представленій...

Вообще же хор кубанцев, под талантливым управленіем своего регента, постоянно проводящаго совершенствованіе и отличающагося иниціативой, может с успѣхом выступать в крупных концертах.

Прощальный концерт кубанцев ознаменовался свѣжей постановкой из их обширной программы: сценка „сибирских бродяг“ прошла блестяще. При соотвѣтствующих декораціях и свѣтовых эффектах, полное грусти звученіе пѣсен бродяг вызвало долго несмолкающіе знаки одобренія. „Сибирскіе бродяги“ остались лучшим номером отчетной программы.

Впрочем, тут же останавливаюсь: — впервые во Львовѣ Ольга Павлова со своим достойдля аккомпанимента необходима гитара, и даже не умѣет отличить домры от мандолины, то с таких „рецензентов“ и взятки гладки...

Совершенно иначе отнесся к концерту кубанцев „Kurjer Lwowski“. В скромном отзывѣ г. P. W. отдал должное не только музыкальным и вокальным данным наших соотечественников, но и с теплым человѣческим чувством подошел и к их необычной судьбѣ. Для рецензента-поляка, в противоположность „рецензенту“-украинцу, сошедшіе на чужбинѣ с коней казаки, мыкающіе свою тоску и зарабатывающіе на кусок хлѣба родной пѣсней, — отнюдь не „халтура“ и не „кафешантан“, а подлинная драма, живой человѣческій документ нашей печальной дѣйствительности...

Хор выѣхал в Перемышль.

Счастливаго пути и полнаго успѣха!

Вл. Гриненко

Кооперативный праздник и собраніе в Воробликѣ Королевском

15 іюля с. г. состоялось в с. Воробликѣ Королевском, у. Кросно, кооперативное празднество и собраніе, проведенное мѣстными кооперативами в с.с. Воробликѣ Королевском и Шляхотском под руководством директора начальной школы Степана Барна и учителя Осипа Енкали

Утром в 7 с полов. часов собралось возлѣ кооператива в Воробликѣ Шлях. мѣстное

молодежи, дѣвушки, разодѣтыя в національные костюмы, поднесли цвѣты делегатам из Львова.

Послѣ привѣтствія в кооперативѣ шествіе двинулось в церковь, гдѣ мѣстный настоятель о. Винницкій отслужил литургію и сказал слово, в котором подчеркнул значеніе кооперації и указал на христіанскія начала ея идеологіи. Во время литургіи пѣл мужской хор под руководством учителя о. Енкали. Послѣ литургіи состоялось в залѣ кооператива собраніе.

Послѣ выборов президіума выступил с докладом о значеніи кооперації для земледѣлія Ю. И. Плешкевич.

Д-р Хомицкій прочел доклад о роли кредита в земледѣліи и о вексельном оборотѣ.

На тему об общем значеніи кооперації говорил М. С. Цебринскій.

Преподаватель Кметко остановился в своей рѣчи особенно на недостатках в організаціи русской кооперації на Лемковщинѣ.

Значеніе Талергофа в исторіи Галицкой Руси отмѣтил Ю. И. Плешкевич, горячо при-

ѣздных организаций.

У крестьян замѣтен был большой національный подъем и интерес к кооперації, чему свидѣтельствовали как усилія мѣстных кооператоров, так и хорошо продуманныя и с воодушевленіем произнесенныя рѣчи делегатов из Львова—М.С. Цебринскаго и Ю. И. Плешкевича.

с. Отынія

Кооперативное собраніе

(*От нашего корреспондента*)

По иниціативѣ Русскаго Ревизіоннаго Союза, в с. Отыніи, у. Товмач, состоялось 2. с. м. кооперативное собраніе. Собраніе происходило в домѣ мѣстнаго кооператива „Самопомощь“ при многочисленном присутствіи мѣстных кооператоров и общественных дѣятелей, а также делегатов от окрестных сел, прибывших, не смотря на ненастную погоду из сел: Ворона, Скоповка, Кривотулк и Ляцкое-Шлях. На собраніи присутствовало много русской молодежи и женщин.

Судя по живости преній по докладам со стороны присутствующих крестьян, а также по отдѣльным вопросам, вносимым слушателями, интерес к культурным и экономическим дѣлам у крестьянства большой.

С докладом об экономическом кризисѣ и с поясненіями законов, касающихся локализаціи кризиса. выступил д-р Маркус. О развитіи и положеніи русской кооперації в Галичинѣ и средствах укрѣпленія и оздоровленія ея, а также о предстоящем Талергофском Съѣздѣ и „Днѣ Русской Культуры“, который надо провести, выступил г. Всеволод Труш. Заключительный доклад об уничтоженіи сорных трав сдѣлал г. К. Василькевич.

В перерывах между докладами очень удачно выступали с декламаціей русских стихов дѣти, приготовленныя культурным дѣятелем г. П. Мельниченко. Предложенныя г. Е. Антоновским резолюціи были единогласно приняты, послѣ чего послѣдовал сбор на памятник

Послідний клич.*)

З'їзд Талєргофців за плечима! Куй Петре, поки тепле! Значит: пакуй сякі-такі манатки і гайда в путь—дорогу. Коли жінка буде нарікати, що нема дома грошей і не пора волочитися по світі, скажи єй, що 5—10 золотими не залатаєш діри в господарстві, а до Львова ідеш не на витребеньки, но поклонитися тіням рідних мучеників. А дальше, поясни єй, що львівске торжество то не отпуст в Кальваріі або в Підкамені, де непотрібно викидаются гроші на пусті дурнички, то великий здвиг синів Галицкої Руси для освященя памятника тим руским людям, що пали в борбі за нашу народну ідею.

До війни кричали українці, що руска ідея в Галичині штучно удержуєся лиш рублями. Памятаєте, кілько то клопоту, шикан і мук було з причини того напастливого крику! Межи тим, хитрі молодці — українці на рублі побудували громадний дім при ул. Чарнецкого во Львові, що виразно зазначено на таблиці. І не єсть рівнож тайною то, що Іван Франко на рублі видавав свої радикальні газети.

По війні, за котру ми заплатили великими жертвами, українці придумали иньшу несенітницю, а іменно, що при рускій ідеї держится лише кілька збаламучених сіл, хотя добре знают, що тої ідеї не в силі були знищити ні арести, ні вішаня, ні вязниці, ні цісарскі патенти, ні доноси Левицких, ні катованя Чировских. Знают они не від сегодня, що та ідея жила і живе в серцях народа, не зважаючи на то, що не має за собою ні народних шкіл, ні гімназій, ні учительских семинарій, ні духовних академій, і сама, о своїх власних силах, продовжає своє житє.

В послідній хвилі, з нагоди Талєргофского З'їзду, грішне „Діло" називає руску ідею банкротом-трупом. Мертвого не бют — каже народна пословиця, а у „Діла" виходит наоборот: на своїх сторінках она майже щоденно уже від півроку поміщає довгі статі о тім „банкроті" і потішає своїх читателів, що скоро по нім не останется сліду.

Нехай же пожде! Ні насмішки, ні кпини, ні доноси, ні нотованя проявів нашого житя не повинні нас збити з правдивої дороги. І власне 31-го жовтня належит нам доказати:

— що руска ідея в Карпатах так стара, як старою єсть сама Русь;

— що она живе і жити буде мимо того, чи хто собі того желає, чи ні;

— що на Русь не можно наложити ні кайданів, ні пут, ні колод;

— що єй не можна застрашити ні доносами, ні терором, ні погромом, ні шебеницями, як то було в 1914 році;

— що Русь передано нам по наслідству дідами та отцями від незапамятних часів;

— що імя „Україна" накинули нам з гори і зі сторони;

— що Талєргоф в першій мірі спричинили наші братя, що назвали себе „українцями";

— що сей Талєргоф зходит в історію нашого народа;

— що ним єсть ті, на котрих трішали жили, котрих опльовано, побито, багнетами переколото — за Русь!

В. Р. Ваврик

*) Сей призив був вложений перед полученєм заборони Талєргофского Зізда.

НЕ БУЛО ТАМ СТУДЕНТІВ »КАЦАПІВ«.

Українскі і польскі газети подали, що 22 жовтня с. р. відбулося во Львові зібранє кільканайцяти інтелігентів поляків і українців в цілі заложеня товариства »Червеньско-руска Згода«. Укр. газети додают від себе, що на тім зібраню були також »студенти кацапи«.

О скілько словами, »кацапи студенти« українскі газети хотят назвати руских студентів, організованих в О-ві »Друг«, одинокій організації, обєднуючій всіх руских студентів з Галичини, а частично також руских студентів з Волині, то ми уповажнені заявити, що інформації українских газет о участи руских студентів на тім зібраню не відповідают правді. На згаданім собраню Товариства »Згода« не було ні одного руского студента.

Штрайк робітників в Америці розростаєся

Рецепта Рузвельта і єго дорадників для зліквідованя економічного застою в Америці заводит. Штрайк по многих фабриках і плянтаціях бавовни, а також в копальнях угля ширится і на иньші галузи промислових предпріять. До 10-го жовтня число штрайкуючих робітників в ріжних фабриках і предпріятях Північної Америки дійшло до четверть міліона.

Дорадник Рузвельта, генерал Джонсон, який має від президента широкі повномочія в справі введеня нового закона праці, відложив час остаточного принятя того розпорядженя до 1. грудня. В виду того, що новий кодекс праці, хотя він і має характер необовязкового закона, не єсть зовсім користний для робітників, то штрайк робочих належит пояснити скорше інтригами фабрикантів, які не зовсім задоволені з проєктів Рузвельта.

Грізний барометр війни

Газети відмічают той факт, що на біржах ціни паперів в столицях европейских країв зачали підниматися акції великих фабрик оружія. Обясняют ту звижку покищо тим, що Англія зачала робити поважнійші замовленя ріжного оружія і аероплянів. Вливає на підвисшенє курсу акцій фабрик оружія також і то, що конференція, яка радила над справами розоруженя перервала свої праці наслідком виступленя з неї німецкої делегації.

Підвисшенє вартости акцій оружейних фабрик то грізний барометр, котрий може показати навіть приближенє нової воєнної бурі.

Кождий край має свої клопоти

Маємо на увазі кождий земледільческий край і єго спеціяльні продукти. Напримір, Польща продукує переважно жито, пшеницю і картошку, Румунія— спеціялізуєся на продукції кукурудзи, а така Болгарія знана з того, що ві земледільці управляют переважно ярини. Сего року в Болгарії дуже зародила цибуля. Добрий урожай того продукта причинився до зниженя ціни на него. Тим терпят селяне, що управляют цибулю.

Щоби не допустити до знижки ціни цибулі, болгарске правительство поручило Центральному Союзу селянских кооператів закупити просто від селян 5 міліонів кільограмів цибулі по ціні пів лева за кільо, що в переводі на польскі гроші виходит не більше як два гроші.

КООПЕРАТИВИ, ПІДПИСУЙТЕ ВНУТРІШНУ ПОЖИЧКУ.

На основі розпорядженя Президента Р. П. з 5. вересня 1933. (Дз. Ч. 67. поз. 503) уполномочено Міністра скарбу до затягненя 6% внутрішної пожички в висоті 120 міліонів злотих в золоті в іменних облігаціях. Внутрішна 6% пожичка буде затягнена в іменних облігаціях по 50, 100, 500, 1.000 зл. Відсотки пожички будут платні за зворотом купонів 2. січня і 1. липня кождого року. Першій купон буде платний 1. липня 1934 р. Сплату капіталу і відсотків від 6% внутрішної пожички обезпечено злотими в золоті. Облігації 6% внутрішної пожички будут принимані після їх іменної вартости на сплату належитостей з титулу податку від наслідств спадків і даровизни. Облігації 6% внутрішної пожички як і приходи з тих облігацій суть звільнені від всіх державних і само-управних податків. Облігації і купони 6% внутр. пожички не підлягают ніякому занятю, не вилучаючи занятя з титулу публично-правних належитостей. Облігації 6% пожички мают всі права пупілярних паперів. Пожичка підлягає одноразовому викупови по десятьох літах, о скілько не будут використані управненя, уповажняючі до скорійшого єї викупу. Пожичка обезпечена цілим маєтком Держави. Емісійна ціна одної облігації 6% пожички виносить зл. 96 за 100 і єсть платна в 6-ти місячних ратах. При передтермінових вплатах цілости або части належних сум субскрибенти одержат боніфікату в висоті 1/2% місячно. Субскрипцію принимают: Банк Польскій, Банк Господарства Краєвого, Державний Банк Рольний, Почтова Каса Ощадности, Банки належачі до Союза Банків, як тоже і відділи вимінених інституцій, всі Комунальні Каси Ощадности і всі Каси Скарбових Урядів. Облігації будут видавані субскрибентам починаючи від 1. липня 1934 р. Від дня 28. вересня до дня 7 жовтня 1933. буде відкрита субскрипція на 6% внутрішну пожичку.

Президія і Дирекція Рев. Союза Рус. Кооп-вів на спільнім засіданю з 18. вересня с. р. рішили візвати кооперативи приняти активне участіє в субскрибованю 6% внутрішної пожички. Наша кооперація повинна брати участіє в державнім житю і тому всі кооперативи приступлят до підписаня тої пожички. То буде найлучша льоката резервних фондів, бо в кождій господарці резерви повинні бути обезпечені. Наші кооперативи зрозуміют, що тяжке господарске положенє мусит бути сановане внутрішними силами. Кооперативи, котрі зрозуміют теперішне положенє, приступлят сейчас до реалізації нашого візваня. Рівночасно просится повідомити Р. С. Р. К. о дню підписаня відповідної деклярації на 6% внутрішну пожичку.

Президія Совіта і Дирекція Р. С. Р. К.

ТАЛЄРГОФ.

Минуло вже 19 літ, коли Галицка Русь зложила найкрасші сили свого народа на олтари рускоі ідеі. По віковічній неволі руского народа заборчивий германізм варварским терором постановив довершити плянове знищенє всего, що на Галицкій Земли носило руске імя. Щоби з успіхом і скорше дійти до діявольскоі цілі, лютий ворог всего Славянства, бере собі до помочи своіх вихованків — яничар, котрі вирекліся свого рускоі імени, а приняли як вже предсказав наш малоруский поет Тарас Шевченко в своіх творах „Посланіє до мертвих і живих" накинене Берліном нове імя, нову ідею. Рівночасно хитрий Німец так попровадив свою політику в Галичині, що творячи нову націю, створив завзяту братню борбу в однім історично-знанім рускім народі.

Найлучшими вихованками у Татар були, дітьми взаті в полон Славяне, виховані на так званих яничар. Таких яничар вихована собі Австрія в Галичині і они віддали єі юдину прислугу, видаючи на варварскі муки і смерть своіх по крови і кости братів.

А коли в 1914 році оголошено мобілізацію, в руских селах настав страшний суд. Плач рідних за найблизшими, котрі пішли в австрійску армію, збільшились ряди шибениць руских жертв і муки арештованих. Не було села, ні місточка на нашій Галицкій Руси, котрихби пощадив асвтрійский вандалізм. Мучили без ріжниці: інтелігента, чи неінтелігента, старців, жінок і дітей. Хто в силі описати ті муки, які приготовила в 20 віці культурна Австрія своім горожанам. Кілька тисяч жертв розстріляно і повішено в Галичині, а арештованих вивезено в глубину Австріі: Талєргоф, Трезенстат і др.

За шо терпіли і понесли мученичу смерть наші братя? За руске імя — руску ідею. Як сильна та ідея доказує нам то, що міліонова австрійска армія боялася 70-літного старця, чи 10-літного хлопця, вішала, або розстрілювала, або арештувала кождого хто називав себе Русином.

Чи не сильна та ідея, коли терор германізму, світова війна, ненависть і довголітна праця наших ворогів над знищенєм не могли вирвати єі з душі нашого народа. Скільки то наших братів, що продали себе за урядниче крісло, чи інші достоінства Австріі, працювали над єі знищенєм? Скільки священників і других уживали всякого рода средств, щоби знищити все, що руске, все, що стояло на перешкоді політиці германізма?

Всі найкрасші сили нашого народа опинились в Талєргофі, погинули під соснами... Общества так культурно- як і економічно-просвітительні закрито і передано тим, що кровю своіх братів здобули ласки і привілеі у Відни.

Однак не минуло лихо і Германця. Не стало Австрії. І здавалось настане спокій, віджиє народ... Але не довго тішились наші братя... Лишились наслідники, вихованні облудою, фалшом — потомки наших батьків — Русинів — Українці. Почалася атака від амвони до читальні, від читальні до кооператива, від кооператива під селянску стріху. Епископи, як приміром перемискій забороняє молитися за померлих в Талєргові, а „молодь" котра присягла „Христові" стинає талєргофскі хрести, з проповідальниць сиплятся проклони на „москальофілів" одним словом так зі сторони духовних, як і світских властей підступом і терором ширится дальше нову, а зроджену германізмом українску ідею. І знова вертают часи сумної минувшини. Політики ворожого нам табору, Українці, предсатваляють нас перед чинниками державними, як ворогів, небезпечних горожан держави, бо таких, що стремлять до Москви. Бачимо, що в средствах борби они не перебирают.

А політика ворожого нам табору стремит до того, щоби Талєргоф, яко символ історичної памятки терпінь **Галицко-рускої народа**, зробити своїм народним українским святом. Як погодити слова живучих єще наших Владик, котрі на просьбу руских священників о інтервенцію в австрійскім уряді сказали: „будьте Українцями, а будете вольними". Чи се не є доказом, що до Талєргофу брали лише наших Русинів, а щоби там не попасти, треба було піти за радою гр. кат. епископів, виречися імени „Русин", а назвати себе „Українцем" Політики ворожого табору хотят забути о тих фактах, однак іх не забуде народ.

Мученича смерть і терпіня талєргофских вязнів укріпили руску ідею і єї національне-культурне імя. На кождім правдиво рускім серци вирили они кровавими буквами одно маленьке слово „Талєргоф", слово, яке мимо волі випроваджує перед наші очи кроваві талєргофскі картини. Не здадутся на нічо усилія облудної українскої політики. Іх облудні слова не затрут в руских серцях того святого слова.

Кождий свідомий рускій кооператор прибуде в день, котрий посвячуєм памяти Русских Страдальців в Талєргофі 31. жовтня сего року до Львова, і своєю присутностью і активною участью в тім святі дасть доказ, що Руска ідея і память про муки наших батьків і братів жиє і буде жити в народі.

На тім Святі не сміє забракнути ані одного свідомого кооператора.

Кождий кооператив дасть жертву на памятник Незвістного Талєргофця у Львові і вишле делєгацію, щоби возвеличити Народне Свято.

МОВА ФАКТІВ І ДОКУМЕНТІВ.

Хто несе вину за страданє руского народа в Талєргофі? Хто і за що сидів і ким був посаджений в австрійскі лягері інтернованих?

Кроваві літа 1914 — 1917 предсказав перед війною покійний посол о. В. Давидяк, добре познакомлений з послом о. Стояном. Послідний жив в пріязни з убитим наслідником Фердинандом.

Сумна правда, що головно галицкі сепаратисти „українці" були першими виновинками галицко-рускоі мартирольогіі в часі війни. Єще в 1912 р. 19. листопада писало „Діло":

„Москофіли ведут здрадливу роботу піджигаючи темне населенє до здради Австріі в рішаючу хвилю і до принятя московского ворога з хлібом і солею в руках. Всіх, хто лиш учит нарід поступати так, треба сейчас арестовувати з місця і передавати в руки жандармеріі..."

Сказано — зроблено! І єсли в 1912 р. завели они в тюрму лиш кілька соток руских галичан і буковинців, то в р. 1914 в часі світовоі війни Каінова робота „українців" кинула весь карпато-руский народ на страшні муки і терпіня. Руске населенє полудне-во-всіхдноі части Галичини добре памятає кроваві насильства „украінских січових стрільців" і „украінских соколів" над своіми братями за іх національно-культурні переконаня.

Після всказівок „українців" составлялися списки всіх руских народних діятелів і тих всіх, що підписувалися етимольогією або читали руску газету, або книжку. Потому не дивно, що в р. 1914 на приказ австрійских властей (Намістництва во Львові з д. 8/8 1914 № 4.926, Воєнноі Команди во Львові з д. 15/8 1914 № К. Н. 283. Д. і т. д.) **всі львівскі і повітові тюрми наповнилися нашими людьми.** Намістник вислав до всіх старостів телєграму: „Всіх арестованих політично-підозрілих **руссофілів** і т. п. о скільки они єще не передані воєнному суду, вислати сейчас в львів. тюрму; арестовати всіх, хто тілько підозрілий..." Вся печать мазепинска підняла крик: „Всіх руссофілів передати суду — всіх вивішати..." Генерал Кусманек в своім рапорті до Відня писав: „Єсли в Перемишлі останеся хотя-би один руский, то я не ручаю за кріпость..." А воєнний комендант Самбора в відозві до Поляків, українців і жидів написав: „Доставленє особи, котрій доказаним буде шпіонство або пропаганда москвофільства, буде винагроджуватися сумою 50—500 корон і т. д.

Мазепинскі газети **(Діло і Руслаи) з радостю писали о тім, як вішали і розстрілювали руских,** а „Діло" в № 172 з р. 1914 руских назвало „Прикарпатскими росіянами". В Намістництво, в поліцію і воєнну команду через цілий час сипалися доноси мазепинців на руских людей. І пілком справедливо комендант Львова ге-

174

нерал Фр. Римль в своім секретнім рапорті в р. 1915 написав: **„Українці являются другами Австрії... українці сталися вірними австрійскому царствуючому дому...**

Головними виновниками рускоі мартирольогіі в часі світовоі війни були „українскі діячі", як пр. священники: протоігумен Василіян о. Філяс, о. Г. Мороз, о. В. Смолинский, о. С. Онишкевич, о. Є. Константинович, о. Є Менцінский з Маластова, о. М. Дороцкий, о. Ст. Петрушевич, о. А. Сірецкий, о. Подляшецкий з Гладишова, о. Заяц з Вел. Маціни, о. Говда з Боднарки, о. Гринчук з Тейсарова, о. Борочок з Яйковец, о. П. Левицкий, о. Вас. Мигаль, о. Євг. Костишин з Глинян і др. — Професори універз. д-р. Студинский і д-р. Колеса — адвокати: д-р. Чировский, д-р. Ваньо, д-р. Кормош, д-р. Я. Петрушевич, д-р. Кость Левицкий, д-р. Євг. Олесницкий, д-р. Євг. Петрушевич, д-р. Ст. Баран, д-р. Л. Цегельский, д-р. Л. Бачинский, д-р. А. Говикович і др. — державні совітники: В. Ясеницкий з Червонец і В. Яворский з Н. Сонча — ред. „Діла" Ярослав Веселовский — журналіст Вяч. Будзиновский — посли: Николай Василько, Семен Вітик і др. — народні учителі: Пекарский з Таданя, Євст. Коблянский з Корнич, Кобаній з Гладишева, Перейма з Рус. Ропиці, Ант. Гусак з Мохначки, Нищота з Світниці, Ів. Білінский з Пчан, М. Рихвицкий з Розвадова, Кульчицкий з Гнилоі, Ів. Шерстило з Сулимова і др.*). О всякого рода укр. „писаках", війтах, писарах, кондукторах, конфідентах і др. не згадую. **Тут подана мала частина тих українских священиків, адвокатів, професорів, учителів, редакторів, що віддавали руских на муки, а М. Андрусяк в „Ділі" твердит, що се були лишень „несвідомі" українці — одиниці, котрі в дуже малій часті послугувалися доносами...**

Єще в маю 1914, українці адвокати К. Левицкий, Федак і 180 товаришів подали в намістництво меморіял з просьбою передати „українцям" рускі товариства „Народ. Дім" „Ставроп. Інститут" і „Об-во Качовского" з доносами о шкідливій для австрійскоі держави діятельности тих товариств. За підписок К. Левицкого і компаніі був поданий в намістництво в часі війни (24/11 1915 № 35470. Пр.) новий меморіял в тій справі. Вкінці прийшло до того, що много руских товариств во Львові і на провінціі австрійске правительство передало мазепинцям, а діяльність товариств поліція і староства завісили, іх поміщеня опечатали. — Чи і тут, пане Андрусяк, будете шукати украінскоі мартирольогіі? **Укажіть хотяй на одно українске товариство, котре в часі світовоі війни в р. 1914—1917 постигла подібна судьба!**

За старанем українця оберл. адвоката Чировского, добре всім талергофцям знаного мучителя, наказано в Талергофі 48 галицко-руских студентів і также других узників одиночним замкне-

нем і підвішованем (anbinden) через місяць **зато, що в часі рекрутского побора в Талєргофі заявили себе рускими, а свій рідний язик руским.** — Так подайте, пане Андрусяк, хотяйби одного студента „українця" котрий би за „український" язик в Талєргофі переходив такі муки...

По 19 літах від часу тої страшної рускої мартирольогії „українцям" встидно перед народом за їх каінову роботу і для того то сегодня они стараются фалшивими і неправдивими фактами доказати, що і „українці" в часі великої війни нарівні з рускими були переслідовані австрійскими властями.

Правда, що з самого початку в Талєргофі знаходилося пару десяток „українців" попавших туда через ошибку но не надовго... „Українскі" посли, д-р. Кость Левицкий, д-р. Ганкевич, о. Стефан Макар і др. усередно походили в Відни всюда, куда треба і сейчас всі „українці" були освободжені, а виізджаючи з Талєргофу кликнули руским на прощанє: „А бодайбисте москвофіли всі тут пропали..." тай заспівавши своє „Ще не вмерла україна", уіхали.

Мені, яко одному із тисяч Талєргофців, не під силу подати всіх фактів і документів, відносячихся до історичних літ галицкорускої Голгофи. Впрочім, газетний фельєтон не вмістит навіть тих всіх фактів і документів, якими розпоряджає навіть одиниця. По моєму переконаню, задача Талєргофского Комітета во Львові далеко еще не виповнена випуском тих книжок Талєрговского Альманаха, які вийшли дотепер. Той комітет, нарівні з всіми талєргофцями, повинен приложити всіх старань до того, щоби випустити всі матеріяли, відносячіся до переслідованя руского народа в Галичині в часі війни Ті документи і загально відомі факти представлят в правдивім світлі провідників галицкого українства.

Не розходится в данім случаі о то, щоби переконати руских людей о низости передових людей із стана наших противників. О тім ми всі знаєм. Але видимо, що молодше українске поколінє, яке вже начинає відноситися критично до своіх батьків, все таки стараєся піднести в своіх власних очах постати поодиноких старших руководителів іх політичного руху. Знаючи о тім, що українска ідея принесе нашому народу страшне розочарованє, ми повинні помочи молодому поколіню галицких українців пізнати завчасу „моральні підвалини" іх національно-політичної ідеі. Оно, то молодше поколінє галицких українців, не має ніякого доступу до автентичних документів, які суть яскравим свідоцтвом повного морального упадку руководячих одиниць українского табора. Віримо, що бунтуючася мисль молодшого покоління, навіть вихована на ідеах сепаратизма, буде в силі зрозуміти що іх духовні батьки не уміли в найкритичнійших моментах [illegible] галицко-

175

руского народа проявити навіть людского співчутя з народними масами, але підходили до них лише з партійного боку. Нехай молодше поколінє українців довідаєся, що навіть найвисші грекокатолицкі достойники, будучи вже тоді перед війною і в часі неї, чоловими представителями українства, не заступилися за переслідованих священиків, а на безпосередну просьбу переслідованих уміли сказати: „станьте українцями і нічого вам не станеся".

Віримо, що тверда наука житя і історіі, яку бере молодше поколінє українства вже від 1914. року не піде надармо. Поможім тій молодіжи пізнати родоначальників іх партіі. Зберім і збираймо документи для науки потомкам, для освідомленя народа.

Талєргофец.

ДО СОЮЗНИХ КООПЕРАТИВІВ.

Дня 31/10 відбудется во Львові наше національне свято Талєрєгофскій З'ізд посвячений памяти мучеників за руску ідею.

В тім дни має бути посвячений памятник „Неізвістного Талєргофця" на Личаківскім кладбищи.

Ревізійний Союз Руских Кооперативів взиває Управи всіх союзних кооперативів до посильних пожертвованьна викінченє будови того памятника. Кождий кооператив повинен уважати за свій святий обовязок причинитися своєю лептою до викінченя того памятника, даючи тим доказ, що наша кооперація не забула о перших провідниках руского кооперативного движенія до війни, котрі зложили свої кости в далекім Талєргофі.

З присланєм пожертвованьслідує не зволікати, бо до З'ізда уже не далеко. Собрані пожертвованія просимо висилати на адрес: Центральний Талєргофскій Комітет — Львів, ул. Бляхарска 9.

Скількість води в маслі.

Процес змаслюваня.

Скількість води в маслі може вагатися в границях від 5—30%. Відносно способу виробу, можна замкнути в маслі меншу або більшу скількість води. Коли хочемо докладнійше вглянути в суть замиканя води в маслі, слідує приглянутися процесови змаслюваня. Для того перейдемо вкоротці, як виглядає процес змаслюваня, увзгляднюючи тільки ті дані, які пояснят нам, в який спосіб дістається вода до масла і в якій формі находится.

Товщ в молоці, а також в сметані находится в формі кульок, котрі пливают свобідно одна коло другоі.

В часі процесу змаслювання, товщеві кульки зліплюются. Насамперед лучатся поодинокі товщеві кульочки і творять маленкі грудочки, котрих поверхня вигладжується в часі оборотів через тертє. Грудочки знова зліплюются разом і творят більші групи і т. д. аж в кінцевім процесі змаслюваня маємо вже так великі зерна, що можемо побачити іх голим оком. Рівночасно в часі збиваня наступає замиканє помежи поодинокими кульочками, а потім вже зернами сего плину, — маслянки. Як відомо складниками маслянки являются: вода, цукор, молочний квас, білко і мінеральні соли. Коли певну часть збиваня грудочок і зернят масла переводимо в воді (в кінцевім часі змаслюваня і в часі вигнітаня), тоді поміж зернами, котрі лучатся в воді, лишаєтся тілько чиста вода. Отже, в маслі полоканім часть води (та, котра є замкнена в зернах) походить з маслянки і має всі складники маслянки, а часть води, замкнена між зернами має складники води, уживаноі до полоканя.

Вода, яка находится між поодинокими кульочками товщу має будову дуже дрібних кропель. Однак з хвилею побільшуваняся зерен, збільшуєтся простір поміж зернами, а тим самим зростає величина кропель води, замиканих в дальшім процесі змаслюваня. Вкінці зерна доходят величини 4 мм., замкнені помежи ними кроплі води є вже так великі, що можемо бачити іх голим оком. Повисше явище можемо ліпше зрозуміти на примірі: зернят маку а яблок. Простір, який замикають зернята маку є дуже малий, за те простір, який замикают яблока є так великий, що можемо побачити єго виразно, голим оком.

В маслі може бути богато води, але коли она є розміщена в формі дрібних кропель, то масло такого вигляду буде робило вражінє масла сухого, а на оборот, коли буде мати певну скількість великих кропель, то будемо мати вражіння, що в маслі находится богато води, хотяй в дійсности скількість води може бути мала. Длятого з вигляду ніколи не можна правильно оцінити скількости води в маслі.

З повисшого слідує, що вода дістаєтся до масла в часі єго виробу. Із дальших досвідів вносимо, що від відповідноі зміни условій виробу масла можна ужалежнити скількість води в маслі. Щоби се в практиці перевести, треба пізнати ті условія, а взглядно ті чинники, які в тім направленію будут ділати. Для ліпшого зрозуміня ділимо ті чинники на два роди: 1) впливаючі на скорість змаслюваня і 2) на стан фізичний білка і товщу.

До першоі групи, що впливають на скоре змаслюванє зачисляємо: а) температуру змаслюваня, б) процентову скількість товщу в сметані, в) міру виповненя маснички, г) скорість оборотів маснички, д) великість зерна масла.

176

До другої групи, — чинники, що впливають на зміну фізичної структури товщу і білка: а) пастеризацію сметани, б) квасовість сметани, в) температуру і час холодженя сметани, г) температуру масла в часі вигнітаня, і д) спосіб вигнітаня.

Загально можна сказати, що всі чинники, опізняючи процес змаслюваня, впливають на зменшене, чинники, що приспішують єго на збільшенє скількости води в маслі.

(Продовженє слідує·

КООПЕРАТИВНІ КУРСИ,

на основанію концесіі Кураторіі О. С. Л. з 19. 6. 1931. р. Ч. III. 3160 31. при Державній Школі Економічно-Торговельній Львів, пл. Стрілецка 8.

Програма Кооперативних Курсів:

1) **Наука о Кооперації** (історія, теорія, і систематика, устройство кооп. движенія в Польщі, калькуляція і адміністрація всіх типів кооперативів і іх центральних інституцій). — **Др. Вейдліх К.**

2) **Закони по відношеню до кооперативів** (головні засади торговельного права, закон о кооперативах і іх фузія, примінене банкового права і скарбових законів, наука о векслях). — **Др. Гомік Е.**

3) **Кооперативне книговодство** (характеристичні ціхи кооп. книговодства. Конта в кооперативах. Правні приписи о книговодстві в кооперативах, спосіб оцінюваня маєтку і поділ надвижки. Книга уділів, реєстр членів. Випрацьованє практичного приміру кооп. книговодства. Книговодство в часі ліквідації. Аналіза. Кооп. білянси. Бюджети. — Дир. **Ганасевич К.**

4) **Техніка ревізіі в кооперативах:** а) кредитових — **Дир. Заругевич,** б) споживчих — **Дир. Лютостанскій.**

5) **Писанє на машинах.**

Оплата місячна зл. 20.—. **Наука** продовжається через 6 місяців. В виду того, що багато наших абітурієнтів і абсольвентів университетских студій сидит сегодня без посади уважаємо, що слідовалоби поступити на курс тим більше, що робітників в нашій кооперації дуже мало.

Сеніорат Ставропігійского Інститута, Бляхарска 9, висказав згоду, що слухачі державних кооп. курсів будут могли внести прошенія о принятіє іх до бурси. Місячно оплата за повне содержаніє зл. 25.—.

Вписатися на курси могут також ті, котрі покінчили 7 кляс народних.

О терміні записів на Курси буде оголошено в газетах.

Вписи до судового реєстра кооперативів.

Sąd okręgowy w Samborze
Wydział II. dnia 4. czerwca 1932.
Firm. 111/32. Sp. V. 343.

Wpis Firmy spółdzielni Nr. 73.

Do rejestru spółdzielni wpisano dnia 22/6. 1932. Brzmienie Firmy „Kooperatywnaja Kasa" kooperatywa z ohranyczenoju widpowidalnostju w Hromno. Przedmiot przedsięb orstwo: Udzielanie kredytów w formie dyskonta weksli, skryptowych pożyczek, i bieżących rachunków, pożyczek ubezpieczeniowych hipotecznie albo ręczycielami, albo przez zastaw cennych papierów nazwanych w l. g. b) redyskont weksli c) przyjmowanie proszonych wkładek z prawem wydawania wkładkowych książeczek na nazwiska wpłacającego a nie na okaziciela. d) wydanie przekazów, czeków i akredytyw, jakoteż przeprowadzenie wypłat w granicach państwowych. e) kupować i sprzedawać na rachunek własny i na rachunek trzecich osób procentowych papierów państw. i komunalnych zastawnych listów. akcyj Banku Polskiego i akcyj central gospodarczych organizowanych kooperatyw ich związkami albo centralami. f) przyjmowanie wpłat na rachunek trzecich osób, inkaso, weksli i dokumentów. g) przyjmowanie podpisów na pożyczki państwowe i komunalne i na akcje, nazwanych w l. „D" h) zastępstwem operacji na korzyść Banku Polskiego i banków państw. i) przyjmowanie do depozytu cennych papierów i innych cenność, oddanie w najm ubezpieczonych kasetek. j) urządzenie biblioteki czytelń sportowych i pożarnych związków urządzenie doświadczalnych i wiejsko gospodarkich i kooperatywnych kursów i lekcyj przedstawień, koncertów towarzyskich zabaw, chorów do podniesienia kulturalnego życia i rozszerzania kooperatyw. ideologji i świadomości członków. Odpowiedzialność dodatkowa członków do wysokości dziesięciokrotnego deklarowanych udziałów. Udziały członków: 10 zł. Zarząd składa się z 3. członków i 2. zastępców Członkowie zar ądu: 1) Hryhoryj Kałandiak 2) Jakób Kowalisko i 3) Iwan Kruk. Zastępcy: Petro Mozol i 2) Maksym Podoba. Podpis Firmy: Przy Firmie kooperatywny podpis dwóch członków albo zastępców. Ogłoszenie Spółdzielni Czasopismo „Kooperatywnyj Wistnyk" we Lwowie. Przepisy o likwidacji ustawowe. Data statutu 17. kwietnia 1932. Działalność spółdzielni ograniczona do członków.

Sąd Okręgowy, Wydział I. cywilny w Nowym Sączu, dnia 20. lipca 1933. I. Firm. 123/33. Nr. Spółdz. 237.]

Zarządza się wpisanie w rejestrze dla Spółdzielni, co następuje:

1) Numer kolejny wpisu 237.

2) Firma spółdzielni „**Progres**". Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością w **Krynicy** Zdroju. Siedziba: Krynica Zdrój.

3) Przedmiot przedsiębiorstwa: spółdzielnia będzie: a) prowadziła handel środkami spożywczemi, przedmiotami pierwszej potrzeby, przedmiotami i artykułami, potrzebnemi w gospodarstwie rolnem, rzemiośle i przemyśle produktami gospodarstw rolnych, jak: bydło, mleko, jaja, skóra, kłaki i tp., urządzała magazyny tych towarów, b) przerabiała produkty gospodarskie, przemysłowym i fabrycznym sposobem, c) nabywała i utrzywamała na składzie przyrządy gospodarskie, które będzie odnajmywała członkom dla ich użytku, d) kupowała i arendowała grunt i zabudowania dla wspólnej gospodarki, jak również kupowała i arendowała grunt i budynki dla swoich członków, e) przyjmowała zamówienia na wykonanie wszelkiego rodzaju robót, f) kupowała i arendowała nieruchomości i budowała domy dla spółdzielni i jej członków, g) prowadziła przedsiębiorstwa rzemieślnicze, jak warstaty szewskie, krawieckie, stolarskie, kołodziejskie, koszykarskie, tkackie, kowalskie i inne, h) prowadziła wypożyczalnię książek, handel wszelkiego rodzaju książkami, czasopismami, kancelaryjnemi i szkolnemi przyrządami i obrazami, i) przyjmowała kapitały do obrotu na omówione odsetki z prawem wydawania dowodów wkładkowych imiennych. Działalność spółdzielni ogranicza się tylko do członków spółdzielni.

4) Odpowiedzialność ograniczona udziałami, tudzież dodatkowa do wysokości dwukrotnej zadeklarowanych udziałów.

5) Wysokość udziału wpłat na udział i czas ich dokonywania: Udział wynosi 10 zł., który wpłaca członek przy przyjęciu. Następnie zadeklarowane udziały wpłaca się najdalej do roku od daty podpisania dodatkowej deklaracji.

6) Imiona i nazwiska: (członków Zarządu: Konstancja Trochanowska, Paweł Hajniak, Włodzimierz Polarczyk), zastępców: Paweł Masyra, Juljan Halkowicz.

7) Wpisy szczegółowe, a) czas trwania nieograniczony, b) rok obrachunkowy: kalendarzowy, c) liczba członków Zarządu, i sposób podpisywania firmy: trzech członków i dwóch zastępców, pod brzmieniem firmy podpisy dwóch członków Zarządu, d) ograniczenie uprawnień Zarządu: żadne, e) postanowienie o zastępcach: wedle § 30 statutu, f) pismo, przeznaczone do ogłoszeń: „Kooperatywnyj Wistnyk" we Lwowie, ul. Rutowskiego 22 II. p., g) przepisy o likwidacji ustawowe.

ОГОЛОШЕНЯ КООПЕРАТИВІВ

Сверхочередное Общ. Собраніе кооператива „Кооператывна Централя“, во Львовѣ состоится дня 7.10 в 4 часа послѣ обѣда в помѣщеніи Русскаго Касино по ул. Рутовскаго 22/II. эт. с слѣд. очер. дня: 1) Открытіе Собранія и выбор президіума, 2) Чтеніе протокола с послѣдняго Общ. Собранія. 3) Доклад Правленія от 1 іюля 1933. 4) Доклад Контрольной Комиссіи. 5) Чтеніе бюджета. 6) Выбор Надз. Совѣта и Правленія. 7) Рѣшеніе по вопросу о наивисшей суммѣ обязательств. 8) Дѣло отдѣленія и принятіе соотвѣтствующих рѣшеній. 9) Предложенія членов.

В случаѣ, если бы не собралось требуемое уставом число членов, второе О. Собраніе состоится в тот же день, в 5 час. вечера.

Надзирательний Совѣт.

Звичайні Загальні Збори Краєвого Союза Кооп. **„Дністросян“** Кооп. огр. відпов во Львові в ліквід., відбудутся дня 20. жовтня 1933. в салі засідань Ревіз. Союза Руских Кооперативів по улици Рутовского 22 II пов. о годині 16-тій з слід. порядком нарад:

1) Вибір президії, 2) Справоздане ліквідаторів за 1932 р. 3) Затверджене рахунків і білянсу за 1932 рік і уділене абсолюторії, 4) Рішене в ділі покритя страти евент. дальших законних мір, 5) Доповняючий вибір Надз. Ради, 6) Внесеня без рішень. На случай некомплєту другі Заг. Збори відбудутся того самого дня і з тим самим порядком нарад о годину пізнійше в тімже льокалю і будут рішати правосильно без огляду на число присутних членів.

Справоздане і білянс виложені в поміщеню Кооператива для перегляду.

Ліквідатори.

Звичайне Загальне Собраніе членів кооператива „Рускій Труд“, кооп. з огр. відпов. в Білці, відбудется дня 1. 10. 1933. о год. 3-ій пополудни, в поміщеню читальні зі слідуючим порядком нарад:

1) Відкрите Собранія і вибір Президії, 2) Відчитане протоколу з послідного Собранія. 3) Відчитане доклада з ревізії переведеної з рамени Р. С. Р К. в днях 27, 29/10. 1932 і поревізійного письма і приняте відповідних рішень в справах обнятих докладом і поревізійним письмом. 4) Затверджене білянсу за 1932 р. і розділ зиску за 1932 рік. 5) Уділене абсолюторії уступаючим Органам.

Єсли в означенім часі не явится приписане статутом число членів, то друге Загальне Собраніе відбудется того самого дня,

По Волыни с „Талергофом“

16 сего октября, в залѣ О-ва „Русское Касино“ состоялся доклад В. Х. Гриненко на тему „По Волыни с Талергофом“. Докладчик разсказал собравшимся о том, как восприняла Волынь его доклады о Талергофѣ, во первых, как трагедію Галичины, мало кому извѣстную на Волыни и, во вторых, как одну из блестящих вѣх в новѣйшей русской исторіи. Талергоф явился даже с эпизодической стороны полной новостью для волынян; именно в виду этого первоначальный интерес к Талергофу всюду был особенно ярок. Когда же докладчиком выяснялась суть и перспективы Талергофа в исторически-національном освѣщеніи, то интерес этот возрастал до глубокаго волненія и проникновенія національным чуством активнаго характера.

Русскій дух не умертвим. На протяженіи болѣе шестисот лѣт его силились уничтожить враги славянства на западной Червонной Руси, для успѣха этого предпріятія организовав на этой русской территоріи жестокую междоусобицу, однако, и через этот длительный срок времени встрѣтившаяся с огромным національным испыніем Галицкая Русь, в Талергофѣ доказала не только неистребимость этого высокаго духа, но вышла из испытанія еще активнѣе в своей національной идеѣ.

Идея Талергофа, проникая на Волынь, является первой ласточкой дѣйствительнаго единенія Галичины с Волынской Русью на почвѣ культурно-національнаго процвѣтанія и національно-правового бытія. Этапом закрѣпленія этой платформы должна быть работа наших культурных сил обѣих частей русской осѣдлости.

Талергоф и был воспринят на Волыни, как новѣйшій исходный пункт національнаго дѣланія.

Доклад был короток, выразителен и полезен.

А. В.

...ться за свою часовню. Благочинный Влодавскаго Округа предпринял шаги в Холмском старостве, вслѣдствіе чего послѣдовало заявленіе г. холмскаго старосты, что за устройство собранія без разрѣшенія административных властей, ксендз Корнелюк будет привлечен к отвѣтственности, а православная часовня католикам передана не будет.

В польских политехникумах, по распоряженію Совѣта Министров от 25 сент., закрываются отдѣлы сухопутной и водной инженеріи и геодезіи, но создается новый отдѣл инженеріи, в котором будут объединены предметы преподававшіеся на закрытых отдѣлах.

Русскій театр на сов. Малороссіи. Вопреки прежнему положенію, когда правительство совѣтской Малороссіи противилось открытію на своей территоріи русскаго театра, теперь, по иниціативѣ уполномоченнаго на Малороссію делегата центральнаго правительства, открыт русскій театр в Харьковѣ, а также будут открыты русскіе театры и в других городах.

Золото у большевиков, по нѣкоторым данным исчерпано. Об этом свидѣтельствует тот фак., что недавно совласть закупала золото небольшими партіями на лондонской биржѣ, в виду срочных платежей рейхсбанку.

Побѣг совѣтскаго летчика. Из Риги сообщают, что в Латвіи опустился совѣтскій почтовый аэроплан с находящимися на борту почтовыми посылками. Летчик, Владимир Равич, заявил, что не желает возвращаться в СССР. О причинах своего побѣга, Равич пока умолчал, желая об этом заявить только латвійскому правительству.

Свой, к своему!

Доводится до свѣдѣнія русских людей г. Львова и окрестностей, что **Елена Скоморович**, совмѣстно со Стефаніей Монцѣбович, открыли

Мастерскую дамских костюмов... мужского

„Дівчата в одностроях“ від нині у Великім Театрі

„Любовник це я“ Романа Нєвяровича прапремієра нині в Ріжнородностей

ниславові. Отже ясно, що СС. Василіянки не тому не отвирали в 1932 гімназії, бо тоді „вважали за недоцільне“, але таки з огляду на однодушне становище українського громадянства Станиславівщини. Щойно в рік пізніше зважилися отворити І. кл. гімназії, перегнавши до неї 13 дівчат зі своєї народньої школи. Очевидно, така отаманщина, що не рахується з ніким і з нічим, зокрема зі шкодою, яка виходить з того для загальної національної справи, є жалюгідна й не повинна мати у нас місця.

Та Головна Управа „Рідної Школи“ пішла за голосом загалу і вдруге скликала на 5. червня 1934 р. анкету всіх концесіонарів українських приватних шкіл у справі перевірки істнуючого стану та усталення сітки українських приватних шкіл відповідно до теперішніх обставин і фактичних потреб. Маємо надію, що цим разом та анкета дасть позитивні висліди і скріпить нас на дуже важному шкільному і виховному фронті.

Досвідчений батько.

Кооперативна торгівля в Чехословаччині.

Всі сільсько-господарські кооперативи Чехослоавччини обєднані в 12 союзах. Кожний з цих союзів, для забезпечення збуту сільсько-господарських виробів своїх членів, з одного боку, та для постачання сільських господарів потрібними в господарстві предметами, з другого, мають спеціяльно утворену торговельну орґанізацію. Всі ці 12 орґанізацій обєднані в одному центрі під назвою Центрокооператив.

На 1. січня 1934 року до її складу входило 12 комерційних орґанізацій й 342 кооперативні

склади, загалом 11.501 кооператив ріжних категорій, тобто на 54 кооперативи більше, ніж у минулому році.

Білянс Центрокооперативи на 1. січня 1934 року вийшов на 223,5 міліонів чехословацьких корон (Кч). Її операції з продажі за 1933 рік (4-ий рік світової кризи) в короткому вигляді представляються так: за рік продано ріжного зерна 67.000 ваґонів на суму майже 716 міліонів Кч; ріжних інших сільсько-господарських продуктів продали більше, ніж 9.000 ваґонів на суму майже 64 міліони Кч; нарешті з потрібних в сільському господарстві предметів (угноєння, вугілля, фуражу, будівничих матеріялів тощо) продано яких 116.000 ваґонів на суму більше ніж 551 міліонів Кч. Загалом ріжних товарів продано було 191.440 ваґонів на суму майже 1.331 міліонів Кч.

У порівнанні з попереднім роком, коли продано 156.000 ваґонів на 995 міліонів Кч, помічається досить значне збільшення операцій у продажі; у кількости зріст на 23 прц., у сумі — на 35 прц. Особливо збільшилися операції у продажі зерна: в 1932 році продано зерна 38.000 ваґонів, а в 1933 р. — майже 67.000 — збільшення майже на 74 прц. Продаж останніх сільсько-господарських виробів дещо зменшилася; але продаж потрібних у сільському господарстві предметів збільшилася з 103.000 ваґонів майже до 116.000 (плюс 12.5 прц.).

Цікаво відмітити, що середня продажна ціна ваґону зерна(як у 1932, так і в 1933 році колихалися між 10.770 й 10.880 Кч.

Таким чином, Центрокооперативі вдалося у найтяжчий період світової кризи запобігти різкому спадкові цін на зерно на внутрішньому ринку.

Не буде зайвим відмітити, що на чолі Центрокооперативи стоїть відомий кооператор інжинір Кліндера, який вже 20 літ є також головою Центрального Союзу сільсько-господарських кооператив у Празі — найбільшого Кооперативного Союзу в Чехословаччині.

Проф. С. Б—ський.

Ще про „зїзд талєргофців“.

У доповненні до вчорашньої замітки п. н. „Повне банкротство москвофільського свята“ дістаємо від очевидця того свята ще такі цікаві інформації:

Весь москвофільський похід, у якому дійсних талєргофців було дуже мало, йшов черепашним ходом на Личаківський цвинтар, аби тільки тягнувся якнайдовше. І таблиці всіх міст Сх. Галичини й Лемківщини і російські трикольори і майже всі вінки приготовано у Львові. Одначе таблиць, які винесено зі Ставропігії в четвер рано на Високий Замок, не несено в поході через вулиці міста, бо представників великої більшости тих міст і повітів не було і не було кому тих таблиць нести.

На Личаківському цвинтарі духовенство відправило панахиду, після чого промовив радн. Ґулла й учасники передефілювали перед памятником „незнаного талєргофця“, на якому видніє напис: „Жертвамъ Талергофа Галицкая Русь“.

Опісля всі учасники зібралися на недалекій площі „Сокола-Мацєжи“, де ріжні москвофільські менери мали добру нагоду виговоритись і переїхатись по українцях. Промовляв знову п. Ґулла, посли ББ о. Яворський і М. Бачинський та кільканацять інших осіб, у тому якийсь гість із Закарпаття (заповіджених делеґацій із Закарпаття, Буковини і Югославії не було). По промовах і відспіванні „Пора за Русь“ заїхали на площу військові „гуляш-канони“ і „русская братія“ засіла до обіду. (До речі: за площу мусіли аранжери заплатити аж 800 зол., значить: вшехпольські протектори вміли москвофілів добре здерти).

Вечором відбувся в Народньому Домі концерт, на якому виконувано виключно російські пісні. Були теж соля, виступи мандолінової орхестри то-що. Промов не було вже ніяких, бо крикуни дали собі духа на площі „Сокола-Мацєжи“.

На святі не було видно ніякого ентузіязму, так і впадало в очі, що до Львова стягнено масу темних людей з гір, головнож з Лемківщини, звідки прибув спеціяльний поїзд, до якого всідали люди із західної Лемківщини (Короснянщини, Риманівщини, Сяніччини, Лїщини). Людям тим платили переважно за дорогу і страту часу, при чому гроші виплачували „русскі“ учителі, священики, адвокати і студенти. Всі учасники користувалися залізничими знижками.

При кінці треба ще зазначити, що аранжери зїзду мали просто панічний страх перед українцями і хто їм тільки видався підозрілим, того негайно казали поліції, що була сконсиґнована дуже сильно, арештувати. Одначе полїдія не мала ніякої притоки до інтервенції. Ніхто з українців не перешкоджав відбути це свято москвофілам у тім слушнім переконанні, що треба їх залишити в спокою. Нехай доживають свого віку і мріють про Росію і царя батюшку до кінця свого життя. Це нікому не шкодить!

* *

АҐЕНЦІЯ „ВСХУД“ ПРО ТАЛЄРГОФСЬКИЙ ЗЇЗД.

„На талєргофський зїзд видала влада 11 тисяч залізничих знижок. На зїзд прибули представники закарпатських москвофілів, делеґати російської молоді, посол Пімонов з Вильна, делеґації з Волині і т. д. Учасники зїзду оглядали з великим зацікавленням памятки Львова, музеї, „Рацлавіце“ і користали на основі карт участи зі знижкових трамваєвих білетів.

о. Яворський підкреслив у своїй промові найбільшу льояльність русинів до польської держави, польського громадянства та уряду. М. Бачинський жалївся на труднощі русинів від духовних властей греко-католицького духовенства, яке залишається під впливами крайнього українського націоналізму. В багатьох випадках греко-католицьке духовенство відмовилося посвятити талєргофські хрести. В таких випадках хрести посвятило польське духовенство і за це промовець складав їм подяку. Бачинський подякував польській суспільности за рятункову акцію, а зокрема бл. п. архиеп. Більчевському, архиеп. Теодоровичеві, а Дашинському, як колишньому представникові польського кола і військовим авдиторам бл. п. ґен. Осташевському і судді Фізі. Вкінці подякував польському урядові за утворення греко-католицького епископства для русинів на Лемківщині і за прихильне відношення польського уряду до шкільництва, кооператив та культурних здобутків русинів“.

—o—

ПЛЕБІСЦИТ У БАСЕЙНІ СААРИ.

ЖЕНЕВА, 1. 6. ПАТ. У політичних колах кружляють вістки, що плебісцит у басейні Саари відбудеться 13. січня 1935 р.

—o—

ЛЮПЕСКУ ПОКИНУЛА КОРОЛЯ КАРЛА.

Приятелька румунського короля Карла, Люпеску, наслідком ворожих для неї настроїв громадської думки, виїхала з Румунії та мабуть уже не вернеться. В Букарешті кажуть, що Люпеску виїхала наслідком ультімату ґен. Авереску, якого король хоче іменувати шефом уряду національної єдности.

—o—

ПЕРЕГЛЯД ФЛЬОТИ.

У порті Ню Йорку відбулася дефілядь фльоти Злучених Держав перед през. Рузвельтом і військовими аташе всіх держав. Дефіляді приглядалися непроглядна юрба народу з дахів хмародерів.

У нервово хорих і тих, що терплять психічно лагідна природна гірка вода **Franciszka-Józefa** причинюється до доброго травлення, дає спокійний сон, вільний від тяжких думок. — Поручають її лікарі. 1—1

ТАЙНЕ ЗАСІДАННЯ РАДИ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА, 1. 6. ПАТ Рада Ліґи Націй рішила на тайнім засіданню, що надзвичайна сесія радитиме тільки над тими справами, для яких її скликано. Крім того радитиме ще над тією справою, яку на внесок одного з членів ради надзвичайна сесія рішила розглянути на початку нарад.

KATOL ВБИВАЄ КОМАХИ НАСІКОМИ
1/46 Японський 11—20

По широкому світі.

— Протестантський консистор зголосив протест проти приняття СССР до Ліґи Націй.

— Палата репрезентантів ухвалила законопроект през. Рузвельта про частинне покриття банкнотів сріблом.

— Кореспондентові „Дейлі Експресу“ Стівенсові уряд заборонив перебувати в Німеччині за незгідні з правдою дописи.

— У цілій Німеччині відбулися жалібні свята з нагоди розгрому німецької фльоти підчас світової війни в проливі Скаґерак.

— Болівійський уряд погодився, щоби ґаський трибунал вирішив конфлікт з Парваєм.

— При міських виборах у Букарешті ліберали здобули 72 мандати, а селянська партія 8 мандатів.

— Італійське міністерство летунства творить спеціяльні відділи летунів до летів у стратосфері.

— У Брюселі відбувається процес проти головного коменданта поліції та вищих урядовців поліції за хабарництво.

— З днем 31. травня ц. р. перестали істнувати дипльоматичні представники урядів Баварії та Прус при Апостольській Столиці. Томуто апостольський нунцій покине Мінхен, столицю Баварії.

— У Клайпеді викрила влада тайну орґанізацію гітлєрівців „Швере Ґруппе“.

— Король Карло приняв димісію міністра війни ґен. Уіка і передав теку міністра війни премієрові Татареску. Ґен. Уіка призначено комендантом Букарешту.

На мужеські весняні убрання
СУКНА
бєльські і оригінальні англійські
ТЕКСТИЛЬНА ҐУРТІВНЯ
тільки в Ринку 30.
36/76 зараз біля „Бачевського“. 5—8

178a

ської молоді та зазив предсідника віча до збірки на робітничий дім у Львові і на радикальну газету.

Дивном дивом цей зазив приніс дуже мало успіхів, бо загал громадянства, яке виповнило салю Народнього Дому, вийшов у часі збірки, а жертви давали лише нечисленні прихильники соціялістичної течії.

ВШАНУВАННЯ 40-ЛІТН. ПРАЦІ Д-РА ЛЬОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО.

Дня 28. квітня уладив Український Американський Горожанський Клюб на Вест Сайд у Дітройті, Мишиґен, товариські сходини і вечерю для вшанування 40-літньої громадянської і культурної діяльности д-ра Льонгина Цегельського. Це громадянське свято відбулося в українській греко-католицькій церкозній салі при Клипперт евеню. Гостей було до 300.

Свято відкрив вступним словом голова Клюбу п. Микола Кіптик. Він покликав на господаря свята п. Кузя, члена управи Клюбу. Відтак о. Лев Сембратович сказав довшу цікаву промову, в якій зясував усю 40-літню діяльність ювилята.

Далі промовляли д-р А. Кібзей, полковник Олександер Шаповал із Шикаґо, сотник М. Федитник, п-і Шустакевичева, п-і Говиковичева (зі Львова), д-р Яців (з Винсор, Онтеріо, Канада), п. Дужий (з Винсор), п. Польовий з Дірборн, Мишиґен, п. Каралаш, п. Пошивок, п. Братусь, п. Гава й інші. Всі складали привіти і побажання ювилятові.

Вкінці промовив і д-р Льонгин Цегельський. Його промова зворушила всіх до глибини.

До ювилята наспіло дуже багато листів і телеґрам з усіх сторін Америки й Канади з привітаннями з нагоди 40-літнього ювилею його праці для національного й політичного освідомлення мас нашого народу та активної участи в державному будівництві обновленої України.

Свято закінчилось відспіванням „многих літ“ ювилятови і національного гимну „Ще не вмерла Україна“.

НАЙКРАЩІ ВОВНЯНІ МАТЕРІЯЛИ
на шкільні мундурки, костюми, мужеські убрання — та всякі шовки
З МАҐАЗИНУ НОВИН „ТЕКСТИЛЬ“ — Ст. ЗАЛЄСКА
вул. Галицька ч. 18.

За добру школу.

Підсумки дискусії.

Рахуючи мабуть на коротку память Читачів, „Батьківський Кружок при школах СС. Василіянок у Станиславові“ дуже примітивно „розправляється“ в передвчорашньому „Ділі“ з моїми річевими виводами: одно доказане промовчує, а друге повторяє наново, хоча дискусія виказала незнання справи і нестійність підношених Кружком аґрументів. Аби не ширилось баламутство, зберім суцільно висліди дотеперішньої дискусії:

У статті „Вартість приватних шкіл з правом і без права прилюдности в минулому і тепер“ („Діло“ ч. 112 з 2. травня 1934) я зовсім не виступав і не виступаю проти засади, що „школа має плекати в дитині здоровий, опертий на вірі в Бога, а через неї й у власні сили світогляд“, бож „Рідна Школа“ завсіди стояла і стоїть на томуж становищі. Як у Головній Управі, так і по Кружках „Рідної Школи“ були завсіди і є представники нашого духовенства. Під цю пору першим заступником голови „Р. Ш.“ є о. д-р Лаба, а до Головної Управи „Р. Ш.“ належить о. Гриник та ігумен ЧСВВ о. Бараник, які чейже є не меншими християнами й католиками як СС. Василіянки у Станиславові! Очевидно, кожна школа „Р. Ш.“ має свого катехита, який дбає про душевні потреби учнів шкіл „Р. Ш.“ Отже пощо підносити і підчеркувати це, немов якесь унікум для ґімназії СС. Василіянок? Чи не пахне це своєрідною демаґоґією?

Також зовсім не опрокидував я твердження, що „школа мусить мати життєво практичне наставлення“. Одначе такого „наставлення“ рішучо не дасть така школа, для якої не є міродайне „фактичне знання й умілости“, але міродайні є „прилюдно важні документи“!

Мені йшло саме про ту третю точку, де Кружок звязує „єдиноспасаємість шкіл“ із правом прилюдности, дарма, що всі наведені ним аргументи (покликування на книжку д-ра Тинельського і закон про приватні школи з 11. березня 1932 р.) показалися в цілости нестійні і неправдиві. Там мова не про ті, але про зовсім інші справи і це я наглядно доказав дослівними цитатами! І після того, як я безапеляційно доказав неправдивість і нестійність наведених Кружком аґрументів („Діло“ ч. 129 з 19. травня 1934), — знову цитувати ту саму третю точку як щось ніби нового — значить неповажно ставитись до справи.

З того не виходить, начеб я був противний праву прилюдности. Ні! Я тільки дивлюсь на справу реально і не перецінюю його. Воно правда — як довго держава давала звороти шкільних оплат, то таке право мало дуже велике значіння і для батьків і для школи. Та держава не дає вже ніяких звоpотів. Одначе, якщо — буває — в школі без права прилюдности здає матуру більший відсоток, ніж у якійсь школі з правами прилюдности, та навіть у державній ґімназії (а не до рідкостей належить, що в ґімназіях „Р. Ш.“ без права прилюдности здавали матуру на повних 100 проц.), то це хіба найкращий доказ, що міродайна є таки дійсна вартість даної школи без огляду на те, чи вона з правом чи без права прилюдности. Бож остаточно рішаючим чинником є фактичне знання, яке дає дана школа.

Дуже неясне „пояснення“ Кружка, що — мовляв — право прилюдности учительської семинарії може простягатися й на ґімназію СС. Василіянок, яка фактично того права не має. Це неможливе і недопускальне, а „пояснення“ обчислене на незнання справи Читачів. „Заведення як цілість“ не істнує ані в понятті правнім ані практичнім. Істнують тільки поодинокі окремі школи: учительська семинарія, народня школа і ґімназія. І хочаб навіть усі три школи були поміщені в однім будинку, то вони фактично не становлять цілости!

Щодо „ґенези повстання стан. ґімназії СС. Василіянок“, то знову з прикрістю приходиться мені ствердити, що або Кружок непоінформований у тих справах, або свідомо перекручує факти. — У Станиславові відбулися три анкети: одна скликана Учительською Громадою, де були й учителі учительської семинарії СС. Василіянок, друга анкета скликана Кружком „Рідної Школи“, що відбулася в кімнатах тогож Кружка і де приявними були тодішній директор учит. семинарії СС. Василіянок п. Крохмалюк, а також представник Ігуменату о. д-р Кушнір. На третій анкеті всіх українських товариств Станиславова у справі шкіл, що відбулася в салі „Сокола“, були представники усіх шкіл і всього українського громадянства. На всіх тих анкетах станиславівське громадянство висказалося проти основування ідентичної школи з істнуючою від 1920 р. і гарно поставленою й вивіюваною повною ґімназією „Р. Ш.“ у Ста-

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 3. ЧЕРВНЯ 1934.

(З конкурсу „Діла“ під гаслом „Кожний може стати письменником“).

О. ОМЕЛЯН БОЯРСЬКИЙ.

ПЯТЬ РАЗІВ ПІД ЖАХОМ СМЕРТИ.

Нераз я збирався списати свої переживання з часів світової війни — та все відкладав на якісь пригожі часи. Хто зна, чи були би вони і прийшли коли; — аж „Діло“ приналгило той час своїм закликом.

Хочу описати, як я був пять разів під жахом смерти і то не куль, хоча вони літали за мною, як докучливі мухи в часі літньої спеки — але таки з рук розяреної „салдатески“.

Перший раз було це в 1915 р. весною, як сонце своїми промінням розтопило сніги і леди, а мій кватирант, московський полковник, запамятав я собі навіть його прорекло — Межак — лотиш, вийшов на двір, а сівши собі біля муру під смерекою, грівся на сонці і від нехочу палицею, з котрою ніколи не розставався, щось нишпорив під муром. І о диво! намотав на палицю великий клубок телефонічного дроту і з тим клубком, наче з якимсь воєнним трофеєм зайшов до хати і зложив його на стіл у своїй кімнаті. Післав зараз за мною свого деньщика, щоби я негайно явився перед ним. На такий ненадійний а ріщучий зазив, з схопився зза стола і як опарений побіг до полковника.

Сказавши „добрий день“, несміливо спитав я: „Чим можу служити пану полковникові?“

Він, не спускаючи з мене своїх пронизливих очей, нічого не говорить, лише спершу палицею показує на клубок телефонічного дроту на столі і сверлить мене своїми очима. Дивлюсь на цей клубок, нічого не розумію і не обзиваюсь. Тоді він сам заговорив:

— Чи ви знаєте, батюшка, що це за дріт?

Я кажу: — Догадуюсь, що від телефонів.

— Так! Так! від телефонів — він каже — але від яких телефонів? Це телефон австрійський! Ви батюшка телефонували до австріяків і недурно вони добре з гармат валили на наші окопи і їх рознесли на Шупарських полях.

На ті слова я остовпів і хотів сказати, що не маю навіть поняття як телефонувати. Але він не допустив мене до слова, лише відразу загремів:

— Ви приарештовані, не сміете три дні виходити з хати, а по трьох днях, як воєнний суд рішить вашу провину, кажу вас повісити на одній з тих смерік, що коло хати. — А звернувшися до деньщика, казав йому мене відпровадити до мого помешкання і там лишитися аж до часу, коли каравул його злюзує.

Почувши таке, я не знав, чи я на землі, чи під землею! А мусів я дуже змінитись на лиці, бо аж діти перелякались, побачивши мене: — Тату, що вам є, що ви такі бліді, як стіна? — Вони побачили невдовзі двох салдатів зі штиками перед порогом хати, зрозуміли. Ах! ті три дні! Три дні мук, непевности за життя: ні їсти, ні пити, ні спати, ні ходити, ні сидіти. Ввижалось мені як авто за автом, повозка за повозкою котиться перед хатою і всяка бранжа воєнних старшин у полковника збирається і судить мене... Нерви мав я розбиті. По трьох днях і невиспаних ночах заглянув я крізь вікно рано і вже не бачу каравулів. Деньщик полковника попри вікна мого помешкання підсувається і ставши на порозі, каже: — Пан полковник кличе батюшку до себе! — Йду, ледви ноги за собою волочу, але вже з якоюсь надією, бо не ведуть мене салдати і навіть деньщик ні, бо пішов в інший бік за якимись орудками. Полковник цим разом промовив до мене ласкавіше: — Но батюшка! Ви вільні від усякої вини! Ствердили, що при змінах ріжних наших полків, які тут переходили, а у вас старшини кватирували і телефони уставляли, передовсім черкези, брали до свого вжитку якінебудь телефонічні дроти, які їм під руки попали, то взяли й австрійські, які забрали з позицій і разом лучили з нашими. Будьте вже спокійні!

Та мусів ще додати до того: — Але мусите знати батюшка, що якби ви були натрафили на іншого, а не на мене, приміром, на черкеса, то він був би без суду вас повісити казав за таке.

Я вклонився йому і сказав: — Передовсім завдячую милосердю Божому, що вийшла правда на верх — і в хаті як мертвий упав на ліжко та заснув твердим, спокійним сном.

Добре то кажуть, „війна війною“ і всяке трапитися може, — ніколи людина не може бути певна, що нічого їй не станеться. Отаке було і зі мною. Літом 1916 року щось аж чотири полки звалилося на наше село. Московські кухні зачадили село, що дихати не було чим. Хмари диму з сопухом від усілякого варива звисали весь час над селом, бож воно положене наче в кітловині, аж душилося від тих смородів. У мене на приходстві повно всюди — в хаті і на оборі салдатів. А хапають з усіх боків! Бідну худібку не можна було пустити пастися, бо зараз щезала. Треба було дома годувати. На полі салдати викошували зеленцем все для своїх коней. Треба було власну працю марнувати і додому пашню для худоби возити. А знов, як післав я в поле свого фірмана, то москалі брали його силою на підводи і він іноді вертав аж по кількох днях. Мусів я вкінці сам виїзджати в поле, у реверенді, і сам косити і возити. Мене вже тоді не займали на форшпан. Ті поїздки в поле раз набавили мене не лиш страху, але й навели жаху.

Раз я кошу пашу — аж дивлюсь — а зза горба біжить до мене троє дівчат — мої парохіянки. Коли станули біля мене — вчепилися моєї реверенди, як маленькі діти, і задихані та перелякані ледви могли сказати: — Отче, ратуйте нас! Ратуйте! — і показували пальцями в сторону горбка вдолину. — Ось там черкес летить за нами на коні...

За хвилину він був уже й сам біля мене і брався поривати одну з дівчат таки з коня. А ті бігали довкола мене й пищали всілякими голосами. Я став, як вкопаний! Балакаю до нього, а він не розуміє нічого крім слів „нельзя“ і „час“ Отже я, держачи косу в руках, говорю до нього „нельзя“ і „нельзя“ таке робити. При вислові „нельзя“ мимохіть порушив косою. Він гадав, що я йому погрожую. Як скажений витягнув шаблю і замахнувся над моєю головою. В мене кров застигла. На щастя в сам час відкинув я косу на бік від себе! (Докінчення буде.)

РУСКІЙ ЛЮДЕ.

Центральний Талергофскій Комитет во Львові, пересилаючи Вам Листу зголошень в Талергофскім Зізді в цілі виповненя, звертается до Вас рівночасно з горячою просьбою і призивом:

Постарайтеся, щоби Ваше село приняло як найбільше численну участь в тім нашім Національним Святі. Тонаш святий обовязок. Докажім не словами але і ділами, що Талергоф то не пустий звук для нас. Докажім що ми гідні наслідники за нашу ідею, за Русь, за лучше будуще нашого Народу. Най наш Зізд буде відповідею всім ворогам, що Русь живе, хоче жити и буде жити дальше. Ваша численна участь в Талергофскім Святі, то доказ любови до Руси і руского Народу.

В тій цілі призиваемо Вас повести в своім селі відповідну пропаганду заохотити своих односельчан до участи в Талергофскім Зузді і списати всіх охочих. на листу, яку залучуемо. Виповнену листу просимо прислати назад до Львова під адресом Центр. Талергофскій Комітет ул. Бляхарска 9. Численна участь дасть можність узисканя железнодорожничої знижки.

Віримо, що належито сповните свій національний обовязок.

Центральний Талергофскій Комитет Во Львові.

„ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ“
во Львовѣ,
ул. Русская 3. (Народная Контора).

DRUK

П. Т.

.....

.....

№ ..... *р.* .....

180

РУСКІ ЛЮДЕ.

Центральний Талергофскій Комитет во Львові, пересилаючи Вам Листу зголошень в Талергофскім Зізді в ціли виповненя, звертается до Вас рівночасно з горячою просьбою і призивом:

Постарайтеся, щоби Ваше село приняло як найбільше численну участь в тім нашім Національним Святі! То наш святий обовязок! Докажім не словами але і ділами, що Талергоф то не пустий звук для нас. Докажім що ми гідні наслідники за нашу ідею, за Русь, за лучше будуще нашого Народу. Най наш Зізд буде відповідю всім ворогам, що Русь живе, хоче жити и буде жити дальше. Ваша численна участь в Талергофскім Святі, то доказ любови до Руси і Руского Народу.

В тій ціли призиваемо Вас повести в своім селі відповідну пропаганду, заохотити своїх односельчан до участи в Талергофскім Зізді і списати всіх охочих на листу, яку залучуємо. Виповнену листу просимо прислати назад до Львова під адресом Центр. Талергофскій Комітет ул. Бляхарска 9. Численна участь дасть можність узисканя желізнодорожньої знижки.

Віримо, що належито сповните свій національний обовязок.

Центральний Талергофскій Комитет Во Львові.

ОБЩЕСТВО РУССКИХЪ СТУДЕНТОВЪ
„ДРУГЪ“
ЛЬВОВЪ, ул. РУТОВСКАГО 22|II эт.

Конто П. К. О. 154.180.
Телефонъ 63-46.

№ .....

во Львовѣ, дня ..... *19*.....

§§§

182

Z dnia na dzień

Święto Thalerhofu

(ab) Jutro w święto Bożego Ciała organizacje staroruskie obchodzą „Święto Thalerhofu“ na pamiątkę przeżyć aresztowanych masowo, na początku wielkiej wojny rusinów, zesłanych do obozu koncentracyjnego w Thalerhofie pod Gracem.

Odbędzie się więc jutro wielki zjazd rusinów ze wszystkich stron województw południowo-wschodnich, dla upamiętnienia straszliwych przejść i cierpień przed 20 laty. Uroczyste nabożeństwo celebrować będą księża grecko-katoliccy — właśnie ci, którzy przez cały szereg miesięcy, bytowali w obozie koncentracyjnym i szczęśliwym trafem wydostali się z niego na wolność.

Przez ulice Lwowa przejdzie uroczysty pochód członków organizacyj staroruskich, a wśród uczestników pochodu, będzie wielu thalerhofczyków którzy przed 20 laty stanowili dowód nienawiści władz austrjackich, tłumaczących fałszywie klęski wojenne zdradą rusinów, jako rzekomych sprzymierzeńców carskiej Rosji.

Rusini gnębieni i prześladowani w austrjackich obozach koncentracyjnych podczas wielkiej wojny, znaleźli dopiero ukojenie i spokój w Wolnej Polsce, której składali i składają dowody całkowitej lojalności i wyrobienia obywatelskiego w ponoszeniu ciężarów i współodpowiedzialności.

Społeczeństwo polskie dażyło zawsze sympatją i współczuciem prześladowanych rusinów, a najwybitniejsi przedstawiciele społeczeństwa polskiego z narażeniem się władzom austrjackim, interwenjowali wśród trudnych stosunków podczas wielkiej wojny, na rzecz rusinów i w wielu wypadkach uzyskiwali złagodzenie ich straszliwego położenia.

Społeczeństwo polskie patrzy dziś na rusinów, jako na współobywateli, którym obce są zupełnie prądy separatystyczne i fantazje polityczne. Organizacje ruskie bowiem — trzeba to podkreślić z naciskiem — manifestują przy każdej sposobności t. z. współpracę polsko-ruską, wyrażającą się w faktach i nastrojach, zarówno w miastach, jak i na wsi. Toteż społeczeństwo polskie będzie jutro podczas „Święta Thalerhofu“ rozumiało szlachetne pobudki, jakiemi kierują się organizatorzy i [illegible] staroruskie, zwołując zjazd dla [illegible] wszystkich [illegible] ich [illegible]

Ilustrowany Goniec Uliczny, Lwów, czwartek 31-V-1934. Nr 20

arcia

ni radykałami

naście osób rannych

W dwie godziny potem kilkudziesięciu socjalistów przybyło do drukarni na Nowym Świecie, gdzie drukuje się organ narodowo - radykalny „Sztafeta" i wybili wszystkie szyby. Z okien zaczęto do nich strzelać.

Socjaliści rozprószyli się, policja obsadziła drukarnię.

Przed samą północą wybuchła ponowna strzelanina, gdyż socjaliści w odwecie napadli na narodowych radykałów, dwóch z nich ciężko raniąc. Jeden został odwieziony do szpitala.

W wyniku kilkakrotnej strzelaniny jest kilkunastu rannych z obu stron.

Wszyscy zostali przewiezieni do szpitala, część z nich po opatrunku udała się do domów.

WARSZAWA, 30. 5. (Tel. Wł.) — Dziś rano wyleciał samolotem do Lwowa ambasador Stanów Zjedn. Cudahy, który weźmie udział w uroczystej dekoracji sztandaru grobu lotników amerykańskich na Cmentarzu Obrońców Lwowa.

d sądem

licja chwyciła się wypróbowanego środka i poleciła Korngoldowi, by ten wręczył Łopattcie pieniądze na umówionem spotkaniu. Gdy pieniądze przeszły do kieszeni Łopatty oczekujący na ten moment aspirant policji dokonał rewizji osobistej i znalazł banknoty, których numery były uprzednio zarejestrowane.

Podjęte śledztwo wykazało, że Łopatto nadużył nazwiska urzędnika pana Wiśniewskiego, który o niczem nie wiedział.

Wobec tego sąd apelacyjny skazał p. Łopattę na 2 lata więzienia z zaliczeniem roku aresztu śledczego, przyczem uznano go winnym nie wzięcia łapówki, lecz wyłudzenia pieniędzy.

—o—

Tragiczny trening

LONDYN 30. 5. (Tel. wł.) — Na wyspie Man uległ katastrofie słynny rekordzista automobilowy Kaye Don. Miał on w dniu jutrzejszym startować na zawodach samochodowych, wyjechał więc na swoim słynnym czarnym wozie na nocny trening na ulicach miasta Castledown. Na jednym z zakrętów wóz przew[illegible] się, przywalając swoim ci[illegible] Kaye Dona i jego wieloletn[illegible]nika Taylora.

P[illegible]szpitala o-[illegible]oznał o-[illegible] Taylora

183

Do podania załączamy:

Podanie o nadanie osobowości prawnej, oraz jeden egzemplarz statutu T-wa.

V Докажім що ~~Талергофці~~ ми гідні наслідники наших братів і батьків, погибших за нашу ідею, за Русь, за лучше будуче нашого Народу. Най наш зїзд буде відповідею всім ворогам, що Русь живе, хоче і буде жити і дальше. Ваша численна участь в Талергофскім Сьвяті, се доказ Вашої живичести, доказ любови до Руси і руского Народу!

2 V. Численна участь даси можність узисканя (получення) желізнодорожної знижки.

Кол. Янчак!

Оставляю Вам возваніе, если найдете что нибудь нужным измѣнить или добовить — очень прошу. Будьте любезны и закройте секр. шкаф. ибо у меня нѣт ключа. Всего лучшаго Хилак

Рускі Люди!

Центральний Талергофскій Комітет во Львові, ~~роз~~ пересилаючи Вам листу зголошень до участи в ~~Зїзді~~ Талергофскім Зїзді в цїли ~~єї~~ виповненя, звертаєтся до Вас рівночасно з горячою просьбою і призивом. Постарайтеся, щоби ~~як~~ Ваше село приняло ~~як~~ найбільше численну участь в тім нашім Національним Святі. То наш святий ~~долг~~ обовязок. Докажім не словами, але і ділами, що Талергоф то не пустий звук для нас. В тій цїли призиваємо Вас повести в своїм селі відповідну пропаганду, заохотити своїх односельчан до участи в Талерг. Зїзді і списати всіх охочих на листу, яку залучуємо. Виповнену листу просимо прислати назад ~~в Комітет~~ до Львова під адресом Центр. Талергофскій Комітет ул. Гляхарска 2 V. Віримо, що Ви належито виповните свій національний обовязок!

Центр. Талерг. Комітет во Львові

Телеграфъ. Списания: „Zivo" г. 209 1928 г. „Свобода" (американска) г. 777. от 1928 г.
„Hegina" г. 1930 г. 23, 24; 1931 г. 14, 33-35; 1932 г. 11-49;
„Нова Зоря" 1928 г. 49; 1929 г. 8;

184

CENTRALNY KOMITET
RUSKICH WIĘŹNIÓW
POLITYCZNYCH THALERHOFSKICH
we Lwowie, ul. Blacharska 9.

186

Zaświadczenie Nr. 7218

Do uzyskania 50% zniżki kolejowej

Ważne od dnia 30 października do dnia 2 listopada 1933 r.

Pan (i) .....
(imię i nazwisko)
b. więzień polityczny thalerhofski — członek rodziny b. więznia

.....
(imię i nazwisko)
jako uczestnik Zjazdu ruskich więźniów politycznych Thalerhofskich, mającego się odbyć we Lwowie w dniu 31 października 1933 roku, ma prawo w myśl rozporządzenia Ministerstwa Komunikacji z dnia 18 października 1933 roku Nr. G. B. zw. 524 do otrzymania za opłatą w gotówce połowy taryfy normalnej **(50% zniżki)** biletu kl. III lub II na pociąg osobowy, a na pośpieszny, o ile odległość wynosi ponad 200 km, na przejazd jednorazowy z .....
.....do Lwowa i z powrotem
(stacja wyjazdu)
ze Lwowa do .....
(stacja pierwotnego wyjazdu)

(Pieczęć D. O. K. P. Lwów)

PREZES CENTRALNEGO KOMITETU
RUSKICH WIĘŹNIÓW
POLITYCZNYCH THALERHOFSKICH
(—) Antoni Gutta

.....
(podpis posiadacza zaświadczenia)

Na podróż „tam“	Na podróż powrotną ze LWOWA
Wydano bilet ulgowy Nr.	Wydano bilet ulgowy Nr. .....
kl. III. (II.) do stacji LWÓW	kl. III. (II.) do stacji .....
Datownik	Datownik
..... (podpis kasjera)	..... (podpis kasjera)

187

Русскій Книжный Магазинъ Издательства „СЛОВО“

Кооператива съ огранич. отвѣтственностью,

во ЛЬВОВѢ Русская ул. 3.

Телефонъ: № 84-10.

ИМѢЕТЪ НА СВОЕМЪ СКЛАДѢ И ПРОДАЕТЪ:

Талергофскій Альманахъ — всѣ три доселѣ вышедшіе выпуска:

Первый выпускъ стоитъ 4· — зл.
Второй „ „ 4· 50 „
Третій „ „ 5· — „

безъ почтовой пересылки, на почтовые расходы требуется добавочная приплата.

Въ Книжномъ Магазинѣ „СЛОВО“ продаются:

КНИГИ: Церковныя (богослужебныя, молитвословы, молитвенники и др.)
Сельско-хозяйственныя (по всѣмъ отраслямъ).
Кооперативныя и экономическія.
Научныя и техническія.
Популярно-просвѣтительныя.
Беллетристика (Стихотворенія, романы, повѣсти, разсказы, драмы и др.) въ большомъ выборѣ и въ новѣйшихъ изданіяхъ.
Печатные бланки (друксорты).
Ноты и пѣсенники.
Писчебумажныя и конторскія принадлежности.
Открытки съ видами, художественныя въ большомъ выборѣ.

По самымъ низкимъ цѣнамъ.

Обществамъ, учрежденіямъ, читальнямъ и кооперативамъ, и вообще при большихъ заказахъ, значительная **скидка.**

Всѣ заказы исполняются немедленно и точно.

Поступайте въ члены единственнаго въ Галичинѣ русскаго книгоиздательскаго и книготорговаго Кооператива **„СЛОВО“ во Львовѣ, ул. Русская 3.**

Вступительное 10 зл. Одинъ пай 50 зл.

Число паевъ неограничено. Паи (пай) можно уплачивать въ разсрочку.

Настоящимъ посылаемъ Вамъ Третій выпускъ **„Талергофскаго Альманаха“**, съ приложеннымъ къ нему здѣсь чекомъ П. К. О. (почтовой сберег. кассы), которымъ и просимъ послать намъ слѣдуемую за выпускъ сумму **5 зл.** обратной почтой.

Чрезъ Книжный Магазинъ „Слово“ можемъ выслать Вамъ также **I и II выпуски „Талергофскаго Альманаха“**, гдѣ они находятся на складѣ и въ продажѣ, первый выпускъ по 4 зл., а второй — по 4·50 зл.

Комитетъ приступилъ къ изданію **4-го выпуска**, который будетъ содержать дальнѣйшіе матеріалы, относящіеся **къ Талергофу.** Въ 4-омъ выпускѣ появится также **точный списокъ всѣхъ талергофцевъ**, вмѣстѣ съ ихъ **фотографич. снимками**, если Комитетъ таковыя получитъ вмѣстѣ съ **10 зл. на изготовленіе съ нихъ клише.** Эти 10 зл. — есть собственно только половина расходовъ на клише, но Комитетъ вынужденъ требовать ихъ внесенія, чтобы непомѣрно не повышать цѣны выпуска. Фотогр. снимки будутъ присланшимъ ихъ возвращены. На оборотѣ снимки слѣдуетъ помѣстить, четкимъ письмомъ, имя, отчество и фамилію каждаго изображеннаго лица, а также краткія данныя о его арестованіи, время и др. обстоятельства заключенія въ Талергофѣ и др. австрійскихъ тюрьмахъ и концентрац. лагеряхъ и пр. подробности.

Съ заказами на **всѣ выпуски „Талергофскаго Альманаха“** просимъ обращаться прямо въ **Книжный Магазинъ „Слово“** во Львовѣ, Русская ул. 3.

Талергофскій Комитетъ.

188a

Руководитель разбирательства:

Были-ли Вы со времени объявленія войны в Галичинѣ?

Д-р К. Левицкій:

Я был в Галичинѣ по 29 августа и когда русскіе были уже на разстояніи двух миль от Львова, я принужден был бѣжать.

Руководитель разбирательства:

Слыхали-ли Вы тогда уже что-нибудь об измѣнѣ населенія?

Д-р К. Левицкій:

Да, я уже тогда слыхал; в то время стали мнѣ уже извѣстны случаи неосновательных арестов; наша краевая власть не приготовилась, она пренебрегла интернировать и сдѣлать безвредными руссофильских агитаторов и вообще ненадежных людей. И когда войска представляли факты и говорили, — достаньте и устраните руссофилов, ибо мы не можем наступать, если по пути встрѣчаем измѣну, — то всюду, гдѣ должны были прійти войска, арестовывались без разбора также и невиновные. Я интервенировал у коменданта и у намѣстника, представлял, что так поступать нельзя; руссофилов Вы пустили, не интернировали, а теперь задерживаете наименѣе виновных, благонадежных людей. Я интервенировал в мѣру возможностей, а затѣм провел я по этому дѣлу цѣлую кампанію. Тысячи наших людей без вины были арестованы, сотни из них умерли в Талергофѣ из-за того, что к пренебреженію наших политических властей присоединились промахи военнаго коменданта. Я, напримѣр, слыхал, что Софрон Глѣбовицкій, преподаватель гимназіи в Бродах, явился послѣ мобилизаціи к старостѣ de Loges в Бродах, и заявил ему: Мобилизація нашей арміи уже объявлена, придет, несомнѣнно, к войнѣ с Россіей. Прошу Вас, господин староста, интернируйте опасных руссофилов в Бродах, Старо-Бродах, Гаях и т. д. Вы, вѣдь, знаете, что они имѣют на границѣ около 30—40 людей, и слѣдует опасаться, что послѣдніе придут во главѣ русской арміи. В отвѣт староста заявил: Я не имѣю от намѣстника никаких указаній, не знаю, какой курс сейчас господствует. Мы имѣли во Львовѣ процесс Бендасюка и товарищей, которые единогласно оправданы. Всякая пропаганда у нас дозволена; возможно, что получу опредѣленное порученіе от намѣстника. — Дѣйствительно, три дня спустя, русскіе передовые отряды под предводительством Черняка пришли в Броды, разгромили цѣлую улицу, а руссофилы явились вмѣстѣ с русскими и указали им дороги. Попустительство со стороны властей сдѣлало людей до той степени безстыдными, что они вели себя так, как бы жили в Россіи. Таков был результат пропаганды в Бродах« (стр. 3071).

Защитник Д-р Рабенлехнер:

»Как уясняете себѣ, господин доктор, возможно-ли, что со стороны украинскаго населенія были также случаи измѣны?

Д-р К. Левицкій:

Со стороны украинскаго населенія не было ни одного случая.

Защитник Д-р Рабенлехнер:

Вы, вѣдь, обращали вниманіе властей на то, что ведется руссофильская пропаганда, однако, к сожалѣнію, арестованы также крестьяне украинской оріентаціи.

Д-р К. Левицкій:

Нѣт. Я называю весь народ *украинской націей*, хотя около одной десятой его принадлежит к руссофильскому теченію. Эта часть, введенная в заблужденіе, примкнула к этому направленію, но я употребляю общее имя. Оказалось, что в Талергофѣ, гдѣ пребывает около 6000 интернированных, ни один из наших сторонников (в подлинникѣ мысль прерывается. — прим. авт.) даже против них не возбуждено обвиненіе. Тѣ, кто принадлежит к нашему направленію, со своей стороны не допустили никакой измѣны, как люди интеллигентные, так и из крестьянскаго сословія. Это лучшим образом свидѣтельствует о том, как обстоит дѣло и способен-ли кто-нибудь, примыкающій к нашей организаціи, на измѣну Австріи, или нѣт. Это понимали тоже очень хорошо русскіе, которые при своем отступленіи сейчас заявляли: С евреями было нам не совсѣм пріятно, поляки в общем были к нам довольно расположены, и только наилучшими врагами были украинцы. Так высказывались при своем отступленіи наши враги, которые в краѣ вполнѣ ознакомились с положеніем«. (стр. 3093).

Защитник Д-р Штернберг:

»Вы сказали, что исключено, чтобы кто-нибудь из украинцев был виновен в шпіонажѣ. На основаніи каких данных приходите Вы к такому заключенію? Заложена-ли причина, исключающая такую возможность в оріентаціи или в личности?

Д-р К. Левицкій:

Я затребовал от одного из членов слѣдственной комиссіи в Грацѣ список, желая узнать, приговорен-ли кто-нибудь принадлежащій к нашей партіи. Я получил список всѣх наших людей, которые не заявили себя сторонниками руссофильской группы и установил, *что всѣ украинцы оправданы*. Правда, нѣкоторые еще не совсѣм оправданы, ибо нужно еще затребовать акты и навести справки, но до сих пор ни один украинец не приговорен и не было случая возбужденія против украинца обвинительнаго акта. Я дѣлал это сознательно, с намѣреніем узнать, как вели себя наши люди во время войны, и теперь ѣдут наши депутаты и организаторы в Галичину и наводят в каждом округѣ справки *о поведеніи наших людей по отношенію к русским*, кто из наших людей вел себя плохо и не причинил-ли вреда нашей монархіи. До сих пор не вскрыл я таких случаев.

Д-р Штернберг:

Не извѣстно-ли Вам, что нѣкоторые шпіоны, которые, должно быть, были украинцами, оправданы?

Д-р К. Левицкій:

Об этом мнѣ неизвѣстно.

Д-р Штернберг:

Каким образом установили Вы, господин доктор, принадлежность к партіи таких людей, которые арестованы, и которые не признавали себя виновными? Развѣ знакомы Вам всѣ люди в Галичинѣ и у кого Вы информировались?

Д-р К. Левицкій:

Мы имѣем в Грацѣ своего мужа довѣрія в лицѣ Д-ра Ивана Ганкевича, и мы затребовали от всѣх, которые принадлежат к нашей партіи, зарегистрироваться.

Д-р Штернберг:

Чѣм мотивировалось это приглашеніе?

Д-р К. Левицкій:

Наша украинская парламентарная репрезентація хотѣла убѣдиться, сколько там наших людей, сколько поляков, евреев, руссофилов; она хотѣла узнать, что совершили и виновны-ли наши люди, которые там находятся. Затѣм она старалась, чтобы они предстали перед судом, который рѣшил бы виновны-ли они и почему. Вслѣдствіе этого и зарегистрировались у нас наши люди, принадлежащіе к нашей партіи. Как я узнал от наших депутатов, записывались также и руссофилы, которые, желая себя не обнаружить, заявили себя украинцами. Таких людей, которые ложно заявляли себя украинцами, мы оставляли, и в дальнѣйшем ими не занимались; наших, однако, людей хотѣли мы защитить, опасаясь, чтобы без вины не были приговорены. Вслѣдствіе этого собирал я данныя, и в дальнѣйшем буду собирать.

Д-р Штернберг:

Значит, там было извѣстно, что публичное признаніе в причастности к украинской партіи обезпечивает скорое освобожденіе или, по крайней мѣрѣ, благосклонное обращаніе?

Д-р К. Левицкій:

Нѣт, мы только из предусмотрительности дѣлаем старанія, чтобы невинные люди не были бы наказаны«. (стр. 3125) [9]).

---

[9]) Wissen Sie etwas über die Organisationen, den Zweck, die Einrichtung der „Družynen"?

Dr. K. Lewicki: Das ist dasselbe was die Lesehallen und Genossenschaften gemacht haben. Sie waren für die Jugend bestimmt, welche nicht in der Schule war und nicht in den Genossenschaften arbeiten kann und welche man beschäftigen und auch für diese Idee zu gewinnen trachtete. Sie haben die russische Nationaltracht, die roten Hemden eingeführt und alles so arrangiert, wie es in Russland ist, sie haben dort das Turnen geübt. Aber das war alles in demselben Geiste gemacht, wie in den anderen Vereinen und überhaupt in den russophilen Organisationen; sie haben das nachgeahmt, was wir mit unseren Siczen gemacht haben, aus welchen jetzt unsere Legionen entstanden sind, nur in einer ganz entgegengesetzten Art, um die Leute für Russland vorzubereiten.

Verhandlungsleiter: Ist Ihnen diesbezüglich vielleicht aus der Zeit des Krieges etwas bekannt?

Dr. K. Lewicki: Aus der Zeit des Krieges ist mir leider sehr viel bekannt, sehr viele unangenehme Sachen; dass infolge dieser Agitation eine ziemliche Zahl von Bauern irregeführt, für den Krieg vorbereitet wurde und dass infolge dieser Agitation Fälle des Verrates vorgekommen sind, dass manchmal ganz unschuldige Leute, die irregeführt wurden, die die Sache nicht verstanden haben, und dass sie durch den Verrat unserer Nation eine Schande bereitet haben und infolge der Schuld einiger wurden vielleicht Zehntausende von Leuten ganz unschuldig niedergeschossen. Wenn man in einer Gemeinde 2 oder 3 Russophile Agitatoren findet, so kann das Militär nicht näher prüfen oder überlegen, man sagte, es ist eine russophile, russische Gemeinde, man dezimierte die Leute, so dass wir nicht nur die Schande, sondern auch grosse Verluste infolge dieser gewissenlosen Propaganda haben, welche obgleich kleine, aber doch beträchtliche Anzahl unserer guten Bevölkerung irregeführt hat, und infolge dessen ist es geschehen, dass für die wenigen Schuldigen die vielen bestraft wurden.

Verhandlungsleiter: Sind Sie seit Kriegsausbruch schon in Galizien gewesen?

Dr. K. Lewicki: Ich war bis 29. August in Galizien, da musste ich flüchten, nachdem schon die Russen zwei Meilen von Lemberg waren.

Ja, ich habe schon damals gehört, denn ich habe auch schon Fälle unschuldiger Verhaftungen gehabt; unsere Landesbehörden haben sich nicht vorbereitet, sie haben es vernachlässigt, die russophilen Agitatoren, die nicht verlässlichen Leute unschädlich zu machen und zu internieren. Und als Militär die Tatsachen vorbrachte, und sagte, es sind ja Russophile da, suchen sie die heraus, wir können nicht vorwärts gehen, wenn wir Verrat begegnen, da hat man per Pausch und Bogen, wohin das Militär kommer solite, auch unschuldige Leute verhaftet, Ich habe beim Kommandanten, beim Staathalter interveniert, man soll das nicht tun, die Russophilen haben sie freigelassen, nicht interniert und jetzt arretieren Sie

...только тормазом русскаго на- ...литической борьбы.

die unschuldigstea staatstreuesten Leute. Da habe ich nach Möglichkeit interveniert und später habe ich eine ganze Campagne in dieser Sache durchgemacht, nachdem tausende von unseren Leute unschuldig interniert wurden und hunderte von ihnen in Thalerhof gestorben sind, weil zu dieser Vernachlässigung unserer politischen Behörden die Missgriffe des Militärkommendanten gekommen sind. Ich habe zum Beispiel gehört, dass der Gymnasial professor Sofron Hlibowicki aus Brody nach der Mobilisierung beim Bezirkshauptmann des Loges in Brody erschien und ihm sagte: Ich bitte, die Mobilisierung unserer Armee ist bereits kundgemacht, es kommt gewiss zum Kriege mit Russland. Ich bitte, Herr Bezirkshauptmann, internieren Sie die gefährlichen Russophilen in Brody, Staro - Brody, Hajy- usw. Sie wissen, sie haben etliche 30 oder 40 Leute an der Grenze und es ist zu befürchten, dass die an der Spitze der russische Armee kommen werden. Der Bezirkshauptmann hat darauf geantwortet: Ich habe vom Staathalter keine Weisung bekommen, ich weiss nicht, welche Richtung jetzt herrscht. Wir haben in Lemberg den Prozess gegen Bendasiuk und Genossen gehabt, man hat sie einstimmig freigesprochen. Jede Propaganda ist bei uns erlaubt, vielleicht würde ich einen ausdrücklichen Auftrag vom Staathalter bekommen. Drei Tage später sind wirklich die Vortruppen der Russen unter Führung des Czerniak nach Brody gekommen, man hat die ganze Strasse demoliert, die Russophifen sind mit den Russen gekomnen und haben Ihnen die Wege gezeigt. Die Vernachlässigung seitens unserer Behörde hat die Leute so unverschämt gemacht, dass sie sich geführt haben, als ob sie in Russland lebten. Das war das Ergebnis der Propaganda in Brody"... (S. 3071).

— — — — — — — —

Verteidiger Dr. Rabenlechner: „Wie erklären Sie es sich, Herr Doktor, dass es möglich gewesen ist, dass auch seitens der ukrainischen Bevölkerung Verrätereien vorgekommen sind?

Dr. K. Lewicki: Seitens der ukrainischen Bevölkerung nicht ein einziger Fall.

Dr. Rabenlechner: Sie haben ja die Behörden darauf aufmerksam gemacht, dass eine russophile Propaganda herrscht und es seien leider auch Bauern der ukrainischen Richtung verhaftet worden.

Dr. K. Lewicki: Nein. Ich nenne die ganze Nation ukrainische Nation, obzwar sie zu 1/10 der russophilen Richtung angehört. Dieser Teil wurde irregeführt und hat diese Richtung angenommen, aber ich nehme den allgemeinen Namen und es hat sich herausgestellt, dass in Thalerhof, wo circa 6000 Personen interniert wurden, keiner von unseren Anhängern, ja sogar dass gegen keinen bis jetzt eine Anklage erhoben worden ist. Diejenigen, welche unserer Richtung angehören, haben keinen Verrat begangen, weder Leute von der Intelligenz, noch vom Bauernstande. Das ist das beste Zeugnis, was an der Sache ist, ob jemand, welcher unserer Richtung angehört, eines Verrates gegen Oesterreich fähig ist oder nicht. Das haben auch die Russen sehr gut verstanden, denn Sie haben bei ihrer Rückkehr sofort erklärt: „Mit den Juden war es uns nicht ganz bequem, die Polen waren uns im allgemeinen ziemlich geneigt, nur die besten Feinde waren die Ukrainer". Das haben unsere Feinde bei ihrer Rückkehr selbst gesagt, wo sie alles im Lande eruiert haben. (S. 3093).

— — — — — — — —

Verteidiger Dr. Sternberg: „Sie haben gesagt, dass es ausgeschlossen ist dass sich die Ukrainer der Spionage schuldig gemacht haben. Auf Grund welcher Tatsachen kommen Sie zu diesem Schlusse? Liegt das, dass es nicht möglich ist, in der Gesinnung oder in der Person?

Dr. K. Lewicki: Ich habe von einem Mitgliede der Untersuchungskommision in Graz ein Verzeichnis verlangt, um zu sehen, ob jemand von unserer Partei dort verurteilt wurde. Ich habe das Verzeichnis aller unserer Leute, welche sich zur russophilen Gruppe nicht bekannt haben, bekommen und habe gesehen, dass alle diese Ukrainer freigesprochen wurden. Manche sind zwar noch nicht ganz freigesprochen worden, denn man muss noch Akten requirieren und Erhebungen pflegen, aber bis jetzt ist kein Ukrainer verurteilt oder gegen ihn eine Anklage erhoben worden. Ich habe das absichtlich gemacht, um zu prüfen, wie sich unsere Leute während des Krieges verhalten haben und jetzt fahren auch unsere Abgeordneten und Organisatoren nach Galizien und erkundigen sich in jedem Bezirke nach dem Benehmen unserer Leute gegenüber den Russen, welche von unseren Leuten schlecht waren und ob jemand, etwas mit den Russen zum Schaden unserer Monarchie gemacht hat. Bis jetzt habe ich solche Fälle noch nicht eruiert.

Dr. Sternberg: Ist Ihnen nicht bekannt, dass einzelne Spione, die Ukrainer sein sollen, justifiziert wurden?

Dr. K. Lewicki: Das ist mir nicht bekannt.

Dr. Sternberg: Und wie haben Sie, Herr Doktor, die Zugehörigkeit zur Partei solcher Leute festgestellt, die sich nicht als schuldig bekannt haben, die aber verhaftet wurden? Sind Ihnen denn alle Leute aus Galizien bekannt und bei wem haben Sie sich informiert?

Dr. K. Lewicki: Wir haben in Graz unseren Vertrauensmann Dr. Johann Hankiewicz und, es wurden alle Leute aufgefordert, welche der ukrainischen Partei angehören, sich zu melden.

Dr. Sternberg: Hat man diese Aufforderung auch motiviert?

Dr. K. Lewicki: Unsere ukrainische parlamentarische Vertretung wollte sich überzeugen, wie viele von unseren Leuten dort sind, wie viele Polen, Juden, Russophile dort sind; wolite eruieren, was unsere Leute, die dort sind, gemacht haben, ob sie schuldig sind, — dann sollen sie vors Gericht kommen ob sie unschuldig sind, und warum. Es haben sich also die Leute angemeldet, welche unserer Partei angehörten und es haben sich sogar, wie ich durch unsere Abgeordneten eruiert habe, manche Russophile als Ukrainer angemeldet, um sich zu decken. Die Leute welche sich fälschlich als Ukrainer angemeldet hatten, haben wir gelassen, wir haben uns weiter für sie nicht interessiert, aber unsere Leute wollten wir verteidigen, damit sie nicht unschuldig verurteilt werden. Infolge dessen habe ich Daten gesammelt und werde sie auch weiter sammeln.

Dr. Sternberg: Es war dort bekannt, dass ein öffentliches Bekenntnis zur ukrainischen Partei eine baldige Enthaftung oder mindenstens eine wohlwollende Behandlung sichert?

Dr. K. Lewicki: Nein, sondern, dass wir Vorsorge treffen, dass die Leute nicht unschuldig bestraft werden. (S. 3125).

(Окончаніе слѣдует)

Поругано в этот святой день благодатное ... оскорблена наша главная святыня. Флаги земные — національные насильно водружены были там, гдѣ их никогда не было и не должно быть, гдѣ мѣсто лишь знаменам христіанским.

На церковной площади демагогически возвѣщалась »слава«, но не Христу, не Царицѣ Небесной, не Церковному Борцу за вѣру, Преподобному Іову, — наконец, не тѣм, которые поставлены Благодатію Божіею строить и утверждать Церковь.

От самой своей зари Гора Почаевская не была свидѣтельницей такого церковнаго безпорядка и »злорѣчія«, и это не в странѣ гоненій на Бога и Христа, а в странѣ живущей правом и законами Конституціи, уважающей и защищающей Религію и Бога.

И недаром доходятъ до Нас скорбные слухи, что благочестивые люди, вернувшись в свои далекіе углы, говорят в деревнѣ, что они уже не станут ходить в Почаев послѣ того, чему свидѣтелями они были.

— »Мы привыкли, — говорили они, — ходить в Почаев, дѣлая сотни верст, для молитвы у Стопы Царицы Небесной и для успокоенія души«...

И как горько сознавать, что руководителями этих безчинств явились лица, облеченныя авторитетом строителей государственнаго порядка, т. е. члены парламента.

О, если бы они — депутаты, **энергичнѣе** выступали, по народному уполномочію, в защиту интересов Церкви в законодательных палатах! — но голос их там почти не слышен. Тѣм обиднѣе выступленіе этих недисциплинированных народных руководителей, что они творят свое недоброе дѣло в связи с именем Приснопамятнаго Митрополита Петра Могилы.

Такіе пути **развращают** народ, особенно простой, еще не испорченный тлетворным дыханіем нашего лукаваго времени, и унижают Нашу Матѣ — Церковь перед инаковѣрующими, нерѣдко непріязненными к Православной Церкви и возстающими против Нея.

Какія же требованія этими лицами Нам предъявляются? Священныя? Спасительныя для Православія? Желанныя - ли всему вѣрующему народу?

Нѣт. Скажем открыто; **узко-національныя**, забывающія о вселенском значеніи Православія и угрожающія благосостоянію и единству Нашей Святой Церкви.

Но, может быть, Мы были безмолвны и невнимательны к церковным интересам **украинской національности**, не единственной в Польшѣ, хотя и самой многолюдной? Нѣт. Еще в первые годы существованія Церкви в возрожденной Польшѣ, Я благословлял переводы богослужебных текстов на **украинскій язык**; в 1924 году состоялось постановленіе Священнаго Синода, благословившее употребленіе, — там, гдѣ это **окажется полезным**, — **украинскаго языка** в Богослуженіи; учреждена **Комиссія по переводу на украинскій язык Богослужебных книг**; введен **украинскій язык и школьное преподаваніе** в Волынской Духовной Семинаріи; изданы учебники по Закону Божію на украинском языкѣ; **разрѣшено** служить панихиды по **гетманѣ Иванѣ Мазепѣ**; в Варшавских храмах, гдѣ Богослуженія совершаются на церковно-славянском языкѣ, разрѣшено Мною совершеніе молебнов и панихид на языкѣ украинском; благословил Я учрежденіе **Общества имени Митрополита Петра Могилы**, которое, к глубокому Нашему прискорбію, не оцѣнило и не оправдало Нашего благословенія; наконец, назначен **Епископ - украинец по національности** — и многое другое сдѣлано... И что же? **Національный** фанатизм всецѣло овладѣвает и проникает в ограду Церкви, создавая соблазнительный безпорядок.

Такая же **національная** нетерпимость проявляется и в отношеніи к б. Россійской Церкви, от Которой получено стол **многое** из того, что у нас есть христіанскаго, православнаго, — Той Церкви, Которая сейчас находится в мученичествѣ.

...пископа, непремѣнно украинца. Что это значит? Спокойно подумайте...

В результатѣ таких стремленій, почему в дальнѣйшем не отойти от православных других національностей, не обособиться? А такое раздѣленіе грозит Церкви, как таковой, Ея единству, — значит, Ея возможной силѣ и авторитету.

Не для того **нам дана автокефалія**, чтобы раздѣляться и в раздѣленіи слабѣть и гибнуть. Всѣм нам должно понимать положеніе Нашей Церкви среди инославных и их открытыя стремленія в отношеніи Православія. Во всѣх этих церковных безпорядочных **исканіях** можно прозрѣвать невидимую, но чувствуемую руку тѣх, которые радуются начинающейся церковной смутѣ для того, чтобы пожинать свои плоды на православной нивѣ. И потому необходимо, по крайней мѣрѣ в настоящую тревожную минуту, держаться тѣх церковных основ, которыя нас соединяют, и не вводить тѣх, которыя нас разъединяют и обезсиливают.

Богослуженіе должно и впредь совершаться на языкѣ церковно-славянском, освященном **тысячелѣтней традиціей** и понятном как для русских, так и для украинцев и бѣлоруссов. Всюду, во всѣх Славянских Церквах, Богослуженіе сохраняется на традиціонном, высоко-благозвучном языкѣ Первоучителей Славянских, Свв. Кирилла и Меѳодія.

Итак, будьте, Мои Собратья-Архипастыри и Мои Сотрудники-Пастыри, тверды в том званіи, к которому Вы призваны. Не забывайте того, что для Нас первѣйшее — Божіе, Которому Мы лишь подчиняем доброе, человѣческое.

Напрасно Нас упрекают тѣ-же народные смутьяны, что Мы не думаем о Соборѣ, что Мы игнорируем церковныя требованія даннаго времени, что Мы, наконец, своекорыстны.

Мы подтверждаем и здѣсь, что **соборныя начала должны быть и будут незыблемыми основами Нашего церковнаго устроенія в Польшѣ**; что недалеко уже время, когда соборный голос всего духовенства и церковнаго народа прозвучить могуче и для Нашей Церкви, отражая церковно-историческія и свои, требуемыя временем, желанія, радуя, вмѣстѣ с тѣм, и другія Православныя Церкви, которым дорога Наша церковная судьба.

Вѣрю и буду стремиться к тому, чтобы эти церковно-соборныя начала возможно скорѣе, хотя бы в извѣстной постепенности, вошли в жизнь и укрѣпили Церковь Божію Благодатію и разумом всѣх Ея членов«.

Талергофская выставка

Ко дню и на время Талергофскаго Съѣзда предполагается устройство Талергофской выставки.

Просим, поэтому, присылать нам возможно скорѣе имѣющіеся у Вас Талергофскіе предметы, как то: документы, печатныя произведенія, сдѣланныя в Талергофѣ нашими земляками узниками вещи, фотограф. снимки и т. п., для использованія их и на этой выставкѣ и в слѣд. выпусках Талергофскаго альманаха, послѣ чего они, по Вашему желанію, будут Вам возвращены.

Центральный Талергофскій Комитет во Львовѣ, ул. Бляхарская 9.

189

Д-р АЛЕКСАНДР ХИЛЯК **3)**

ВИНОВНИКИ ТАЛЕРГОФА

В ОСВѢЩЕНІИ ИСТОРИЧЕСКИХ ДОКУМЕНТОВ

(продолженіе*)

II

Международные конфликты приводят в 1914 году к міровой войнѣ, которая, наряду с другими державами, захватывает в свою орбиту также Австрію и Россію. Состояніе войны между этими государствами оказалось самым удобным для украинцев моментом свести свои партійные счеты с политическими противниками. Начинается на нашей землѣ невиданная у других народов, охваченных театром войны, позорная травля и расправа без суда и слѣдствія над сторонниками русскаго движенія. В один момент цѣлое русское движеніе ставится внѣ закона. Одним взмахом десятки тысяч людей подвергаются физической или гражданской смерти.

Каждый имѣет право безнаказанно мѣтить в такого осужденнаго, как в птицу, каждый обязан по отношенію к нему слѣдовать велѣніям древняго — aquae et ignis interdictis. Все было позволено, все разрѣшалось, что так или иначе способствовало истребленію русских людей, их матеріальнаго или духовнаго достатка. А почва под этот кошмарный разгул на нашей землѣ была — как сказано — заранѣе приготовлена. Сѣмена страшнаго лихолѣтія посѣяны. Наступило время кровавой жатвы.

И кто в ней не участвовал? Каждый, без различія національности и вѣроисповѣданія, профессіи и образованія; торжествовали чувства партійной ненависти и шовинистической слѣпой мстительности. И если всѣх чужих нам по національности, которые принимали участіе в облавѣ на русских, если не простить, то по крайней мѣрѣ понять можно, то нельзя забыть этого нашим единокровным коннаціоналам, которые львиную долю вины этих злодѣяній имѣют на своей совѣсти.

В первую очередь моральная отвѣтственность тяготѣет на украинской печати. Как замѣчает Др. Андрусяк — жутко становится при ея чтеніи. Рабская лойяльность и беззавѣтная преданность Австріи, лишенная широкаго политическаго смысла, безграничная вѣра в нее, с одной, и тупая, безумная ненависть к Россіи и ко всему русскому с другой стороны, порождают антирусскій психоз, доходящій на столбцах украинской печати до бѣлой горячки. Каждый номер, почти каждая страница пестрѣет от злорадных сообщеній об арестах руссофилов — измѣнников и шпіонов, от тонких намеков и указаній на русских людей, которые еще не арестованы. Восхваляются производимые самосуды и казни над русским населеніем, призывается правительство, если не прямо, то косвенно к дальнѣйшим репрессивным мѣропріятіям. Словом, ведется безотвѣтственная пропаганда, которая дает обильные всходы.

Др. Андрусяк признает, что отношеніе украинской печати к воцарившемуся произволу на первых порах было »некорректным«, но тут же замѣчает, что это продолжалось только до 18. VIII. 914, т. е. до момента, в котором »Главная Украинская Рада« занялась дѣлом арестов, а »Діло« в передовой статьѣ от 20. VIII. 914 принялось за обсужденіе этого вопроса. С тѣх пор, по словам Д-ра Андрусяка, украинское парламентарное представительство занялось судьбою арестованных и, благодаря его стараніям, арестованные в Талергофѣ (за исключеніем 30-ти русских дѣятелей) были освобождены.

Хотѣлось бы вѣрить утвержденіям Д-ра Андрусяка, но, к сожалѣнію, этого не позволяют неоспоримые факты и документы. Цитированная статья »Діло« от 20. VIII. 914, начинаясь обыкновенным изліяніем вѣрноподданнических чувств, различает двѣ категоріи арестов. Одни за конкретныя преступленія, другіе предохранительные, »які обнимают особи підозрілі о такий спосіб думаня, що не тільки, тоді, колиб вони свої думки могли перевести в діло, але вже й тоді, колиб вони мали змогу ширити відповідний настрій«. И не только первую, но и вторую категорію арестов »Діло« считает вполнѣ оправданной и допустимой, причем замѣчает, что нѣкоторые промахи в этом отношеніи объясняются »важкими часами, в які органи (конфиск. $^1/_2$ строки — прим. авт.) перетяжені надміром праці і почутем обовязку, в добрій вірі, з незнаня відносин, хотячи зробити нешкідливими людей підозрілих і непевних, арештують добрих горожан держави«. А под »добрими горожанами« державы подразумѣваются, очевидно, украинцы, которые тѣсно связали будущность »украинскаго« народа с судьбой Габсбургской монархіи. Их арестуют по ошибкѣ или недоразумѣнію. (См. »Діло« 8734 — Сообщеніе об арестѣ о. Гнѣдого из Лук; № 8859 — Сообщеніе об арестѣ о. Ломницкаго). И только в защиту своих однопартійцев, »приналежних до українського національного табору«, выступает »Діло« и »Главная Украинская Рада«, *а отнюдь не в защиту всѣх арестованных.* »Підозрілими і непевними« в глазах »Діло« и вообще всей украинской общественности, были и остались русскіе, и травля против них на страницах »Діло« и прочей украинской печати не прекращается.

Дальше повторяются безотвѣтственныя информаціи о »застрашаючій картині зради зараженої москвофільською пропагандою«, и впредь ведутся прямые или косвенные доносы на одиночных людей. (См. »Діло« № 8735 »Слідами росийських приготовлень у Галичині«. № 8737 »З дня«; № 8739 »Безличність московська«; »Як українські селяне карають здрадників«; »Підступний батюшка«; »Настрій українського населеня в Яворівщині«). И все это происходит в то время, когда само »Діло« (№ 8739), защищая проф. Грушевскаго перед обвиненіем его в руссофильствѣ »Вѣком Новым«, пишет, что »в теперішній хвили вказати на когось як на симпатизуючого з москвофільським рухом являєть ся просто злочином!«

Прискорбнѣе всего, что даже глава уніатской церкви, митрополит Андрей, не нашел в это лютое время слов порицанія для свершаемых злодѣяній, слов утѣшенія для тысяч гонимых и преслѣдуемых ввѣренной ему паствы. В своем посланіи он призывает остаться до послѣдней капли крови вѣрным австрійскому императору, в рядах котораго »сто тисяч наших дітей — вірних нашому Цісареви — йде в бій за нашу долю. Идуть у бій за сьв. нашу Віру, боронять сьвятости родинних огнищ, боронять перед ворогом нашого добра, ваших сіл і ваших хат. Наше військо побіджає, але лютий ворог не спить. Не може нашої сили перемогти силою оружя, взявся на способи: хитрощами, ложию, зрадою хоче до зради побудити наших бідних людей... Нещасний, хто його послухає, впадає в темну безодню зради«.

Так краснорѣчиво повѣствует посланіе митрополита в то время, когда тысячи вѣрных, пастырей и міран предавались казни, заключались в тюрьмы, когда наша доля равнялась судьбѣ обреченнаго на смерть, когда наша вѣра была поругана, ея служители обезличены, родные очаги осквернены и нищенскій скарб родной земли сожжен и разгромлен. — Вот в чем трагизм этого историческаго момента!

Никто не нашелся в это кошмарное для нашего народа время, кто бы дерзнул заявить о свершавшемся безправіи. Не сдѣлала этого также »общенаціональная« украинская репрезентація, которая во всѣх с… (а тѣм болѣе *неоффиціаль*… по дѣлу безчинств и аресто… подчеркивала, что выступает … которые принадлежат к укра… Она открыто заявляла, что … с русскими не имѣет, причем в… слѣдним намеков или прямых об… неблагонадежности, враждебности … измѣнѣ австрійскому государству.

Для примѣра приведем слѣдую… менты вѣнскаго процесса, заимствов… показаній Д-ра К. Левицкаго:

Руководитель разбирательства, — … ясь к Д-ру Левицкому — спрашивает:

»Знаете-ли Вы что-нибудь об органи… цѣли и устройствѣ дружин?

Д-р К. Левицкій:

Это тоже самое, что дѣлали читальн… общества. Онѣ были предназначены для мо… дежи в внѣшкольном возрастѣ, которая … могла заниматься в обществах, а которую хо… тѣлось привлечь и занять для этой идеи. Онѣ ввели русскій національный наряд, красныя рубашки, и все устраивали так, как это было в Россіи; они упражнялись там в гимнастикѣ. Но все это дѣлалось в том же духѣ, как в других обществах и вообще в руссофильских организаціях; они подражали нашим »Сѣчам«, из которых возникли наши легіоны, только в совершенно противуположном значеніи с цѣлью приготовить людей для Россіи.

Руководитель разбирательства:

Быть может извѣстно Вам что-нибудь в этом отношеніи со времени войны?

Д-р К. Левицкій:

К сожалѣнію, со времени войны извѣстно мнѣ очень много, весьма много непріятных вещей. По причинѣ этой агитаціи значительное число селян введено в заблужденіе, приготовлено к войнѣ и вслѣдствіе этой агитаціи произошли случаи измѣны. Иногда вводили в заблужденіе совершенно невинных людей, которые не сознавали в чем дѣло, но измѣной осрамили они наш народ. По винѣ нѣсколькихъ, убиты, быть может, десятки тысяч невиновных людей. Если в одной деревнѣ находится двое или трое руссофилов, то войска не могут точно провѣрять и взвѣшивать; русская, руссофильская деревня проявила себя до такой степени, что мы не только нажили срам, но, по причинѣ этой безсовѣстной пропаганды, котовая увлекла за собой небольшую, но все таки значительную часть населенія, имѣем большія потери в людях. За нѣсколько виновных наказаны многіе.

**) См. »Русск. Гол.« №№ 37, 38, 39.*

в которых сообщалось, что на мѣстном „боиско“ состоится вѣче, и что в случаѣ ненастной погоды вѣче будет перенесено в военный кинематограф. Велась и соответствующая пропаганда и по городу, и по уѣзду. В назначенный день и час на указанном мѣстѣ стал собираться народ. Однако, когда прибывшіе послы осмотрѣли публику, то нашли, что ее слишком много и что собравшіеся — не соотвѣтствуют их планам (это самое главное!) и тот-час же объявили, что вѣче состоится не на „боиску“, а в кино, не смотря на то что погода-то была прекрасная, только бы и толковать о дѣлах на воздухѣ...

По публики к кино, публики нѣсколько поубавилось, а так как кино вообще-то не вмѣщает больше 200 человѣк, то прошло в него человѣк 150—180. На вѣче присутствовал и уѣздный староста.

По цензурным условіям очень затрудни... дательно передать тѣ „рѣчи“, которыя „с большим подъемом“ произносили господа... послы... Можно только замѣтить, что смы... ел рѣчей был таков, что надо только пор... ажаться —как это, в присутствіи предста... вителя государственной власти можно ст... препятственно так поносить и попросту бе... угать главу Церкви, хотя бы и православной, да еще устами представителей Безпартійнаго Блока сотрудничества с правительством, когда этот іерарх украшен орденом „Полонія Реститута“ и состоит представителем религіознаго культа, являющагося противовѣсом безбожной анархіи (о вредѣ которой в наше время говорить не приходится) да еще на границах с государством, гдѣ безбожіе, борьба с религіозностью и нравственным началом ведется в государственном масштабѣ...

„Рѣчи“ послов и депутатов-членов общества Петра Могилы были не только гнусны, не только безсодержательны (ибо ругань и злоба—не содержаніе на вѣчах народных избранников), но и глубоко-безнравственны. Это хорошо и немедленно почувствовали нѣкоторые из присутствовавших:—понеслись крики с мѣст —„вранье!“, „довольно!“, „позор!“, срывались люди с мѣста и тут же пытались оппонировать, так как послы никому из протестантов слова не давали; многіе ушли с этого “вѣча“...

Но кое кто остался, чтобы до конца увидѣть это занимательнѣйшее и позорнѣйшее представленіе, какое в наши времена допускается совершенно свободно. И тут, как и в Ровно, возмущались поляки общей безнравственностью этих „украинских“ выступленій. Были слышны возгласы, что всякое количествѣ собравшихся“ и при том „единогласно“, были вынесены написанныя в Луцкѣ резолюціи.

Конечно „Украинская Нива“ оповѣстила весь свѣт, что во Владимирѣ „тысячи украинскаго народа требовали“ различных ..глупѣйших вещей, и что депутатам ниего больше не остается, как эти требованія передать по принадлежности и от себя просить и т. д...

Конечно, наши православные и дальше будут относиться к этим „требованіям“ с полным равнодушіем, но мы не можем не отнестись с негодованіем к тому, что в православной церкви, в церкви Христовой, в церкви, которая должна быть выше всякой политики, в церкви, которая должна быть оплотом любви, мира и братства, в церкви, которая должна быть единой для всѣх, — в ней, в церкви, в храмѣ Божіем, в святом мѣстѣ, где должны молиться люди, объединенные любовью к Богу и ближнему

Центральный
Талергофскій Комитетъ
во Львовѣ.
Львовъ, ул. Бляхарская 9.

Львовъ, ... 1933 г.

Милостивый Государь.

Вамъ уже извѣстно изъ нашихъ газетъ, что 31-го октября т. года состоится во Львовѣ Талергофскій Съѣздъ. На Лычаковскомъ кладбищѣ будетъ въ этотъ день освященъ памятникъ Неизвѣстному Талергофцу.

По этому случаю необходимо собрать во Львовѣ внушительное представительство народа, чтобы заманифестовать живущую силу русской идеи на Галицкой Руси.

На послѣднемъ засѣданіи Центр. Талергофскаго Комитета рѣшено уполномочить Васъ къ созыву представителей всѣхъ селъ Вашего уѣзда для основанія Уѣзднаго Талергофскаго Комитета, который будетъ получать всѣ директивы изъ Львова, а въ своемъ уѣздѣ долженъ вести усиленную организаціонную работу.

Такъ какъ это дѣло изъ національной точки зрѣнія весьма важно, надѣемся, что Вы охотно исполните возложенную на Васъ задачу.

Объ основаніи Уѣзднаго Талергофскаго Комитета благоволите сообщить немедленно.

За Центр. Талергофскій Комитетъ:

Секретарь: /-/ Д-ръ В.Р.Ваврикъ.

Предсѣдатель: /-/ Антонъ Гулла.

По дѣлу памятника на Талергофском кладбищѣ

Во всяком дѣлѣ не мѣшает придерживаться умной народной пословицы: куй Петре, поки тепле!

По свѣдѣніям сов. А. Н. Сивуляка, посѣтившаго год тому назад Талергоф, кладбище у сосен коекак привели в порядок итальянскіе рабочіе, а именно: огородили его проволокой, сдѣлали могилы и отмѣтили их номерами. Из прежних надписей сохранились до сих пор только двѣ, всѣ прочія затерялись.

В этих могилах лежит около 3.000 русских галичан и буковинцев. Наша родина не должна их забыть даже тогда, когда находилась-бы в самом тяжелом матеріальном положеніи. Есть же отвѣтственность родной земли перед Богом и совѣстью; и за память и святость Талергофа отвѣчает весь галицко-русскій народ своей честью и достоинством.

Когда видишь, как ежегодно к нам из далеких сторон пріѣзжают паломники на могилы своих соотечественников и как заботливо обарегают их от жестокой руки времени, то жалко становится родных могил в Талергофѣ и хочется просить и кричать: родная земля, помни долг свой Талергофским мученикам!

В моих руках письмо протоіерея Іосифа Федоронка из Америки к свящ. Владиміру Венгриновичу в Лавриковѣ возлѣ Равы Русской. В концѣ 1933 года о. Федоронко написал статью для „Правды“, но тогдашній редактор газеты, С. С. Пыж, отказался ее напечатать, совѣтуя подождать, пока не будет освящен памятник во Львовѣ. Не теряя времени, о. Федоронко старался передать Талергофское дѣло в надежныя руки видных галицко-русских переселенцев.

Здѣсь, в старом краѣ, ничего неизвѣстно, что именно сдѣлано русскими в Америкѣ. Знаем только, что от всей Американской Руси (с Канадой) на Талергофскій памятник получена крайне ничтожная сумма: 320 долларов в 1933 г. В текущем году Американская Русь, как это ни удивительно, не пожертвовала ни одного цента!

То, что мы видѣли во Львовѣ 31-го мая, является ручательством жизненной силы русскаго движенія на Галицкой Руси. Несомнѣнно, это движеніе могло-бы гораздо успѣшнѣе развиваться, если бы располагало матеріальными средствами. Галицкая Русь убогая, бѣдная. Кромѣ того, она не может заниматься одним Талергофским вопросом, ибо у нея масса других народных задач: печать, бурсы, кооперація, культурно-просвѣтительныя дѣла, организація сел и пр.

Знаем, что в настоящее время и в Америкѣ не рай. Все-же наши переселенцы не должны уходить в себя и оставлять без вниманія свою родину. По крайней мѣрѣ богатыя русско-американскія общества, какими являются О-во **Русских Братств**, **О-во Взаимопомощь**, **О-во Любовь**, и **Православное Соединеніе Русских Братств**, должны бы взять на себя заботу о постройкѣ памятника в Талергофѣ. Если каждое из этих обществ даст по 1000 долл., то **на нѣсколько вѣков среди нѣмецкой стихіи будет сохранен живой видимый символ страданій русских людей за русскую идею и свое имя.**

В. Р. Ваврик.

ГОЛОС

ой мысли.

ЦІИ И КОНТОРЫ: ЛЬВОВ, Русская 3.
LVOV, Ruska 3.—Poland.

ЦѢНА № 25 гр.

ПОДПИСКА:

На год (вперед)	12. зл.	Заграницей на год 3 ам. дол.
„ 6 мѣсяцев	6.50 „	
„ 3 мѣсяца —	3.40 „	
„ 1 мѣсяц —	1.20 „	
Для крестьян и эмигрантов на 1 м. — 1 зл.		— — —

Цѣна объявленій:

На I-й стр. за 1мм. перед текстом	гр. 70
„ „ „ „ „ в текстѣ .	„ 60
„ 2 и 3 „ „ „ „ .	„ 50
„ 4 и 5 „ „ „ „ .	„ 40
„ 6, 7, 8 „ „ „ „ .	„ 35
В отдѣлѣ объявленій 1 мм. .	„ 25

Перемѣна адреса — 50 гр.

Тел. редакціи и администр. 65.72

е, 15-го іюля 1934. **Год изданія XIII.**

русских понимает ея практическое осуществленіе столь различно, а порой и столь превратно, что заранѣе спѣшит увѣрить себя в неосуществимости самой идеи вообще, парализуя, таким образом, в себѣ даже ея зародыш. Это большая ошибка, если не больше.

Затѣм слѣдует установить, что, как и всякое большое дѣло, сліяніе русских требует значительной теоретической подготовки. В этом случаѣ обмѣн мнѣній в видѣ докладов, собесѣдований, просто частных бесѣд, а главное — дискуссій в печати — сыграл бы огромную роль. Прежде всего, мы обогатимся непосредствен-

Виталій Гаврилович

† Подгурскій

быв. старшій совѣтник кіевскаго Губернскаго Правленія, скончался 1 іюля с. г. послѣ непродолжительной болѣзни на 65 г. жизни.

Похороны состоялись 4 іюля во Львовѣ, на Лычаковском кладбищѣ, о чем извѣщает друзей и знакомых

убитая горем дочь.

пейское равновѣсіе. Разрыв СССР с Германіей и угроза миру на Дальнем Востокѣ сильно содѣйствуют этой политикѣ. Если такое положеніе продлится, то СССР возвратится в европейскую политику, что повлечет за собой дѣйствительное равновѣсіе в Европѣ. Созданіе этой ситуаціи усиленно подготовлялось рядом французских правительств, начиная с Тардье и Лаваля. Установленіе нормальных отношеній с совѣтской Россіей в Чехословакіи принципіально было рѣшено еще в 1922 году, но до сих пор реализація этого плана задержи-

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI
we Lwowie, ul. Blacharska 9.

192

Karta uczestnictwa №.....

uprawniająca do uzyskania ulgi przejazdowej przy przejeździe z miejsca zamieszkania do Lwowa i z powrotem ze Lwowa do miejsca zamieszkania

Ważna od dnia 29. maja do dnia 2. czerwca 1934 r. włącznie.

Zaświadcza się, że P. .....
(imię i nazwisko)

bierze udział w uroczystości poświęcenia pomnika „Nieznanemu Wieźniowi Ruskiemu z Thalerhofu", mającej się odbyć we Lwowie w dniu 31. maja 1934 r. i ma prawo w myśl rozporządzenia Ministerstwa Komunikacji z dnia 18. maja r. b. Nr. GB. zw. 866 do otrzymania biletu klasy kl. III. lub II. na pociąg osobowy, a na pośpieszny, o ile odległość wynosi ponad 100 km., **za opłatą według tabeli „D" instrukcji Nr. H 1a** na przejazd jednorazowy z .....

..... do Lwowa i z powrotem
(stacja wyjazdu)

ze Lwowa do .....
(stacja pierwotnego wyjazdu)

Przyjazd do Lwowa musi nastąpić do dn. 30. maja 1934 r. włącznie do godziny 24-ej.

Podróż powrotna musi być ukończona najpóźniej dnia 2. czerwca 1934 r. do godziny 24-ej.

Przerwy w podróży nie są dozwolone.

Stempel Dyrekcji

PREZES CENTR. KOMITETU THALERHOFSKIEGO
(—) *Antoni Gułła*

.....
(podpis posiadacza zaświadczenia)

Na podróż „tam"	Na podróż powrotną ze LWOWA
Wydano bilet ulgowy Nr.....	Wydano bilet ulgowy Nr.....
kl. III. (II.) do stacji LWÓW	kl. III. (II.) do stacji.....
Datownik	Datownik
..... (podpis kasjera)	..... (podpis kasjera)

UWAGA: Kartę uczestnictwa należy podpisać własnoręcznie atramentem lub ołówkiem chemicznym i okazywać ją w czasie podróży na każde żądanie organów kolejowych.

193

Честь имѣемъ пригласить Васъ на торжественное освященіе

Памятника Жертвамъ Талергофа,

на Лычаковскомъ кладбищѣ,

на академію и концертъ,

посвященные памяти мучениковъ австрійскаго террора

Торжества состоятся въ четвергъ, 31-го мая с. г. въ театральномъ залѣ „Народнаго Дома“, ул. Ягеллонской № 22.

Начало торжественнаго полевого Богослуженія въ 9 час. утра.

Центр. Талергофскій Комитетъ

Секретарь:
Д-ръ В. Р. Вавринъ

Предсѣдатель:
А. О. Гулла

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ
ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ
ВО ЛЬВОВѢ
ул. БЛЯХАРСКАЯ 9.

DRUK
Opłacono gotówką

.....

.....

poczta: .....

Mamy zaszczyt zaprosić niniejszem JWPana na uroczyste

poświęcenie pomnika

Więźniów Thalerhofu,

poprzedzone uroczystem nabożeństwem polowem na Wysokim Zamku

oraz na

akademję i koncert,

które odbędą się w sali teatru „Rozmaitości", ul. Rutowskiego 22.

Uroczystość odbędzie się 31-go maja b. r.

Początek nabożeństwa o godz. 9. rano — akademji o godz. 16.

i koncertu o godz. 20.

Centralny Thalerhofski Komitet.

Sekretarz:
Dr. W. R. Wawryk.

Przewodniczący:
Antoni Gułła.

DRUK

Opłacono gotówką

.....

.....

.....

poczta: .....

195

К русским людям!

В галицко русской жизни печально то, что в началѣ исполненія какой-нибудь задачи всѣ берутся за дѣло горячо и дружно, но вскорѣ опускают головы и руки. И, послѣ подъема и энтузіазма, наступает опять скучная, безбрежная дремота.

Так-же случилось и с Талергофским движеніем. Рѣчи прошумѣли, клятвы пошли в забвеніе, вѣчевые сборы измельчали, и могилы Талергофцев покрылись плѣснью. Нѣсколько человѣк, составляющих „Талергофскій Комитет", не в силах что-либо предпринять и сдѣлять, так как они лишены широкой, общественной поддержки.

Вся Галицкая Русь сознает, что так не должно быть. И сознает это в первую очередь „Талергофскій Комитет", на который возложена громадная отвѣтственность. Общее собраніе Талергофцев во Львовѣ велѣло ему:

1) завершить изданіе „Талергофскаго Аль-манаха",

2) выстроить памятник на могилѣ неизвѣстнаго Талергофца во Львовѣ,

3) устраивать ежегодно народныя паломничества на эту могилу.

С грустью и стыдом нужно сказать, что ничего из этого не исполнено — из-за отсутствія средств, без которых дѣло не может продвинуться вперед. И забываются страданія и муки, кровь и слезы лучших сынов нашего народа, а безсовѣстныя украинскія газеты почти ежедневно клевещут, что в Талергофѣ страдали украинцы. Какая иронія! Какой цинизм! Какое поруганіе преданных и проданных австрійским палачам невинных жертв!

Русскіе люди! Грядущее поколѣніе никогда не простит нам наше нерадѣніе, если кровавыя событія, глубокія раны нашей Родины канут безслѣдно в пропасть небытія! Вѣчный позор падет на нас, когда мартирологія русскаго народа в Галичинѣ будет забыта!

На засѣданіи 16 го февраля „Талергофскій Комитет" рѣшил еще раз обратиться

к братьям в Америкѣ,
к организаціям и обществам в краѣ,
к Талергофским узникам,
к жертвам австрійскаго террора,
ко всѣм русским людям —

с горячей просьбой и братским призывом, придти ему с моральной и матеріальной помощью, чтобы он мог выполнить возложенную на него обязанность. Пора перейти от слов к дѣлу! Пусть каждый из нас поймет то, что друзей у нас нѣт, и, что мы должны собственными силами защищать записанную кровью родную исторію.

На выше упомянутом засѣданіи „Талергофский Комитет" рѣшил:

1) обязательно созвать в текущем году всекраевой Талергофскій съѣзд во Львовѣ;

2) привести в порядок могилу неизвѣстнаго Талергофца;

3) перевести в нее тлѣнные останки одного из народных мучеников;

4) энергично собирать средства на гробницу и памятник, постройка котораго будет начата лѣтом.

Русскіе люди! Не откладывайте на позже, не защищайтесь кризисом, скорѣе спѣшите с помощью!

Пожертвованія направлять посредством чеков РКО Львов № 500.396 (на имя секретаря „Талерг. К-та", д-ра В. Р. Ваврика).

За „Талергофскій Комитет" во Львовѣ

Секретарь: *В. Ваврик*

Предсѣдатель: *Антон Гулла*

196

Съѣздъ Талергофцевъ.

ПРОГРАММА

Львовъ 31. X. 1933.

I.

Освященіе памятника.

1. Божественная Литургія и панихида въ Преображенской и Православной церквахъ. Начало въ 8 ч. утра.
2. Шествіе отъ Преображенской церкви на Лычаковское кладбище съ урною, содержащею землю съ Талергофскихъ могилъ. Распорядители: инж. П. Р. Красицкій и В. К. Гошовскій. Начало въ 10 ч.
3. Чинъ освященія памятника и панихида. Рѣчи свящ. П. Скоморовича и Ѳ. Е. Хиляка.
4. Возложеніе вѣнковъ у памятника.
5. Возвращеніе участниковъ въ »Нар. Домъ«. Распорядители: С. И. Пашкевичъ и П. С. Билинкевичъ.

197

II.

Торжественная Академія

въ большомъ залѣ »Народ. Дома«, посвященная памяти жертвъ Талергофа. Начало въ 16 час.

1. *Кантата »Талергофъ« муз. А. Л. Ропицкаго, исп. соединенные хоры.*
2. *Вступительное слово — А. О. Гулла, предс. Центр. Талергоф. Ком.*
3. *Привѣтствія.*
4. *Рѣчь крестьянина Д. В. Куровца изъ с. Батятычи.*
5. *Рѣчь свящ. В. Венгриновича изъ с. Лаврикова.*
6. *Рѣчь Д-ра К. С. Черлюнчакевича изъ Перемышля.*
7. *Рѣчь М. С. Цебринскаго изъ Львова.*
8. *Н. Черепнинъ: »Не плачьте надъ трупами«, исп. соединенные хоры.*

Акомпанируетъ
Соединенными хорами

198

III.

Концертъ.

въ большомъ залѣ »Нар. Дома«. Начало въ 18 ч.

1. *Кантата муз. свящ. І. Яворскаго, исп. хоръ крестьянъ изъ Ляшкова.*
2. *Лемковскія пѣсни:*
   а) »Я семъ хлопецъ справедливый«.
   б) »Я до лѣса не пойду«.
   в) »Гора, гора, горовата«.
   г) »Тамъ на горѣ коперъ«.
   исп. хоръ изъ Сянока подъ управленіемъ В. В. Подолинскаго.
3. *Чернявскій: »Малорусскія пѣсни«, исп. оркестръ мандолинистовъ восп. бурсы »Нар. Дома«, подъ упр. Я. Фидика.*
4. *Карпаторусскія пѣсни исп. хоръ изъ Ужгорода.*
5. *а) Чайковскій: »Въ церкви« муз. картина.*
   б) »Попурри русскихъ нар. пѣсенъ« исп. оркестръ домристовъ.
6. *Чайковскій: »Іоланта«, исп. соединенные хоры.*
7. *Инсценировка: »Пѣсни узниковъ« исп. хоръ О-ва студ. »Другъ«.*

проф. Е. Коппъ.

упр. А. Л. Ропицкій.

Приглашеніе

ZAPROSZENIE

199

на торжественное освященіе памятника жертвамъ Талергофа

na uroczyste poświęcenie pomnika OFIAROM THALERHOFU

ко Львовѣ.

we Lwowie.

202

Симъ честь имѣемъ просить Васъ пожаловать на торжественное освященіе

Памятника Жертвамъ Талергофа,

на академію и концертъ,

посвященные памяти жертвъ 1914—1918. Торжества состоятся во вторникъ, 31-го октября 1933 во Львовѣ.

Центр. Талергофскій Комитетъ

Секретарь:
Докторъ В. Р. Вавринъ

Предсѣдатель:
Антонъ Гулла

Niniejszem mamy zaszczyt prosić JW. Pana na uroczystość poświęcenia

Pomnika Ofiarom Thalerhofskim,

jakoteż na akademję i koncert,

poświęcone pamięci ofiar 1914-1918. Uroczystości odbędą się we wtorek 31. października 1933 we Lwowie.

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI

Sekretarz:
Dr. W. R. Wawryk

Prezes:
Antoni Gulla

Талергофъ.

Въ 1914 г. черная туча австрійскаго военнаго и административнаго террора покрыла русское Прикарпатье. Безпощадной волной обрушилась она на мирное русское населеніе и повальнымъ истребленіемъ уничтожила наиболѣе трудоспособную, здоровую, лучшую часть галицко-русскаго народа. Издѣвательства и пытки, казни, висѣлицы и разстрѣлы безъ суда и слѣдствія, загнали въ могилу нѣсколько десятковъ тысячъ ни въ чемъ неповиннаго народа. Всего печальнѣе то, что этой позорной работѣ враговъ славянства оказывалъ дѣятельное содѣйствіе свой же единокровный предатель-братъ, отрекшійся отъ Руси, который доносами и лжесвидѣтельствами значительно увеличилъ число мучениковъ.

Всѣ тѣ, кто не погибъ отъ руки палача на родной землѣ, пошли въ Талергофъ, поглотившій нѣсколько тысячъ лучшихъ сыновъ Галицкой Руси. Но Талергофъ не смогъ сломить ея творческій духъ и черезъ подвигъ мучениковъ привелъ къ торжеству великой славянской идеи.

Приглашеніе

200

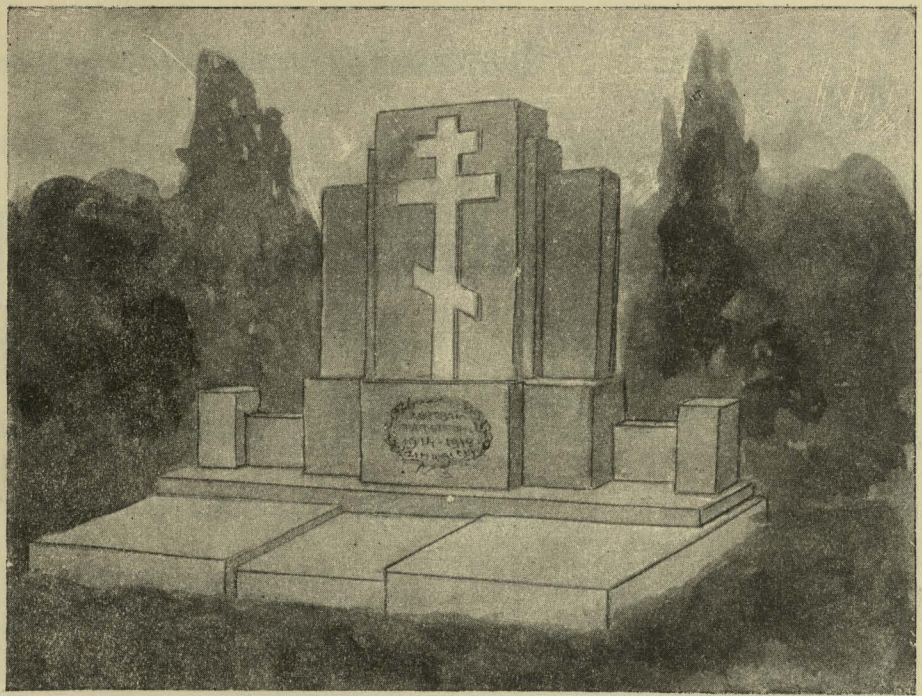

на торжественное освященіе памятника

ЖЕРТВАМЪ ТАЛЕРГОФА

во Львовѣ.

201

Именемъ мучениковъ Талергофа честь имѣемъ просить Васъ пожаловать

на торжественное освященіе

Памятника Жертвамъ Талергофа,

на академію и концертъ,

посвященные памяти жертвъ 1914—1918.

Торжества состоятся во вторникъ, 31-го октября 1933 во Львовѣ.

Центр. Талергофскій Комитетъ

Секретарь:
Дръ В. Р. Вавринъ

Предсѣдатель:
Антонъ Гулла

Талергофъ.

Въ 1914 г. черная туча австрійскаго военнаго и административнаго террора покрыла русское Прикарпатье. Безпощадной волной обрушилась она на мирное русское населеніе и повальнымъ истребленіемъ уничтожила наиболѣе трудоспособную, здоровую, лучшую часть галицко-русскаго народа. Издѣвательства и пытки, казни, висѣлицы и разстрѣлы безъ суда и слѣдствія, загнали въ могилу нѣсколько десятковъ тысячъ ни въ чемъ неповиннаго народа. Всего печальнѣе то, что этой позорной работѣ враговъ славянства оказывалъ дѣятельное содѣйствіе свой же единокровный предатель-братъ, отрекшійся отъ Руси, который доносами и лжесвидѣтельствами значительно увеличилъ число мучениковъ.

Всѣ тѣ, кто не погибъ отъ руки палача на родной землѣ, пошли въ Талергофъ, поглотившій нѣсколько тысячъ лучшихъ сыновъ Галицкой Руси. Но Талергофъ не смогъ сломить ея творческій духъ и черезъ подвигъ мучениковъ привелъ къ торжеству великой славянской идеи.

Kronika lwowska.

Wielki zjazd Rusinów.

Ze Lwowa donosi (A). **Rusini małopolscy urządzają dnia 31 bm. wielki zjazd Rusinów we Lwowie dla uczczenia 20 rocznicy ciężkich przeżyć w obozie koncentracyjnym w Thalerhofie pod Grazem w Austrji.**

Jak wiadomo, obóz koncentracyjny w Thalerhofie przeznaczony był **dla 40.000 osób z terytorjum b. Galicji,** aresztowanych przez władze austrjackie w czasie wielkiej wojny. Większość internowanych w Thalerhofie **stanowili Rusini.** Na cmentarzu łyczakowskim we Lwowie poświęcony będzie **symboliczny pomnik,** postawiony przez organizacje ruskie **dla uczczenia Rusinów, którzy zginęli w obozie koncentracyjnym w Thalerhofie.** Na terenie czterech województw Małopolski potworzone zostały komitety powiatowe, lokalne, które czynią przygotowania do zjazdu lwowskiego Rusini spodziewają się, że na zjazd talerhofski we Lwowie przybędzie około 10.000 osób które były w czasie wielkiej wojny internowane w Thalerhofie.

charakterystyczną ornamentyką dla tego okresu. Jest to już drugi taki wypadek w powiecie tczewskim podobne bowiem szczątki znaleziono już kiedyś w grodzisku w Rajkowach.

"IKC" № 286. 15-X-1933.

Kronika gdańska.

(n) **NA GDAŃSKIM RYNKU DRZEWNYM** w bardzo ujemny sposób zaznaczył się w ostatnich tygodniach dalszy spadek kursu funta szterlinga i dolara. Szczególniej transporty do Anglji zostały wskutek wahania walut ograniczone. Ruch Francji również skurczył się do minimalnych rozmiarów, a to z tego powodu, że Francja dała tylko bardzo małą ilość licencyj przewozowych na drzewo polskie. Pomyślną tendencję wykazują natomiast transporty do Belgji i Holandji. Obydwa państwa wprawdzie dążą do obniżenia cen, niemniej jednak, stałość ich walut daje podstawę do rozwoju działalności eksportowej na przyszłość. Na rynku drzewnym sleeperów panuje tendencja mocna, a to w związku z podwyższeniem się cen na ten artykuł na rynku angielskim. Na gdańskim rynku drzewa tartego, mnożą się leżące w Gdańsku zapasy. Rozwojowi eksportu tych artykułów przeciwdziała niejednolitość poziomu cen, utrudniających zagranicznym importerom transakcje. Ceny na klepki dalej spadają.

Kronika wołyńska.

(SP) **PRODUKCJA TKANIN OZDOBNYCH.** Z inicjatywy sarneńskiego komitetu Fnduszu Pracy ma

Призыв к Талергофцам.

Опомнитесь, мученики Талергофа! Время незамѣтно и скоро уходит, между тѣм до сих пор ничего не сдѣлано. На величавом собраніи, состоявшемся осенью во Львовѣ, Вы у креста клятвенно заявляли, что сознательно, честно и совѣстно исполните взятыя на себя обязанности.

Чегож Вы молчите? Чего ждете?

Долг чести зовет Вас перейти от слова к дѣлу: присылайте жертвы, присылайте столько, на сколько позволяет Ваше положеніе.

Не вдаваясь в долгія разсужденія, подчеркиваем, что средства необходимы на:

1) покупку мѣста на кладбищѣ под памятник. Задаток дан, остальное нужно внести в магистрат в самом кратком времени.

2) покупку самаго памятника неизвѣстному Талергофцу.

3) изданіе третьяго тома „Талергофскаго Альманаха"

4) уплату типографіи за печатаніе.

Без денег все пріостановится, ни на шаг не продвинется вперед. С каждым днем забываются пройденныя страданія, уходят из памяти политыя не слезами, а кровью нѣмецкія дороги, тюрьмы, каменованія и стоны лучших наших братьев и сестер, и когда теперь мы живущіе всего этого не запечатлѣем на бумагѣ и на камнѣ, то по нашей винѣ исторія галицко-русской мартирологіи канет в бездну забвенія.

Этого не может и не должно быть!

Через нѣсколько мѣсяцев на Лычаковском кладбищѣ во Львовѣ должен появиться памятник — символ наших мук, свидѣтель нашей борьбы во имя идеи.

Хотите видѣть его осенью на Лычаковском холмѣ — откликнитесь обильными лептами на наш призыв. Одновременно присылайте свои записки из Талергофа, фотографіи и для музея уцѣлѣвшія вещи.

Талергофскій Комитет:

Предсѣдатель: *А. Гулла.*

Секретарь: *Др. В. Р. Ваврик.*

Адреса Комитета:

Канц. Ставроп. Института, Львов, ул. Бляхарская 9.

(для Талерг. Комитета.)

205

РУСКІ ЛЮДИ!

Центральний Талергофскій Комітет во Львові, пересилаючи Вам листу зголошень участи в Талергофскім З'їзді для виповненя, звертаєтся до Вас рівночасно з горячою просьбою і призваніем:

Постарайтеся, щоби Ваше село приняло як найбільше численну участь в тім нашім Національнім Святі! То наш святий обовязок! Докажім не словами, но і ділами, що Талергоф важний історичний факт для нас. Докажім, що ми достойні наслідники наших погибших братів і батьків за нашу ідею, за Русь, за лучше будуще нашого народа. Нехай наш З'їзд буде відповідью всім ворогам, що Русь живе, хоче жити і буде жити. Ваша численна участь в Талергофскім Святі, то доказ любви до Руси і Руского Народа.

В тій ціли призиваємо Вас повести в своім селі відповідну пропаганду, заохотити своіх односельчан до участи в Талергофскім З'їзді і вписати охочих на листу, яку залучуємо. Виповнену листу просимо прислати назад до Львова під адресом:

Центр. Талергофскій Комітет
во Львові, ул. Бляхарска 9.

Численна участь даст можність полученя желізнодорожноі знижки.

Віримо, що належито сповните свій національний обовязок.

Центральний Талергофскій Комітет
во Львові.

Ч. 201 (13.440). Львів, четвер 3. серпня ... pocztową opłatę opłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Міжнародній хаос.

Гітлерівський переворот — сигналом для дипльоматичної активности. — Пакт 4-ох і його наслідки. — Совіти в обороні Польщі й Малої Антанти перед ревізіонізмом. — Подорожі дипльоматів. — Середньо-европейський котел. — Економічний хаос.

Львів, 1. серпня 1933.

Хаос — — цим одним словом можна найзагальніше але й найвірніше схарактеризувати міжнародні відносини в літніх місяцях 1933 року. Звичайно під цю пору року припиняється „рух в інтересі" також у політичній ділянці і щонайвище державні достойники використовують свій відпустковий побут у великих живцях для „інкогнітових" дипльоматичних зустрічей, та в ніякому разі не товчуться по чужинецьких столицях і не хвилюють своєї і чужинної преси. У цьому році ані катастрофальні повені ані найдошкульніші спеки не припинили і не втишили замішання, яке до небувалого ступня зросло — і далі росте — від часу гітлерівського перевороту у Німеччині.

Цей переворот став для цілого міжнародньсго політичного світа остільки переломовим моментом, що в Німеччині устабілізувалась — бодай на довгі роки — влада з яснookресленим обличчям та з авторитетними представниками. Штреземан і Брінінґ доконали для своєї батьківщини чимало силою своєї персональної індивідуальности. Одначе у розмовах з ними кожний чужинецький контрагент знав і відчував, що говорить зі Штреземаном чи Брінінґом, а не з Німеччиною, яка уявляє собою великий питайник та в кожній хвилині може заповнити міністерство закордонних справ зовсім іншими людьми, що говоритимуть зовсім іншою мовою. Прихід до влади націонал-соціялістів та швидка переміна внутрішньої німецької партійно-демократичної системи на систему однопартійної диктатури була для закордонного світа безумовно явищем позитивним, бо вияснювала ситуацію і творила з Німеччини — приємного або неприємного, але певного і стійкого — партнера.

Тому з отим моментом закінчилося вижидання та лявірування між паліятивами. Прийшов у міжнародніх відносинах період надзвичайної рухливости, яка довела саме до згаданої стадії — повного хаосу. Ми бачимо зусилля ріжних міжнародньо-політичних течій, ріжних тенденцій. Прихід до влади Гітлера активізував передусім італійську дипльоматію, яка вкупі з англійською довела до *пакту 4-ох*. Основна ідея того пакту, щоби заступити безсилу й неуклюжу установу Ліґи Націй кермуючим ареопаґом 4-ох европейських держав, які вирішували би у взаємному порозумінню всі найважніші европейські проблеми, викликала острах перед ізоляцією Франції у тій новій установі та перед супрематією Німеччини. Аґресивний характер націонал-соціялізму, низка кількох перших незручних виступів нац.-соціялістів, безпощадний похід проти всіх демократичних уґрупувань і проти жидів, усе це причинилося до мобілізації ріжних, інколи взаємно собі ворожих сил проти Німеччини (напр. польський націоналізм, польський соціялізм і сіоністи) у всіх безпосередніх її сусідів. Острах перед небезпекою німецького нападу та острах перед *ревізіоністичною тенденцією пакту 4-ох*, казав Польщі й державам Малої Антанти гарячково шукати союзників — поза Францією. Тим союзником стали Совіти: не вважаючи на відновлений рапальсько-берлінський пакт з Німеччиною, більшовики чудово зрозуміли небезпеку від націоналістичної Німеччини, як члена *міжнароднього протисовітського фронту*. Відсунення СРСР від участи у пакті 4-ох казало Совітам поставитись до тої небезпеки поважно, як реальної можливости. У наслідку дістали ми наближення поміж Польщею Пілсудського і Росією Сталіна, наближення, яке приймає аж такі горендальні форми, як офіціяльне й урочисте гостювання гарвіяського жидика Собользона (Радека) у Варшаві!

Вже сам той один факт, що Чехословаччина, Польща, Румунія і Совіти найшлися на одній лінії і що балтійські держави, опинившись поміж свіжо „запризнеными" державами мусіли й собі приступити до ославленого льондонського *„пакту 9-ти"*, вже сам той факт свідчить про повний хаос у нинішній Европі. Додаймо: наближення *франко-італійське* та заповіджену подорож віцеканцлера Папена до Парижа, як посередника поміж *канцлером Німеччини і премером Франції*. Ці два факти вказують безумовно на зусилля скріпити авторитет пакту 4-ох єдино правильним шляхом — через усунення внутрішніх непорозумінь і вирівнання внутрішніх тенденцій між Францією, Німеччиною, Італією і Англією. Таким самим посередником, що розїжжає по Европі з тою самою метою, це лицар роззбройної конференції Гендерсон. Після провалу льондонської економічної конференції, дитини Мекдональда, провал роззбройної конференції був би таким ударом для нинішнього уряду Вел. Британії, що її дипльоматія робить усе можливе для рятування свого престіжу.

Але тут же маємо цілу низку інших проблем, які заплутують ситуацію. На першому місці — проблема середньої Европи: австро-німецький конфлікт, концепція відбудови наддунайської монархії з Габсбурґами, проблема „аншлюсу" ревізіоністичний похід заприязненої з Італією Мадярщини (подорожі Ґембеша!), можливість відірвання від Югославії Хорватії, трагічна ситуація Чехословаччини на випадок побіди гітлеризму в Австрії — — все це належить до комплексу внутрішньо-европейських питань

А до того всього маємо економічний хаос ще дужче поглиблений льондонською конференцією. Розвіялися надії на Америку Рузвельта, як спасителя Европи. Загострився валютово-монетарний конфлікт. Незаторкненими остались торговельно-митні барєри. Йде жваво боротьба економічних систем та господарських експериментів.

Нам, які мусимо черпати безпосередні інформації про всі ті події з польських джерел, з відповідно редаґованих телеґрам ПАТ-а й тенденційних кореспонденцій польської преси, — особливо важко зорієнтуватися у тому міжнародньому хаосі. З другого боку правильна орієнтація у міжнародніх відносинах є „conditio sine qua non" цілої національної політики. І тому мусимо за закордонними подіями з найбільшою увагою стежити та вилускувати з них для себе зерна повчаючої правди.

Галицьке москвофільство і Талєргоф.

І. Дещо про справжніх спричинників Талєргофу.

Здавалося, що після російської окупації Галичини, упадку царської Росії та будуванні української держави спершу на Придніпрянщині, опісля в Галичині, передвоєнне галицьке москвофільство завмре; збаламучені ним галичани мали змогу в часі окупації пізнати ріжницю між собою і „русскими" зпід Москви та переконатися, що українство не є польською чи німецькою інтригою, тільки природною фазою національного розвитку українсько-руської етнічної маси в напрямі відокремлення від загально-руської спільноти і національно-політичної та культурної самостійности. В часі української визвольної війни багато бувших передвоєнних москвофілів боролися з переконанням за незалежність України. Та все таки в післявоєнних роках старе передвоєнне галицьке москвофільство не завмерло, а подекуди помітний навіть його підєм.

Шукати джерел цього підєму виключно в сторонніх політичних чинниках є абсурдом, бо політичні чинники можуть тільки використовувати якісь вже істнуючі національні почування, а не витворювати їх штучно. За гроші можна остаточно мати цю або ту політичну орієнтацію одиниць; але ці одиниці не можуть уже приєднати до своєї ґрупи мас тими самими засобами. До мас має приступ той, хто висловить співчуття їх минулим чи сучасним болям. І ось для підсичення завмираючого москвофільства, для приспорення йому прихильників зпоміж галицько-українського громадянства намітили москвофільські діячі використати болючу сторінку галицько-української історії з часів світової війни.

Уряджуючи т. зв. талєргофські свята, москвофільський табор лає при тому, не перебираючи в словах, українців так, мовби-то національно свідомі українці були виновниками австрійсько-мадярського терору в Галичині й Буковині. Видавці „Талєргофск-ого Альманах-а", аранжери талєргофських свят та москвофільські часописи не беруть зовсім під увагу того, що галицька австро-польська адміністрація й австрійсько-мадярські військові власти в початках війни в 1914-15 рр. переслідували все галицько-українське громадянство без огляду на його політичні переконання, та мовчки поминають і те, що в талєргофській тюрмі терпіли й національно свідомі українці. Про це останнє говорить хочби низка нарисів мучеників та очевидців, що появляються час до часу в українській пресі, як от **Р. Дмоховського** („Діло", 1928, ч. 209; американська „Свобода", 1928, ч. 277; „Неділя", 1931, ч. 14), **Д. Дорожинського** („Нива", 1928, ч. 3), **А. Курдидика** („Неділя", 1930, ч. 23-24), **О. Майковського** (там-же, 1931, ч. 33-35), **В. Маковського** (там-же, 1932, ч. 11—49) та **І. Рудавського** (там-же, 1931, ч. 16).

Вже **І. Кревецький** („Нова Зоря", 1928, ч. 49) виказав, що дійсними виновниками цієї ґрадедії галицько-українського народу в 1914-15 рр. були: Росія та її галицькі прихильники. На основі інформацій тих прихильників Росії видав воєнно-цензурний відділ генералквартирмайстра при штабі головнокомандуючого російськими арміями південно-західнього фронту брошуру п. з. „Сучасна Галичина, її етноґрафічний і культурний стан у звязку з національно-громадськими настроями". В ній були подані якнайдокладніші й вичерпуючі інформації про прихильників „русской народної партії", як також і про ворожі Росії елєменти в краю; роздано ту публікацію довірочно старшинам тих російських військових відділів, що йшли на Галичину, для поінформування їх про те, де можуть сподіватися прихильного, де ворожого приняття.

Та ця брошура попала дуже швидко чи то від перших російських старшин, що попали в австрійський полон, чи тим способом, що знайдено її при вбитих, чи врешті завдяки шпіонам, в руки розвідочного відділу австро-угорської начальної команди. Її перевели негайно на німецьку мову для вжитку австрійських старшин. На основі інформацій тої російської брошури виготовив уже розвідочний відділ австро-уг. нач. ком. спеціяльну карту Галичини й Буковини з якнайдокладнішим зазначенням (підчеркненням) на ній усіх тих місцевостей, про які, як про русофільські, згадувала згадана російська брошура. На цій карті зазначені колісцями всі ті місцевости, де жили найвизначніші москвофільські діячі, які й виписані під тими місцевостями поіменно. Також під поодинокими місцевостями на карті є подані назви всіх важніших передвоєнних москвофільських часописів у Галичині й Буковині.

На основі цього розпочали австрійські військові власти нагінку на запідозрених у москвофільстві. Помагала їм у тому краєва адміністрація, доказом чого є обіжники намісника Ко-

ритовського (див. **К. Левицький:** Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914—1918, І., Львів 1928, ст. 24-5) та кореспонденція намісництва, дирекції поліції і військової команди у Львові, оповіщена в „Талергофск-ому Альманах-у“ (І., 26—30). Тут маємо також донос поляка Альойза Вожиковського на святоюрських священиків, як на москвофілів. Очевидно, краєві чинники покористувались нагодою, щоби позбутися непримиримих до поляків елементів серед галицько-українського народу й подавали австрійським військовим властям списки українських національних діячів як москвофілів. Наслідком того почалася страшна нагінка на все галицько-українське громадянство без огляду на партійну приналежність; арештували тоді й немало чільних українських політиків, як от посла д-ра Теофіля Окуневського, тодішнього радикального діяча д-ра Осипа Назарука й багато-багато інших. Тому не можуть москвофіли узурпувати виключно для себе авреолю мучеництва, бо жертвами австрійських военних судів, звірства мадярів та арештувань і знущань були тоді всі галичани. Неслушно також москвофіли закидують свідомим українцям, що вони впали жертвою їх доносів. Документальний матеріял, оповіщений у „Талергофск-ому Альманах-у“, свідчить тільки про доноси поляків на всіх українців і москвофілів без розбору, а деякі безпідставні наклепи на українців у цьому видатні опрокинули потім самі бувші талергофці-москвофіли (прим. звіт про арештування в Камінці Струмиловій, див. „Діло“, 1928, ч. 149).

Колиж і були випадки, що деякі несвідомі українці в австрійській військовій службі при жандармських станицях (постерунках) в часі арештування своїх людей не поводилися коректно, то цього не можна класти на рахунок українського національного табору. Треба признати, що з початком світової війни багато українців було заражених австрійським сервілізмом, що було наслідком довговічного чужинецького ярма. Такі українці більше почувалися австрійськими патріотами ніж українськими і в своєму засліпленні не здавали собі справи з того, що в українському національному інтересі треба зберігати своїх людей, хочаб і москвофілів, з яких всетаки через освідомлення українська нація може мати користь. Були теж випадки, що такі неосвідомлені люди робили доноси на своїх сусідів, та жертвами тих доносів падали не москвофіли, а тільки національно свідомі українці, які терпіли і в Талергофі і пізніше по відході української армії за Збруч в польських таборах інтернованих. Ця справа „своїх“ доносів є більше болюча для українців, ніж для москвофілів. Та ці болючі інциденти були наслідком довговічного браку власного державного життя.

Микола Андрусяк.

Наука історії в гімназії нового типу та історія України.

Недавно появилися проекти програм науки в державних гімназіях нового типу, видані міністерством віроісповідань і освіти. Вони призначені для всіх гімназій (також і приватних очевидячки) і тому в програмах згадано також про т. зв. „словянські меншини“ та про „литовську меншину“. Тим програмам варто приглянутись. Вони в деяких предметах науки представляються добре і навіть дуже добре, та можуть означати поступ у шкільній ділянці в Польщі. Однак усе це полишаємо на боці, а поглянемо тільки на програму навчання історії і то з українського становища, бо наука історії, побіч науки української мови та письменства (якої програма навчання досі не появилася), з огляду на її виховну вартість має для нас першорядну вагу.

Навчання історії розложено на всі чотири роки нової гімназії так, що на І. клясу призначено старинну історію і початки середновічної до 800 року, на ІІ. клясу — середновічну історію і нову до кінця XVII. століття, на ІІІ. клясу — XVIII., XIX. і з XX. століття до 1914 року, а на IV. клясу найновіші часи від 1914. (В програмі згадано вже навіть про Гітлера). Отже історія України могла би приміститися в ІІ., ІІІ. і IV. класі. Чи приміщено її там?

У програмі для ІІ. кляси подано подрібно історичний матеріял, який має бути предметом навчання в цій клясі. Отже з історії України поставлено такі питання:

1) **„Боротьби Болеслава Хороброго з Русю“.** Це питання поставлено очевидячки на те, щоби показати перевагу Польщі над Україною, забуваючи на те, що напр. Володимир Великий ходив у глибину Польщі, а Ярослав Мудрий врятував Польщу перед розбиттям і поставив на польськім престолі Казимира І. — 2) **„Червона Русь: ривалізація Польщі, Угорщини та Литви, польські культурні впливи“.** Це питання має на цілі поставити молоді перед очі т. зв. „Червону Русь“, яка була тільки історичним обєктом, а ніколи субєктом. — 3) **„Розвиток культури на Руси“** (Україну називається постійно Русю, тай взагалі слова „Україна“ не поставлено в цілій програмі ані разу!). Це питання могло би мати відповідь для нас позитивну, але, чи така інтенція була в авторів програми, не знати, бо в цілій програмі не згадано ні одним словом про византійську культуру, хоча для арабської культури знайшлося місце! — 4) **„Унія Берестейська“.** Це питання могло би бути використане для нас позитивно. 5) **„Життя на Січі“.** Тут не шкодить показати українську примітиву тай це питання потрібне для Сенкевича „Огнем і Мечем“. 6) **„Битва під Хотином“.** Це питання має показати політичну кооперацію Польщі й України. 7) **„Битва під Берестечком“.** Це питання має поставити перед очі погром збунтованих українців.

На цім „погромі“ кінчиться ціла історія України не тільки в цій (ІІ.) клясі, але взагалі, бо в ІІІ. і IV. клясі не уміщено вже ніодного питання з історії України в загальній програмі.

Як видко з дальшого, то ця програма призначена передовсім для гімназій з польською мовою навчання, до яких ходить польська і жидівська молодь. Якжеж слабе і невірне поняття про історію України буде мати ця молодь! Але важніше те, що до гімназій з польською мовою навчання ходять також і українці, бож гімназій з українською мовою навчання є надто мало, щоби вони могли обслужити нашу молодь. І щож вони навчаться зі своєї рідної історії? Вони будуть бачити тільки Польщу, яка в програмі виходить як осередок всесвітньої історії. Вони мають вдивлятись у польську історію і нею захоплюватись. Але чи можна думати, що українська молодь буде дійсно захоплюватися польською історією, якщо вона побачить, як її рідну історію знехтували?!

Замість подати подрібну програму науки історії в гімназіях з українською мовою навчання, яка потрібна особливо для учителів-поляків, що в цих гімназіях учать історію, автори програми оставили ту саму програму й для тих шкіл та додали тільки доповнення у виді коротких замітоk.

При програмі на ІІ. клясу поміщено таку замітку:

„W szkołach, do których uczęszcza młodzież mniejszości narodowych: słowiańskich i litewskiej, należy uwzględnić ważniejsze fakty z przeszłości politycznej, gospodarczej i kulturalnej tych mniejszości narodowych. Szczególnie podkreślić należy momenty, które wykazują ich zbiorowy i jednostkowy twórczy udział w państwowem życiu Polski, możność rozwijania własnej kultury w ramach państwowości polskiej, oraz zasadę tolerancji narodowej i wyznaniowej, wytyczną polityki Polski“. (Program nauki w gimnazjach, ст. 8).

І якеж значіння може мати така замітка? Вона така загальна, що довільність з боку учителя дуже влекшена. А якщо зважити, що в гімназіях з українською мовою навчання вчать вже тепер також учителі-поляки, які інколи не мають поняття про історію України, то можемо собі представити, як історія України на їх лекціях буде виглядати! З другою частиною замітки легко собі порадити. Не знайшовши того в цілій княжій добі, чого домагаються автори замітки, такий учитель полишить історію України зовсім на боці, а з козацької доби теж небагато зможе найти по лінії заміток. Над усім буде

Організація безбожників у Чехословаччині.

МОРАВСЬКА ОСТРАВА, 1. 8. ПАТ. Поліція перевела ревізію в домівках пролетарського товариства безбожників, що було експозитурою комуністичної партії. Сконфісковано багато матеріялу, що свідчив про протидержавну діяльність організації. Наслідком того вліквідовано його на терені цілої держави.

—o—

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 3. СЕРПНЯ 1933.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

НЮ ЙОРК.

Мішанина предметів, вражінь і почувань. — Переміни й можливости. — Туга за традицією. — Радієве місто. — Пята алея.

Хочете уявити собі найбільший осередок світа, найважніший порт земної кулі, найгустіше людське муравлище зложене з найріжнородніших людських рас, найвищі й наймогутніші будівлі, найбагатші скарби, найбільшу нужду; хочете мати поняття про обсяг можливостей, які в силі створити людина для своєї вигоди, приємности, розваги, на це тепер не вистане ані Париж, ані Льондон, ані ніяка інша столиця в старій Европі. Кожну з них переростає розмірно молоде місто в Америці, що навіть не є столицею державної влади.

Це Ню Йорк. Це той молох, що сотні міліонів людей перепускає річно без зайвого гамору крізь свої прямі вулиці, що десятки тисяч сірих робітників займає в кожному зі своїх залізобетонних велитнів; що своєю безнастанною, вічно мінливою рухливістю морочить голову, томить, а все таки цікавить, приманює і притягає. Подорожній, не знати якої барви лиця: білої, жовтої, чорної, чи мішаної; европеєць, азіят, африканець, чи навіть сам американець не зазнає при візді до ніякого міста у світі навіть приблизно такого вражіння, як на вид Ню Йорку.

Миле вражіння?— Важко збагнути яке воно. Тут поруч тебе статуя Свободи, з голови якої крізь її очі простирається простір, як воля. Але зараз побіч неї лиховісна, червона палатка з банями, як церква. Це вязниця. Побіч плаваючих морських велитнів з тисячами людей з іншої півкулі, пересуваються справно малі, нужденні, рибацькі барки, численні панські яхти й білі прогулькові кораблі. Величні будівлі пребогатих святинь веселости й мамони — театрів і банків — і „давн тавн“ (долішнє місто) з брудом, відпадками, сміттям і китайською дільницею. Прегарні лімузини, кермовані бездушними лінюхами з невідступною грубою цигарою у зубах і ручний візок убогого „рексаря“ (шматяря), що вибирає відпадки зі смітникового ящика, а італієць, продавець риби, витарахкує „дзвінком“ ніби альпейська корова та викрикає „фішмен“. На одному вуглі роздоріжжя Салвейшен Армі (Salvation Army — армія спасення) відіграла й відспівала псальму; її провідник голосить Христове евангелію, — на другому більшовицький Soupboxspeacer (промовець на скрині з мила — так називають вуличних агітаторів) проповідує науку Маркса, чи індіянин захвалює свої ліки; а все під ослоною звіздистого американського прапору.

На вид цього всього опановує людину мішане почуття: захоплення й байдужности; подиву й легковаження; сили й немочі; гордощів і ніяковости; свободи й залежности; бадьорости й пригноблення; величі й дрібноти. Це неясне почування не покидає глядача до тієї пори, доки він з тим усім не освоїться, не звикне, доки нарешті все це не перестане його зворушувати. Ба, мало цього; ненаситна людина починає нарешті ще й мудрувати: чому то нема вищих будівель; чому та вулиця, з якої людина немов з глибокої ковини видить тільки шматочок небесної синяви, не довша; чому ті ріки, які немов сталевими раменами стискають камінний масив вузького Мангетену, не глибші.

Згодом спамятується. Людина, що тут живе, мусіла протиставити свої будинки на багато десяток поверхів високому небові, широким рікам і велитенському просторові землі та океанові, що глибоко врізується в суходіл. Незабаром скріпляється в новику думка, що прецінь розголошена слава про нюйорську skyline (лінія овиду), лінія домів, збитих віддалю водно — вповні заслужена, що прецінь за останні роки виробився окремий гарний стиль хмародерів, який уже не признає ніяких непотрібних европейських наслідувань, а знає тільки красу, вигоду й практичність. А ще, коли наслухатися оповідань мешканців про всякі переміни в роді тих, що: тут, де їде ця надземна залізниця чи де простягається площа стояли минулого року високі доми; де, цей хмародер, стояла двацятьповерхова каменица, — тоді людину збирає щось ніби жах. А потвердження таких новин бачить на кожному кроці: в одному місці спеціялісти (між якими є богато українців) розбирають високий дім справно, зручно, без гамору й пилу, всипаючи окремим великим приладом ще нову цеглу на вантажне авто; в іншому чорніє діра між будівлями, як по вирваному зубові і цю діру затикають інші спеціялісти залізним кістяком будучого велитня. Тоді здається глядачеві, що змести тут усе й зрівняти з землею, чи покрити все новими хмародерами не представляє ніяких труднощів; вистане здається — рішитися.

От напр. залізнична спілка „Ню Йорк Сентрал Рейлровд“ скуповує 75 міських скверів (квадратів) понад рікою Годсон за суму понад

Ч. 202 (13.441). Львів, пятниця 4. серпня 19[illegible]. Pocztową opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

НЕЩАСТЯ НІХТО ПЕРЕДБАЧИТИ НЕ МОЖЕ, але кожна розумна людина старається йому запобігти і тому обезпечає збіжжа й пашу від огню
В ТОВАРИСТВІ ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ
„ДНІСТЕР"
у Львові, вул. Руська ч. 20.

Дві течії у міжнародній політиці.

Ревізіонізм і протисовітський фронт чи втримання status quo при підтримці Совітів?

Львів, 2. серпня 1933.

Пригадуючи вчорашні наші уваги про теперішній міжнародній хаос, підкреслюємо два цікаві моменти з калейдоскопу закордонних подій останніх кількох місяців. І так з одного боку маємо пакт 4-ох з безперечною антисовітською тенденцією (на цю тему ми писали своєчасно досить широко), з другогож боку зріст впливів СРСР у кількох европейських державах. Це явище безумовно не випадкове, обидва факти стоять у взаємному звязку, обидва теж мають свої глибокі причини.

Гасло світової комуністичної революції нині затихло. Наче принишкла взагалі ціла агресивна робота III. Інтернаціоналу. Трохи сталося це через погром комунізму в Німеччині, але ще більше — з тактичних мотивів совітської закордонної політики. А проте комуністична революція в усіх капіталістичних державах світа є дальше conditio sine qua non трівкого панування комунізму в т. зв. Союзі Радянських Республик — і про це не забувають ті вожди російського комунізму, які залишились при державній владі. Тямлять про це теж ті західно-европейські політики, які глядять на неминучий розвиток подій трохи дальше ніж із перспективи найближчих 24-ох годин. Однак не лише острах перед комуністичною небезпекою каже Заходові насторожуватися проти Совітів. Ще дужче грає тут пересвідчення, що як довго поза сферою нормальних міжнародніх економічних і культурних відносин остає цілий Схід Европи, так довго не може бути мови про їх нормалізацію і стабілізацію. А що більшов. Схід до творчої кооперації зі Заходом не годиться, то — льогічно — упадок більшовизму на Сході лежить у кровному інтересі Заходу. Така є примітивна льогіка всіх заходів, що змагають до творення протисовітського фронту европейських держав, і та льогіка лежить м. і. у підставі пакту 4-ох европейських великодержав. Тому цілком слушно ціла совітська і вся комунізуюча преса у цілому світі привітала вже сам проект пакту 4-ох вульгарною лайкою, як плід і знаряддя протисовітської думки. Та думка каже, що неминучий і конечний є зудар поміж світом капіталістичної цивілізації і більшовицької (якщо взагалі про якунебудь цивілізацію російсько-жидівського комунізму може бути мова) і що швидше чи пізніше мусить прийти ясний поділ — хто зараховує себе до світа темного, та хто до останнього.

Однак створення єдиного протибільшовицького фронту є практично неможливе без попереднього заспокоєння в якийнебудь спосіб бодай мінімальних вимог переможених держав, — конкретно Німеччини. Відсіля і право громадянства гасла ревізії мирових договорів, яке теж лягло в основу пакту 4-ох.

Однак отверте ствердження англо-італійською дипльоматією звязку поміж ідеєю антисовітського бльоку з ідеєю ревізіонізму викликало реакцію зі сторони тих держав, які досі самі ставились до Совітів найбільш обережно та неохоче. Добачуючи в ревізіонізмі небезпеку для своєї державної екзистенції, вони побоюють його засадничо. Тим самим вони внеможливлюють антисовітський фронт. Їхній інтерес сходиться з інтересом Совітів. Задля збереження ненарушности свого стану посідання, вони засадничо найрішучіше відмовляють якомунебудь ареопагові права встрявати в істнуючі европейські територіяльні відносини, не признаючи взагалі факту істнування якогонебудь територіяльного спору. З тих самих причин вони засадничо протестують проти всяких відхилень від постанов версайського договору, не лише територіяльного характеру, але нпр. у справі зброєння, „анщлюсу", кольоній і т. п. Таким робом проти пакту 4-ох виступила найгостріше не лише совітська преса, але й польська і таким робом Польща разом з державами Малої Антанти раптом опинилася — перед політично-військовим союзом з Совітами.

Сьогодні, після кількох демонстративних актів практичної польсько-совітської приязни, читаємо від часу до часу публіцистичні викрутаси, які мають ту приязнь теоретично пояснити. Такою характеристичною статтею є ось тільки що оголошені на передовому місці „Слова Польского" широкі виводи п. Барановського п. н. „Чому можемо пактувати з Совітами?" Ті виводи є капітальним зразком, як санаційні публіцисти свідомо чи несвідомо перейнялись політичною ментальністю польської ендеції. На сході Польщі лежить Росія, Росією є теж СРСР, з Росією треба Польщі розмежувати стан посідання, у внутрішні справи Росії Польща не хотіла і не хоче встрявати, з Росією Польща може і повинна втримувати найприязніші звязки, якщо тільки „нова" Росія перестає реалізувати імперіялістичні заповіти Росії старої... Нинішній більшовицький світ на сході є для п. Барановського лише „розмірно поміркованим та второпним урядом", якого варта і треба переконати, що Польща ніколи не мала ніяких „совіторуїнницьких інклінацій"... Для Польщі, яка останніми актами офіціяльної закордонної політики перейняла на державний кошт східнополітичну концепцію пп. Романа Дмовського і С. Козіцького, Совіти не істнують як вічна небезпека християнської цивілізації, неправдою є теж теза, що з царством російських більшовиків не можна втримувати нормальних економічних і політичних — а навіть культурних — зносин. Відсіля теж походять спорадичні спроби втягати більшовиків до ріжних міжнародніх імпрез, як „великодержавного партнера". Під впливом і натиском цієї антиревізіоністичної і фільосовітської течії запрошують більшовиків і на роззбройну конференцію до Женеви і на економічну конференцію до Льондону, йде віднова торговельних умов, принимають промислові замовлення, роблять візити та влаштовують для ревізитаторів ультра-буржуазні бенкети. В добі повороту найстрашнішої хвилі воюючого комунізму у внутрішньому режімі СРСР, відбувається в частині Европи адорація Совітів, як російської держави з „поміркованим і второпним" урядом!!

На наших очах ведеться в Европі та цілому світі боротьба двох дужих політичних течій. Кудиж вона змагає? Про це кілька слів — завтра.

Галицьке москвофільство і Талєргоф.

II. Початкова незорієнтованність української преси в серпні 1914 р. — Заходи українського національного проводу в справі арештувань і знущань у краю. — Москвофіли за російської окупації і визвольної війни. — Занедбання талєргофської справи українцями після війни та використовування її москвофілами.

Тут не можна поминути й того, що наша преса в першій половині серпня 1914 р. не освідомила народу в тому напрямі, аби він ставився до тодішніх подій критично і був якнайдальше від доносів на своїх земляків. Навпаки, аж прикро вражає читати в ній у перших днях війни про арештування і конвої „зрадників" в околицях, де може навіть не було москвофілів; приймаючи вістки про це з офіціяльних кругів чи польської преси, редактори українських часописів у серпні 1914 р. не завдавали собі труду провірити, скільки правди в цій „зраді". Щойно з кінцем серпня „Нове Слово" (ч. 586) жалувалося на польську пресу, що вона „день за днем стала зі злоточною злорадністю нотувати арештування непевних під оглядом австрійських симпатій і навіть посуджених в державну зраду одиниць зпоміж інтеліґенції і хлопів"; одначе цю замітку „Н. С." можна віднести в деякій мірі також до його власних попередніх новинок про арештування. „Діло" вже раніше, у звязку з обговорюванням справи арештувань на засіданні Головної Української Ради у Львові дня 18. серпня ,помістило (20. VIII.) передову статтю в цій справі, частинно сконфісковану; з неї довідуємося про „щораз численніші вістки польської преси про те, що між арештованими находяться люди, приналежні до українського національного табору". Щойно від того часу занявся справою арештувань наш політичний провід і почав робити всякі можливі заходи, аби безпідставно людей не вязнили. Про ці заходи української парляментарної репрезентації оповідає д-р *Кость Левицький* (Історія визвольних змагань гал. українців з часу світової війни 1914—1918, ч. I.—III., Львів, 1928—30); завдяки тим заходам звільнено потім арештованих і вязнених у Талєргофі з винятком 30-ьох чільних москвофільських діячів, яких випустили на волю щойно після упадку царської Росії.

Коли візьмемо під увагу тодішню наївну віру і надмірну льояльність галицьких українців супроти Австрії, то таке становище преси в першій половині серпня 1914 р. не є чимсь дивним. Одначе треба признати, що отверезіння провідних українських кругів і преси в поглядах щодо „зрадництва" прийшло досить скоро і від 18. серпня 1914 р. Українська Парляментарна Репрезентація не випускає зі своїх рук справи арештованих; вимагає від уряду слідства в справі невинно повбиваних та помасакрованих австрійським військом українських громадян, виєднує звільнення арештованих у Талєргофі, а навіть, коли запав засуд смерти на провідних москвофільських діячів Д. Маркова, В. Куриловича, К. Черлючакевича і тов., зверталася до австрійського президента міністрів і міністра закордонних справ з представленням, щоби виєднали для них у цісаря дарування життя.

Далеко не так поводилися супроти українців москвофільські керманичі, що залишилися в краю, підчас російської окупації, про що вони нині гейби забули. Доносам і наклепам на „мазепинців" у їх пресі не було кінця, так, що навіть російський офіціяльний орґан „Львовское Военное Слово", хоч очевидно, ворожо ставився до українців, не міг уже стерпіти цих наклепів. У передовиці з 1. квітня 1915. р. редакція „Л. В. С." заявляла під адресою москвофілів, що „не будет поддерживать ту небольшую крикливую кучку „рутенской олигархии", в опьяненном властю воображении, которой создалось, повидимому, убеждение, что Русская Армия заняла Галицию для того, чтобы дать им возможность свести старые счеты с политическими противниками".

Та не тільки на українців доносили провідники галицьких москвофілів; вони, схлібяючи російським орґанам влади, обвинувачували один одного в австрофільстві. Дудикевич причинився до увязнення Лісковацького (якого випустили 19. XII. 1914), проти Дудикевича виступило потім „Львовское Военное Слово". Гірка, незавидна була доля галицьких утікачів-москвофілів у часі відвороту російської армії; російські часописи й солдати лихословили їх нерідко епітетами „зрадників". Деякі з тих, москвофілів, що перебули мандрівку через Україну до Ростова над

Довом стали згодом національно свідомими українцями й тому було би побажаним, аби вони своїми споминами кинули й від себе промінь світла на тодішні часи й події та освідомили своїх бувших однодумців.

В часі визвольної війни ті селяни, що перед війною були під впливом москвофільства. не відтягалися від обовязку боротися за волю України; хто був напр. у 4-ій золочівській бриґаді У. Г. А., в якій були стрільці з Брідщини, той може це ствердити. Пригадую собі час, коли в грудні 1919 р. багато наших стрільців. зневірених у перемогу, вертало до Галичини. Тоді прийшов до мене порадитися. що робити, син бувшого талєргофця; він послухав мене. що треба видержати до кінця і залишився, щоби вмерти за Україну. Таксамо видержало гідно й чесно до кінця немало москвофільських інтелігентів. До виїмків серед них належав такий тип, що як „русский“ відмовився служити в українському війську; одначе це не перешкоджало йому мати посаду в українській інституції; той самий за австрійських часів від початку до кінця війни побренькував по рабськи шабелькою тоді, коли його родичі невинно терпіли в Талєргофі.

Після визвольної війни прийшли нові мученики й нові непомірні жертви і галицько-українське громадянство, заняте найновішими болями, не занялося справою мучеників Талєргофу. А втім ніхто не думав, щоб колишні москвофіли, пізнавши, як ставляться до них москалі, вели далі серед нашого громадянства руїнницьку роботу та для її освячення вживали Талєргофу. Тим більше, що один з талєргофських мучеників, передвоєнний співробітник „Науки“, селянський поет Іван Федорів Федоричка, видав свої віршовані спомини п. з. „Талєргоф або руско-українська Голгофта... Опис мук і страждання галицько-українського народу під германським ярмом в часі всесвітньої війни на заслання в Талєргофі 1914—1917 р.“ (Коломия, 1923 р.) для збереження серед народу традиції талєргофського мучеництва і з виразним зазначенням, що „страждання і мученичу смерть на Талєргофській арені поніс наш нарід нарівні і без огляду на національні думки“. Цей поетичний опис селянина-мученика талєргофського пекла, навіяний любовю до свого народу, зовсім не згоджується з тими наклепами на українців, які містить „Талєргофскій Альманахъ“ (Вип. I.—IV., Львів, 1924—32), зредаґований людьми, що далі бажають підсичувати москвофільство серед галицько-українського народу.

На превеликий жаль, український національний табор не повів серед усіх бувших талєргофців-селян освідомлюючої акції. Знаю, що досі тільки на Знесінні під Львовом уладила читальня „Просвіти“ талєргофське свято для освідомлення місцевого населення, що в Талєргофі терпіли від австрійського ката українці. Талєргофські свята у краю відбуваються під трибарвним рос. прапором, як свята чисто москвофільські, а українські священики в парохіях, де відбуваються такі свята, замість взяти в них участь та освідомити селян, що в Талєргофі їх мучили австрійці, а не українці, нерідко відмовляються від заупокійного богослуження за талєргофців і цим дають змогу москофільським аґітаторам опановувати душі наш селян. Навіть сам перемиський владика Коциовський обіжником з 9. вересня 1929 р. заборонив був духовенству його епархії брати участь талєргофських заупокійних богослуженнях („Зоря і Воля“, 1933, ч. 28). Очевидно, цим хотів владика протиділати москвофільській, а ще більше православній акції, та здається, що таким способом можна ту акцію тільки зміцнити. Ніколи ми не зліквідуємо москвофільства в Галичині, коли будемо оминати москвофілів, а не будемо старатись їх освідомити. Щодо тактики, якуповинен приняти український національний тєор у відношенні до москвофілів, то згоджуюс вповні з думками пок. історика *С. Томашівского* („Нова Зоря“, 1929, ч. 8.). На його думку москвофільство буде зліквідоване, якщо „новчасний українець, розуміючи справу, не стане називати сучасних епіґонів національної *старосвіччини* зрадниками-ренеґатами, тільки подбає про їх переконання і приєднання для свого ідеалу. Коли ми цього досі не зробили, то цьому можуть бути дві причини: 1) або ми, не розуміючи гаразд справи, занедбали сповнити своє завдання й асимілювати наші власні національні пережитки; 2) або наша національна ідея нездібна до такої асиміляції навіть своїх власних елєментів. — Доволі висловити ці дві альтернативи, щоби відкинути останню і всю вину приписати виключно нашим власним занедбанням. Так є, ми самі винні, що не вміли чи не хотіли приєднати останків нашого історичного світогляду, що його навпаки відштовхували від себе доти, поки в останніх часах не заопікувався ними *хтось інший* — проти нас“.

Микола Андрусяк.

Австрія доіагається інтервенції великодержав проти Німеччини.

ЛЬОНДОН, 2. 8. [АТ. Між Льондоном, Парижем і Римом іде виміна думок щодо інтервенції держав в обороні Австрії. Австрійський уряд звернувся до уряду Великої Британії, Франції й Італії, предкладаючи богатий матеріял на доказ, що Німеччина загрожує інтеґральність Австрії за безпеку теперішнього австрійського уряду. Останні випадки, як кружляння німецьких аеропланів над Австрією й розкидання протиавстрійських летючок викликали в австрійському уряді сильне занепокоєння щодо дальших плянів Гітлера. Британське міністерство закордонних справ уважає інтервенцію доцільною тільки тоді, якщо це буде збірна інтервенція В. Британії, Франції й Італії, держана в рямцях, передбачених пактом чотирьох держав. Рішення в тій справі залежить від Мусолінія, бо Париж і Льондон уже схильні до такого акту.

Орґанізуймо навчання дома!

Нова фаза у боротьбі за українське шкільництво.

Нарід, що хоче жити й розвиватися, мусить доконче мати школу і виховання у своїх руках. Інакше його майбутність дуже непевна. Скорше чи пізніше може він стати погноєм своїх сусідів.

Українські школи в Польщі попереміновані на польські чи утраквістичні (що на одно виходить), багато українських учителів позвільнюваних зі служби або попереношуваних у чужі области, а нових українських кандидатів на вчителів не приймають до служби.

Масовими плебісцитами за українською мовою навчання у школах український нарід доказав наглядно, що ніколи не зречеться права на українське шкільництво. Очевидно, цю боротьбу треба вперто й послідовно перевести через усі інстанції. Проти кожного відмовного рішення Шкільної Кураторії треба доконче вносити своєчасно (до 14 днів від вивішення дотичного рішення у громадськім уряді) рекурс до Міністерства Освіти. А якщо й це не помогло би, то вносити скаргу до Найвищого Адміністраційного Трибуналу.

Одначе на цьому не кінець. Попри конечну письменну деклараційну акцію і попри всякого роду протести мусимо одночасно розвинути творчу працю бодай у формі навчання дома, на яке дозволяє новий шкільний закон з 1. березня 1932 р.

Законні приписи про виконування шкільного обовязку.

В Польщі істнує шкільний примус для дітей у шкільному віці (від 7—14 літ). Його можна виконувати в державній школі, приватній школі або дома. Стаття 9. закону з 11. березня 1932 р. про устрій шкільництва (Д. З. Р. П. з 7. травня 1932 р. ч. 38. поз. 389) звучить у цій справі дослівно так:

„Шкільний обовязок виконується через побирання навчання: а) в публичній народній школі, б) в іншій школі, в) дома. Міністр Віроісповідань та Освіти означує умовини, на яких науку в іншій школі або дома можна визнати за сповнення шкільного обовязку, а також установляє загрози до тих, що в цілости відтягаються від цього обовязку“.

На підставі того закону мають батьки і їхні правні заступники (опікуни) право влаштовувати для своїх дітей навчання дома. Головна Управа „Рідної Школи“ обіжником з 31. травня 1933 р. ч. 4066/33 дала поучення, як улаштовувати домашнє навчання згідно з духом цього закону.

Передовсім про таке домашнє навчання треба необхідно подбати там, де в громаді нема ні-

НЕ ЗАБУДЬТЕ ПРИГАДАТИ СЕБЕ КУПУЮЧІЙ ПУБЛИЦІ.

Найдешевша і найуспішніша рекляма в нашім щоденнику.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 4. СЕРПНЯ 1933.

ЛЕВ ЯСІНЧУК. 2)

НЮ ЙОРК.

Пята алея. — Амторґ і капітал. — Найбільший будинок світу і вежа Айфля.

Fifth avenue. Пята евню (алея), найпанськіша нюйорська вулиця. Тут нюйорська мода. Тут виставність. Тому навіть у малому містечку найдеться наслідувана назва — „Фифт евню“; тому на ріжних елєґантних виробах, як листовому папері, панчохах, краватці — найдеться також оцінка якости, означена написом „Фифт евню“. На цій вулиці навіть трамвай не їде, хіба цілі филі ріжнородних авт в оба боки та жовті й зелені поверхові „баси“ (автобуси), осклені, закриті й відкриті. На 1932 рік навіть освітлення на вулиці змінили: з „білого“ на жовте. Цеж бо bicentinium (двісталіття) Джорджа Вашинґтона, творця Злучених Держав.

По хідниках багато елєґантних, розсміяних жінок, подібних до себе, якби мали лице стандаризованої гарної кукли без виразу. Всі тоненькі, годовані „ґрейнфрутом“ та „айскрімом“ (мороженим). Треба привикати, щоби відріжнити одно лице від другого; як у японок. Вони кермують автом, самі приїздять до барів, заповнюють ресторани й „автомати“, закурюють салі цигаретним димом, виказують прилюдно якимсь червонилом тонкі і грубі, рівненькі і скривлені уста. усточка й устиска. Вони становлять головну частину усіх крамниць — чи це крамниця з цукорками, цяцьками, черевиками, мужеськими скарпитками чи іншими комбінаціями.

Поміж 28-ою і 29-ою вулицею при тійже пятій евню „Amtorg“ — радянська торговельна станиця. У великих вітринах виставлені книжки теперішньої російської модерної поезії. Цемент, Вилив заліза, Пятирічка і т. п. Великих розмірів англійські журнали показують радянське фабричне й машинове життя: тут завод, там копальня, а осьде цілий довгий ряд тракторів, — що орють землю, а може стоять попсовані. Це все завдатки будучого. Напроти по другому боці тоїж евню радянське подорожне бюро з мапою Росії, а на цій мапі позазначувані її екзотичні місця на Туркестані й Сибірі та малюнки московського Кремлю.

Дещо вище від Амторґу виявляє свою продукцію противник і суперник — капітал. Величаві крамниці, банки, парки, бібліотека, памятники і церкви (прегарна марморна катедра св. Патерика).

Поміж 34-ою і 35-ою вулицею на цілому „блаку“ (квадраті) вилискується від металевої окови на наріжниках і віконних рамах височенна будівля. Вікон на ній так багато, що ціла будівля немов у металевій сітці. Це Імпайрстейт-білдинґ, чудо Америки, наразі найвищий будинок світу, на 102 поверхи. Здалека виглядає, немов великанська тубка пасти до зубів, звернена шийкою до гори. О, багато пасти влізлось би в таку тубку, що займає місця 63 моргів, а йде в гору на 387 метрів і перевищає вежу Айфля в Парижі на 82 і пів метра. Очевидно, що й матеріялу на такий будинок треба було чимало; самою сталлю, зужитою до будови, можна би навантажити поїзд на 18 кільометрів довгий. Тому й будинок настільки сильний, що до його вершка може причалювати літак. Цей будинок видержить того роду стрясення, яке можуть спричинити три льокомотиви нараз.

Можна собі уявити, скільки і якого роду та розмірів машини мусять працювати у підземеллі, щоби дати світло для цілої будівлі, вправити в рух вентилятори, гонити воду на найдальші поверхи, чи холодити воздух у літі, або огрівати в зимі. Там-же працюють люди на найвищих поверхах. Це не Айфель із залізних штаб, який тільки стоїть, щоби стояти.

Кажуть, що французи все ще сперечаються, чи вежа Айфля гарна, чи ні. Вона має своїх прихильників і таких, що її ненавидять. Оповідають, що один француз щодня заходив до ресторану, який є на тій вежі. Господар був цікавий, якій обставині має завдячити цього постійного гостя. Раз поважився про це поспитати його.

— Бо це одиноке місце в Парижі, відповідає постійний гість, відки... не видно проклятої вежі Айфля.

Про Імпайрстейт-білдинґ ніхто з нюйорчан напевно так не висловиться.

Долина цього будинку призначена на крамниці, з яких більшість стоїть невинаймлена. Кріза. Велика маса „елевейторів“ (вінд) возить безнастанно цікавих. Добре, що приходять: доляра вступ. а не дає міліон долярів місячно. Як-

Галицька болячка.

V.

Москвофільська тактика. — Політичні розбіжности москвофільської верхівки. — Чим є талергофські імпрези для москвофільської верхівки? — Заклик до громадянства.

Не треба відвертати уваги від того, що роблять москвофільські аґітатори для дальшого впливу на нашого селянина. Вони в часописі для селян („Земля і Воля“) вживають української мови, правда, подекуди занечищеної москалізмами, приняли український правопис з деяким відхилом, а також зрезиґнували з одного „с“ при своїй назві „русскій“, що колись так дуже обстоювали. Супроти того малосвідомі наші селяни можуть легко впасти жертвою москвофільського обману, напр. думаючи, що йде про удержання своєї рідної школи, коли „Земля і Воля“ звертається за жертвами на удержання російських шкіл на Волині, Поліссі, Підляші й Білоруси під кличем „Рускої Школи“ („З. і В.“ ч. 32).

Поведена тепер національно свідомим громадянством акція для приєднання останків галицького москвофільства до українського національного табору може рахувати на успіхи з огляду на політичну дезорієнтацію, яка панує серед сучасної москвофільської верхівки. Частина москвофілів, а саме ґрупа комісаря М. Бачинського офіціяльно заявляє, що вона веде до того, аби витворити в Галичині „porządny ludek ruski“, окремий не тільки від української нації, але й від російської, залежний від польської ласки. Зновуж деякі москвофільські керманичі на Лемківщині, не без підшептів з польського боку, хочуть відірвати лемків від решти галицької вітки українського народу через введення лемківського говору до місцевих шкіл. Обі ці москвофільські ґрупи прямують до польонізації безцеремонно. Характер справжнього москвофільства з орієнтацією на Росію стараються зберегти москвофіли, згуртовані біля „Русск-ого Голосу“ й „Землі і Волі“. Одначе і в їх орієнтації нема послідовности. В „Русск-ому Голосі“, де співробітничають здебільша російські еміґранти, є все помітний антибільшовицький курс. Та цього курсу не придержуються вже редактори „Землі і Волі“. Дня 9. липня (ч. 26) вони ще ненавидять більшовизм, а 27. серпня (ч. 33) вже стверджують, що на Радянщині „через примусовий труд в колхозах і совхозах іде руске селянство до свого будучого ідеалу, яким є свобідний труд селянина на його власній землі“ та що селянство на Радянщині „несе цілому світові нові ідеали і нові форми людського співжиття.“ Можливе, що москвофільські керманичі хотять тими фразами здобути для себе нових протекторів. Для нас ця їх орієнтація не шкідлива, а навіть хосенна, бо ставить усім ясно перед очі обличча москвофільських політичних спекулянтів.

Це голошення москвофілів про селянський поступ „до свого будучого ідеалу“ в країні, де вигибають міліони селян, своєю неправдою просвітить ще очі неодному з їх прихильників поміж галицьким селянством. Супроти того не повинен бути байдужий український національний табор; виказуючи збаламученим москвофільством одиницям оцю наглядну брехню москвофілів, можна вилічити їх з дотеперішнього заблудження.

Не маючи одностайної думки щодо ідеалів, які треба вказати своїм прихильникам, москвофільська верхівка рятує свою ситуацію єдиним, що вона могла використати для своїх цілей внаслідок до деякої міри байдужности галицько-українського національного табору, а саме Талєргофом. Пишу про нашу байдужість у талергофській справі тільки „до деякої міри“, бо годі вимагати від суспільности, яка протягом 19 літ понесла багато ран та поносить їх далі і мала цілі десятки „Талєргофів“, щоби вона могла про все в однаковій мірі памятати; зовсім зрозуміло, що давніші рани забуваються, коли є нові. Жертви гал.-українського громадянства в часі визвольної війни й після неї заглушили память про замучених наших людей на початку світової війни в краю та в таборах арештованих і виселених: Талєргофі, Терезієнштадті, Ґмінді й інших. Що іншого збанкротовані москвофільські політики, які поза Талєргофом не мають ніяких більше жертв ні ідеалів. А браку ясних національних ідеалів не заступлять їм і уряджувані святочні імпрези, які тільки хвилево можуть ще тримати за ними душі їх зрештою нечисленних уже прихильників. Конаючого галицького москвофільства не врятує і талєргофський зїзд, визначений на 31. жовтня ц. р., до якого провідники того руху привязують такі великі надії.

Звертаючи увагу українському громадянству на його галицьку болячку та піддаючи йому власні думки, що робити для приєднання заблудших братів, не думаю, щоб я вичерпав усе в цих похапцем написаних рядках. Буду вдоволений та вдячний тим, що їх доповнять. Моїм бажанням є, щоби ці рядки дійшли до всіх тих, що працюють для добра української нації, без огляду на партійні переконання, і тому в національному інтересі було би, щоби вся преса українського національного табору та наші політичні партії занялися раз нарешті поважно справою зліквідування на галицько-укр. орґанізмі москвофільської болячки. Для цієї мети не повинно бути розбіжностей між поодинокими партійними ґрупами та освітними робітниками.

Після слів преси нехай прийдуть діла! Нехай українські священики урядять по тих парохіях, де були жертви Талєргофу й інших таборів, поминки в память мучеників австро-мадярських знущань над українським народом. Ці поминки не конче то слід називати за москвофілами талєргофськими святами; адже — як подає д-р Іван Німчук („Стара Україна“, 1925, XI—XII, 193) у Талєргофі померло загалом около 2.000 душ, яке то число померших перевищає дуже значно табор у Ґмінді, де перебували також згодом і талєргофські вязні; в Ґмінді померло понад 10.000 наших людей! А скільки по інших австро-мадярських вязницях та таборах виселенців? — це все повинні подати ті, що там терпіли.

Поза цими спершу скромними поминками, а згодом уладженими на більшу скалю українськими національними святами по читальнях, народніх домах і т. п. треба подбати, щоби до кожної місцевости в Галичині, де є ще москвофільські могікани, зайшов просвітній робітник з рефератом про москвофільство; при цьому не треба обмежуватися тільки на читальні „Просвіти“; реферат про Качковського може найти вдячних слухачів і в читальні „Т-ва ім. М. Качковського“! Першими невдачами не треба зражуватися; до тих, що, не зважаючи на перші невдачі, дійдуть до наміченої ціли, належить будучність.

Д-р Микола [illegible]

Хто хоче навчитися доброї української літературної мови, хто хоче пізнати історію своєї мови, хто хоче довідатися, як де говорить український нарід, ТОЙ МУСИТЬ ПЕРЕДПЛАТИТИ

Науково-популярний місячник „РІДНА МОВА“

присвячений всебічному вивченню УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.
Головний Редактор і Видавець проф. д-р ІВАН ОГІЄНКО
ПЕРЕДПЛАТА: 6 зол. річно, 3 зол. піврічно, 1.50 чвертьрічно. За границею 1 амер. доляр. Конто чекове П. К. О. число 27110. — Адреса Редакції й Адміністрації:

Warszawa, Stalowa 25. m. 10.

Нові передплатники одержують журнал від 1. числа.

На допомогу жертвам повені.

КОМУНІКАТ Ч. 5.

1) У справі посилок грошевих датків: Просимо звертати їх на адреси: а) *Центробанк, Львів*, 3. Мая 15. та б) *„Українська Щадниця“ Перемишль*.

Просимо наше Громадянство з околиць Перемишля складати грошеві датки в „Українській Щадниці“ в Перемишлі, щоби через особисте вручення грошей оминути їх пересилку.

2) *У справі збірок одежі:* Згідно зі закликом Головного Виділу „Союзу Українок“ просимо наші жіночі орґанізації по повітах ґанятися збіркою одежі, яка є дуже потрібною, бо приходить холодна осінь, а далі зима, а населення і дітвора богатьох околиць не має в що вдягнутися. Просимо у повітових осередках уладити відразу направу зібраної одежі та подати до відома Ділового Комітету Допомоги Жертвам Повені у Львові, скільки зібрано а) діточої, б) мужеської, в) жіночої одежі. Одіж просимо переховувати у себе і пресилати щойно після диспозиції Ділового Комітету.

ЗА ДІЛОВИЙ КОМ. ДОП. ЖЕРТВАМ ПОВЕНІ:

о. В. Лициняк голова. — *Інж. д-р Е. Храпливий*, секретар.

З Народньої Орґанізації Українців м. Львова.

КОМУНІКАТИ.

І. У справі школи ім. М. Шашкевича.

Згідно з достовірними інформаціями, одержаними з крута батьків у школі ім. М. Шашкевича забрано 3 учительські сили, а на їх місце прийнято 1 силу за контрактом, а дві на безплатну практику, так, що школа Шашкевича втратила фактично 3 українські учительські сили. Крім того мимо численних зголошень не утворено інших відділів I, II, V. і VI. кл. тому, що Управа школи не нотувала зголошень, а тим самим не могла виказатися перед Кураторією потрібним для утворення інших відділів числом зголошень. Вкінці — школа та чим раз більше тратить характер української школи, а з огляду на тенденцію шкільної влади є мало правдоподібним, щоби ці відносини змінилися на краще. Абсолютна мовчанка Управи й учителів школи Шашкевича, спричинена мабуть їх станом, не дозволює Народній Орґанізації подати стан цієї школи в достаточному і більше яркому насвітленні.

У цих справах інтервеніював дня 29. серпня ц. р. від Н. О. посол Великанович у Львівській Кураторії. На жаль без вдоволяючого висліду, але Нар. Орґанізація рішила видвигнути ще раз цю справу перед вищою шкільною владою.

Українське громадянство Львова є цими явищами сильно схвильоване і дрожить за долю одинокої української вселюдної школи у Львові.

ІІ. У справі заяви інж. Л. Савойки у часописі „Новий Час“.

Осередня Старшина Народньої Орґанізації м. Львова розглянула на свому засіданні дня 5. вересня 1933 р. справу заяви п. інж. Л. Савойки у часописі „Новий Час“ ч. 160 з дня 22. липня 1933. і приняла одноголосно таку постанову:

Осередня Старшина Народньої Орґанізації Українців м. Львова стверджує, що п. інж. Любомир Савойка не був управнений як господарський референт Народньої Орґанізації Укр. м. Львова до публікування якоїзебудь, а зокрема згаданої вище політичного характеру енунціяції і проголошенням цієї заяви надужив свого становища господарського референта Народньої Орґанізації Українців м. Львова.

Справу цю Осередня Старшина Нар. Орґ. полагодила внутрі орґанізації.

Народня Орґанізація Українців м. Львова.

—o—

Нова революція на Кубі.

НЮ ЙОРК, 7. 9. ПАТ. З Куби приходять відомости, що новий революційний уряд перестає панувати над ситуацією. По містах зростає ворожий настрій супроти влади. Зревольтована юрба заняла дві рафінерії цукру, власність американських громадян. Ґрупа озброєних студентів добулася до резиденції полк. Мендіята, б. бурмістра Гавани, глядаючи прихильників давнього режіму. В мешканнях багатьох кубанських достойників переведено ревізії. Юрба робітників хотіла увязнити директора одного з американських підприємств, одначе він утік на корабель, що стояв у пристані Гавани. В Санта Кляра директор одного американського товариства втік перед розяреною товпою на торговельний анґлійський корабель. Революційна рада оголосила відозву з запевненням, що порядок буде вдержаний, а військова команда перейде в руки, іменовані урядом.

ГАВАНА, 7. 9. ПАТ. Революційна рада спротивилася всякій інтервенції Америки й рішила усунути з нової конституції т. зв. поправку Блята, що уповажнює Зл. Держави пильнувати ладу й порядку на Кубі.

ГАВАНА, 7. 9. ПАТ. В політичних колах рахуються з можливістю нового перевороту. Число невдоволених зростає. Нова революційна влада усунула зі становищ багатьох суддів, лікарів та урядників. Побоюються, що б. президент Куби ґен. Мендоказь приготовляється до виконання нового державного замаху. Студенти ставляться ворожо до теперішнього революційного уряду, що звалив президента Чеспедеза. В армії кажуть, теж невдоволення.

Економічний огляд.

Українська хроніка.

„ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНИЙ ВІСТНИК".

Під цим наголовком почала видавати у Варшаві пані Олена Васинчук місячник „присвячений промислові, торговлі і торговельній реклямі". Вона і двох молодих емігрантів, членів Українського Економічного Бюра, Е. Чехович і Л. Лукасевич — це (як виходить із перших двох чисел П. Т. В.) редакційний штаб, це ті, що пресовою пропагандою і доброю інформацією хотять служити гаслові: розвинути наш власний промисл і торговлю без огляду на організаційні форми. Своє „кредо" дає редакція на вступі першого числа. „Чужинний промисл і торговля — читаємо там між іншим — мають звичайно свій пресовий апарат — спеціяльні часописи, реклямові видавництва, різного роду торговельно-інформаційні бюра, не кажучи вже про те, що користають вони з сильної піддержки державного апарату, на який завжди мають поважний вплив. Ми як в усьому, так і тут, здані виключно на власні сили. Наша національна преса тільки принагідно уділяє місце господарчим справам (до речі: „Діло" і „Н. Зоря" дає періодичні огляди госп. життя — В. Н-вич). Тягар господарчої пропаганди спадає головно на органи наших кооп. обединань — централь. Цього замало. Перше тому, що наша кооперація... обіймає лиш деякі галузі господарчого життя і тереновий (!) її обсяг занадто нерівномірний. Друге тому, що для госп. ініціятиви одиниць поза кооперацією лишається широке поле до праці". Все те слушне. Багато справди і в другій статейці п. Лукасевича „За торговельну пресу". Взагалі оба числа „П. Т. Вістника", що досі появились, як на свій невеликий обем (12 сторін) змістом багаті і цікаві. Слідна тенденція розглядати господарські явища не зі становища (для нас) теорії, а підійти близько життевих вимог, зацікавити підприємчивоого українця господарськими можливостями, дати йому потрібну інформацію і раду. В царині творення нових вартатів праці є кілька конкретних думок, які зреферуємо при найближчій нагоді. Постійний фейлетон „Камера обскура" зручно відбиває в кривому дзеркалі нашу господарську відсталість і ще інші характеристичні риси нашої вдачі і організаційні хиби. В хроніці — на нашу думку — бракує синтетичного перегляду економічних подій, що в місячнику є необхідне. Великою цінністю в журналі вважаємо „Словничок торговельних виразів" п. Л. Лукасевича. Пояснення чужої термінольогії, принятої в господарському світі, виходять назагал правильно, хоч є і вийнятки (для приміру: а зато — не від сьогоднішного дня а від дня, який зазначений на листі чи документі). Зрештою до цієї справи вернемся колись пізніше, коли матеріял для критики буде більший. Зазначимо ще, що в журналі находимо деякі слова, що їх автори непотрібно взяли з польської мови як прим.: надзвичай (ст. 6. II), цераміка (ст. 7. I), господарчий (постійно вжитий як господарський) і багато і. Видавництво, як таке, витаємо, бажаємо, аби швидко П. Т. Вістник став тижневиком і аби з успіхом працював серед нашого громадянства, інформуючи його про господарські справи і розбуджуючи ініціятиву та підприємчивість по думці слів п. Лукасевича: мусимо покинути сподівання на посади, а власними руками творити своє життя.

Польська хроніка.

НОВИЙ МИТНИЙ ЗАКОН І НОВА МИТНА ТАРИФА. — ТОРГОВЕЛЬНІ ВЗАЄМИНИ З ЗАКОРДОНОМ.

Реформа господарського життя, що її готовить польський уряд, найде підбудову в новому законодавстві. Ми вже писали на цьому місці про новий **торговельний кодекс**, якого проект розглядають тепер господарські кола в Польщі. Польський уряд готовить теж **новелізацію промислового закону**, а проект нового **митного закону** вже остаточно зредагований і за місяць або півтора появиться у формі розпорядження. У звязку з новою польською **митною тарифою, яка** — як ми вже писали — ввійде в життя 10. жовтня, веде Польща переговори покищо з найважнішими контрагентами в справі заключення нових торговельних трактатів. З Австрією і з Бельгією пішло вже щасливо, тепер черга на Англію, Францію і Чехословаччину. З останньою перші переговори розбились, у половині вересня пічнуть ба сусіди знову зі собою говорити. Великим успіхом уважають господарські кола заключення контингентовомитного договору з СРСР. При ледви 10-міліоновій місячній надвишці торговельного білянсу при подвійних фінансових видатках для заграниці, ба що більше — при постійній знижковій тенденції цієї надвишки торг. білянсу, справа корисних торговельних взаємин зі закордоном має для Польщі першорядне значіння.

Світова хроніка.

РЕФОРМАТОРСЬКІ ТРУДНОЩІ ЗЛ. Д. П. АМЕРИКИ. — ФЕРМЕНТИ СЕРЕД ПРАЦЕДАВЦІВ І РОБІТНИЦТВА.

„Державний уряд направи", у скороченні Ніра, продовжує з завзяттям свою роботу, хоч з усіх сторін виростають поважні перешкоди. Йому доводиться боротись не тільки зі спротивом промисловців, — прим. конфлікт з Фордом спричинив чимало мороки, але теж у багатьох випадках реформи Ніри стрічаються з ворожістю робітничих мас. Страйк залишився дальше знаряддям працюючих мас, які тут і там противляться розпорядкам Ніри. У Філядельфії прим. прийшло на днях до кривавої розправи страйкуючих робітників із фабрики штучного шовку і поліцією. Були вбиті і ранені. На терені професійних союзів ведеться теж поважна боротьба. Діло в тому, що регулювання заробітної плати урядом робить безпредметовими „колективні договори", що входять в „програму відбудови". Замісць сподіваного миру маємо сильний фермент в америк. світі праці. Резигнацію трьох співробітників ген. Джонсона з дальшої праці розяснює дехто як утечу щурів з потопаючого корабля. Мовляв — ціла політика Ніри засуджена на невдачу.

ЗА ТОРГОВЕЛЬНІ ВЗАЄМИНИ РАДЯНЩИНИ З АНГЛІЄЮ І ФРАНЦІЄЮ.

Серед великої кількости переговорів, що їх ведуть тепер держави поміж собою, аби наладнати свою торговлю з закордоном, найбільше звертають на себе увагу світу переговори більшовиків з Англією і Францією. Головною перешкодою в закінченні господарських розмов Москви з Льондоном є 21. ст. договору в Оттаві, якого вістря звертається проти більшовицького дампінгу. Особливо закулісова роля Канади в тих переговорах велика, бо вона — спираючись на згадану статтю — противиться ріжним полекшам для радянського вивозу. — В переговорах з Францією мають більшовики мабуть більше щастя. Якщо вірити часописним вісткам, то французи ніби-то навіть готові забути на 22 міліярди зол. франків, що їх колись позичили царській Росії. Обіцянки на 10-тикратний французький експорт до СРСР, і бажання політично зблизитись облекшує шлях до порозуміння. Більшовики радіють уже, що зможуть користати з кредитів багатої Франції.

В. Н-вич.

—o—

Вісти з Волині.

Екзекуторські жнива. З усіх повітів приходять вістки про те, що ріжні екзекутори виязляють дуже „тверду руку". Там описали керат, молотілку чи щось інше; там забрали півкіпки або намолочене збіжа; там наклали руку на щось інше. Перелякані селяни, що мають ріжні залеглости, борги і т. д., спішать швидше продати збіже. І цим ще більше обнижують ціни.

Небувала картина, або робочі відсівки. Решето працедавців працює щораз енергійніше і на вулицях волинських міст число інтеліґентських відсівків щораз збільшується це так звані безробітні „умові працьовники". Волинь нараховує їх уже тисячі. В столиці Волчні — маленькому Луцьку — нараховують їх біля 500. Вчора ви того чи іншого інтеліґента ще бачили при праці, а сьогодні він уже ходить по вулиці зі скарбонкою і збирає на безробітних інтеліґентів. І це бачите день у день. Як так далі піде ,то більшість „умових" буде ходити по вулицях із скарбонками. Добре, що винайшли для них хоча таку „працю".

—o—

Кампанія проти депресії в Америці.

Ґенерал Гю Джансон, голова НРА (Національної Адміністрації Оздоровлення) у Вашинґтоні розпочав велику кампанію в цілій Америці проти депресії, вводячи в життя приписи НАЙРИ. Кампанія має тревати до половини листопада, а найдалі до кінця цього року. Тоді Джансон сподівається вже перемоги НАЙРИ і сам покине теперішнє своє становище голови НРА. До кампанії стане півтора міліона людей по цілім краю. Вони мають зрушити і запалити громадянство до обнови господарського життя, так само, як це було в часі кампанії підчас війни. Першим у цій кампанії буде Альфред Смит, колишній ворог Рузвельта, що торік з ним перепросився. Він ще недавно казав, що не вірить з НАЙРУ. Одначе дався переконати, що в Америці покищо нема іншого засобу для боротьби проти скрути і приняв обовязок. З ним будуть: Джан Ракефелер, молодий сенатор Ля Фоллет, голова Висконсинського університету Ґлен Френк, голова Федерації Праці Вилліям Ґрін, ґовернор Ричі з Меріленд, адмірал Бирд, Бейнбридж Колбі та інші. Їх праця має привести до того, що в кожнім бизнесі буде на вікнах синій орел, а в кожній хаті приречення (купувати лише в тих торговлях і давати роботи лише тим робітникам, що мають синього орла). Хто не стане в ряди НРА, того вважатиметься ворогом, каже ґенерал Джансон, і на нього наложать бойкот. Цим робом він сподівається перемоги добробуту над скрутою

—o—

Зброєння Америки.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, 7. 9. ПАТ. Вчора спустили на воду новий кружляк „Мінеаполіс" містоти 10.000 тон. Будова кружляка коштувала 11 міліонів долярів. „Міннеаполіс" є 13-им кружляком із загального числа 18, заапробованого льондонською умовою.

—o—

Смерть льорда Ґрея.

ЛЬОНДОН, 7. 9. ПАТ. Сьогодні в год. 6. рано після майже цілотижневої агонії помер льорд Ґрей, проживши 71 літ. В останніх трьох днях льорд Ґрей був зовсім без свідомости і не приймав ніякої поживи.

Льорд Ґрей був одним з найвизначніших англійців після світової війни. В роках 1905—1916 був міністром закордонних справ у ліберальних урядах і за його урядування В. Британія рішила приступити до світової війни. В останніх десятьох роках льорд Ґрей усунувся зовсім від політичного життя, нездужаючи на очи, і займав тільки почесне становище в ліберальній партії. Все був великим авторитетом в міжнародніх справах і забирав у них до останнього часу голос, виступаючи проти Німеччини. Льорд Ґрей був великим естетиком і заграничною політикою займався радше з аматорства.

—o—

Бельґія загрожена Німеччиною.

Бельґійський міністр війни Девез у порозумінні з представником ради міністрів Броквілем зажадав від парляменту кредитів у висоті 700 міліонів франків, призначених на скріплення охорони фортифікацій. В розмові з журналістами мін. Девез зазначив, що скріплення фортифікацій необхідне, бо події, які розвиваються тепер в Німеччині, грозять небезпекою для Бельґії

—o—

З побуту Еріота на Рад. Україні.

Московські „Ізвестія" з 29. серпня пишуть про побут б. французького премієра Еріота в Харкові. Дня 28. м. м. прибули французькі гості до Харкова, де приняв їх голова ради народніх комісарів української радянської республики в бюрі комісаріяту закордонних справ. Повитавши французького гостя, голова ради народніх комісарів Чубар висловив думку, що візита французького політика в українських містах і промислових центрах причиниться до зближення українського трудового народу до населення Франції. Еріо відповів, що він та його товариші прибули в Радянщину на те, щоби познакомитися з радянською дійсністю, а це може причинитися до зміцнення радянсько-французьких взаємин.

Підчас вечері вивязалася розмова між французькими гостями і радянськими достойниками. Говорили про суперництво в праці між робітниками, про технічне вишколення та інші справи, що торкаються культурної відбудови Радянщини. Після вечері була музична частина принятя. Гості мали нагоду познайомитися з українською музично-вокальною творчістю.

Цікаві теж інші подробиці, подавані московською пресою. Еріо, французький посол Альфан і його товариші подорожують спеціяльними вагонами, які дали в їхне розпорядження Підчас свого побуту на терені України, пише харківський кореспондент „Ізвестій", Еріо та його товариші знайомляться зі соціялістичним будівництвом, не скриваючи великого заінтересування. Хотять втаємничитися у всі ділянки українського публичного життя. Цікавляться особливо українською післяреволюційною культурою, літературою й мистецтвом. В Київі Еріо відвідав музей Всеукраїнської Академії Наук. При тій нагоді місцеві комуністи мали нагоду дізнатися, що Еріо знає добре українську історію а навіть поінформований про мінеральогічний та геольогічний склад України.

—o—

Мирові переговори Ґітлєра з Дольфусом.

ЛЬОНДОН, 7. 9. ПАТ. „Дейлі Геральд" довідується про закулісову акцію, що має на меті злагіднити конфлікт між Ґітлєром та Австрією. Завдяки італійському посередництву в Італії відбулося кілька зустріч між емісарами Ґітлєра і Дольфуса. Як повідомляє часопис, у розмовах, які були в Ціріху, брав участь від канцлєра Дольфуса член Ляндбунду Шумі. Часопис називає ті розмови мировими переговорами Ґітлєра з Дольфусом.

—o—

[illegible]

Ок 122

N

арх. 209–213, 215–227,
252–280 + 213а, 259а

Ч. 231 (13.470). Львів, понеділо[redacted] Pocztową opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щади. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Новий кооперативний закон?

(Розмова з дир. РСУК Остапом Луцьким.)

— Пане директор, ми вичитали в ГКЧ, що міністерство скарбу підготовлює основну і дуже небезпечну зміну кооперативного закону. Що про це відомо „Ревізійному Союзові Укр. Кооператив", які зміни закону правдоподібні і яке їх значіння?

— Пане редактор, справа основної зміни теперішнього, на загал зразкового кооперативного закону з 1920. року, вже має свою історію. Зачалося від розвалу богатьох польських, передовсім рільничих кооператив та їх обєднань на самім початку господарської кризи. Залякані цим прикрим розвалом польські селянські посли згодосили в 1931 р. в соймі внесок на таку частинну зміну кооперативного закону, щоби побільшити кари за занедбання надзірних рад, управ і ревізорів та за зловживання в кооперативах. Цей внесок ніколи не став предметом соймових нарад, але міністерство скарбу стало від тоді приготовляти свій проект зміни кооперативного закону. З цим своїм проектом вийшло воно щойно в 1933 році на засіданні кооперативної Ради, яка хоч і складається також з представників усіх ревізійних союзів, всеж таки є тільки відділом міністерства скарбу.

— Що уявляв собою цей урядовий проект і як приняла його Кооперативна Рада?

— Проект змінював аж 23. артикули кооперативного закону. Зміни чотирьох артикулів, а саме 68, 69, 108. і 109. так основно нарушували автономію ревізійних союзів і кооперативних обєднань, що представники кооперації в Кооперативній Раді однодушно заявилися проти такої зміни. Три найбільші обєднання польської кооперації: „Союз польських хліборобських кооператив", „Унія" та „Сполем" видали в справі цього законопроєкту спільний, добре мотивований протестаційний маніфест.

— Щож на це міністерство скарбу?

— Маю деякі відомости з найповажнішого джерела, що міністерство скарбу не відступило від свого проєкту. Навпаки, у моїх руках є вже найновіший урядовий проєкт, зредагований у формі розпорядку президента Р. П., що ще дальше обмежує дотеперішню незалежність кооперації в Польщі.

— Якіж найважніші постанови цього покищо останнього законопроєкту?

Обіч меншеважних, на які годиться кооперація, є в ньому такі основні, дуже далекойдучі постанови:

1) суд реєструє кооперативу тільки тоді, коли Кооперативна Рада ствердить доцільність основання та мети зголошеної до реєстру кооперативи,

2) тільки такі ревізори Ревізійних Союзів можуть переводити ревізію кооперативи, яких затвердить провідник Кооперативної Ради себто урядовець в міністрстві скарбу,

3) провідник Кооперативної Ради невідклично може усунути ревізора на все або на означений час, коли діяльність ревізора противиться законові,

4) міністр скарбу дає Ревізійним Союзам право переводити законні ревізії і він це право відбирає їм,

5) міністр скарбу відбирає Ревізійним Союзам іх управнення також тоді, коли вони „не стосуються до законно виданих доручень",

6) міністр скарбу може обмежити територію, на якій дотепер працював Ревізійний Союз, може домагатися обмеження діяльности цього чи іншого Ревізійного Союзу тільки до кооператив вказаної міністром форми (напр. тільки до кредитівок чи молочарень) і навіть має право наказати фузію одного Ревізійного Союзу з другим,

7) бюджет ухвалений загальними зборами Ревізійного Союзу обовязує аж тоді, коли затвердить його провідник Кооперативної Ради,

8) кожнорічне затвердження заг. зборами справоздання управи в Ревізійних Союзах мусить бути разом з протоколом цих заг. зборів предложене провідникові Кооп. Ради.

9) також старі Ревізійні Союзи, що бажають далі працювати, мусять до 6 місяців по оголошенні нового кооперативного закону добути в міністерстві скарбу право на дальшу працю.

— Як загально схарактеризували би Ви, Пане директор, оцей законопроєкт?

— Він зовсім ясно, недвозначно пересуває кооперацію в цілковиту залежність від міністерства скарбу. Кооперативна Рада відбувала дотепер засідання у найліпшім випадку раз на піврік, а без її прихильної „опінії" суд не міг би тепер зареєструвати ніодної нової кооперативи. Всі організаційні правила в кооперації залежали би не від добровільних кооперативних обєднань, тільки від „кооперативної ради", відділу міністерства скарбу. Ревізійні союзи, начальні кооперативні обєднання, стали би фактично новими урядами з тим, що міністерство скарбу означує їх бюджети, не даючи їм від себе ані сотика. Право вести ревізії стало би концесією, яку уряд дає тим, кому хоче. Такий закон це дальший великий крок на шляху узалежнення господарства від держави. Цікаво, що капіталістичні картелі й синдикати таких обмежень покищо не мають. Дотеперішній провідник „кооперативної ради" Квецінський, всеж таки був кооператором — і тому добровільно чи недобровільно уступив недавно зі свого місця.

— Що думає про цю радикальну зміну основ своєї праці наш кооперативний світ?

СТЕРЕЖЕНОГО БОГ СТЕРЕЖЕ!
Обезпечуйте збіжа й пашу від вогню
В ТОВАРИСТВІ ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ
„ДНІСТЕР"
у Львові, вул. Руська ч. 20.

Ви не повинні відкладати умови на життєве обезпечення, бо не знаєте, що жде Вас завтра. Але знаєте, яка доля постигне Вашу родину на випадок Вашої смерти, коли Ви не постараєтеся завчасу забезпечення її в одинокому
УКРАЇНСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ ОБЕЗПЕЧЕНЬ НА ЖИТТЯ Й РЕНТИ
„КАРПАТІЯ",
ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 38 (власна каменица).

— Довготревала мовчанка уряду на всі наші меморіяли й жалоби у справі виїмкового права для наших кооператив на північних землях, спроби пересадження „волинського права" також на деякі галицькі повіти, вказувалиб, що побіч загально-кооперативного поневолення, можуть прийти на нас ще й особливі удари. Ситуація дуже поважна. Але кооперація — це не звичайне собі колісце в сучасній змеханізованій дійсності, — кооперація це справа духа в сотнях тисячів живих визнавців. Не зважаючи на всю чудасію дня ми повторяємо соб. стару нашу галицьку приповідку: „Перебули ми панщину, дасть Біг перебудемо й конституцію". Щоб і не сталося, нашим гаслом далі буде: „А ти, Марку, грай!"

За чесність у політиці.

З приводу постанов Української Парляментарн ої Репрезентації в справі п. В. Кохана.

Нашим читачам відома загально справа п. Володимира Кохана. На цьому місці бажаємо подати для кращого її зрозуміння ще деякі подробиці. Пан Кохан виступив дня 15. липня ц. р. з партії, але не зложив рівночасно посольського мандату. Тому Центральний Комітет, приймаючи цю заяву до відома, візвав заразже посла Кохана до зложення посольського мандату.

Цей зазив Центрального Комітету був фактично непотрібний, бо для кожного члена організації повинно бути ясне, що коли він виступає з рядів цеї організації, то складає рівночасно всі уряди, права і обовязки, які мав з рації приналежности до партії. Це є справи, які для кожного ясні, вони не вимагають ніякої дискусії.

Одначе сталося інакше. Майже півтора місяця не складав п. Кохан посольського мандату і щойно дня 22. серпня ц. р. повідомив Президію Української Парляментарної Репрезентації, що „рішився задержати посольський мандат". У. П. Р. відповіла на це письмо постановами з дня 26. серпня ц. р., якими візвала п. Кохана, щоби поступив згідно з заявою, яку підписав перед одержанням посольського мандату і найпізніше до місяця зложив свій мандат до рук партії.

Якже-ж представлялася справа з цією заявою? Не один з членів партії пригадує собі ще правдоподібно нараду Народнього Комітету з осені 1927 р. перед весняними виборами з 1928 р. Ця нарада була присвячена справам виборів і головним предметом нарад було, як управильнити на будуче відношення Парляментарного Клюбу і поодиноких його членів до партії. Ходило про те, щоби вдержати єдність організації і карність між поодинокими її членами. Журба була оправдана, бо саме тоді були всі учасники нарад під прикрим вражінням досвіду попередньої Парляментарної Репрезентації (яка вийшла з виборів у 1922 р.) і були свідками подій, які відбувалися тоді в польському політичному житті. Розбивання посольських клюбів і політичних партій було тоді на денному порядку.

Вислідом дуже поважних і довготріваючих нарад були рішення, що посольський мандат надає Центральний Комітет, диспонує ним цілий час його тривання і всі посли мали обовязок перед одержанням посольського мандату підписати заяву, якою зобовязалися **„совістю і честю"** на випадок вибору послом і сенатором у політичній діяльности придержуватися якнайстисліше основ програми і тактики У. Н. Д. О. і ніколи не поступати інакше, як це накаже Управа У. Н. Д. О., виконувати всі доручення Президії Клюбу і Центрального Комітету та його органів (Президії і Головного Секреаріяту), належати до Парляментарного Клюбу УНДО згл. до того Клюбу, який вкаже Ц. К. УНДО і бути карним членом Посольського Клюбу, не надуживати ніколи мандату для особистих користей і вкінці найдалі до місяця по рішенні Ц. К. Партії і Парляментарного Клюбу зложити посольський мандат до рук партії".

Зміст і тенденція цієї заяви ясні. Кожний з посольських чи сенаторських кандидатів, підписуючи її, мусів здавати собі справу з того, як має поступити на випадок виключення його з партії, або добровільного виступлення. На цьому Нар. Комітеті була мова і про гарантії фінансової натури, так як це воно є у деяких чужинецьких політичних організаціях. Однак більшість Народнього Комітету заняла становище, що у нас ще обовязує „чесність у політиці" і що повинні вистарчити лише моральні зобовязання кандидатів.

Ця справа набрала перед виборами у 1930 р. ще більшої ваги і гостроти, бо наша партія йшла тоді до виборів у блоку з іншими українськими партіями. На листі находилися побіч

себе члени ріжних політичних українських партій і мусіла бути гарантія, що будуть додержувані постанови передвиборчого договору. Провід кожної політичної партії, який заключував договір, переймав відповідальність за своїх кандидатів і гарантував, що кожний її член прийме мандат лише на доручення проводу партії і зрезигнує з нього на випадок потреби. Такі передумови при блькових виборчих листах є конечні, бо інакше не могло би ніколи дійти до утворення якогонебудь виборчого блоку. Тому устійнено другу заяву, яку крім попередньої підписували всі кандидати, що мали бути вписані на виборчі листи. Цеї заяви покищо не оголошуємо, бо вона є так далекойдуча у відношенні до некарного члена, що покищо вважаємо передчасним її зміст подавати до прилюдного відома.

[redacted] підписав і п. Кохан, [redacted] мандату. Колиж він тепе[redacted]ло рішив задержати посольський [redacted]дат, не зважаючи на підписані ним заяви, то тимсамим він дискваліфікує себе у громадському відношенні та сам себе понижує в очах громадянства. Після того, що зробив п. Кохан з мандатом по виступленні з партії, нас вже не дивуватиме ніяке протигромадське потягнення того пана. Бо хто нарушує свої моральні зобовязання, хто нехтує своєю власною „совістю і честю“,по тім можна сподіватися всього. Для характеристики цього діяча варто ще пригадати, що він був одним з тих, які найзавзятіше промовляли все на всіх засіданнях за загострення партійної дисципліни та за безоглядністю в поступованні з нездисциплінованими членами партії.

Чи можливо встановити всенаціональний податок?

ПРО НАСЛІДКИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНҐРЕСУ?

Стаття йде у циклю дискусійних статтей. — Прим. Ред.

Позитивні наслідки скликання Всеукраїнського Конґресу будуть такі величаві, глибокі, далекосяглі, що трудно їх навіть згори оцінити і передбачити.

Але ми вкажемо лише на деякі.

Передовсім це буде загальна духова мобілізація української нації. Дарма, що не всі території зможуть взяти участь у виборах до Конґресу, дарма, що на деяких територіях скриють навіть самий факт скликання Конґресу, — ціла українська нація стане жити і думати категоріями **всенаціонального значіння,** вона ступить на вищий щабель національного життя, у чеї зросте почуття самоповаги і віри у свої сили.

Другий наслідок скликання Конґресу — це буде безумовне і високе піднесення престіжу української нації і цілої української проблеми в очах усього політичного світу.

Це, правда, примусить ворогів українства вживати всяких заходів до недопущення й зірвання Конґресу, але ділом нашої мудрости і національного чуття буде — всякі заходи і провокації в самому коріні паралізувати. Конечний-же наслідок піднесення нашого міжнародного престіжу буде той, що, на випадок рішаючих подій, з нашим голосом будуть числитись далеко поважніше. В перекладіж на реальну мову це означає, що осягнення своїх конечних цілей українській нації буде коштувати значно менше крови, ніж то потрібно було би без Конґресу і послідуючої за ним організації наших сил. Конкретно кажучи, багато із тих держав, які сьогодня в уяві своїй залюбки ділять Україну, уважаючи її дикою африканською кольонією, стримають свої апетити, переконавшись, що Україна має свого авторитетного заступника.

Але, поруч з цими цінностями, так би мовити, ідеального характреу, Всеукраїнський Національний Конґрес — і **єдиний він** — зможе осягнути й великі наслідки чисто **реального** значіння. А саме, Конґрес безумовно поставить перед собою питання про те, як недержавна нація, така як українська, зможе задовольнити всі свої конечности, як організація освіти, економічні справи і т. д. і т. д. І відповідю на це питання буде акт величезного національного значіння, а саме — **встановлення всенароднього, для всіх морально обовязкового національного податку.**

Це, знов, саме по собі, дуже велика справа, що вимагає спеціяльного обговорення. Тут лише подамо у найстислішій формі загальні міркування щодо цієї справи. Встановлення **всенароднього** податку буде передовсім актом високого політично-виховавчого значіння. Нація, що свідомо і всенародньо зможе обслужити себе, — здає іспит зрілости. Далі, це мусить покласти кінець великій анархії, яка панує у нас у цій царині. Анархіяж полягае у тім, що у нас істнують сотні організацій, з яких кожна окремо збірає для себе гроші, всі разом ледви кликаючи. Подруге, анархія в тім, що окремі невеличкі категорії людей (здебільша інтеліґенції) несуть на собі непосильний тягар всяких обовязкових і добровільних датків та податків, а велика маса народу ніякої участи в цім не бере. Не бере з тої хоча би причини, що про ці податки не знає і до цього ніхто за ними не звертається. А наслідок всього цього той, що часто найпекучіші потреби національного життя залишаються зовсім без всякого задоволення, а на другорядні цілі збирають розмірно значні суми. Все залежить від енергії та ініціятивности окремих одиниць та організацій. Скликання Конґресу, створення національного проводу, мусить внести основний порядок в цю ділянку. Мають бути виділені всі **всенаціональні конечности,** які за всяку ціну мусять бути забезпечені. (Основна робота політично-пропандивна, національно-підготовча, головні установи культурні і т. д.). Ці конечности мають бути покриті всенароднім обовязковим національним податком. Поза ним залишаються ріжні податки і внески на **місцеві** потреби — напр., будова повітового народнього дому, підтримка якогось місцевого культурного почину — це справи, так би мовити, місцевої самоуправи й громадської та приватної ініціятиви.

Скільки національний податок може дати? Порівнюючи з тим, що збірається тепер — дуже багато. Розрахунок ми беремо такий: по цей бік Збруча з Америкою і т. д., є 8 міліонів українців, які в тій чи іншій формі можуть вносити національний податок. Відомо, що пересічно платить податок третина населення, себто здатні до праці і заробляючі. Решта припадає на жінок, дітей, старих і т. д. Ми приймаємо, із обережности, не третину, а четвертину, себто, що національний податок може сьогодня платити два міліони наших людей (Велику Україну через пануючий там режім виключаємо). Податок пропонуємо в округлій цифрі **один доляр річно.** Ось це дасть **2 міліони долярів** або 55 міліонів чеських корон чи понад 12 міліонів золотих польських. Щоби уявити собі значіння цієї суми для прикладу досить вказати, що сьогодня „Рідна Школа“ робить свою величезну роботу, маючи лише 200.000 золотих і що із 55 міліонів кч. потрібно тільки 5 міліонів, щоби три наші високі школи в Чехословаччині, які тепер, на сором цілому світовому українству, стоять на дорозі ліквідації, — зажили повним життям, утримуючи на стипендії сотні студентів та розвиваючи українську науку.

Звичайно, ми здаємо собі справу з тих труднощів політичних, організаційних і т. д., які лежать на дорозі до реалізації цього податку. Тому то сума два міліони долярів зявиться у перший і навіть не в 5-ий рік після проголошення податку — на це потрібний буде час. Але, у всякому разі справа розпічнеться і буде ширитись, як кола на воді, від центрів українського життя далі й далі на периферію, докочуючись аж до хатини бідного гуцула в горах і закиненого переселенця у бразилійських лісах. Може для якихнебудь територій доляр буде забагато, — справа розглянеться індивідуально. Загалом-же пора собі сказати: якщо ми робимо поважну роботу, то мусимо платити **всі** і платити **не мало.**

В. П.

Реформацькі пігулки Чернець з маркою (Чернець)

ВІДОМІ ВІД 1602 РОКУ.

Управильнюють шлунок, хоронять від ревматизму, терпінь печінки, надмірної опасистости, артретизму, памороків, лагодять гемороїди, прочищують кров і для осіб схильних до обструкції є лагідним прочищуючим засобом.

Вжити 1 до 2 пігулки на ніч.

Ціна пуд. зол. 1.35 виробу аптикаря **ТУШИНСЬКОГО, Варшава, вул.Смольна ч. 22. — Домагатися з „Чернцем“.**

280 2 -2

СТАНИСЛАВ СТЕМПКОВИЧ

МАГАЗИН І РОБІТНЯ ФУТЕР

Львів, пл. Капітульна 1.

ПОРУЧАЄ НАЙДЕШЕВШЕ

футряні вироби, відомі зі своєї доброти. Полекші в сплатах.

ч. 273. 2—4

ПОДЯКА.

Товариству обезпечень „Assicurazioni Generali“, як теж урядовцеві цього Товариства п. Степанові Стрілецькому цією дорогою сердечно дякую за скору і акуратну виплату капіталу по бл. п. Андрію Дейнеці, купцеві, який на жаль був тільки короткий час обезпечений у цій Інституції.

Ходорів—Львів 1. IX. 1933.

Іван Дейнека, брат.
Стефанія Дейнека, вдова.

Конґрес европейських національностей.

Від Секретаріяту Конґресу европейських національностей дістаємо вістку, що конґрес відбудеться цього року *невідклично в днях 16—18 вересня ц. р. у* швайцарському Берні. Тим самим Секретаріят відкликує недавно поданий речинець конґресу в днях 18—20 вересня. З незалежних від секретаріяту причин скликання конґресу треба було на два дні приспішити.

—o—

„Матен“ про голод на Україні.

В числі з 30. серпня париський „Матен“ приносить довгу статтю про голодову катастрофу на Україні. Це оповідання пари українських еміґрантів, американських громадян, що після кільканацяти літ рішили відвідати свою рідню на Радянській Україні і вибралися туди в липні цього року з американськими туристами. Всі інформації передані ними та списані це свіжі враження очевидців. Вони потверджують загально відомі нам факти про нечувану катастрофу і сцени середньовічного страхіття, які починають уже хвилювати навіть байдужу досі европейську опінію. Переклад цієї статті помістимо у понеділок.

Галицька болячка.

I.

Чому я забрав голос у талєргофській справі. — Москвофільські наклепи з приводу моєї статті. — „Голос талєргофця“ і глум „Землі і Волі“.

Криптонімна стаття п. „ак“ п. з. „Глум з Талєргофу“ („Діло“, 1933, ч. 184) та оповіщення в „Землі і Волі“ (ч. 28) обіжника перемиського владики Коциловського з 9. вересня 1929 р. спонукали мене забрати голос у справі талєргофського мучеництва, занедбання його культу серед свідомого галицько-українського громадянства та використовування цієї болючої сторінки галицько-української історії в часів світової війни москвофільськими діячами для приспорення собі прихильників зпоміж галицько-українського загалу. В статті п. з. „Галицьке москвофільство і Талєргоф“ („Діло“, ч. 201—202) старався я цю трагічну сторінку нашого минулого висвітлити безстороннъо, не ощаджуючи від належної критики як українського національного, так і москвофільського табору, уважаючи при тому — як усе у своїх інших історичних дослідах — що „суспільність, яка має віру в себе, мусить мати і відвагу глянути на неприкрашену правду свого минулого“.

Очевидно, стаття, що була призначена для освідомлення українського громадянства з талєргофською справою, не могла не звернути уваги москвофільських кириників, що не зважаючи на мою критичну оцінку матеріялів у „Талєргофському Альманах-у“, далі кричать, що „в зародышѣ Талергоф — дѣло их (себто українських) доносов, кривых присяг и лжесвидѣтельств“. Так пише москвофільський історик д-р В. Р. Ваврик („Письмо о Талергофѣ“ — „Русскій Голос“, 1933, ч. 29), але не оповістив він ще досі ані одного автентичного документу, який потверджував би ці його фрази. А далі в передовиці 30. ч. „Русского Голосу“ п. з. „Талєргофофобія украинцев“ посипалися нові лайки на український національний табор з приводу статтей про Талєргоф в „Ділі“; та в цій передовиці редактори „Р. Г.“ не розглядають зовсім змісту тих статтей, а тільки накидуються на них з безосновною лайкою, як на „сдобренныя большой дозой наглой лжи и морального паденія“ (sic!).

Стільки „Русскій Голос“. Ширше розглядає мою статтю „Галицьке москвофільство і Талєргоф“ москвофільський часопис для селян „Земля і Воля“. У двох передовицях цього часопису натякається про мою статтю як про таку, що „також належить по змісту до категорії специфічної галицько-мазепинської брехливости“ (ч. 30.), то знов уважається її за першу „пробу більше річевого підходу“ до талєргофської справи (ч. 31). Врешті в 33—34 чч. маємо вже запові

джений давніше ширший розгляд моїх статтей під дивним загальним заголовком: „Послідна українська атака на Талєргоф“, після якого слідує наївно-смішний заголовок першої глави: „Найтяжча українська артилєрія пущена в рух в ціли завойовання Талєргофа“.

Вище я вже зазначив, що мене спонукало до написання статті „Галицьке москвофільство і Талєргоф“, отже, ніхто мені не поручував цієї — як це підсуває „З. і В.“ — „менше-більше поважної атаки для переведення анексії Талєргофу для себе і зроблення з нього української національної святочі“. Тільки вважаючи, що кожна людина має право культу своїх предків, героїв чи мучеників, хотів я звернути увагу українського громадянства на занедбану ним традицію талєргофського мучеництва, яку використовують москвофіли неслушно виключно для своїх цілей. Здається, що не відбігну далеко від правди, коли згадаю, що моя стаття викликала „Голос талєргофця“ д-ра Василя Кашубинського („Новий Час“, 1933, ч. 172); він, як колишній талєргофський вязень, пише: „За кільчастими дротами талєргофської вязниці мучилося невинно бодай стільки українців, що й т. зв. москвофілів. Ця сама жахлива доля стрінула одних і других, *бо одні і другі були на ділі синами одного народу*, проти якого вороги повели безпощадний наступ“... Тому висловлює свій подив з того приводу, „що моральний капітал цеї жахливої мартирольоґії *цілого* українського народу — збирає досі одна мікроскопійна частина українського народу, т. зв. москвофіли“, та пропонує „щоби покликати негайно до життя ініціятивний комітет українців-талєргофців, який перевів би реєстрацію всіх українців, що спільно мучилися в Талєргофі, зорґанізував цілу низку талєргофських свят під українським стягом, як загалом повів у звязку з талєргофськими імпрезами освідомлюючу акцію серед нашого загалу. Очевидно, цей заклик бувшого талєргофця, національно свідомого українця, стрінули з глумом редактори „Землі і Волі“ (ч. 31), які узурпують виключно для себе право культу талєргофських мучеників.

Хоча д-р Кашубинський уважає талєргофських мучеників за синів одного українського народу, то все таки редактори „З. і В.“, доглянувши в тексті його зазиву означування національно свідомих українців нашою загальною національною назвою, пишуть „що д-р Кашубинський вже трохи скромніший від „Діла“, бо ділить Талєргоф на дві частини: москвофільську й українську“...

Д-р Микола Андрусяк

ПРИ ІСХІЯСІ (запаленні кульшового нерву) після вжиття зрана натще склянки природної гіркої води **„FRANCISZKA-JÓZEFA“** наступає легке багате випорожнення, спричинюючи приємне самопочування. Поручають її лікарі.

Суперництво Ґерінґа з Гітлєром.

ПАРИЖ, 2. 9. ПАТ. У звязку з іменуванням пруського премієра Ґерінґа ґенералом піхоти „Лє Журналь“ зазначує, що від довшого часу йде боротьба між Ґерінґом і Гітлєром. Зростаюча популярність Ґерінґа зачинає бути небезпечна для Гітлєра і тому після наказів Ґерінґа виходили часто суперечні з ними розпорядки Гітлєра. Найбільш характеристичним епізодом тієї боротьби був факт, що Гітлєр не хотів ратифікувати репресійних розпорядків, які заініціював Ґерінґ після бунту в Сильді. Теперішні взаємини погіршилися дальше, так, що три тижні тому Гітлєр думав поважно про арештування Ґерінґа. Пруський премієр як заслужений офіцир має піддержку в окруженні президента Гінденбурґа і теперішнє його іменування ґенералом свідчить, що він користується симпатією Райхсвери. Прихильні йому теж пруські юнкри а задумана женячка з донькою відомого промисловця Тісена в рурському басейні запевнить Ґерінґові підтримку промислових кол. Серед таких умовин, на думку часопису, Ґерінґ має всякі дані розпочати колись з успіхом боротьбу з Гітлєром за спадщину після президента Гінденбурґа“.

Цикльон на Кубі.

ГАВАНА, 2. 8. ПАТ. Цикльон, який навістив учора Кубу, наробив величезного знищення. В місті Санта Кляра є 6 убитих і 16 ранених. В Гавані втрати величезні. Користаючи з переполоху, злодії ограбили доми, залишені мешканцями. Вихор поперевертав телеґрафічні стовпи. Комунікація з островом перервана

[illegible]РОТУ З ВІДПОЧИНКУ.

треба старатися піддержати і с[illegible]и сили, які ми придбали курацією. Зробити це можемо лише при помочі раціональної відживи. Солодовий екстракт, яйця, молоко, і какао, це найважніші відживчі субстанції, які в сконцентрованій формі має в собі Овомальтина. При виробі Овомальтини перестерігають дуже, щоби залишити в ній всі вітаміни потрібні орґанізмові. Овомальтина це відживчий засіб, що його добре приймає найвразливіший шлунок і найбільш ослаблений орґанізм та який негайно переходить у кров. Старайтеся при помочі Овомальтини піддержати здоровля, яке дало Вам лікування! Овомальтину можна дістати у всіх аптиках і дроґеріях вже від 2 зол. за пушку. ч. 10/8

Справа орґанізації пасічників.

(Допис із Чортківщини.)

Пасічники в чортківському повіті, а мабуть і в інших, не доцінюють своєї станової орґанізації і через те тратять велику частину тяжко запрацьованих доходів. Причина в тому, що вони збувають рік-річно мід одинцем у приватних торговців за безцін і через це працюють зі своєю шкодою на їх користь. Це показалося наглядно в цьому році, який через недобір меду катастрофальний для пасічництва. Ще перед головним пожитком продавали тутешні пасічники мід приватним торговцям понижче золотого за 1 кґ., сподіючися, що пожиток меду буде такий, як кожного іншого року. Були й такі пасічники, що з ранньої весни брали мід у прив. торговців на кредит для підгодівлі пчіл і мали його віддати з великою надвишкою в часі пожитку. Як одні, так і другі нищили себе через свою несвідомість і неохоту до пасічничої орґанізації. Ті, що продали мід дешево, жалують тепер, що багато втратили, а ті, що зобовязалися звернути торговцям мід, є тепер у безвихідному положенні, бо не мають його навіть стільки, щоби пчіл перезимувати.

Багато пасічників робить тепер старання у властей (але теж одинцем), аби одержати приділ дешевого цукру (2 кґ. на 1 пень) для підгодівлі пчіл на зиму. Велика їх частина не знає, як про це старатися. Багато з них звернулося до мене в цій справі і я на збірне прохання вистарав дозвіл на приділ цукру для 771 пнів пасік. Треба знати, що одно прохання мусить бути остемпльоване на 5.50 зол. Якби кожний пасічник старався одинцем набути приділ, то стемплеві оплати коштувалиб великі суми.

Від якогось часу кружляє в Чорткові поголоска, що міністерство признало на один пень пасіки 3 кґ. цукру на осінню підгодівлю пчіл, без огляду на те, чи пасічник одержав приділ у веснянім сезоні, чи ні. Чортківська монопольна управа віднеслася в цій справі дня 17. VIII. до Скарбової Палати у Львові із запитом, але досі ніякої відповіди не одержала. Може в цій справі подасть через пресу інформації кооп. „Рій“ у Львові, бо це інтересує широкий загал пасічників, а не тільки один повіт.

Деяким пасічникам, що старалися набути приділ цукру, радили вписуватися до чужих пасічничих товариств. Як зачувати, дехто робить заходи, аби на будуче давати приділ цукру лише тим пасічникам, що будуть належати до пасічничої орґанізації. Отже вже з цього приводу є в нас, а також в інших повітах, пасічнича орґанізація не лише пожадана, але просто конечна. Пасічники чортківської округи мусять бути завчасу зорґанізовані в пасічничій місцевій кооперативі, бо інакше багато з них, заманених ріжними обіцянками, вступлять у члени чужої пасічничої орґанізації. Така кооперативна орґанізація має берегти наших пасічників перед визиском ріжних спекулянтів, має поліпшувати їхній добробут через зорґанізований збут меду і через спільне набування штучної вощини, пасічничого приладдя й цукру для підгодівлі пчіл. Має вона їх навчити також раціонального пасічничого господарства через спільні сходини, поради і через фаховий часопис „Український Пасічник“, що його видає українська пасічнича кооператива „Рій“ у Львові, вул. Зіморовича ч. 20.

ХТО З ВП. ПЕРЕДПЛАТНИКІВ НИЩИТЬ ПОШТОВІ СКЛАДАНКИ І НЕ ВИСИЛАЄ ПЕРЕДПЛАТУ, ПОДВІЙНО ПІДКОПУЄ ВИДАВНИЦТВО

Міжнародня комісія в справі підпалу райхстаґу.

ПАРИЖ, 2. 9. ПАТ. Утворена спеціяльна міжнародня комісія для вияснення справи підпалу райхстаґу збереться в Льондоні 14. вересня і порішить, чи матеріяли, які вона має, треба передати німецькому прокураторові чи зарезервувати їх для гаського трибуналу. В усякому випадку певне, що париські адвокати, яких трибунал у Ляйпціґу не допустив до оборони, виголосять прилюдно свої оборонні промови 11. вересня у Ваґрамській салі в Парижі.

Болгарія наближується до Анґлії.

ПАРИЖ, 2. 9. ПАТ. Болгарський король Борис зложив вчора візиту премієрові Далядіє, з яким мав довшу розмову на тему проблєм, що торкаються Сх. Европи. З черги король Борис розмовляв з міністром Поль Бонкуром про ситуацію балканських держав.

ЛЬОНДОН, 2. 9. ПАТ. „Дейлі Мейль“ повідомляє з Парижа, що слід надіятись далекосяглих змін у становищі Болгарії супроти Франції та В. Британії. Король Борис приїде в найближчому часі до Льондону, щоби зробити деякі політичні й економічні умови з бритійським урядом. Болгарія хоче наблизитися до Югославії та видобутися з господарської ізоляції, в якій тепер находиться.

ОЖИВЛЕННЯ НІМЕЦЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКИХ ТОРГ. ВЗАЄМИН.

БЕРЛІН, 2. 9. ПАТ. „Берзен Курір“ заповідає можливість нового оживлення торговельних взаємин із СРР. Хоч більшовицькі господарські кола вказують на факт, що зменшення більшовицького вивозу в першій половині ц. р. на 1.3 присилувало СРСР обмежити замовлення в Німеччині, то всеж німецькі кола сподіються зросту більшовицьких замовлень у Німеччині в осені. Що торкається кредитових зобовязань для сфінансування більшовицьких замовлень, преса повідомляє, що спец. консорція під кермою банків зуміє до половини вересня з прелімінованої суми 50 міл. марок зібрати на сфінансування більшовицьких замовлень суму 30 міл. Решта 20 міл. марок покищо не буде потрібна з причини значного зменшення більшовицького закупна.

Боротьба з гітлєрівцями в Австрії.

ВІДЕНЬ, 2. 9. ПАТ. В останніх тижнях націонал-соціялісти розвинули оживлену пропаґанду, при чому в кількох місцях вибухли бомби. Щоби запобігти на будуче таким замахам, каринтійська влада арештувала як закладників трьох націонал-соціялістів і буде держати так довго, аж винуватці будуть викриті. На випадок нових замахів влада арештуватиме нових закладників.

Гітлєрівці в Нірнберзі.

БЕРЛІН, 2. 9. ПАТ. Преса повідомляє, що видалений з Австрії інспектор управи нац.-соціялістичної партії Габіхт вибереться завтра літаком до Боцену, щоби привезти на зїзд партії до Нірнберґу викраденого з вязниці в Інсбруці нац.-соц. провідника в Тиролі Гофера. Одночасно зачувати з Риму, що італійська влада не сповнить правдоподібно австрійського домагання в справі видачі Гофера, як тільки буде стверджене, що держали його у вязниці за політичну провину. У звязку з тим „Дойче Альґ. Цтґ.“ надіється, що Гофер буде в неділю на великій дефіляді гітлєрівських формацій в Нірнберзі.

На слідах винуватця.

ПРАГА, 2. 9. ПАТ. Слідство в справі вбивства проф. Лєсінґа викриває щораз більше познак проти особи Екерта, відомого дикого стрільця. В мешканні Екерта знайшли картку з назвищем і адресою проф. Лєсінґа. Як зізнало кількох свідків, Екерта бачили в останніх часах з німцями, що прибули з Німеччини. Поліція перевела ревізії в мешканнях членів німецької нац.-соц. партії в Марієнбаді.

ХІРУРҐ
Д-Р КАЗИМИР ЧИЖЕВСКІ
мешкає тепер АСНИКА 15. Тел. 2-08.

Альбанія капітулювала перед Італією.

Із Тірани повідомляють: На основі королівського розпорядку ввели в усіх альбанських школах італійську мову як обовязковий предмет. Іншим розпорядком установлено, що 80 прц. усіх альбанських студентів, які вчаться за кордоном мусять ходити до італійських високих шкіл. Так виконала Альбанія італійські домагання, про які ми повідомляли. Розпорядок короля Зоґу є ознакою дальшої капітуляції Альбанії перед Італією.

Більшовицький летунський аташе.

МОСКВА, 2. 9. ПАТ. Більшовицький уряд іменував спеціяльного летунського аташе при більшовицькій амбабсаді в Парижі, а саме команданта ескадри Василишенка. Він виїхав уже до Парижа. Становища француського летунського аташе при француській амбасаді у Москві досі не обсадили.

ЛЕТУНСЬКА СМЕРТЬ.

РИМ, 2. 9. ПАТ. Славний італійський летун маркіз Де Пінедо згинув нині смертю летуна. Вистартував він рано до баґдадського лету, щоби побити рекорд Кодоса та Росія. Коли літак відірвався від землі втратив нараз рівновагу та вдарив об насип, потім станув у полумї. Пінедо згинув на місці.

По широкому світі.

— Німецька влада видала швайцарській владі комуніста Вебера, якого вхопили свого часу з території Швайцарії умундуровані штурмовики.

— Викрадений з вязниці в Інсбруці гітлерівець Гофер перебуває в Бріксені, на території Італії, де живе його родина. Австрійський уряд зажадав видачі Гофера.

— В околиці Маї біля Нансі відбудуться великі маневри француської армії, на яких перший раз дивізія кавалерії буде вжита на автах.

— День 31. жовтня буде як попередніми роками міжнароднім днем ощадности, присвяченим пропаґанді ідеї ощадности серед найширших кол громадянства.

Австрійська армія.

ВІДЕНЬ, 2. 9. ПАТ. Денник Законів приніс розпорядок союзного уряду в справі збройних сил Австрії. Союзна армія і новоутворений помічничий корпус підлягають усім дотеперішнім приписам і розпоядкам із застереженням, що служба в рядах треватиме пів року, а в резерві рік. Членів помічного військового корпусу братимуть у ряди на основі добровільного вербунку. Союзна армія нараховує з помічним військовим корпусом ок. 30.000 вояків. Помічний військовий корпус покличуть до життя на якийсь час. „Політ. Кореспонденц“ повідомляє у звязку з тим, що політичне положення Австрії та виконання господарської програми вимагає спокою і порядку. Переговори, ведені з заінтересованими державами, яких метою скріплення збройних сил армії, ствердили, що положення в Австрії найшло зрозуміння, тому ті розмови за короткий час довели до успішних вислідів.

Заповідав атентат на Гітлєра.

БЕРЛІН, 2. 9. ПАТ. „Д. Альґ. Цтґ.“ помістила виїмки промови, яку 23. лютого ц. р. у пруській державній раді виголосив комуністичний посол Торґлєр, обвинувачений тепер у процесі за підпал райхстаґу. Торґлєр говорив тоді, нібито кружляють чутки, що на кілька днів перед виборами, 1. березня заінсценізують атентат на Гітлєра, при чому йому нічого не станеться. Метою того атентату, подібно як це було з атентатом Гедля на Вільгельма І., після якого видали протисоціялістичні розпорядки за часів Бісмарка, — мало бути приготування до гострої кампанії проти комуністів і комуністичної партії. Пригадуючи, що 27. лютого згорів райхстаґ, часопис стверджує, що Торґлєр нарочно представив задуманий атентат на Гітлєра як провокацію, щоби так собі створити алібі. Часопис твердить, що Торґлєрові пляни вчинили нешкідливими та що булоб краще, колиб узагалі був не виголошував своєї промови.

[illegible]КО-БІЛЬШО-[illegible]

РИМ [illegible] Нині в[illegible]удне Мусоліні й більшови[illegible] амбасадор у Римі підписали у Венецькій Палаті пакт приязни, неаґресії та невтральности між Італією та СРСР.

ПРИМУШУВАТИМУТЬ ПРИЙМАТИ ГОДИНИ ПРАЦІ ТА ПЛАТНІ.

ВАШИНҐТОН, 2. 9. ПАТ. Вчора минув речинець добровільного зголошування згоди на пристосовування нового кодексу праці прмисловцями. Від нині ґен. Джансон адміністраційним шляхом могтиме присилувати опірних промисловців приняти програму през. Рузвельта в справі годин праці та платні робітників.

Студентські справи.

Студії у високих школах у Брні, Ч. С. Р.

Управа Української Студ. Спілки у Брні подає отсим до відома заінтересованим абсольвентам (-кам) ґімназій про студії у тутешніх високих школах отсі інформації:

У Брні є такі високі школи: університет, чеська техніка, німецька техніка, висока аґрономічна школа, висока школа ветеринарна.

УНІВЕРСИТЕТ. Факультети: медичний, правничий, фільософічний і природничий.

Медичні студії тревають 10 семестрів. Семестральну таксу платиться від скількости записаних предметів і вправ (годин у тижні), чужинці платять за одну год. тижнево 12 кч.. чехи 8 кч.; такса за перший зимовий семестр (разом з вписовим) 454 кч. (120 зол.). Крім цієї шкільної оплати чужинці платять ще спеціяльну таксу чужинецьку 1.000 кч. семестрально; від цієї такси на основі свідоцтва убожества звільняють звичайно до 300—400 кч. на семестр. Приняття для чужинців на медицині досить утруднене. Всіх чужинців взагалі приймають тільки 5 процент на загальне число нових кандидатів, з того українці можуть рахувати на 3—4 місця. На матуральних свідоцтвах вимагають дозволу польського міністерства освіти на виїзд на студії за кордон. Вписи тревають: звичайні від 24. вересня до 7. жовтня, додаткові за доплатою 50 кч. до 5. листопада. Вступних іспитів нема.

ЧЕСЬКА ТЕХНІКА. Виділи: а) будівельно-інжинірський (інжинірія сухопутна і водна), б) мірничий (3 роки), в) машиновий, г) електротехнічний, ґ) хемічний і д) архітектура. Студії тревають від 4—5 літ. Вписи: звичайні від 25. IX. — 7. X., додаткові за доплатою 50 кч. (кара за спізнення) до 30. X. включно. Семестральна такса (шкільна) для чужинців 300 кч., чужинецька такса 250 кч. на семестр. Від шкільної і чужинецької такси можна бути звільненим (частинно, евентуально цілком) — на першому році на основі матурального свідоцтва (найменше добрий поступ) і свідоцтва убожества, на вищих роках у міру поступів у науці і свідоцтва убожества. Вступний іспит здається на всі виділи (з виїмком хемічного) з начеркової ґеометрії (після підручника Бартля — мети, клади, обороти, проники, а конструкція кривих і тіни спеціяльно). Іспит треба здати зараз після впису, найдальше до кінця місяця жовтня. Іспиту не здають тільки ті, які кінчили реалку, або реальну ґімназію (природ.-математичну).

НІМЕЦЬКА ТЕНІХКА. Має всі ті самі виділи, що й чеська, а крім того загальний виділ з дворічним асекураційним курсом. Вписи звичайні від 26. IX.—8. X., додаткові (50 кч.) до 20. жовтня. Вступний іспит здається на всі виділи з начеркової ґеом. і вільноручних рисунків. Вимоги й такси такі самі, як у техніці чеській.

АҐРОНОМІЯ. Виділи: а) аґрономічний, б) лісовотехнічний. Студії тревають 4—5 літ. На лісовий виділ здається вступний іспит з начеркової ґеом. і математики (початки діференціялів та інтеґралів). Вписи й такса такі, як у чеській техніці.

ВЕТЕРИНАРІЯ. Студії тревають 4—5 літ. Вписи звичайні, як у техніці, додаткові (50 кч.) до 15. листопада. Такса на першому семестрі около 400 кч., чужинецька 250. Висота чужинецької такси й умовини звільнення у всіх високих школах, з виїмком медицини, такі самі, як у чеській техніці. Чужинців досі приймають без обмежень.

До вписів у всіх високих школах потрібні такі документи: 1) матуральне свідоцтво (добре в чеському перекладі), 2) метрика уродження, 3) свідоцтво приналежности і громадянства, 4) дозвіл побуту з поліції, 5) 2 знимки, 6) свідоцтво моральности, якщо була перерва в студіях. До 3) і 4) — предкладається особисто при вписі пашпорт.

Посвідку тимчасового приняття до якоїнебудь високої школи в ЧСР, потрібну до одержання пашпорту, можна одержати тільки за посередництвом чеського консуляту (після найновішого розпорядку чеського міністерства освіти).

Туди й слід слати подання враз із документами (матуральне свідоцтво — чеський леґалізований переклад, метрика й евент. свідоцтво моральности) з проханням приняти до такої-то високої школи в ЧСР. Адреса чеського консуляту у Львові: **Konsulat Republiky Cesko-Slovenské we Lwowie, ul. K. Ujejskiego 4.** (для Волині — консулят у Варшаві). Подань про посвідку з німецької техніки радимо не вносити, бо пізніше при одержанні віза в консуляті роблять великі труднощі, а по приїзді до Чехії можна записатися, де захочете.

Про внесення подання (до якої школи?) просимо обовязково повідомляти Управу У. С. Спілки.

Скромне місячне удержання у Брні коштує 100 зол.

Число українського студентства у Брні з кожним роком маліє, з причини щораз-то новіших загострень і підвишки оплат для чужинців. У Брні студіює тепер около 50 українців.

За докладнішими інформаціями звертатися на адресу: Ukrajinsky Studentsky Spolek — Brno, Tivoli 48. C. S. R., або Brodovycz Vasyl, Brno XVI., Havličkova 18. C. S. R. На відповідь (звичайним листом) залучити одну міжнар. почтову марку, на поручену — 2 міжнар. марки.

ЗА УПРАВУ:

Бродович Василь, скарбник. *Нич Михайло*, секретар

НОВИНКИ

— Робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54-46.

— Маґазин постелі Р. Джала, Львів, Хорущина 5, поручає: ковдри, матраци по найдешевших цінах. Переробляє ковдри по 5 золотих, матраци по 7 зол. 44-50

— Першорядна кравецька робітня А. Дуфанця Львів, Пасаж Міколяша, Тел. 87-41. Матеріяли на складі. ч. 271. 3—10

— Кравецька робітня Михайла Стеця, Львів Ягайлонська 24. ч. 312 1—10

— Перші плянтації цикорії по наших селах, законтрактовані на весні ц. р. кооперативною фабрикою цикорії „Луна“ — удалися на прочуд гарно. Збір заповідається дуже добрий на велику радість наших селян-плянтаторів, котрі як перші піоніри відважилися управляти зовсім незнану їм ростину. Треба сподіватися, що небавком не буде вже ані одної української родини, котра не уживала би цикорії „Луна“. Не лише задля знаменитої якости, але також, щоби дати працю і заробіток українському робітникови і селянинові. ч. 291 2—32

— Вказівка як обходитися з пастеризованим молоком: 1) Пастеризоване молоко слід купувати і переносити просто у пляшках, а не переливати його до власних начинь, бо через те може занечиститись. 2) Пастеризованого молока не треба вже переварювати, лише пити його в холодному стані, або відповідно до потреби тільки підігріти, щоб не втратило своїх відживчих прикмет. 3) Пастеризоване молоко, в якому забито, між іншими, теж бактерії молочного квашення, не надається до самочинного заквасу (ставлення на квасне), але його треба штучно заквашувати додаючи ложку доброго квасного молока, або сметани і якслід вимішати. 4) Хто хоче мати запоруку, що дістане чисте і здорове молоко, той купує тільки в крамницях „Маслосоюзу“. ч. 305

— Дир. Микола Заячківський загальношанований і діяльний громадянин, довголітний голова „Сокола-Батька“, „Т-ва допомоги еміґрантам“ і б. голова Видавничої Спілки „Діло“ перебув у львівському шпиталі важку операцію жовчового міхура. Операція вдалася і реконвалесцент приходить поволі до здоровля. На днях перевезли його вже зі шпиталю до дому. Подаючи цю відрадну вістку до відома нашого громадянства, бажаємо при цій нагоді дир. М. Заячківському, щоби прийшов у найкоротшому часі до повноти сил та щоби міг якнайуспішніше проявляти далі свою громадську працю.

— Польські учителі проти українських сшитків. „Союзний Базар“ у Львові дістав від кооперативи „Буг“ у Камінці Струміловій такого листа: „Отсим повідомляємо, що замовлені нами у ВПанів зшитки 12 карт. з середнього паперу і бездеревні всі лежать і не можна їх збути, а це тому, що учителі дооколичних сіл не позволяють дітям купувати таких зшитків, а продають і наказують купувати тільки зшитки з малюнками Пілсудського і Мосціцького. Просимо нам написати, що маємо робити і просимо постаратися, щоби в пресі, евентуально в соймі ту справу порушено, бо інакше будемо змушені всі зшитки звернути, як-що і дальше буде „зшитковий монополь“. Наказують купувати зшитки в Камінці тільки в польській кооперативі“.

— У справі арештованих під Надвірною. Зі Станиславова нам пишуть: Справа арештованих 12 молодих українців під Надвірною, здогадно членів О. У. Н., находиться в руках підпрокуратора станиславівського окружного Суду Трембаловіча, який провадить прокураторські доходження. У теперішній стадії доходжень підпрок. Трембаловіч не дозволяє на доставу харчів арештованим, а тим менше на бачення з ними. Тому перестерігається Рідню арештованих перед їздою до Станиславова задля якоїнебудь інтервенції, бо покищо арештованим нічого помогти не можна, шкода лиш коштів їзди. Коли слідство посунеться вперід так далеко, що

можна буде доставляти харчі, або можна буде дістати дозвіл на бачення, появляться про це згадки в пресі.

— **Два політичні процеси в Самборі.** Процес за вбивство Голувка розпічнеться перед самбірським судом присяжних 19. ц. м. і потреває до 7. жовтня. Два дні пізніше, 9. жовтня розпічнеться перед тим самим судом процес в справі нападу на почтовий уряд у Трускавці. Другий процес потреває до 16. жовтня ц. р.

— **Українка.** „Ле Мон Слав", відомий французький місячник славянознавства, приніс в числі за травень обширну „польську хроніку" без підпису. Автор хроніки присвятив чимало сторінок і українським справам, а саме: інцидентові з п. Паліївом в УНДО, промовам членів УНДА підчас бюджетових дискусій в соймі, справі панахиди по Мазепі на Волині і т. п. Автор хроніки досить добре орієнтується в українських справах, які викладає зовсім безсторонньо й обізнаний з українською пресою. — Французький дипльоматичний місячник „Афер Етранжер" („закордонні справи") в числі за липень вмістив статтю І. Борщака „Венецький посол в Східній Европі та на близькому Сході в XV в.". Мова йде про відомого Контаріні, який відвідав і описав також Україну.

— **Нова внутрішня позичка.** Агенція „Іскра" повідомляє, що в урядових колах обмірковують справу нової внутрішньої позички в Польщі. Рішення має запасти коло 8. ц. м. а в половині місяця позичка мала би бути оголошена шляхом президентського розпорядку.

— **За „Окрадання Польщі".** Варшавський апеляційний суд розглядав справу Казимира Питка, члена „Обозу Велькей Польскі", засудженого на рік вязниці за кольпортажу брошур п. з. „Окрадання Польщі" та „Жахлива примара". Брошура „Окрадання Польщі" містила напасливі натяки під адресою президента республики і міністрів. Друга брошура була присвячена відносинам у судівництві. Апеляційний суд затвердив присуд першої інстанції.

— **Згоріла церква.** В Молотові пов. Бібрка розпочали мешканці будову церкви і щоб охоронити закуплені будівельні матеріяли від злодіїв, визначили на кожну ніч двох вартівників. В ночі на 1. ц. м. вартівники Танас Мосик та Гринь Мартинів розложили з трісок вогонь, щоб загрітися, і заснули. Від вогню занялися будівельні матеріяли і розпочата церква. На голос дзвонів збіглися люди на ратунок, але було вже за пізно. Церква і матеріяли згоріли.

— **Цікавість переплачена життям.** З Батятич пов. Камінка Стр. привезли 18-літну дівчину Марію Данько, так тяжко потовчену, що лікарська поміч була вже безуспішна і вона незабаром померла. Показалося, що вона впала жертвою нещасливої пригоди. Довідавшись від сусідів, що її мачоха зраджує батька, дівчина рішила зловити їх на горячому вчинку, щоби зробити з того вжиток. І коли побачила, що мачоха пішла в ліс, вона побігла за нею. Щоби краще вивязатися зі своєї ролі, дівчина вилізла на придорожну грушу. Нараз прискочив до дерева пес із сусідного господарства і почав на неї гавкати. Збентежена дівчина впала з груші на землю і розбила собі череп.

— **Помер львівський віцевоєвода.** У суботу помер у львівському шпиталі львівський віцевоєвода Іван Юрій Дигдалевич. Смерть наступила підчас розмови з лікарями. Родився 1888 в Яворівщині.

— **Історія, яких багато.** Анна Ґоржалка, служниця при вул. Рагози, залюбилася в якімсь кельнері, що обіцяв з нею оженитися. Однак наречений вимантив від неї всі заощаджені гроші і щез. Тоді дівчина довідалася, що він жонатий. Не могучи пережити свого нещастя, вона випила якусь отрую і вмерла у шпиталі.

— **Висільник.** На паркані магістратських домів при вулиці св. Мартина ч. 57. у Львові повісився 70-літній дахівкар Микола Левицький. Він причепив собі перед душогубством картку з адресою: Ав. Мартина 23. Причина: нужда та те, що не міг заплатити комірного 300 зол. (за кімнатку платив він 21 зол.).

— **Краєва хроніка.** Перемиський суд засудив на 20 місяців вязниці торговельного агента Макса Льотрінгера, що здефравдував 45 тисяч зол. на шкоду фірми чеколяди „Сішар". — Із слідчої вязниці в Перемишлі втікли три небезпечні бандити, а саме Юліян Дзєдзіц, Іван Чума і Петро Павловський, арештовані за грабункові вло-

ВІДГУКИ ДНЯ.

Непопу[illegible]

Відбуваються кра[illegible] ситківкові [illegible]агання. Десь там на площі „Академічного Дому" літають мячики, дзвенять ракети, звиваються змагуни, а Львів, не кажу вже загальний, а той український, наш Львовик, навіть про те не знає. Може десь хтось пяте через десяте... прочитав при кінці „Діла", чи довідається від того, хто читав. А хто там змагається і як змагається — байдуже. Рожанковський—Дзерович, Сасик—Дрогомірецький, Струмінська—Могильницька, Ґурська—Дмоховська — хто з них побідить, хто вибється на чоло, хто дістане почесний титул мистця — це для львовянина подвійно байдуже.

Старається молода громада і подати до загального відома, заохотити до прибуття і за кільканацять сотиків вступу дати справді гарне видовище, але не може переломати байдужости нашої публики до одного з найкращих спортів. Вчора на змаганнях найстарший глядач мав 39 років, а передучора був навіть понад 50-літній і то дійсний крилошанин. Та це виїмковий випадок і здається вже більше не повториться.

Решта глядачів у віці між 7 і 35 роком життя, але їх так небагато і переважно за даровими вступами. Трибуна обчислена на 25 гостей підчас найбільш емоціонуючих змагань на половину порожна, дві лавки, що імітують перші місця, тільки з одного кінця обсаджені, стоячі місця зайняті дітворою з дооколичних камениць, яка знає всі „дарові" входи і виходи подвіря „Академічного Дому". Одначе Богу дякувати і за те, бо є кому оплескувати всі гарні удари змагунів.

Провінція назагал не дописала, бо криза. Але та, що дописала, бє потрохи столицю, що мене дуже тішить, бо не дає столиці спочити на тих кількох лаврових листочках, які здобула в минулих роках.

Підчас змагань панує на токах, на лавках і на трибуні.. англійська мова. Тільки й чути: „Він має слабий бекгенд"... „Не люблю її форгенду"... „Знаменитий смеч!"... А вже вершком ситківкової англійщини є оклик „шод!" Кажуть, що це означає „славно", „гарно", чи щось у тім роді. Але наш оклик був би профанацією святочної хвилі; тому всі кричать „шоооод".

Ясна річ — не всі знають докладно англійську мову і тому нерідко можна почути: „шов!", „шорт!" чи таки просто: „шо", але це на стиль цілої імпрези не впливає. Зате впливає дещо на стиль поведінка молодої мужеської публики, яка засівши на трибуні „пускає віци" до змагунів. Віци найбільше подобаються їх авторам, менше слухачам, а найменше змагунам. Але це все річі другорядні і за 50—100 літ зникнуть, думаю, з програми наших змагань безслідно.

Вистане, як усі молоді люди будуть грати в ситківку.

Дуже елеґантний спорт!

Галактіон Чіпка.

ми. — З ле[illegible]ні графині Красіцької в Бахірци злодії вкрали 200 кг. масла. —

— **Не хоче бути послом.** Комуністичний посол Зендер Канель, з фаху кравець, якому припав посольський мандат після вигаснення комуністичного маднату, надіслав до соймової канцелярії письмо, що зрікається цього мандату. Наслідком того мандат одержить дальший з черги кандидат комуністичної листи.

— **За побиття постерункового.** Городський суд у Варшаві засудив Гелену Вонсовську на 2 тижні арешту за побиття постерункового Андрія Марчевського. Засуджена, обурена зізнаннями Марчевського в суді, після присуду побила його вдруге. Окружний суд засудив її за те на 8 місяців вязниці.

— **Знову напад на прихідство.** З Вадовиць повідомляють про злочин, доконаний на особі пароха в Ричові. Пізно в ночі на прихідство вдерлося кількох озброєних бандитів і зажадали від пароха Маіка видачі грошей. Коли нападений ставив опір і почав кликати на поміч, бандити пострілили його тяжко. На гук стрілянини прибіг слуга, до якого один бандит дав кілька стрілів, ранячи його в руку. Тяжко раненого священика відвезли до шпиталю в Кракові, де після операції помер.

— **Погоня за бандитом.** На днях чеська жандармерія застрілила в облаві бандита Касіка, що вбив двох жандармів. Тепер на Словаччині 400 жандармів шукає бандита Юрашка, що вбив бурмістра Сутова та жандарма. Юрашка окружили вже були в лісі, та він таки втік, постріливши вахмайстра жандармерії.

— **Подяка.** Отсим почуваємось до милого обовязку зложити прилюдну подяку ВП. послові д-рові Загайкевичеві за безінтересовну оборону нашої справи перед окружним судом в Яслі. Дудра Михайло, Дзюбина Степан, Хомяк Данило.

— **Проф. Б. Сьвйонтковска** почала в музичній школі С. Каспарек (вул. Кохановського 4, тел. 85-43) лекції ритміки (ритмічна ґімнастика). Вписи від 11—13 і від 16—18. 28/2

З театру.

Кооператива „Український Театр" у Львові (ґрупа театру ім. І. Тобілевича) „Батурин", історичні картини на 5 відслон Б. Лепкого у сценічній перерібці Л. Лісевича (Саля Театру „Ріжнородностей").

Був такий французький театральний критик Сарсей, який 40 літ переводив у своїх рецензіях послідовно принцип, що найвищим суддею песи є публика; коли публиці песа подобається або ні, критик може тільки пояснити це явище, але боротися з ним надаремне.

„Батурин" як і „Мотря", це дві найуспішніші песи в репертуарі Тобілевичівської трупи, що мусить рахуватися зі смаком якнайширшої маси глядачів від Львова до Печихвостів. Від 20 літ не маємо нових пес. Знаємо, чому панує нині такий „історичний" голод: великих подій і постатей минулого. Такі песи як „Батурин", хоча би були тільки звичайною перерібкою з мало драматичної повісти, заспокоюють цей голод. Голод таке фізичне явище, що його мусимо заспокоїти завсіди тим, що є, а не тим, що повинно або могло би бути. Член маси-публики тішиться, що бачить козаків і гетьманів, чує гук самопалів і навіть не дуже задумується над тим, що батуринська трагедія це одна із найсумніших сторінок нашої історії. Невдача за невдачею, фраза за фразою, але який розмах! Рясні оплески.

Це тільки доказ, що й такі песи потрібні і ми раді би бачити їх тузинами. Поляки досі грають „Косцюшка под Рацлавіцами" і коли шукають другої популярної песи дають „Оборону Ченстохови".

1-а і 2-а дія „Батурина": „горе іміем серця! не дамося!" 3-тя: перемагає чернь, 4-та: перемагають царські посіпаки, 5-та: „вічная память" і.. горе іміем серця!

Глядачі подивляли дотепну інсценізацію мурів фортеці, гарну символічну сцену 3-ої дії і цікавилися акцією 4-ої, найживішої з усіх. Коли зважити, що деякі артисти мали по три ролі, то це вже заступає інші признання. Маємо враження, що таки за давніх літ так добре історичної песи навіть наші найкращі артисти не вміли ставити. Інше діло, що постаті Мазепи або Орлика уявляємо собі трохи інакше.

Передові ролі мали: Бенцаль, Кривицька, Боровик, Блавацький і до них ішли найчисленніші та найголосніші оплески. З менших д. добрі були Паздрій, Нікитин, Кривицький, Совачева, Рубчак, Яковлів. Нехай вибачать усі інші, що не перечислюємо цілого ансамблю.

„Мотря" і „Батурин" могли би рахувати ще на кілька вистав у Львові, якби вся шкільна молодь і нижчі верстви нашого населення мали змогу на них подивитися. **м. р.**

СПОРТ.

СИТКІВКОВІ ЗМАҐАННЯ.

В четвер розіграли стрічі: Кулечко — Микитей 6:2 6:0. Стефанович — Федак 6:4, 5:7, 6:0. Сасик — Мурин 6:1, 6:3. Могильницька, Сасик — Ґурська, Хтей 6:2, 6:1. Мурин, Новицький — Горбань, Назар 6:2, 8:10, 6:2.

УКРАЇНА — ГАСМОНЕЯ.

В неділю 3. ц. м. відбудуться атракційні змагання за вхід до окружної ліги між Україною і Гасмонеєю на грищі Погоні. Початок: год. 4. попол. Попередять о год. 2.15 попол. змагання за мистецтво Б-кляси Україна II — Гасмонея II.

X. КРАЄВІ СИТКІВКОВІ ЗМАҐАННЯ.

Нині на токах У. С. С. К-а при вул. Супінського 21 відбудуться фінали X. Краєвих Ситківкових Змагань. До фіналу поодинокої ґри пань доходить С. Могильницька після побіди над О. Струмінською 6:2 6:1 і Ґурська після побіди над С. Дмоховською 6:3 9:7 і Лищинською 4:6 6:3 7:5.

До фіналу поодинокої ґри панів дійшли З. Сасик та Я. Рожанковський.

Сасик по дорозі розправився з Процишином і Мурином та після доволі тяжкої боротьби з молоденьким Стефановичем у півфіналі 3:6, 6:4 6:4 8:6 з другої сторони Я. Рожанківський стрінувся з богатьома сильними ґрачами, як Дзерович, Пачовський, Дрогомірецький та у півфіналі Кулечко, якого побідив після дво і півгодинної 5-сетової боротьби.

В суботу відбувся фінал подвійної ґри панів, де пара Сасик і Дрогомірецький здобули мистецтво проти братів Кулечків 6:1 6:1 6:1.

Нині в год. 9-ій рано фінал ґри мішаної та незвичайно цікава стріча за 3-є місце: Кулечко — Стефанович. Пополудні в год. 15-ій фінали поодинокої ґри пань і панів.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.

Неділя, дня 3. вересня, год. 7.30 веч. „Фрайляйн Доктор“, Юрія Тепи.

Понеділок, 4. вересня, год. 7.30 веч. „Фройляйн Доктор“.

Театр Ріжнородностей.

Неділя, дня 3. вересня, год. 7.30 веч. „Моя панна мама“, комедія в 3 діях Вернея.

Понеділок, 4. вересня, год. 7.30 веч. „Моя панна мама“.

ЦИРК СТАНЄВСЬКИХ: (площа Бема) щодня вистава в год. 8.30, в суботу та в неділю дві вистави: в 4 год. пополудні та в 8.30 веч.

Кіна.

АДРІЯ: „Король пястука“ (Гарі Піль).
АПОЛЬО: „14-го липня“.
АТЛЯНТИК: „Син мимохіть“.
КАСІНО: „Остання царица“.
КОПЕРНИК: „Генерал Чень“ і „Слім у тарапатах“.
КОЛІСЕЙ: „Жінка камелеон“ і ревія „Ярмарок сміху“.
МАРУСЕНЬКА: „Генерал Чень“ і „Слім у тарапатах“.
МІРАЖ: „Наші невинні наречені“, „Фліп контра Фляп“.
МУЗА: „Королева скорости“.
ПАЛЯС: „Адютант його Великости“ (Власта Буріян).
ПАН: „Гальо Париж! Гальо Берлін!“ і ревія (виступ львівських артистів).
ПАСАЖ: Том Мікс „Мій приятель король“.
СТИЛЕВЕ: „Люди в готелі“ і ревія „Поворот соломяних вдівців“.
ХИМЕРА: „Пісня ночі“ (І. Кепура).
УТІХА: „Бастер жениться“ та ревія.

Закордонне радіо.

Неділя, 3. вересня 1933.

Кеніґсберґ (217,1) 18.50 Спів; **Барі** (279,3) 20.45 Пісні й оп. музика; **Братислава** (279,3) 10.15 Військ. орхестра; **Брно** (341,7) 9.25 Легка музика, 18.00, 19.05 Вечірня авдиція; **Штутґарт** (360,6) 20.00 „Крікрі“ оп. Лінке; **Берлін** (419) 20.00 „Ім Райхе дес Індра“ оп. Лінке; **Білгород** (429,7) 12.05 Нар. мельодії, 15.00 Циг. музика, 16.30 Нар. пісні; **Рим** (441,2) 13.30, 17.15 Концерт, 20.45 „Стентерельо“ оп. Кушіна; **Відень** (518,1) 11.10 Хор хлопців, 11.55 Симф. концерт, 20.15 Веселий вечір; **Рига** (525) 20.20 Пісні; **Будапешт** (550,5) 19.15 Оперетка, 22.00 Фортепян; **Харків** (937,5) 9.00 Балалайки, мандоліни, 13.50 Пісні, танці (грамофон), 15.00 Популярна українська музика, 18.30 Російська клясична оп. музика (спів); **Москва** (1000) 17.25 „Льогенґрін“ оп. Ваґнера (Досв. 720 м.).

Понеділок, 4. вересня 1933.

Кеніґсберґ (263,8) 20.50 Пісні нім. романтиків; **Мор. Острава** (263,8) 10.10 Нар. музика; **Барі** (269,4) 20.45 „Турандо“ оп. Пучінія; **Братислава** (279,3) 14.50 Фестіваль, 18.05 Концерт; **Ляйпціґ** (389,6) 12.00 Концерт, 21.00 „Аґн. Бернавер“ трагедія Гебеля; **Білгород** (429,7) 16.00 Нар. музика, 17.00 Нар. пісні; **Рим** (441,2) 17.15 Концерт; **Відень** (518,1) 17.25 Молоді артисти, 19.25 „Макбет“ оп. Вердія; **Будапешт** (550,5) 12.05 Військ. орхестра, 18.30 Циг. орхестра, 20.00 Мадярські мельодії, 21.30 Концерт, **Харків** (937,5) 9.00, 15.00, 21.30 Концерт, 13.50 Літ.-муз. монтаж, 18.00 Радіофільма для селян, 19.00 Італ. форт. музика; **Москва** (1000) 17.30 „Чотири деспоти“ оп. Вольф-Ферарія (Сталін 424,3), 17.25 „Червоний мак“ оп. Ґлієра (Досв. 720 м.).

Львівське радіо.

Неділя, 3. вересня 1933.

10.30, 14.20, 15.05, 17.45, 22.45 Ґрамофон; 11.30 Обжинки в Спалі; 12.15 Концерт (музика, спів); 14.00 Хліборобська скринька; 14.45 Діяльог для хліборобів; 15.30 Для дітей: Що чувати в світі; 15.45 „Погромник тигра“; 16.00 Трансм. зі Спали: Складання вінців президентові; 17.00 Легкоатлетичний меч Польща — Чехословаччина; 17.30 Організація ремесла, 18.00 Спів (Жмігруд-Федичковська, сопран); 19.00 „Закінчення казки“ Дж. Льондона; 19.40 Почт. техн. скринька; 20.00 Музика, спів (Салецький, тенор); 21.00 Хори і капеля зі Спали; 21.30 На веселій львівській хвилі; 22.25, 22.26 Спортові вістки.

Понеділок, 4. вересня 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 12.05, 12.35 Концерт; 14.55, 15.15, 22.40 Ґрамофон; 15.35 Збіжева біржа; 16.00 Концерт орхестри; 17.00 Балачка у фр. мові; 17.15 Музика, спів (Поморська, сопран); 18.15 Розвиток комунальної господарки; 18.35 **Українські, польські й італійські пісні, Мих. Маслюк-Мартіні (бас);** 19.40 Фейл. „Критичні колоски“; 20.00 Трансм. з Варшави: „Баядера“ оп. Кальмана, Технічна скринька, Веч. денник; 22.00 Танкова музика; 22.25 Спортові вістки.

БІРЖА.

ҐРОШІ.

На приватнім долярсвім ринку курс доляра впав до 6.22, у міжнароднім обрахунку 6.24 Банк Польський обнизив курс доляра до 6.15 Фунт упав до ненотованого досі рівня 28.28 зол.

Золото: доляри 9.07—9.10; дукати 83.50 до 83.80.

ЗБІЖЕ.

Жито з 1933 р. льоко Львів 14.00—14.50. Решта без зміни.

ВАРШАВСЬКА БІРЖА.

Трансакції. Продажа. Купно.

Голяндія 359.90, 360.80, 359; Льондон 28.33, 28.48, 28.18; Париж 35.03, 35.12, 34.94; Прага 26.51, 26.57, 26.45; Швайцарія 172.70, 173.13, 172.27; Берлін 213.

Акції.

Банк Польський 83—84.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ“.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня від 28—31. серпня: за масло пріма 2.50, II. 2.40, III. 2.30 зол., від 1. вересня з приводу знижкової тенденції цін на масло не ставить. Молоко 15 сот., сметана 70 сот., яйця 3.80 зол. за копу. Тенденція на масло молоко, сметану слаба, на яйця удержана.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Порадня Матерей подає отсим до відома, що п. Д-р Туна-Надрагова ординує щоденно для немовлят від год. 10-ої до 11-ої передпол. при вул. Ходоровського ч. 15.

Дентистична Амбуляторія буде отворена дня 4. вересня. Ординаційні години в амбуляторії щоденно від год. 3-ої до 5-ої попол.

Перша українська кооператива на Гуцульщині для збуту опалового і будівельного матеріялу в Делятині. Вже виконує замовлення скоро, точно і солідно по конкуренційних цінах. Просимо всі Дирекції Окружних кооперативних Союзів і українських установ висилати свої замовлення тільки через одиноку свою Кооперативу в Делятині, чим причинимося до її розвитку і позбудемося несовісних посередників та розбудуємо нову галузь кооперативного життя. Замовлення слати на адресу: Кооператива „Дервозбут“ в Делятині — Укр. Банк.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ДО ВИНАЙМУ 5 кімнат з повним комфортом при вул. Потоцького ч. 48. Інформації в УКТОДІ, тел. 51-14. Міс. чинш 250 зол. 297 2—2

ПОЗІР, РОДИЧІ І ШКОЛЯРІ! Робітні Українських Інвалідів у Львові, вул. св. Софії ч. 25 (телеф. 52-14) поручають шкільні, гімназійні шапки й однострої, виконані солідно з найкращих матеріялів, по конкуренційних цінах. На бажання висилаємо цінники і пробки даром! **Дайте працю Українським Інвалідам!** 297а 2—3

РУХАНКОВІ КОМПЛЄТИ для шкільної молоді (сорочинки, штанцята й мешти) поручає найдешевше Кооп. „ПЛАСТ“, Львів, Городецька 95. Домагайтесь цінників на зимовий сезон! 278 3—4

НА ПРОДАЖ 23 морги поля урожайного в цілости або в частях по приступній ціні при битім гостинці в однім комплексі з будинками господарськими без сусідства, 15 км. до найближчого міста. Ближчих інформацій подасть: Гр.-кат. Уряд парохіяльний в Лужку Долішнім, п. Новошиці к. Самбора. 299 3—3

СТАНЦІЯ. Прийму учеників (ць). Фаціевичева, Лазаря ч. 8/IV. 233 2—2

КУРС ручного трикотарства при фахово доповняючій дів. школі ім. Грінченка розпічнеться 11. вересня ц. р. Веде п. Міка Бачинська-Зелена. Зголошення в понед., середу і пятницю від 5—6 год. в шкільній домівці пл. св. Юра ч. 5.

КРУЖОК ІМ. ҐАННИ БАРВІНОК улаштовує курс ручного трикотарства від 8. вересня. Веде п. Міка Бачинська-Зелена. Зголошення в дирекції школи ім. Шевченка вул. Мохнацького 12. від 9—12.

ФОРМИ найліпші і найпевніші лише у відомій фірмі Козловська, Академічна 22. I. п. 314а 1—3

Українські шкільні книжки:

БУКВАР, Перша читанка для вселюд. шкіл	2.60
РУЧНА ДІТОЧА АЗБУКА	0.45
ЧИТАНКА для II. кл. вселюд. шкіл	2.60
ЧИТАНКА для III. кл. вселюд. шкіл	3.10
ЧИТАНКА для IV. кл. вселюд. шкіл	3.90
ЧИТАНКА для вищих кляс вселюдних шкіл	6.10
—o—	
Матвійчук: ПЕРША КНИЖОЧКА ДО ЧИТАННЯ	2.10
Степан Смаль-Стоцький і Федір Ґартнер: ҐРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	4.50
Коцовський В. і Огоновський І.: МЕТОДИЧНА ҐРАМАТИКА української мови для IV. кл. вселюдних шкіл	1.—
Квецінський К.: ПРИРОДОПИСНІ ПОГОВІРКИ І ЧИТАННЯ для III. відділу вселюд. шкіл	1.80
Квецінський К.: ПРИРОДОПИСНІ ПОГОВІРКИ І ЧИТАННЯ для IV. відділу вселюд. шкіл	3.80
—o—	
о. Рудович І.: ІСУС У СЕРЦЯХ ДІТИЙ. Наука гр. кат. релігії для I. і II. кл. вселюдних шкіл	2.10
о. Рудович І.: БІБЛІЙНИЙ КАТЕХИЗМ гр. кат. релігії для вселюдних шкіл	2.20
о. Рудович І.: МАЛИЙ КАТЕХИЗМ	1.10
СЕРЕДНИЙ КАТЕХИЗМ	1.50
о. Лужницький Л.: МАЛА ЛІТУРҐІКА гр. кат. церкви	1.10
СПІВАЙМО! Збірничок пісень на два голоси для шк. молодіжи	0.60
ЗБІРНИК НАРОДНІХ ПІСЕНЬ в укладі на три голоси для вжитку шкільн. хорів, зладив Ф. Колесса	1.70
178 4—6 —o—	

I. РАХУНКИ для першого відділу вселюдних шкіл	1.80
II. РАХУНКИ для другого відділу вселюдних шкіл	1.80
III. РАХУНКИ для третього відділу вселюдних шкіл	2.—
IV. РАХУНКИ для IV. кляси вселюдної школи	2.70
РУСЄЦКІ: Математика (українська)	3.—
DEUTSCHE SPRACHLEHRE für Bildungsanstalten und zum Selbstunterricht. (Німецька ґраматика для навчання в школах і для самонавчання	3.10
Лукіянович Денис: ЧИТАНКА ДЛЯ УЧИТЕЛЬСЬКИХ СЕМИНАРІВ	5.10
Д-р Лукіянович Д.: УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для I. і II. року уч. сем. польських	6.10
ПЕРША КНИЖКА навчання німецької мови для вселюд. шкіл	2.40
Крушельницький А.: НА ПРОВЕСНІ ЖИТТЯ, Том I.	4.50
Крушельницький А.: НА ПРОВЕСНІ ЖИТТЯ, Том II.	4.50
Крушельницький А.: НА ПРОВЕСНІ ЖИТТЯ, Том III.	6.—
Крушельницький А.: НА ПРОВЕСНІ ЖИТТЯ, Том IV.	7.—
МОРОЗЕНКО — оповідання	0.90
Ч. I. і II. Татух Ст. — Зошити з взорами до науки україн. письма Ціна за 1 зош.	0.60
Барвінський А.: ВИЇМКИ з укр. народ. літератури ч. V.	2.50
ВИБІР З УКР.-РУСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ч. I.	3.40
ВИБІР З УКР.-РУСЬК. ЛІТЕРАТУРИ ч. II.	3.60

КУРС ручного трикотарства веду від 7-го IX. Зголошення від 12—1. і 4—5. Приймаю замовлення на блюзки, шапки, светери і т. п. Міка Бачинська-Зелена, Театинська 31, I. пов. 341 1—2

НАУКА писання на машинах найновішою методою, переписка та помножування письм по цінах найнижчих приймає Ю. Ломага, Валова 11. 308 1—10

ДЛЯ дівчинки 7 літ. потрібна українка володіюча добре німецькою мовою для науки. Зголош. до Адм. „Діла“ під „Німкиня“. 307 1—2

КІМНАТА умебльована, окремий вхід, Театинська 3. II. пов. на ліво зараз до винайму. Д-р Левицький. 315 1—3

КРІЗОВІ ЦІНИ!!! Відома і загально цінена Вища Школа шиття і моделювання приймає ученици і замовлення робіт. М. Козловська, Академічна 22/I. 314 1—3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

ЗАЯВА.

В доповненні подяки, уміщеної в „Ділі“ з д. 24. серпня ц. р. ч. 221 почуваємося до обовязку заявити, що похоронне заведення Харіс не тільки совісно занялося урядженням похоронів і вишуканням відповідного місця під могилу, але також ласкаво сплату коштів похоронів розложило на довільні рати. З того огляду тим більше можна поручити це Заведення увазі Громадянства.

Михайло Балаким,
Марія Слободянова.
310

Вуголь - Кокс - Дерево

в найдобірніших якостях
доставляє
„НАРОДНЯ ТОРГОВЛЯ“
Львів, Ринок 36.
Інформації: Бюро — Львів, Ринок 36 та склади: Ринок 36, Личаківські 155, пл. Більчевського 3 та Городецька 23. 264 4—10

ЗМІНА ЛЬОКАЛЮ
Ортопедичне заведення
Др. С. Тенненбаума — перенесене на вулицю **БАТОРІЯ 38** — там ординація. 2—2

„TECHNIKUM“

вечірна однорічна **ШКОЛА** вищого типу, приймає **вписи.** Проспект: Львів, Охронок 6, II сходи. 241 5—5

АДВОКАТ
Емиль Булик
відкрив канцелярію
У ЛЬВОВІ, вул. Коперника 19. партер,
225 тел. 39-91. 3—3

Новий Самоуправний Закон
Д-РА СТЕПАНА БАРАНА.
Ціна 40 сотиків
з почтовою пересилкою 55 сотиків.
Висилає Адміністрація „Діла“.

ПЯНІНА першорядні по зниженых цінах; на догідних умовинах. Купно, продажа: заміна уживаних інструментів. 235
НОВАЦКІ
Пілсудського 17. Тел. 35-21.

ШТУЧНІ ВОГНІ
огородові, верандові, комнатні, бенгальські раци і ракети, прилади освітлювання для залізниці, фільмових робітень і вогн. сторожі
ПЕТАРДИ, ДИМНІ СВІЧКИ, ПОХІДНІ ДЛЯ Л. О. П. П.
Матеріяли до імітования поля битви — поручає новоосновано — Робітня пиротехнічних приладів **„Pyroart“**
ЛЬВІВ, СВЄНТОКШИСКА ч. 28 — Телефон 95-74, 14-83. Конто ПКО Львів ч. 501-526.
П. Т. Відборцям гуртом, уділяємо рабат. Цінники і оферти висилаємо на бажання. — Пошукуємо заступників по містах. 5—6

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА КАФЛІВ І КЕРАМІКИ
Льва Іванковича
В ПОТИЛИЧІ
(склеп у Львові, вул. Городецька ч. 33, тел. 12-56),
поручає:
Кафлеві печі й кухні з найкращої шамотової глинки.
Майолікові плитки до викладання стін у кухнях, купальнях і ґардеробах, як також усі вироби з ділянки **мистецького й ужиткового гончарства.**
На замовлення **перебудовує старі печі й кухні** та виконує нові в **усіх стилях.** (гуцульському, покутському, полтавському і т. п.).
Свій до свого! **Свій до свого!**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів. Ринок 10

От Центральнаго Талергофскаго Комитета

Всѣм нам памятен 1914 год!

Прежде, чѣм легли русскія головы на полѣ брани, пали под ударом палача невинныя жертвы галицко-русскаго народа. Кто ушел от казни, тот безвременно мучился в тюрьмѣ на далекой чужбинѣ.

Глубже всѣх австро-мадьярских тюрем врѣзалась в душу народа страшная тюрьма в Талергофѣ: 5.000 лучших сынов Галицкой Руси не увидѣли больше своей Родины. Раз навсегда они останутся на нѣмецкой землѣ под грустными соснами.

Поэтому в 20 лѣтіе великой народной трагедіи необходимо перевезти на родную землю тлѣнные останки хотя одного Талергофскаго мученика.

Срок Талергофскаго Съѣзда во Львовѣ уже близок. Но с грустью и стыдом приходится сознаться в том, что

— ни на перевоз тлѣнных останков из Талергофа,
— ни на организацію самаго Съѣзда,
— ни на печатаніе соотвѣтствующей литературы, летучек, воззваній,
— ни на достойное устройство академіи, концерта и шествія
— ни на пріем гостей,
— ни на другіе непредвидѣнные расходы

в кассѣ Центр. Талергофскаго Комитета средств нѣт.

Горячо просим всю русскую сознательную общественность о скорѣйшей помощи. Повторяем, что день Съѣзда уже недалек, работ и хлопот с каждым днем все больше и больше, расходы громадные, а приходов почти никаких: 2 или 3 зл. в день. Вся Прикарпатская Русь, в краѣ и за его границами, должна готовиться к народному торжеству самым внимательным образом и дать возможность Центр. Талергофскому Комитету завершить дѣло, как это подобает в 20-лѣтіе геройскаго мученичества нашей Матери—Родины.

На этот призыв да откликнется и русская Волынь, всѣ мѣста русской осѣдлости. Ибо дѣло Талергофа — общее русское дѣло.

Львов, 20-ое марта 1934

За Центр. Талергофскій Комитет

Секретарь *Др. В. Р. Ваврик* Предсѣдатель *Антон Гулла*

Кассовый отчет

составленный Контрольной Комиссіей по порученію Центр. Талергофскаго Комитета

1933 год

Приход: Сальдо 31|22 1933 наличными	зл.	10·35	
„ „ „ депозит в Ставроп.	зл.	936·18	зл. 946·53
Пожертвованія из Талерг. памят. налич.	зл.	3609·37	
„ „ „ ПКО	„	3037·77	
Общая сумма пожертвованій	зл.	6647·14	
Выручка за Талергоф. Альманах через ПКО	„	181·—	зл. 6828·14
Общій приход 1933 г.			Зл. 7774·67
Расход: Постройка Памятника	зл.	4749·26	
Расходы по устройству Съѣзда	„	1182·06	
Покупка на Съѣзд лент Комит. отлич.	„	160·—	
Другіе расходы (поѣздки, секретар. и пр.)	„	588·79	зл. 6680·11
Сальдо на 31|12 1933 наличными	„	996·71	
Сальдо на 31|12 1933 на ПКО	„	97·85	1094·56
			зл. 7774·67

1934 год

Приход: Сальдо от 31|12 1933 наличными	зл.	996·71	
„ на 31|12 на ПКО	„	97·85	зл. 1094·56
Пожертвованія наличными на памятн.	„	427·03	
„ „ через ПКО	„	239·54	
Общая сумма пожертвованій	зл.	666·57	
Выручка за изданіе „Виновн. Талерг.	„	7·40	зл. 673·97
Общій приход: 1934 г			Зл 1768·53
Расход: Мелкіе расходы	зл.	53·98	
Сальдо на 10|3 наличными	„	1377·16	
„ „ на ПКО	„	337·39	Зл. 1768·53

Оправдательные документы и счета найдены в порядкѣ.

Львов, дня 10 марта 1934

Контрольная Комиссія;

Секретарь О. Ю. Луцык Предсѣдатель Ю. И. Плешкевич

— Мнѣ бы хотѣлось видѣть Филлиповых, — сказал я, смутно чувствуя что то недоброе. И это недоброе случилось.

— Филлиповых здѣсь нѣт больше, — отвѣтил незнакомец, плотно запахиваясь в пальто: — вот уже три дня, как они уѣхали.

— Куда же уѣхали?.— спросил я упавшим голосом.

— Не знаю куда, да и едва ли здѣсь кто-нибудь знает, — отвѣтил мой собесѣдник и равнодушно вернулся в вагон.

Я опросил весь поѣздной состав. Я стучался во всѣ окна и двери. Но никто ничего не знал. Не было оставлено и записки. Уѣхали неожиданно, в какіе нибудь два часа собрались; вот все, что мог я узнать:

Я медленно побрел к молу. Здѣсь вѣтер выл во всѣ легкія, обдавая меня ледяной стужей, брызгами и пѣной. А я стоял, стоял, не чувствуя этого холода, и слезы струились по моему обвѣтренному лицу.

„Единственная, милая, родная душа отлетѣла,—размышлял я:— отлетѣла в эти годы полнаго одиночества и полнаго равнодушія всѣх друг к другу“...

...Что дѣлать?... Что дѣлать??... Куда уйти, скрыться от всего этого ужаса?.. — вопрошал я чугунную землю и пустынное ледяное небо.

Но в отвѣт мнѣ только гудѣл сотней органов норд-ост— это средостѣніе между чугунной землей и ледяным небом—такой же одинокій и опустошенный, как я...

состоятельности польской ставки на украинство, и потому, что мы вѣрим в духовную мощь русской націи, которая скорѣе или позже одолѣет украинскій саботаж и обезвредит чужія денаціонализаторскія устремленія.

По нашему мнѣнію, **политическое москвофильство пригодно развѣ для украинцев, чтобы, пугая им польскую общественность, возстанавливать ее против русскаго движенія и добиваться новых уступок для себя.**

Информаторы „Wschodu“, жонглируя москвофильством, **работают на украинцев,** сознательно или несознательно.

То обстоятельство, что РСО сотрудничает с членами ББ, депутатами Б. А. Пимоновым и о. І. Яворским, зная, что это люди идейные в національном отношеніи, исчерпывающе свидѣтельствует о том, что русскіе галичане чужды каких бы то ни было антигосударственных замыслов. В лойяльности названных дѣятелей по отношенію к Польшѣ не сомнѣвается вѣдь никто, не исключая — надо полагать—агентства „Wschód“ и его информаторов.

4) Нѣсколько лѣт тому назад можно было говорить о народнодомовской группѣ, так как тогда вокруг Народнаго Дома объединялось нѣсколько человѣк, которые, прикрываясь видимостью политических устремленій, устраивали личныя дѣла на почвѣ Н. Дома. В глазах общественности эта группа не имѣла, конечно, политическаго значенія.

квофильское и соглашательское вплоть до готовности объединиться с украинцами против РСО; другое для русских— антиукраинское вплоть до снисхожденія к москвофильству, лишь бы оно не пугало поляков; третье для украинцев: всегда с привѣтливой улыбкой и готовностью услужить... на всякій случай.

Мы полагаем, что **это не политика, а обман** опредѣленно во вред польским и русским интересам **ради личной выгоды.** С ним крайняя пора покончить на общую пользу всѣх заинтересованных сторон. И тѣм болѣе, что он безнадежен, так как им можно морочить голову недостаточно освѣдомленным польским дѣятелям, но им нельзя прельстить русской общественности, уже достаточно искушенной в подобных фокусах.

В. Каренин

Волынскій правящій епископ

Постановленіем засѣданія св. Синода православной Церкви от 2-го марта с. г., правящим епископом волынским назначен архіепископ гродненскій Алексій (Громадскій). В исполненіе своих обязанностей новый волынскій владыка вступит с 15 апрѣля с. г. Епископ кременецкій, Симон, с титулом епископа Острожскаго, переведен в Дерманскій Монастырь, настоятелем котораго он состоит.

Архіепископство гродненское вакантно.

— дир. К. К. Ганасевич. В интересах успѣванія нашей кооперації очень желательно, чтобы в будущем году количество русских слушателей названных курсов значительно увеличилось.

„Жив Курилка“. В одном из лондонских клубов, бывшій „главноуговаривающій“, А. Керенскій, читал доклад „О свободѣ“... Только об этом и остается продолжать говорить.

С. Ольденбург, извѣстный своими трудами по востоковѣденію академик и профессор, умер в Петербургѣ.

Новый памятник. 2 марта состоится во Львовѣ закладка новаго памятника на пл. Цловой, еп. Бандурскому. Площадь будет называться пл. Бандурскаго.

Наводненіем р. Сана сорван мост между Сяноком и Олешицами.

Закрытіе полустанка. На линіи Станиславов – Снятын с 1 октября с. г. закрывается полустанок „Вычилки“.

Нерадивыя матери. В с. Драчинцах и с. Жадовѣ, на Буковинѣ, погибло двое дѣтей крестьян. Мальчик четырех лѣт получил ожоги от загорѣвшагося на нем платья, а 3-хлѣтняя дѣвочка опарилась кипящим молоком. Умершія дѣти были оставлены своими матерями запертыми в хатах.

Помните,
что »Русскій Голос«
— газета, стоящая на стражѣ русских прав!!!

В. Р. Ваврик

Еще одна книга о Талергофѣ

(Окончаніе. См. № 7, 8)

Сколько-же украинцев было в Талергофѣ? Маковскій — какой угодно цѣной хочет убѣдить читателя, что Талергоф — это Голгофа „украинскаго народа". Между тѣм, по его-же выраженію, украинцы в Талергофѣ „супроти загалу творили ледви марну частину", что там была „мала українська оаза, окружена лавою „русских", что в баракѣ в 300 душ „було ледви кількох українців", что среди них эта „жмінка губилася".

Несмотря на то, что Маковскій подает число украинцев „поверх 4 соток", первый список содержит 92 фамиліи, второй, как продолженіе, доведен до 131, третій до 267 номера. Больше списков нѣт, ибо в спискѣ пособій повторяются имена из списков желающих выйти на свободу. Допустим, однако, что в Талергофѣ было 400 украинцев; но что значит эта цифра в сравненіи с 8.000 русских?!

В военном хаосѣ, в суматохѣ отступленія австро-мадьярской арміи ошибки были неизбѣжны. Австрія не имѣла основанія и нужды арестовывать своих вѣрноподданнѣйших слуг, какими были украинцы. Поэтому ошибка была очень быстро исправлена: в концѣ 1914 года в Талергофѣ уже украинцев не было[1]). Слѣдовательно, всѣ попытки украинцев присвоить себѣ Талергоф—пустое, смѣшное дѣло.

Из под покрова ненависти Маковскаго ко всему, что русское, идея русских талергофцев пробивается наружу ясным лучом. Всѣ его нападки на „святую Русь", на „Подъяремную Прикарпатскую Русь чающую спасенія", на галицких „россіян", на „поклонников кнута" —до того настойчивы и постоянны, что кажутся мальчишеческими шутками. Фальшью и абсурдом является утвержденіе Маковскаго, будто Австрія выдумала, создала русских: „жнива довголітньої австрійської політики, яка власним заходом странно плекала цей діявольський посів Москви, були обильні". Часто клеймо ренегата на „единонедѣлимых" в устах того, кто сам, вопреки исторической догмѣ, отрицает Русь, измѣняет славянским завѣтам, извращает истину, которая записана неизгладимыми буквами в лѣтописи Нестора, и в душѣ народа, топчет святыню Кирилла и Меѳодія и создает Украину там, гдѣ ея не было никогда, — есть доказательством духовной гнили и нищеты.

[1]) Z. Lasocki („Polacy w awst. obozach': отмѣчает: „Za zdaniem ukr. Rady narodowej do 7 listopada 1914 wypuszczono 77 inteligentów ukr, a do dnia 12 grudnia 1914 dalszych 110 Ukraińców.

Маковскій с пѣной у рта должен засвидѣтельствовать, что „арештовані москвофіли в тюрмі дещо присмирніли, але між собою тішилися і були горді на своє увязнення", что они в Талергофѣ торжественно в присутствіи нѣмецких офицеров (рѣчь свящ. Сеника в день имянин Франца Іосифа) и на допросах называли себя русскими, которые отстаивают культурное и литературное единство всего русскаго народа и считают Украину этнографическим понятіем для обозначенія русских земель, лежащих на окраинах.

Среди арестованных были высокоидейные люди. Маковскій должен признать, что машинист Кульчицкій „зі своїми симпатіями для „матушки—освободителькы" зовсім не таївся, але був чоловяга учинний, товариський, а др. „Могильницкій не дѣлал разницы между русскими и нерусскими и был великим апостолом свого" важкого лікарського звання". „о. Білінкевич зі Знесіння — іншого політичного світогляду—взяв під свою колдру нещасного опущеного студента (украинца Оробця), і так лежали вони разом. Один хворий на тиф, другий на червінку й запаленія легенів. Бог дав—оба видужали" Мало того! Когда из Талергофа уѣзжала первая группа освобожденных украинцев, то „богато зпоміж тамтих (русских) дружньо и щиро прощалися з нами і [супроводили нас сльозами".

Конечно, прав Маковскій, когда возмущается, что кто-то угрожал: „До свіданя в Галичині! Затиснений в гору пястук в наш бік пояснював наглядно, як розуміти ці слова". Однако, не без грѣха были украинцы, что потверждают имѣющіяся записки талергофцев[2]). Свящ. Полянскій весьма почтенный и честнѣйшій старик, подчеркивает, что когда освобожденные украинцы „вышли с багажем за ворота, то кликнули нам громко с диким злорадством: „а бодай бысьте, москвофилы, всѣ тут пропали".

Конечно, Маковскій все это замолчал. В нѣсколько мѣсяцев послѣ его ухода угроза его спутников облеклась в реальную форму: в Талергоф прибыл не человѣк, а сатана, оберлейтенант украинец Чировскій, который в своем партійном бѣшенствѣ из могил русских людей вырывал кресты, а студентов назвавших свою національность русской истязал на столбах через anbinden и с удовольствіем присматривался, как им вязали веревками руки, подтягивали тѣло на столб, как оно синѣло, как кровь показывалась из-под ногтей пальцев или брызгала из рта и носа.

Вот таковы были талергофцы!

Наконец, книжка Маковскаго яв-

[2] В „записках" Ѳ. В. Курилло сказано: 77 „Украинцев" идут въ Грацъ. Многіе, изъ них сопровождают нас до рѣшетки". Талергоф. Альманах вып. III.

ляется цѣнным документом с филологической точки зрѣнія. Она пестрит новыми словами и оборотами до того, что язык Пушкина для нашего крестьянина гораздо легче, понятнѣе и вразумительнѣе „язычія“ Маковскаго. Эти нововыдуманныя слова трудно понимать даже человѣку с университетским образованіем. Извращенія до того нелѣпы, что стыдно становится за автора. Как сор, все это, конечно, народу не нужно, а раньше или позже обречено на гибель. Ибо никогда не зацвѣтут на народной галицко-русской нивѣ такіе посѣвы, как: **примара, лікуванець, узберіжжя, чкурнути, тсковка, скупчуватися, змирщавілий, гостювати, пілкуватися, розбещений, стрижій, узмістовлювати, висотувати, причикнути, серце валило, стриб, мізк, вовтузитися, майбутнє, чільний, згірдливий, встнвий, дільба, вгавати, ваготіти, збугняві́ти, пястук, сдрулити, їдунок** (котел), **нагортка, заблуда**, (заворот головы), **зикання, голотіч, жишка, вишший** (высшій), **маніжитися**, (стѣсняться), **вугілля, баскаличитися, бавильце, негайно, приява, зайвий. запиндючитися, ремствувати**, врештірешт (в концѣ концов), **слідкування, оплюнки, пляшочка, розкуйовдженний, важче, божевілля**, перевірка (провѣрка), — и множество подобных варваризмов, искажающим милозвучное галицкое нарѣчіе.

———o———

стные церковные хоры чередовались. Вечер оставил самое пріятное впечатлѣніе. *П. К.*

———o———

213

му, к существенным задачам, — как бы безсознательная тяга к якорям спасенія.

Создающих задачи остается все меньше, и все больше становится лишь могущих их выполнять. Доказывает это ряд міровых диктаторов, и не паденіе, а подъем тѣх стран, гдѣ они есть (исключая Россіи, гдѣ не диктатура, а деспотія). **Такова фаза человѣческой исторіи.**

Поэтому, не ужасаясь и не лія безполезных слез над „пониженіем уровня", надо ясно смотрѣть на дѣйствительность:

Дубно требует задач—дайте ему задачи.

Пинск, вмѣсто русскаго многолѣтія затягивает уже „Sto lat".. дайте ему задачи, помогая вернуться к русскому многолѣтію.

Единственная в Вильно популярная культурно-просвѣтительная организація — лит.-артист. секція при ВРО, спрашивает—должна ли она противодѣйствовать денаціонализаціи?—укажите Вильно прямыя задачи по вопросам денаціонализаціи..-

Потребность в выполненіи задач и задач—развѣ это не повышеніе?

(Продолженіе в № 11)

Александр Попов

———o———

215

ПРОГРАММА

КОНЦЕРТА-ВЕЧЕРА

посвященнаго чествованію

ПАМЯТИ ТАЛЕРГОФЦЕВЪ

устраиваемаго 1 ноября 1932 года во Львовѣ, въ маломъ залѣ „Русскаго Народнаго Дома“ — Талергофскимъ Комитетомъ.

I.

1. Бортнянскій: „Коль славенъ“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.
2. Вступительное слово — произнесетъ Д-ръ В. Р. Ваврикъ.
3. Корниловъ: „Спите орлы боевые“ — исп. Д-ръ Ю. С. Заяцъ.
4. * * * „Талергофъ“ — произнесетъ Т. С. Билинкевичъ.
5. Чайковскій: „Легенда“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.

ПЕРЕРЫВЪ 10 МИНУТЪ.

II.

1. Чесноковъ: „Гой ты Днѣпръ“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.
2. Варламовъ: „Горныя вершины“ — } исп. З. В. Сваричевскій
   Нижанковскій: „Люблю дывытысь“ — } и Ѳ. П. Сандовичъ.
3. Чайковскій: „Въ церкви“ — }
   Попурри русскихъ пѣсенъ — } исп. А. Л. Ропицкій.
4. Народныя пѣсни — исп. Д-ръ Ю. С. Заяцъ.
5. Цьорохъ: „За Русь“ — исп. мужской хоръ О-ва „Другъ“.

Хоромъ управляетъ: Л. Д. Романовскій.

Аккомпанируетъ: Н. В. Ольшанская и м-ръ И. Ю. Заяцъ.

Начало въ 8 ч. вечера.

Федорычка Иванъ Федоровъ — 216

Талергофъ или Русская Голгоѳа.
Описаніе мукъ и страданій галицко-
русского народа подъ игомъ германс-
кимъ во время всесвѣтной войны
на заточеніи въ Талергофѣ 1914-1917 г.
Изданіе Ѳ. Худыка. Помалыя.
Тип. А.В. Кисѣлевского. Стр. 68, 8°
Съ портретомъ автора и рисункомъ
на обложкѣ.

Тоже въ поромѣльномъ „Украинскаго"
изданіи: Талергофъ або Русько-
Українська Голгофта и проч.
Коломыя. Тип. М. Бойчука стр. 71, 8°.

Ис

POTWIERDZENIE DLA WPŁACAJĄCEGO.

Dnia ..... 192 ..... r.

przyjęto wpłatę Zł. ..... gr. .....

słownie
złotych

na konto czekowe w Pocztowej Kasie Oszczędności **Nr. 142.451**

Właściciel konta:

Związek Kredytowy „Zaszczyta Zemli"
Spółdzielnia bankowa z ogr. odp.

LWÓW

Stempel dzienny pocztowy.

Podpis urzędnika pocztowego:

.....

Druk Nr. 105

DOWÓD WPŁATY.

Wpłatę Zł. ..... gr. .....

uskutecznił(a) .....

.....

w .....

.....

na konto Nr. 142.451

dnia ..... 19 .....

Stempel dzienny pocztowy.

DOWÓD WPISU.

Wpłatę Zł. ..... gr. .....

słownie
złotych

uskutecznił(a) .....

.....

w .....

.....

na konto Nr. 142.451

dnia ..... 19 .....

Stempel dzienny pocztowy.

Urzędnik pocztowy ma dowód wpłaty wraz z dowodem wpisu odłączyć i przesłać z wykazem dziennym do **Pocztowej Kasy Oszczędności.**

Wypełnić ma wpłacający wyraźnie i czytelnie.

Celem dokonania wpłaty blankietem nadawczym należy wszystkie trzy części blankietu odpowiednio wypełnić atramentem, drukiem lub pismem maszynowem i oddać wraz z nadawaną gotówką w Urzędzie Pocztowym lub w Kasie P. K. O.

Kwotę cyframi na dowodzie wpłaty należy umieszczać wyraźnie i czytelnie, a miejsce wolne po lewej stronie przekreślić poziomą linją. Również na potwierdzeniu dla wpłacającego i dowodzie wpisu należy miejsce wolne po wypisaniu kwoty słowami przekreślić poziomą linją.

Blankietów nadawczych z poprawkami lub przekreśleniami przyjmować nie wolno. Również nie przyjmuje się blankietów nadawczych wypełnionych niewyraźnie lub podartych, oraz takich, na których data wpłaty nie jest wyraźnie wypisana albo nie zgadza się z dniem uskutecznienia wpłaty.

Na odwrotnej stronie dowodu wpłaty można umieszczać krótkie zapiski, które są wolne od opłaty pocztowej, o ile wskazują tylko: imię, nazwisko, miejsce zamieszkania wpłacającego, datę wpłaty, sposób zapisania w księgi, cel i tytuł wpłaty.

Za wszelką inną korespondencję na odwrotnej stronie musi być uiszczona opłata pocztowa.

„Konto Talerhofskiego Komitetu"

Miejsce na korespondencję do właściciela konta za naklejeniem znaczka pocztowego w wysokości opłaty karty pocztowej

TALERHOFSKI KOMITET
LWÓW, BLACHARSKA 9/I.

217

OPŁACONO Gotówką 60%

DRUK

В 22. річницю трагедії руского народа в Галичині
В 22. річницю жертв Талєргофа

відбудется

В НЕДІЛЮ, 19. ЛИПНЯ 1936

В СЕЛІ ДЕРНОВІ ПОВ. КАМЕНКА СТР.

ТАЛЄРГОФСКЕ ТОРЖЕСТВО

в честь убитих і вязнених в Талєргофі жителей села Дернова.

ТОРЖЕСТВО

в честь убитих і вязнених в Талєргофі жителей села Дернова.

ПРОГРАМА ТОРЖЕСТВА:

часть I.

Год. 11. Торжественна Заупок. Служба Божа по жертвах Талєргофа.

Год. 12. Похід з вінками під звуки орхестра із церкви під Талєргофскій памятник.

Год. 12^{30} Панихида під крестом і освяченє памятника в честь Талєргофских мучеників.

часть II.

1) Зложенє вінків від руских обществ і організацій під Талєргофским памятником.
2) Промови представителей центральних і місцевих руских обществ і організацій.
3) Закритє Торжества.

Рускі люди! Спішіт віддати достойну честь жертвам Талєргофа і заманіфестувати вірність ідеі, за котру они гинули тисячами в Талєргофі, Терезині і других австр. тюрмах.

Комітет.

Drukarnia Ludowa w Kamionce Str.

200

Незвістному Талкгогрцю
Незвістний автор.
В день відкриття памятника
3/I. 1933.

Крестная дорога.

Вітаю руского народа,
Що-сь від Галича города
Свої імя славне взяла,
Що-сь тілько перестрадала
Тобі учесть честь і похвала!
Най Та слава руски ниви,
Що кров'ю свої святупили
Нехай Тобі мулять бори,
Несуть славу Твого гори,
Нехай Тобі Сан Дністер.
Замулять: „Не вмер, не вмер,
Словний галицкий народ.
Нехай жиє з роду в род!"
Най Карпати і Бескиди
Мулять Тобі пісень поспіди!
Най Тобі руския ангелі хори
Поют гимни бігот поклони!
Нехай дзвонять серцем дзвони
У здоптана руская грудаї!
Най Та слава до сірі годе!
Прости мені рідна мати,
Що не могу Тобі співати
Мені плач горло стискає,
Слёзи очи заливают.
Лиш розкажу то, що знаю:
Чи са мені так приснило,
Чи са мені привиділо?
Чи то було десь на ві?
Чи во внутрі во мені?
Сказати того не могу.
Время ті що то кому з того.
Злов Твій народ товчого
Жита свого дорогого.
А відколи вийшов з міста
Вже буде літ з тисяч двіста.
Дорога его скалиста,
Калиниста і терниста
Як крестная слава Христа.
А мечта его: Єдина
Сильна і несокрушима,
Любимая-сь руска родина,
Обітована країна,
Наша руска Палестина.
Перехорив гори ари
Кров его лали Татари
Музулмани бісурмани
Католика христиани,
Що рвалато са Христом всюди
Ставать его на престола,
Мают его на прапора,
Но не могут его в груди.
Ушли з товчого бори,
Кажі короглі гетмани.
Вандрували Відушицки
Кажі Саїни Шептицки.
Потому са нас встидали
І До силнійшиа відно приставали.
За ілов в товчі з плит,
Уві грицю і ви максим
Хотяй ви вже то забули
Що-сьте разом з нами були.
Навіть сусід Ян був знали
Ми его Яковом звали.
Многі з погатку галичь
Эти далекие не хотіли.
Другі стратили надію
Ни дійдут коли до цілі,
До гнізда са привернут.
Були в страві і для нас найтіжчі
Королівство мали ми
Но скоро минули они.
Тепер маєм о них сни
За роком минає рік,
Не оглане са головік,
Як вже з літ зглоднів са вік.

Благословена будь в цілім народі
Котрі страдав у неволі
Ти Христа ся Бога
Ти Царя ангелів Бога

221

Многоуважаємий Господин Редактор!

Осмілаю ся предложити Вам залучену працю, плід кількадонної слоти, римовану прозу „Крестну Дорогу", посвячену терпінам руского народа в Талєргофі, а чиню то тому так вчасно, щоби Ви мали час єю переглянути; може що-сь якраз виберете для „З і В" Не уношу ся при тій роботі на крилатім печазі, але іду собі на звичайнім нашім галицким, хлопским, конику перед фронтом хлопским і єще від часу до часу стаю, щоби кождий, навіть неграмотний мене зрозумів.

Моєю цілею єст почтити память терпінь нашого народа аж до Талєргофу і додати читателеви відваги і бодрости до позитивних і активних гадок і діл. Талєргоф після мене має ~~бути~~ грати ролю будителя тої бодрости. Годжу ся, що Талєргоф єст для нас великою святинею, но о нім вічно роздумувати не можемо, бо гадки о терпінах ослаблюют духа і сили. За мертвих в „Крестній дорозі" уважаю давно минулі факта історичні, яки Українці хотять тепер оживити, як ідеальогію Мазепи і сотворенє козацкої шляхти. За Талєргоф духа уважаю старі пересуди, нетерпимість, і т.д., котрі держать нашого духа вічно в оковах.

Єст там також і глубша фільозофічна укрита, гадка, над котрою селянин застановляти ся не буде.

Остаю ся з унижайшим почтенієм

20/9. 1933.

Х.

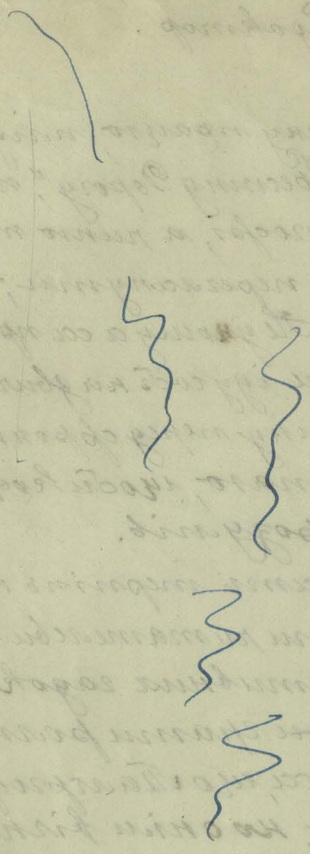

А ти всегда у неволі
Лиж не буде ліпшої долі?
Нема кінца тій дорозі,
Нема милосердія в Бозі.
Тиж нас на пні ~~надівают~~ вбівают,
У Вкітка нас притікают,
Огнем висмалюют очі.
Робят з нами, що хто хоче.
Народ почав нарікать,
В погоді приставать.
Як на пустині Євреї
Клали своїа вараиреїв,
Так ми собі доріkали;
До очей собі скакали.
„Не ауліть не нарікайте
Відтіхніть і нуж вставайте."
Фоловий грува голос.
Перед тодом став Кольос.
~~Я~~ Не могу того забути:
На скрещенно Жита пути,
Стоїть лицар перед нами,
В циголі вибитими звіздами.
~~Одного~~ Ногого придотть Карпати
Другого океан ледоватий.
Оком у него сонце на всході,
Оповісти о всім годі.
Зіркиця ~~друга~~ ~~брова лунного~~ лунного зіркиця друга,
Вусоля семибарвна дуга.
А лента: молочний путь
Украшував єму грудь.
Як говорит, то бют громи,
Земля дрожит, Бескид стогне.
Як грудь з говіда маде
Океаном колибає.
В товпі повстав божий страх
Пути глухі зойки - „Ах" -
Малолитка постовіли;
З подиву аж ~~#~~ поніміли.
Лиш на себе споглядают
„Хто то"? мовки ся питают
Титан дальше промовлає,
А за кождим его словом
Гремит і біє грім за громом.
ли всі гуси, а не зграя.
По цо а гув повідаю:
„Я єм небом і землею;
Мертвим тілом і душею.
Тьмою ночі єм і днем;
Зимним льодом і огнем.
Тишиною єм і гуком;
Вселенною і атомом.
Роскошю єм і горем;
Кошем роси і морем.
Всіа законів я закон;
Несу родини і сконч.
Єм небутем і буттем;
Єм Правдою ~~тоєсм~~ й Життем.
Єм всіа доріг дорогою;
У найдальшого метою.
У всіа честей я єм честь,
Я єм всім, що де єст.
Трудно вам мене попасть
Ґеньбом можете назвати
Ґеньбом рускої народа
Некакша моя природа
Тут ~~маєте~~ вирити маєте роздорожє
Народ розійтіти ся можє.
Дорога, що іде до всаду,
Веде до злуки народу:
Друга в сторону противну
Розрівае звязь родинну.
На всяк то дорога честна.
Но тут треба дальше пєсти,
Ніж хрест,
Щоби зберегти тучесть.
Якая вас труд великий
Тут чекат ~~ся~~ ~~на вас~~ ~~буде~~ звірюдиких.
Треба буде воювати,
Здороги ~~го~~ іх ~~уступити~~ прогнати
Через степи через ріки
Треба іти без опіки
Будут вас нечисті кати
Мучити і розпинати
Судити будут вас Пилати
Заведут вас перед ліца брати.
Какаж за то погорда?
Волга душа і свобода.

Та заайнала відпочк,
То цілкам інша дорога
Широкая і простора.
Нема на ній ні локо гори.
Не треба тут берегти шести,
Ні важкого хреста нести.
Тут вам притрут полагати,
Хрещі мамаші пралоти.
Зголосать са за воскаків
Рожні рукі посіпаки,
Зайнут са вами пріпци льорди
Роздадут вам нагороди
За розрив зуки з народом.
Вправді і тут будут бої;
Треба буде вести бої,
За гонори і посади,
В обороні своєї зради.
Треба буде мудркувати,
Як ловко в погорправди вбрати
Убійство в правди шати.
Вирвати з душі дитині
Милий вспомин о родині.
Здавить в ній совість, честь,
І вполні злобу шесть.
А за тое нагорода:
Взгледна коротка свобода.
Нехай кождий роздумає
Куди ім ся силу має!"
Розійшли са руски люде,
Так, як діє са тов всюди:
Товпа на заайц са пустила-як
З палки горстака са лишила-як
Ми держимо са дороги,
Хоть терне калічит ноги,
Хоть шарпают пашу честь,
Терпеливо несем хрест.
А брат тамтой зі заводу
Ліпше під пом колоди.
Кождому власть остерігає,
Що ми на всхід утікаєм.
І зповнарод руский мліє.
Не може жадної надії
На лішшую акусь долю.
Тілько зпести мусит болю,

Що нам, кажне, і по якийсь шесть?
Як не можем гори зпести!
Кодивінь са тамті брата
Зарапают лішшого часта!"
Бо якже не парівати?!
Заревіли деся армати
Гукнув гранат колохати,
Роздер дитсі, як бідна мати,
Три рази раз поразмліла
І з жалю-збожеволіла.
Атож би міг переболіти?
Послухайте добрі діти:
Сгорденького Батька зі Мадари вам
Здили сторона скатувати,
Уліпали посіпаки
Десь в талярогорски бараки.
А мужа ей молодого,
Зато що прилав са свого,
Ті самі взяли Мадари,
Колобати треба ему по кольам.
Як са кровю пастити
На осені повісити
Бідній жінці під вікнами
Дивитса ей казали.
Насьмівали са знущали,
Навіть плакати не дали.
Бозрезпилуй са під нами!
Тожк ім брата помагали,
Таки наші рідні.
Ах, якже ми бідні!
Ни єст десь звірдикший на світі:
Як той, що в мундур одітий
Австрийского капітана
То не був звір, а сатана.
Більш, ніж вовк, як пантера,
Вправді гайм са з вепра,
Щоб акусь жертву роздерти,
Звірким масом са нажерти,
Але як заспокоїт голод
Уде на цілий день в холод.
Суді бере са песата,
Як коли ним іньшим запата,
Щоб ей болю ощадити.
А той звір не са повитий

Той людский вампір проклятий.
Каже жінці гріб копати
Для живого мужа свого.
Боже, то гора за много!
Тільки голь і лук зрости,
Не постановивши мости,
Може ним руска вдовиця,
Перейшовши як границю,
Котрий ріжуть в очах сена
І на різь іде сама.
Всюди скрепать висилиці,
Висать повні безрижиці:
Священник, в таки невіста,
Що бігла сюда до міста
По ліки для конаючого дитяти.
Уза то ворог проклятий,
Удавив її горло шнуром
Під церковним святим муром
Всяку велику суботу.
Скликував в селі голоту.
А та кидала роботу
І бігла на руску голгофту,
Сліпати са і ругати,
Ще конам помагати.
Дек твоя честь і сумліне
Заудобіли покоління?!
Колись толу кінець буде,
Справедливий Божий суде?!
Всі над нами са зпуцают
Голосять, що нас спасают,
Що нас учать просвіщают.
Як спасали колись Татари
Так спасают теперь Мадяри
І помагают їм Мадароні[3]
І українски бароні,
Ті, що честі са позбули,
За ордери і титули
Руского кров продавали
Всяк спосіб пробували,
Щоб са вкрасти в ласки ласки
Ті ляполизи цісарски.
Ли вы браття може чули
Як тут руски войска були,
Коби чоловіка в бою,
Або кого повісили,
Зато, що був соб'єдінцем
Або що був українцем?
Ли може руски жителі,
Живучі в орлій сілі,
Допомогли са відвдячити-са?
Ні, вы того не бачили.
Отже єст тота єст ріжниця:
Що газдиня, то не служниця.
Що єст пан то не хам,
Що май стер, не шарігатан.
Що господар, то не драб,
А що вольний, то не раб.
Але „пан" дудати мушь
Який має панску душу
Має душу вже з вроду
Достойну і благородну.
Паном не могуть зділати
Ані школа, ані мати,
Лиш природа наша мати.
Бо Рівнож жадна в світі віра
Не зміпить в людину звіра.
Кабрь почав муркотати
„Вже нам того за богато.
Панські браття сутькрикливі
Увізливі і рухливі.
Добре платать і мудрикрик,
Без заплати давно б втих.
А нашим в голові посади,
А народ нехай пропаде.
Наші інтелігенти вічні
Пекаются, щоби печені
Лем їли перепелиці"
Таки пхели педелиці.
Вертайтю
Прилулій-са до українців
Достигнім ласки у німців
Власнодок серед загального королівського здвіжа
Честь не має вже жадного значіна.
~~Вона рівна моральным бути~~
~~Зрівнять з голоду дохнути~~
Хто безличний, має сприт,
Той сит слава хліба сит.
І нам правать о горорі,
Як нема чіго в коморі.

Як нам голодують діти
Босі і не приодіті.
Щоби дещо щось скористати,
Мусили брата подоптати.
~~І ще~~
~~Вперед нам удовати~~,
~~Що-сь собі хотів показати~~.
Дитину чого і жінку
Завести на почевірку.
Тож нас доні вся голота.
З нас ніхто не отворить рота,
Щоб крикнути о ратунок,
Або післати мелодунок
До якойсь висшої власти
Нам писано всім пропасти.
Підгаєцкой Україні
Щ-гнот жало сядо Антійців
У сей час злий Ліга народів,
Що-сь дуже коло Бородів.
Англійці позабували,
Що ми за них так страдали.
Мазепів нам посилають,
Русь святую розривають.
Освободжують міста і села
Де нафтані суть джерела
Але замикають уши
Як вспімне ім'я Ундуги.
Де гаразд за свої народи
З їхньої тюрми не виходить,
Де триста мільйонову родину,
Висисають, як цитрину!"
Між народ вкрала ся недуга
Ув грудній млин бистрав вода
Підпік ся шотт в природі
Успирити було годі.
Сварили ся парікали.
На захід ся пріцлювали.
Другі знов мали паріж,
Що-Українці змудріют,
З вертуп ся зі заходу
Прилучать ся до народу.
Многим з болю посивів волос.
Аж зарозговів головний голос.
Ще раз проговив Колосс:
"Не здайте о свого брата
Що піддавав гадку батам,
Щоби вас зі світа з'мести
В тім ся ділі нема чести.
Але прийде колись час
Затужить ваш брат до вас
Прикучить ся до вас знов,
Бо то ваша кість і кров.
Нарозі змінив свою метрику
Видумав ~~собі~~ йому етику.
Словом руским він ся фрицит
Де лиш може то вас гидит.
Коли в світі всі ся лугать,
Его гадки розлуки шукать.
Богів ділом єст єднати,
А сатани розділяти..!
Не ганю з грудь народу,
Що веде ся за свободу.
Що головок звичай має,
Що не так він дуже дбає
За своє долю і волю,
Як о кужку поневолю.
Зрив несе невольним свободу
Не сотворит народу
Бо то народ ся сам родит
Не знати звідки приходит.
Але суть народи божі,
Що мусять жити в симбіозі".
Бо ся в ньім природи сила
Зі собою так злучила,
Що ся разом доповняють.
Розділені умирають.
Як десь ростуть удолині,
Близько себе дві ялині
Можна би ся роздільти
Осібно посадити,
Могут обі ще жити.
Але галузь відрубати
Від пня его відірвати
І хотіти, щоби росла,
То праця достойна ~~ога~~
Галуз зване і пень гниє
Не буде зліду з ялини.
Або возьмуть ~~ну~~ ялину,

Гляньте на полівцю,
Тверіка як в саму долину
Тепер одну половину
Пересадіть в іншу глину.
Який вийде труду того?
Трохи розпалу сухого.
Не вздержим тяжкого меча,
Бо воно, як ріка тече,
Що спішить до океану
Водяного великану.
Так, як ріка біжить в морі,
Не зважає на загори,
Так народи мають стреміти,
Щоби з більшими ся злучити.
Виглядає дуже дивно,
Як дітвак ато противно.
З жадного спішать брами[5]
Щоби вийти до Кірвани[6]
Аркидії[11] і аристократам
Вашитсанідра Авраама
На Авраам і Кірвана
Дзевс[7] Ізида[8] і Діана[9].
Всі до мене поспішають,
Но не всіх я приймаю.
Той лиш злучит ся з моною
Кому єдність пройшла в свою
А я цінно лиш бій в тобі,
Який вість ти з звіром в собі.
У тогди пристану тебе
Як господин сам себе.
Хто ніс крест як на Голгофу
Так, як ви до Талергофу.
Ваш брат славит самопосвату
В кровавій борбі з братом
Лиже не гинуть так звірята?
У мене найвисша самопосвата;
То есть здібність жертвувати ся
Щоб всіх в едно погодити,
Без надії на заплату.
То есть любов руски брата!
Воля ся мусит ся убрати
В любви і чести світлі шати,
Если хоче ся зєднати.
З любви і чести Океаном,
Зо мною "Я" Великаном
До мене вам еще далеко.
Перше перестудьте пекло.
Що не ~~з чести і з любви діти~~ з любви і з чести діти!
~~То вони~~ Мусит згорити вогни
Яким злучете ся зо мною
Злучить ся з Руссю святою,
Хтось тілько любовію.
Чоловік натуру має,
Що незвістного шукає
З незвістне почитає.
Ото мертвого незвістного воїна
Зносить жертви ціла країна.
Несут вінки дорогі квіти,
А подивіть ся на діти
Звістного всім інваліда
Бідні голодні без ліда.
Палять мертвому огні вдень і ночи
А ті діти нагом ви
Прислоняка мусять ся бути,
Бо не мають чим світити.
Еще дальше будуть кати
Мучити вас і розпинати
Но нехай ся, що хоче діє,
Но ніхто з чужа не сміє,
Вашим духом володіти.
Учіть ся сами ходити.
Бо ато жити вічно хоче,
Мусить іти без помочи!
Мусить мати власну волю
Ути дальше мило болю.
Без устанку треба ходити,
Щоб вис ся стреміти.
Мусим учити любити,
Хотьби ато був твій любитель
~~Досягнуть так особисто~~
~~Щоб свого~~ На мусим честь сохранити.
Не так, як плем ся собою,
Що вибите з болю плаче,
Мимо того лиже руки,
Що задають ему муки.
Узнає він вас за брата
То вам ему помагайте
Но сами ся не накидайте!

Не лестіть са, не благайте!
Достоіньства ~~людини~~ свого не пламте!
Будьте державі прихильні,
Але духом ак сталь сильні!
Бо знищити можна тіло,
Але з духом іньше діло.
Могут тобі землю взати
Викинути з рідной хати
Могут навіть тіло убити,
~~Лиш духа не могут змінити~~ Но не дай духа зломити
Не ломіть рук, не нарікайте!
Піднимайте са вставайте!
Взнесіть са понад Голгофту!
Вийдіть з духа Талєргофу!
Рознесіть духовия бараків стіни!
Не лакайте са своєй тіни
Нехай са чорт зі злоби пінит!
Нехай са що хоче стане,
Зірвіть духові кайдани!
Вийдіть духом на свободу!
Показіть сонце народу!
Ідіть сміло не ставайте!
За себе са не оглядайте!
В чорашнього не шукайте!
Мертвого не оживлайте!
Мертвих містом єст цвинтар
~~Мертвим~~ Ними займет са гробар.
Ти са чуй, ак володар.
Віддай себе живим в дар!
Світи, ак морский фонар!
І запалюй діла жар!
Вдивіте са в сонца лучі.
Не лакайте са громів, тучі.
Нехай вокруг чорти шаліют,
Най вам руки ноги мліют,
Ідіть в гору не ставайте,
Народа не опускайте!
Житє мине, памятайте!
Не минає честь любов.
Ті жиют во вік віков!
Руси Благословенна будь!
На Твій дальший
крестний путь!"

Зашумів Сан Буг Дністер:
Не вмер руский народ не вмер!"
А ім відкурчіли хорам ріки:
„Достойний жити на віки!"
Заревів Бескид лісами,
Затрас твердими скалами
Аж посипав са вар камінь
Достойний, Достойний
Амінь!"

19/IX. 1933.

~~А~~ незвістний

Прим.

1 луна = місаць
2. шаман = жрец
3. мадарон = змадаризований русин
4. симбіоз = в спільне житє звірат і рослин
5. брамани = індуске духовенство.
6 Нірвана - стан щастя у буддистів.
7. Дзевс = начальний бог у греків
8 Ізида = египетская богиня.
9. Діана = греческая богиня
10 фонар = латарня.

Literatura dotycząca t.zw. Taterhopskiego "Porozumienia"
z czasów wojny światowej.

Wyczerpującej pracy odnośnego pytania brak. Część materjału zebrało Taterhopskie Komitet odbitek (we Lwowie, ul. Błachowska 9. I. p.) i opublikowało w książce p.t.

"Taterhopski Almanach" (dotychczas 4 zeszyty)

" 1 [Treść:] Kronika organizacyjna stronnictwa w czasie wojny światowej. Lwów 1914 - 1917 r.r.

Terror w Galicyi w pierwszym okresie wojny 1914-1915 r.r. Lwów 1924 str. VII + 204 + 2 tabl.

" 2. " Terror w Galicyi, Terror w Tyrolach. Ostatnie czasy. Terezyn, Talerhof, Thale i dr. Fotelatypowicze.

" 3 " Taterhofy, zeszyt pierwszy Lwów 1925 str. VII + 150 + 4 tabl.

" 4 " Taterhofy zeszyt drugi. Lwów 1930 str. 1 tabl. + 156

Wydano także album zdjęć z koncentracyjnego obozu p.t. "Taterhofy" albo wg. Lwów 1932. str. IV + 158 + 1 tabl. opracowanie ilustracyjne pamiętnika Taterhofy Galicyjskie 1914-1917 r.r. Lwów 1923 r. [Tożsame]

Wojna jest również książka Lasockiego p.t. Jałowcy w obozie koncentracyjnym dla uchodźców i internowanych (wspomnienia z obozów wojennych byłego posła do parlamentu) w czasie wojny światowej. Kraków 1929. str. 311 + VII str. 95-147 płatnej

Taterhofy".

Środkowe
Wojnie poświęcony jest proces pobliżnego, w związku z tym Porozumieniem
zebrał opat A. E. Chilijak D-r w niemej książce p.t. Bolszewicy
Taterhofu" opisuje wg. Tyszczaka Lwów 1933. str. 48.

Popularnie i zwięźle sprawę tego Porozumienia wyłożył P. P. Babczuk w broszurce W. R. Wabrik
"Taterhof" w 20 rocznicę powstania wspomnień zakładnika pruskiego obozu
Attila Heperaszum ze Zemli i Pomni" str. Lwów 1934. str. 64.

Wiele ostrzeżeń i rozpraw pojawiło się w ostatnich czasach.

Omówienie z "Taterhofem" poświęcone mu to Rzeczom (z podobnem 1 tego w roku 1928
Wydawnictwie odbyło się 31 maja 1934) mu to ze sprawami dotyczącymi idei, Talerhofu
(powieści historycznej) opublikowanej bardzo na podstawie rozmowy przejęcia i obser-
wacji autora tego z p-em W.P. Wowrycą, ks. I. Bilinieniem i t.d. Zestawienie tych artyk
ułów w Kalendarzu Ks. ikie Kościelnym na rok 1935 str. 217-220, oraz w broszurce ks. Wow
rycza "Taterhof" str. —. Zresztą cała przyszła literatura, przy przeglądzie kalendarza jest poświęcona
różnym rozgłosom z przed lat z Talerhofu, a także opisu 2-go Rzeczu Taterhofskiego ma
ona str. 72-220. Szereg powieści mytej scenicznych obrobiła

dopełniają rozdział (Telefonia. – Dodatek zawiera
(literatura odnosząca się do)
książki Olgi Sokołowicza p. t. „Pierwowzór baśni" wydanej w 1933
oraz „Krwawe Gody" Lwów 1934. – podaje kilka artykułów
ukr. (Grojowskiego „ ") Kapitanowska Wyrzutnia (Kalendarz roku 1934, str 32.
w Kijowie)
r. 1934.) „ Austryjackie zbiorowe i ruskie słowiańskie "Philadelphia b. r. –
rozpr.
Całość dopełniają dwa artykuły w „Przemienniku" Literaturno-
naukowym zamiesz Mołodiko Smolpomiriona" na 1935 rok., wydane również osobno
broszurą. (Pierwszy artykuł W. P. Vartika; Zjawienie Telegrafa ..... bibliogr. z wyjątkiem odmienny
(w 8ce. Lwów. 1934. str + tablic)) drugi artykuł D-ra A. Korytjanskiego pt. Telegraficzna bibliografia.

Literatura zagadnień Telegraficznych

A. Osobne książki i broszury:

Zbiór t. 1-4.
(4 tomy)

Telegraficzny Telegraficzny Almanach Lwów 1924-1932

Zygmunt Lasocki Polacy w austryjackim obozie koncentracyjnym Talerhof
relacja i wspomnienia. Kraków 1929.

Wasyl Mańkowski „Telegraf" (Szkoła i dokumenty)
Lwów 1934 str 260.

Olga Sokołowicz (= Włodzimierz Dobrzański) Pierwowzór Baśni Ukraińskich Lwów (1928)
" " " " Krwawe Gody Lwów (1928)

Dr A. E. Chiżow Wysokotnyj Telegraf Lwów 1933.

Ik. Fedorów-Fedorówka. Telegraf mały ruski Telegraf
Kanada 1924.

Ks. B. P. Bołpuch. „Na bodaj drogu" Lwów 1927.
„O. Ukrainie" Lwów 1934.
Krwawe Gody Kresowiec ujmuje za prawdę Lwów 1928
Mania) " " 1939

Telegraf kopiuje 4 Zwiastuny Lwów 1933

Telegraf w 20-tu powieściach narodowej przygody polsko-ruskiego
Lwów 1934.

O. Kirill Kowalewski Telegraf. Drama w 3-ch aktach Lwów 1934
" " " Austryjackie zbiorowe i ruskie słowiańskie
drama w 4 ch aktach Philadelphia Da[ber rom].
str 24.

B. P. Bołpuch. Zjawienie Telegrafu
2-ch Telegraficznych Scenach. Trzeci wydanie poprawione, powiększone
Dr A. Korytjanski Telegraficzna bibliografia
Lwów 1934. str 49

Ч. 9 (360). Львів, неділя, 10-го марта 1935 р. Рік VIII.

Земля і Воля

Тиждневий орган Рускої Селянскої Організації

— ЦІНА ЧИСЛА 25 гр. —

Адрес Редакції і Адміністрації: ЛЬВІВ, УЛ. РУСКА 3, I. пов. Телефон: 65—72 Чекове конто в П.К.О. 153.747.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: на рік 10 зол., на пів року 5.00 зол., на квартал 2.50 зл., на 1 місяць 1·00 зл. В Америку річно 2·50 амер. дол. В Чехослов. „ 60 чешских корон.

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: За 1 мм. шпальти: на посл. стор. 25 гр. „ 1 „ „ на перш. „ 40 „ „ 1 „ „ в ред. тексті 35 „

На дорозі до сили і гарту

Ми недавно писали о тім, щоби всі наші провінціональні організаційні центри в краю скликували **повітові з'їзди РСО**. Нині той наказ і заклик нашої всенародної організації поновляєм з цілою рішительностю і настойчивостю.

Недавний всекраєвий з'їзд делегатів РСО з єго головними напрямними рішенями в нашім національно-общественнім житю — з одної сторони, а біжучі злоби окружаючого нас політичного житя — з другої настойчиво вимагают від всіх нас, від цілого руского національного руху в краю не тілько **сильної внутренної карности, єдности і здисциплінованя**, но также **всесторонної активности**, передовсім в напрямі дальшого **національного освідомленя широких мас руского населеня і якнайтіснійшого згрупованя тих-же мас** около своєї одинокої в краю національно-політичної організації — около Рускої Селянскої Організації. А дорогою до того єсть передовсім і в першу очередь **повітові з'їзди РСО**, а де то можливо, то і місцеві собраня членів і сторонників РСО.

Скликувати повітові з'їзди належит уже в найблизшім часі, так щоби они могли відбутитя всюди єще перед наступленєм весняних селянских робіт в полі. Отже не відтягатися з ними, а уже приступати до діла. Бо повітові з'їзди — се передовсім важний етап на дорозі до нашої народної сили, гарту і внутренної єдности. Тож ідім по ній!

——o——

Заговорила і злобна старуха...

Навіть сивоволоса старуха Кисілєвска позавидувала „слави" ундівским денунціяторам і доносчикам"

Зовсім безнадійною і прямо таки безцільною річею було би спорити чи полємізувати з нашими мазепчуками о тім, що деякі їх способи борби з руским національним рухом в Галичині, а особенно ті способи, якими в послідним часі щораз частійше послугуются украінскі верховоди на вні, перед поляками, суть с точки погляду загально-народних інтересів нашої землі і народа не лише в визшій степени неморальні і нечестні, але і просто канібальскі*).

Тож ми, єсли каждий раз і отмічаєм ті їх нові способи, то робим се не тому, щоби з ними спорити і їх переконувати, що ті їх способи і методи борби совсім не приносят їм чести. Бо всяка полєміка тут надаремна, як напримір надаремно єсть переконувати налогового злодія, щоби він перестав красти, або старатись, щоби кривий від самого уже уродженя був простий. Тут уже така **збочена і викривлена натура**, що всякі, навіть найлучші заходи не поможут аж до самої гробової дошки. Также і украінского верховода нич уже не направит і не напровадит єго на дорогу людяности і братскости. А єсли, мимо того, ми всеж таки отмічаєм каждий новий вияв мазепинского канібальства, то одиноко лише для історії, з тою лише цілею, щоби о тих підлих методах нинішних верховодів гал. украінства знали будучі поколіня нашого народа.

А такий іменно підхід до „парляментарних" методів і способів борби украінских вожаків єсть нині тим більше оправданий, коли зважимо, що навіть сивоволоса, здавалось би почтенна уже зі свого преклонного віку старуха, ундівска сенаторка Кисілєвска, позавидувала „слави" несовістним украінским денунціяторам і доносчикам на рускій рух і в свою очередь на повнім засіданю сенату 1 марта в своїй промові также наговорила під адресом руского руху, головно на Лемковщині, цілий ряд злобних інсинуацій. Подаєм тут тілько деякі з них, найбільше характерні для мазепинскої яничарії:

„Другою функцією, яку поручается учительству на наших землях, єсть засновуванє читалень ім. М. Качковского (?), хотя би там существовали найлучше розвиваючіся читальні „Просвіти". Напр. в невеликім селі Висовій читальня „Просвіти мала 201 членів, єї діятельність в нічім не противорічила законам; мимо того власти ту читальню розвязали, а натомість учитель Полошинович засвував читальню ім. М. Качковского. Таксамо розвязано читальню в Пантній, Ропиці Рускій, Гладишові—всі в горлицкім повіті, в Лосю, Розтоках, в новосандецкім, і много, много иньших".

Ми умишленно виділили то місце промови сен. Кисілєвскої осібним уступом, щоби указати на всю облуду „інформованя" тою же сенаторкою польскої і другої общественности о „піддержуваню" руского руху на Лемковщині. В звязи з тим, що було сказано сен. Кисілєвскою в сім уступі і в попередних, у кождого неознакомленого з дійстним положенєм на Лемковщині може создатися впечатлінє, що ціле місцеве учительство, яке—як виходит з попередної части промови—єсть виключно польске, тілько і занимается тим, що на місце закритих читалень „Просвіти" основує читальні ім. М. Качковского. Тимчасом зі всіх наведених сен. Кис. тих „многих і многих примірів" виходит, що **тілько в одній Висовій** місцевий учитель Полошинович поміг заснувати руску читальню. Але що якраз той учитель не прийшлий з заходу поляк, а **рускій Лемко**, то о тім уже „почтенно" сенаторка не сказала нічого. Ось як підстасовуєтся факти і робится потрібні для ренегатских цілей настрої!..

Но дальше, то єще „лучше" потрафила злобна старуха:

„Читальні ім. Качковского стоят на становищі єдности з московским (?) народом, з московским язиком і літературою. Вмісто наших (яких-то?!) поетів на стінах там видим Пушкина (ой, гвавт—поліція!—прим. ред.), а в бібліотеці московскі (?) або жаргонові москвофільскі виданя. Ясно, що чужий (?), далекий (?), незрозумілий (?!) московскій (?) язик не несе освіти! Длятого наша борба з напрямами московщини на лемковских землях єсть нашим найсвятійшим обовязком...

„Требуєм, щоби власти не піддержували (?!) шкідливої(?) в каждім відношеню і чужої нашому народу (?—не народу, а хиба політичній укр. партії) московско-православної агітації, а що так єсть, маєм на то множество фактів (хиба таких самих „фактів", як з тим „піддержуванєм і „заснувуванєм" польским учительством читалень ім. Качковского — прим. ред.). Приведу хотя би такий примір неоднакового трактованя украінців і москвофілів. На ставленє крестів в память погибших за „свободу Украіни" не дают позволеня, а зато в Злоцкім, на Лемковщині, крест з написом в память погибших „за обєднанє (zjednoczenie) Руси", т. зн. Москви (?!), поліція, всупереч волі більшинства місцевого населеня, помогала уставляти" (?!)...

Ось тобі, галицко-рускій народе, а в особенности вам, братя лемки, —найновійший „подарок" від злобної і злостно-брехливої ундівскої старухи! Запамятайте собі добре, що она наплела на всіх нас своїм поганим язиком перед чужими. Через то, що лемковске руске населенє позістає вірним своїй історії і своїй національній правді, через то, що єго нині воодушевляє той самий дух культурної і національної єдности з прочим руским світом, який віками воодушевляв наших батьків, дідів і далеких прапрадідів, і оно ніяк не хоче піддатися язві самостійництва, — через все то та „почтенна" представителька Унда в своїм злобнім безсилю опльовує єго національні святости, очорнює єго народні організації. Та мало того, она страшит власть „московщиною" і рівночасно ту-же власть неначе накликує до розправи з руским населенєм Лемковщини, подібно як накликували украінскі вожаки австрійску власть з трибуни віденского парляменту перед війною, готовлячи галицко-рускому народу кровавий Талєргоф... Ось мерзота і огида наших днів!

Но, з другої сторони, в цілім тім ундо-старушечім „подвизі" єсть і радістне для нас явище: Він, як і прочі антирускі „подвиги" других украінских послів і сенаторів, прямим образом доказуют, що **дійстно росте, кріпне і постепенно могутніє сила руского національного руху в нашім народі**, а рівночасно розступается і уходит помалу мрака самостійницкого дурману.

Бо в дійстности нічим иньшим, як тілько безсильною злобою на рост тої рускої сили і наряду з тим страхом за дальшу судьбу укр. самостійництва на нашій землі, можна обяснити собі причину тої мазепинско-ренегатскої скаженини, яка в послідним часі так грунтовно захватила всіх без виїмку украінских вожаків і толкає їх на таку огидну дорогу борби з руским рухом. Значит — йдемо вперед, коли так люто брешут собаки.

І треба йти дальше, а собаки, навіть найбільше матьорі і докучливі, вкінци-кінців таки відстанут. Особенно, коли будем йти вперед увіренно!

*) Канібальскій від слова канібали. А канібали—се дике африканске племя, звістне в людоідства.

Sygn. VI. 1. Pr. 28/35.

Wyciąg z protokołu wspólnego posiedzenia niejawnego.

Sąd okręgowy Wydział VI. 1. karny we Lwowie w składzie Wiceprezes S. O. Ł. Malicki jako przewodniczący, S.O. Dr. J. Locker i S. O. P. Dysiewicz, jako głosujący, w sprawie konfiskaty Nr. 7 (358) czasopisma p. t „Zemla i Wola" z daty Lwów, dnia 24 lutego 1935 r. do Sygn. VI. 1. Pr. 28/34 na posiedzeniu niejawnem w dniu 28. lutego 1935 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu Okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 22. lutego 1935 r. przez Starostwo grodzkie we Lwowie konfiskatę czasopisma p. t. „Zemla Wola" Nr. 7 (358) z daty Lwów, dnia 24 lutego 1935 r. zawierającego 1) w artykule p. t. „Cerkownyj zjizd na usłuhach ukrainizycji" — w ustępie od słów „odnako tomu namiru" — do słów „wojewody", znamiona występku z art. 170 k.k. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezprawdziwych wiadomości o sytuacji religijnej i polityeznej na Wołyniu, mogących zaniepokoić opinję publiczną. Według §§. 487, 489 493 p. k. oraz §§. 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasaduione. Przewodniczący: Ł. Malicki w. r. Protokulant: S. Podhorodecki w. r. Za zgodność: Lipanowicz kier. sekret.

——o——

Одні на Дніпер, а другі на— Дністер

Часть українців знова готовится до підпольного противпольского терору.

Щойно недавно Дмитруньо Левицкій, під шумок русоідного тявканя своіх партайманів в соймі і сенаті, а также під прикритєм противруского в'їданя ріжних залюблених в українстві „Biuletyn-ів" і навіть декого з польскої сторони во Львові, з „великим авторитетом і достоінством" приобіцював Польщі від імени „40-мілионової українскої нації" повне „kochajmy się" і всяку „конструктивну співпрацю", лиш би вспільно рушити на всхід, на того „косолапого російского великана", щоби там, над Дніпром, добувати і будувати „независиму українску державність",—а уже получаєтся і друга сторона, друге лице того же самого „конструктивного" українства.

На днях другій ундівско-український менер, пос.д-р С. Баран, сообщив в „Ділі", покликуючися навсю українофільску печать, яка виходит в Соєдин. Штатах Америки, Канаді, Бразиліі і Аргентині, що там, за океаном, під проводом ославленого „начального боєвика" ОУН полк. Коновальця, ведется інтензивна підготовка серед українскої еміграції до новоі, задуманої на велику скалю, терористичної акції ОУН против Польщі в старім краю. Зосібна на ту терористичну роботу собираются усиленно при помочи всіх тамтейших українских газет грошеві жертви, на яку то ціль має бути зібрано 40 тисяч долярів.

Таким способом, то „здисциплінованє", як говорив Дм. Левицкій, а в дійсности занархізованє і до дикости зфанатизованє українство галицкої породи і походженя маєт покищо нині, неначе той старо-римскій божок Янус, уже два ярко виражені лиця зі злими гримасами, одно звернене — на Дніпер против „клятого москаля", а друге на Дністер.

А яким еще може бути єго лице в будучности, навіть недалекій, о тім наразі трудно говорити. Но, во всякім случаі, може оно бути ріжним і може оно ріжно мінятися і повертатися. Бо все то буде зависіти від політичного вітру, або, —як кажут високим стилем — від конюнктури на політичнім межинароднім ринку, на межинародних „торговищях", на які, як признала на днях паліівска „Батьківщина", уже давно привикли виводити „українску націю" українскі партійні верховоди.

Та во всякім случаі, польских протекторів навіть нинішнього українства з єго подвійним лицем, в своім „роздвоєню" звернєним так, як указано визше, можем лише поздоровити.

Нехай тішутся ним дальше і помагают єму дальше в очорнюваню галицко-руского народа і єго національної історичної правди. Нехай тішутся...

Большевики вертают до приватної власности на селі

Як подала печать, на сих днях відбувся в Москві 2-ий всесоюзний з'їзд делегатів зколективізованих селянских господарств. Межи прочим той з'їзд устaлив, а совітске правительство затвердило спеціяльний взірцевий регулямін для рільничих артелей і колгоспів. Поодинокі постанови того регуляміну виразно свідчат о тім, шо большевики по всіх дотеперішних безуспішних „соціялістичних" заходах на селі частично повертают назад до приватної власности.

Так напримір в тім регуляміні говорится: „Згідно з законами робітничо-селянскої держави земля закріпляется за артелю для безтермінового користаня, т. є. на віки, і не підлягає ані продажі ані аренді. З усуспільнених земельних маєтків виділюється для каждого колхозного двора невеликі площі для саду чи огороду, розмірами від ¼ до 1 гектара, в особисте користанє двору". А в іньшім знова місци регуляміну сказано: „В районах збіжевих, бавовняних, бурачаних і т. п. каждий колхозний двір може мати для особистого користаня: 1 корову, 2 голови молодої худоби, 1 чи 2 свині з поросятами, 10 овец і кіз, неограничену скількість птиці і кріликів та до 20 улиів пчіл. В районах з розвиненим ховом рогатого скота можна мати навіть 2 чи 3 корови".

Войскова революція в Греції

Сторонники ліберального демократизму виступили против нинішного правительства, яке склоняется до монархізму. — Остров Крета, Тракія і полуднево-східна Македонія в руках возставших.

В минувшу суботу начались в більших центрах Греції воєнні бунти против правительства Тсалдаріса, які відтак перемінились в кроваву горожанску війну.

Началась она з воєнного бунту в порті Солямін коло столиці Атен. Сторонники ген. Пластіраса, т. є. група морских офіцерів настроєних ліберально, несподівано захватили в порті Салямині кілька воєнних кораблів і арсенал. В самих Атенах повстанці успіха не мали. В виду того, що більша часть фльоти і сухопутних войск в Салямині і Атенах позістала вірною правительству, повстанці після кровавого бою, в якім принимала участь також артилєрія, мусіла оставити также порт Салямін. Они забрали з собою пять воєнних кораблів і відплили в напрямі острова Крета, де находится головний вдохновитель повстаня, б. премієр Венізельос, предводитель ліберально-демократичної партії, і де возставші відразу захватили власть в свої руки. В погоню за кораблями були післані аеропляни з бомбами, котрим удалось тяжко ушкодити один з найбільших грецких крейсерів „Аверов". А впрочім та погоня не удалась і взбунтовані кораблі доплили до Крети, куда начали прибувати і другі бунтуючі воєнні кораблі з иньших грецких портів. Таким способом, Крета перемінилась в головну базу возставших.

Тимчасом воєнний бунт в Солямині і Атенах, хоть і закінчившійся неудачею, був сигналом до загального бунту армії і фльоти в цілій Греції. Правительству з великим трудом удалось здавити революційні взриви в центральній Греції, т. є. на самім грецкім півострові, але зато гірше пішло на північних окраінах Греції і на егейских островах. Так напримір в полуднево-східній Македонії і цілій Трації, еще по послідним агентурним і газетним відомостям, панами положеня являются возставші демократи, хотя атенске правительство, перевівше частичну мобілізацію кількох річників в центр. Греції, посилає туда чевез порт в Салоніках щораз то нові войска.

Таким способом, нинішна грецка революція може оказатися затяжною. А в виду того, що кромі воєнних принимає в ній участь на стороні возставших также часть цивільного населеня, то маєтся тут до діла уже з правдивою горожанекою війною. Нині еще незвістно, як она скінчится. Але во всякім случаі ві затяжний хід викликує поважне занепокоєнє в певних політичних кругах Европи. Зосібна політиків Франції і малої антанти безпокоіт то, що в случаі побіди Венізельоса, може розпастися т. зв. балканска антанта, до котроі належит также Греція.

—o—

Генерал Денікин о чужих апетитах на Росію

Бувшій главнокомандуючій рускими білими арміями з часів гражданскої війни в Росії, ген. Денікин, виголосив недавно в Парижі політичний доклад о можливости войни. Він зазначив, що война висит в воздусі і може вибухнути кождої хвилі, бо єсть много спорних питань межи ріжними державами.

Головно і найбільше небезпечна для мира єсть Японія. Она опановує всіми способами Китай і стремится до захвату руского Далекого Всходу, а передовсім рускої части Сахаліна і півострова Камчатки.

З другої сторони, также у Германії замічається упорне стремлінє на Всхід. Німці з одної сторони, а японці з другої стремлятся використати сепаратистичні настроі в Росії. В виду сего, після гадки старого руского генерала, з двох сторін готовится не „крестовий похід на більшевиків, а поділ Росії"!

А та підготовка єсть небезпечною не тілько для Росії, але і для других держав, маючих в Европі і на азійскім Всході свої інтереси противоположні інтересам Японії і Германії. Ту опасність прекрасно видят великі держави. Єсли на Далекім Всході Японія упорно добиваєтся невтральности зі сторони Англії, то з другої сторони межи америк. Соєдин. Штатами, Францією, Англією і Голяндією ідут переговори о способах вспільної защити Тихого океана від японскої опасности. Великі держави также боятся „розвязати Германії руки на европейскім Всході", бо прекрасно розуміют, що Германія, укріпившись на Востоці, обрушится відтак на них-же на Заході.

Звертаючись в своім докладі до рускої еміграції, ген. Денікин перестірігав ві, щоби до всяких чужих обіцянок відноситись з великою осторожностю і при ніяких условіях ім не вірити. Сей правдивий рускій патріот на еміграції глубоко переконаний, що яка би то не була руска участь в чужедержавній інтевенції буде позорною. Она даст тілько моральне оправданє чужим захватчикам і окончательно відірве еміграцію від Росії. Після гадки ген. Денікина, руска еміграція може обєдинитися тілько при условії єдинодушного негативного відношеня до чужої інтервенції. В червоній армії — заявив він — під совітским мундуром бється руске серце. Она зможе оборонити Росію, если в ній проснется патріотизм". Свій доклад ген. Ден. закінчив словами, звернєними мисленно як би до цілої еміграції: „Освобожденє, а не завойованє. З народом, а не против народа!".

Хотіли би стелити дорогу в другій Талєргоф...

Тяжка доля руского народа в Галичині. Но все-ж таки єсть хтось, що інтересуєтся єго долею. Сказав-бись читателю: но то добре, коли єсть люди, котрі інтересуются судьбою нашого народа, бо то значило би, що раз інтересуются, то може хотят прийти єму і з помочю і злагіднити ту єго тяжку долю. Та так, на жаль, оно не єсть. Бо ті многі наші „опікуни" не собираются поправити нашої народної долі, але хотіли би приготовити нам еще один Талєргоф, на сей раз уже не в Австрії, а таки в Польщі.

Однакі ті „опікуни" суть часами дуже скромні і не хотят бути знаними зі своєі медвежої „прислуги" для руского народа. Іменно в знанім уже нашим читателям журналі „Biuletyn Polsko-Ukraiński" якійсь собі панок (ні назвиска ні єго народности не знаємо, бо не підписався) поставив собі за ціль бути денунціятором і поліційним доносчиком. Дуже пильно читав він наші газети „Землю і Волю", „Русскій Голос" і еще кілька книжок і брошур, поробив собі з них виписки і составив предовгу статю, яку „Biul. P.-Ukr." помістив в 5 числі за сей рік п. з. Istota moskalofilstwa „starorusinów" galicyjskich"

В незвичайно підлий спосіб береться той незнаний *) автор доказати, що ми, рускі галичане, єсьмо... дуже небезпечні для Польщі, і тому слідовало би нас безусловно знищити. Посуджує він нас о державну здраду, о тенденцію до відірваня Галичини від Польші. На наше, однако, щастє, не одні ми єсьмо тими „державними здрадниками", бо такими суть еще „ендеки", т. є. польскі націоналісти. Автор тої підлої статі, вместо того щоби застановитися над тим, чому ми називаємо себе рускими і чи наше національне імя і наша руска ідея єсть історично обоснована, —слово „рускій" переводит безцеремонно на „російскій", без взгляду на то, чи оно означає народність, чи державність. А в результаті — зато, що ми не відказуємося від своєго національного імени, уважає нас за здрадників польскої держави. Ті панове з „Biuletyn-у" не хотят знати, що слово „рускій" означає народність, а „російскій" державність і що не всегда ті поняття покраваются зі собою, а навіть часом взаімно себе виключают. Всі они, як рівнож і наші мазепинці, слово „рускій" уважают рівнозначним зі словом „російскій" і за єго уживанє готові би нас віддати на пекольні муки.

В тій статі возмущаєтся автор,

*) Хоть автор тої денунціяторскої статі не підписався, но судячи по многим признакам, належит бути певним, що написав еї один з галицких українских журналістів. Впрочім говорят о тім упорно в львівских українских кругах і навіть называют назвиско того писаки—ред.

що польска общественність вірит в нашу льояльність, і тому він хоче, щоби, не „баламучено“ загальноі опініі.

Приводячи деякі данні з нашого національного житя, не потрафив усердний денунціятор розгадати повноі назви РСО і назвав еі вмісто „Руска Селянска Організація“ — „Руским Народним Обєднаннєм“! Язик Землі і Волі“ називає „воляпюком“, т. є. язиком штучним, видуманим, нігде неуживаним. Наші читателі сами осудят, чи уживаний нами язик єсть загально на селі уживаним чи ні і чи якраз наоборот язик мазепинских газет не єсть случайно тим „воляпюком“, якого ніхто не уживає.

Та все то було би нічим в порівнаню зі слідуючими виводами Biuletyu-у“, чи властиво єго анонімового автора:

„Щож властиво — пише „Biuletyn“ — повинна була зробити Австрія з тими горожанами, як „старорусини“? Чи-ж славний Талєргоф не був актом самооборони держави?“...

Після тих слів виходило би, що талєргофску трагедію руского народа Галичини належало би приняти яко вповні заслужену кару від небіжки Австріі за „державну здраду“. Але-ж тоі „здрада“ не дошукалися вкінци і сами австрійскі власти, помимо того, що — як знаємо з протоколів славних віденьских процесів—против оскаржених свідчили дуже усердно всякими нісенітницями і клеветою мазепинскі верховоди. І цілком зрозуміло, бо щож були винні ті тисячні маси галицко-руского народа, переважно селян і духовенства з родинами, серед котрих були старці, женщини, діти, котрі лише за правду, за то, що они не відріклися своєго історичного національного імени, пішли до Талєргофу. Они найменьшого заміру не мали здраджувати Австріі, бо і не потрафили би чинно виступати против держави, так як то уміют наші славні мазепинці, боівкарі з ОУН, котрі виконуют безконечні збройні напади і замахи, навіть на польских міністрів, саботажі, підпали і т. п. терористичні акти. Але для панків з „Biuletyn-у“ все то нічого не значит.

Для них все-таки найбільший ворог — рускій національний рух в Галичині, або, як они кажут, „старорусини“. Вправді в своій статі они говорят, що:

„Не ударяємо на алярм, бо не переоцінюємо того руху.

А мимо того

„Сила того руху єсть в полученю з покревними течіями серед общественности иньшоі народности, а передовсім серед польскоі общественности: старорусини, плюс польскій москвофілізм ендеціі, плюс ряд позісталостей по Росіі(?) на окраінах —то єсть сила, з котрою треба числитися і то дуже!“

І тому получается у них свій дуже простий вивод:

„Польска рація стану вимагає нищеня того рода русофільства, котре єще тепер находится в закамарках польских душ і непольских симпатиків Росіі. А вже толероване визнаваня єдинства руского народа і пропагованя тих кличів під плащиком льояльности з міною невинних баранків видается нам просто шкідливим, а в особенности, коли ті скоки мают місце на окраінах Р.чипосполитоі“...

Отже—виразний заклик до нищеня руского руху в Польщі. Єсть там єще і много иньших наклепів, бо статя величезна, обнимаюча аж пять сторін густого друку. Але годі нам полемізувати з „Biuletyn-ом“.

Слідує лише загально ствердити, що той „Biul.“ в найганебнійшій спосіб бавится в підлі і брудні денунціяціі взглядом руского народа в Галичині.

На закінченє єще один факт з тоі підлоі „опікунчоі“ статі: Незнаний „добродій“ доносчик, прочитавши в калєндарі О-ва ім. М.Качковского на 1935 рік отчет о талєргофскім з'їзді, здаєтся, дуже сподобав собі методи катованя руского народа, бо понаписував о нім цілу масу „страшних річей“. Але тому писаці, коли він покликувався на калєндар, видно від сильного зворушеня не лише що тряслася рука, але і в голові була сильна горячка, бо совсім побаламутив цитати, а навіть раз назвав єго калєндарем О-ва ім. Духновича. А може той бідолаха в своім канібальскім русоідстві такий ненаситний, що журится рівнож і руским рухом на закарпатскій Руси і хотів би также і там устроіти „Талєргоф“? І то можливо.

Та Бог милостив. Рускій народ вже не мало перестрадав на протягу своєі історіі. Перебув вже не одну пакость. Тож переживе з достоінством і спокоєм і ту найновійшу зі сторони анонімових „опікунів“ з „Biulety-у“. *Я. В. Янчак.*

——o——

Нове осадництво на окраінах

Виленска „Беларуская Крыніца“ подає за другими газетами: Скоро коштом Фонда Праці на всхідних окраінах Польщі буде поселено на землях 250 родин безробітних і ремесників з Польщі.

Ті нові осадники мают бути поселені в воєводствах: волинскім, новогродскімі виленленскім. Осадники получат дуже вигідні кредити на купно землі, які будут сплачувати через 50 літ. З Домброви уже виіхало на Виленщину 20 родин безробітних на то нове осадництво.

Укріпляют Далекій Всхід

Американскі газети дуже много пишут о тім, що творится на Далекім Всході, де в кождій хвилі може вибухнути война межи Росією і Японією.

О Владивостоці, тім найважнійшім по Порт-Артурі далекім порті, пишут так: Сов. Росія замінює Владивосток в червоний Гібларльтар. Большевики скоро укріпляют то місто зі сторони суші і моря. Они уже знищили старі укріпленя і форти, бо японці давно мают іх пляни.

Нова система фортів будуєтся тепер на Рускім Оострові владивостокского заливу. Той остров сильно стережут і доступ до него закритий. Але з горбів з берега можна видіти, що тут строят укріпленя. Роботу ведут тут поспішно.

Рівночасно на півострові, на котрім лежит місто Владивосток, строят 10-кільометровий тунель, котрий буде лучити дві части міста і облегчит перевоз воєнноі амуніціі. В місті видно множество воєнних бараків, маси матросів, а в порті пливают скороходні воєнні кораблі так звані істребителі і підводні лодки. В числі кораблів єсть 12 невеликих підводних лодок, котрі привезено сюда з Росіі частями, розібраними, а доперва тут в Владивостоці ті части зложили разом уже на воді.

Цілий район має много аеродромів, то значит стацій для аероплянів. В часі недавноі большевицкоі паради літало в воздусі 160 аероплянів ріжноі системи.

Кромі воєнних робіт, стараются загосподарити околицю Владивоотока также економічно. Коло міста проводят водопровод на 35 кільометрів довгій. Він має забезпечити Владивосток доброю водою.

В самім місті строят електричну стацію, будуют дороги. До Угольноі станціі проводят шосейну дорогу на 40 кільометрів довгу. На берегах Амурского залива будуют новий холодильник на мясо для арміі і міста.

В місті єсть корейскій університет, в котрім учится 800 студентів корейців для протияпонскоі пропаганди в Кореі, котру поневолили японці.

Недалеко Владивостока находятся великі копальні угля, котрі забезпечуют околицю топливом, а нафта на острові Сахалині забезпечує моторизацію цілого краю. В околиці єсть много лісів, а рибні промисли так богаті, що они постоянно суть причиною спорів межи Японією і Росією.

Зпочатку здавалося, що большевики не думают о Владивостоці. Але тепер все змінилося. Большевики проснулися і японцям прійдется встрітитися з іх серьозною силою.

Чого не можна ліцитувати

В нинішних тяжких часах з особенною безвзглядностю лютуют по селах і місточках екзекуційні органи, а передовсім коморники, і за податки, довги та иньші належитости фантуют все, що лиш попадется ім під руки. Длятого буде на часі подати спис тих річей, які згідно з розпорядженєм ради міністрів з 25. чеввня 1932 р.(Дневн. Зак. ч. 62.,поз. 580) суть вільні від занятя (екзекуціі):

1) Домашні статки, постіль, білизна і одіж. необходимі для платника і членів єго родини.

2) Запас поживи і топлива на один місяць.

3) Дойна корова або 2 кози, три вівці, або одна безрога зі запасом паші і підстілки, оскілько ті звірята служат до прокормленя платника і єго родини.

4) Предмети і сирівці, необходимі для особистого заробкованя, і як також такі річи, що служат до виконуваня фаху і релігійних практик.

5) Ордери (медалі), шлюбні обручки, листи, родинні папери.

6) Предмети щоденного ужитку, котрі можут бути продані на ліцитаціі за безцін, но котрі для платника мают значну ужиткову вартість.

Также не підлягают екзекуціі: запомоги, гроші з обезпеченя на случай недуги або безробітя, запомоги на науку, посмертні запомоги, відшкодованя (як напр. за спалені будинки).

Жалобу на незгідне з приписами фантованє річей належит вносити до властивого скарбового уряду в часі 8 днів від дня зафантованя.

Кождий свідомий руский селянин повинен бути пренумератором „Землі і Волі“.

Мих. Зощенко.

Ошибка

Сегодня день-то у нас какой? Среда, кажись. Ну да, среда. А это в понедѣльник было. В понедѣльник народ у нас чуть со смѣху не подох. Потому смѣшно уж очень. Ошибка вышла.

Главное, что народ-то у нас на фабрикѣ весь грамотный. Любого человѣка разбуди, скажем, ночью и заставь его фамилію свою написать — напишет.

Потому тройка у нас была выдѣлена очень отчаянная. В три мѣсяца ликвидировала всю неграмотность. Конечно, остались нѣкоторые не очень способные. Путали свои фамиліи. Гусев, напримѣр, путал.

То „сы“ не там выпишет, то, росчерк не в том мѣстѣ пустит, то букву „гы“ позабудет. Ну, а остальные справлялись.

И вот при таком-то общем уровнѣ такой, представьте, ничтожный случай.

Главное, кассир Еремей Миронович случайно замѣтил. В субботу, скажем, получка, а в понедѣльник кассир вѣдомость провѣряет — просчета нѣт ли. И чикает он на счетах и вдруг видит в вѣдомости крестик.

Отчего это крестик, раз грамотность под чистую ликвидирована и всѣ подписывать могут?

Поглядѣл кассир, видит — супротив фамиліи „Хлѣбников“ этот крестик.

Кассир бухгалтеру — крестик, дескать. Бухгалтер секретарю. Секретарь дальше.

Разговоры пошли по мастерским: вот так тройка! За такое, дескать, время грамотность не могли ликвидировать.

Предзавком [1]) бѣжит в кассу. Вѣдомость велит подать. Тройка тут же, вокруг кассы, колбасится [2]). Глядят! Да, видят — крестик супротив Хлѣбников.

—Какой это Хлѣбников?—спрашивают.

—Отчего это Хлѣбников не ликвидирован? Отчего это всѣ грамотные и просвѣщенные, а один Хлѣбников пропадает в темнотѣ и в пропасти? И как это можно? И чего тройка глядѣла и каким мѣстом думала?

А тройка стоит тут же и плечами жмет.

Вызвать Хлѣбникова. А он квалифицированный токарь.

Идет неохотно.

Срашивают его:

—Грамотный?

—Грамотный — говорит.

—Можешь — спрашивают —фамилію подписывать:

—Могу — говорит. — Три, говорит, мѣсяца ликвидировали.

Предзавком руками разводит. Тройка плечами жмёт. А кассир вѣдомость подаёт.

Дали вѣдомость Хлѣбникову. Спрашивают:

—Кто подписывал крестик?

Глядѣл, глядѣл Хлѣбников.

—Да — говорит — почерк мой. Я писал крестик. Пьяный был дюже. Не мог фамилію вывести.

Тут смѣх вокруг поднялся. Тройку всѣ поздравляют — не подкачали, дескать. Хлѣбникову руку жмут.

—Ну,—говорят - как гора с плеч. А мы-то думали, что ты, Хлѣбников, по сіе время, как слѣпой, бродишь в темнотѣ и пропасти...

А за вторую половину мѣсяца, при всей своей грамотности, Хлѣбников снова спьяна вывел крестик. Но этому никто уж не удивлялся. Потому — привыкли. И знали, что человѣк грамотный.

[1]) Предзавком— скорочене: предсідатель заводского комітета. [2]) Крутится як ковбаса.

З господарских справ

Треба використати

Йдемо до весни. Кромі користи з поля можна використати также всякого рода ростини і цвіт, що ніколи не сіяні ростут дико, а можут принести користь.

З весною найскорше появится у нас по селах пекуча кропива, ростуча всюда під плотами, а навіть на каменистих місцях. Молоденьку кропивку можна приготовити так як шпінак і істи єі помащену. Так радят лікарі малокровним людям, бо кропива має в собі много желіза і ділає добре на кров малокровних людей. Листє тоі кропиви старательно зібране і висушене в тінистім місци, щоби не утратило свого зеленого виду, запарується як чай также для слабосильних і малокровних людей. Можна также ладно зібране і висушене листє продати в аптеках. Цвіт з глухоі кропиви відповідно зібраний і сушений продают в аптеках яко лікарство.

Корінє такоі кропиви приписуют ветеринарі давати рогатому скотови для взбудженя у него полового побудженя.

Січену зелену кропиву даємо рогатому скотови, свиням і домашному дробови яко додаток до корму.

Кропива отже єсть звгально користним средством так для людей як і звірят. Треба з неі користати в зеленім виді через цілий теплий сезон і треба від ранноі весни через все літо постепенно єі сушити і вязками заготовляти на зиму яко додаток до корму для домашних звірят.

В сезоні збору вишень треба памятати, що хвостики вишень можна відповідно сушити і робити чай, дуже помічний при слабім травленю і в хоробах печінки і нирок.

Овочі диких рож старательно висушені в печи по хлібі служат яко лікарство і можна іх добре продати. Найлучше іх збирати в часі, як они уже почерніют. Зернятка з середини викидается, а властиво випихается заостреним патичком.

Осеню, як вже волоскі оріхи мают сформоване зерно, в часі як нема морозів, а листє єше зелене, треба єго обривати, розкладати тонкою верствою на стріхах, але уважати, щоби лучи сонця на него не падали. Добре висушене в той спосіб листє можна продати в аптеках.

Цвіт білоі акаціі добре висушений, але не зчорнілий можна продати в аптеках. Также цвіт чорного бозу, що росте при дорогах і на неужитках, відповідно висушений можна продати в аптеках. Треба єго збирати сейчас, як зацвите, в погідні сонішні дні. Зрізані пучки-китиці вішаємо під дахом в сухих, провівних і отінених місцях.

Управа чоснику

Чосник любит суху, теплу землю, звернену до сонця, згноєну попередним роком. На вохких і затінених землях чосник не удается. Абсолютно не зносит він свіжого гною. В глинястій і збитій землі дає маленькі головки, котрі зле переховуются.

Єсли би земля була дуже пісна, то можна дати на ню троха гною, але ранною весною і той гній повинен бути зовсім перегнилий. Після правила, чосник повиннося садити третого року по гноєви.

При кінци марта висаджаємо чосник лініями, а на лініі один від другого в віддаленю до 15 центиметрів. На легких грунтах садимо чосник глубше, на тяжкіх плитше. На низких землях садимо єго зовсім плитко, а зверха присипуємо єго верствою піску. Літом треба єго прополоти від зела і взрушити заскоруплену землю. В часі посухи чосник підливаємо. Дозріває в половині серпня. По зібраню з грядок переховуємо єго в сухих місцях.

Чосник служит яко здорова приправа до страв, а в послідних часах виробляют з него лікарство против звапненя жил (артеріосклероза).

Сосна і єі житє

Сосна єсть деревом, котре в Польщі єсть найбільше розповсюднене. В лісах занимає она 66 проц., отже найбільше межи всіми ростучими у нас деревами. Сосна росте досить скоро, але найсильнійше приростає межи 15 а 25 роками житя; доживає до 600 літ і доходит до 50 метрів висоти.

Висівается сосну весною. Засіяна пускає паросток по 3 до 6 неділях, а уживаємо до того однорічного насіня, котрого в однім кільограмі єсть понад 100 тисяч зерен. Сосна цвите в маю. Єі шишки дозрівают на другій рік, а отвираются і висівают своє насінє на третій рік.

Сосна єсть деревом невибагливим. Росте на пісках, бо любит провівний глубокій грунт, любит также сонічне світло, длятого в густих лісах пнется она в верх до сонця і до світла. Корінь єі вростає глубоко в землю. Сосна росте на рівнинах і в горах, але до певноі висоти. Де лиш єсть сухий глинястий грунт, там она росте і добре розвивается. В горах єсть она низша і тонша, але дерево єі єсть в горах твердше, бо має в собі більше живиці.

Дерево сосни єсь дуже сильне, досить тверде, а при тім легке, длятого єсть оно знаменитим будовляним матеріялом, на будову дахів, стін і тим подібних господарских потреб.

На спеціяльно устроєних фабриках вигоняют з соснового дерева живицю і роблят з неі каляфонію, также терпентину.

В всхідних Карпатах, в Горганах, на Чорногорі, а также в Татрах росте єще иньший сорт сосни, так звана лімба. Лімба має в однім пучку пять голок, підчас коли звичайна сосна має в кождім пучку лиш дві голки. Ростом єсть лімба низша від сосни, бо виростає до 30 метрів, але зато доживає она глубокого віку, бо до 1000 літ. Росте вольнійше від сосни, в 10-ім році єсть висока на пів метра, в 100-ім році на 12 метрів, в 200-ім році на 20 метрів. Лімба любит глубоку землю, богату в порохнячку, видержує вітри. В Чорногорі она росте разом зі смеречиною і бучиною. Той сорт сосни єсть нині на вимертю, бо єі дуже вирубували. Кромі того она слабо розводится, бо єі зерно, посаджене в землю, пускає паросток доперва по трех літах.

—o—

„Ревіндикація святинь на Волині“

Під таким заголовком „Gazeta Warszawska“ в числі з 26. лютого помістила дуже цікаву кореспонденцію з Луцка. Єі до певноі степени можна уважати відповідю на замітку „КАП-а“ (Катол. Агенціі Пресовоі), яка підносила потребу ревіндикаціі православних храмів в користь римо-католиків. Отже автор тоі кореспонденціі совсім вірно говорит:

„Трудно погодитися з поглядом, вираженим в замітці о потребі ревіндикаціі храмів. Треба чей-же числитися з тим, який політичний ефект викликала би серед православного населеня Волині ревіндикація так численних храмів. Спричиняючи живий відпор і розгорячене серед православних, она вскріпила би тілько правосл. церкву. Після нашоі гадки, на Волині мусит утвердитися переконанє православних єі жителів, що Річпосполита єсть іх власною державою, а дорогою до того єсть передовсім благожелательне відношенє до іх віроісповіданя, яко тоі найбільше через них усвідомленоі ріжниці, котра ділит іх від польского населеня. Масове відбиранє церков укріпило би тілько серед православних волиняків переконанє, що они в Польщі суть горожанами заледви 2-оі кляси. Знаю з безпосередноі обсервації місцевих відношень, як велике розгорячене серед православних викликували доси всякі проєкти ревіндикаціі храмів. То була би тілько вода на млин всякого рода протидержавних агітаторів.

„Ревіндикація давних уніятских церков визиває сумніви з точки видженя навіть справедливости: бо єсли парохіяне давні уніяти суть сейчас православними, то трудно від них відбирати іх храми“.

Як видим, як для польскоі газети — дуже цікава кореспонденція з єі вірним поглядом на справу „ревіндикаціі“ правосл. церков, якою то справою вже від довшого часу будоражат і роздражают маси православного руского населеня всхідних окраін римо-католицкі фанатики.

—o—

З НАРОДНОІ НИВИ

ВІДКРИТЄ ЧИТАЛЬНІ В СИНЯВІ, пов. СЯНОК.

Перед війною село Синява було знане на цілу околицю зі своєі культурно-просвітительноі роботи. А провід тій роботі надавала місцева руска читальня. В часі війни силою обставин припинилася та користна для села праця читальні. Доперва 15 лютого, с. р., завдяки заходам кількох свідомих одиниць, а в першу чергу завдяки ініціятиві і трудам місцевого управителя школи г. П. Бедзика, удалося наново оснувати в Синяві руску читалю.

На відкритє прибули: інж. Т. Хиляк зі Львова, яко делегат Гол. Управи О-ва ім. Качк., і г. М. Музичка, яко делегат сяноцкоі філіі о-ва. Не взираючи на погану погоду, факт відкритя читальні викликав в Синяві велике заінтересованє, чого доказом була значна скількість присутних на зібраню. По відкритю нарад і вступнім слові учит. П. Бедзика вибрано президію зібраня в составі: предс. Цап Михаіл, секр. Куземка Николай.

По промовах делегатів вивязалася широка і цікава дискусія на національні і соціяльні теми, в якій приняли участь Новицкій Михаіл, Шкрабут Антон, учит. П. Бедзик і оба делегати. Та виміна думок причинилася в великій мірі до ліпшого зрозуміня цілей і задач рускоі читальні в селі. По поясненю статутів вибрано управу читальні в составі: предс. Николай Куземка, містопредс. Михаіл Цап, секр. Николай Вацлавскій, касієр Петро Вацлавскій, бібл. Теодор Василик, заступники: Стефан Бек і Теодор Грицко. Наради були переплітані деклямаціями, які виголосили: Іоанна Бек, Іоанна Судомир, Петро Судомир і Іван Шкрабут.

Льотерія в користь потерпівших від повені

Нещастє повені, яке в липню мин. року навістало широкі полоси нашого краю і унещасливило понад 100 тисяч співгорожан, переважно рільників, позіставило по собі страшну недолю і нужду. Помимо усиленноі акціі помочи веденоі вспільно правительством і общественностю, наслідки того нещастя виступают єще доси. Шоби іх злагіднити, столичний комітет помочи жертвам повені організує фантову льотерію в користь потерпівших. Льотерійний білет буде коштувати 1 зол. Білети продают більші колектури державноі льотеріі і держ. уряди. На фанти для тоі льотеріі столичний комітет помочи жертвам повені зібрав кільканайцять тисяч пожертвованих предметів, як радіові апарати, фотогр. апарати, порцелянові сервізи, медальоники, образи, какао, чай і т. д. Комітет призиває населенє цілоі Польщі приняти, во імя человіколюбія, якнайширшу участь в льотеріі, котра може дати 100 тисяч золотих (бо стілько єсть льотерейних білетів) на допомоги нещастним жертвам повені.

Перед закінченєм зібраня звернувся г. Музичка до присутних з короткою промовою, в котрій указав на велике значінє кооперації для нашого села і призвав вислати одного або двох молодих, спосібних односельчан на кооперативні курси, які в найблизшім часі уряджує в Сяноці Рев. Союз Руск. Кооперативів. Зібранє закінчено відспіванєм гимну „Пора за Русь“.

Віримо, що нововідкрита читальня виповнит як слід свою задачу, т. є. поведе в селі культурну роботу і в тім ділі желаємо єі повного успіху.

ЧИТАЛЬНЯ В ВЕТЛИНІ — ОДНА З ПЕРШИХ В ЯРОСЛАВЩИНІ,

В неділю, 3. лютого, відбулося в Ветлині, пов. Ярослав, загальне собранє місцевоі читальні ім. М. Качковского. Приняло в нім участь понад 140 осіб. З докладу о діятельности вияснилось, як великій поступ зробила читальня за послідні два роки.

Найголовнійше — се то, що побудовано новий величавий читальняний дім, в котрім містится читальня, театр. саля, молорчаска філія і поміщенє на крамницю. Аматорско-театр. кружок має 48 членів, які під проводом абсольвента середн. школи малярства г. Блищака Вас. дали кільканайцять представлень в селі і в окрестности. Также прекрасно розвивается мішаний хор читальні, котрим управляє місцевий дяк Никита Блищак. Хор співав на ріжних народних торжествах, а также в Перемишлі і окрестноси. Селяне, а головно молодіж, горнутся до читальні і працюют в хорі і кружку, а то передовсім тому, що єсть уже своя відповідна хата. В дискусіі над діятельностю принимали участь: о. Мих. Юрчакевич, Мих. Дідух, Ст. Дідух, Никита Блищак, Олекса Мельник і Ів. Василівскій. Межи промовами деклямовали: 8-літний хлопчик Адам Головка стих: „Гей, панове господарі“ і 9-літна Катерина Блищак „Птичка в садочку“.

До новоі управи зістали вибрані: предс. Никита Блищак, тов. предс. Мих. Дідух, секр. Вас. Глубиш, кас. Семен Блищак, бібл. Мих. Попович; заміститeлі: Вас. Крупа і Вас. Стахнік. Контр. комісія: о. Мих. Юрчакевич і Ст. Дідух. Собранє закінчено молитвою „Достойно єсть“ і гимном „Пора за Русь“.

Однако слідує додати, що наша читальня має і своіх ворогів. Ніяк не може єі стравити управитель місцевоі школи п. Дуб і єго родина. Як тілько читальня перенеслась до свого нового дому, то пані Дубова аж розхорувалася на нерви, так єі то було прикро. В виду того, що читальняний дім побудовано напротив школи, на тім місци де перед війною була корчма, п. Дуб, щоби перешкодити в будові дому, два рази вносив протести до староства, підносячи такі „заміти“, що будто в домі будут множитись заразки бакцилів, якими можут заразитись шільні діти. Но ми після приписів шкільного закона зробили відповідний відступ від школи, щоби наоборот наші діти не боялись тоі зарази. Минуло уже 30 літ від того часу, як п. Дуб єсть у нас учителем і через цілий той час пробував він будувати свою „независиму“ і все єму якось не удавалось. Бо селяне знают єго добре з часів комісарщини за небіжки Австріі, як то він помагвв дістатися до талєргофского пекла і ріжних криміналів, а навіть постарався о то, що двох селян вислали до Домбя. А тепер синок панства Дубів, пробуючи доказати то, що не удалось батькови, хоче стати укр. „героєм“ і збирає по селі членів до заснованя „Просвіти“. Но не може назбирати приписаного числа підписів статута. Вправді найшов кільканайцять симпатиків, но більша часть з них єсть так „моральна“, що на таких

„основателях“ ніяк не може опертись статут читальні, навіть украінскоі. *Свій.*

СОБРАНЄ ЧИТАЛЬНІ В КУТКОВЦЯХ, пов. ТЕРНОПІЛЬ.

12 лютого с. р. відбулося річне загальне собранє членів читальні ім. М. Качковского в Кутковцях. Доклад о діятельности читальні за 1934 рік здав секретар читальні Николай Зазуля. З докладу вияснилось, що читальня проявила значну живучість. Довшу бесіду о значеню читальні для села виголосив Василь Ланчук. Нову управу читальні вибрано в слідуючім складі: Василь Сендик предсідатель, Антін Батожинскій его заступник, Николай Зазуля секретар, Стефан Наноцкій касієр, Василь Ланчук бібліотекар, Стефан Волинец і Антін Вільчинскій — заступлики членів управи. В рускій культурній роботі щасть Боже!

СМЕРЕКІВ НА ПРАВИЛЬНІЙ ДОРОЗІ.

Смереків, пов. Жовква, колись сознательне руске село, де довгі роки працював знаний рускій патріот бл. пам. свящ. Александр Виханскій, вступив знова на правильну дорогу. Треба за то подякувати украінцям, а передовсім місцевому священникови, великому украінскому „діюнови“, о. Боднару. Діло в тім, що в перших роках по войні, коли руске житє в Галичині проявлялось ще дуже слабо, смереківці оснували кооператив, котрий — під впливом згаданого о. Боднара — вписали до украінского союзу. Кооператив був спільною власностю руских і украінців, бо одні і другі его закладали і для него працювали. Показалося, однако, що украінці не хотят того розуміти, а наоборот хотят взяти руских під ноги і танцювати ім по головах самостійного гопака. Боячись, що рускі, котрих в селі єсть велике більшинство (доказом того суть громадскі вибори, котрі дали руским 16 мандатів на 20), можут вибрати до управи і надзірноі ради кооператива своіх людей і перевести кооператив під рускій союз, украінці, котрі случайно очутились на чолі кооператива, вели себе в спосіб і штубацкій і для них самих шкідливий. Початково не хотіли абсолютно скликати загального собраня кооператива, а коли Кооперативна Ради в Варшаві наказала ім то зробити, украінці повикидали з кооператива всіх руских членів, навіть тих, котрі були для него найбільше заслужені. Таке розумінє кооперативноі солідарности обурило до крайности руских жителів Смерекова, котрі постановили організувати своє народне житє самостоятельно. Під проводом дотеперішного війта і члена волостноі ради Николая Широня і нововибраного солтиса Олекси Вовкуна, рускі смереківці приступили до організаціі власного руского кооператива, а заразом і до оживленя заложеноі вже давнійше, але заснувшоі читальні ім. М. Качковского.

В неділю, 24 лютого 1935, в поміщеню громадского дому відбулось торжество основаня кооператива і відновленя читальні. На торжество зійшлись мосово смереківці, а кромі того прибули гості з околичних сел: Зіболок, Передриміх Великих, Верблян, Блищивод, Мацошина і т. д. Приіхала спеціяльно запрошена г. Юлія Жолкевска, учителька в Скваряві, котра давнійше була в Смерекові. На предложенє відкрившого собранє Олекси Вовкуна, вибрано президію собраня в такім складі: адв. д-р А. Е. Хиляк з Жовкви — предсідатель, Василій Загайко з Передриміх Вел. его заступник, Григорій Гудз — секретар. Предсідатель собранія д-р Хиляк отворив наради коротким вступним словом, в котрім привитав зібраних в імени повітового руского центра. По рефераті делегата Ревізійного Союза Руских Кооперативів Ю. О. Копистянского і установленю вписового і уділу, зібрані підписали статут кооператива, котрому надано назву „Сила“. В склад управи і надзираючоі ради кооператива вибрано поважних і енергічних людей, котрі дают запоруку, що робота в кооперативі піде повним ходом.

Безпосередно по відкритю кооператива, під проводом тоі самоі президіі, відбулось відновленє читальні. Гучними рукоплесканіями і громкими окриками „славно“ повитано відчитанє привітственного письма пароха Мацошина, о. Антонія Жолкевского. Потім делегат Гол. Упр. Общества ім. М. Качковского во Львові Р. Я. Луцик виголосив бесіду, в котрій пояснив статут читальні, а также значенє рускоі читальні для села. До вписів до читальні і культурноі праці під руским знаменем заохочував присутних студ. В. Слука з Жовкви. Членску вкладку установлено на 1 зол. 20 гр. річно. В члени вписалось відразу 52 чоловік, переважно молодіжи, при чім многі тут-же зложили членску вкладку. Управу читальні вибрано в слідуючім складі: Григорій Гудз — пресідатель, Іван Широнь — его заступник, Андрей Лукащикевич — касієр, Михайло Вовкун — секретар, Іван Басюк — бібліотекар, Параня Леськів і Стефан Мороз — заступники членів управи. В контрольну комісію ввійшли: Йосиф Гущак, Ольга Прийма, Анна Пушкар. В предложенях взяв слово Василій Загайко і предложив організувати кружок голосного читаня в читальні. В склад кружка війшли: Григорій Гудз, Михайло Вовкун і Стефан Самотій. В перервах межи поодинокими точками нарад деклямували: Іван Семків, Ярослав Потерейко, Іван Широнь і Николай Гібляк. До піднесеня духа серед зібраних причинився дуже много духовий оркестр з Куликова, котрий під упр. Д. П. Захарова відограв дуже удачно ряд маршів, вальсів і других музикальних творів. На закінченє собраня Олекса Вовкун подякував всім гостям і односельчанам за присутність, а куликівский оркестр відограв многолітствіє. Короткою, але бодрою бесідою д-ра Хиляка закінчилось собранє, по котрім відбулась забава для молодіжи. Щссть Боже першим крокам руских смереківців на правильній рускій дорозі.

Гість.

———o———

Пишіть дописи про житє і рух в Вашім селі!

—o—

ЗАСНОВАНЄ ЧИТАЛЬНІ в КОРОЛИКУ ВОЛ., пов. СЯНОК.

Дня 27. січня відкрито в Королику Волоскім читальню ім. М. Качковского. Собранє відбулось в місцевій школі. Приняв в нім участь также учитель з Вороблика шлях. г. Єнкало Осип, котрий до многочисленно зібраних селян, межи якими переважала молодіж, виголосив прекрасну промову о судьбах руского народа і о значіню читальні в житю села. В члени вписалось 76 осіб. Управу читальні возглавляє, як єі предсідатель, управитель місцевоі шроли г. Вас. Пержило. Собранє закінчено відспіванєм гимну „Пора за Русь“.

Відкритє тоі новоі читальні попередила усиленна праця місцевоі рускоі молодіжи, яка єще задовго до відкритя читальні повела в селі організацію в тім напрямі, щоби приступити до будови власного читальняного дому, в якім могли би міститися читальня, кооператив і театральна саля. Єі усилія оказались не надаремними. Уже єсть заготовлений будовельний матеріял — звезено дошки і оброблено дерево. Куплена также площадь під будову. Нема тілько достаточних грошевих средств, щоби приступити до будови. Но читальня надієтся, що в тім поможут єі своіми хоч би найменьшими лептами также другі рускі лемковскі села. Жертви посилати на адрес предсідателя читальні: Василій Пержило, управитель школи в Королику Польскім, почта Риманів-Здрій. Місцева руска молодіж підчас сегорічних Різдвяних свят заколядувала на ту же ціль 70 зол. Честь тобі, руска молодіже, за то, що так дружно берешся до народного діла і держиш високо руске знамя. *Свій зі старших.*

Бесіда діда Торочила

Для сов. Григорія Глібовицкого в Старім Самборі в день его ангела.

Там в читальни ся собрали в Старім Самборі — жінки, хлопці і дівчата і старші мужі. І „Коль славен“ заспівали, торжество відкрили і Григорія портретом стіну украсили. Сів Григорій на креселку, висше понад всіми, густо народ виповнив читальні стіни.

Ми не маєм тілько грошей — сказав дяк Ярема, щоби кождий заплатив тобі то зокрема, за ту поміч, за ту раду, що ти нам даєш, що ти нас до світла правди так сміло ведеш. А зложились ми всі разом, купили портрет, щоб тобі віддати славу і довжний почет. Також братство Николая з письмом виступило, від різників, кушнірів поклон свій зложило. Потім хлопец і дівчатко стали цебетати: ми клянемся вам Григорій, що Русь єсть нам мати. А зі Львова знов судент сміло виступає і Григорію желанія від своіх складає. Ми, студенти молоді, тебе почитаєм, бо ми твою то роботу народну всі знаєм. Ти то многим вже студентам руским допоміг. Ти давав ім поміч свою, кілько лиш ти міг, і ніякой ти заплати за то не жадаєш, хиба тілько, що іх рускими видіти желаєш. Слава тобі нехай буде від рода і в род, що стараєшся о бідний наш рускій народ. Щоб садочок твій прекрасний всегда процвитав, улий повний пчел робітниць медок щоб давав. Потім жене ще міщане усильно просили, що хотіли би почути слово Торочили. Поклонився я глубоко рускому Григорію і таку начав казати всім людям історію:

Не гадайте рускі братя, що то я учений, або може до великих діл я призначений. В мене така, як у всіх вас, проста паланиця, і так, як у нас носят, хлопска рукавиця і мізлі на руках такі як ви ношу, но о голос в нинішній день я вас щиро прошу. Ви скажіт но: чого нині ви ся так собрали? Чи ви може яку раду нині важну мали? Чи хотіли ви статути нині потвердити, або може які спори в себе заводити? Бо ми рідко так як нині разом ся збираєм, рідко коли так сердечно, як днесь, розмавляєм.

Ага! Правда, то нині Григорія! Вже то знана та ясна ціла та історія. Ой! бо серце наш Григорій руске в грудях має, а як він то нашим людям в біді помагає. І сироту не одну він то притулив, не одной то справой нашой він ся пожурив. Тож за его то заходом коло него сів пан зі Львова, що приіхав, щоб нас всіх навчив, як ми маєм кожухи модно виправляти, щоби гроші та добробит нашим людям дати. Друже милий, наш Григорій! Патріото красний, щоби день твоєго житя був все чистий, ясний; щоби ангел твій небесний з тобой все ходив, щоб щасливі літа красні ти у нас прожив; щоби твоі ідеали всі в нас ся сповнили, щоб ми нашу Русь святую, так як ти, любили! Щоби діти, а і внуки тебе вспоминали, що ти многі, многі літа трудився між нами! Поклон тобі, патріоте, сердечний і щирий передає тобі любящій тя

— *дідо Торочило.*

При ГРИПІ, АНГІНІ і всяких простудних хоробах заживайте пилюгі з хиніною в порошку

„ОРИГІНАЛЬ“

покриті цукром, приятні при ужитю і розпускаючіся в жолудку. Продаются в кождій аптеці. Зарегістровані в М. В. Д. під ч. 1492.

Мазепинска льогіка і „винаходи“

Переді мною кілька чисел новородженоі мазепинскоі газети „Наша Земля“, яка начала виходити в Перемишлі. Нічим она не ріжнится від иньших співсестер. Та сама безгранично глупа льогіка, що і в иньших печатних органах мазепинців. Ось кілька примірів:

Якийсь Франц Коковскій в шематизмі перемишльскоі єпархіі за 1879 рік найшов в Сяноці „українську“ церков, построєну єще „украінськими“ князями. Той сам пан Франц пише, що польскій король Жигмонт, син Ягайла, затверджує привілей для кушнірского цеху з тим, що до цеховоі старшини не могут бути вибрані ремісники восточного обряду, отже — „украінці“. А сейчас низше каже він: „До війни посадниками міста (Сянока) були майже все греко-католики (украінці або рускі) і єще нині в громадсій раді сидит один рускій“.

В иньшім числі вправді вже не Коковскій, але якась иньша авторка, більше правдомовна, в дописи з Добромиля пише: „Є цілі села в нашому повіті, в яких термін „український“ є незнаний, що ж доперва говорити про проче“.

От вам і мазепинска льогіка. Один пасака в шематизмі єще в 1879 року находит в Сяноці „украінське“ міщанство і „украінську“ церков, а друга каже, що навіть нині єсть цілі села, де термін „украінський“ єсть незнаний, Цікаво, як, таким способом, „украінські“ князі могли будувати „украінську“ церков в Сяноці. Пане „Коковський“ чи був тим князям знаний термін „український“?

То, що наш нород не знає і не хоче знати терміну „украінський“, котрий єму примусово накидуют — совсім понятно, але то що писака Коковскій в 1879 році найшов в Сяноці „украінське“ міщанство — совсім непонятне. Бо як, пане Коковскій, можна найти щось, чого не було. Коли би ви, пане Коковскій, наложили лучші окуляри, то напевно найшли би в тім часі тілько руске міщанство. Зато „украінське“ міщанство в 1879 році — то предивний винахід.

Але мазепинці знані з таких винаходів. Іх історія від початку до кінця — то один винахід. Дивно лише, як чоловік інтелігентний або принайменьше маючій претенсіі, щоб его зачислити до інтелігенціі, стріляє подібні дурниці.

Чому у вас, панове в роді „Коковских“, нема відваги отверто заявити: „Наші предки і ми були рускоі народности, але ми виреклися тоі народности і тепер ми мазепинці-ренегати“. І для злодія судія має певний згляд, коли він щиро до злодійства признаєтся. Нема слів погорди для вас, злодіів рускоі історіі. Але історія сама на вас зімстится.

Вам, пане Коковскій, коли ви такі скорі до винаходів, можна піддати єще один, який не буде вас коштувати великого труду, а буде певнійший, як винахід „украінців“ в 1879 році. Приложіть великій палец до вашоі „украінськоі“ голови і стукніть добре по ній, а напевно винайдете — порожнечу.

Сяноцкій.

Похоронили селянина патріота

Дня 11 лютого с. р. відбулись похорони бл. п. **Осипа Федака,** селянина з Согорова Горішного, пов. Сянок. Покойний був звістним в Сяноччині діятелем на руско-народній ниві і членом РСО. На похорони прибула з Сянока делегація в составі сов. М. Мокрицкого, предсідателя пов. Комітета РСО, мгр. Ос. Перелома і Мих. Музички, яка на могилі зложила вінок з 3-цвітною шарфою. Прощальну промову при виносі тлінних останків з дому виголосив о. сов. Полянскій з Чертежа, а на кладбищі сов. Мокрицкій.

Покойний прожив 44 роки, оставивши жену і 3 дітей. РСО втратила в нім свідомого руского чоловіка і стойкого борця за руску національну ідею серед місцевого і доокрестного селянства. Вдячна память о нім нехай переходит з рода в род!

Слідує при тім згадати, що місцевий парох, украінский фанатик, о. Рабій, з чисто політично-партійних мотивів наотріз був відмовився від уділеня умиравшому Федаку св. Тайн і від похорону, в виду чого похоронили покійного о. Полянскій з Чертежа і о. Секержинскій з Сянока. Се мало бути местю загорілого укр. фанатика за то, що покійний був одним з тих, котрі усильно старалися о осібного руского єпископа для Лемковщини. Новий церковний владика Лемковщини повинен би против таких украінских загорільців виступити з цілою рішительностю.

Важне для виіжджаючих в Урагвай

Емігранти, наміряючі виіхати в Урагвай без візваня, а тілько на підставі показовоі грошевоі суми, повинні перед виробленєм заграничного паспорта і иньших документів, постаратися о писемне запевненє урагвайского консуляту, що они получат візу. Не маючи такого писемного запевненя від урагв. консуляту, не повинен ніхто вироблювати собі документів для далекоі заморскоі подорожі, ані не ліквідувати своіх маєткових інтересів. Близших інформацій в справі виізду до Урагваю уділяє безплатно: Еміграційний синдикат во Львові ул. Вісьньовецких 4.

О катастрофі в рільництві

В часі дискусії над буджетом міністерства рільництва в сенаті піднималися голоси о катастрофічнім положеню рільництва. Звістним єсть, що занепад рільництва в Польщі єсть вислідом взагалі цілої політики, а в частности шкідливої для рільництва цлової, колійової, промислової і иньших політик.

По більшій части занимали голос в тій дискусії сенатори з правительственної партії ББ. Сенатор Рдултовскій підчеркнув, що дохід в рільництві в посліднім році зменьшився о близко 16 зл. на однім гектарі. Підчеркнув він также значну ріжницю межи цінами на скот, то єсть межи ціною купна у рільника і продажною ціною мяса по містах. Всі хочут заробити коштом рільника з одної сторони і коштом консумента мяса з другої сторони.

Сенатор Янта-Полчинскій затронув желізнодорожну тарифу за провіз сельских продуктів. І так в 1928 році, коли сельскі продукти були значно доросші, провіз желізною дорогою жита виносив 7% вартости того жита, а провіз картошки цілих 50% вартости. Тепер то положенє значно погіршилося, бо ціни на сельскі продукти сильно упали, а кошти жел.-дорожної тарифи майже не змінилися. Янта-Полчинскій мав навіть відвагу назвати державу „картелем", бо она, подібно як картелі приватних промишленників, старается лиш о доходи для державного скарбу.

Занимав в тій дискусії голос также міністер рільництва Понятовскій, але єго промова була дуже загальна і виминаюча.

—o—

О екзекуційних коштах

Міністр скарбу видав розясненє в справі невластивого побираня екзекуційних коштів. Не повинноси побирати коштів за кожду повторяючуся екзекуційну роботу (чинність) того самого рода, котру виконуєтся на підставі одного виконавчого титулу. На примір невластивим буде побранє коштів за двократне екзекуційне занятє або побор належитостей, бо в такім случаі на основі міністерского розпорядженя треба побирати кошти лиш один раз. Кромі того міністр звертає увагу на властиве побиранє екзекуційних коштів за переведенє ліцитації. Іменно часто побирается кошти від зелеглих сум, а не від суми вирученої з ліцитаційної продажі. Также побирается оплату за упімненє, мимо що зобовязаний заплатив залеглість перед полученєм упімненя.

—o—

Несовістні еміграційні ошусти

Еміграційні бюра в Польщі перестірігают, що по селах, головно на всхідних окраінах, снуются несовістні ошусти, котрі, удаючи еміграційних агентів, намовляют селян на виізд до несуществуючих еміграційних теренів на поселенє і на роботи до Манджуріі в Азіі і до Ліберіі та Мароко в Африці. Причім ті фальшиві агенти, обіцюючи золоті гори, виманюют від легковірних більші суми грошей під видом задатків на вироблене еміграційних паперів, „на вписове", на „потвердженє фотографій" і т.п. В многих случаях легковірні селяне уже пали жертвою тих шакалів в людскім тілі.

ЧИТАЛЬНЯМ І КООПЕРАТИВАМ ДО ВІДОМА

Подается до відома руским читальням і кооперативам, як также всім руским людям, що во Львові появились портрети руских писателів і діятелів, дуже підходящі до украшуваня читальняних і кооперативних саль, а так само хат. Виданє тих портретів єсть дуже на часі. Часто случается у нас, що стіни читальняних саль суть неприкрашені, голі, а через то роблят непріятне вражінє. Як іх украсится портретами, то вигляд саль буде зараз інший — культурнійший і веселійший. В таких салях буде далеко пріятнійше збиратися і проводити час. Але згадані портрети мают також виховуюче значінє. Приглядаючись ім, перед очами, особенно молодіжи, стане ясно ціла велич рускої землі, котрої вірними синами були всі представлені на портретах люди. Портрети, о котрих говорим, повинні найтись в кождій читальні, а навіть в кождій рускій хаті, тим більше, що ціна іх дуже низка. Комплет 16 протретів коштує 20 гр., а з почтовою пересилкою 35 гр. Замовляти можна в книгарни „Слово" або в редакції „Землі і Волі".

Злодіїв на... рілю

Тюрми і арести в Польщі суть дуже переповнені. На день 1. марта с. р. було замкнених в Польщі 57 тисяч ріжного рода арестантів, а всего місць в тюрмах єсть лише на 32 тисячи арестантів. З тої причини міністр справедливости впав на гадку розселити надмір арестантів на державні фільварки. Міністерство справедливости має власного поля 2741 гектарів і там будут висилати тих арестантів для примусових земледільческих робіт.

Домашний лік против кашлю

Хто має сильний кашель, котрого не може опанувати, нехай попробує слідуючого домашного средства: Покраяти цибулю на кружки і залити правдивою прованскою оливою. До того покраяти єще одно яблоко і все то разом заварити на слабім огню. Як завар остигне, уживати ті повидла ложкою. Має то средство усмиряти навіть тяжкій кашель.

Та же покраяна цибуля, посипана цукром вмісто солі, має помагати против кашлю. Треба, щоби така цибуля постояла від рана до вечера, або і цілу добу, і щоби пустила з себе сок. Такій сок з цибулі і цукру має усмиряти кашель.

—o—

Назріває конфлікт на Балканах

Началось непорозумінє межи болгарами і турками. Турецкі газети закидают Болгаріі, що она піддержує болгарскій національний рух в Східній Тракіі, котра належит єще до Турціі, а єсть в значній мірі заселена болгарами. Турецкі газети покликуются на вісти з грецких газет, котрі говорят, що Болгарія сильно вооружается. Так турецкі як і грецкі газети говорят, що іх правительства відіпрут евентуальні болгарскі закуси вооруженною силою.

—o—

Мілітаризація сов. молодіжи

Германске інформаційне бюро сообщає, що в Росії усилилося вихованє совітскої молодіжи в военнім дусі. Так на днях совіти випустили зі своіх шкіл 140 тисяч механіків, виучених управляти танками. В недалекій будучности военні совітскі власти відкриют множество курсів, на котрих будут учити совітску молодіж обох полів стріляти і плавати.

—o—

Задимив вулькан

В 15 кільометрах від Баку, того центра рускої нафтової промишленности, пробудився вулкан, котрий уважали уже вигасшим. Над вулканом бухає високо пламень. Однако той огонь покищо не загрожує многочисленним копальням нафти бакінского района.

Як в байці

Німецкі газети розсказуют таку історію: В 1915 році якійсь Франц Клейн оженився з 17-літною дочкою одного купця. За кілька неділь Клейна покликали на фронт, де він попав в рускій плін. Молода женщина довго шукала пропавшого мужа, аж „Червоний Крест" повідомив, що єі муж погиб. На тій основі молода „вдова" вийшла другій раз замуж.

Минуло 20 літ. Пропавшій Клейн по довгих пригодах вернув до своєго міста. Шукав свою жену, але єі не найшов, бо она тепер жила під фамілією свого другого мужа. Случайно Клейн познакомився з молодою дівчиною, котра по певнім часі знакомства согласилася вийти замуж за нестарого еще Клейна, але хотіла попросити благословеня від матери.

І тут все вияснилося. Клейн найшов свою попередну жену, а она свого попередного мужа. Кромі того Клейн довідався, що він мало що не оженився з своєю дочкою, бо молода дівчина була єго дочкою.

КУТОК РАДІОАМАТОРА

Розмова з директором „Польского Радія".

В справі трансмісії танкової музики.

В послідних часах щоденна преса принесла ряд нотаток на тему якогось непорозуміня межи „Польским Радієм" і Союзом Музиків в справі трансмісії танкової музики з дансінгів. З приводу того, що сі нотатки викликали зрозуміле зацікавленє, „Антена" звернулася до начального директорв „Польского Радія" др. З Хамеца з посьбою о вияснене.

— Абоненти радія, як я то часто підкреслював, — каже дир. Хамец — єсть наслідниками великих меценатів музичної штуки. Тому ім, розуміется, належатся поясненя в тій справі, яка для мене особисто єсть прикрим непорозумінєм.

— Чи п. директор не міг би окреслити нам причину сего непорозуміня?

— Радіова програма все більше досконалится як під зглядом змісту, так і під зглядом техніки. Вимаганя слухачів зростают. Збільшуется в листах абонентів не тілько число похвал але і скарг, з якими треба рахуватися...

— Хиба скарги відносятся і до танкової музики, яка здаєтсяналежит до улюбленої серед слухачів категорії легкої?

— Власне так єсть І то те тілько у нас, але у всіх радіофоніях. Сучасна танкова музика єсть здебільша музикою джеззових новинок, які надоли слухачам.

— Чи радіо відмовляется від джеззової музики?

— Першою засадою програмової політики в радію — се унікати крайностей. Тої музики, яка находит все ж певну скількість охочих слухачів, не викинемо цілковито з програми. Будемо тілько надавати єі в інший спосіб. Не з дансінгів, але зі студії. Заангажуємо ряд оркестр, задачею яких буде дати слухачам час від часу добру джеззову музику. Але радіо буде мати вплив на репертуар сих оркестр.

— Сей плян міняє питанє порушене в пресі...

— Єсли би ми погодилися на пропозицію Союзу Музиків, то доплачували би місячно около 2.500 зол. а та сума обтяжила би теперішній бюджет Музичного Відділу, що відбилося б на зарібках оркестр, солістів, співаків, що виступают перед мікрофоном. А кожди, хто знає теперішний музичний ринок, розуміє, якою великою шкодою було би є для них.

Радіо відмовляючися від трансмісії танкової музики з дансінгів, призначує цілу суму для тих, хто теперішний момент не має праці, що врештою цілком погоджуется з засадами спільної помочі та з потребами радіової програми.

Таку радіофонічну, високого артистичного рівня та більших вартостей репертуару, танкову музику творится тепер в студіях „Польского Радія".

Звукові візитові картки наших радіостацій.

Характерні викликуючі сигнали та сигнали уживані підчас перерв межи авдиціями викликуют мало зацікавленя в наших слухачів. Під тим взглядом більше зацікавленє проявляют заграницею. Преса, не тілько радіова, але щоденна, часто звертается до „Польского Радія" за близшими поясненями гарно добраних викликуючих сигналів польских радіостацій. Варто скористати з доброго приміру, щоб пригадати, як властиво презентуются під тим зглядом наші радіостації.

Отже, Варшава починає в ранішній авдиції о год. 6·35 звуком літери „В" згідно з телеграфічною абеткою Морза. Се єсть два звуки довші і один короткий повторювані на протязі 3—4 хвилин. Потім чуємо з кружків ранішну пісню. По пісні чуємо варшавского спікера, котрий витає всіх радіослухачів. Дальше іде нормальна програма. То саме чуємо в неділі і свята, але вже о год. 9·00. Сигналом в перервах для Варшави єсть рефрен з полонеза а-дур Шопена. Торунь дає в перервах рефрен з пісні, яку чуємо в опері „Страшний двір" Монюшки. Львів відріжняется фанфарою на гітарі. Звуки тої фанфари пригадуют музику гейнала. Краків дає початок старого куранта, що грався на інструменті званім „позитивкою" (музична скринька). Лодзь зголошуется акордом на цитрі. Вільно дає звучну зазулю, а колись чули звуки мисливского рогу. Не уживают музичних сигналів тілько Познань, який послугуется метроном, і Катовіци — вірні молотови та наковальні, яко символам промислу і гірництва.

Для всіх польских радіостацій є спільним початок ранішніх авдицій, який надается з Варшави і однакове закінченє програми в ночі.

НОВОСТИ

Затроенє на смерть цілої родини. Во Львові в одній камениці при Зигмунтовскій улиці трісла ночю газова рура. Затроілася від того родина купця Кляга, зложена з трех осіб.

Дальші переміни в сов. Росії. Совітске правительство рішило завести при всіх університетах в Росії юридичні факультети. Будут могли записуватися на ті факультети всі, що покінчили гімназії. До тепер в визші совітскі школи міг поступити лиш той, хто належав до комуністичної партії, або був „пролетарского" походженя.

Пасерби і вітчим. Судили в Станиславові пасербів Дмитра і Йосифа Голінеів, котрі убили своєго вітчима Сікорина. Цілий ряд свідків зізнав, що вітчим дуже знущався над пасербами і длятого суд вимірив ім лагідну кару. Дмитро получив рік аресту, а Йосифа звільнено від кари.

Смертельно побили гаєвого. В Лисеничах, під Львовом, побили ночю на лісничівці незвісні драби гаєвого Якова Вагнера. Ледво живого гаєвого привезено до Львова до шпиталю.

Землетрясенє. На острові Креті на Средиземнім Морю було землетрясенє. Єсть знищених кільканайцять сел, до 50 чоловік ранених і 7 убитих. Остров Крета належит до Греції.

Подорожіло мило. Змовилися всі фабриканти мила в Польщі і підняли ціну мила о 7 грошей на однім кільограмі.

Злочин злодіїв. В Колодіївці, на Познанщині, кинули злодії 15-літного хлопця Ратайчака під поізд. Хлопчина заступав свого батька желізнодорожника при пильнованю тору.

Жертва ошустки. Якась Міхулька прійшла до Львова шукати служби і попала в руки незвістної злодійки. Злодійка взяла від непрактичної дівчини всі єі убогі річи і зникла серед мійскої товпи.

Нещасливий случай. В Фальковій, коло Нового Санча, лупали робітники камінь. Відірвавшійся кусок скали убив одного робітника, а двух тяжко потовк.

Редагує комітет: Відвічальний редактор Ник. Пролан. Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem Друкарня Ставроп. Інститута у Львові.

257

10. Кто в лягерѣ (тюрьмѣ) из гнобителей вырôжнявся особливою жерстокостью и в чôм она заключалась:

.....

.....

.....

11. Чи потерпѣвшій (ша) дôстав (ла) рѣшенье (ореченье) б. австрійских властей, що арестовано его (ею) невинно, без всяких причин: .....

.....

.....

12. Що знаете про муки других русских людей в селѣ (мѣстѣ), в дорозѣ до тюрьмы (лягера) и в лягерѣ (тюрьмѣ) — чи не було случаев насильных убійств, розстрѣлôв, закопуванья живых „анбинден“ и т.п.? (Назвати рôд муки и назвиска мученых .....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Кто еще из Вашой мѣсцевости був арестованый и чи жіе еще? .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(Власноручный подпис выповнившого сей Опросный лист).

....., дня ..... 19.....

(Мѣсцевôсть)

Вниманіе! По выповненью сего „Опросного листа“, належит его сейчас же вôдослити на адрес Талерфского Комитета (Львов, Русска 3 — Народна Контора).

Талергофскій Комитет

КОМИССІЯ ДЛЯ РОЗЛѢДЖЕНЬЯ ЗВѢРСТВ
— З ЧАСУ ВСЕСВѢТНОЙ ВОЙНЫ. —
Адрес: ЛЬВОВ, ул. РУССКА 3.
(Народна Контора).

ОПРОСНЫИ ЛИСТ.

Каждый потерпѣвшій от австрійского террора в часѣ всесвѣтной вôйны (взглядно о скôлько потерпѣвшій не жіе — ктось из его семейства, чи кревных) мае отповѣсти на слѣдующй вопросы (пытанья):

1. Имя и назвиско потерпѣвшого (шой): .....
2. Его (еи) вѣк: .....
3. Мѣсце замешканья: .....
4. Занятіе: .....
5. Его (ей) семейство (жена, муж, дѣти): .....

.....

.....

6) Коли був (ла) арестованый (на) и через кого: .....

.....

.....

7. На чей донос арестовали: .....

.....

.....

.....

8. Если арестованного розстрѣляли або повѣсили, то подати точно, где, коли и при яких условіях:

.....

.....

.....

.....

9. Если арестованный був отправленый в тюрьму (арест), або лягер, — подати точно: условія транспортованья, в якôм лягерѣ (тюрьмѣ) содержався и условія житья в лягерѣ (тюрьмѣ): .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dr. Władysław Filar

Wspomnienia wojenne niewojującego

I.

Stryj, w sierpniu 1914.

Aczkolwiek około połowy sierpnia r. 1914, dowództwo armji Böhm-Ermollego zakwaterowało się w bursie ruskiej w Stryju, tuż za płotem mego ogrodu, choć Rosjanie byli już niedaleko Stryja, nietylko ja, ale nikt chyba w mieście nie miał autentycznych wiadomości, co się działo na froncie wschodnio-galicyjskim. Nie wiem nawet, czy sam Böhm-Ermolli wobec ogólnego bałaganu więcej od nas wiedział. Nic nam nie mówiły austrjackie komunikaty wojenne. Jeden z nich pamiętam do dzisiaj dosłownie: „Walczymy między Dniestrem a Wisłą, słońce świeci, pogoda wspaniała". Dzień i noc tylko dochodził do nas huk ciężkich dział rzekomo z pod Mikołajowa i Halicza. Ten ostatni u stryjskich strategów, a zwłaszcza kierownika regulacji rzeki Stryja, radcy Machniewicza, uchodził za niezdobyty przyczółek mostowy. Że zaś Moskale tak blisko pod niego podebrali się, miał to być genjalno szelmowski podstęp sztabowców austrjackich, aby wytłuc do nogi głupowatych, zapędzonych w matnię Moskali, względnie, aby wytopić ich w Dniestrze. To ostatnie wskutek niskiego stanu wód na rzekach było wprawdzie trudne, ale pocieszano nas, że z niedobitkami rosyjskimi dadzą sobie radę huzarzy, których Moskale, ze względu na ich czerwone portki, mają się obawiać tak panicznie, że całe ich pułki pierzchają przed niedużemi huzarskiemi patrolami.

Nie wiedzieliśmy wprawdzie nic pozytywnego o froncie, ale krążyły za to najsprzeczniejsze plotki i domysły. Kuźniami ich były kawiarnia Wiedeńska i cukiernia Markiefki. W tej ostatniej urzędowałem od kilku lat, codziennie popołudniu, grając w szachy, raz nawet z obecnym Marsz. Piłsudskim, z którym mnie zapoznał pos. Moraczewksi, tak że namiętny szachista. Wypowiedzenie wojny, mobilizacja, pierwsze bitwy nietylko nie wyprowadziły mnie z równowagi, ale nie zmieniły moich nawyczek. Czy w deszcz, czy w pogodę, musiałem codziennie w cukierni Markiefki odsiedzieć swoje godziny, grając w szachy, zapominając, co się choćby w najbliższem mojem sąsiedztwie dzieje.

Gdzieś już w początkach sierpnia straciłem wprawdzie najsympatyczniejszego „kibica", a to posła Jędrzeja Moraczewskiego, gdyż wyjechał do Krakowa do Legjonów, ale zostali mi jeszcze inni, niemniej pilni. A więc stary radca Machniewicz, który nigdy nie zdejmował palta i trzymał w ręku laskę i kapelusz, popijając z małej filiżaneczki czarną kawę poczciwy adwokat bł. p. Fruchtman, nieirytujący się niczem ks Krzanowski, mój kolega jeszcze ze studjów, nieżyjący dziś już ks. Śliwak i nauczyciel seminarjum stryjskiego Prokopyszyn, a przedewszystkiem nałogowy mój partner kolega Jarosz. Graliśmy też zawzięcie mimo huku armat i niepokoju w mieście. Z wyjątkiem dra Fruchtmana, patrzyliśmy z optymizmem w przyszłość. Spodziewaliśmy się raczej więcej dobrego, niż złego. Wojna — naszem zdaniem — była jakby orzeźwiającą burzą po dusznej kanikule. Prócz śp. Prokopyszyna, który był podoficerem rezerwowym, wszyscy narazie byliśmy w wolni od wojska. Z różnych powodów. Jedni jak księża, ze względu na swe święcenia kapłańskie, drudzy z powodu przekroczonego wieku, inni z innej racji. Nie przychodziło nam nawet na myśl, że przyjść może jeszcze taka chwila, w której austrjacki cesarz zażąda od nas ofiary krwi, a przynajmniej „musterunku". Jeden tylko dr. Fruchtman, urodzony pesymista, pośród nas najstarszy wiekiem i najmniej fizycznie zdolny, nie miał do cesarza austrjackiego zaufania, choć go lubił i poważał. Kończył też uparcie każdą dyskusję:

— A ja wam powiadam — że on się bez nas nie obejdzie!... Nie wiem, co on będzie miał za pożytek z mojej kulawej nogi, ale niech to będzie jego zmartwienie, nie moje. Ja śmierci się nie boję, ale wolę żyć... Czy kto z panów jest innego zdania?

Nie zaprzeczaliśmy. Kpiliśmy sobie tylko dalej z niego, będąc w tym czasie i jego i o naszą skórę spokojni.

Mieliśmy nawet przekonywujące argumenty:

— Przecież wojna przy obecnem uzbrojeniu, przy karabinach maszynowych, granatach i szrapnelach, wyrzucanych szybkostrzelnemi armatami, nie może trwać dłużej, niż kilka tygodni. A choćby trwała dłużej, musi się skończyć przed zimą. Bo jak wojować w zimie? Trudno przecie w kożuchach i berlaczach...

Oburzeni byliśmy wprost na prowokacyjne zachowanie się ententy i nieorjentowanie się w sytuacji europejskiej. Przecież Austrja i Niemcy, mając za sprzymierzeńca Włochy i Rumunję, stanowią taką przewagę liczebną, że żadna koalicja nie zdoła im się oprzeć. Jakie zresztą znaczenie w wojnie lądowej może mieć Anglja? Ma tam trochę zakontraktowanych żołnierzy. Może ich za kontraktować jeszcze parę tysięcy i na tem koniec! Teraz dopiero okazuje się, jak była lekkomyślną, nie zaprowadzając u siebie przymusowej służby wojskowej. Inna rzecz, czy ta próba udałaby się. Jako nauczyciel historji godziłem się nawet z wywodami moich „kibiców", że mówienie o wprowadzeniu w Anglji powszechnej służby wojskowej jest absurdem. Zresztą trzymaliśmy się wszyscy tego zdania, że najlepszą na świecie piechotą jest niemiecka, a artylerja austrjacka. Rosja wprawdzie posiada liczną i lotną konnicę, zwłaszcza w kozakach, ale jest to dzicz, niezorganizowana, która regularnej armji nie może dotrzymać kroku.

Naogół więc mieliśmy najlepsze mniemanie o ostatecznem powodzeniu oręża austrjackiego. Wprawdzie coś tam opowiadano o cofnięciu się Austrjaków z pod Satanowa i z nad Zbrucza, o ewakuacji Tarnopola i Brzeżan, ale rzekome niepowodzenia armji austrjackiej pod Krasnem, uważaliśmy za bujdę. Jakżeż można było być innego zdania, jeżeli siedząc na werandzie cukierni Markiefki, patrzyliśmy, oddaleni zaledwie kilkunastu krokami, na samego Böhm-Ermollego, który po obiedzie w „messie", spokojnie ze swoim sztabem popijał czarną kawę w kawiarni Europejskiej, siedząc i żartując przy stoliczku, ustawionym na chodniku. Usługiwał mu sam właściciel kawiarni ku zazdrości jego konkurenta Rosenberga, drobniutkiego, a sprytnego człeczka, również właściciela kawiarni, ale wiedeńskiej, u którego znów od rana do

Dziś i jutro w Radjo

PIĄTEK, dnia 10 sierpnia.

6.30 Warszawa: Audycja Poranna.
7.25 Odczytanie programu na dzień bieżący.
11.57 Transmisja sygnału czasu z obserwatorjum astronomicznego w Warszawie i hejnału z wieży Marjackiej w Krakowie.
12.03 Warszawa: Wiadomości meteorologiczne.
12.05 Warszawa: Codzienny Przegląd Prasy Polskiej.
12.10 Trans. z Krakowa Inauguracji światowego Związku Polaków z zagranicy. Trans. z Zamku Wawelskiego.
13.00 Warszawa: Dziennik Południowy.
13.05 Warszawa: Muzyka popularna z płyt..
13.55 Warszawa: „Z rynku pracy".
14.00 Warszawa: Wiadomości o eksporcie polskim.
14.05 Lwowska giełda zbożowa, Repertuar teatrów i Komunikaty.
16.00 Warszawa: Toujours l' amour — muzyka o miłości (płyty).
17.00 Audycja dla chorych w opr. Ks. Kap. Michała Rękasa i Koncert orkiestry salonowej Tadeusza Seredyńskiego. Transmisja na wszystkie stacje P. R.
17.30 Trans. z Wilna: Koncert złożony z utworów Wiktora Każyńskiego, zapomnianego muzyka wileńskiego. — Wykonawcy: Zofja Wyleżyńska (śpiew) i Tadeusz Szeligowski (słowo wstępne i akompanjament).
18.00 Warszawa: „Jak jest naprawdę na Kurpiach", reportaż p. Edwarda Paciorkowskiego.
18.15 Koncert chóru lwowskich Revellersów „Wesoła Piątka" w programie piosenki polskie. Transmisja na wszystkie stacje P. R.
18.35 Warszawa: Muzyka lekka (płyty).
18.45 Warszawa: Pogadanka turystyczna.
18.55 Komunikaty VI Okręgu Związku Strzeleckiego.
19.00 Rozmaitości.
19.10 Odczytanie programu na dzień następny.
19.15 Warszawa: Koncert solistów. Wykonawcy: Irena Cywińska-Bojanowska (śpiew) i Nina Stokowska (skrzypce). Przy fortepianie prof. Jerzy Lefeld.
19.50 Warszawa: Wiadomości sportowe.
19.55 Lokalne wiadomości sportowe.
19.58 „Czego imc. Pan Pasek nie mógł widzieć w Danji", wygł. red. Józef Radzimiński.
20.08 Trans. z Salzburga: Koncert symfoniczny w wyk. wiedeńskiej orkiestry filharmonicznej pod ryr. Bruno Waltera.
W przerwie: Trans. z Warszawy: Dziennik Wieczorny.
22.15 Warszawa: „Sztuczna eskapada" — wygłosi redaktor Włodzimierz Popławski.
22.30 Warszawa: Muzyka taneczna z dancingu „Oaza".
23.00 Warszawa: Wiad. meteor. dla komunikacji lotniczej.
23.05 Polacy z zagranicy, uczestnicy Zjazdu przemawiają do swych rodzin na obczyźnie.

ZAGRANICĄ:

20.00 London Regional: „The Cousin from Nowhere" — operetka Künneke'go.
20.15 Wiedeń: Koncert symfoniczny.
20.20 Luksemburg: Recital fort. Felicji Blumenthal.
20.30 Strassburg: Koncert galowy z Kasyna w Vichy.
20.45 Rzym: „Boccaccio" — operetka Suppe'go.
21.30 Medjolan: Koncert symfoniczny.

SOBOTA, dnia 11 sierpnia.

6.30 Warszawa: Audycja Poranna.
7.25 Odczytanie programu na dzień bieżący.
11.57 Transmisja sygnału czasu z obserwatorjum astronomicznego w Warszawie i hejnału z wieży Marjackiej w Krakowie.
12.03 Warszawa: Wiadomości meteorologiczne.
12.05 Warszawa: Codzienny Przegląd Prasy Polskiej.
12.10 Warszawa: Muzyka z płyt.
13.00 Warszawa: Dziennik Południowy.
13.05 Trans. z Wilna: Koncert zespołu salonowego.
14.00 Warszawa: Wiadomości o eksporcie polskim.
14.05 Repertuar teatrów i Komunikaty.
16.00 Warszawa: Koncert orkiestry wiejskiej Adama Stromberga i Władysława Kaczyńskiego.
16.40 Lekkie utwory fortepianowe w wykonaniu Czesława Halskiego. Trans. na wszystkie stacje P. R.
17.00 Warszawa: Słuchowisko dla dzieci z okazji 20-tej rocznicy wymarszu legjonów.
17.25 Warszawa: Koncert kameralny w wyk. Alfreda, Pawła i Bolesława Ginsburgów (skrzypce, altówka i wiolonczela). W programie: Serenada op. 8. L. van Beethoven'a.
18.00 Warszawa: Felj. literacki: „Co czytać", wygł. p. Stanisław Adamczewski.
18.15 Trans. z Katowic: Koncert zespołu mandolinistów.
18.45 „Pani z pod św. Jura" — Kasztelanowa Kossakowska — wygł. dr. Władysław Filar.
18.55 Kącik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.
19.00 Rozmaitości.
19.10 Odczytanie programu na dzień następny.
19.15 Warszawa: Muzyka z płyt.
19.50 Warszawa: Wiadomości sportowe.
19.55 Lokalne wiadomości sportowe.
20.00 Warszawa: Koncert Chopinowski w wyk. St. Szpinalskiego.
20.30 „Ostatnie oblężenie Kamieńca Podolskiego", wygłosi p. Aleksander Sadowski.
20.40 Trans. z Poznania: Recital śpiewaczy p. Józefa Wolińskiego.
21.00 Trans. z Gdyni: Capstrzyk Marynarki Wojennej.
21.02 Warszawa: Dziennik Wieczorny.
21.12 Warszawa: Koncert muzyki lekkiej. Wykonawcy: Orkiestra P. R. pod dyr. Zdzisława Górzyńskiego i Nina Grudzińska (śpiew). Przy fortepianie Jerzy Lefeld.
22.00 Warszawa: Pogadanka aktualna.
22.10 Muzyka lekka (płyty).
23.00 Warszawa: Komunikaty.
23.05 Warszawa: Polacy z zagranicy, uczestnicy Zjazdu przemawiają do swych rodzin na obczyźnie.
23.10 Warszawa: Muzyka taneczna z Cafe Paradis, ork. Fronta.

ZAGRANICĄ:

20.00 Belgrad: „Stworzenie Świata" — oratorjum Haydna.
20.00 Daventry: Koncert symfoniczny z Queen's Hallu.
20.00 Praga: „Piękna Helena" — operetka Offenbacha.
20.10 Wrocław: „Gri-Gri" — operetka Linckie'go.
20.45 Medjolan: „Ghismonda" — opera Bianchi'ego.

pocy urzędował sztab polityków i plotkarzy stryjskich, ale jeszcze więcej patrjotycznie dla Austrji, niż u Markiefki, nastrojonych

Tu zwłaszcza głośno, ze względu na licznych wojskowych, zachwycano się bohaterstwem austrjackiem i zwycięstwami „naszej" armji. Niebezpiecznie zresztą było nie zachwycać się. Wchodziliśmy już w okres tropienia rosyjskich szpiegów i zdrajców, w okres łajdackich denuncjacyj.

(C. d. n.)

Do

P. T.

Członków Stow. „Jad Charuzim"

we Lwowie.

Zawiadamiam P. T. Członków Stow., iż na podstawie uprawnienia w myśl decyzji Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego z dnia 20 II br. L. BP. 62/708/Stow. ex 1934 r. zarządzam Walne Zgromadzenie dla dokonania wyboru Władz Stowarzyszenia po myśli §§ 15 i 20 Statutu Stowarzyszenia „Jad Charuzim" we Lwowie, które się odbędzie w niedzielę dnia 19 sierpnia b. r. w lokalu Stow. przy ul. Bernsteina 11. Członkowie Stowarzyszenia, którzy dopełnili warunków po myśli § 13 Statutu mogą głosować od godziny 10-tej do 14-tej.

We Lwowie, dnia 9 sierpnia 1934.

Kurator:
(—) Feuerstein.

KRONIKA

Piątek 10 Sierpnia:
Rz. kat. Wawrzyńca męcz. —
Gr. kat. Prochora

Sekretarjat Redakcji czynny od godziny 10—14. — Redaktor Naczelny przyjmuje w godz. 13—14. — Rękopisów Redakcja nie zwraca.

Artykuły i notatki zaopatrzone na początku znakiem ▲ nie pochodzą od Redakcji, są płatne i Redakcja nie bierze za nie odpowiedzialności.

TEATRY, REWJE, KONCERTY

Teatr Rozmaitości. Dziś premjera znakomitej komedji P. Geraldy'ego „Gdybym chciała". Sztuką tą Teatr Rozmaitości wznawia swoją działalność. Bajeczny humor i dowcip tej sztuki oraz koncertowe wykonanie zespołu w osobach pp. Niczewskiej, Czajkowskiej Mili, Dąbrowskiego, Nawary w reżyserji R. Niewiarowicza, zarazem odtwórcy jednej z głównych ról pozwalają się spodziewać wielkiego sukcesu. Główną rolę kobiecą kreuje p. Niczewska, której sukces w ostatnio granej komedji Niewiarowicza „Kochanek to ja" jest tak dobrze pamiętny publiczności lwowskiej. Dekoracje i wnętrze O. Rexa.

Dwie operetki w niedzielę po złotemu. Dyrekcja Teatrów Miejskich we Lwowie chcąc w obecnym wakacyjnym okresie dać publiczności miłą i bardzo tanią rozrywkę teatralną, postarała się o zaangażowanie świetnego zespołu teatru „8.30" z Warszawy na jeszcze dwa występy, które odbędą się w niedzielę popołudniu i wieczorem w Teatrze Wielkim. O godz. 4-tej odegrana zostanie słynna wiedeńska operetka Waltera Kollo „Błękitna krew" z niezrównanym Zdzitowieckim w kobiecej roli, o godz. 8.30 wiecz. rekordowy „Yacht miłości". Losowanie jednozłotowych biletów odbywa się już w biurze „Fot-Abo-Rad", pl. Marjacki 9 od godziny 10—4-tej.

Kino-Rewja Marysieńka. Dziś w piątek zaprezentuje zespół rewjowy stolicy pod kier. E. Czermańskiego swoją 10 premjerę rewji p. t. „Flirt z Marysieńką". Rewja ta obfitować będzie w wesołe, pełne humoru skecze, piękne piosenki, efektowne tańce oraz przepiękne dekoracje, które dają rękojmię, że rewja ta zdobędzie sobie uznanie u publiczności. Na ekranie przebojowy film p. t. „Miraże szczęścia".

Dziś we Lwowie

TEATR WIELKI.
Nieczynny.

TEATR ROZMAITOŚCI.
Dziś w piątek o godz. 7.30 wieczorem „Gdybym chciała", premjera.

KINA:

ADRIA: „Harry Pref" oraz „Mistrz boksu to ja".
APOLLO: „Pat i Patachon jako kompozytorzy".
ATLANTIC: „Karjera Anny Carner".
CASINO: „Ja mam temperament" z Marion Davies.
CHIMERA: „Żółty detektyw".
GRAŻYNA: „Złoty moloch" oraz „Legjon ulicy".
KOPERNIK: „Czibi".
MARYSIEŃKA: „Miraże szczęścia" oraz rewja.
MIRAŻ: „Rozkoszna przygoda" oraz „Flip i Flap".
MUZA: „Dama z nocnego klubu".
PALACE: „Przy drzwiach zamkniętych".
PASAŻ: „Mandżurja płonie" oraz rewja „U nas coraz lepiej".
PAN: „Źle kochana", „Buster chce się żenić".
RAJ: „Śpiew... całus... dziewczyna".
SŁOŃCE: „Gasnące płomienie" oraz rewja.
STYLOWY: „Anita", rewja „Ostatni przebój mody".
ŚWIT: „Syn Indji" i „Flip i Flap Mężowie i żony".
UCIECHA: „Ścigana przez los" i rewja.
WANDA: „Dziewczę z gór i Rinaldo Rinaldini".

Informator Lwowa

Z Rynku sportowego:

Elbe we Lwowie artykuły sportowe, Jagiellońska 12, (róg Rejtana) tel. 68—32.

Owocarnie:

Rival (J. Polinkiewicz), Kopernika 26, tel. 47-84 poleca Cukry i owoce.

Najelegantsze obuwie.

E. Jarema, Fredry 9. Obuwie ortopedyczne, dla wrażliwych nóg, buty oficerskie i turystyczne.

Ważne dla przyjezdnych!

Zakład tech. dentystyczny J. Braniewskiego czynny przez całe wakacje, Lwów, ul. Akademicka 18, tel. 37-53. 3704

CO MÓWI NEMO:

Moje wywczasy

Więc rozpocząłem i ja swe wywczasy,
Z pogodą jakby umówioną z góry.
Mam wokół siebie polanę i lasy
A ponad głową niebiosów lazury.

Za mną już szare i codzienne sprawy
I lot, co duszę w twórczość pogania.
Rano gram sobie na młynku od kawy
Pachnącą piosnkę pierwszego śniadania.

Potem na łące wygrzewam się z kotem
Ja patrzę w niebo, on koło mnie drzemie
I wodzę wzrokiem za obłoków lotem,
Które rzucają czasem cień na ziemię.

Obok w parowie szemrze leśny strumień,
Sennie leniwo sączy się i spada
I jakby szukał ze mną porozumień
Coś mi tłumaczy i coś opowiada:

„Kto chce trwać długo niech siebie oszczędza
I jak ja spływa kropla po kropelce.
Nic cię do biegu teraz nie popędza,
Odpocznij duszo, boś strudzona wielce."

Kino-Rewja „Stylowy". Premjera rewji p. t. „Ostatni przebój mody" wypadła doskonale. Program jest pod każdym względem pierwszorzędny i bawi publiczność znakomicie. Składa się z wesołych skeczy, melodyjnych piosenek, solówek i pięknych tańców. Na ekranie obraz hiszpański „Banita" z Ryszardem Barthelmes.

„Wesoła piątka". Chór lwowskich rewellersów „Wesoła Piątka", jeden z najlepszych tego rodzaju zespołów w Polsce, wystąpi w studjo rozgłośni lwowskiej dziś w piątek o godz. 18.15 z koncertem, który transmitowany będzie na wszystkie stacje polskie.

KOMUNIKATY

Zniżki kolejowe. Zniżki kolejowe w formie biletów 1000 i 2500 km. w cenie 30 i 45 zł. można uzyskać na podstawie legitymacji członkowskiej Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego — ważnej na rok bieżący. Bilety te są już do nabycia w biurach P. B. P. „Orbis". Zapisy na członków i prolongaty legitymacji przyjmuje biuro Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego — Oddziału Lwowskiego, ul. Akademicka 23 codziennie od godziny 11—13 i 18—20. Tel. 20-01.

Dzień wśród cudownych gór, lasów i słońca. Okręgowy Zarząd Przysposobienia Wojskowego Leśników we Lwowie organizuje w niedzielę 12 bm. wspólną wycieczkę ze Lwowa do lasów państwowych Nadleśnictwa Sołotwina Mizuńska. Wyjazd pociągiem popularnym ze Lwowa o godz. 6.11 — powrót około godz. 23-ej. Dojazd z Wygody do Sołotwiny kolejką leśną — przepiękną a mało znaną doliną rzeki Mizunki. Koszty przejazdu koleją do Wygody oraz kolejką leśną do Sołotwiny Mizuńskiej wynoszą 6.60 zł. w obie strony. Dochód imprezy przeznaczony jest na rzecz ofiar powodzi. Bilety do nabycia są w Orbisie, plac Marjacki 8, oraz w Dyrekcji Lasów Państwowych, ul. Chorążczyzny 17, I p. drzwi Nr. 59, telefon 35-69.

Czego Imć Pan Pasek nie mógł widzieć w Danji. Dziennikarz lwowski, autor szeregu barwnych feljetonów, red. Józef Radziminski wygłosi przed mikrofonem rozgłośni lwowskiej w piątek o godz. 19.58 feljeton p. t. „Czego Imć. Pan Pasek nie mógł widzieć w Danji". Prelegent zestawi opis Danji, jaki pozostawił nam Jan Chryzostom Pasek w swych słynnych pamiętnikach z obrazem dzisiejszej Kopenhagi i życia jej mieszkańców.

DWAJ NOWI KONSULOWIE WE LWOWIE.

P. Prezydent Rzplitej udzielił exequatur p. Jean-Etienne Maigret'owi jako konsulowi republiki francuskiej na obszar województw: lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego z siedzibą we Lwowie, p. Piotrowi Trofimowiczowi Svitney'owi jako konsulowi Związk. Soci. Republ. Rad na obszar województw: lwowskiego, wołyńskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego, krakowskiego i lubelskiego z siedzibą we Lwowie.

PP. wojewodowie we Lwowie, Stanisławowie i Tarnopolu ogłosili do władz apel, by wymienionym konsulom użyczać odpowiedniej pomocy i poparcia w wykonywaniu ich funkcyj konsularnych.

—o—

ROZSZERZENIE PLAŻY NA ŻELAZNEJ WODZIE.

Zarząd miasta przystąpi do rozszerzenia kąpieliska na Żelaznej Wodzie w ten sposób, że przez przesunięcie parkanu, rozszerzona będzie plaża. W najbliższych dniach oddane będą do dyspozycji publiczności natryski na terenie kąpieliska, zbudowane pod betonowymi krużgankami.

Kąpielisko na Zamarstynowie jest już na ukończeniu, baseny są gotowe, roboty wykończeniowe prowadzone są przy skoczni.

—o—

NA ZAKOŃCZENIE WAKACYJ DO ZALESZCZYK I CZERNIOWIEC.

Niedługo skończą się wakacje i zapanuje normalny miastowy ciężki tryb życia. Będzie on tego roku tem bardziej przykry, że lato mieliśmy deszczowe i naprawdę mało sposobności do kąpania się w słońcu.

W tych warunkach jest wycieczka do Zaleszczyk i Czerniowiec wyjątkowo pięknem zakończeniem wakacyj. Zarówno Zaleszczyki, jak Czerniowce nie potrzebują specjalnej reklamy. Informujemy więc, że pociąg popularny odjedzie o godz 6.40 dnia 12 i zabawi w Zaleszczykach do 15 bm., by wieczorem tego dnia znaleźć się we Lwowie. Koszt karty uczestnictwa wynosi 12.80 zł za przejazd w obie strony, podróżni zaś dojeżdżający z innych miejscowości do Lwowa otrzymują 70 prc. zniżkę. Bilety są do nabcia w biurach Orbisu i Wagons Lits Cook we Lwowie, pozatem zgłoszenia przyjmują zawiadowcy stacyj lwowskiej Dyrekcji kolejowej. Ilość miejsc ograniczona. W związku z tym pociągiem Syndykat Dziennikarzy Lwowskich urządza wycieczkę z Zaleszczyk do Czerniowiec po cenach popularnych. Zgłoszenia przymuje Biuro Syndykatu przy ul. Akademickiej l. 28 we Lwowie (Polskie Tow. Tatrz., tel. 20-01).

W przeddzień odjazdu należy informować się o ewent. zmianach.

—o—

ZJAZD PODOFICERÓW REZERWY W TARNOPOLU.

Zarząd Okręgu Ogólnego Związku Podoficerów Rezerwy R. P. we Lwowie zawiadamia, że w dniu 15 bm. został zwołany Zjazd Delegatów Kół Okręgu Lwowskiego w Tarnopolu.

Obrady odbędą się w sali posiedzeń Rady Miejskiej m. Tarnopola.

W związku z tem Zarząd Okręgu wzywa wszystikchh członków do wzięcia udziału wraz ze sztandarami w powyższej uroczystości

—o—

Nowe jezdnie we Lwowie.

W ostatnich tygodniach Zarząd miasta Lwowa wykonał szereg robót związanych z przebudową i poprawieniem jezdni na najważniejszych odcinkach. Przed kilku dniami ukończono już w całości przebudowę ul. Janowskiej, po której odbywa się już obecnie ruch normalny. Wydano zarządzenia, aby generalna przebudowa górnej ul. Gródeckiej została ukończona do 7—10 dni. Rozwiązanie połączenia między ul. Gródecką a aleją dojazdową do dworca przedstawia się bardzo dobrze. Aleja dojazdowa pozostaje w zarządzie administracji kolejowej i obecnie byłoby wskaza-

Kopalnia francuska wydaliła wszystkich górników Polaków.

Paryż, 8 sierpnia. (ch). **Po wypłacie 14-stodniowego zarobku zwolniono w kopalni Escarpelle we środę wieczorem z miejsca 135 górników polskich.**

Jako powód zwolnienia jest podane „niekoleżeńskie zachowanie się wobec kolegów francuskich“.

Wzburzenie między zwolnionymi jest wielkie.

Prowokacja przemytników.

Ze Świętochłowic donosi (H): Na odcinku granicznym w Szarleju bawiła komisja lokalna polsko-niemiecka, powołana na skutek oskarżenia przemytników, którzy po ucieczce na stronę niemiecką donieśli niemieckim strażom granicznym, że w pogoń za nimi puścił się strażnik polski i przeszedł na drugą stronę (?).

Komisja nie stwierdziła jednak naruszenia granicy. Okazało się, że prowokatorami zajścia na korzyść obcego państwa są przemytnicy mieszkańcy Szarleja, a to Marja Górna, Elżbieta Szczepanikowa i Jan Szczepanik oraz Emil Sapok. Przemytnicy byli przesłuchani na komisji i zachowywali się tak prowokacyjnie, iż przez kilku kulturalnych członków komisji ze strony niemieckiej zostali przywołani do porządku.

Nowa afera przemytnicza na Śląsku.

Z Świętochłowic donosi (H): Śląska straż graniczna w ostatnich dniach wpadła na trop nowej wielkiej afery przemytniczej.

Mianowicie na dworcu kolejowym w Rudzie Śląskiej w czasie obserwacji ruchu podróżnych przytrzymano zawodowego przemytnika Kazimierza Biniaszka, pochodzącego z Rudy Śląskiej. Przy Biniaszku w czasie rewizji osobistej znaleziono 5 klg. sacharyny. Sacharynę zajęto!

Przemytnik przesłuchiwany na placówce straży granicznej zeznał, że pracuje na rzecz Leiba Szajntela z pod Sosnowca. Tytułem wynagrodzenia Biniaszek otrzymał dotychczas od Szajntela ogółem 2.846 marek niemieckich i 824 zł. W czasie swej dotychczasowej „karjery“ przemytniczej Biniaszek przemycił 161 klg. sacharyny, 3.615 zapalniczek, 28 klg. kamieni do zapalniczek, 40 klg. migdałów i 84 paczek guzików. Biniaszka aresztowano i odstawiono do sądu w Chorzowie.

Jak wykazały dotychczasowe dochodzenia, na usługach Szajntela stała cała szajka przemytnicza, z której kilku przytrzymano.

Burza nad Kolskiem wznieciła szereg pożarów

Z Łodzi donosi (W): Nad pow. kolskim przeszła dziś wielka burza, połączona z piorunami, od których uderzeń spaliło się wiele zabudowań w poszczególnych wioskach.

We wsi Polonin na szkodę Sylwestra Stasiaka spłonął wiatrak, wartości 5000 zł. W Bogusławicach spaliły się zabudowania Stanisława Sowińskiego. Szkoda wynosi również około 5000 zł. We wsi Nowiny Brdawskie spłonął dom mieszkalny i zabudowania Stan. Murawskiego, a we wsi Żary spłonęła stodoła Juljana Schneidra. W majątku Mchowo piorun zabił woźnicę Wład. Burskiego, oraz trzy konie, któremi powoził.

We wsi Żary pod Koninem wybuchł groźny pożar wskutek niecodziennych przyczyn. Jak się okazuje, właściciel gospodarstwa Kazimierz Zedlewicz pobił 6-letniego syna swego sąsiada Mieczysława Stasiaka za to, że ten zrywał owoce z jego ogrodu. 6-letni chłopiec postanowił się zemścić. Postarał się o naftę i podpalił stodołę. Mimo natychmiastowego ratunku stodoła z tegorocznemi zbiorami spłonęła.

Sowiecka eskadra przybyła do Rzymu.

Rzym, 8 sierpnia (ry). W środę wylądowała w Rzymie na lotnisku Ciampino sowiecka eskadra lotnicza, złożona z trzech samolotów, ta sama, która gościła w Polsce. Przylot do Włoch nosi charakter rewizyty, za lot generała Balbo do Moskwy w roku 1929. Lotnicy sowieccy zatrzymają się pewien czas w Rzymie, poczem kolejno odwiedzać będą największe miasta włoskie.

—o—

Ruch powstańczy w Mandżurji.

Charbin, 8 sierpnia (PAT). W Kuanguar straceni zostali szef policji mandżurskiej i 8 jego pomocników, którzy pozostawali w stosunkach z powstańcami i sprzedawali im broń.

Czang Czun, 8 sierpnia (PAT). W miejscowości Sanfin koło Kirinu nastąpił wybuch mandżurskiego magazynu amunicyjnego. Według dotychczasowych wiadomości ofiarami wybuchu padło 22 osoby.

(A) P. PREZYDENT R. P. WYJECHAŁ w dniu wczorajszym do swej letniej rezydencji w Spale. Pobyt P. Prezydenta R. P. w Spale potrwa do połowy bm.

(Ko) ZMARLI W BIAŁEJ NA UDAR SERCA WSZYSCY W JEDNYM DNIU: Nessicius Ernest kupiec z Białej, Leon Tesser właściciel kawiarni „Esplanade“ w Białej i Leon Pfeffer kierownik baru „Oaza“ w Bielsku.

Nowa fala upałów w Ameryce.

Nowy York, 8 sierpnia (ry). Z Ameryki donoszą o nowej fali upałów, która szczególnie uderzyła na południowy zachód Stanów. Wykonywanie pracy w podobnych warunkach jest prawie niemożliwe, zaś straty materjalne spowodowane posuchą nie dają się wprost obliczyć. W stanie Jowa kilkanaście osób zmarło do tej pory na udar słoneczny. W Kansas City termometr wskazywał 43 stopnie Celsjusza, w Springfield w stanie Illinois 40 stopni C. Sytuację pogarszają jeszcze gorące wiatry wiejące bezustannie.

Znowu strajk...

Nowy York, 8 sierpnia (ry). Mniejwięcej 21.000 robotników tekstylnych w Nowym Jorku i w stanie New Jersey ogłosiło strajk. Żądają oni wprowadzenia 35-godzinnego tygodnia pracy i uznania ich związku zawodowgeo. Na skutek strajku unieruchomionych zostało około 300 fabryk.

Nieuznany „literat“ zwraca na siebie uwagę zbrodnią.

Z Łodzi donosi (W): Przed sądem okręgowym rozegrał się epilog dwóch napadów rabunkowych, dokonanych niedawno pod Łodzią na przejeżdżających wieśniaków. Rozprawa obfitowała w wiele sensacyjnych momentów, zwłaszcza jeśli chodzi o motywy przestępczego czynu.

W dniu 7 marca br woźnica Wład. Bełdowski przejeżdżał szosą pod Zgierzem, wozem zaprzężonym w trzy konie i załadowanym kilkunastu workami owsa. W pewnej chwili z zagajnika wypadli dwaj mężczyźni, z których jeden przyłożywszy rewolwer do skroni Bełdowskiemu, kazał sobie oddać co ma. Następnie bandyci odprowadzili Bełdowskiego do zagajnika, zagrażając mu śmiercią w razie alarmu, wsiedli na wóz i odjechali w nieznanym kierunku. Dopiero nad ranem udało się Bełdowskiemu uwolnić z więzów i zawiadomić policję. Zrabowany owies przedstawiał wartość 1200 zł. Następnego dnia posterunkowy policji przy zbiegu ul. Narutowicza i Wierzbowej zauważył wóz z końmi bez woźnicy. Okazało się, że był on własnością Bełdowskiego.

Tymczasem w nocy na 13 marca dokonano napadu rabunkowego w analogicznych okolicznościach na szosie pomiędzy Ozorkowem a Zgierzem na wóz, prowadzony przez Franciszka Wawrzyniaka. Po steroryzowaniu woźnicy przy pomocy rewolweru bandyci zrabowali wóz wraz z całym ładunkiem. W wyniku dochodzeń naprzód ujęto jednego z bandytów Jana Zarankiewicza, a następnie drugiego Stanisława Wiśniewskiego.

Na rozprawie okazało się, że obaj byli karani za wiele przestępstw. Zarankiewicz do winy się przyznał, natomiast Wiśniewski zeznał, że jest z zawodu „literatem“ że jednak utworów jego żadna redakcja nie chciała drukować. Wiśniewski martwił się tem i zwierzył się jednemu z przyjaciół, który go namówił do tego, aby dokonał czegoś, co mogłoby wywołać sensację i spopularyzować jego nazwisko, a wtedy zainteresują się jego „talentem“. Stosownie do tej wskazówki Wiśniewski poznał się z Zarankiewiczem. Oświadczył on jednak, że napadów nie dokonywał. Świadkowie jednak obciążyli Wiśniewskiego. Jeden ze świadków potwierdził, że istotnie Wiśniewski skarżył się na swe literackie niepowodzenia.

Sąd skazał Wiśniewskiego na 5 lat, a Zarankiewicza na 4 lata. Charakterystycznem jest, że Wiśniewski dziękował za wymiar kary.

Kronika krakowska.

Szkielet dziecka w kopcu Krakusa.

Prace nad badaniem i rozkopywaniem kopca Krakusa w Krakowie posuwają się w żywem tempie naprzód. Niedawno znaleziono dość znaczną ilość starych monet austrjackich i polskich, a ostatnio na głębokości pierwszego metra natrafiono na szczątki szkieletu dziecka.

Zbadaniem tego szkieletu z punktu widzenia antropologicznego zajął się profesor U. J. Olbrycht. Jak można wnioskować z powierzchownych badań, szkielet ten pochodzi prawdopodobnie z przed kilku wieków.

W najbliższym numerze „Kuryera Literaock-naukowego‘ ukaże się artykuł doc. U. J. dra Żurowskiego, kierownika prac wykopaliskowych przy Kopcu Krakusa, opisujący dokładnie dotychczasowy przebieg wykonanych robót.

Ciunkiewiczowa apeluje.

(ef) W dniu wczorajszym upłynął ostateczny termin wniesienia apelacji przez Marję Ciunkiewiczową, która w ubiegłą sobotę została zasądzona na osiemnaście miesięcy więzienia.

Jak się dowiadujemy, obrońca jej adw. Aschenbrenner wniósł apelację.

(ef) OSKALPOWANY PODCZAS BITKI. Wczoraj o godz. 13-tej zostało wezwane pogotowie ratunkowe na ul. Krótką, gdzie pod kamienicą, w której się mieści Urząd Funduszu Pracy, został poraniony przez towarzysza Antoni Tarnowski, robotnik, lat 50, przyczem wskutek cięcia gwałtownego nożem, doznał on oskalpowania czoła. Po opatrunku przewieziono Tarnowskiego do szpitala św. Łazarza.

WYSKOCZYŁ Z POCIĄGU CIĘŻAROWEGO. Ub. nocy o godz. 0.30 zostało zawezwane Pogotowie na ul. Mazowiecką, gdzie obok koszar 20 p. p. znaleziono mężczyznę na torze kolejowym, który doznał ogólnych pokaleczeń na rękach i głowie. Prawdopodobnie wyskoczył on z pociągu ciężarowego. Nazwiska nie zdołano dotychczas ustalić, gdyż nie posiada on żadnych dokumentów, a jest niemową.

Ostatnie wiadomości sportowe.

Piłkarze Polski biją reprezentację Emigracji 8:1 (3:0).

Warszawa, 8 sierpnia. (A. Sz.) We środę na zakończenie igrzysk sportowych Polaków z zagranicy, rozegrany został mecz piłkarski między reprezentacją Polski a reprezentacją Emigracji, zakończony zwycięstwem drużyny krajowej w stosunku 8:1 (3:0).

Drużyna reprezentacji polskiej wystąpiła w składzie następującym: Korniejewski, Martyna, Pająk, Kotlarczyk II, Cebulak, Żiżka, Szczepaniak, Matjas II, Nawrot, Wilimowski, Król. Reprezentacja Emigracji oparta była głównie na zawodnikach z Czechosłowacji, wzmocniona dwoma graczami z Niemiec, jednym z Rumunji i jednym z Francji.

Drużyna Polski miała naturalnie przez cały czas meczu wyraźną przewagę nad przeciwnikiem, który skutkiem zmęczenia meczami podczas igrzysk nie mógł wytrzymać tempa.

W drużynie Polski bramkarz Koniejewski niewiele miał do roboty. Obaj obrońcy dość niepewni, szczególnie w wykopach. W linji pomocy Cebulak i Kotlarczyk grali bez zarzutu i zawsze byli na stanowisku. Gorszym nieco był Żiżka. W napadzie wyróżnił się Wilimowski oraz Szczepaniak. Król podawał niedokładnie, a Matjas i Nawrot tylko w jednej połowie mogli zadowolić.

Mecz ten był doskonałym treningiem dla naszego napadu, który mając przed sobą słabszego przeciwnika, mógł prowadzić grę kombinacyjną. Pierwszą bramkę zdobywa Matjas w 9 min., następnie tenże gracz zdobywa drugi punkt w 29 min., a w 41 min. Wilimowski strzela bardzo ładnie trzecią bramkę.

Po przerwie Wilimowski w 3 min. strzela czwartą bramkę, w 10 min. za rękę obrońcy Emigracji Martyna z rzutu karnego zdobywa piątą bramkę, w 12 min. Wilimowski strzela szóstą bramkę, w 29 min. Matjas siódmą, w 30 min. za faul Martyny Matusik zdobywa honorową bramkę dla Emigracji z rzutu karnego, wreszcie w 40 min. Wilimowski strzela ósmą bramkę. Sędzia p. Rutkowski.

Przed meczem piłkarskim zakończono

mecz lekkoatletyczny Polska — Emigracja.

Wyniki 2-go dnia były następujące:

110 m. płotki: 1) Twardowski 15,7, 2) Majeszczuk (E), Wieczorek (P), który przybył na 2-giem miejscu, zdyskwalifikowany za przewrócenie 3-ch płotków.

Rzut oszczepem: 1) Mikrut (P) 59,55, 2) Wojtkiewicz (P) 53,22, 3) Chudzikiewicz (E) 51.25, 4) Urbaniak (E).

400 m.: 1) Biniakowski (P) 50, 2) Klinkowski (E) 52, 3) Kostrzewski (P).

Skok wdal: 1) Nowak (P) 710, 2) Hoffman (P) 685, 3) Janiak 673, 4) Ratkowski 636.

Kula: 1) Heljasz (P) 14.94, 2) Tilgner (P) 13.75, 3) Podolak (E) 12.82, 4) Chodzikiewicz (E) 12.24.

Bieg 5 km. 1) Kusociński 14:47.6, 2) Fjałka (P) 15.54, 3) Nowak (E) 16.03, 4) Jurczak (E) 16.56. Kusociński biegł doskonale mając na 1 km 2.44, na 1500 4.13, na 2 km. 5.45, a na 3 km 8.48.

Sztafeta olimpijska (800x400x200x100) 1) Polska (Kucharski, Kostrzewski, Biniakowski, Twardowski) 2.22.8. Rekord Polski pobity o 3 sekundy, 2) Emigracja 3.24.2. — W biegu tym Kucharski miał na 800 m. doskonały czas 1.54.6.

Ostatecznie mecz lekkoatletyczny zakończył się zwycięstwem Polski 80:50.

Bezpośrednio po ukończeniu zawodów odbyła się uroczystość rozdania nagród. Drużyny emigracyjne 12-tu państw ustawiły się frontem do trybun, poczem do zebranych przemówił prezes rady organizacyjnej Polaków z zagranicy marsz. Raczkiewicz.

Po zakończeniu rozdania nagród odbyła się defilada drużyn, a następnie przy dźwiękach hymnu narodowego dokonano na znak zamknięcia igrzysk opuszczenia flagi na maszcie głównym.

Mecz bokserski Polska—Emigracja 12:4

Warszawa, 7 sierpnia (As). We wtorek wieczorem na ringu umieszczonym na korcie tenisowym Legji, rozegrany przy świetle elektrycznem mecz bokserski między reprezentacją Polski a reprezentacją Emigracji, zakończony zdecydowanem zwycięstwem drużyny krajowej w stosunku 12:4. Zespół polski osłabiony był brakiem Kalnera w wadze piórkowej, oraz Przybylskiego w wadze półciężkiej. Nadto wszyscy prawie zawodnicy wykazali duży brak treningu, czemu zresztą ze względu na okres wakacyjny nie można się dziwić.

Drużyna emigracyjna, w której także brakowało dwóch zawodników, a mianowicie Langego i Jabłońskiego (obaj z Francji), którym zarzucano zawodowstwo, zaprezentowała się zupełnie poprawnie i w kilku walkach nasi rodacy zagraniczni byli przeciwnikami zupełnie równorzędnymi. Przebieg walk przedstawia się następująco:

Waga musza: Rotholz (Polska) nokautuje już w pierwszej rundzie Schleichera (Emigr.). Rotholz wykazał dobrą formę i dzięki pięknej serji powalił przeciwnika na deski.

Waga kogucia: Moczko (P.) zwycięża na punkty Wieczorka (E). Pierwsza runda równorzędna, dopiero w trzeciej przewagę ma Moczko.

Waga piórkowa: Gierdal (E) remisuje z Polusem (P). Walka bardzo ciekawa i obustronnie żywo prowadzona. Polus walczy głównie na dystans, a Gierdal dąży do zwarcia. Naogół zawodnik Emigracji zasłużył na zwycięstwo, ale dwa ostrzeżenia obniżyły jego punktację.

Waga lekka: Bąkowski (P) zwycięża na punkty Rendzionka (E), który stawił silny opór lepszemu technicznie Polakowi.

Waga półśrednia: Wojczak (E) remisuje z Garncarkiem (P). Walka niezbyt ciekawa i słaba technicznie. Garncarek początkowo przeważa, ale słabnie w trzeciej rundzie dając do zwarcia.

Waga średnia: Chmielewski (P) wygrywa zdecydowanie na punkty z Puchniakiem (E). Kanadyjczyk broni się w ładnym stylu, stosuje doskonale uniki i często nawet trafia.

Waga półciężka: Polnik (E) wygrywa zasłużenie z Hanskem (P), odnosząc jedyne dla Emigracji zwycięstwo. Poziom słaby.

Waga ciężka: Pilat (P) nokautuje w pierwszej rundzie Chistowskiego (E).

Sędzia w ringu p. Marynowski. Widzów 3.000.

Dlaczego Gdańsk brał udział w Igrzyskach Polaków z zagranicy?

Warszawa, 8 sierpnia (A). Wobec zamieszczenia przez prasę sportową zarzutów o rzekomem przemyceniu się reprezentacji sportowej Polaków z obszaru Wolnego m. Gdańska do igrzysk sportowych emigracji, komunikujemy, że reprezentacja sportowa z terenu W. m. Gdańska stając poza konkursem do igrzysk sportowych Polaków z zagranicy zdobyła drugą nagrodę w ogólnej punktacji.

Reprezentacja sportowa Polaków z terenu W. m. Gdańska uważając, że nie znajduje się całkowicie poza granicami R. P. zwróciła się do rady organizacyjnej z prośbą o wyjaśnienie jej udziału w igrzyskach sportowych, na co uzyskała ponowne zaproszenie od rady organizacyjnej Polaków z zagranicy, która zmieniła nawet nazwę igrzysk, nadając im miano: „Igrzyska Polaków z zagranicy i Wolnego Miasta Gdańska“.

Z ostatniej chwili.

Wolny obrót towarowy z Gdańskiem przywrócony.

Podpisanie ważnych umów gospodarczych.

Gdańsk, 9 sierpnia. (n) **6 b. m. podpisano między Gdańskiem a Polską szereg umów**, a mianowicie: 1) umowę w sprawie **uregulowania rozmaitych spraw celnych**, 2) umowę w sprawie **udziału Gdańska w polskich kontyngentach przemysłowych**, 3) **umowę sanitarną w sprawie obrotów środkami żywnościowemi**, 4) umowę **weterynaryjną**, 5) umowę **o ochronie zdrowotności ziemiopłodów i innych roślin**, 6) umowę porozumiewawczą **w sprawie zbytu polskich produktów rolnych** w związku z reorganizacją gdańskiego rynku zbytu.

Równocześnie **podpisano szereg protokołów i postanowień wykonawczych** do powyższych umów. Umowy te są **wynikiem paromiesięcznych rokowań i wyrazem obustronnego życzenia ściślejszego zespolenia i współpracy gospodarczej Polski z Gdańskiem.**

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że **umowy przywracają wolny obrót towarowy między Polską i Gdańskiem.** Na skutek pozostawienia sprawy systemu kontyngentów R. P., **dotychczasowa kontrola gospodarcza staje się zbędną.**

Co do umowy **w sprawie kwestji celnej** życzeniem czynników decydujących było **wzmocnienie atmosfery zaufania oraz wzmocnienie jednolitości obszaru gospodarczego** przez uregulowanie wielu spraw, **nasuwających wątpliwości.**

* * *

Gdańsk, 9 sierpnia. (n) **Zawarcie porozumienia gospodarczego między Polską i Gdańskiem zaktualizowało kwestję reorganizacji gdańskiej organizacji gospodarczej.**

Jak wiadomo, narodowo-socjalistyczny senat natychmiast po objęciu władzy w Gdańsku **zniósł istniejące do owego czasu samorządy gospodarcze**, ustanawiając nową **organizację przejściowo w postaci głównej Izby gospodarczej i podległych jej organów.**

Obecnie gdański senat wydał **szereg rozporządzeń wznawiając samorząd gospodarczy w całkowicie zmienionej formie.**

Obok istniejącej już Izby chłopskiej utworzono dwie daisze Izby: **handlową i rzemieślniczą**, które powstają w drodze wyboru przy **zapewnieniu jego pracownikom parytetu na równi z pracodawcami i przy utrzymaniu zasady kierowniczej.**

Prezesem wszystkich trzech Izb został nominat senatu. Ponad trzema Izbami stanie **rada gospodarcza**, złożona z 18-tu członków, po trzech delegatów z każdej Izby oraz 9-ciu członków mianowanych przez senat. Wśród nich znajda się **przedstawiciele handlu żydowskiego, polskiego i gdańskiego.**

Rada gospodarcza **będzie doradczym organem senatu w dziedzinie ustawodawstwa gospodarczego oraz polityki gospodarczej.** Obok wyżej wymienionych instytucyj **stworzono Izbę handlu gospodarczego**, której zadaniem będzie **reprezentowanie interesów gospodarstwa gdańskiego wobec władz polskich.** Izba ta otrzyma miejsce i głos w polskiej komisji gospodarczej.

Amnestja polityczna w Niemczech.

Berlin, 9 sierpnia (ry). Niemieckie biuro prasowe wydało następujący komunikat:

Z okazji zjednoczenia urzędu prezydenta Rzeszy z urzędem kanclerza i przelania kompetencyj prezydenta państwa **na wodza i kanclerza Adolfa Hitlera, rząd niemiecki ogłosił ustawę amnestyjną**, która z dniem jutrzejszym wchodzi w życie.

Ustawa przewiduje m. i. **amnestję dla pewnych określonych grup politycznych przestępców.**

Amnestja ogólna stosowana będzie **bez względu na rodzaj kary dla więźniów odsiadujących 6-miesięczne więzienie**, zaś **kary pieniężne darowane będą do 1000 Rmk włącznie.**

Amnestja polityczna **obejmuje skazanych za obrazę kanclerza, za obrazę państwa i narodu bez specjalnie wrogich intencyj, uszkodzenie ciała podczas politycznych dyskusyj** (!) itp.

Nie podlegają amnestji skazani za zdradę stanu i zdradę wojskowych tajemnic. — Jednocześnie na mocy tej ustawy kary pozostających w obozach **koncentracyjnych** poddane będą **rewizji.**

Uwolnienie Duesterberga.

Berlin, 9 sierpnia (z). **B. przywódca Stahlhelmu Duesterberg**, który przebywał najpierw w bawarskim **obozie koncentracyjnym w Dachau**, a potem w **Domu Columbia w Berlinie**, został **wypuszczony na wolność.**

Przygotowania do plebiscytu w Niemczech.

(Telefonem od naszego korespondenta).

Wiedeń, 9 sierpnia. (Li). Wedle wiadomości nadchodzących z Berlina do Wiednia, **czynione są w stolicy Niemiec gorączkowe przygotowania do plebiscytu**, wyznaczonego na **dzień 19 sierpnia. Afisze olbrzymiej wielkości** rozlepione na murach domów, wzywają **ludność do oddawania głosów na Hitlera.** Dnia 13 **sierpnia wygłosi min. Goebbels wielką mowę propagandową** przez radjo. Dnia 17 **sierpnia przemawiać będzie w radjo Hitler**, przyczem mowa jego transmitowana będzie na wszystkie rozgłośnie niemieckie. **Właściciele aparatów radjowych otrzymali polecenie zapraszania do swoich mieszkań wszystkich lokatorów**, nie posiadających radja, aby **słuchać mogli mowy Hitlera.**

Masowe zwolnienia z więzienia lewicowców w Austrji.

Wiedeń, 9 sierpnia (z). **Większość socjalistów i komunistów, którzy w dniach procesu i skazania Gerla** w Wiedniu i w innych miejscowościach Austrji **zostali aresztowani**, a których liczba dosięgała **3.000, wypuszczeni zostali w tych dniach na wolność.**

Jaką pensję pobierać będzie wdowa po kanclerzu Dollfussie.

Wiedeń, 9 sierpnia (z). Dziennik urzędowy Austrji podaje ustawę o **przyznaniu zaopatrzenia pozostałej rodzinie po zamordowanym kaclerzu Dollfussie.**

Wdowa po drze Dollfussie otrzymuje **od 1 b. m. pełną pensję swego zmarłego męża wraz z dodatkiem dla dzieci.** Zaopatrzenie to otrzymywać będzie **przez cały czas trwania swego wdowieństwa.**

Na wypadek, gdyby wdowa po kaclerzu Dollfussie wstąpiła **w nowy związek małżeński, lub na wypadek jej śmierci**, czy też gdyby z innej jakiejś przyczyny wygasły jej prawa do korzystania z tego zaopatrzenia, **otrzymują pozostałe po kanclerzu Dollfussie sieroty aż do 21 roku swego życia razem połowę zaopatrzenia swej matki**, tudzież **subwencję, należną sierotom po urzędniku** republiki austrjackiej.

Z dalszych obrad II-go Zjazdu Polaków z zagranicy w Warszawie.

Druga konferencja prasowa.

Warszawa, 9 sierpnia (a). Na **drugiej konferencji prasowej** wygłosił red. **Przydatek**, prezes Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Stanach Zjednoczonych referat pt.: **„Prasa polska w Stanach Zjednoczonych A. P.“** w którym stwierdził, że prasa ta **przechodziła bardzo ostry kryzys**, ale nastąpiły już **wyraźne oznaki poprawy.** Dzienniki polskie w Ameryce są **wyrazem dążeń Polonji do zajęcia w społeczeństwie amerykańskiem stanowiska, które jej się należy.** Polacy w Ameryce chcą **być panami ziemi amerykańskiej narówni z innymi.**

Red. **Jankowski** informował uczestników konferencji **o polskiej prasie krajowej.** — W czasie dyskusji wygłosił red. **Leśniewski z Cleveland pełne zapału przemówienie**, w którem zaznaczył, że to, co dziennikarze polscy z Ameryki ujrzeli w Polsce, **wywarło na nich nieoczekiwane wprost wrażenie**, tak, że wrócą do Ameryki **inni zupełnie niż przyjechali.** Słowa Wyspiańskiego **„Polska to jest wielka rzecz“**, nabrały obecnie dla nich **realnej treści.** Polscy dziennikarze z Ameryki **pełni są uwielbienia dla Marsz. Piłsudskiego**, który umiał wszystkie stany złączyć dla Polski i wspólnego dobra.

Konferencja polskich organizacyj śpiewaczych.

W lokalu towarzystwa śpiewaczego „Lutnia“ odbyło się w ramach Zjazdu Polaków z zagranicy **otwarcie konferencji polskich organizacyj śpiewaczych z kraju i z zagranicy.** Na konferencji, której przewodniczył **Piotr Feliks** ze Śląska Cieszyńskiego, wygłosił referat zasadniczy na temat: **„Znaczenie śpiewu chóralnego na emigracji“** dr **Niezgoda.** Po dyskusji nad referatem przyjęto wnioski, przygotowane przez Radę organizacyjną, które mają być przedłożone komisji kulturalno-oświatowej Zjazdu Polaków z zagranicy. Po posiedzeniu odbyło się **zebranie sprawozdawcze delegatów Zjednoczenia polskich związków śpiewaczych.**

Zakończenie i uchwały konferencji kobiet polskich z zagranicy.

(a) Na ostatniej sesji **konferencji kobiet polskich z zagranicy** wygłoszono **kilka referatów o warunkach pracy na poszczególnych terenach**, przyczem wywiązała się niezwykle ożywiona dyskusja na temat potrzeb tych terenów.

Następny referat „Współpraca kobiet polskich zagranicą z Macierzą“ wygłosiła p. **Kipowa**, poczem przez aklamację **przyjęto wnioski w sprawie wytycznych działalności organizacyj kobiecych polskich zagranicą, które winny zachować odrębność.** Dalsze punkty rezolucji mówią **o poszanowaniu i pielęgnowaniu ducha narodowego** przez kobiety polskie na obczyźnie i **wychowawczej roli**, jaką winny spełniać zrzeszenia kobiece, roztaczające przedewszystkiem opiekę nad organizacjami młodzieży.

Powzięto również uchwałę **w kierunku utworzenia przy Światowym Związku Polaków z zagranicy stałego działu kobiecego**, jako łącznika pomiędzy polskiemi organizacjami kobiecemi w kraju a takiemiż organizacjami zagranicą.

Następnie **dla uczczenia pamięci Marji Curie-Skłodowskiej** postanowiono urządzić **na wszystkich terenach wychodźczych akademję.** Postanowiono również złożyć wyrazy **hołdu Marsz. Piłsudskiej i Prez. Mościckiej.**

Konferencję **zakończyło przemówienie** wiceprezesa Rady Organizacyjnej Pol. Zagr. mjr. **Fularskiego**, który wyraził przekonanie, że **obecna konferencja stanie się podstawą przyszłej pracy międzystowarzyszeniowej kobiet polskich w kraju i zagranicą.** Konferencja osiągnęła swój cel zbliżenia kobiet polskich w kraju i zagranicą, co pozwala żywić przekonanie, iż stanie się ona etapem do pogłębienia wzajemnej współpracy.

Uchwały Zlotu młodzieży polskiej z zagranicy.

(a) W czasie Akademji młodzieży polskiej z zagranicy uchwalili zebrani **powołać do życia centralny Komitet organizacyjny** celem przeprowadzenia w jaknajkrótszym czasie **powszechnego zjazdu delegatów młodzieży polskiej z zagranicy.** Komitet ten ma zrealizować postulaty i uchwały pierwszego Zlotu młodzieży **w oparciu o Światowy Związek Polaków z zagranicy.** W skład komitetu wejdą **przedstawiciele poszczególnych organizacyj w kraju i na wychodźtwie.** W każdym kraju ma powstać **centralna organizacja młodzieży**, której zadaniem będzie **wybrać delegatów** na zjazd mający się odbyć w 1935 r.

Zlot młodzieży uznając **konieczność istnienia pisma centralnego**, któreby służyło jak najszerszej wymianie myśli młodzieży polskiej zagranicą i w kraju, **uznał pismo „Młody Polak Zagranicą“ za swój naczelny organ.** W zrozumieniu, **że sport posiada dla wychowania fizycznego młodzieży polskiej z zagranicy szczególnie wielkie znaczenie**, zlot młodzieży polecił wydziałowi młodzieżowemu Światowego Związku Polaków **zwrócić szczególną uwagę na ten odcinek pracy.**

Znaczne pogorszenie się stosunków japońsko-sowieckich.

Moskwa, 9 sierpnia (PAT). Według wiadomości nadeszłych do Moskwy z Dalekiego Wschodu, **nastąpiło znaczne pogorszenie stosunków sowiecko-japońskich.**

Obie strony zarzucają sobie nawzajem **wiele faktów pogwałcenia granicy** przez samoloty wojskowe, a nawet oddziały pograniczne. Komunikaty sowieckie i mandżurskie w wypadkach protestu ze strony przeciwnej **negują, że zarzucane incydenty miały miejsce.**

Komunikat sowiecki przypisuje pogorszenie się stosunków **nowym trudnościom w rokowaniach o sprzedaż kolei wschodniochińskiej** i uważa incydenty graniczne **za chęć wywarcia presji na stronę sowiecką.**

Komunikat zarzuca również **prasie japońskiej i mandżurskiej, że prowadzą one usilną kampanję, skierowaną przeciw ZSRR.**

Tańszy sezon w Krynicy w tym roku już od 15 sierpnia.

Krynica, 9 sierpnia. Jak **Państwowy Zakład Zdrojowy w Krynicy** podaje do wiadomości, **w bież. roku w drodze wyjątku rozpocznie się sezon trzeci, tańszy już z dniem 15 b. m.**, a nie z dniem 1 września, jak to bywało w innych latach.

Zarządzenie ministerstwa opieki społecznej **o rozpoczęciu tańszego sezonu w przyśpieszonym terminie, ma na celu udostępnienie zdrojowiska krynickiego jak najszerszym warstwom kuracjuszy.**

Prywatni **właściciele will i pensjonatów** oraz restauracja w **Domu Zdrojowym obniżyli również wydatnie ceny za mieszkanie i utrzymanie.**

2592

Muzeum Thalerhofskie we Lwowie.

Lwów, 9 sierpnia (C). **Centralny Thalerhofski komitet** we Lwowie postanowił zorganizować **stałe thalerhofskie muzeum przedmiotów i dokumentów**, odnoszących się do **sprawy uwięzienia** w czasie wojny przez Austrjaków i osadzenia w obozie thalerhofskim **Rusinów, zadenuncjowanych wobec władz austrjackich przez pewne koła ukraińskie**, jako sympatyków wojsk rosyjskich. Wszystkie **posiadane dotąd materjały złożono w tym celu w muzeum Stauropigjalnem we Lwowie.** Zbiórka materjałów rękopiśmiennych, drukowanych, fotografij oraz wyrobów ręcznych, wykonanych przez więźniów w obozie thalerhofskim, już się rozpoczęła.

—0—

Nowi zesłańcy do obozu izolacyjnego.

Lwów, 9 sierpnia (C). „Nowyj Czas“ donosi, że **z pow. gródeckiego wywieziono** następujące osoby **do obozu w Berezie Kartuzkiej:** absolwent gimnazjalny **Stefan Cap**, znany z procesu o napad rabunkowy, na pocztę w Gródku Jagiellońskim, student praw **Piotr Malar**, kooperator **Oleksa Mercało**, student politechniki **Mikołaj Hermanowicz** i **Michał Paruniak**, włościanin ze Stawczan.

* * *

Z więzienia w Brygidkach we Lwowie wypuszczono inż. Pałamarczuka, dyrektora mleczarni **Sawę, Bucmaniuka**, studenta teologji, **Artenia Cegielskiego**, urzędnika „Proświty“ **Hilarjona Kaliniewicza**, wszystkich **z Gródka Jagiellońskiego** i studenta **Stefana Cygiela z Lubienia Wielkiego.** Przeciwko wymienionym toczyło się **śledztwo o przynależność do O. U. N.** Śledztwo **zostało zastanowione**, wydano im jednak **zakaz zajmowania się jakąkolwiek działalnością polityczną.**

Nurkowie wydobywają zatopiony autobus pod Sadową.

Lublin, 9 sierpnia (PAT). **Dziś w nocy wyjechał na miejsce katastrofy samochodowej pod Sadową wojewoda lubelski dr Rożniecki.** Nurkowie przybyli i przystąpili do pracy.

Niemcy z Polski w Wiedniu śpiewają „Boże coś Polskę“.

Wiedeń, 9 sierpnia (Li). **W Austrji bawi obecnie wycieczka katolików z Polski**, w której biorą udział katolicy **z niemieckiego G. Śląska** pod przewodnictwem **sen. dra Panta**, oraz **katolicy polscy** pod przewnictwem **ks. Malinowskiego** z Płocka.

Obie grupy w liczbie 150 osób **bawiły przez jeden dzień** w miejscowości odpustowej **Mariazell**, gdzie odbywa się zjazd austrjackiej młodzieży katolickiej, poczem po **powrocie do Wiednia wyjechały one na Kahlenberg, celem zwiedzenia pamiątek po królu Sobieskim.**

W imieniu Niemców z Polski odprawił w historycznej kaplicy króla Sobieskiego Mszę Św. ks. Schirmer, zaś w imieniu Po-

laków ks. Malinowski. Obie Msze św. **zakończyły się odśpiewaniem pieśni Boże coś Polskę przez wszystkich uczestników wycieczki**, poczem nastąpiło **złożenie wieńców w kaplicy pamiątkowej**, a następnie uczestnicy wycieczki **udali się na grób kanclerza Dollfussa na Hitzingu**, gdzie złożono **wieńce z napisami w języku polskim i niemieckim**, treści następującej: „Dla uczczenia bohaterskiego kanclerza Austrji i **wiernego syna Kościoła“.**

Czytajcie „Na Szerokim Świecie“

котре еще тепер знаходиться в закаморках польских душ і непольскіх симпатиків великої Росії. А вже толероване открытого визнавонія единства руского народа і розпространяніе тих ~~гасел~~ кличів під плащиком лояльности з міною невинніх баранків, видаєтся нам впрост шкодливим, а спеціяльно коли тії „вже" мають місце на кресах Річипосполитої." Отже виразный донос, ~~отже~~ а так требуючій безусловно знищеня руского руху в Польщі. — ~~Автор~~ Той незнаний добродій донощик прочитавши в Календарі о-ва Качковского на 1935 о Талергофі — якось дуже сподобав собі австрійскі методи взглядом руского народа — но і ож рукі ему сверблять, щоби занятатися котовнєм руских женщин, старців, і дітей в якімсь концентраційним лагері — где би нас ~~слідов~~ слідовало загнати, щоби раз на все з нами покінчити. — Спосібо вам наші оповнімні опікуни з „Biuletyn'у" — ~~наконец вам~~ рускій народ много перестрадав — та готов еще один Талергоф відбути — ~~однако~~ ~~за~~ если ~~бо~~ буде потреба.

	г. м.	„рос"	обш.
1:	5	1	—
2:	7	2	—
3:	5	4	—
4:	3	5	—
5:	7	—	1
6:	8	2	—
7:	5	2	1
8:	8	—	—
9:	6	3	—
10:	4	3	—
11:	4	4	1
12	2	3	—
	64	29	3

Цифрова копія з колекції Національного музею історії України

Питання руського народу в Галичині, не все є ясності

Зовсім інтересуючий його досить. Скажемо, читатель, що добре чи
Адвокат, що всього ще мови, котрі (щось) хочуть
є добре, мій "моїй наші
не. Не зовсім що воно є, "опікуні" радні, не хочуть
повісити ще один Галерофр, по сей раз вже не в Австрії, але наші
в Польщі. Чи не "опікуні" руського народу не
дуже серчати и не хочуть бути знані за свого "моїй" прислугу для руського
народу, вони постарались де ліга сьогодня о наших ще
курсом її "Biuletyn Polsko-Ukraiński" Той "Biuletyn" —
ми не ріжем собі поставити ні заложити — робить далеко ширше,
більше відрухове коло деспуляторів і поліційських донощиків. —
Якийсь собі панок, незнаючий ни Польщі, ни руських — до тогодніх не-
писавець) — дуже писано читав наші газети "Зорю" і "Волю"
"Календарь О-ва им. Коцюбинського на 1935 рік" 3 рік
"Руський Голос". — на (порозів собі ваніські) і составив
(прислав кільканадцять книжок і брошур), стоїть
в № 5(92) з дня 3-II-1935 р. з. » Устав московської "Староруської" "Голіаф"
вісника. В цілій своїй беззмістовності незнаний автор доходить, що
та частина руського народа в Галичині, котра не хоче бути ренегатом і про-
давчиком свого рідного — і не позивають — є дуже
мій котрих від довгих рад, по вісь преса називає "етнографічний" "хо-
опасного — і безумовно він належало їх зрікнути. А ніщо інакше не мій
кого здорову клітину" о тенденцію до відірвання Галичини посягає
невинних корінних руських жителів. Ця праця одного
характеру ми одні мій государственні державні — бо з нами суть
деякі поляки, а власне "свої" т.е. польські націоналісти. —
Автор цієї цілої статті, вимісто того, щоби доповнити дя-
гого ми себе називемо руські, і наше національне
ім'я єдиноправно українське — без вдержання — кождий
раз слово руський перекладає "російський" — не зважаючи на
ні государственності. Взагалі ми нашове з "Biuletynu" не хочемо
того дрогі, що слово "руський" єсть означене
мешкає Волощі, Буковині, руської Угорщині, а може бути
котрий може бути
майськім або обозначенім а "російський" "росіянин" — єсть кождий під-
данній Росії — все здорівно руський, як і польський чи мадярський
або китайський національності. — Всі они, як і наші "мазепинці"
слово руський уважають за тожде з російським — а за
голова рос. підають на ненависні слуги. — В дійсності ні єсть
Часто указувано нам цитатах, що вони називають себе руський — а они
сами ми по своєму називають "Рассіянамі".

В цілій статті відчувається автор, що дальша дискусія
тільки вірити в нашу лояльність, и тому він хоче щоби не бола-
дужого дальшої дискусії. — Приводить деякі дрібних

відносящих ся нашого ~~газети~~ національного ~~[illegible]~~ руху движенія житя. Але тут єму не повезло — бо не потрафив розгадати офіціально назви СРО — і тому назвав его Руске Селянське Обєднання! — Розуміється ні язик того дивного названія ні сама назва не покриває понятія Руска Селянска Организація. — Язик „Земли і Волі" називає „волянюк" — т. є. язик штучний, відумовий, нигде неуживаний. Читали наші хіба самі осудяти, чи язик уживаний в „Землі і Волі" єсть язиком штучним, не уживаним на селі — чи ~~[illegible]~~ припадково язик мазепинских газет не єсть власне припадково тим „волянюком". Бож ми вже неодноразово мали ~~[illegible]~~ случайність переконати ся, що власне мазепинські газети уживають такого язика, яким навіть самі не говорять. — У них то язикове варварство розвинуто вже до крайности. — Все то було би ще ничима в порівнанні з слідуючими висновками: „Щож властиво повинне було зробити Австрія з такими ~~[illegible]~~ рождами як „старорусини"? Чиж славний Талергоф не був актом самооборони государства?" — Значить після їх слів повинно ся приняти Талергофску трагедію руского народу яко вповні заслужену кару від небіжчі Австрії — за то, що ми якоби хотіли відірвати ся від Австрії. Щож були вінні тії великі масси, котрі лише за правду страдали — а найменшого заміру никали не мали, бо і не потрафили би чинно виступати против держави як то уміють наші мазепинці творячі всякі збройні напади як за махів на почту, убійство мін. Перацкого, саботажи і підмали славної боївки „У.О.В." — Для Biuletyn-у Р. Укр. — все то нічого не значить, они лише при хотяй до ~~слідуючи~~ такого виводу що вправді самі „старорусини" не суть небезпечні — і говорять слідуюче: „Не ударяємо на алярм, ~~але~~ бо не переціняємо того руху. Сила того руху є в полученю з покревним теченіями среди общественности іншої народности а передовсім среди общественности польскої. „Старорусини" ~~[illegible]~~ плюс польский мосвофілізм ендеції, плюс ряд позосталостей по Россії (?) на Кресах — то єсть сила з котрою треба вкалити ся і то дуже!" — а дальше вкінци доигрував ся до того що „польска рація стану вымагає нищенія того рода русофільства

Отже виразний ~~донос~~ заклик, требуючий безусловно знищення рус-
кого руху в Польщі!-

Много інших єсть еще там наклепів - до стопа та обидва
~~на~~ пять сторін друку! Годі нам полемізувати з „Bibletyn'ом". - Можна лише стверднти факт, що той „Bibletyn" замість служити тій цілі якої собі поставив, бавить в якнайгидкійший спосіб ~~в найгидкій спосіб~~ в підлій ~~донос~~ і грязній денунціяції взглядом руского народа -, та его симпатиків (немногочисленних).

На закінчене еще один факт з моєї опікунчої статьі.

V. Той незнаний „добродій-доносчик", прочитавши в Календарі О-ва ім Качковского на 1935 рік о Талергофі, ~~з~~ якось дуже собі его-
добав австрійскі методи катованя руского народа, но і аж
руські ему сербиям щоби занятися кровавою росправою под. руски
сторонами, женщинами, дітьми в якійсь концентраційнім
лагері, где би нас з охотою зогнав, щоби все раз з нами посміятися.
Але той писака, коли покликувався на Календарь, якось пречав из
ему рука, та побаламутив цитати, а навіть ~~мій календарь~~ его
покрав календарем в-ва духовного. Видно що він ~~на судовище~~ ~~на судовище~~ ~~на судовище~~

Хотять спекулювати здоровлям в нами) Шалєрофф.

Тяжка доля руского народа в Галичині, но все же є хтось інтересуючийся его долею. Оказав бись читателю, що добре то єсть коли существують люди котрі еще інтересуются долею нашого руского народа і може ему хотять помочи. Не завше бо добре, (бо мої наші „опікуни" не хотять народної долі поправити, але приготовити еще один Шалєрофф, на сей раз вже не в Австрії але в Польщі. Однако ті „опікуни" суть дуже скромні і не хотять бути зачеплювані за явно медвежу присугу для руского народа. Именно, в знаних вже нашим читателям журналі „Biuletyn Polsko-Ukraiński" якійсь собі панок (не знаємо его фамілії, бо подписався) поставив собі за ціль бути денунціатором і доносчиком. Він по дуже пильно читав наші газети „Земля і Воля", „Русскій Голос", на еще кілька книжок і брошур, зробив собі з них виписки і составив статью в №5(92) з дня 3-ІІ-1935 р.з. „Istota Moskalofilstwa" Ukraińców „galicyjskich". В підлій способ тут беремся пізнавши автор доказати, що ми єсьмо для Польщі дуже опасні і безусловно належало бы нас уничтожити. Посуджує він о здраду стану, о тенденцію до відірвання Галичини від Польщі (т.є. наших невинних мнїй корінних шупельних руских писателів. На наше однако щастє не ми одні ті государственні ізменники - бо знами суть такожде ті поляки, а именно „Ендеки" т.є. польскі націоналісти. — Автор тої підлої статьі, вмістотого, щоби зачепити нас для того ми себе називаємо русинами - і ми наше національне імя і наша руска ідея єсть історично обосновала, безусловно слово „рускій" переводимо на „російскій" - не смотря на то, що уживаємо его в значенню народности як государственности — і через то вводим не потрібне збаламученє — а в результаті нас, за ужываніе за то, що не відказуємося від свого національного імєни уважає за ізменників Польскої держави. Ті панове з „Biuletyn'y" не хотять знати, що слово рускій означає народність головіка, котрий хотьби і писався поза границями руской землі, а був підданий хотьби і кітайскій чи обіссинській, напотім „россіянин" се може бути і мурок і німец обполяк, лиш бувби піддан Государства Российского. Всі ті, як і наші мазепинські слово „рускій" уважают за тожсаме зі словом „російскій" а за его употребленіе, готовібы нас віддати на некелькі муки. В дальшій статьі вказує автор, що польска общественність вірит в нашу лояльність, і тому від хотьби, щоби не забалямучено загальної опінії.

Приводячи где які дані з нашого національного життя, не потрофив розгадати офіціяльної назви РСО, і тому ~~Руску Селянску Орган~~ назвав его „Руске Селянське Обєднання". Понятно, що язик того дивного названія ни сама назва не покриває понятія: Руска Селянска Організація. Язик „Землі і Волі" називає „волянюк" — т. е. язик штучний, видуманий, нігде не уживаний. Читателі наші хіба самі осудять, чи язик нами уживаний есть язиком на селі уживаним, чи як раз язик мазепінскіх газет не есть припадково тим „волянюком", якого они навіть самі не уживают...

Все то було би ще нічим в порівнаню зі слідуючими висновками

„Щож властиво повинна була зробити Австрія з такими горожанами як „старорусини"? Чиж славний Талергоф не був октом самооборони государства?" — ~~Значит~~

Значит, після тих слів повинно ся приняти Талергофску трогедію руского народа, яко вповні зослужену кару від небіжкі Австрії за государственну ~~ізміну~~ зраду. Щож були винні ті ~~великі~~ масси руского народа, преимущественно селян, серед котрих були старці, женщини, діти, котрі лише за правду, ~~за~~ тощо невідрікалися свого національного имени ~~поколи~~ пішли до Талергофу. Они найменшого заміру не мали зраджувати, ба і не потрафили би ~~мати~~ ~~замір~~ ~~наміреня~~ чинно виступити против держави, як то уміют наші мазепінці, творячі всякі збройні наподи як замах на почту, убійство мін. Пєрацкого, саботажи і підпали славної Боївкі „УОВ" —. Для панків з „Biuletyn'у" все то нічого не значит. Писака з „Biuletyn'у" ~~раз~~ приходить до слідуючих двох ~~[illegible]~~ виводів, що ~~впровді~~ Поперше самі ~~[illegible]~~ „старорусини" не суть небезпечні. ~~і говорять слідуюче~~

„Не ударяємо — говорит — на алярм, бо не перецінюємо того руху. Сила того руху є в полученю є з покревними течіями среди общественности іншої народности а передовсіми среди общественности польскої. „Старорусини" плюс польский москвофілізм ендеції, плюс ряд позосталостей по Россіи (?) на кресах то єсть сила з котрою треба числитися і по дуже!

Подруге, як би зобули о тім що вище сказали ~~[illegible]~~ доглупаєся ~~[illegible]~~ до того, що: „польска рація стану вымагає нищеня того рода русофільства, котре еще тепер знаходится в закаморках польских душ и непольских симпатиків Росії. А вже толероване визнаванія единства руского народа ~~народа~~ і роспространеніе тих кличів під плащиком лояльности з міною невинних баранів, видаєтся нам впрост шкодливим, а спеціяльно коли тії скакі мають місце на кресах Річипосполитої". (Marce)

В. Р. Вавринъ.

Картины Талергофа.

Перва картина.

Оберлейтнантъ Чировскій, лѣтъ 30.
Капраль, нѣмецъ, лѣтъ 40.
Ярославъ, студентъ, лѣтъ 24.
Петро, Василій, Николай, Кондратъ, Кирило, Иванъ, Захаръ, Олекса, Павло, Андрей, Степанъ. Селяне рôжныхъ лѣтъ.

1. СЦЕНА

(Передъ пôднятіемъ занавѣса чути стукъ лопатъ и джаганôвъ. Коли занавѣсъ пôдносится, группа обôрванныхъ, босыхъ, нищихъ, запущенныхъ обросłыхъ и стоячихъ роскиданно вздовжъ свѣжого рова арестантôвъ працюе лопатами и джаганами. Двохъ вывозитъ тачками камѣнье. Сзаду видно сосновый лѣсъ).

Петро: Грѣе и пече сонце, пече якъ огонь. День тягнется якъ рôкъ; и одному и другому нема кôнця и рôжницѣ. Неразъ здается, той роченько, а часто и день, загубився въ безодни нашихъ мукъ и горячихъ слезъ. Здается, що наша вязниця вѣчна, хотя еще не такъ далекій часъ, якъ насъ сюда пригнали, побитыхъ и покровавленныхъ. Ой, тяжко то згадувати, тяжко! Нйколи, нйколи не пристане до серденька чужа и люта стороноńка! Не пристане для того, що она въ ту грудь вбита заржавленымъ и тупымъ багнетомъ. А тй ровы, котрй рыемо безустанно вмѣсто могилъ, скôлько-то сотень невинныхъ людей уже поглотили! Гой, гой, и не перечислишь!

Захаръ: Даремна рѣчь тимъ заниматися! Слава святому соненьку, що припекло; погляньте: капраль заснувъ, ажъ храпитъ. Чуете, братья, прійшла менѣ добра думка въ голову: поставьмо крестъ на тôй свѣжой могилѣ! Нехай буде память для невѣдомого намъ земляка, що зложивъ невинно тутъ свою голову. Чи згода?

Федько: Якъ на наше счастье, есть сокира и дерево. Ну-жъ живѣйше до роботы! А вы, Иване, чого такъ похились? Ба, ба! та вôнъ плаче.

Кôндратъ: Дивна рѣчь, а у мене уже давно высохли слезы, хотѣвъ бы я заплакати, та не могу. Чого жъ вы, плачете?

Иванъ: Чогось не могу повздержатись. Само серце розрывается. Не думайте, що менѣ жаль его, тутъ безъ часу погибшого. Нѣ, нѣ! менѣ жаль его рода-племени: напевно дома маленькихъ дѣточокъ оставивъ, якѣ, сиротята, въ голодѣ и нищетѣ его чекаютъ; напевно и жѣнку полишивъ, а може и старика и неньку сивеньку. Кто знае? Коли же осталась вдова, то она днемъ и ночью, якъ зазулька рыдае. Ходитъ небога та рученьки ломитъ, и ломаючи руки, приговорюе: „Дорого моя не придоптана, куда менѣ ити, куда дѣватись? Щожъ менѣ робити, що дѣлати? Нема соколонька, зайшло мое сонце за горы, и свѣта менѣ не видно. Кто дѣтей накормитъ, хто дастъ имъ и радупорадоньку!“ Такъ и чую сирѣтскій плачъ за батькомъ. Померъ бѣдачиско, и не дозволивъ ему Господь увидѣти рѣдну земленьку. Рѣкъ тому назадъ ходивъ по нѣй, оравъ и сѣявъ, а нынѣ его нестало. И костей изъ лютоѣ чужины нѣкто не перенесе на вѣтчину-батькѣвщину. Отъ и доля!

Василій: Не доведи Богъ и ворогови таку мати! Однако вы, Иване, за много собѣ до серця берете. Не треба тузѣ пѣддаватись.

Никола: Перекрестье готове!

Олекса: Давайте его сюда — у мене цвяхи.

Павло: А вбійте такъ, щобы нашъ крестъ и пекольна сила не знищила. Бо и вѣнъ рѣже нашихъ ворогѣвъ въ очи. Они его боятся. Вбійтеже такъ, щобы стоявъ тутъ по вѣчнѣ вѣки.

Ярославъ: (*отъ сонця загорѣлый; буйный волосъ; на лицѣ малый зарѣстъ, грудь розхрѣстана; пѣдходячи до креста говоритъ*):

За що павъ на насъ такій тяжкій и страшный ударъ? Чимъ тѣ люди провинилися? И росте могила за моголою, и годѣ рукъ настарчити, щобы умираючихъ якъ слѣдъ хоронити. Вы жертвою пали въ борьбѣ роковой, въ любви безграничной къ народу...

Кирило: Господине, вы молитесь?

Ярославъ: Нѣ, туга на серце пала, хочется спѣвати, А ну, братья, затягнемъ тихонько, коли швабъ спитъ.

Андрей: А я стану на вартѣ. Якъ буде будитися, я руку пѣднесу. Уважайте!

Олекса: Заспѣваймо ту, що студенты спѣваютъ, про лопаты.

Ярославъ: Ага, знаю, ну добре. (*Ярославъ стае въ серединѣ; прочѣ въ рѣжныхъ позахъ; кто сидячи, кто стоячи, кто пѣднесячи лопату, Иванъ опершись на крестъ*).

Пѣсня талергофскихъ арестантôвъ:

Дружнѣй! работа есть лопатамъ—
Не даромъ насъ сюда вели,
И такъ замученй тутъ катомъ,
Погибнемъ на чужой земли.

Трудись-же, поки служатъ руки,
Трудися, не лѣнись, не трусь!
Страдаемъ мы, и будутъ внуки,
За правду, за святую Русь!

Нехай бѣжитъ въ упорномъ дѣлѣ
Зъ насъ пôтъ ручьями, якъ вода,
Не даромъ насъ на повеселье,
Не даромъ насъ вели сюда.

Нехай помремъ отъ глада, жажды,
Въ трудѣ отъ досвѣта до тьмы,
Намъ пригодится камѣнь каждый,
Котрый тутъ добываемъ мы.

Такъ дружно же взносîмъ лопаты,
Вбиваймо въ камень джаганы —
Настане часъ, и нашимъ катамъ
Назадъ его вернемо мы...

2. СЦЕНА:

Чировскій: (*низкій, грубый, на носъ пэнснэ, при боцѣ сабля, въ рукѣ тростина; кричитъ переразливо*):

Що? Гуки, крики, войки, выбрики? Псы проклятй, запроданцй найяснѣйшого пана! Вы смѣете еще тутъ кричати? Я вамъ покажу! Капраль! Ты чого позволивъ на галабурду? Не говоривъ я тобѣ, що то найлютѣйшй вороги Австріи? — Прійдешь до рапорту, хи, хи-хи!

Капраль: Пане оберлейтнантъ, мельдую послушно...

Чировскій: Мовчь! Сакраментъ! А вы всѣ, якъ тутъ стойте, пôйдете до айнцлю! — Багажъ! Здрадники! Га? Що я вижу: крестъ? Крестъ на здрадникови? (*бье арестантôвъ тростинкою, въ бѣшенствѣ порывае сокиру и рубае крестъ*). Швейнерай!

А отъ тобѣ крестъ! Капраль! зажени всѣхъ до аресту! скорше скорше!

Ярославъ: Катъ!

Чировскій: Капраль, звязати его! Мы его научимо! Скорше, скорше! Айнсъ, цвай, драй! Швайнерай! хи-хи-хи-хи.

Друга картина.

Ярославъ и Чировскій

1. СЦЕНА.

(Двѣ маленькіи коморки, съ маленькими вôконцями, сидитъ Ярославъ, горитъ электричне свѣтло. Въ вôконце вôдъ часу до часу заглядае боснякъ съ червоною феской. — Друга коморка на половину темна, пуста).

Ярославъ: (*мизерный, блѣдный, обросшій, розбурхане волосье, вôткрыта грудь, закутî руки*). Кругомъ тиха нôчь, кромѣ тоî шкарадноî червоноî шапки, не видно никого. Ой, ой, довга ноченька, ни спати, ни сидѣти. Б лятъ кости, ломитъ въ головѣ. Дочекався радости! Коморка, якъ могила, въ вôкнѣ багнетъ. На рукахъ кайданы, въ тѣлѣ запертый духъ, задавлена воля. Туга грызе серце. Нечесть заѣдае на смерть! Ха, ха, ха! Боже, буди покровитель цѣсарю, его краямъ... Я, потомокъ тырольця востока, безъ хлѣба и воды, въ голодѣ и въ холодѣ, безъ соломы и рубахи, въ розцвѣтѣ весны нидѣю, чахну, пропадаю, за-жива на части розкладаюсь. Въ тыхъ сырыхъ стѣнахъ и въ гнойной ямѣ; загребали лютî вороги мôй трудъ, мою силу въ часъ, коли кипитъ борьба за лучшу долю рôдного народа, за счастье и свободу всей русской земли. Якъ камень съ дна рѣки не вырене на верхъ, такъ не вернется моя молодôсть, не вернется она! Щожъ менѣ робити? Кричи, плачь, бей головою въ стѣну, — все на дармо!!! (*спѣвае*).

Солцне всходитъ и заходитъ,
А въ тюрьмѣ моей темно;
Днемъ и ночью часовые,
Стерегутъ мое окно!

Какъ хотите, стерегите,
Я и такъ не убѣгу,
Хоть мнѣ хочется на волю,
Цѣпь порвать я не могу!

(*сѣдае на постель*).

2. СЦЕНА.

(*Въ бочну коморку тихцемъ закрадается Чировскій, который прикладается до стѣны, подслухуе и заглядае въ шпару*).

Чировскій: (*Хоче розбрвати ланцухъ*): Хи, хи, хи! Шкода часу! Що, якъ що? але австрійскй ланцу хи, колодки, кайданы и тюрьмы сильнй, якъ саме пекло! Говоритъ, треба записати (*выймае нотесъ*). Треба записати. Все то пригодится. За то добре платятъ. Досолю я тобѣ братку, такъ, що запамятаешь собѣ Талергофъ, и мене, его коменданта.

Ярославъ: Такъ все було и буде: за собачу службу собача плата. За вѣрну вѣрность — Талергофъ, оплеванье, бичованье, дика злоба въ мундурѣ выродка оберлейтанта.

Чировскій: (*робитъ скривлену мйну*): Щось про мене говоритъ.

Ярославъ: Скотина, падлюка!! И такихъ купленыхъ нѣмецкими грошами Чировскихъ мало кажде село. Они въ першбй мѣрѣ виновники мукъ и слезъ голодного, нужденного народа. То они наповнили тіи бараки невинными людьми, кинули ихъ въ тифъ, холеру, язвы, раны и кровь.

Чировскій: А то добре! Хи, хи, хи!

Ярославъ: Отъ недавно привязали каты до стовпа дьяка, пбдтягнули его на вершокъ, и тамъ погибъ бѣдачиско, якъ Христосъ на крестѣ. За що? За то, що дзвонивъ, людей до церкви призывавъ. Потбмъ надъ тѣломъ его надругались и, якъ собаку, выкинули въ яму. Чи мало такихъ мученикбвъ на рбднбй землѣ? Чи мало осталось вдбвъ и сирбтъ?

Чировскій: (*Затирае руки*): Хи, хи, хи.

Ярославъ: Однако найпечальнѣйше то, що нйкто не робивъ тимъ мученикамъ братскихъ поминкбвъ, никто не списавъ ихъ именъ, не клавъ въ землю, по рбдному обычаю и закону. Будь-же ты Австрія, зо всѣми своими катами проклята! (*Падае безъ силъ на постель*).

Чировскій: (*голосно*): Рапортъ, полиція, жандармерія, гарнизонсарестъ, прокураторія, чи чуете? Здрада! здрада! Хи, хи, хи! На шибеницю его! На шебиницю! Скорше! Айнсъ, цвай, драй — швайнерай, Хи, хи, хи!...

Третья картина:

Старикъ, Иванъ, народъ.

1-я СЦЕНА.

(Баракъ: Повно народа. Розсвѣтае. Выстрѣлъ .Гамбръ, рухъ).

Иванъ: Звѣдки тѣ выстрѣлы? Що-то значитъ? Видно, настала судна година. Выстрѣляютъ насъ всѣхъ, всѣхъ до одного.

Голосы: Утѣкайте, утѣкайте! Стрѣляютъ въ бараки! (*Рухъ*). Розступайтесь! Несутъ убитого!

2-я СЦЕНА.

(*Кількохъ людей выносятъ убитого селянина.*)

Старикъ: (*згорбленый, зъ сивою довгою бородою*). Еще одна жертва нѣмецкого звѣрства! Народе! Заховай гѣдность и спокѣй. Лютится лютый ворогъ, бо чуе свѣй конецъ, а Русь воскресае. Не падайте, братья, цухомъ, бо уже близке спасенье Талергофъ — наше чистилище, то тьма кромѣшна и пропасть Австріи. Талергофъ — еще одна сторѣнка нашой исторіи, яку передастъ потомство изъ рода въ родъ. Талергофъ — неизгладиме свѣдоцтво силы Руси, котру за всяку цѣну старались муками, арестами, битьемъ, тюрьмами, шибеницями, розстрѣлами знищити и стерти зъ лица земли. Талергофъ — доказуе, що не такъ легко Русь убити, бо якъ разъ тутъ пѣдъ страшнымъ обухомъ робится нова сила. Изъ чорного тумана, изъ крови стае русскій новый чоловѣкъ. Братья! Нова Русь иде, крѣпка духомъ, свята и чиста, иде назадъ въ Карпаты. (*Лучъ солнця освѣчае баракъ*). Гляньте, гляньте, якъ солнце правды намъ присвѣчуе! Гляньте, яка широка, свѣтла и пряма дорога! Вставайте, побитѣ, вставайте, замученѣ! Вставайте, праведники, на велике торжество Руси! И вѣрьте и знайте, що нѣ одна капля крови не пропаде даромъ! Еще буйнѣйше выросте плодъ на нивахъ, де она пролита.

Русь иде, Русь воскресла!

(*Цѣла саля встае и спѣвае разомъ зо сценою „Пора за Русь“!*).

Львовъ, 1929.

209

POTWIERDZENIE DLA WPŁACAJĄCEGO

na wpłatę zł..... gr.....

słownie złotych .....

..... gr .....

na konto czekowe w Pocztowej Kasie Oszczędności

Właściciel konta:

Dr. Bazyli Wawryk

(TALERH. KOMITET)

LWÓW

Konto czekowe Nr. 500.396

Podpis urzędnika pocztowego:

.....

Stempel dzienny pocztowy

DOWÓD WPŁATY (DLA ODBIORCY)

Wpłatę zł ..... gr .....

uskutecznił (a)

.....

.....

dokładny adres .....

.....

.....

na konto czekowe 500.396

Stempel dzienny pocztowy

DOWÓD WPISU (DLA P. K. O.)

Wpłatę zł..... gr.....

słownie złotych .....

..... gr .....

uskutecznił (a)

.....

.....

dokładny adres .....

.....

.....

na konto czekowe 500.396

Stempel dzienny pocztowy

P.K.O. Nr. 105/1932.

Celem dokonania wpłaty blankietem nadawczym winien wpłacający wszystkie trzy części blankietu odpowiednio wypełnić atramentem, drukiem lub pismem maszynowem i oddać wraz z nadawaną gotówką w Urzędzie Pocztowym lub w Kasie P. K. O.

Kwotę cyframi na dowodzie wpłaty należy umieszczać wyraźnie i czytelnie, a miejsce wolne po wpisaniu kwoty przekreślić poziomą linją. Również na potwierdzeniu dla wpłacającego i dowodzie wpisu należy miejsce wolne po wypisaniu kwoty słowami przekreślić poziomą linją.

Blankietów nadawczych z poprawkami lub przekreśleniami przyjmować nie wolno. Również nie przyjmuje się blankietów nadawczych wypełnionych niewyraźnie lub podartych.

Na odwrotnej stronie dowodu wpłaty można umieszczać krótkie zapiski, które są wolne od opłaty pocztowej, o ile wskazują tylko: imię, nazwisko, miejsce zamieszkania wpłacającego, datę wpłaty, sposób zapisania w księgi, cel i tytuł wpłaty.

Za wszelką inną korespondencję na odwrotnej stronie musi być uiszczona opłata pocztowa.

Miejsce na korespondencję do właściciela konta za naklejeniem znaczka pocztowego w wysokości opłaty karty pocztowej.

[Талергофъ = матеріялы для галицко-русской метріологіи (исторіи)].

272

Отзывы чужой печати (негативной и позитивной) какъ тоже и печати русской заграничной.

„Возрожденіе" [Ежедневн. газ. въ Парижѣ]. № 2985 отъ августа 1933, статья п. з.: „Безчинства Украинцевъ."

„Діло" [отзывъ вражій, негативный]. №№, 184, 201-2; первая п. з. „Глум з Талергофу" под. п. „ак". отвѣтъ на эту статью послѣдовалъ въ „Русскомъ Голосѣ" № 27(618) и въ „Землѣ и Волѣ" № . Вторая статья въ дву поступаючихъ по себѣ н-ровъ пера молодого „украінського вчеца" Д-ра Миколи Андрусяка п. з. „Галицьке Москвофильство и Талергоф."

„Новый Час" [от. нег.]. № 172. отъ 5-VIII-33.

„Карпаторусскій Голосъ" № 173(347) отъ 12-VIII-33 статья Александра Попова подъ загл. „Издѣвательство надъ Талергофомъ".

„Наше Время" (Варшава-Вильно) № 193(903) отъ 17-VIII-1933. статья „Украинцы и Талергоф") [подп. К = Карпинъ]

Я. В. Я-к.

244

Телеграфский музей.

Центральный Телеграфский Комитет на заседании от 8 июня 1934 г. решил устроить постоянную Телеграфскую выставку-музей, где были бы собраны и удостоены для публики всякие предметы и документы относящиеся к галицко-русской народной трагедии, названной общим именем „Телеграф".

Для этой цели весь архив Ц. Т. К-та, предметы, которые были собраны и выставлены во время Второго Всекрасного Телеграфского Съезда в днях 31/V—6/VI с. г., а также литературу по этому вопросу передано в музей Ставропийского Института, где будет создано особое телеграфское отделение.

До сих пор однако Телеграфским комитетом собрано далеко не все, что могло бы иллюстрировать эту страницу истории подъяремного русского народа — и что могло бы служить материалом для будущих историков страданий русских галичан в период всемирной войны.

На руках у частных людей находятся еще разные предметы, как изделия узников из разных мест заключения, рисунки, фотографии поздних моментов страданий русского народа в Галичине в годах 1914-18, а прежде всего имеется еще очень много списанных личных воспоминаний, дневников, списков узников (оригинальных автографов из Телеграфа, Терезина и т. д.), а также документов непосредственных, как легитимации из Телеграфского и Фрол лагеря, приговоров, официальных полицейских списков „неблагонадежных" (= „ver) т. е. сознательных русских людей.

Все это нужно собрать и спасти от неминуемой потери передав для устройства упомянутого музея.

При телеграфском музее намечаются следующия отделения:

1. Архив состоящій изъ частей:

а) рукописной, в которой будут входить оригинальныя дневники, записныя книжки, корресподенція и другіе разные документы (или копіи таких же) с времен 1914-1918 года; воспоминанія, записки, и другіе матеріалы которые были уже использованы в 4-х выпусках „Талергофскаго Альманаха" или же в будущем будут опубликованы. Къ этому надо прибавить всѣ протоколы и бумаги с Талергофских торжеств во Львовѣ и внѣ Львова; корресподенцію по этому дѣлу, а также списки живущих и покойных Талергофцев составлены в настоящее время на основаніи опросных листов.

б) из части печатной. Здѣсь ~~будут входить~~ войдут всѣ публикаціи изданныя Талергофским Комитетом, или кѣм либо другим (хотя бы и противником „Талергофа" - пр. „Украинцем" галицкими украинофилами) - т.е отдѣльныя книги освѣтляющія событія германскаго террора над русским населеніем, галичины, газетныя статьи и отзывы о арестах и доносах, освѣтляющіе факты с той или другой стороны, описанія талергофских съѣздов, некрологи талергофцев; а также афишки, летучки, программы и все другое относящееся к Талергофским торжествам.

в). Часть третья архива заключать в себѣ будет, фотографіи и рисунки, а то прежде всего сдѣланные в талергофском лагерѣ или во времена Всемірной Войны, как групповые так и отдѣльные снимки узников; фотографіи и рисунки поодиноких моментов талергофской жизни, снимки мѣста тюремнаго заточенія, а также современные снимки оставших при жизни и покойных талергофцев;

дальше снимки с талергофских торжеств, освященій талергофских крестов и могилъ и т. д.

2. Кромѣ архива будетъ особый отдѣлъ издѣлій и другихъ предметовъ приведенныхъ узнаками из Талергофа и другихъ мѣстъ (в памятку заточенія). Для этой цѣли собрано уже нѣкоторое количество крестъ, вѣнковъ, рамокъ и другихъ издѣлій роботы талергофскихъ узниковъ. Из этого отдѣла замѣчательнѣйшее было выставлено в упомянутой выставки, а то прежде всего (зашита в бархатной подушкѣ) кровь ~~убитого~~ проколеннаго штиком и убитого (крестьянина) в Талергофѣ, дар о. Венгриновича; кандалы талергофскаго узника, кошелок с мѣлкой монетой (крестьянина) убитого (гонведами) в Перемишлѣ в время арестов и гоненій, а также цѣлый ряд памятных крестов с вырѣзанными и покрашенными мѣстами, и датами шюремного заключенія, (цитатами из Священного писанія, и другими надписями) и других издѣлій из дерева; есть также ~~издѣліе глухонѣмого в талергофѣ~~, цвѣты из хлѣба роботы глухонѣмого в Талергофѣ, дар жи. Кунинской, и цѣлый ряд других замѣчательных а порою и трогательных предметов.

Не всѣ однако понимают цѣль и значеніе такого музея и не радо разстаются с предметами, которые были нѣмыми свидѣтелями их страданій. — Конечно, такая памятка и должна быть дорога властителю, но все же можно ~~хотя бы~~ предметы тѣ хотя бы сложить в временный депозит в музей, а там онѣ будут съинвентаризованы и описаны — чтобы в будущем не затерялись. Предметы сданы в депозит будут выданы властителю по первому требованію. Часто бывает, что старый Талергофец умирая оставляет по себѣ талергофскія памятки ему безусловно дороги, которые однако не

всегда наслѣдникам говорят ею, что говорили их владѣльцу — и таким образом предметы эти обречены на забытіе, а в результатѣ на безвозмездную потерю.

Чтобы этого избѣгнуть — нужно не медля позаботиться о поданіе к свѣдѣнію управляющаго талергофским музеем об этих предметах, которые еще находятся в частных руках и пока не могут быть переданы. Но лучше всего сейчас же все передать в Ставропигію с точным обозначеніем и описаніем передаваемых предметов; т.е. нужно указать гдѣ, кто, и когда сдѣлал то или другое издѣліе, чья фотографія или записки и т.д. ибо без таких обозначеній предметы передаваемые в музей теряют на своей исторической стоимости.

~~Пока к устройству описываемого музею сдѣлано только предварительныя работы и на этом остановлено из за недостатка помѣщенія и матеріальных средств на приобрѣтеніе музейного инвентаря, т.е. на шкафы, наблюты, переплеты (течки) на документы, (альбомы на рисунки и фотографіи) инвентарныя книги для музейных записей, картотеки для всеобщаго указателя и пр.~~

И так, кому дорога память по талергофских страдальцах за русское единство, пусть каким либо способом причинится к устройству талергофскаго музея.

12-VIII-1934.

Талергофскій Музей

Центральный Талергофскій Комитет на засѣданіи 8-го іюня с. г. постановил организовать постоянную Талергофскую выставку-музей, гдѣ были бы собраны и доступны для осмотра публики и использованія с научной цѣлью различные предметы и документы, относящіеся к галицко-русской народной трагедіи, названной именем „Талергоф".

С этой цѣлью весь архив Ц.Т.К., литература и предметы переданы Ставропигійскому музею.

Однако, Талергофскій Комитет получил в свое распоряженіе далеко не всѣ матеріалы, свидѣтельствующіе о страданьях русских галичан в період міровой войны. На руках многих участников и свидѣтелей Талергофа еще имѣется много издѣлій узников-русских из различных мѣст заключенія, рисунков, фотографій, писанных личных воспоминаній, дневников, списков узников (оригинальных автографов из Талергофа, Терезина и т. д.), легитимацій (личных) из лагерей, приговоров, оффиціальных полицейских списков „неблагонадежных" (unverlässlich) т. е. сознательных русских людей.

Все это необходимо сохранить для потомства в Талергофском Музеѣ.

В Музеѣ намѣчены слѣдующіе отдѣлы: АРХИВ, состоящій из частей: а) рукописной, в которую войдут оригинальные дневники, записныя книжки, письма в оригиналах и копіях за період времени 1914—1918 годов, воспоминанія, записки и иные матеріалы, вошедшіе в 4 тома „Альманаха" и подлежащіе еще опубликованію, а также архивы по устройству талергофских торжеств во Львовѣ и внѣ его, и списки живущих и покойных талергофцев; б) печатной, в которую войдет все что напечатано до сего времени и впредь будет печататься рѣшительно во всѣх областях, относящихся к „Талергофу", как Талергофским К-том и русской прессой, так и прессой иной, вплоть до изданій противников наших — галицких „украинцев". в) Фотографіи и рисунки, сдѣланные в лагерях или во время всемірной войны, групповые и отдѣльные снимки узников, снимки отдѣльных моментов талергофской жизни, мѣст тюремнаго заключенія, а также снимки живых и умерших талергофцев, талергофских торжеств и проч.

ОТДѢЛ ИЗДѢЛІИ и различных предметов, сдѣланных руками талергофцев (и вообще бывших в обиходѣ узников), доставленных из Талергофа и других мѣст. В этот отдѣл уже собраны кресты, вѣнки, рамки и пр. Имѣется также заштая в бархатную подушку кровь приколотаго штыками крестьянина (дар о. Венгриновича), кандалы талергофскаго узника, и различныя деревянныя издѣлія, издѣлія из хлѣба и пр.

Не каждый отдает себѣ отчет какое значеніе имѣют различныя вещи и документы, свидѣтельствующіе о русской драмѣ в Галичинѣ. Иным же такіе предметы слишком дороги по воспоминаніям. В обоих случаях такія музейныя цѣнности остаются на руках и — так или иначе — погибают безслѣдно. Музей предлагает всѣм, владѣющим перечисленными выше и иными вещами сдавать их в Музей хотя бы временно, чтобы Музей мог их внести в инвентарь и описать; такія вещи могут быть выдаваемы обратно по первому требованію.

Всѣ, могущіе оказаться на руках талергофскіе предметы, Музей просит представить в Ставропигійскій Институт, при этот необходимо письменно указать происхожденіе предмета, имя его собственника (или произведшаго)—будет ли то фотографія, крест, записки или что либо другое,—в противном случаѣ предметы утратят всякую историческую цѣнность.

Кому дорога память талергофских страдальцев и борцов за русское единство и кто имѣет к тому возможность—пусть теперь же поможет пополнить создавшійся Музей, и да благословит Господь его на это дѣло.

Я. В. Я-к.

———o———

' или с малороссами?

однажды существовало.

Меморандум русских галичан установил, что „украинцы" — это не больше, как политическая партія из тѣх же малороссов, русинов, стремящаяся к созданію „самостійной Украины" от Днѣстра и Сана до Кубани и Дона, но отнюдь не названіе особаго, отдѣльнаго народа.

Сеймъ отклонил предложеніе украинскаго клуба.

Совсѣм недавно, польскій публицист в „Курьерѣ Краковском", (от 3 авг. н-р 213), извѣстный Казимір Керскій, недоумѣвает, почему, все-же, вышесказанное постановленіе сейма не соблюдается печатными органами. Правда, ряд органов польской печати постоянно берет в кавычки слово „украинскій" и т. п., когда этим словом приходится оперировать не в политическом, а в національном значеніи. Этого не дѣлает виленское „Слово" и нѣсколько других газет.

Слово „Украина" на территоріи Галичины появилось оффиціально в 1917 году, обозначая территорію нынѣшней Галичины на восток, и будучи установлена австрійской государственной властью. Как извѣстно, в это же время обозначился развал русской арміи. В это же время слово „Украина" в государственном значеніи появилось и на территоріи Малороссіи. Подчеркиваю это совпаденіе.

Подчеркиваю с тѣм, чтобы подвести итог: каждый, принадлежащій к русскому племени, живущій на Галицкой Руси, называется русином, русским, руснаком; каждый, принадлежащій к русскому народу и принадлежащій к племени, живущему на югѣ Россіи, а также на Волыни и Полѣсьи в Польшѣ—называется малороссом, русским; но отнюдь не „украинцем"; потому что, называя себя „украинцем", этим самым причисляет себя к опредѣленной политической партіи, ничего общаго с національностью, как таковой, не имѣющей.

Существенная разница между „украинцами" и малороссами, русинами, руснаками, русскими заключается в том, что послѣдніе не стремятся политиканствовать, т. е. не дѣлают из себя никаких отдѣльных націй, не идя на абсурд, и признавая единство русскаго народа нерушимым в виду его природной непреложности.

„Украинцы" же единства русскаго народа не признают, так как программа их партіи — отдѣльное от русских государство—„Украина".

Автор статьи „Что такое рогальщина?" называет себя „украинцем", по всей вѣроятности, или по недоразумѣнію, или в силу безкритически, не серьезно установившагося во время австро-германской окупаціи Малороссіи в 1918 году у мѣстных жителей имени чисто географическаго свойства. Называть себя поволжанином, сибиряком, уральцем —не значит придавать этим именам того значенія (національнаго), какое придает ему автор упомянутой статьи, если не хотѣть вступить в коллизію со здравым смыслом, исторіей и дѣйствительностью. Украинцем можно себя назвать рядом с сибиряком, скажем, или с уральцем, но никак не рядом с „украинцем", дерущимся в храмѣ, отрицающим свою русскость. Послѣ революціи в Россіи, по какому-то странному затмѣнію (принесенному австро-германцами?) и русская печать стала называть югъ Россіи, Малороссію—Украиной; называет и по сей день, и особенно стараются парижскія изданія, разнося эту нелѣпость по иностранным печатным и общественным кругам... Из за этого коренного недосмотра—на Волыни, Полѣсьи, Холмщинѣ и пр. и происходят такія недоразумѣнія, перед каким стал втупик ровенскій автор: „он-де тоже украинец, но не понимает домагательства Скрыпников и компаніи...

Дѣйствительно, — согласовать столь противоположныя устремленія невозможно:

Скрыпники выполняют свою политическую программу т. е. в данном случаѣ стремятся захватить в свои политическія руки и Православную Цер-

---

ложеніе. К сожалѣнію, опасенія И. разразился громовой рѣчью. Стар-

Тепер задаймо собі вопрос: для чого потрібний сей Талергофскій музей? Музей той має значене ідеольогічне і історично-наукове.

Ми знаємо, що наші люди стродали на ті ~~нох~~ Галицко-рускі Голгофті, знаємо і за що стродали, но для будучих молодих поколінь Галицкой Руси тіи страданія не повинни бути пустою фразою — нові поколіня ~~должни~~ повинні любити Русь — а в случаю потреби уміти за ню стродати — и примірам тих стродань єсть тая Галицко-Руска Голгофта.

Наші вороженькі ~~все говорят, що Талергоф~~ ~~не був~~ хотять відібрати нам тую Святість, якою суть в Талергофі наших ~~[illegible]~~ родичей стродання за ~~[illegible]~~ велику руску ідею. Ми повинні гідно боронити память тих стродаций, а Талергофскій музей нех буде нашою всенаціональною Святинею — где будуть по вічні часи зібрані німі свідкі і документи представляти живий образ страданій многотисячного народа — там будут відбуватися ~~віч~~ по вічні часи паломництва грядущих поколінь Галицкой Руси — щоби зложити честь памяткам по стродальцях за руске імя і долю нашої зпоконвічної земли, А тім що за підмовою наших ворогів зневірутся в великій рускій ідеі нех німі предмети представляти наглядно то, ~~чого не дасть~~ чим жили и стродали люди кріпкої і стойкої національної віри. ✝

Приложім всі ~~[illegible]~~ наші стораня, щоби тая Святиня гідно заховала память народних стродаций за суть всерускої ідеі!

12 іюля 1904.

398.

Коллегѣ В. И. Дельькевичу.

Довожу по Вашего свѣдѣнія, что съ Вашимъ уходомъ квартира дол на
быть о

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI
we Lwowie, ul. Blacharska 9.

278

10785

Karta uczestnictwa №.....

uprawniająca do uzyskania ulgi przejazdowej przy przejeździe z miejsca zamieszkania do Lwowa i z powrotem ze Lwowa do miejsca zamieszkania

Ważna od dnia 29. maja do dnia 2. czerwca 1934 r. włącznie.

Zaświadcza się, że P. .....
(imię i nazwisko)

bierze udział w uroczystości poświęcenia pomnika „Nieznanemu Więźniowi Ruskiemu z Thalerhofu", mającej się odbyć we Lwowie w dniu 31. maja 1934 r. i ma prawo w myśl rozporządzenia Ministerstwa Komunikacji z dnia 18. maja r. b. Nr. GB. zw. 866 do otrzymania biletu klasy kl. III. lub II. na pociąg osobowy, a na pośpieszny, o ile odległość wynosi ponad 100 km., **za opłatą według tabeli „D" instrukcji Nr. H 1a** na przejazd jednorazowy z .....
.....
(stacja wyjazdu) do Lwowa i z powrotem

ze Lwowa do .....
(stacja pierwotnego wyjazdu)

Przyjazd do Lwowa musi nastąpić do dn. 30. maja 1934 r. włącznie do godziny 24-ej.

Podróż powrotna musi być ukończona najpóźniej dnia 2. czerwca 1934 r. do godziny 24-ej.

Przerwy w podróży nie są dozwolone.

Stempel Dyrekcji

PREZES CENTR. KOMITETU THALERHOFSKIEGO
(—) *Antoni Gułta*

CENTRALNY KOMITET THALERHOFSKI we Lwowie

.....
(podpis posiadacza zaświadczenia)

Na podróż „tam"	Na podróż powrotną ze LWOWA
Wydano bilet ulgowy Nr.....	Wydano bilet ulgowy Nr.....
kl. III. (II.) do stacji LWÓW	kl. III. (II.) do stacji.....
Datownik	Datownik
..... (podpis kasjera)	..... (podpis kasjera)

UWAGA: Kartę uczestnictwa należy podpisać własnoręcznie atramentem lub ołówkiem chemicznym i okazywać ją w czasie podróży na każde żądanie organów kolejowych

279

„ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ“
ВО ЛЬВОВѢ.

Львовъ, дата почтовой печатки.

Ч. .....

П. Т.

„ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ“ во Львовѣ, мае за задачу описати всѣ звѣрства, якихъ допускались на насъ нашѝ вороги въ 1914. роцѣ, — а такожъ всѣ муки, якѝ переносили и перетерпѣли мы въ Талергофѣ.

„ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ“ выповняе тую задачу и выдае книжку, котра называеся „ТАЛЕРГОФСКІЙ АЛЬМАНАХЪ“ и теперь власне есть въ друку третій томъ тои книжки.

Кромѣ того, „ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ“ во Львовѣ, мае постаратись выбудовати видимый знакъ, символъ нашихъ мукъ, — памятникъ, — на Лычаковскомъ кладбищѣ во Львовѣ.

У Комитета есть добра и сильна воля, выповнити вложену на него задачу, — НО БРАКЪ ДО ТОГО ПОТРЕБНЫХЪ СРЕДСТВЪ: БРАКЪ ГРОШЕЙ!

Понеже добровольнѝ датки, за котрыми Комитетъ майже въ кождôмъ №-рѣ газетъ звертаесь до талергофцѣвъ НЕ ВПЛЫВАЮТЪ такъ, якъ бы того слѣдовало надѣятись, — тому Комитетъ ЗАРЯДИВЪ складку на цѣли Комитета СИСТЕМОЮ ТРЕХЪ. Одинъ платить и кличе трехъ.

Складка виноситъ найменше **2. Злотыхъ** а богатшѝ маютъ дати бôльше.

До уплаты складки, выкликавъ Васъ .....

..... котрый вплативъ .....

Посылаемъ Вамъ тутъ чекъ на П. К. О. котрымъ просимъ вплатити на почту якъ найскорше свой датокъ и повѣдомити Комитетъ **осôбною карткою,** кого Вы выкликаете подаючи точну адресу.

Вôдъ вплаты датку на цѣли Комитета, ЖАДНОМУ ТАЛЕРГОФЦЕВИ НЕ ВОЛЬНО УКЛОНЯТИСЬ такъ, якъ колись не мôгъ уклонитись вôдъ арештованя.

Хто изъ талергофцѣвъ, по одержаню чека не вплатитъ свого датку, БУДЕ ВЪ ГАЗЕТѢ ПУБЛИЧНО НАПЯТНОВАНЫЙ.

Датки будутъ оголошуватись въ русскихъ газетахъ.

„ТАЛЕРГОФСКІЙ КОМИТЕТЪ“
ВО ЛЬВОВѢ.

Звороти					До виплати	Потверджено	
Такси	Зачети	На Санат.	На В.С.Ф.	Разом		словами	Підпис відбираючого

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ОБРАЗАХ

THE CULTURE OF THE UKRAINE IN PICTURES

СЕРІЯ І. АЛЬБОМ 1.

ВОЛОДИМИРЩИНА

В-ВО „УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА". ЛЬВІВ 1932.

ЛІТОГРАФІЯ А. ҐЕҐЕДІС, ЛЬВІВ.

PATENT.
22. I. 1932
№ 1639

PATENT.
22. I. 1932
№ 1639

PATENT.
22. I. 1932
№ 1639

PATENT.
22. I. 1932
№ 1639

OH 122

VI

Apr 228-251.

SKLAD FUTER
FUTER

SKLAD FUTER

229

Почтовая карточка

Pocztówka — Carte Postale

Мѣсто для марки

Таллергофскій Съѣздъ
31 октября 1928 г.
ВОЗЛѢ ПРЕОБРАЖЕН. ЦЕРКВИ

N. 8

ДРУГОВ

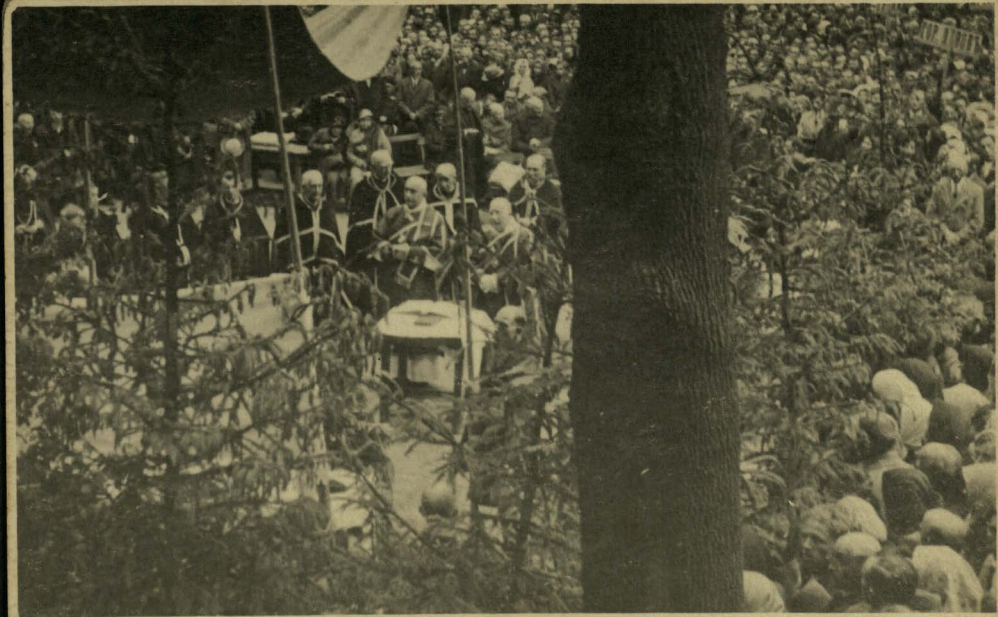

Талергофскій Съѣздъ во Львовѣ
31 мая 1934.

фот. В. Тыосъ

Пленерофи
Зреем
1955-?

986

Зрение

Таллергофен

Москва

? 1935 год

LDG

Памятникъ жертвамъ Талергофа во Львовѣ 1933.

Модель барельефа на памятникѣ
НЕИЗВѢСТНОМУ ТАЛЕРГОФЦУ
на Лычаковскомъ кладбищѣ во Львовѣ.

(Композиція и исполненіе Mlle Reichert во Львовѣ).

Изданіе Талергофскаго Комитета въ г. Львовѣ.

Почтовая карточка

Pocztówka — Carte Postale

Мѣсто для марки

SKŁAD FUTER

Розлов. 1. [illegible] съ [illegible],
1. [illegible] — 1

2449

Модель барельефа на памятникѣ
НЕИЗВѢСТНОМУ ТАЛЕРГОФЦУ
на Лычаковскомъ кладбищѣ во Львовѣ.

(Композиція и исполненіе Mlle Reichert во Львовѣ).

ЖЕРТВАМЪ
ТАЛЕРГОФА
1914 - 1918
РАДѢЮЩАЯ РУСЬ

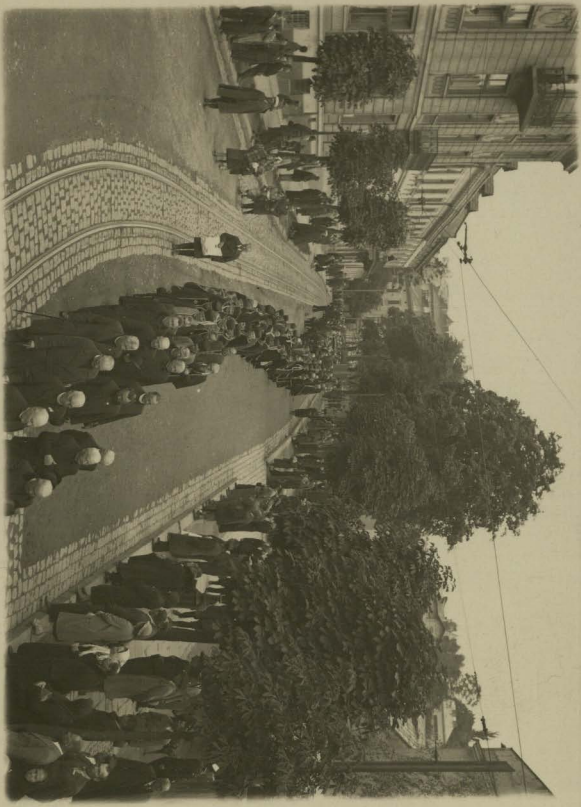

Талергофскій Съѣздъ во Львовѣ
31 мая 1934.

фот. В. Тиосъ

DRAMAT
DJAN ROUR

249

Почтовая карточка

Pocztówka — Carte Postale

Мѣсто для марки

.....

.....

.....

....

Талерговфскій Съѣздъ
31 октября 1928 г.
КРЕСТНЫЙ ХОДЪ.

N. 1

Thal

(austri
interna
„staror
19

1) Mater
obozu
2) Organ
byłych in
nych 192